Mag. Jóns Thorkelssonar Vídalíns

(Fyrrum Biskups í Skálholts-stifti).

Húss-Postilla

innihaldandi

Prédikanir

yfir

øll Hátída og Sunnudaga Gudspjøll

árid um kríng.

Sídari Parturinn.

frá Trínitatis hátíd til Adventu.

12ta Utgáfa.

Prentud í Kaupmannahøfn í enni poppsku Prentsmidju.

1838.

Á Trinitatis Hátíd.

Gudspjallid, Jóh. 3 Kap.

Í þann tíma var þar einn madur af Pharíseunum, Nicódemus ad nafni, einn høfdíngi Gydínga. Hann kom til Jesú á náttarþeli, og sagdi til hans: rabbí! vér vitum ad þú ert einn lærimeistari kominn af Gudi, því enginn gétur gjørt þau teikn, sem þú gjørir, utan Gud sé med hønum. Jesús svaradi og sagdi til hans: sannliga, sannliga segi eg þér, þád enginn, nema hann, sá ed fædist ad nýu, fær ad sjá Guds ríki. Nicódemus sagdi til hans: hvørnin má madurinn endurfædast, þá hann er gamall? hvørt gétur hann horfid aptur í sinnar módur kvid, og fædst svo ad nýu? Jesús svaradi: sannliga, sannliga segi eg þér, nema þad nockur verdi endurfæddur út af vatni og anda, þa kann hann ecki inn ad gánga í Guds ríki. Hvad af holdi er fædt, þád er hold, en hvad af andanum er fædt, þad er andi. Undrast þú ecki, ad eg sagdi þér, ad ydur byrjar ad fædast ad nýu. Vindurinn blæs hvar er hann vill, og þú heyrir hans þyt, en eigi veitst þú hvadan hann kémur, eda hvørt hann fer; svo er og sérhvør af andanum fæddur. Nicódemus svaradi og sagdi til hans: hvørnin má þetta ské? Jesús svaradi hønum og sagdi: ertú meistari í Israel og veitst ecki þetta? sannliga, sannliga segi eg þér, ad vér segjum þad vér vitum, og vitnum hvad vér séd høfum, og vorn vitnisburd medtakid þér ecki. Hafi eg sagt ydur jardneska hluti og þér truid ecki, hvørnin munud þér þá trúa, ef eg segda ydur himneska hluti? enginn uppstígur til himins, utan sá, sem ofan sté af himni, Mannsins Sonur, sá sem er á himni; og svo sem Móses upphóf høggorminn á eydimørkinni, líka svo byrjar Mannsins-Syni upp ad hefjast, svo ad allir þeir, sem á hann trúa, fortapist eigi, heldur ad þeir hafi eylíft líf.

Exordium.

Mikil var blindni heidíngjanna fordum daga í Guds dýrkan; hinir vísustu af þeim søgdu, ad eitt mikid ríki kynni ecki lengi ad standa fyrir utan einvalds-dæmi; þó skøpudu þeir sér ótal gudi til ad stiórna allri verøldinni, svo sem einn væri ecki fær um ad ráda fyrir því, er þeir þó af náttúrunnar ljósi þeckja máttu, ad hann sjálfur skapad hefdi; og svo ad þeir á einhvern hátt fengju smídad sér einvalds-dæmi í heiminum, þá trúdu þeir, ad einn væri þeirra mestur, sá ed ødrum stjórnadi, átti þó slíkt ad vera eptir mannligum plagsid, svo ad hann þurfti þeirra vid á stundum, eins og Agamemnon sinna undirkonúnga, þótt hann héti hjá Grickjum konúnganna konúngur. Þegar eg athuga þetta, þá kémur mér í hug þad sem Pálus skrifar, 1 Cor. 3, ad speki veraldar þessarar sé heimska hjá Gudi; og undir eins brennur mitt hjarta í mér af elskunni til míns Skapara, ad hann hefir opinberad oss, ínum vesælingum, þad sem hulid var fyrir spekingum og vitríngum, þar vér trúum á einn Gud þrennann í einíngu og einann í þrenningu, hver ed einkis vidþarf, en allir hans, og er sjálf-

rádi allra hluta bædi á himni og jørdu, svo sem Davíd segir í Ps. 115: vor Gud er á himnum og gjørir hvad honum líkar. Þessarar háleitu Guddómsins þrenningar vegliga hátíd eigum vér nú í dag ad halda, á hverri oss verdur prédikad þad evangelíum, sem innibindur þá helstu velgjørninga, er Fadir, Sonur og heilagur Andi hafa veitt oss syndugum monnum til miskunar, þad er endurgétníngin og endurlausnin, af hverjum allt annad hángir, sem hinn nádugi Gud vill láta oss þjóna til sáluhjálpar. Um sjálfa hlutina hefi eg ádur í þessari bók vída talad; en þad er merkiligt í þessu Gudspjalli, ad hér kémur einn høfdingi Gydínga, einn meistari í Israel, til ad læra þessa himnesku frædi af honum, sem til þess var sendur úr Fødursins skauti ad opinnbera hana syndugum monnum. Því viljum vér nú hér af athuga: einn fróman, en þó fávísan lærisvein, og undir eins einn gódan og svo alvísan meistara, med þeim lærdómum, er þeirra samtal med sér færir. Styrk oss til þessa verks, gódi Gud! med nád þíns Anda, fyrir Sonarins forþénustu, amen!

Utleggíngin.

Þar var einn madur af Pharíseunum, segir textinn. Hvílikan vitnisburd Drottinn géfur þessum flock, má allvída sjá í Gudspjallamannanna bókum, og þó ecki sízt hjá Matth. 23 Kap. hvar hann medal annars kallar þá eyturorma og nødrukyn; þó fannst þessi gudhræddi madur medal þeirra. Þad ord stendur stødugt um æfi, ad þeckir Gud þá, sem hans eru, segir Postulinn. Lær þad af þessa góda manns dæmi, kristinn madur, ad ei samlagir þú þig vondri verøldu þessari, þótt þú hljótir í henni ad lifa. Þar var þó einn Abraham í Gerar, einn Loth í Sódóma, einn Hóbadía í Achabs húsi, einn Símeon, einn Zacharías, þessi Nicódemus og Jóseph af Arímathía á Christi døgum, hverjir hinir sídustu tveir ecki samþycktust Gydingum í lífláti Drottins, Lúc. 23. Svo varid ydur og, børn mín! þér sem lifid í hreckvísri øld þessari medal vor, en viljid þó Drottinn óttast, ad ecki dragid þér ok med henni, svo þér ei medtakid af hennar plágum, heldur skínid svo sem ljós í myrkvum stad á medal þessarar prettvísu kynslódar, og treystid því, ad sú alvolduga bæn, er Frelsarinn beiddi fyrir sínum lærisveinum, hún nær og til ydar, ef þér óttist Gud, þar hann sagdi, Jóh. 17: eg bid þig, Fadir! ecki ad þú takir þá burt úr heiminum, heldur ad þú vardveitir þá fyrir hinum Vonda. Sjórinn er saltur, en fiskarnir, sem þar inni lifa, þeir eru þó ecki saltir. Svo eiga Guds børn ad vakta sig fyrir spillingu þeirri, sem í heiminum er af girndinni, svo sem Pétur ad ordi kémst, þótt þau verdi ad synda í gégnum þenna fúla damm, á medan Gud vill reyna þau med því ad horfa uppá alla þá óhæfu, sem þar inni framin verdur. Þessi madur var einn høfdingi Gydínga; an efa einn af þeim 70 oldúngum þess mikla ráds; samt var honum svo mjøg gefid um velferd sálar sinnar, ad hann þóttist ecki of-gódur til ad læra af Jesú, hvern hans lagsmenn kølludu vínsvelg, vin tollheimtumanna og bersyndugra. Hvad gjøra þeir hér á mót, er sig kalla høfdingja medal vor, og eru þó vesælingar ad reikna hjá Nicódemó? eg voga ad segja, þeir vita ecki sumir hvad þeir eiga ad trúa; frædin hafa þeir lært ad sonnu, en eg þecki þá, sem ecki skilja øllu meir í þeim, heldur enn géldingur drottníngarinnar Candaces í spádómi Esajæ; en hvert þeir eru svo leiditamir til ad láta sér undirvísa, svo sem hann var, þegar Philippus til hans kom, Act. 8, þad bid eg þá ad hugleida, sem jafnvel hata sína sálusorgara fyrir heilsusamligar kénníngar; og þótt sumir af þeim megi vita ad nockru leiti

hvad þeir eiga ad trúa og gjöra, þá mega þeir þó ecki sannleikann heyra af Prestsins munni reidilaust; medan hann þegir yfir lýtum þeirra og skömmum, þá er hann Guds eingill; en tali hann um nockra óhlutvendi, þá sturlar hann Israel, eins og Elías, 1 Reg. 18; hann skýtst undir Chaldeos, eins og Jeremias, Jer. 37, og verdur allt til saka fundid. Gud betri þessa tíma! Talid þad sem oss er þóknanligt, sögdu Júdar fordum; sú öld er apturkomin; spádómur St. Páls er réttur; þeir samanhrúga sér lærendum eptir því sem eyrun klæja; menn láta svo dátt ad löstum sínum, eins og módir ad einasta syni, jafnvel þótt þeir séu bædi margir og ljótir; menn elska sinn eiginn þreck, eins og sjáaldur auga síns, svo eru menn vidkvæmir, nær hann snertur er, svo sem væru þad sár; og ad mestu leiti eru vorir höfdingjar svo lyndir, eins og Jóachim konúngur, þá hans þénari Júdi hafdi lesid honum þrjú eda fjögur blod af spádómi Jeremiæ, þá skar hann bókina í sundur og kastadi henni í eldinn, Jer. 36; og ætla þá einn gildti, þótt allar bækur væri brendar, sem hljóda um Guds ótta, og allir munnar tilbyrgdir, sem þar um tala.

Nicódemus kom til Jesúm á náttarþeli; án efa fyrir ótta sakir, eins og Jóseph af Arimathia, er var heimugligur Christi lærisveinn, sökum hrædslu vid Gydinga, Jóh. 19. Veikleiki fannst nockur hjá þessum gódu mönnum í slíku, og þó var þad upphaf til þeirra hjálprædis. En þú, sem engann þarft ad óttast í því ad fylgja Christó eptir, tak þér dæmi af Nicódemó í því ad vilja læra af honum, og þeim sem hann hefir í sinn stad sett, en ecki í því ad fordast veröldina ad slíku. Þad er audrádid af samtali Drottins vid hann, ad hann hefir ecki verid mjög fródur í kristinndóminum, þegar hann fyrst kom, en ecki vardi þad lengi, þar til hann vogadi ad forsvara Christum berliga í rádinu, er hann sagdi: dæmir nockud vort lögmál manninn, nema hann sé ádur heyrdur, Jóh. 7; og mátti heyra þar fyrir: ert þú og vordinn Galileus? sem var hin mesta smán medal Gydinga. Þad mátti sýnast, ad úti væri med Christ, þegar hann var svo sem illrædismadur til dauda dæmdur og á gálgann uppfestur, hvar hann lét sitt saklausa líf. Ecki er líkligt, ad þeir Jóseph muni hafa verid fródari um upprisuna, heldur enn lærisveinarnir, samt vogudu þeir ad greptra hann, og vordu þar til fémunum sínum; svo er Gud kroptugur í gódum vilja, þótt veikur sé. En þú, sem vordinn ert sannfródur um dýrd Drottins í hans upprisu, og veitst, ad hann situr til Kraptarins hægri handar, breit eptir Nicódemó í þessu, og lát þér einkis mál svo skyldt vera, ad þú afrækist rétt ad gjöra; lát enga veraldar magt svo ofbjóda þér, ad þú í minnsta máta skérdir dýrd þíns Guds, í því ad fremja þad eptir mannanna bodi, sem hann bannad hefir. O! hversu fávísir og ónýtir eru allir þeir, ed kalla sig óhulta, nær þeir gjöra allt hvad hinn voldugi býdur þeim. Heyri þeir, hvad Drottinn segir fyrir munn Zóphóníæ, Kap. 1: eg skal á þeim degi straffa alla þá, sem stöckva yfir þröskulda, hverjir ed uppfylla hús drottna sinna med ráni og svikum. Sama er um allt annad ad segja, sem nockur ofríkismadur býdur á móti Guds bodi, hvert hann er, hærri eda lægri stéttar. Þannig var nú Nicódemó háttad, sem ádur er sagt, þá hann kom til Jesúm; en hvert eyrendid verid hafi, er audsært af Lausnarans andsvari, þó ecki standi hans spurning útþrycktiliga í Gudspjallinu; hann hefir án efa viljad frædast af Drottni, med hverju móti hann kynni Guds ríki ad erfa; en Drottinn, sem allt vissi hvad med honum bjó, hann

svarar honum ecki eins og hinum ríka ýngismanni, hjá Matth. 19, er frétti hann ad, hvad hann gjora skyldi svo hann mætti eignast eylíft líf, hverjum hann vísadi til logmálsins, af hvers verkum enginn kann þó hólpinn ad verda; hvar fyrir? af því hann þóktist logmálid uppfyllt hafa; ecki svo sem Phariseis og Heródis þénurum, er komu til hans med vidlíkum formála og Nicódemus, en þó fullir af undirhyggju og fláttskap, og spurdu ad, hvert ad leyfdist ad géfa Keysaranum skatt edur ei; ecki svo sem kénnimonnunum og oldúngunum, er spurdu hann ad, af hverjum myndugleika hann kéndi, Matth. 21. Drottinn vissi, ad Nicódemus var í logmálinu nógu fródur ad Gydinga plagsid, því hann var einn meistari í Israel; þar fyrir tekur hann ecki ad undirvísa honum í því, sem honum var ábóta vant, og opnadi honum einar fyrstu dyr lífsins vegar, sem er endurfædíngin, med þessum ordum: nema ad einhver fædist ad nýu, þá kann hann ecki ad sjá Guds ríki. Hér af má sjá, hversu megnt fáfrædi ad drottnad hefir medal Gydínganna í andligum efnum þegar Christur kom; þad sýnist, ad þeir hafi ecki þeckt upprunasyndina, jafnvel þótt þeir mættu lesa hjá David, Ps. 51: í syndinni em eg alinn, og í syndinni hitnadi minni módur med mér; ecki endurfædínguna, edur ætlad, ad umskurnin mundi vera hennar medal af Gudi tilskickad, heldur svo sem nockurskonar útvortis teikn, med hverju Israels fólk væri adgreint frá odrum þjódum, þar þó Móses segir þeim berliga, Devt. 30: Drottinn mun umskéra þitt hjarta og þíns sædis hjarta, til at elska Drottinn Gud þinn af ollu hjarta þínu og af allri ondu þinni, svo ad þú lifir; hvar ei kann ad vera annad meint, enn þad, sem Páls umtalar, Róm. 2, er hann nefnir umskurn hjartans, sem er í andanum og ecki í bókstafnum, hverrar lofstír ecki er af monnum, heldur af Gudi. Ur þessari villu vill nú Drottinn fyrst hjálpa Nicódemó; og megum vér kristnir menn ódandligar þackir Gudi kunna, ecki einasta fyrir þad hann hefir endurgétid oss til einnar lifandi vonar, sem Pétur ad ordi kémst, 1 Pet. 1, heldur og þad, ad hvert barnid á medal vor á kost á, ad nema þá himnesku speki um endurgétnínguna og hennar krapt, sem þessi hálærdi oldúngur vissi eckért af. Gud gæfi ad bædi kénnifedur og foreldrar hefdu svo mikla ástundan á ad brýna þvílíkt fyrir sínum bornum og hinum einfoldu, svo sem þad er ljóst í Guds heilaga ordi, þá mundu menn ecki svo optliga flecka sitt skírnarklædi, sem menn gjora, þá mundum vær hafa meira traust í mótgánginum og í freistíngunum af því, ad vér erum Christó innplantadir og settir í hans ríki, og kraptur skírnarinnar mundi framar auglýsa sig í endurnýúngu lífdaganna og deydíngu holdsins, heldur enn almenniliga skédur. Þad er merkiligt, ad Endurlausnarinn brúkar þetta ord: ad fædast ad nýu. Skírnin er ecki neinn stundar þvottur, er gjori mann hreinan um sinn fyrir Gudi, heldi verdur hinn skírdi ný sképna í Guds augliti; og þar fyrir kallast þad endurgétníngar laug, Tít. 3, hverrar kraptur varir um allan þess aldur, er ecki afrækir sinn skírnar sáttmála, heldur kostar kapps um ad endurnýa hann, med betrun lífernisins, dagligana. Sjáid til, born mín! madurinn fædist í heiminum daudur í uppruna syndinni, blindur í sínum sáluhjálpar efnum, því holdligur madur skynjar ecki hvad Guds Anda er, segir Páls, 1 Cor. 2; er þad ecki þá ad fædast ad nýu, ad heilagur Andi í skírninni upplýsir hugskotid, endurskapar viljann og géfur oss nýar andligar gáfur, ad vér fáum séd Guds ríki, þeckt þad í trúnni, samsinnt því er um.

það talað verður, að vér leitum þess, lángar eptir því og odlumst það um síðir? Hvað ómøguligt er holdi og blóði, svo sem Postulinn vottar, 1 Cor. 15. Spekíngarnir segja, að maðurinn sé maður fyrir sálarinnar skuld, því annars beri hann eckért af kvikindunum; svo er hann og Guðs maður alleina fyrir heilagan Anda, er vér í skírninni meðtökum, annars er hann ecki einasta skynlaus, heldur og dauður í andligan máta; því er þetta Guðs verk rétt kallað endurfæðíng. Í annan máta er oss kunnugt, að vér fæðumst í heim þenna born reiðinnar, sem Páls skrifar; þannig er vor náttúrlig fæðing; en í skírninni verðum vér Guðs born, þar verða oss fyrir alls eckért, alleina fyrir Jesú Christi forþénustu, syndirnar fyrirgéfnar, en vér réttlættir fyrir hans náð og til arfs teknir með Guðs Syni, því svo útmálar Páls endurfæðínguna, Tit. 3; segið mér, er ecki slíkt að nýu fæddur að vera? Í þriðja máta innibindur og skírnin í sér ávøxt endurfæðíngarinnar, sem er endurnýúngin, hver eð dagliga á fram að koma og í vøxt að fara, fyrir hverja maðurinn endurfæddur verður ein ný sképna, 2 Cor. 5, skapaður í Christó til góðra verka í skírninni, en íklæðist dagliga einum nýum manni, sem endurnýast eptir hans mynd, er hann skapað hefir; og í þessu þrennu er endurgétníngin fólgin, hverja Drottinn vill teiknað hafa, með því orði: að fæðast að nýu. Þó skal enginn svo dárligur vera, að hann meini, að það nóg sé, að færa bornin á kyrkjuna og láta þau þar vatni ausa og tala Guðs orð yfir, en aldrei síðan vekja í þeim krapt þessa himneska-meðals með guðrækiligri uppfræðingu; þolanligra væri að kasta þeim út á morkina og láta uppeta af vorgum, sem þó er hinn versti glæpur, heldur enn að ala það upp, sem Guð skapaði í móður-lífi og endurskapaði með heilögum Anda í skírnarlauginni, Fjandanum til þjónustu, og honum í bráð, sem er Guðs svarinn óvinur. Umskorinn var Nicódemus, endurgétinn var hann eptir þeirri Guðs skickan, sem varði allt til Christum, en þó var hann svo ófróður um sjálfs síns endurfæðíngu. Meinar þú, að barni þínu, sem kannské aldrei fær að heyra nema fávitskuna, því muni betur farnast, enn þessum lærða manni, nema þú alir það á hinni hreinu og skynsamligu mjólk Guðs orða, sem Pétur umtalar, 1 Pet. 2, ef þú ert fær þar um? og sért þú ecki, sem eg dylst ecki við að margur muni vera, hvað Guð betri, þá skammast þín ecki að gánga með Nicódemó, jafnvel á náttar-þeli, það er heimuliga, ef þú blygðast við að gjøra það opinnberliga, þar þú ert gamall vorðinn, til Christi þénara eður annara, sem betur vita, til að læra fræði þá, er þú mátt ecki án vera, svo þú fáir hólpið bæði þinni og svo þeirra sálum, er þér er tiltrúað, nema þú viljir kveljast ásamt þeim í eylífum helvítis loga, sem Guð hafði boðið þér með kristiligri uppfræðingu til himnaríkis að leiða. Ecki fær Nicódemus þetta svo bráðt skilið, er Jesús sagði honum, og því talar hann um holdliga fæðingu; honum þótti það ofgar, að maðurinn skyldi hverfa aptur í sinnar móðurkvið, nær hann er gamall, og fæðast svo að nýu; en þótt það væri svo lángt frá hans þánka og yfirgengi hans skynsemi, er Jesús talaði, samt forlætur hann ecki Drottinn að heldur, og vill heyra meira hér um talað. Olíkur var hann þeim, sem á vorum døgum ecki vilja láta sér í Guðs orði undirvísa; St. Páls spá er rætt á þeim, er hann segir, 2 Tim. 4, að þær tíðir muni koma, að þeir muni ecki líða heilsusamligan lærdóm; þeir hlaupa í felur, nær þeirra kristinndóm á að rannsaka; þeir skjóta bornum sínum undan, nær

þvílíkt skal um hønd hafa; þeir hæda ad kénnendunum, nær þeir í slíku vilja gjora sitt embætti, og hrósa því hver fyrir ødrum, ad þeir á einhvern hátt hafi gétad sloppid frá því ad láta leidsegja sér til himnaríkis. Þetta gjora nockrir af þeim á medal vor, sem bædi eru skírdir og gánga til Guds bords þrisvar, fjórumsinnum á ári hverju, en reidast Guds þénara, ef hann vill ecki leyfa þeim og børnum þeirra ad eta og drecka hold og blód Drottins sér til fordæmingar. Þú vitfyrríngur! munt þú þá heldur vilja til helvítis fara og þar eylífliga brenna, enn ad ljá eyru þín heilsusamligri kenníngu, svo þú megir þinna sáluhjálpar medala verdugliga njótandi verda? edur villt þú leida þinn kénnifødur í þann sálarvoda, ad hann hafi altarid til ad syndga, eins og Ephraim? þad gjora þó allir þeir, er þá vísvitandi til altaris taka, sem þess óverdugir eru. Ecki styggist Drottinn vid þessa einfeldni Nicódemí, hann vill ecki þenna brákada reyr í sundur brjóta, heldur til þess ad uppræta þessa fávitsku úr hans hjarta um líkamliga fædíngu, þá segir hann hvernig þessari andligu endurgétníngu sé varid, med þessum ordum: nema ad einn endurfædist af vatni og anda, þá kann hann ecki ad inngánga í Guds ríki. Hann blessadur hafdi þá allareidu skírast látid nær þetta skédi, og Jóhannis skírn hefir Nicódemó alkunnig verid; þá var og logmál umskurnarinnar afmád, svo ad í Christó gilti hvørki umskurn né yfirhúd, því tími endurbótarinnar var kominn, sem Pálus umgétur, Heb. 9; en skírnin var aptur í hennar stad innsett, og Drottins kvøldmáltíd skommu sídar í stadinn páskalambsins, hver ed vara mun ásamt skírninni þar til verold þrýtur; þess gétur Páplus, 1 Cor. 11, er hann býdur, ad vér med þessu himneska géstabodi skulum kunngjora dauda Drottins, þar til hann kémur. Til þessarar alvísu rádstofunar hinnar háleitu Guddómsins Þrenníngar, vísar nú Frelsarinn þessum sínum lærisvein, og leggur orsokina til, sem þessi gódi madur hefir ecki ádur skynjad: hvad sem af holdinu er fædt, þad er hold, en hvad sem af andanum er fædt, þad er andi. Þad er upphaf kristinndómsins, ad madurinn viti ecki einasta, ad hann sé spilltur ad nockru leiti af upprunasyndinni, heldur og oldúngis í syndinni daudur, svo ad vor náttúra verdur ad endurfædast med ollu, hvad ómoguligt er ad ské kunni, nema fyrir almættis krapt Guds, er manninn í fyrstu skapadi réttan edur heilagan, svo sem hinn vísi Salómon ad ordi kémst, Préd. b. 7; og þessvegna hefir vor gódi kénnifadir Lútherus látid logmálid undan gánga ødrum portum kristiligs lærdóms, ad vér af því kynnum ad sjá vorn holdligan saurugleik, svo þad yrdi þannig vor tiptunar-meistari til Christum. En hvad sem af andanum er fædt, þad er andi; þad er, þad sem endurfædt er og af Gudi fædt, Jóh. 1, í hverjum Guds sædi er, 1 Jóh. 3, þad er andi; ecki svo, ad holdid umbreytist í anda, heldur verdur sá hinn sami andligur madur, eins og Adam vard ad lifandi sál, 1 Cor. 15, þad er, lifandi madur; hann verdur einn andi med Gudi, ef hann áhángir hønum, 1 Cor. 6, og fóttredur ecki Guds sáttmála, jafnvel þótt ecki sé þess von í þessu daudliga holdi, ad vér aldeilis andligir verdum; því er sú glíman á milli holdsins og andans, er Páplus svo optliga talar um. Þad skédur fyrst í upprisu réttlátra, ad vér andligir verdum til fulls, þá munu vorir líkhamir andligir og englunum jafnir verda, og vorar sálir eitt med Gudi, sem verda mun allt í ollu á því gledinnar landi; því nefnist hún og endurfæding hjá Matth. 19 Kap. Þad

er, uppreisn allra hluta, svo sem Pétur þad kallar, Act. 3. Vissi Drottinn ad ei mundi Nicódemó skiljast þetta enn nú, því segir hann hér strax eptir: undrast ecki, ad eg sagda þér, ad ydur byrjadi ad nýu ad fædast; og ecki einasta segir hann þad, heldur þar ad auki framsetur hann eitt ómótmælanligt dæmi uppá fávitsku hans og annara daudligra manna, sem lángt eru frá því ad skilja þá hluti, er þeir dagliga umgángast, aukheldur ad þeir skynja muni þá himnesku, er svo lángt yfirgánga mannligan skilning: vindurinn blæs og þú heyrir hans þyt, o. s. fr. Drottinn blés á lærisveinana og sagdi: medtakid þér heilagan Anda! H. Andi kom i sterkum vindi yfir postulana á hvítasunnudögum. Svo tekur nú Frelsarinn hér dæmi af þeim hlut, sem andanum var líkastur, til ad hjálpa fáfrædi þessa einfalda manns. Vér heyrum allir vindinn þjóta, vér finnum hans megn á líkamanum, enginn sér hann þó, enginn veit hvar hann hefir sín upptök; vindurinn blæs á somu stundu i ýmsum stödum, af austri og vestri, af nordri og sudri; seg mér, hvar hafa þessir vindar sín upptök? hvört fara þeir? hvar slotar þeim? fyrst enginn hefir enn nú fundist svo vís, ad hann géti sagt oss þad, hversu munum vér þá skynja þad, sem miklu meir yfirgengur vorn skilníng? En svo eru og allir þeir, sem af andanum eru fæddir; þeir finna Guds Anda hræringar i sálu sinni, þegar hann straffar syndina, uppvekur ydranina, lífgar trúna, kveikir elskuna, eblir þolinmædina og verkar adrar kristiligar dygdir. Vér vitum og, ad hann er frá Gudi kominn, af því ritningin hefir sagt oss þad; en hvernig hann er frá Gudi útgenginn og i hjartad kominn, þad vitum vér ecki, því Guds ríki kémur svo þad verdur ecki adgætt, segir Frelsarinn, Lúc. 17; ecki heldur vitum vér hvört hann fer, því andinn fer i burt og kémur inn aptur. Vér vitum ad hann færir oss inn i eylíft líf, ef vér slockvum hann ecki; en þad líf þeckjum vér ecki, nema svo sem fyrir spegil og i rádgátu, því þad er ósýniligt enn nú, hvad vér verda munum, og vort líf er fólgid i Gudi, Cól. 3. Þar fyrir, sá sem finnur verkanir H. Anda i sálu sinni, og vill þó ecki endurfædingunni trúa, þad er eins og vildi hann neita því ad vindurinn blési, en gæti þó ecki sjálfur á jördinni stadid fyrir ofvidri; ef vér því neydumst til náttúrunnar verkan ad trúa, þótt ei skiljum vér hennar orsök eda upptök, því skyldum vér ecki géfa vora skilníngu fángna undir hlýdni trúarinnar i andligum efnum, sem svo miklu eru óskiljanligri.

Ecki ber Nicódemus á móti þessum vísdómsfulla sannleika, er Drottinn taladi, en þó vill hann frædast gjörr hér um, og því segir hann: hvernig má þetta ské? Þar fyrir tekur Lausnarinn til þess, sem sterkast var, þad var hans eiginn vitnisburdur, sem er i Födursins skauti: sannliga, sannliga segi eg þér, vér vitum hvad vér segjum, og vitnum hvad vér séd höfum. Engin rök edur vitni eru svo sterk sem þetta, Gud hefir þad talad; því sagdi Jesús fordum vid Gydinga, Jóh. 8: þótt eg beri vitni af sjálfum mér, þá er þó mitt vitni stödugt. En þetta vissi Nicódemus ennþá ecki; hann sagdi ad sönnu i öndverdu samtalinu: meistari! vér vitum þú ert einn lærifadir af Gudi, því enginn kann ad gjöra þau verk, sem þú gjörir, nema Gud sé med honum. Hefdi hann sagt: i honum, þá hefdi hann rétt talad, en svo var hann enn þá ecki upplýstur; þó byrjadi honum ad trúa Christó, þar hann játadi, ad hann væri af Gudi, og gjördi svo mikil kraptaverk. En Drottinn lét hann ecki lengi vada i villu þessari, heldur skírir honum berliga frá, hver

hann sé segjandi: enginn mun uppfara til himins, nema hann, sem ofan sté af himni, Mannsins Sonur, hver ad er á himni. Þetta ord, ad uppstiga til himins, merkir í ritníngunni ad rannsaka Guds leyndarráð; svo segir Agúr um Ethiel og Ucal, Ordskv. 30, þad er um hann, sem heitir Gud med oss, og sá máttugi, þad er Christur: hver mun uppfara í himininn og ofan þadan? þad er, hver mun Guds leyndardóma rannsaka; þar um talar svo Móses, Devt. 30: þad bodord, er eg býd þér í dag, þad er ecki hulid fyrir þér, edur lángt í burtu, þad er ecki í himninum, svo þú segja þurfir: hver mun fara fyrir oss upp í himininn? þau ord útleggur St. Páll, Róm. 10, þegar hann hefir ádur talad um leyndardóm mannsins réttlætíngar fyrir Gudi, Kap. 9: þú skalt ecki segja í hjarta þínu: hver mun fara fyrir oss upp í himininn? þad er ad toga Christum ofan úr hædunum; hvar fyrir? því hann var einusinni ofan til vor kominn, og færdi oss þessa himnesku speki úr skauti Fodursins, því þurfti enginn upp aptur ad fara í himininn til ad rannsaka Guds vilja um mannsins sáluhjálp. Þad er hid sama, sem Drottinn segir hér Nicódemó: eg, sem ad vid þig tala í líkíngu syndugs holds, ad hegdan fundinn sem madur, og er ofankominn af himni af míns Fodurs skauti, eg veit hvad eg segi, og vitna hvad eg séd hefi: enginn annar mun uppfara í himininn til ad rannsaka Guds vegu, nema eg, sem nú er á himni, þótt eg hér vid þig tali, því byrjar þér mínum ordum ad trúa, ef þú villt hólpinn verda. Þessi er efalaust meiníng Frelsarans, því enginn hefir um aldur Gud séнan; sá eingétni Sonur Fodursins, sem er í hans skauti, hann hefir oss þad opinberad, segir Jóh. Kap. 1. En líka sem Móses upphóf höggorminn á eydimörku, svo byrjar Mannsins Syni upp ad hefjast, segir Frelsarinn. Einhverr mætti adspyrja: hvad kemur þessi fyrirmyndan hér vid? Engin er betri, kristinn madur! í öllum fjársjódum ritníngarinnar, enginn sem betur hlýdi up þad efni, sem hér var umtalad; því valdi Frelsarinn hana til ad sannfæra Nicódemum med, hverr hann vissi ad var uppfræddur í lögmálinu. Páls segir, Heb. 9, er hann þýdir gamla testamentisins fórnir uppá Christum, sjálfur Gydíngur fyrir odrum Gydíngum: hversu miklu framar mun þá blódid Christi, segir hann, sem fyrir hinn eylífa anda hefir fórnfært sjálfan sig óflekkadan Gudi, hreinsa samvitsku vora af daudligum verkum til ad þjóna Gudi lifanda. Segid mér! hvar verda vorar samvitskur fyrst hreinsadar? í skírninni; þar fyrir kallar Pétur hana sáttmála gódrar samvitsku; fyrir hvad verda þær hreinsadar? fyrir Jesú blód, sem vitanligt er af Postulans ordum, er strax voru lesin; hvar gaf Frelsarinn þad út? í grasgardinum, í þíng-húsi Pilati, en allra helzt á krossins gálga, því þar blæddi sjálfu lífinu til ólífis, og daudi hans var fullkomnan vorrar hreinsunar; því sagdi hann undir andlátid: þad er fullkomnad. Hver fyrirmyndan gamla testamentisins hlýdir nú bezt uppá krossfestíngu Drottins? engin betur enn þessi, nær Móses eptir Guds bodi upphóf eyrorminn á eydimörku. Móses heingdi orminn uppá tréd; svo er og Jesús á gálganum uppheingdur; uppá tréd bar hann vorar syndir, og festi þar handskriftina, þá sem móti oss var, Cól. 2. Í þeim ormi var eckert eytur, þótt hann væri hinum odrum líkur; Guds Sonur er ad öllri hegdan fundinn sem madur, þó án syndar;

hann er fyrir oss synduga orma madkur og ecki madur vordinn, jafnvel þótt hann væri hreinn og heilagur og fráskilinn syndurunum; já, þótt hann ecki vissi af synd, þá gjørdi Gud hann ad synd, svo vér yrdum Guds réttlæti i honum, 2 Cor. 5. Allir þeir ed litu þann eyrorminn, sem Móses uppfesti, þeir urdu læknadir af eyturorma bitinu; þú minn herra, Jesú! ert á tré upphafinn, svo ad allir þeir ed þig lita trúarinnar augum, þeir verdi læknadir af því biti, er hinn slægi høggormur, Djøfullinn, beit vora fyrstu módur med, og oss sídan dagliga bitur; því segir hér og i gudspjallinu: svo byrjar Mannsins Syni upp ad hefjast, svo ad allir þeir, sem á hann trúa, fyrirfarist ecki, heldur hafi eylift líf. Þú hefir sagt, Drottinn minn! ef eg upphafinn verd, mun eg draga alla til mín, Jóh. 12; þad er ecki Gydinga einasta, heldur alla þá, af øllum þjódum, sem þinn Fadir hefir þér gefid. Svo drag oss þá, herra Jesú! sem búum í þessu fátæka landi, hverja þú eins vel leyst hefir med þinu dýrmæta blódi og adrar þjódir, drag oss, segi eg, undir þinn kross, ef þér svo líkar, já, uppá krossinn med þér, ef þad má til þinnar dýrdar gagna og vorrar sáluhjálpar, þad er oss fyrir minnstu þinum minnstu vesælingum. Vér vitum þú sagdir vid Gydinga: þegar þér hafid Mannsins Son upphafid, þá munud þér þeckja ad eg em hann, Jóh. 8. Því trúum vér, ad þú ert, Drottinn minn! ad sigrudum dauda, Djøfli og helvíti, yfir alla himna hafinn i þína dýrd, til ad búa oss þar víst i þíns Fødurs húsi. Drag oss þángad med þér, ó herra Jesú! svo ad hvar sem þú ert, þar megi og þínir þénarar vera. Þér, med Fødur og heiløgum Anda, sé vald, heidur, dýrd og kraptur, þú háleita Guddómsins þrenning! um aldir alda, amen!

Fyrsta Sunnudag eptir Trinitatis.

Gudspjallid, Lúc. 16 Kap.

Í þann tíma: Jesús sagdi til Phariseanna: þar var einn ríkur madur, sem klæddist pelli og purpura, og lifdi hvørn dag í vellystíngum praktugliga; og þar var einn þurfa-madur, Lazarus ad nafni, hver ed úti lá fyrir hans dyrum, fullur kauna; hann girntist ad sedja sig af þeim molum, sem féllu af bordi hins ríka; þá komu hundar og sleiktu hans sár. En svo skédi, ad hinn voladi andadist, og vard borinn af englunum í fadm Abrahams; en hinn ríki andadist líka, og var greftradur. En sem hann var í helvíti og kvølunum hóf hann upp sín augu, leit Abraham álengdar og Lazarum í fadmi hans; því kalladi hann og sagdi: o, fadir Abraham! miskuna þú mér og send Lazarum hingad, ad hann drepi hinu fremsta síns fíngurs í vatn, og kæli túngu mína, því eg kvelst í þessum loga. Og Abraham sagdi til hans: sonur! hugleid þú, ad þú medtókst hid góda í lífi þínu og Lazarus líka hid vonda, því hlýtur hann nú ad huggast, en þú ad kveljast. Fram yfir allt þetta er á millum vor og ydar mikid djúp stadfest, svo

ad þeir, sem hédan vilja fara til ydar, géta þad ei, og eigi þeir heldur þadan frá ydur upp til vor komist. Og hann sagdi þá: eg bid þig, fadir! ad þú sendir hann í míns fødurs hús, þvíad eg hefi fimm brædur, þad hann skíri þeim frá, svo ad eigi komi þeir í þenna kvalastad. Og Abraham sagdi til hans: þeir hafa Mósen og spámennina, heyri þeir þeim! En hann sagdi: nei, fadir Abraham! heldur ef nockur framlidinna færi til þeirra, þá mundu þeir ydran gjøra. En hann svaradi hønum: ef ad þeir heyra ecki Mósi og spámønnunum, þá munu þeir ecki heldur trúa, þó ad nockur framlidinn upprísi.

Exordium.

Vilji ydur audur til, þá heingid ecki hjartad þar vid, segir Davíd, Ps. 61; ecki fordæmir hann audinn í sjálfum sér, heldur ofmikla elsku á hønum. Ríkdómurinn er gódur, þeim er rétt kann ad brúka hann. Audur er abl þeirra hluta sem gjøra skal, segir Ciceró; ørlátur madur félaus, hann er eins og einn kappi vopnlaus. Eckjan, sú er lagdi einn peníng í Guds kistuna, hún lagdi ad sønnu meira, enn allir hinir riku, því hún gaf af fátækt sinni, en hefdu þeir eins mikid géfid af sinni audlegd, eptir því sem tala rann til, þá mundi þad og af Drottni ecki sídur vel hafa þegid verid. Væri ríkdómurinn ecki Guds blessan, þá mundi hann ecki hafa heitid hønum til launa sínum elskendum, er vardveita hans bodord, og ecki sæmt ástvini sína þar med. Abraham, Isak, Jakob, Jóseph, Barzelai, hin Súnamiska, Jóseph af Arimathía og adrir miklu fleiri, voru rikismenn, og þó Guds vinir kalladir; eru því audæfin stór ástgjøf Drottins; því segir Salómon, Ordskv. 10, ad blessan Drottins gjøri rika, og hørmúngin muni ei nálgast þá; þau eru réttvísum manni til mikils heidurs; þvi segir hann ennþá aptur, Ordskv. 14: audæfi hins vísa eru hans kórona; med þeim kunnum vér løndum og lýdum ad hjálpa; med þeim fáum vér sett børn vor og náúnga til menta og mannkosta; med þeim kunnum vér ad bjarga náúnganum í sinni ángist; med þeim gétum vér ablad oss féstjóda á himnum, ef vér stundum eptir ad vera rikir í gódum verkum, 1 Tím. 6, svo þeir medtaki oss í eylífar tjaldbúdir, ef vér gjørum gott þar af í sannri trú og í Guds nafni; hvarfyrir ad sá, ed fátækum géfur, hann lánar Drottni, og hafa menn aldrei betur varid fé sínu. Svo eru nú audæfin stórt Guds lán og hans elsku merki, nær þau réttfengin eru og rétt brúkud. En svo sem þau eru hinum frómu og réttvísu til mikils heidurs, svo eru þau og hinum ógudliga og ágjarna nærsta óþørf og skadsamlig; því segir Drottinn, ad rángl ætisins fé-sjódir séu eldur í húsinu. Já, þótt einn sé vel kominn ad aud sínum, en brukar hann þó Gudi til styggdar, til óhófs og metnadar, til ad undirþryckja hinn vesæla og lítilmagnan, og heldur hønum til okurs og inni fyrir verkamanninum og hinum fátæka, sem Gud hefir skipad ad ala, þá er hann bølvaninni undirvorpinn; þess gétur hinn Vísi med þessum ordum: sá ed prettar hina réttlátu á vondum vegi, hann mun í sinni gløtun hrapa og hinir einføldu munu eignast hans góts; ja, svoddan audlegd er hverju volædi argari, svo þad er kóngdómur ad fara á vonarvøl alla æfi sína hjá svoddan ríkdómi. Í þessa dags evangelíó verda oss fyrir sjónir settir tveir menn, einn ríkur, annar fátækur. Vér viljum í Guds nafni skoda: 1) dæmi hins ríka, og svo hans afdrif; 2) hins fátæka, og svo hans endalok. Þú, gódi Gud! sem alleina ríkur ert, hjálpa oss med ríkdómi nádar þinnar, ad gjøra þetta verk í þínum ótta, fyrir Jesúm Christum, amen!

Útleggíngin.

Þar var einn ríkur madur, segir textinn. Ríkdómurinn kann engum af sjálfum sér ad banna inn í himnaríki, svo sem í inngánginum sagt er; því sjáum vér og í gudspjallinu

hinn fátæka Lazarum í skauti hins ríka Abrahams. Tökum vanbrúkunina í burt, og mun audurinn ecki skada; gjörumst ríkir í gódum verkum, og mun þad nockud til himnaríkis gagna; en þad vantadi þenna ríka mann. Hann klæddist pelli og purpura, segir textinn. Pell var einn vefnadur forkunnar vænn og gullvægur haldinn, hann er nú ecki ad fá í heiminum; sama er um purpurann ad segja; þad var einn litur forkostuligur, tilbúinn úr skélfiskjar blódi, og er nú ecki ad finna í veroldinni. Hverttveggja þetta var konúnga búnadur og annarra hofdingja, og leyfdist ei múgamonnum ad bera; þannig var Arónis búnadur og hofudpresta Gydinga, Exód. 28; svo var Jóseph klæddur, Gén. 41; þetta skart bar Daniel, Dan. 5; þannig var Mardochéus búinn, Est. 8. En um þenna ríka mann stendur ecki í gudspjallinu, ad hann hafi nockur þess háttar madur verid; þad er og ecki líkligt, því Frelsarinn mundi ei hafa til þess tekid, ad hann hefdi svo verid í skart búinn, hefdi hann verid hofdingi nockur, þeim er sómt hefdi ad bera svo dýrmæt klædi, og var í þessu ecki lítill ofmetnadur. Satt er þad, ad klædin gjora engan vondan né gódan af sjálfum sér, en fatnadurinn er manninum géfinn til ad skýla blygdan sinni og vardveita líkhamann frá kuldanum; því mætti þad sýnast, ad sá sem keppist vid ad búa sig tiguligar, heldur enn virdíngu hans sómir, ad hann gjöri þad annadhvert fyrir lausnlætis edur métnadar sakir, og er hverttveggja stór synd í Guds augliti; fyrir því mun þad ei syndlaust vera, er menn brúka til þess ad efla þessa lesti med. Mismunur í klædnadinum á ad vera, og var fordum til ad adgreina virdíngar manna, og svo er rád fyrir þessu gjort í landslogum vorum; hvad sem þar fram yfir er, þad er ósidsemi og ránglæti, því þad er ad taka sinn rétt frá þeim sem ædri eru, ad svo miklu leiti sem þessum hégóma nemur. Eg vil segja, hvert sem ad einn er kostum búinn edur ei, þá syndgar hann, ef hann klædir sig betur enn hans standi sómir; sé hann vel ad sér um marga hluti framar odrum, þá spillir hann mjog svo ágjæti sínu, ef hann meinar þad verdi ágjætara fyrir búníngsins skuld, því Salómon í allri sinni dýrd var ecki svo skrýddur sem eitt af akursins liljugrosum, og vér vitum þó, ad Gud hefir meira virdt hinn aumasta og heimskasta vesæling á medal vor enn þau, en vér eigum ad bera somu virdingu fyrir hlutunum og hann, sem þá skapad hefir; en sé nockur ei nema almenniliga kostum búinn, og vill þó leita sér fordildar af klædnadinum, þá er mikil fávitska í því; eg veit ad einn asni verdur þó aldrei hestur, þó menn setji gullsodul á hann, og svo verdur einn dári aldrei vís, hvernig sem hann málar sig utan. Þessi ósidur fer mjog svo í vort í landi voru smámsaman nú nockur ár; ambáttinn vill eins klædd vera og húsmódurinn, þénarinn eins og herrann, sonurinn betur enn hans gamli fadir. Formegunin, mannskapurinn og vísdómurin eru í burtu úr landinu, en búníngur og klædasnid eflist dagliga; einn skóladrengur kostar ollu til þess ad fá vænan kjól, en ad kaupa sér eina bók, hvar af hann nockud gott megi læra, þar hyrdir hann ecki um. Og um alla hluti fram, þá skulu vor klædi skorin vera eptir framandi þjóda snidi, gætandi lítid ad því, sem Drottinn segir ské skuli á sínum slátrunardegi, ad hann vilji straffa alla þá, sem búast útlendskum búnadi, Zóph. 1. Hvad vill hér af verda um sídir? eg ætla Drottinn þurfi ecki ad leggja hondina á oss, vær erum vorir eiginn bodlar í slíku; svo ad líkast er, ef þessu skal lengi

framfara, ad þad muni gánga oss eins og þad géck Júdum, er þeir tóku upp sidu Grikkja, ad þeir urdu þeim ad brád, hverra sidum þeir breittu eptir, 2 Macc. 4.

Framveigis stendur hér um þenna munadarkropp, ad hann hafi etid dagliga skínandi krásir. Eptir textans ordum er þad svo: hann héldt sig forkostuliga gladværan dagliga; þetta má skilja, ad hafi verid í mat og dryck og odru óhófi, sem heyrir til líkamligs munadar. Nú er þad hér ad segja, ad Drottinn hefir ecki bannad ad hafa innbæli af sínum sképnum í réttan tíma og med hófi og sidsemi. Sjálfur var Frelsarinn ad heimbodi manna á sínum hérvistardogum, í Kana í Galilea, hjá Símóni Phariseara, hiá Zacheó, og optar; hvar fyrir, þótt hann væri hid fegursta sparneytninnar og hófseminnar dæmi, sem nockurn tíma hefir skinid í verolðinni, þá var hann þó af illgjornum Phariseis ofneytslumadur og vínsvelgur kalladur. Já, hann lét sitt blessada hofud smyrja med dýrmætu salve; og þótt hann væri allra hluta Drottinn bædi á himni og jordu, þá mundi hann þad ecki gjort hafa, nema slikt væri leyfiligt, nær þad er í hófi og med gódri stickad brúkad. Drottin baud sjálfur í sínu logmáli um laufskála hátídina, Levit. 23: þér skulud vera gladir fyrir Drottni Gudi ydar í sjo daga; hvert logmál ad Móses ítrekar, Devt. 12: Þér skulud eta fyrir Drottni Gudi ydar og gladir vera, þér og ydar hyski, af ollu því sem þér réttid ydar hond til, af hverju Drottinn Gud hefir blessad þig; og framvegis í hinu átjánda versi segir hann, ad þeir skuli ecki eta innan sinna porta á laufskála hátídinni sínar korn-tíundir, eda tíundir af nustinni edur olíunni, en hann segir: þér skulud eta þad þar í þeim stad, sem Drottinn Gud útvelur, þú og þinn sonur og þín dóttir, þræll þinn og ambátt þín og Levítinn, sem er innan þinna porta, svo skalt þú gledja þig fyrir Drottni Gudi þínum; hvert logmál Nehemias og Hezras kénnimadur aptur innleiddu eptir herleidinguna, Nehem. 8, er þeir budu fólkinu á laufskála hátídinni: etid hid feita og dreckid sætan dryck, og sendid þeim einn part, sem eckért tilbúid hafa. Af þessu er audsært, ad hinn gódi Gud hefir ei bannad ad gledja sig í hófi, þó svo, ad menn dýrki hann med virdingu og gledji sig med ótta, sem Davíd býdur, Ps. 2. Vín og vistir eru fyrir manninn skapadar, ecki forgéfins, heldur honum til unadsemdar og stickanligrar brúkunar, en vanbrúkunin kémur af holdinu og af Fjandanum. Vid þetta Guds eptirlæti á nú metnadur og óhóf ens ríka sælgætings eckért skyldt. Hér stendur, ad hann hafi haldid sig forkostuliga gladværan dagliga, þad er ad skilja, hann var allur sockinn í munad veraldar þessarar, hirdti eckért um Gud, eckért um sínar syndir, eckért um hid komanda líf edur sinn dauda, heldur hafdi hann magann fyrir sinn Gud, svo sem Postulinn ad ordi kémst, Phillip. 3; já, rétt eins og Esajas segir í 56 kap: komum, látum oss fylla oss af sterku víni, og morgundagurinn skal þessum líkur verda og enn þá kostuligri; og vantar oss ecki þá í landi voru, er hid sama gjora mundu, hefdu þeir rád eins og þessi; eckért hyrda þeir um sitt embætti, eckért um sitt framferdi, eckert um landsins gagn, eckert um sína sáluhjálp, eckert um sína burtfor af heiminum, svo sem hefdu þeir festibréf af Andskotanum, ad þetta skuli æfinliga vara, já, um engan hlut, nema um munn og maga og þad, sem þeir kunni ad hafa til ad þjóna þeim med, jafnvel þótt þad skuli verda hripsad út af munni náungans med ofbeldi og rángindum. Nú voru

þessir lestir hins ríka sælkéra svo vondir og fordæmanligir, sem allareidu er nockud umtalad; en þad jók ofmiklu á, ad hinn vesæli Lazarus, fullur sára og kauna, lá húngradur fyrir hans dyrum, og er líkligt, ad hann hafi nærsta klædfár verid, því sá sem eckért hafdi til ad sedja med sinn húngrada maga, hann mun ecki hafa mikid haft til ad klæda hinn sára líkhama. O, hvílík skélfilig hardýdgi var þetta! eckért þurfti þessi gudlausi kroppur ad missa af sinn bordi til ad sedja þenna vesæling med, því hann girntist ad sedjast af molum þeim, er féllu þar af; eckért af sínu pelli og purpura, þótt hann hefdi kastad einni flík á hann (sem hans þrælar vildu ecki bera) til ad hylja sín kaun med; en því var ei svo varid; hundarnir voru miskunsamari heldur enn hann, sem Gud hafdi géfid vit og skyn og þar ad auki fullsælu fjár, því þeir komu og sleiktu kaun hans, og mátti líkliga segjast, ad þeir mundu fyrr inngánga í þá himnesku Jérúsalem, Apóc. 22, hefdu þeir þar til skapadir verid, heldur enn þetta villudýr.

O! Gud gæfi, ad þeir sem hann hefir blessad med audlegd veraldar þessarar, þeir vildu þó, segi eg, einhvern tíma hugleida, hvad mikid þeir eru Guds voludum limum skyldugir. Seg mér, þú sem veltir þér í maurunum, og varla veist hvad þú skalt af þeim gjöra: þegar þér var kastad inn í heiminn undir eins og fátækis barninu, hvad hafdir þú til meira unnid af Gudi heldur enn þad? vorud þid ecki bádir eins í syndinni gétnir? barst þú nockud meira med þér inn í veroldina heldur enn hann? edur muntu meira í burtu bera? hvar fyrir var Gud þá skyldugur til, ad gjöra þig ríkan, en hann fátækan? ecki til þess, ad þú skulir kappala þinn syndugan búk eins og þessi dári; ecki til ad búa þig í skart eins og hann; ecki til þess ad upphefja þitt hjarta edur festa þad vid audinn, en gleyma þínum bródur, sem ad naudstaddur er; heldur til ad dýrka sig þar med, og leggja svo mikid af vid hann, sem krefur, því hann er húsbóndinn; en hann krefur svo mikils, sem hinum volada má verda hólpid med og þú kannt vel ad missa, og þad jafnan nær þú sér edur heyrir einn naudstaddan; og nær þú þad sér edur heyrir, þá vit, ad þar er kominn einn skuldamadur frá Gudi til ad beidast þess, er hann lánad hefir og þú hefur ofmikid, en hann má vel bjargast vid. Þegar þú krefur skuldar þinnar hjá aumingja nockrum, og hann hefir þad ecki til, sem hann skal gjalda, edur hann má þad ei missa, án síns stórs baga, þá krefur hann þig undir eins í Guds umbodi þeirrar skuldar, er þú átt honum ad lúka, en hann hefir vesælingnum géfid; látir þú hana ecki til, þá verdur þú skulda þrjótur Guds, já, þjófur í hans augliti, þar þú stelur úr sjálfs þíns hendi, og hinn strángi húsbóndi mun krefja þig ávartar fjár síns í tollbúdinni hjá þeim ríka manni, nær þú uppvaknar í helvíti og kvölunum eins og hann, nema þú brúkir rád Dáníelis, er hann gaf Nebúchadnezar konúngi, Dan. 4, og afplánir ránglæti þitt med ölmusugjördum vid fátæka. Heyr því Salómónis ord, er hann segir, Próv. 3: gleym ecki ad gjöra þeim gott sem byrjar, nær þín hönd hefir efni þar á; seg ecki til þíns náúnga: gack burt og kom aptur, á morgun vil eg géfa þér, og þú hefir þad þó; og lát þér þad sagt vera, ad hinn voladi hefir miklu meiri rétt til þess, er þú eignar þér, heldur enn sjálfur þú til ad brúka Guds lán til óhófs og metnadar, hvert hann margfaldliga bannad hefir. Drottinn segir fyrir munn Hóseæ, um Gydínganna samkundu, Hós. 2: hún veit ecki ad eg er þad, sem géf

henni kornid og mustina og olíuna, og fæ henni ánægjanliga silfrid og gullid, er hún gjörir Baal af; þetta á mjög svo vel heima hjá þeim, sem Guð hefir fengid í hendur alls nægtir fjár, en þeir draga það af hans fáráðum limum, í hverjum hann skipad hefir ad dýrka sig, en brúka þad til ad ala sinn lausláten kropp, til nidurdreps honum sem ránginðin líður, til ad hefna á óvinum sínum; þessir gjöra Baal úr þeim hlutum, sem góðir eru í sjálfum sér, og setja þann í Guðs kyrkju, sem vera átti hjarta þeirra, það er, hina örgustu svívirdingu foreyðslunnar í þann stad, sem ætti ad vera hinn allra helgasti. O, Guð betri vorar tídir! Satan hefur kaupmenn sína í Guðs kyrkju medal vor, þad er í mannanna hjörtum, hverja hann gjört hefir ad ræningja bæli, ei sídur enn Gydíngar forðum musterið; en hvad selja þeir þá og kaupa? þeir selja hinn réttláta fyrir peninga, og hinn volada fyrir einn skó, þeir troda höfud fátækra í saurinn, og umfurna vegum þeirra hæglátu, Amos 2; en um sídir selja þeir sínar eigin sálir. Þess gétur Sýrach í 10 Kap. med þessum ordum: eckért er ránglátara fégjörnum manni, segir hann, því hann lætur fala sálu sína; þar fyrir segir Frelsarinn, ad lítid gagni þad manninum, ad hann eigníst allann heiminn, og lídi töpun á sálu sinni, hvar um þessi ríki madur má öllum þeim ljóst dæmi vera, er elska kroppinn meir enn sálina. Ecki stendur hér í gudspjallinu, ad hann hafi verid illa kominn ad auð sínum; þad var hans fordæmingar sök, ad hann brúkadi hann til óhófs, en gleymdi hinum naudstadda og fáráda. Nú ef hann féck svo skélfiligan dóm, hvad vilja þeir þá segja á medal vor, sem ecki einasta stínga úr sér augun, nær þeir sjá einn þurfamann, edur annann, sem vinnur baki brotnu fyrir því, er þeir brúka til munadar sér, heldur og rýa Guðs volada sandi og eta sitt brauð í þeirra andlitis sveita? hvad munu þeir segja vilja? hvers munu þeir vænta sér, nær þeir eiga ad skilja vid allt þad, er þeir med ránginðum hafa samandregid? Drottinn segir vid kóngínginn af Týró, Ezech. 28: þú segir, eg em sterkur Guð, eg bý í einu guddómligu herbergi; en skömmu sídar verdur honum sagt: muntu nockud segja vid þinn veganda, eg em sterkur Guð? Lángtum eru þeir minni máttar enn kóngúrinn af Týró hjá oss, er sig gjöra nærri því ad godum, þegar þeir upphefja sig yfir Guðs ord og kóngsins lög, þegar þeir fella hinn saklausa, en hefja skálkinn, og þykir svo sem þad standi í sínu valdi ad ráda fyrir hvers manns gæfu og ógæfu; en þegar daudinn kémur svo sem ein voldug hetja og kastar þeim í banasængina, þegar samviskan tekur til ad bíta, þegar minníng glæpanna tekur ad ofbjóda þeim, þegar Satan, sem hefir flekad þá til allskonar ódáda, þegar hann reidir svipuna til, og sýnir þeim helvítis loga, hvar hinn ríki kvelst og kveljast mun um aldir alda, en Guðs reidarþruma slær af himnum ofan, mun þá vesæl manneskja segja: eg em sterkur Guð? Heyrid þetta, ó, þér, sem útsjúgid hús eckna og fodurlausra, og leitid Drottins á medan hann er ad finna! Hinir ágjörnu og ofríkismennirnir eru med tvennu móti; sumir færa fórnir neti sínu og brenna reykelsi fyrir sínum veidarfærum, því ad fyrir þau er þeirra hlutur feitur vordinn, og þeirra matur hinn besti, svo sem Habakuk ad ordi kémst í 1 Kap. Þetta eru þeir, sem reikna þad til sinni gódri forsjón (réttara ad segja, rángsleitni sinni og undirhyggju) ad þeir eru ríkir vordnir, og feitir af annara braudi. Adrir eru þeir ed segja: blessadur sért þú Drottinn, þad eg em ríkur vordinn, en

drepa þó slátursaudina med ofbeldi, og enginn er sá, sem ad fædi þá, edur brúki medaumkun með þeim, eins og þessi sami spámadur ad ordi kémst. Þetta eru þeir, sem af Gudi og enu hærsta valdi eru yfir adra settir til þess ad þeim lídi vel, en gjora þó eckért þad, sem Gud og konúngurinn bodid hafa, heldur eta i kríngum sig eins og úlfar og byrnir, og sýna þeim enga miskun, er undir þeirra valdi stynja, heldur kalla: ber hingad, ber hingad! og nær þeir hafa svo druckid blód vesælinganna, þacka þeir Gudi svo sem fyrir réttfengin sofn. Hverjir af þessum verri sén er eigi svo audvelt ad segja, nema þad, ad hræsnin gjorir hina sídari andstyggiligri í Guds augliti, því af tvennu illu, þá er skárra ad eigna hreckvísi sinni klækina heldur enn Gudi. Hitt veit eg, ad hann segir um þessa hvoru-tveggju, Hab. 2: vei þeim, er safnar því sem ecki er hans (hvar skal þad lenda), og þeim ed samandraga hinn þétta leyr! vei þeim, sem er géfinn fyrir rángfengnum ábata fyrir hús sitt, ad hann búi hreidur sitt í hædunum, ad hann verdi frelsadur af valdi hins vonda; þú hefir eitt skammarligt rád tekid fyrir þitt hús, og upprætt margt fólk, og hefir syndgad á móti sjálfum þér, því steinninn í veggnum hrópar þad, og kvisturinn í trénu vitnar þar um! Eg veit þar er margur er segir: eg safna ecki til þess ad gjöra eins og þessi ríki madur, eg held mig sparliga, eg er ecki eydslusamur; þad er gott, ef þú safnar réttiliga, og gjörir gott hinum volada, en ef þú safnar einasta fyrir erfingja þína, og þad med réttu og raungu, þá má álika gylda hvert ad Móab liggur á dreggjum sínum, edur og ad hann fagnar i sinni spýu og verdur til athláturs, Jer. 48. Því skylda eg steypa mér til helvítis fyrir minn erfingja, í þeirri von, ad hann skuli lifa vel eptir mig daudan, og eg veit þó ecki hvert af því verdur edur ei, því kannské mín ógudlig búsorg gjori hann verri í því, ad hann misbrúki þad til óhófs, er eg med rángindum safnadi, og eg kynni þar med ad leida hann til helvítis med mér, þótt þad verdi ecki um sama veg og eg fór. Og hvernig sem því er varid, þá plagar Guds straff ad fylgja svoddan rángfengnum aud; þar eru þúsund melir í hverju álnarvirdi, sem ecki verda í burtu teknir, nema erfinginn gjori sér vini af þessum ránglætis Mammóna, og vil eg þá heldur gjora þad sjálfur medan eg lifi, svo þeir medtaki mig í eylífar tjaldbúdir, heldur enn eiga þad undir honum, sem þó gétur ecki leyst sálu mína úr helvíti med öllu því sem eg honum eptirlét. Þad segist um hinn ríka purpura-gick, ad hann hafi pelli klæddur verid; þad verdur ecki svo greiniliga sagt á vora túngu hvad þad ord þýdi, er í textanum stendur; en um vidlíkan vefnad skrifar Plinius, ad hann brenni ecki í eldinum, því voru lík konúnganna sveipud þar í á hinni gömlu brenni-old, ad ei blandadist þeirra aska med vidaroskunni. Megi eg skémta um hinn óskémtilig-asta hlut, þá vildi eg segja, ad þessi dári hefdi gjort visliga, hefdi hann tekid nockud af þessum dýra vefnadi med sér til helvítis, hefdi þad mátt hlífa honum fyrir loganum, sem hann kvaldist í; en einglarnir voru fúsari til ad bera Lazari sál í Abrahams skaut, heldur enn djoflarnir til ad færa hans pell og purpura og allt annad oflæti med honum. Lazarus skildi sinn armód eptir vid dyr hins ríka, en hinn ríki sína fédýngju í sínum kostuliga gardi, og hrapadi svo fúll og félaus í þad dýkid, sem ríkur af eldi og brennisteini; svo munu og allir þeir gjora, er láta hans látum í þessum heimi, en forsmá hinn naudstadda og oreigann, og

láta hann jafnvel í húngri út af deya, á medan þeir ala sinn gjálífan kropp til ad verda helvítis eldsmatur og brenniforn Andskotans, og er svo þannig úttalad um hinn ríka.

Nú eptirfylgir ad tala med fám ordum um hinn volada Lazarum. Gudspjallid minnist hans á þenna hátt: þar var einn þurfamadur, ad nafni Lazarus, hver ed úti lá fyrir hans dyrum, fullur kauna. Allt þad volædi sem einni manneskju kann til ad falla hefir á þessum manni legid; hann var fátækur, þad var mikil vesöld; þad er þad, sem flestir af oss verja sig hvad mest fyrir, og nockrir selja sína arfleyfd í himninum til þess ad vera ecki fátækir í heiminum, svoddan ein hörmúng þykir örbyrgdin manna á medal, því segir Salómon, Próv. 15: allir dagar hins fátæka eru illir. Textinn segir: ad hönum hafi verid kastad nidur hjá dyrum hins ríka, eins og ödru hræi, sem enginn hyrdti um, meir enn þó daudum hundi væri útkastad. Svo breita menn vid Guds mynd, þegar hún býr í ljótu húsi, og virda húsbóndann eptir herberginu. Þessi forsmán hefir og mátt auka miklu ofan á volædi þessa fáráda manns, og hefir þad gengid hér eins og Salómon segir, Ordskv. 19: brædur hins fátæka hata hann, og vinirnir víkja í burt frá honum; en þad tók yfir alla hans eymd, ad hann var fullur kauna, og svo aumur, ad hundar sleiktu hans sár; maginn hefir kannské verid heilbrygdur, og því hefir hann girnst ad sedjast af molum þeim, er duttu af bordi hins ríka, en allir adrir líkhamans limir svo plágadir, ad hann gat enga björg sér veitt, og hefir magans heilbrygdi ecki annad gjört, enn ad abla honum þess meiri píslar med húngrinu og matarlystinni, þar hann féck ekkért ad sedja sig af. Sá sem heilbrygdur er, hann getur unnid sér mat, þó hann sé fátækur. Forsmán veraldarinnar er ecki svo þúngt ad lida; þeim er hægt ad forsmá heiminn, sem heimurinn forsmáir, og er þad þá kaup kaups, sem menn plaga ad segja; því vottar og Páll um sig, Gal. 6, ad hann sé krossfestur heiminum og heimurinn sér, þad er, ad hver forsmái annann; en þad er hverjum mótgángi meira, þegar Gud tekur svo heilsuna af nockrum, ad hann getur ecki borid edur rádid sjálfum sér; þad gengur næst því ad vanta hugsvölun Guds Anda, og finna ei til hennar, nær mann lángar þar eptir, því svoddan er helvítis píslum líkast. Þessu gat Satan nærri fordum daga, er hann sagdi vid Gud um Job, Job 2: snert þú hans bein og hans kjöt, og sjá hvert hann bölvar þér ecki undir augun; skuli menn og satt segja, þá féckst þessi Guds madur ecki svo mjög þar um, þótt hann missti fjárhluti sína, syni og dætur sínar, edur þótt þeir af Saba og Chaldea veittu honum yfirgáng; en þegar Gud leid Andskotanum ad slá hann med hinum verstu kaunum frá hvirfli og allt til ilja, þá tók þessi Drottins vinur heldur enn ecki ad láta sér hugfallást. Svo var nú Lazarus aumur, sem sagt er, og öll hin þýngstu mótlæti veraldarinnar láu á honum, örbyrgd, klædleysi, húngur, forsmán og líkhamans vanheilsa. En þú, syndugur madur! sem er heill og hraustur, hefir nóg til ad klæda og fæda líkhamann med, og ert af engum óvirdtur í neinu, munt þú ecki hafa orsök til ad þacka hinum lifanda Gudi, þegar þú álítur þetta vesæla hræ, nidurkastad fyrir dyrum hins ríka, og eckért auga miskunadi honum, ad hann svo vel gjörir til þín ad þig vantar eckért af því, sem hann allt vantadi? munt þú nockud vera heilagri heldur enn hann? eg veit ecki hvi-

ikur hann verid hefir, þad sé eg, ad hann hefir Guds vinur verid, annars hefdi ecki sál hans verid borin af englum í Abrahams skaut; en hitt veit eg, ad ecki ert þú heilagri enn Job, hver ed hefir Guds vitni um þad, ad hann ecki hefdi sinn líka í landinu, Job 2. Herju mún þá vera ad þacka, ad þú ert ecki eins plágadur sem Job og Lazarus, nema Guds óransakanligri gjæsku og miklu þolinmædi, sem med ríkdómi sinnar lángluндar dregur þig til ydranar? Seg því ecki eins og Ephraim: eg em ríkur vordinn, allt mitt erfidi nægir mér, Hós. 12; ecki þeir ed syndga bera straff syndarinnar. Miklu heldur nær þú stígur á þín hraustu bein, þá hugsa til þess, ad Gud hefir ecki velþóknan á þeirra styrkleika, heldur á þeim, sem hann óttast. Nær þú telur fé þitt, edur skodar þinn dýra klædnad, þá hugleid, ad Lazarus á af því svo mikid, sem hann vid þarf; og ef þú hefir tvenn klædi, þá heyra hinum nakta ønnur til, ef þú vilt vera Jóhannis Baptistæ lærisveinn, Lúc. 3. Þegar þú hefir hid mesta gaman af skilníngarvitunum, sem Gud hefir géfid þér til nandsynligrar brúkunar, þegar túngan, augun, eyrun og adrir þínir limir eru þér til hinnar mestu skémtunar, þá lát jafnvel þessa Guds skapnadar misbrúkan minna þig á Lazarum, þar hann liggur nidurkastadur eins og annad daudibli fyrir dyrum hins ríka, og hefir enga værd fyrir sárum og verkjum; þecktu hann, medan hann er hjá þér, ad ecki þurfir þú ad kannast vid hann fyrst, nær þú uppvaknar í helvíti og kvølunum, sem þú ecki þeckja vildir á medan þú lékst þér ad allri fullsælu í heiminum; já, medan þú hefir hina mestu skémtan af syndsamligri gledi þessarar veraldar, þá lát þér í hug koma hversu ad hún sé ekkért hjá sælu Lazari, þar hann badar nú í Abrahamsskauti; því hann, sem bezt þeckir þá eylífu dýrdar-vist, hver og hefir keypt oss hana til handa med sínu dýra blódi, hann býdur oss, ad vér allan þenna hégóma skulum afsnída, svo vér kunnum ad eignast hana: ja, hugsa til þess, ad sællífi þessa heims má ei lengi vara, og þótt þú yrdir allra kalla eldstur, þá skal þad þrjóta, og þad er ecki lángvinnt, sem einhvern tíma enda tekur, segir Augústinus, en Lazari géstabod tekur engan enda. Visliga hefir hinn stóri konúngur því tilskickad, sem svo øllu ødru í sínu ríki, ad hann lét píslir fordæmdra verda eylífar, því væri þár endurlausn úr helvíti, þá efast eg ecki um, ad margur gudlaus dári mundi vinna þad til stundligs munadar, ad fremja alla þá óhæfu, er honum í hug kémur, þótt hans hreinsunar eldur ætti ad vara um allan heims aldur; og svo sem hann hefir í því visliga gjört, svo hefir hann á hina sídуna vægdarsamliga breitt vid þá, sem hans ok bera hér á jørdunni, og haldnir eru afrak veraldar, og svo sem nockurskonar hreinsunar-fórn, eptir Páls ordum, þar hann ecki einasta lofad hefir ad þurka øll tárin af þeirra augum, og ad daudinn skuli ecki framar vera til, og ecki sorgin og ecki hrópid, og mædan skuli ecki vera framar, þvíad þad umlidna sé í burtu, svo sem Jóhannes ad ordi kémst í hans Opinberunum, í 21 Kap.; heldur þar ad auki skuli þessi arfur ecki skémmast kunna, ecki saurgast og ecki rotna; svo sem von er á, því Christi ríki mun engan enda taka, Lúc. 1, en vér munum med Christó lifa og ríkja, og med Drottni ávalt vera, svo sem Guds Andi hefir oss heitid fyrir St. Páls munn, 1 Thess. 4, því hefdum vér ecki þessi Guds fyrirheit, þá mundu þeir brádliga yfirgéfa sig, sem eru Guds børn, en hjáborn veraldarinnar. Takid ydur þad til huggunar, Drottins vinir! sem erud stallbrædur

Lazari! þér erud fátækir eins og hann, vardar mikid um þad, nær þér erud í trúnni ríkir? hvad gildir ydur audlegd veraldarinnar, nær þér hafid hann eignast, sem Gud hefir géfid øll endimørk veraldarinnar, til arfleifdar? Er eg þér ecki betri enn tíu synir? sagdi Elkana vid konu sína, módur Samúelis; þegar þér hafid Christum í ydar hjørtum gétid, mun ydur þá nockud vanta? mun hann ei verda ydur betri enn øll ríki veraldarinnar og þeirra dýrd? Lazarus edur Eleazar, sem er hid sama nafn, þad merkir þann, sem Gud er til adstodar. Barn mit! ef Gud er med þér, hver kann þá ad vera á móti þér? mun nockud járnid brjóta þad stálid af nordrinu, segir Drottinn vid Jeremiam, þegar hann heitir honum lidi sinn á móti Jerúsalems offsa, Jer. 15; svo vil eg segja med Davíd: þegar Gud er med þér hvad vill þér madurinn gjøra? þeir vega allir minna enn eckért, þeir kasta þér út af dyrunum, þeir vilja ecki unna þér vidtals; hvad þá? munu þeir kunna ad banna þér ad tala vid konúng himnanna í bænum þínum? munu þeir kasta þér út af dyrum himnaríkis? á medan þeir ecki þetta géta, barnid gott, þá ætla eg þú standir jafnréttur upp í Guds augum, þótt þú liggir flatur fyrir dyrum hins ríka. Hvad er nú framar? þú ert forsmádur, lídur órétt, enginn vill kannast vid þig; þad er eck nýtt í heiminum; Salómon, sem ecki vissi af mikilli óvirdingu ad segja, hann gjørir rád fyrir því, svo sem hér ad framan er fyrir skømmu sagt. Seg mér, af hverjum verdur þú óvirdtur? af vondum mønnum; þad er ecki þúngt ad vera hæddur af þeim, sem jafnvel ad Gudi hæda, og undir eins og þeir forsmá þig, þá forsmá þeir Skapara þinn og þinn Endurlausnara, hvers ok þú ber. Þú verdur af heimskum mønnum óvirdtur, því engin er fávitska meiri enn sú, ad forsmá þann, sem Gud hefir virdt med teikni síns Sonar; þetta sýnist mér létt ad bera, því eg mun ei fást mikid þar um, þótt einn skiptingur hlæi ad mér. Þú verdur af svo mørgum óvirdtur, eg játa þad, þvíad fleiri eru vondir enn gódir, heimskir heldur enn vitrir, en þó ecki af øllum; nockrir eru þeir, sem gjæta Guds og síns óverdugleika, vitandi ad þeir hafa hid sama verdskuldad, og eins þeirra dómur á ad gilda meira hjá þér, heldur enn alls hins skynlausa múga; þar eru gódir menn í verøldinni, er sama hafa til brunns ad bera og þú, og gétur þú þá huggad þig med Postulans ordum, ad þínir brædur í heiminum mega lída slíkt hid sama. Hversu lángt mun rykti þessarar óvirdingar útberast? varla lengra enn um þad land er þú lifir í; ef rykti hins stóra Alexandri, og hans skólameistara Aristótelis ecki nádi yfir um fjallid Kaucasum, edur fljótid Gangem, hvad lítill partur mun þad verda þá af heimsbygdinni, sem þín óvirding gétur flogid um? hversu fáir eru þeir ed til hennar vita, hjá hinum óteljandi skara heilagra engla og útvaldra manna, á medal hverra þú munt dýrdligur skína, ef þú lídur þessa stundar minkun þolinmódliga. En hvad lengi skal hún nú vara? allt til grafarinnar; hversu minna er þad enn eitt augnablik, ef þad er samanborid vid eylífdina? Eg vil ei fá mér til orda um svo margra heilagra manna og Guds píslarvotta dæmi, sem hlóu ad óvirdingu veraldar þessarar, en þeirra vegsemd og heidur uppvaknadi svo eptir daudann, ad hjátrú fávísra manna hefir þá nærri því ad gudum gjørt, hvorja verøldin ecki hélt verduga til ad þurka sína skó í lífinu, og var þó ecki þeirra verd, Hebr. 11. Svo hlæilig er nú aldar þessarar virding edur óvirding; edur seg mér, hver er nú meir lofadur í heiminum, Laz-

arns edur hinn ríki magans þræll? eg trúi flestir hrósi Lazaró meir, og jafnvel þeir sem hinum eru hvad líkastir.

Nu kém eg til þess, sem flestum sárast þykir, sem er heilsubresturinn, hann hefir margan kappa yfirbugad; en þér sem Guds hetjur erud, og stridid undir Frelsarans merkjum, gjætid þess, born Drottins, af hverjum ydur er sjúkdómurinn uppálagdur, sem er af ydar Skapara, hann hefir fengid sálum vorum líkhamina, svo sem annad herbergi til ad búa i, og á hann frjálst ad umbreyta þvi, og jafnvel aldeilis nidurbrjóta eptir vild sinni. Hvad vilt þú keppa vid sóddan hátign, og ecki miklu heldur þolinmódliga lída hvad helzt hann áleggur? kannské þú hafir og sjálfur verid orsök i þinni vanheilsu med gjálifinu og óvorum lifnadi, og seg mér þá, hvad hefir þú ad klaga? mun þá ei rádligast ad þú ydrist synda þinna og lídir þad med kristiligu umburdarlyndi, er þú fyrir þeirra skuld lída mátt, og látir þannig jafnvel syndina gagna þér til sáluhjálpar; en ef odruvísi er, þá vit þó ad Gud leggur eckért á neinn fyrir sakleysi. Sért þú þvi ecki orsök i þinni vanheilsu med óvarligum lifnadi i mat edur dryck, edur annari háttsemi, er plagar ad kreinkja heilsuna, þá hefir þú forþénad sjúkdóminn med odrum syndum, þvi ef ad jafnvel hin minsta synd vinnur til helvítis, vilji Gud hana tilreikna, þvi mun hún þá ecki vinna til líkhamligra meinlæta, sem vara svo skamma stund? en tilgángur Drottins er allur annar á stundum; kannské sál þín sé vanheil, og hann plági líkhamann henni til heilsubótar, og þvi skylda eg þá reidast lækninum, þótt hann skéri þad sár upp sem fúid er? Heilsan er altíd góð, en þó er hún dýrust þegar hana vantar, og þykir mest til hennar koma, nær hún er aptur fengin; þvi tekur Gud hana i burt á stundum til ad vekja vor dofin og sofandi hjortu til þacklætis og lofgjordar vid sig, og tídt leggur hann krossinn á þá, sem eru hvad saklausastir, odrum til eptirdæmis, ad sýna þeim hvad þeir forþénad hafi, og hvad mikla orsök þeir hafi til ad lofa Gud, sem þyrmir þeim, sem meira hafa syndgad, fyrir þvilikum orkumslum. Skammast þú ecki þar fyrir ad vera settur odrum til þolinmædinnar eptirdæmis med Job, og vert gladur af þvi ad líkjast Christó, sem og hefir oss til eptirdæmis lidid, 1 Pet. 2; og fyrst þú skalt þad þó lída, þá hugleid, hvad miklu betra er ad lída eins og Guds barn og hreppa eylífa sælu og fögnud til launa, heldur enn ad brjóta okid i sundur med moglan og óþolinmædi, og ecki einasta sleppa af laununum, heldur ad hrapa úr hinni tímanligu eymd i þá eylífu, sem aldrei mun enda taka. Eg vil ei hér tala um þad, sem Cicero skrifar, ad enginn mótgángur sé sá, ad tímalengdin ecki lini hann, þvi vér hofum eina ædri huggun, ad vor líkhami er aldrei svo veikur, ad Guds kraptur ecki sé i vorum breiskleika máttugri þvi hann er trúr og freistar einkis yfir megn fram. Og um alla hluti fram, þá hugga þig vid þá sæluvon og dýrdar auglýsíngu Guds barna, hverrar ecki verd eru þessa heims mótlæti; svo nær verkirnir stinga þig, og þú stynur af ofraun, þá hugsa hvad fagur ad sé englanna saungur; nær þú sér þinn líkhama afmyndadann af sárum og kaunum, þá hugleid þad, ad hann skal á sídan verda englunum jafn, já, samlíkur Jesú Christi dýrdligum líkhama; nær þér enginn hlutur er til skémtunar i heiminum, þá lát þér i hug koma, hvad fagur ad sé Abrahams fadmur, já, hin himneska Jerúsalem, hverrar sól og túngl ad Gud er, og hans dýrd uppljómar hana. Þángad ad komast, og þar ad búa um eylífar aldir, unni oss

hin heilaga Guddómsins þrenning, Fadir, Sonur og H. Andi, hábleßud um aldir alda, amen!

Annann Sunnudag eptir Trinitatis.

Gudspjallid, Lúc. 14 Kap.

Í þann tíma: Jesús sagdi til eins af Pharíseunum þessa eptirlíking. Nockur madur var sá, sem gjørdi mikla kvøldmáltíd, og kalladi marga þar til, og sendi út sinn þjón um kvøldmáls tímann, ad hann segdi þeim, sem bodnir voru: komid, þvíad nú eru allir hlutir til reidu. Og þeir tóku allir til í einu hljódi ad afsaka sig. Hinn fyrsti sagdi til hans: akur keypta eg, og hlýt eg ad fara út og skoda hann, eg bid þig afsaka mig. Og hinn annar sagdi: fimm pør akneyta keypta eg, og fer nú út ad reyna þau, eg bid þig afsaka mig. Og enn annar sagdi: konu hefi eg mér festa, og fyrir því má eg ecki koma. Og sá þjónustumadur kom, kunngjørdi þetta sínum herra. Þá vard húsbóndinn reidur, og sagdi til síns þjónustu-manns: far þú snarliga út á stræti og gøtur borgarinnar, og leid volada, vanada, blinda og halta hér inn. Og þjóninn sagdi: herra! þad er gjørt hvad þú skipadir, og þó er enn meira rúm. Og herrann sagdi til þjónsins: far þú út á þjódbrautir og túngarda, og naudga þeim hér inn ad gánga, svo ad mitt hús verdi fullt; því eg segi ydur þad, ad enginn þeirra manna, sem kalladir voru, munu smacka mína kvøldmáltíd.

Exordium.

Orsøkin til þessarar dýrmætu eptirlíkíngar, sem Jesús framsetur í þessu heilaga evangelíó var sú, ad þegar hann var ad heimbodi med einum af Phariseanna høfdíngjum brauds ad neyta á þvott-degi, þá var þar einn af bordgéstunum, er sagdi: sæll er sá madur, sem etur braud í Guds ríki; og er í henni sérdeilis tvennt athugandi, sem er: hvad meint sé med þessari kvøld-máltíd, og í annann máta, hvørjir þeir séu, sem bodnir voru. Fyrir máltídina kunna vel ad skiljast allir þeir andligir velgjørníngar, sem oss veittir eru í Jesú Christó, hvern Gud í heiminn sendi á kvøldi veraldar þessarar, og lét hønum slátra á krossins altari, og steikja í bruna sinnar heiptar-reidi; í hønum hefir hann allri verøldu alla hluti tilreidt, sem duga til þeirrar eylífu veitslu í himninum, sem fyrst verdur þegin hér í nádinni, en sídar mun fullkomnast í dýrdinni; hann er lífsins braud, sem af himnum er ofankomid, Jóh. 6; hans hold er sannanlig fæda, og hans blód er sannarligur dryckur, hvert vér ecki einasta medtøkum med trúarinnar munni dagliga, heldur og líkamans í heiløgu altarisins sacramentó. En fyrir því, ad Drottinn svaradi þessum Gyding uppá sitt tal med þessari eptirlíkingu, þá er líkligt, ad hann sérilagi meint hafi þad himneska-bordhald med Abraham, Ísac og Jacob, og lendir þó allt í sama stad, því einn og hinn sami er Christur, hvern vér smøckum hér í nádinni, en munum hans algjørliga þar í hans dýrdar ríki njótandi verda; sømu eru vistirnar; þad skilur alleina, ad þær eru ecki med sama móti framreiddar; hér sjáum vér fyrir spegil og í rádgátu, þar munum vér sjá augliti til auglitis; hér gaungum vér í trúnni, 2 Cor. 5, en þar munum vér gánga í sjóninni. Trúin er vera þeirra hluta, sem vér vonum eptir, hver ed sýnir þad sem ecki séd verdur í þessu lífi, en í hinu ødru munum vér þeckja, svo sem vér þecktir

verdum; og svo sem fórnir gamla Testamentisins voru ei nema skuggi eptirkomandi gjæda, svo er og forsmeckur himnaríkis í hjortum Guds barna í þessum heimi ecki nema ein skuggsjá þeirrar eylífu dýrdar, sem vid oss mun opinber verda. Fyrir þá morgu, sem ad í gudspjallinu segir, ad kalladir séu, eiga allir menn ad skiljast, því svo segir Endurlausnarinn, Matth. 20, ad Mannsins Sonur sé til þess kominn, ad útgéfa sálu sína til lausnargjalds fyrir marga; hvad Pálus svo útlegaur, 1 Tim. 2, ad Christur hafi géfid sig til endurlausnar fyrir alla; þá er líkast, ad hid fyrsta bod sé þad, sem kom til Gydínganna, sem voru ríkisins synir, já, kannské til þeirra høfdíngja, Phariseanna og skriftlærdra, því Drottinn hefir án efa bendt þeim hér med, er til bórdsins sátu, og þad er augljóst, ad stórmenni hefir þar verid samankomid, því annars mundi hann ecki hafa talad fyrir þeim skommu ádur í sama sinn, ad nær þeir gjørdu géstabod, skyldu þeir kalla fátæka, veika, halta og blinda, Lúc. 14. En hina sídari meina eg ad vera fávísan almúga Gydínga, sem ráfudu á strætum og gotum borgarinnar, hverja sjálfir hofdíngjarnir kolludu bølvadan lýd, sem ecki vissi af logmálinu, Jóh. 7. En hid sídarsta kalla eg ad heyri oss til, børnum heidíngjanna, er sátu á þjódbrautum og túngerdum, fjarlægir Israels borgarrétti og án Guds í heiminum, svo sem Pálus talar. Ad þessu svo fyrirmæltu, vil eg géfa mig til ad hugleida textann nockud gjørr, og af hønum tvennt yfirvega, sem er: 1) hvad oss allra mest hindri frá ad þiggja þetta heimbod, 2) hvad oss eigi mest ad leida til ad þiggja þad. Stýr þú máli minu, Drottinn minn! og hjørtum barna þinna, til lofs og dýrdar þér, en oss til sálar nota, í Jesú nafni, amen!

Utleggíngin.

Hjá Matth. í 13 Kap. upptelur Drottinn sérdeilis þrennt, sem bægi manninum frá ad heyra Guds ord med ávexti; þad er, sorg veraldarinnar, audæfi og girndir hennar, og þetta þrennt segir sá lærisveinn, sem hann elskadi, ad heimurinn sé fullur af, sem er drambsamt líferni, fýsn augnanna, og girnd holdsins, 1 Jóh. 2. Allt þetta er ad sjá hjá þessum fávísum mønnum, er ecki vildu þiggja máltíd þessa, er í gudspjallinu talar um. Hinn fyrsti segir: búgard hef eg mér keyptan, og hlýt eg ad fara út ad skoda hann. Þad kalla eg sama og sorg veraldarinnar, sem Lausnarinn nefnir hjá Mattheum, en Jóhannes drambsamt líferni, því til hvers kaupa menn stóra garda edur byggja þá, nema ad þeir vilja sýnast ødrum meiri, og auglýsa þar med, ad svo sem þeirra hjarta er stærra enn annara, svo skuli og þeirra hýbýli vera. Nebúchadnezar kóngur stærdi sig af hinni miklu Babýlon, er hann hafdi byggja látid til heidurs vid sinn herradóm, en þar fyrir vard hann ad villudýri og át gras med þeim; svo verda og allir þeir, er stæra sig af yfirlæti veraldar þessarar, þegar þeir vilja vera meiri enn menn, þá verda þeir hestum og múlum argari, og þeckja ecki Gud himnanna, hverju engin er fásinna meiri.

Þegar menn irnir uppreistu Babel, til ad gjøra sér nafn á jørdunni, svo sem þar ad kvedur, Gén. 11, þá voru þeir straffadir af Gudi, svo einn braut þad er annar bygdi; þeir vildu byggja hann upp til himna, svo sem þar segir, en himnanna Drottinn sló þá med rádleysu, svo þeir og þeirra afkvæmi skridu út um alla veroldina, því mun þad ei vegurinn vera til himnaríkis, ad búa sér fasta bólfestu hér í heimi. Þetta segi eg ecki þess vegna, ad allur metnadur sé þar í fólginn, ad eignast góts og garda, ei heldur, ad þad ecki leyfiligt sé, nær menn eru vel ad því komnir, heldur tekur Lausnarinn til þessa, svo sem eins helzta, er menn plaga ad stæra sig af, jafnvel þeir ed ødrum þykjast hugprúdari, því þeim þykir ecki til þess koma ad stæra sig af hégómanum, svo sem, af føgrum búningi, af

hreysti líkhamans, af áliti, af göfugu foreldri, því þad sé einum næst, sem hann sjálfur er; en þeir ed mikid góts og garda eiga, þeir hafa optast manna forrád, og þykir í því ríki nockud, en margir af þessum hjá oss eru svo lyndir, ad þeir vilja ad allir þeir, sem lönd þeirra byggja, skuli vera svo sem þeirra eignar þrælar, án hverra þeir væru þó ecki meira enn einn af þeim, því þeir eru þad, sem ala dramb þeirra á sveita sínum, og skyldu hinir missa þad, þá mundu þeir snart brjóta odd af oflæti sínu, því fæstir af þessum veraldar sonum hafa nockurn tíma drepid hendi sinni í kaldt vatn, mundu því koma til ad bidja, þar þeir ei duga til ad grafa, hvar uppá menn hafa og nockur dæmi, ef vel er leitad. En hvernig sem því er nú varid, þá er varla nockur syndari fjær himnaríki, enn einn dramblátur; mikilátur madur kann ecki ad þeckja synd sína, því hann þykist allt rétt gjöra, og á medan syndin er ecki þeckt, þá er ecki von á himnaríki; Drottinn mótstendur dramblátum, Jac. 4, en hvernig vill sá inngánga í himnaríki, sem Gud fyrir óvin hefir, hver alleina á þess vald, en enginn annar. Hafi Andskotinn verid rekinn út úr himninum vegna drambseminnar, þá er líkligt, ad sá muni þar ecki innkoma, sem honum vill í þessum skammarliga glæp líkur vera. Salómon segir, Ordskv. 16, ad sá sem er stór í hjarta sínu, sé andstygd fyri Gudi, og þó hann slái hönd í hönd (þad er, þó hann taki annann med sér, og aldrei svo marga) þá muni hann þó ecki óhegndur verda; og til hvers skal þá sá þóttinn, sem ei gjörir nema abla manninum hegníngar af Gudi, frá hverjum ómögulegt er ad flýa. Nema þér verdid eins og þetta úngbarn, þá kunnid þér ecki inn ad gánga í Guds ríki, segir Frelsarinn, Matth. 18; nú vitum vér ad smábörnin eru ecki dramblát, eins leikur kóngs sonurinn sér vid fatækis barnid, sem vid sinn líka, ef hann má ráda. O! hversu lángt er þá einn dramblátur afsíi frá himnaríki, þegar honum þykir enginn standa jafnfætis sér, hafi hann edur hans forfedur svælt nockud út af ödrum. Sælir eru hógværir, því þeir munu landid erfa, segir Frelsarinn, Matth. 5; ad vísu er þad í fyrstu meint um líkhamliga farsæld, svo sem sjá má af hinum 37 Davids Psálmi, hvadan ordin tekin eru, því þeir sem hæglátir eru, og ecki áleitnir vid adra, þeir hafa optast sitt í kyrdum, jafnvel þótt misjafnt beri til um þad, nær Gud lídur Fjandanum ad vada upp í dramblæti oflátúnganna; en verdi þeir arfi sínum ræntir hér, og lída þad þó med hógværd, þá eiga þeir hann vísan á landi lifandi manna, sem aldrei mun skémmast, 1 Pet. 1. Sjái hinir til, ad þótt þeir blási sig upp, eins og nadran, af því sem þeir hafa stolid frá aumingjanum, hvert þeir munu ná til ad verda samarfar Christi, sem var hógvær og af hjarta lítilátur, Matth. 11. Þad port er þraungt sem til lífsins liggur, og vegurinn er tæpur sem þángad leidir; hvernig mega þeir gánga þar um, hverjum ecki dugir allt landid til ad búa í, þótt ei séu þeir ad líkhamans háttum fyrirferdar meiri enn adrir menn, en hjartad er varid upp úr skýnum, kémst þó aldrei í himnaríki, nema þad líti svip sinn í moldunni, ádur enn þeir ad moldu verda. Hér um talar Drottinn merkiliga hjá Esaj. 5 Kap: vei þeim er samandraga eitt hús til annars, og leggja einn akur vid annann, þángad til ad þar er ecki meira rúm, svo ad þér búid einsamlir í landinu, þad sama er fyrir eyrum Drottins Zebaoth, segir hann. Fimm por æxneyta keypta eg, og fer eg nú út ad reyna þau, eg bid þig afsaka mig, segir hinn annar. Med þessari grein af eptirlíkingunni vill

Drottinn teiknad hafa hina skadligu búsorg og óleyfiligu auraelsku; og ber hann sjálfur ljós-ast vitni um þad, hvad mikinn farartálma andurinn gjori þeim, er hafa fest hjarta sitt vid hann á reisunni til himnaríkis, er hann sagdi vid lærisveinana um hinn ríka ýngismann, ad hægra væri úlfaldanum ad gánga í gégnum nálaraugad, heldur enn ríkum manni inn í himnaríki, Matth. 19; og er þessi sami ýnglingur eitt ljóst dæmi þar uppá, hversu ad fégirnin og elskan til jarduesfkra muna banna manninum ad eptirfylgja Christó inn í Guds ríki. Hann vildi fræðast af Drottni, hvad hann gjora skyldi, ad hann mætti eignast eilíft líf; Frelsarinn neitadi ecki því, ad hann hefdi bodordin haldid allt í frá barnæsku sinni; en er hann heyrdi, ad hann skyldi selja allt þad hann ætti, géfa þad fátækum og fylgja sér eptir, þá vard hann hryggur og géck í burt. O, hvad gódu bodi hafnadi þessi fávísi madur! líkur var hann mjog svo þessum veraldarsonum, er hér talar um í Gudspjallinu; hvad lengi átti hann audi sínum ad fagna? kannské ecki til morguns, og þó yfirgaf hann hid góda hlutskiptid, og lét þenna veraldar saur draga sig frá himnaríki í Satans vald. Markús skrifar, ad Lausnarinn hafi start á þenna ríka mann og elskad hann, Marc. 10, hvad nockrir útleggja, ad hann hafi tekid vel á móti honum, og hafa þeir nockud til síns máls; en hvert sem var, Drottinn minn! þá sé eg hér þína fodurliga gjæsku í því, ad leita allra bragda vid manneskjuna; svo elskadir þú Sál, minn Herra! á medan hann géck á þínum vegi; svo varst þú med Jehú, allt svo lengi ad hann rak þitt eyrindi; svo miskunadir þú Achab, er hann klæddist í seck; en ecki er ad furda, born mín! þótt Drottinn hrygdist í anda og taladi svo skorinnordt til lærisveinanna hér um, er hann sá þenna vesæling adkominn himnaríkis dyrum, falla þadan aptur í Satans net, og hefir hann hér fært sonnur á mál sitt, er hann ádur talad hafdi, ad ómoguligt væri undir eins Gudi ad þjóna og Mammóna, Matt. 6. Mammon er einn vesæll Gud, og þeir honum þjóna eiga annan húsbónda; hann gétur ecki haldid sjálfum sér kyrrum, því hversu opt sjáum vér ad stórar fédyngjur hrapa í einu, svo eigandinn veit eckért af; svo er hann útfús þegar til vill, ad þrælar hans géta ecki haldid honum, og ei þótt þeir gjori vid hann, eins og þeir í Týró gjordu vid sinn afgud Herkúlem, er þeim barst í drauma, ad hann vildi frá þeim hlaupa í herbúdir ens stóra Alexandri, ad þeir bundu hann med hleckjum. Þad er eins og Jeremías segir um skúrgodin, 10 kap: þeir gjora þau fogur med silfri og gulli, þeir festa þau med noglum og hamri, ad þeir missi þau ecki; en Gud gjæfi menn vildu hugleida, hvad litid þeir hafa mist, þegar þeir hafa tapad ollu þessu, ef Gud vill svo vera láta, því þá hafa þeir fengid orsok til ad varpa allri sinni áhyggju uppá Gud, sem er alleina ríkur, og vill ala þá er hann elska, jafnvel sofandi; þá mundi Laban ecki renna eptir Jakob, þó hann vantadi sína afgudi. Eg hefi talad nockud um þetta efni fyrir skommu, og því vil eg enda med St. Páls ordum, er hann segir, 1 Tim. 6: þeir ed ríkir vilja verda falla í freistingar og snorur og margar girndir heimskuligar og skadvænar; hvad lángt eru þeir þá frá himnaríki, sem allareidu fastir eru í þessu Satans neti! og er héraf audsært, hversu mjog ad fégirndin og ofmikid auraðafn bægi þeim frá Guds ríki, er nálægt eckért annad stunda. Konu hef eg mér festa, og fyrir því má eg ecki koma, sagdi hinn þridji. Hann vildi ecki hafa sig undanþeginn, því hann þóttist logliga afsakadur; hann, sem búgardinn hafdi keypt, gat látid

bída til morguns ad skoda hann, og hinn ad reyna akneitin: en fyrir því ad hér má skiljast, ad brúdkaupsdagurinn hafi verid tilsettur, þá vill þessi brúdgumi ecki eyda mörgum ordum til ad afsaka sig, þar hann hafdi til annars géstabods ad gánga, sem honum væri hvad kjærast og hann mætti ecki forsóma. Líkliga lítur þetta út fyrir mannligum dómi, því Drottinn hefir bodid, ad madurinn skyldi jafnvel yfirgéfa fødur og módur, en samtengjast sinni egtakvinnu; en þó mun þessi eins sekur verid hafa í Guds augliti og hinir. Hér stendur í textanum, eptir því sem eg hann skil, ad þeir afsøkudu sig allir med sama gédi, það er, ad hver þeirra vildi hafa sína sýslan meir metna enn þessa kvøldmáltíd; nú vildi þó húsbóndinn enga af þeim gylda taka, og því vard sú ályktunin ad sídurstunni: enginn þeirra manna, sem bodnir voru, skulu smacka mína kvøldmáltíd. Sú er þá meiningin, ad enginn hlutur skuli oss svo kjær vera, ecki virdingar vorar, ecki vor audur, ecki fadir né módir, ecki systur né brædur, ecki vorar eiginkonur, sem oss ættu hvad kjærastar ad vera, já, ecki vort eigid líf, ad það hindri oss frá þeirri stóru kvøldmáltíd, sem hinn alvaldi Húsfadir hefir oss tilreidt í sínum Syni; það vottar Frelsarinn sjálfur skømmu sídar í þessum sama Kapitula, segjandi: ef nockur kémur til mín, og ecki hatar fødur sinn og módur, og konu og børn, og brædur og systur, og jafnvel sína eigin sál, hann kann ecki minn lærisveinn ad vera? Hvad er þetta, børn mín! hann kann ecki minn lærisveinn ad vera? það er: hann skal ecki í mitt ríki koma. Gud gaf manninum konuna í fyrstunni honum til eptirlætis og til ad fjølga kyni sínu, en ecki til þess ad hann skyldi leyfa henni ad draga sig af Guds vegi, edur brjóta á móti bodi sínu; því segir hann og, Deut. 13: ef þinn bródir, sonur módur þinnar, eda þinn sonur, eda þín dóttir, eda þín kona er þú fadmar, vill koma þér til ad dýrka annarliga gudi, þá skal þín hønd vera hin fyrsta, ad þú deydir hana. En skodum nú oss, brædur mínir! mun oss ecki verda vidlíkt og fødur vorum Adam, ad bera skuldina uppá konuna, þó það sé med ødru móti. Segid mér, þegar hinn voladi bidur um hjálp og hinn naudstaddi, þenkjum vér ecki: það má eg ecki fyrir konu minni og børnum, ad leggja mikid af vid hann, annars munu þau kannské fara á vonarvøl; þegar Guds eyrindi á ad gjøra og brjótast nockud í móti Satan og hans offinnum, látum vér þá ecki hugfallast, jafnvel þeir sem hugprúdir vera þykjast, og segjum med sjálfum oss: gjøri eg þetta, munu þeir sídan konu minni og børnum allt illt gjøra, eins og skálkurinn sé ecki í Drottins hendi, og hann kunni ei ad vernda sína, þá er setja allt sitt traust á hann. Þegar vér nú þetta gjørum, þá erum vér engu betri enn hann, er sagdi: konu hefi eg mér festa og fyrir því má eg ecki koma. Eg vil ecki fá mér til orda um þeirra hjónabund, sem locka hvert annad til lasta og synda, til ágirni, hofmóds, øfundar, hardýdgi, og eru samlynd í því, en gjæta eckért þeirrar elsku sem þau eiga á Gudi og náunganum ad hafa, ei heldur þeirra háttalag, sem ad í egtaskapnum búa saman eins og hundar og kéttir, edur hinna, sem ad sønnu eru samanvígd til hjónabands, en lifa þar inni réttum skjækju lifnadi. Lángt er frá ad sodan manneskjur hlýdi Postulans bodi, í því ad halda egtaskapinn heidarligan og hjónasængina óflecкada, Hebr. 13, og munu þeir þó hafa þykjast fulla orsøk ad ei komi þeir til Drottins kvøldmáltídar, því þeir hafi konur sér festar; og kann eg ecki annad ad segja, enn ad þessi afbøtun er gyld, þvíad

Djøfullinn heldur med þeim sæng og sess; en Páluss segir, 1 Cor. 10, ad vér kunnum ekki undir eins ad drecka Drottins kaleik og djøflanna, og ekki undir eins ad vera hans bords hluttakandi og þeirra. Taki enginn svo mál mitt, ad eg lasti þessa heilogu stétt; hún er af Gudi í fyrstu innstiptud, Frelsarinn hefir prýdt hana med sinni nálægd, med henni hefir hann teiknad þá guddómligu ást, er hann hefir á sinni elskuligri brúdi, kristninni; en þad lasta eg, ad menn gleyma Gudi fyrir líkhamans munad, og lifa þar inni þvert á móti hans bodi, gjørandi hjónabandid ad frillulifnadi margur hver. Frelsarinn vill og ekki hjónabandid lastad hafa, þótt hann segi um hina gudlausu verøld fyrir flódid, ad þeir hafi gipt sig og gipta látid, heldur hitt, ad þeir voru svo drucknir í munudum sínum, ad þeir ei hlýddu prédikun hins réttláta Nóe. Og er nú svo úttalad um hid fyrra, er eg hét á ad minnast.

En hvad hinu sídara vidvíkur, þá er þad margt, er oss ætti ad leida til ad taka þessu vegsamliga heimbodi. Hver er sá, er konúngurinn bydur honum til bords, ad hann þiggi þad ekki allshugar feginn, og mundi ósvinnur þykja, ef hann dræpi hendinni á móti slíkri sæmd; en hér er ekki nockur jardneskur herra, ekki Assverus, ekki Baltazar, ekki Alexander hinn stóri, hverra veitingar urdu á stundum géstunum ad hefndar gjøf; en hér er hinn nádugi Konúngur himins og jardar, sá ed hefir konúnganna hjørtu í hendi sér, hann ed sedur allar lifandi sképnur med sinni blessan, og allt hvad jardneskir høfdingjar veita sínum géstum, þad mega þeir af hans ørlæti þiggja, annars væru þeir ekki megnugir um ad fæda sjálfa sig, auk heldur fjølmenni svo mikid. Ekki sedja veraldar høfdingjar nema líkhamann alleina, hvers fylli á stundum verdur ad sálar húngri; en Drottinn mettar sálir vorar med svo gódri og heilnæmri fædu, ad sá ed hennar nýtur, hann þeinkir lítid um veraldligar kræsíngar, því hann hefir þann mat og dryck, sem adrir sjá ekki, Jóh. 4; þeir kunna ad halda eitt géstabod í heila viku edur lengur, sídan húngrar þá og þyrstir, er bodnir voru; en hver sem etur og dreckur af þessum vistum, hann skal ekki húngra né þyrsta ad eylífu. Þad skédur í høfdingjanna géstabodum, ad þeir, sem ad veitslunum eru, verda mætti sínum firnari þegar kallad er hvad bezt veitt, svo þegar vínid er rokid úr høfdinu, vildu menn þar aldrei verid hafa, og ekki betala þurfa þad sem til góda var gjørt med því illa sem á eptir fylgir; en í þessu heimbodi munu menn aldrei ofmikid eta né drecka, þess meir þeir drecka, þess vísari verda þeir; engan skal hér dryckjan hvessa til brædi, ekki hreifa hann til óþarfrar mælgi, ekki hvetja hann til lausslætis edur nockurrar fíblsligrar háttsemi, né gantaskapar, sem alltíd er, því verr, í sumra manna géstabodum, en hér er fridur og fognudur í heilogum Anda, sá fridur, sá føgnudur, sem yfirgnæfir allan skilníng. Eg hefi nockrum sinnum ádur borid mig ad tala í þessari bók um þá dýrdligu vist heilagra med Gudi og hans englum, og má eg medkénna, ad þar verdur ekki umtalad af mér á nockurn veg, svo sem verdt er, og ekki af nockurri syndugri túngu, því ef madurinn kann ekki ad sjá Gud og halda lífinu, svo sem Drottinn sagdi vid Mósen, Exód. 33, þá munu menn ei heldur kunna ad útskíra hvad vegsamligt þad sé, ad sjá hann svo sem hann er, og þeckja hann svo sem vér erum af honum þecktir; í einu ordi ad segja: þar um verdur ekki annad sagt, enn þad, sem Esajas í 64 Kap. og Páluss, 1 Cor. 2, hafa lagt oss í munn, ad

þad hafi ecki auga séd, og ecki eyra heyrt, sem Gud hafi tilbúid þeim, er hann elska; og var þó Páll uppnuminn í hinn þridja himin, svo ad líkast er, ad enginn lifandi manna hafi gjørr séd þá himnesku vistarveru, þó mátti hann ecki med ordum útskíra hvílík hún var, því hann segist hafa heyrt þar þau ord, sem enginn fær úttalad, 2 Cor. 12. Hvad segid þér nú, brædur mínir! finnid þér nockra þá afsøkun í heiminum, er ydur gyld þyki til ad hafna þessu géstabodi? Stórir høfdíngjar láta bera vistirnar og dryckinn fram í gull og silfurkérum, þeir hafa marga rétti, og ýmisligann tilbúning, eptir því sem steikarans kunnátta gétur hræsnad fyrir þeirra góm, sem bodnir eru; en hér er ecki nema einn réttur, þad saklausa lamb Guds, hvert ed slátrad er í frá heimsins upphafi; hann er steiktur á krossins altari í Guds reidi-eldi, á þeim kolunum, sem brunnid hefir af, sídan Adam braut, þad eru syndir vorar, sem erum nidjar hans; hann er lækning þeim sjúku, huggun þeim ángrádu, ríkdómur þeim voludu, uppreisn þeim, sem veroldin hefir nidurdrepid, sadning þeim, sem húngra og þyrsta eptir réttlætinu; hvar sáud þér svoddan í einu géstabodi, kristnir menn? ja, hann er eins og Esajas um hann spáir: sýn þeim blindu, fætur þeim høltu, hreinsun hinum líkþráu, heyrn þeim daufu, upprisa hinna framlidnu, og þad sem yfirtekur, nádarbodskapur hinum fátæku, hvern spádóm hann þýdir uppá sjálfan sig, hjá Matth. 11. Heyrid þér mér nú, sem búid í landi þessu! erud þér margir vitrir, erud þér margir forsjálir, erud þér margir gøfugir, ef eg má spyrja ydur med St. Páls ordum? þér munud segja, nei, ef þér takid hendi í ydar eigin barm, og þó hefir hin guddómliga elska látid oss fátækum gudspjøllin boda; en hver gégnir vorri raust? hver tekur þessu bodi? hinn vísi hrósi sér ecki af skynsemi sinni, hinn voldugi ecki af valdi sínu, og hinn ríki stæri sig ecki af audi sínum; en sá sem vill hrósa sér, hann hrósi sér af því, ad hann þecki mig og skilji, ad eg sé Jehóva, sá ed gjøri gódgyrni, réttinn og réttvísina á jørdu, því ad þad líkar mér, segir Drottinn, Jer. 9. O! sjáid nú hér, þér sem hrokid ydur upp af því, sem eckért er í spunnid, en forsmáid þessa miklu kvoldmáltíd, ad þar má ecki stæra sig í Guds augliti af hinum mestu hlutum, viti, magt og audæfum. En hvad skulu menn segja vid hina dramblátu húsgángsherra vor á medal, þegar vitfirringurinn hrósar sér af Daníelis speki; þegar hann sem gétur nidurdrepid þeim, sem er vesælli honum, þá ætlar hann sig kónúng vera, og þorir þó ecki ad geispa á móti þeim, sem honum máttkari er: ef hann sem einhvern tíma lá vid húsgángi, ef hann, segi eg, med folskum kaupeyri, med þrælsligri høndlan, já, med allra handa svikum og prettum hefir dregid undir sig góts náúnga síns, og selt honum á stundum annadhvert sína eigin þørf edur fávitsku, þá stærir hann sig af þeirri audlegd er hans framsýni hafi aflad honum. Þetta er svo almennt og opinnbert, ad ei þarf eptir ad grafast, svo sem Drottinn segir fyrir munn Jeremiæ; og þetta gjørum vér, sem þó erum af ødrum þjódum lítils virdtir, um hverja med øllum rétti má segja þau St. Páls ord, er eg fyrir skommu las, ad vér erum ecki margir vísir, ecki margir forsjálir, ecki margir gøfugir, og þó tyggjumst vér og tønnlumst innbyrdis, já, bítumst um þetta volædi, er vér milli handa høfum, eins og gaddhestar um illt fódur; en þad er allra aumast, ad þad sem verst er á hinum farsælu þjódunum, er lifa í þeim gódu løndunum

og þad, sem Guds brædi hvad mest uppæsir, sem er, ad þær hyrda litt um Gud, og fá sér ei stundir fyrir vellystarinnar sakir ad dýrka hann sem byrjar, þad, segi eg, skilur ecki heldur vid eymdir vorar, sem þó ættu ad neyda oss inn ad gánga til þessa géstabods; og svo sem ad nægtirnar og allra handa tímanligt eptirlæti ætti ad draga adrar þjódir til ad elska og prísa Skaparans gjæsku, svo ætti og vor þorf og orbyrgd ad reka oss til ad dást ad hans mildi, ad hann í ollu þessu hefir unnt oss þeirrar sælu, ef vér hana rétt brúkudum, sem allar þjódir mættu ofunda oss af, og alla svo mjog eptirlángar, sem er fridur og rósemi; en Gud gjæfi ad hér vantadi ecki allt ofmikid á, og ad þeir, sem hjá oss eru odrum fæti fremri, þeir ecki hæddu ad Guds ordi, forsmádu og ofsæktu hans þénara, svo lángt er frá því, ad þeir leiti Drottins, edur komi þegar þeir bodnir eru. Þá vard húsbóndinn reidur, segir textinn, og sagdi til þjónustu=mannsins: far þú snarliga út á stræti og gotur borgarinnar, og leid volada, vanada, blinda og hálta hér inn. Þessir munu vera almúga menn Gydinga, þeir ed skipudust vid Christi lærdóm, því flestir voru þeir af himum, sem gengu honum til handa; þad er bert af Phariseanna ordum, er þeir sogdu: trúir nockur af hofdingjunum á hann, edur af Phariseis, en þessi almúgi sem ecki veit logmálid er bolvadur, Jóh. 7, Gydingum byrjadi og fyrst ad prédika Guds ord, svo sem Pálus og Barnabas vottudu fyrir þeim í Antiochia, Act. 13, en nær þeir ráku þad frá sér, og héldu sig Guds rikis ómakliga, þá hafa þeir snúid sér til heidinna þjóda, svo sem þar stendur; því segir og hér í gudspjallinu, ad nær þjóninn sagdi, ad þar væri enn meira rúm, þá hafi húsbóndinn sagt: far þú út á þjódbrautir og túngarda, og naudga þeim hér inn ad gánga. Hverjir munu þessir vera, br. m! nema vér heidinna manna born, hverra fedur voru án Guds í heiminum, já, ecki vér sizt sem búum hér undir hinu ytsta heims skauti? á oss er ad fullu rættur spádómur Guds, er hann segir vid Soninn, Es. 49: þad er oflitid, ad þú sért minn þénari til ad upprétta Jakobs kyn, og aptur ad sækja þad tapada af Israel, heldur hefi eg gjort þig til ljóss heidinna þjóda, svo ad þú sért mitt hjálpræði til veraldarinnar endimarka. Sjáid því og, þér kristnir menn! hvílíkann kjærleika ad Fadirinn hefir oss géfid, þad vér Guds born kalladir verdum eingu sídur enn ríkisins synir. Þessi er Jesús Christur, sonur Guds lifanda, hann sem er vor fridur og gjorir eitt af bádum, og gyrdingu midveggjarins hefir brotid, svo sem Pálus ad ordi kémst, Eph. 2; hvad er oss þá til hindrunar, born mín! ad framgánga til nádarstólsins, þar vér hofum frían tilgáng fyrir hann? segir Postulinn til Hebreos. Trúid mér, ad þad er ecki litill velgjorningur sem vér þegid hofum í kristniboðinu; eg vil ei tala um þau glediligu umskipti, ad vera leystir undan Satans valdi, en settir í Guds Sonar ríki, en hitt ætti oss aldrei úr minni ad lída, ad hinir náttúrligu kvistirnir eru afbrotnir, en vér innplantadir, ríkisins synir eru útreknir í hin ytstu myrkur, en vér eigum kost á ad sitja til bords med Abraham, Isák og Jakob. O, born mín! eg grátbæni ydur fyrir Jesú sáru kvol og blódugar undir, já, fyrir ydar eylífrar velferdar sakir, takid vara á þessari ydar kallan, og líkist ecki hinum í því ad gjora ydur Guds ríkis óverduga. Þad er dásamligt ad horfa á hina alvitru Guds rádstofun í sínu nádarríki; fyrst setti hann þeckingu síns nafns, svo ad segja, midt í verolldina, þegar þeir ráku hana frá sér, þá hefir hún fyrst smámsaman nordur

eptir þessari heimsins álfu, svo ad hún einnig er komin til vor hinna ystu heims-búa, og varla er hina sönnu Guds dýrkun ad finna nú í heiminum, nema í þessum nordustu löndum. Segid mér nú, kristnir menn! ef vér nú forsmáum þessa Guds gjöf og ei þeckja viljum vorn vitjunar tíma, hvert á Gud þá ad fara, eda fyrir hverjum á hann sitt ord ad prédika láta? á hann ad fara út úr heiminum, edur prédika láta fyrir jöklunum, bjarndýrunum og refunum í Grænlandi? Litlu munar, virdist mér, hjá mörgum hverjum medal vor, þar hjarta mannanna er svo fredid, svo ískaldt vordid, ad þad brádnar ecki vid Guds straungu hótanir, ecki vid hans nádar bodskap og ecki vid minning hins sídarsta dóms, nær höfudskepnurnar munu af hita brádna; Kjærleikurinn og trúskapurinn eru burtu úr landinu, en ágirni og fédráttur taka yfirhönd; þeir sem mega sér nockud eta í kríngum sig eins og birnir og león, þegar þad tekur sína brád, og hinir einföldu dansa eptir þeirra pípu og stockva yfir hvern þröskuld, til ad uppfylla hús drottna sinna med ráni. Og þótt vér megum játa oss hverri þjód heimskari, þá erum vér þó nógu vitrir í slægdinni, já, falskir eins og refar. Ein med hinum stærstu syndum, hvar fyrir Gud rak sitt fólk út í herleidínguna, var fláræði og ótrúskapur; heyrid Jeremiam þar um talandi, 9 Kap: enginn trúi vin sínum og enginn trúi nockrum bródur, því sérhver bródir er einn svikari, og sérhver vinur umgengst falskligana og tala ecki sannleikann, þeir kénna túngu sinni ad tala lygd, og þeir erfida sig þreitta í því ad höndla svikssamliga; segid mér, ef Jeremías mætti lifna upp aptur, mundi hann kunna betur ad útmála vora öld, enn med þessum ordum? og hvad erum vér þess, ad vér skyldum vænta oss betra af Gudi, nær vér uppfyllum þeirra mæling, nema vér ydrumst af hjarta og leggjum ad klæki þessa. O, hversu mikid hefir oss hnignad, ecki einasta í öllum mannskap og hyggindum, heldur og í sakleysinu og rádvendninni! hvar er hin forna trúfesti, stodugleiki, röksemi, vísdómur í rádslögunum, hugprýdi í útréttíngunum, sannsögli í ordunum, réttvísi í dómunum, sem á dögum forfedra vorra var svo mjög lofud og elskud; þetta höfum vér í útlegd rekid og förum dagvesnandi, svo ad þeir, sem ecki eiga mörg ár til baka ad telja, þeir þeckja ei landid edur stjórnina hjá því sem hún var, hvert ed sýnast mætti ad vera eitt víst teikn til undirgángs og eydileggingar. Guds þolinmædi vardveiti oss frá Jeremíæ og Ezechielis tímum, hvorjir ed bádir sáu ófarir Gydíngalands, og bádir mjög svo hörmuliga klaga um þessa og þvílíka stórglæpi skömmu fyrir herleidínguna; og megum vér kannast þar vid, ad Gud hefir bent forfedrum vorum med vidlíku móti, sem eg þó voga ad segja, ad voru miklu betri enn vær. Utlegd hefir jafnan haldin verid hid mesta volædi, en eg veit ei hvad eg segja skal; betra er hvervetna útlægur ad vera medal kristinna manna, enn ad lifa í því landi, hvar dygdin er fyrir skömm haldin, en klækirnir í forsvar teknir, jafnvel af þeim, sem hvad mest ættu ad afstýra vondu framferdi. Nær eg hugleidi þetta, þá gét eg ei bundist ad taka undir med Jeremía, er hann segir í Guds orda stad í 16 Kap: tak þér ei konu til egta, og al ecki syni né dætur í þessum stad. Þarfyrir, ó, Guds börn! takid vara á velferd ydar; lángt er sídan þér bodskapinn heyrdud og enn nú er nádartíminn, en enginn veit hvert þetta bod stendur lengur enn til morguns; leggid því af alla illsku og prettvísi og allan óhreinleik, en íklædist svo sem útvaldir Guds, heilagir og elskuligir, hjartgróinni

miskunsemi, og gódgyrninni, litilætinu, hógværdinni og þolinmædinni. En hinn nádugi Gud virdist ad vardveita sín børn í solli þessarar ógudligu aldar, svo þau óstraffanlig finnast mættu á þeim tilkomudegi Jesú Christi! Bænheyri þad gódur Gud fyrir síns Sonar úthellt blód og sáru píslir, amen! í Jesú nafni, amen!

Þridja Sunnudag eptir Trinitatis.

Gudspjallid, Lúc. 15 Kap.

Í þann tíma: en allir tollheimtarar og bersyndugir nálægdu sig til hans, svo ad þeir heyrdu hønum. Og hinir skriftlærdu og Pharísei møgludu og søgdu: þessi medtekur bersynduga menn, og etur med þeim. En hann sagdi til þeirra þessa eptirlíking, svo segjandi: hvør sá madur af ydur, sem hefir hundrad saudi, og ef hann glatar einum af þeim, yfirgéfur hann ecki þá níu og níutígir á eydimørku, og fer eptir þeim sem glatadist, þángad til hann finnur hann? og þá hann hefir fundid hann leggur hann þann sama (med føgnudi) sér á herdar, kémur heim og kallar saman vini og nábúa, og segir til þeirra: samgledjist med mér, þvíad eg hefi minn saud aptur fundid, hann sem glatadur var. Eg segi ydur, ad líka svo mun føgnudur vera á himnum yfir einum syndugum sem ydran gjørir, meir enn yfir þeim níu og níutígir réttlátum, sem eigi þurfa yfirbótar vid. Eda, hvør er sú kona, sem hefir tíu penínga, ef hún týnir einum, er eigi svo, ad hún kveikir ljós, og sópar húsid, og leitar vandliga, þángad til ad hún finnur hann? og þá hún hefir hann fundid, samankallar hún vinkonur sínar og grannkonur, segjandi: samgledjist med mér, þvíad eg hefi minn pening aptur fundid, hvørjum eg týnda. Líka svo og segi eg ydur, þad føgnudur mun vera fyrir englum Guds yfir einum syndugum, þeim ed yfirbót gjørir.

Exordium.

Eg em auglýstur þeim, sem ecki spurdu eptir mér, eg em fundinn af þeim, sem ecki leitudu ad mér; eg sagdi: sjáid mig! sjáid mig! vid fólk þad, sem ecki nefnist eptir mínu nafni, segir Drottinn, Esa. 65. Þessi spádómur á ad skiljast um heidnar þjódir, þad fólk, sem sat í myrkrunum og var án Christs, fráskildir Israels borgarrétti, framandi í sáttmálum fyrirheitisins, hafandi enga von, og gudlausir í heiminum, svo sem Páls vottar, Eph. 2; hvar Postulinn meinar alleina þau fyrirheit, sem Gydíngum voru sérílagi géfin, svo sem ad þar skyldi upprenna einn kvistur af rót Jesse, og adrir þvilíkir spádómar, sem høndla þar um ad Messias skyldi fædast af Gydíngum, en ecki hin almenniligu, sem øllum géfin voru, svo sem þegar Gud hét Abraham, ad í hans sædi skyldu blessast allar þjódir, Gen. 22; hvad ljóst er, ecki einasta af hinum mikla framgángi evangelíí strax eptir himnafør Drottins, er hann ad sigrudum dauda, Djøfli og helvíti, tók einvalds-stjórn í sinni kyrkju um allan heiminn, heldur og spáir Gud þar um fyrir munn Hósea, 2 Kap., segjandi: ad tala Israelis skuli verda svo sem sjáfar-sandur, hvern enginn géti mælt né talid; en svo sem á døgum Hósea var Israel svo lángt nidursockinn í gudleysisins

afgrunn, ad hann vildi þeim ecki framar misskunna, þad þeir ecki smámsaman herleiddir yrdu, svo og er ad óttast fyrir á þessum verstu og sídustu dogum, ad kristnin, hverja Guds Sonur hefir med sínu blódi afkefad, hún megi verda kolluð Lórúchama edur nádarlaus, og ad margir hennar sýniligir limir muni verda konúngi myrkranna ad bráð, nema menn bæti sinn kristinndóm og taki sér annad háttalag, heldur enn almenniliga tídkast. Snemma hóf Brunnur misskunarinnar ad auglýsa þad, ad eckert mannsgreinar álit væri hiá sér, þegar hann tók vid bersyndugum og tollheimtumønnum, hverjir ed voru af Pharíseis bølvadar manneskjur haldnar, og enginn vildi med þeim sess né samneyti eiga; en ecki skédi þad þessvegna, ad þeir voru bersyndugir og tollheimtumenn, því alltíd er Gud samur vid sig í því, ad ei líkar hønum ógudligt athæfi, heldur hins, ad þeim sá hvad mest á, og þegar allir høfdu fordæmt þá, vildi hann ecki fordæma, sem alleina hafdi vald til ad réttlæta. Svo skulum vér og ecki meina, ad vér edur fedur vorir hafi misk-un hlotid af því, ad þeir voru heidingjar, því heidíngjar og tollheimtumenn leggur Drottinn ad jøfnu, Matth. 18, heldur eptir mikilli miskunsemi sinni hefir hann oss hólpna gjørt, svo sem Pálus vottar, Tit. 3; þad gjørir Jesus bert í þessu gudspjalli med eptirlíkíngunni um hinn tapada saud og týnda pening. En ef vér afrækjum þessa náð, er oss svo lengi hefir frambodin verid, sumum forgéfins kanské (hvad Gud nádi og betri), þá dyljumst ecki vid, ad vor dómur muni þess þýnari verda heldur enn hinna nátt-úrligu kvistanna, sem ad þeim heldur tilheyrdu fyrirheitin, enn oss. Eg vil út af gudspjallinu alleina hugleida í þetta sinn: 1) hversu nádugur ad Gud sé í því ad leita eptir oss; 2) hversu tregir vér séum í því ad láta oss finna. Styrk oss hér til, gjæskuríki Fadir! med krapti þíns Anda, fyrir Jesu Christí forþénustu, amen!

Utleggíngin.

Meiningín í þessum føgru eptirlíkingum hlýdir sérílagi uppá þá, sem stórsyndir hafa drýgt, eru fallnir frá Guds vináttu í hans óblidu, og þannig forbrotid Guds barna rétt og hans faderni, sem sjá má af eptirlíkingunni um hinn fortapada son, er í þessum sama kapitula strar á eptir fylgir. Nú ef vér rannsøkum vora lifernis háttu, kristnir menn! þá mun enginn vera sá af oss, ad ecki finni hann í samvitsku sinni, ad hann hafi Guds náð þráfaldliga af sér brotid, og ad hann þarfyrir sé daudans sekur. Ecki er þad nóg, ad vér ei drýgjum þá glæpi, sem vinna til útsetningar af kyrkjunni; þad er betra ad vera útrekinn af samkundunni, heldur enn frá Guds nádarstóli; margur mun sá innst í kyrkju, sem ei mundi inn fyrir himnaríkis dyr koma, ef hann dæi í sama háttalagi. Hvad vardar um þad, þó enginn viti, ef þín samvitska veit? litid gagnar ad dyljast fyrir mønnum, þar allt er þó opid fyrir Guds augà; viljir þú þarfyrir sjá Guds gjæsku í því ad leita ad þér, og kalla þig syndugan til ydranar, þá skoda hvar frá þú fallinn ert, Apoc. 2. Drottinn samlíkir svoddan týndri manneskju glotudum saud, og er þad nærsta vel tilfundid, því hann er sá gódi hirdir, Jóh. 10, en vér førum allir villt sem saudir, segir Esajas, 53 Kap. og førum dagligana; saudunum erum vér líkir í einfeldninni og fáfrædinu, en ecki í meinleysinu, børn í vitskunni, en ecki í hreckvísinni, þvert á móti því, sem Postulinn býd-ur, 1 Cor. 14. Hér má sjá í gudspjallinu, ad madurinn hefir haldid hjørd sinni á beit í eydimørku; og hvad mun einn voladur saudur Guds vera í eydimørku veraldar þessarar, ef hann villist frá hinum góda hirdir, hver ed gengur undan sinum saudum. Þegar Drottinn var reidur Israel fordum, og hét ad úthella yfir hann brædi sinni, þá segir hann hjá Hóseam í 4 Kap. ad hann vilji fæda Israel, svo sem eitt lamb á vidlendinu; en hvad er eitt lamb í svoddan plátzi? eckért annad en bráð varganna; og þó er þeim midur farid,

sem með syndum og glæpum hefir gjört sig viðskila hinn ósýniliga Drottins sauða-flock, hvörjir að þeckja sinn hirðir og af hönum þecktir verða, Jóh. 10; það er hin sanna Guðs kristni og söfnuður hans réttrúaðra barna. O, hvílík er þá gjæska hins blessaða Hirðirs, að hann virðist til að leita að svoddan týndum sauð! náqvæmliga útmálar Drottinn sitt föðurligt hjartalag í þessari eptirlíkingu. Ecki yfirgéfur Guð hina réttlátu, ei þarf hann heldur að yfirgéfa þá til að leita að þeim sem tapaður er; enn uppá það, að þú vita megir, syndugur maður! hversu gjarna að hann vill, að hinn óguðligi snúi sér og lifi, þá jafnar hann sinni brennandi elsku saman við þann mann, sem lætur sér hvað sárast vera til þess, sem villt hefir farið, já, sárara til eins af þeim, heldur enn til allra hinna sem vísir eru. Þess Guðs föðurliga gjæsku ættum vér að láta smelta hjarta vort, þegar hann leitar að oss dagliga í sínu heilaga orði, oss, sem að dagliga syndgumst og ei vinnum nema til hegningar. Nær gjörir hann þetta? það gjörir hann nær hann sýnir oss í lögmálinu, hversu mjög vér höfðum vikið af hans vegi, þegar hann lætur sinna boðorða, sinna strangu hótana þrumu lemja um eyru syndarans, nær hann daufheyrist við hinni blíðu raust þess góða Hirðirs, og ecki vill láta sig með Guðs náðar fyrirheitum leiða á hinn rétta veg; það gjörir hann nær syndaranum við þetta reiðarslag ofbjóða sínir glæpir, og hann segir með Davíð: þar er eckért heilt á mínu holdi fyrir þinni ógnun, þar er engin friður í mínum beinum fyrir mínum syndum, mín sár lykta illa og fljóta af grepti fyrir minnar heimsku sakir. Þegar hin frávilta sauðarkind ecki ræður sér þannig fyrir ofboði helvítis písla, þá mun Guðs hajrta bresta í honum, svo hann hlýtur honum miskunsamur að vera, Jer. 31, þá mun Christi andi biðja fyrir henni með ómræðiligum andvörpunum, Róm. 8, þá mun hún og brátt heyra: þótt að þínar syndir séu rauðar sem blóð, þá skal eg þær snjóhvítar gjöra, og þótt þær séu sem purpuri rauðar, skulu þær ullhvítar verða, Esaj. 1. Og þannig fer nú hinn góði Hirðir að leita eptir hinum týnda sauð. O, hvílík föðurlig gjæska! ó, hvílík brennandi elska! ó, það órannsakanliga afgrunn Drottins miskunnar iðra! komið hingað allir þér, sem erfiði drýgið, og þúnga eruð þjáðir, hann vill endurnæra yður, Matth. 11. Þar mun verða meiri gleði í himninum yfir einum syndara, sem yðran gjörir, heldur enn yfir níu og níutíu réttlátum, segir Drottinn; hjá hverjum mun sú gleði vera? hjá Guði og hans blessuðum englum; þar munu gleðjast englar friðarins, Es. 33, að þeir sjá sitt erviði hefir ecki forgéfins verið; þar munu fagna vorir varðhaldsenglar, sem eru þjónustusamir andar, útsendir þeim, er sáluhjálpina erfa skulu, Heb. 1, nær þeir merkja, að þeirra verk færir svo góðan ávört, að þeir fá aptur bættann þann skaða, er Satan vann þeim, nær hann dró þriðjúng stjarnanna, það er englanna þeirra stallbræðra, í afgrunn myrkranna með sér, þá hann féll af himni, að þeir fá hann bættann, segi eg, með fyllingu útvaldra Guðs barna, sem yðran gjöra; þar gleðst engill hins mikla ráðs, nær hans dýra blóð hrín á einum fáráðum syndara, sem yðran gjörir; hann reiknar ecki þau böndin, þau höggin, þá hrákana, þá húðstrokuna, þann þyrnikrannsinn, þann hrakninginn, þá bitru písl og helvítis kvalir, er hann saklaus leið fyrir þverbrotinn syndara, nær hann yðrast af hjarta og lætur af glæpunum; sú gleðin yfirgnæfir, að hann hefir sauð sinn aptur fundið, þann er glataður var, já, öll guddómsins

þrenning fagnar yfir apturhvarfi syndarans; Fadirinn, því han elskar oss í sínum elsk=
uliga syni, Sonurinn, af því hann hefir oss verdi keypta, Heilagur Andi, af því hann
er pantur arfleifdar vorrar; því segir og Drottinn, Hós. 6: á miskunsemi hefi eg þóknan
og ecki á offri; til hvers líknarords Drottinn vísadi Pharíseunum, er þeir mogludu um
það, ad hann æti med tollheimtumonnum, Matth. 9; farid þér, sagdi hann, og lærid
hvad það er: miskun vil eg, og ecki offur, því ei kom eg ad kalla réttláta, heldur synduga
til ydranar. Og hvad er það, sem auglýsir meir Guds guddómliga ást til syndarans, heldur
enn það, sem hér stendur í Gudspjallinu: og þá hann hefir hann fundid, leggur hann þann
sama med fognudi á herdar sér; hann slær hann ecki né lemur, ei rekur hann med hardri
hendi undan sér, heldur leggur hann á herdar sér, þar til hann nær til hjardarinnar, ad
hann ecki aptur týnist. Svo er og Gud vid syndarann nádugur; hann gleymir ollu því
sem undan er farid, hann skilur ecki hinn villta saud eptir í rádleysu og hugarvili, heldur
sýnir honum med vitnisburdi Heilags Anda, ad hans syndum sé kastad í hafsins djúp, svo
þeirra minning ei skuli uppkoma ad eylífu. Þessa grunnlausu ást útmálar Drottinn merk=
iliga, Esa. 46, segjandi: heyrid þér mér af húsi Jakobs, og allir hinir, sem eptir eru af
húsi Israels, þér, hverja eg ber í mínu lífi, og med hverja eg geng, já, eg mun bera
ydur allt til ellidaga, og þángad til þér gráir af hærum verdid, eg vil upphefja, bera, og
frelsa! Hvad opt lesum vér í heilagri ritníngu, ad Gud hafi ydrad þess illa, sem hann
ætladi ad leggja, edur hafdi lagt á mannkynid (svo útmálar hann sín brennadi miskunar=
ydur eptir mannligum plagsid) en sjaldnar skulum vér lesa, ad hann hafi ydrad þess góda
sem hann hafdi gjort, því svo miklu yfirgnæfir nádin reidina og miskunsemin réttlætid; þar
fyrir segir hann og, fyrir munn Hóseæ í 13 Kap. um þá nád, er hann hugdi syndugu mann=
kyni ad veita í Christó: ydranin er huld fyrir mínu augliti, það er, eg skal þess aldrei
ydrast. O, hversu er Gud oss syndugum monnum þá ólíkur! honum leidist aldrei gott
ad gjora, en oss aldrei ad fremja hid illa. Hann segir hjá Jóel, 2 Kap., er hann úteys
sínum djúpu miskunarydrum yfir syndarann: eg em nádugur og miskunsamur, mikillrar
gódgyrni, og sá ed ydrar þess illa; hvar hid illa merkir Guds réttferduga hefnd yfir glæp=
um mannanna, en manneskjan lætur sig svo litt ydra þeirra fúlu skamma, er hún reitir
hann til reidi med. O, hvílík er þá gjæska Drottins, ecki einasta í því, ad hann hefir
þolinmædi med illgjordum vorum, heldur og leitar eptir oss á allar lundir, og tekur á
móti einum syndugum sem ydran gjorir med allskonar blídu! Mikil var ydran Jónæ
spámanns, og þó ecki minni hans trú, ad hann eptir það hann hafdi játad misgjord sína,
vogadi þó ad láta kasta sér út í hid brúsanda haf; en þó var enn stærri Guds fodurlig
gjæska, er hann sættist svo brádt vid hann og svo algjorliga, ad hann tilbjó honum vist í
hvalfiskjarins kvidi. Þessi Guds undrunarliga hjartagjæska ætti ecki einasta ad leida oss
til ad sættast vid hann svo opt sem vér honum á móti brjótum, heldur er þetta ein óbrigd=
ul huggun fyrir þá, sem undir sitt andlát ydrast. Stórliga hafdi þessi Guds madur syndg=
ast, þar ed hann þeckti Guds mátt, og taladi vid hann, eins og madur vid mann talar,
Jón. 4, og setti sig þó upp á móti hans bodi; en hann, er svo brádliga tilgaf honum

þessa hróþligu synd, mun hann ei bædi kunna og vilja forláta þér þinar illgjørdir, ef þú ydrast þeirra af hjarta, þótt ei hafir þú lángan frest til ydranar? Varla mun nockur syndari vera meiri háska vidkominn enn hann var þá, og þó vogadi hann svo á Guds miskun, ad hann sagdi, 2 Kap: eg em útkastur frá þínu augliti, en þó skal eg ecki láta af ad horfa á musteri þins helgidóms; hvert var þad musterid? þad var Guds miskunar hjarta; hvar var þad? þad var jafnvel í fiskjarins kvidi. Lát þér því sagt vera, ad þú ert aldrei í þeim stad staddur, hverki á sjó né landi, hverki í vatni né eldsvoda, ad ei sé hann þér nádugur, nær þú af hjarta fridmælist vid hann; og í einu ordi ad segja, þar er musteri hans guddóms, sem þú ákallar hann í anda og sannleika; en þessa Guds nád átt þú ecki ad brúka til ad draga sjálfan þig á tálar, svo sem þú vildir hafa þad fyrir lífatkéri sáluhjálpar þinnar, ad Gud hefir eptir sumum leitad alla æfi þeirra, en fundid þá kannské ecki, fyrr enn á daudastundunni, og lagt þá svo sér á herdar, og borid inn á land lifandi manna; ertu þarfyrir rángeygdur þótt hann sé gódgjarn? þótt hann hafi svo vid nockra gjört sem nú er mælt, þeirra orsaka vegna, sem hann sjálfur veit, er hann þarfyrir skyldugur ad gjøra eins vid þig, sem forsmáir ríkdóm hans lánglundar í oftrausti hans nádar, af því þú veitst hann er miskunsamur? Spámadurinn er eg strax umgat, hann var Guds madur, hann þeckti bædi Guds gjæsku og hans réttlæti, og þó honum yrdi þad á ad syndga svo stórliga, þá vard honum þad og fyrir ad ydrast, strax sem Gud lét hann þeckja synd sína; en þér mun bágara um ad gjøra svo fljóta ydran, sem aldrei þeinktir nema um glæpina, og hvernig þú kynnir þeim sem best í verk ad koma. Þad hendir Guds børn, ad þau falla í stórar syndir, annadhvort af gáleysi, eins og Móses, af brádrædi, eins og Davíd, af ótta, eins og Pétur; þetta skédur þegar viljinn rædur fyrir skynsemina, andinn lætur sigrast af holdinu; en þau ydrast aptur af hjarta, þau væta sína sæng í tárum med Davíd, og gráta beiskliga med Pétri; en sá gudlausi hefir enga hvíld, hann þeinkir ei annad, enn hvernig hann megi hinu illa framkoma, og eydir øllum sálar og lífskroptum til ad fylla girnd síns illfúsa hjarta. Þótt nú ad Guds fødurlig ást til mannkynsins sé jafnan búin til ad taka vid syndaranum, nær hann snýr sér til yfirbótar, þó kann eg ecki ad segja, ad þesshátttar manneskjum muni vera létt um apturhvarf, því Guds raust er mjøg svo hardtølud á móti þeim, er hann segir, Mich. 2: vei þeim, sem hugsa rángllætid, og þeim, sem stunda uppá hid illa í svefnhúsum sínum, ad þeir vilji framkvæma þad þegar byrtir, nær sem þad er í valdi þeirra. Sjái nú þeir til, sem ásetja ad temja sér þvílíkt hugarfar allt fram í daudann, hvert þeir muni eiga hlut í þessari Guds gjæsku, um hverja eg læt nú ad svo støddu úttalad vera, jafnvel þótt hún aldrei úttølud verdi edur nógliga prísud um alla eylífd, og vil svo koma til hins sídara, er eg hét um ad ræda. Svo er nú Gud nádugur til ad leita eptir oss, sem eg hefi sagt; en hversu erum vér nú audveldir til ad láta oss finna? Gud hrópadi á Adam, er hann hafdi syndgast, og sagdi: hvar ert þú? og enn nú hrópar hann á oss dagliga í sínu h. ordi, nær vér ad dæmi þessa vors fødur brjótum hans skipanir; þad fáum vér ad finna í hans tíu laga bodordum, sem vér allir læra eigum strax á únga aldri. Adam og Eva foldu sig, er þau merktu Guds raust í aldingardinum, en strax sem hann kalladi manninn vid nafn, þá ansadi hann og játadi synd sína. Svo er þad enn nú fyrir oss, ad á ung-

mennis=árnm vorum heyrum vér ad sönnu raust Drottins i hans logmáli, vidlikt og Adam þitinn af hans ferd um aldingardinn, en þá verdur oss þad fyrir, ad skýla oss á medal eikanna, þad er, i fávitsku barndómsins, og meinum, ad vér kunnum ad dyljast fyrir Gudi, ef vér gétum dulist fyrir þeim, sem oss er til trúad og vid oss eiga um ad vanda; svo er nú spilling náttúrunnar frábær i því, ad láta sig ecki finna af Gudi, þótt eptir manninum sé leitad; en þess væri óskándi, ad þegar vér erum komnir til vits og ára, og Gud kallar oss med nafni, ad vér þá ecki ætthlerar værum, heldur breittum eptir fodur vorum i því, ad dylja ecki lengi med oss synd vora. Þú munt adspyrja, hvad þad sé, ad Gud kalli einn med nafni; þad kalla eg ad vera, nær hann i sinu ordi straffar þær syndirnar, sem þú ert sekur i, en þú villt ecki vid þær kannast, annadhvert af því, ad þú kallar þad litla edur enga synd, er þú vel mátt þeckja synd ad vera, edur og ad þú ert svo forherdtur i þeim stóru syndunum, sem allir glæpi kalla, ad þú ecki ydrast þeirra; vaninn er vordinn svo ríkur i þinni spilltri náttúru, ad þú ei þeckir armód þinn og fátækt i Guds augliti, edur ad Gud er svo smár i þinum augum, ad þú ætlar hann muni ecki forsmá þann, sem hann vanvirdir, 1 Sam. 2; þegar menn hafa nú grein af einhverju þessu, erum vér þá ecki næsta torveldir til ad láta oss finna? Þegar vorir fyrstu foreldrar, af girdinni til ad þeckja hid illa, neyttu þess ávartar, er þeim bannadur var, þá hlutu þau ósk sina, en þad fyrsta illt er þau þecktu, voru sjálf þau og þeirra fatleysi. Af þessari fyrstu girnd hins fyrsta manns er innsmoginn til allra manna nockurskonar þorsti til ad vita þad sem illt er, hvadan flestar ódygdir og lestir spretta; en þess væri óskandi, ad fyrst vér einusinni hofum ratad i þetta spillingarinnar háttalag, ad oss þá yrdi hid sama fyrir, eins og vorum fyrstu foreldrum, ad vor augu lykjust upp, svo vér þecktum sjálfa oss og vora blygdan, voru veikleika og vora orbyrgd, og ad vér stadfastir værum i hugleidingu þessarar vorrar ómynd=ar, þá mundi hinn gódi Hirdir ecki einasta finna oss, týnda saudi, heldur mundum vér leita hans andlitis strax sem hann kallar, hann mundi breita vid oss eins og þau, og klæda oss, ecki med skinnklædum, eins og foreldra vora, heldur med þeim réttlætis kyrtlinum, er hann útvegadi oss, þegar hann húdflettur var; en fyrir því ad vér erum svo tómlátir i sliku, þá fylgir þad á eptir, ad vér sneydum himininn þeirri gledi, sem hann hefir af einum syndara, sem ydran gjorir, og sjálfa oss þeirra samneyti, sem i honum búa, þar vér kjós=um heldur ad eta drafid af svina tryglinum, já, ad hverfa aptur, eins og þau, til leyrvelt=unnar, heldur enn ad leita til hýbila vors Fodur og mettadir verda med Abraham, Isak og Jakob af nægtum Guds húss eylifliganа. Þegar einn syndari ydrast af hjarta og lætur af glæpunum, þá kallar Drottinn ad hann hafi saud sinn fundid; en hversu tregkomid ad sé til þess morgum manni, þad er audséd af glæpunum, sem heimurinn er fullur af. Drottinn segir fyrir munn Zóphóníæ, 3 Kap., er hann talar um þá nád, er hann heitir ad veita oss i Jesú Christó: vil umbreyta vorum fólksins, ad þær séu hreinar; og skommu þar eptir segir hann: eptirleifar Israelis skulu ei ránglætid fremja, og þeir skulu enga lýgi mæla, og i þeirra munni skal ei folsk túnga finnast. Þessi dýru spádóms ord heyra og vorum tidum til, og munu ei þrjóta þartil verold þrýtur, því svo lengi hefir Frelsarinn lofad

ad vera hjá oss. En hlustid til, hvernig Drottinn i þessum ordum útmálar hinn andliga Ísrael, kristnir menn! Munu þeir vera af því saudahúsi, sem lasta Gud med ordi og verki, þeir sem eckért lof sýngja honum med munni sínum, þeir ed falska eida vinna vid hans hrædiliga nafn, ljúga, baktala, rægja og brugga svik med túngu sinni sínum bródur, sem med Guds Sonar blódi er endurkeyptur? lángt er frá því, þeir eru engu sidur án Guds i heiminum, og fjarlægir Ísraels borgarrétti, heldur enn hinir verstu heidingjar, um hverja Páls talar, Róm. 1. Gjørid því ydran i Jesú nafni, ó, þér hin fráfnúnu børnin! og leitid Drottins á medan hann er ad finna, svo þér af honum fundnir verdid. Eckért er þad, sem meir hindrar gudrækni vora, heldur enn undandráttur ydranarinnar; hvernig kann Guds ást i honum ad búa, sem ei dagliga lætur sig þad ángra, ad hann hafi svo nádugan Gud stygdan, hver ed i svo mørg ár hefir leitad á allar lundir eptir hans velferd, og viljad leida hann med gjæsku sinni og ríkdómi sinnar þolinmædi til apturhvarfs. Vér þeckjum ad sönnu glæpi vora, vors Guds fødurligt hjarta kønnumst vér og vid, i því, ad lida þá; vér játum og vitum, ad ei verdur þeirra sekt burttekin, nema þeir verdi med beiskum tárum afþvegnir; en hversu fáir eru þeir, ed gjøra svoddan ydran, sem þeim ad nockru leiti megi sambjóda. Vær erum nærri því eins lyndir og Guds fólk, eptir þad Gud hafdi leidt þá aptur úr herleidingunni, um hverja skrifad stendur, Hag. 1: þetta fólk segir: þar er ei kominn tími til ad byggja hús Drottins; en hann segir: er þar tími til ad þér skulud búa i þiljudum húsum, og þetta hús skal svo standa i eydi? Oss hefir hinn gódi Gud af ómælanligri gjæsku sinni frelsad frá Djøfulsins hertekníngu i endurgétningar lauginni; en hversu tregir erum vér og hyskir i því ad uppbyggja hans kyrkju, sem er vort hjarta, med endurnýúng vors innra manns, en fyrir vorn jardneska húsi berum vér nóga umhyggju, eg meina kroppinn, þann ham sálarinnar, þar hún, sem er húsbóndinn, fer þó i øllu reidileysi. En hvad segir Drottinn um sitt fólk skommu sídar, i sama Kapitula: þér sáid mikid og safnid litlu inn, þér etid, en engan vegin til sadníngs, þér dreckid og verdid ecki druckuir, þér klædist og verdid þó ecki varmir, og sá ed laun tekur, hann leggur þau i rifinn sjód. Sama hendir þá hálfkristnu á medal vor, þá volgu, um hverja Guds Andi talar i Opinberíngar bókinni, 3 Kap; þeir vilja ad sønnu Guds børn heita, en þó forgéfins, nema þeir brjóti nidur þá Satans kapellu, i hverri hinn gamli Adam þjónar honum og er hans prestur þar inni, en byggi Gudi eitt nýtt musteri i sínum limum med sannri trú, lifandi trú, sáluhjálpligri trú, hver ed verki fyrir kjærleikann; þeir sá mikid; þeir lesa Guds ord, heyra þad, en þó med hánganđi hendi, því safna þeir litlu inn, svo varla nockud þar af verdur geymt i kornhlødu hjartans þeim til nota, nær á þarf ad halda; þeir eta og drecka hold og blód Drottins, en ecki til sadníngar, miklu heldur til fordæmíngar, Christó hafa þeir ad sønnu íklædst, en affært sig honum aptur med gudlausu athæfi og þverbrotnu hjartalagi; þeirra kristinndómur er frosinn og hefir engan nátturligan varma, og þau laun, er þeir meina sig ad hafa fyrir líking sinna gódra verka, hver þeir gjøra sjálfum sér til hrósunar, en ecki Gudi til dýrdar, þeim hella þeir i rifinn sjód, því hin sanna audmýkt hjartans er lángt þar frá, og svo trúin, án hverrar ómøguligt er Gudi ad þóknast. Breitum ei þannig, kristnir menn! breitum ei þannig, heldur látum

oss ydra þess, sem undanfarid er; sundurkremjum vor hjörtu med ángri og trega, án hræsnis og ecki um stundarsakir, heldur alvarliga, idugliga og dagliga, því dagliga syndgumst vér og vinnum ávalt til hegningar, annars mun kristinndómsins nafn ad engu gagna oss, eckért heyrn ordsins, og eckért vor kyrkjugángur, vorar ölmusur, né önnur gódverk, heldur mun þad verda eins og Drottinn segir, fyrir munn Haggei, 2 Kap: spyrjid prestana ad, ef nockur ber helgad kjöt í sínu kápuskanti, mun hann heilagur verda? hverjum prestarnir svörudu, nei; og enn aptur sagdi hann: ef nockur sá, sem óhreinn er af daudýsli, snertir eitthvad þvílikt, hverjum þeir svörudu: þad mun óhreint verda. Sama mun framkoma vid þá, sem ei ydrast af hjarta, og eru svo volgir og tómlátir í verki sálar sinnar; þad ordid er þeir heyra, Guds líkhama og blód, er þeir medtaka, bænirnir, er þeir flapra út af munninum, kyrkjan, í hverri þeir birtast fyrir Guds augum, munu ecki helga þá, miklu heldur, þar þeir eru sjálfir óhreinir, og ecki þvegnir med laug sannrar ydranar, þá munu þeir vanhelga þessa helgu dóma til fordæmingar sér og eylífrar glötunar, nema þeir betur vandi ydran sína og apturhvarf frá syndunum; en vid þessu daufheyrast menn almenniliga, jafnvel þótt þad sé Guds eigin raust í allri ritningunni; svo tregt veitir Heilögum Anda ad koma oss í leitina, þegar hinn gódi Hirdir ad oss leitar. O, hversu létt gjöra menn sér ydranar verkid! vér meinum ad lygar, stuldur, hórdómar, gudlastanir, meinsæri og hinir verstu klækir og skammir, sem Djöfullinn fær tilbúid í vantrúarinnar börnum, verdi med einu tári afþvegnar, og jafnvel þótt ei sé þar svo mjög af grunni hjartans; en Niníve borgar menn grétu syndir sínar í heila 40 daga; Davíd, sem var hinn kjærasti Guds vinur, hann grét þó beisklíga í seck og ösku; Nebúchadezar mátti afþvo sitt ránglæti med sjö ára ydran. En hvad meinar þú, þér byrji ad gjöra, sem ert þér svo margra synda medvitandi, og þó eru þær fleiri, sem þú ecki veist, ecki manst og ecki athugad hefir, og sumar kannské haldir fyrir litla edur enga synd, en ert þó ecki viss um, ad þú hafir svo lángan frest til ydranar, sem ad fjölda glæpanna sambjódi? mun þér ei þörf á, ad láta þig finna af honum, sem öllum stórsyndurum, tollheimtumönnum og pútum hefir til sín bodid? Reid þig ecki uppá ölmusur Pharíseanna, jafnvel þótt ölmusur séu af Gudi skipadar, þad heitir ad vilja kaupa sáttmálans blód; med ydran og sannri trú á hinn Krossfesta verdur þad fengid, en ecki med fémunum, því öll veröldin med allri sinni dýrd er léttari en fis hjá einum dropa Guds Sonar blóds, og dugir eckért til ad endurkaupa sál mannsins, svo sem Frelsarinn vottar, Marc. 8; lát þér þarfyrir allra mest hér um hugad vera, þá munu hin útvortis verkin sjálfkrafa á eptir fylgja. Ydranin og trúin eru þær tvær hendur, er þú átt ad breida á móti þínum Lausnara, nær hann finnur þig villuráfandi á eydimörku; gjör svo, þá munt þú leiditamur verda til allra gódra verka, því sá sem hefir plágad hjarta sitt med minningu sinna illgjörda, hann mun skirrast vid ad vinna þad til hinnar raudu vellíngar, Gen. 25, er hinn slægi bragdarefur, Djöfullinn, vill kaupa hans frumgétningu med, ad standa út ad nýu slíka plágu, er syndin hafdi ablad honum, edur ad pínast eylífliga í helvíti ad ödrum kosti; og hann, sem trúir á Guds Son, og er viss um, ad honum eru svo margar syndir uppgéfnar, hann elskar meir enn svo, ad hann láti sér finnast hans bodord þúng, er hann svo heitt elskadi, ad hann bar alla Guds reidi, þá hann var saklaus kval-

inn fyrir hans syndir. Veit eg ad hverugt þetta stendur í voru valdi; enginn kann til Jesúm ad komast, nema hans Fadir dragi hann, Jóh. 6, og hér stendur í gudspjallinu, ad madurinn hafi leitad eptir þessum týnda saud; svo leitar Jesús ad þér, það mundi hann ei gjora, nema honum væri alvara ad hjálpa þér; hann leitar ecki forgéfins ad neinum, nema þeim, sem ecki vill láta sig finna, eins og Pharisei og Skriftlærdir; þarfyrir leitadi hann ad tollheimtumonnum og bersyndugum, sem voru tapadir saudir, því hann var kominn til ad frelsa þad sem tapad var; hann leitadi ecki lengi ad Matthæó, ádur enn hann lét sig finna, ecki ad Zackeó, ecki ad hinni bersyndugu, ecki ad hórkonunni, er hann afleysti í musterinu; enginn af þessum bægdu syndirnar frá ad láta sig finna, en Pharisei mótstódu H. Anda, Act. 7; því gengu og tollheimtumenn og pútur inn í Guds ríki, þar sem þeir voru útreknir. Madurinn tók þenna saud á herdar sér; hvar fyrir? því ad hann hafdi svo lengi ráfad í villunni, ad hann hefir ei sjálfur gánga kunnad; svo gjorir og Gud vid syndarann; af því vér megnum eckert gott af sjálfum oss ad hugleida, aukheldur ad framkvæma, þá ber hann oss á hondum sér, eins og einn madur ber sinn son, sagdi Móses um Guds fólk í eydimorkunni. Nú þar vér hofum svo nádugan Gud, ad hvar sem syndin yfirgnæfir, þar yfirgnæfir þó nádin miklu framar, og svo mildan, ad hann vill sjálfur géfa oss krapt ad þóknast sér, þá lát aldrei synd þína svo vaxa þér í augum, ad þú efist um hans miskun, né vantreyst svo þinu máttleysi, ad þú ei strax fylgir honum eptir, því hans kraptur er í breiskum máttugur. Satt er þad, ad Drottni mislikar vondskan svo mjog, ad enginn hlutur er odru svo gagnstædur; vatnid er eldsins vinur og úlfurinn saudanna, hjá því hatri, sem Gud hefir á því illa, annars mundi hann ecki hafa unnid þad til ad forlíka heiminn vid sjálfan sig, ad ofurselja sinn eingétinn Son í svo bitrar kvalir; þetta lætur hann oss skiljá, er hann segir: þó ad Móses og Samúel stædu frammi fyrir mér, þá væri ecki mitt sinni til þessa fólks, Jer. 15. En hér er ecki Móses né Samúel, Drottinn minn! hér er einn fárádur syndari, ein ormædd sál, einn harmþrúnginn andi, einn týndur saudur, er þinn Sonur hefir þó aptur fundid, hver ad er meiri enn Móses og Samúel; munt þú burtkasta honum, Drottinn! nær hann framber þad dýra gjald, er hans Frelsari lauk fyrir hann á trénu? fjærri sé þad þér, brunnur gæskunnar, sem ecki villt syndarans dauda; þad sé lángt frá þér, Konúngur alls landsins! ad þú straffir hinn góda med þeim vonda, sagdi Abraham; en eg em gódur vordinn, þegar Sonar þíns blód er útrunnid í mitt táraflód; þad er lángt frá þér, sem engan villt burtreka þann ed til þín kémur, at þú látir mig ecki njóta hans bæna, sem þú burtu rakst, þegar hann kvaldist fyrir minar syndir, eda munt þú taka gjold af bádum ockur? Og því skylda eg þá ei láta mig finna, nær minn hirdir leitar ad mér, þótt syndir minar væru stærri en Sódómæ og Gomorræ syndir? því mun eg vantreysta mér ad betra minn lifnad, til at fylgja honum eptir, þar eg megna alla hluti med Páló, fyrir hann, sem mig máttugan gjorir, Christum, Phil. 4, og er viss um, ad hvers eg bid Fodurinn í hans nafni, þad mun hann veita mér, Jóh. 15. Þegar eg kém fyrir mángarans bord, þá em eg þó ecki viss um, ad eg fái þad mig girnir, jafnvel þótt eg hafi nóg fyrir ad gjalda; stundum skortir hann voruna, stundum verda menn ecki kaupsáttir, og þad ber til, ad annar býdur meira enn eg vid

því, sem eg tala; en þegar eg kém fyrir þínar náðar dyr, Herra minn! þá er ecki hætt við því, að eg fari erendislaus. Þess eru ecki dæmi, að þær bænir, sem eru í himinin sendar, hafi tómar aptur komið; eg kaupi þar með skortinum; nær eg hefi eckért af sjálfum mér fram að leggja, þá fæ eg alla hluti fyrir alls eckért; þar brestur ecki það hver girnist, því þar eru nægtir Guðs húss; þar skal enginn hlaupa í kaup við mig, því þar er nóg fyrir alla, eins fyrir Manassen, svo sem fyrir Davíð, eins fyrir ræningjann á krossinum, svo sem fyrir Guðs móður undir krossinum, eins fyrir þann, sem ecki hefir erfiðað nema eina stund, svo sem hinn, er borið hefir hita og þúnga dagsins, nær menn bjóða það, með sundurknosuðum anda og trúuðu hjarta, sem alleina fyrir Guði gildir, það er hans Sonar forþénusta í hverjum hönum vel þóknast. Hönum, með Föður og Heilögum Anda, sé lof, pris, ríki og magt, styrkleiki og dýrð, frá því nú er og að eylífu, amen!

Á Jónsmessu Baptistæ.

Guðspjallið, Lúc. 1 Kap.

Og þá eð sá tími var kominn, það Elísabeth skyldi fæða, og hún fæddi son; og er nágrannar hennar og frændur heyrðu það, að Drottinn hafði miklað miskun sína við hana, samglöddust þeir henni. Og það skédi, að þeir komu á hinum áttunda degi að umskéra sveíninn, og nefndu hann síns föðurs nafni, Zacharías. En móðir hans svaraði og sagði: aungvanveginn! heldur skal hann Jóhannes heita. Og þeir sögðu til hennar: þar er þó enginn í þinni ætt, sem að heitir þessu nafni. En þeir bendtu föður hans, hvað hann vildi að hann héti. En hann beiddist knefaspjalds, skrifaði og sagði: Jóhannes er hans heiti; og þeir undruðust allir. En jafnsnart laukst hans munnur upp, og túnga hans leiðréttist, og hann talaði, lofandi Guð. Og ótti kom yfir alla þeirra nágranna, og um allar fjallbygðir í Júdea víðfrægðust öll þessi orð. Og allir þeir eð það heyrðu, settu það sér í hjarta, og sögðu: hvør grunar þig að þessi sveinn verði, þvíað hönd Drottins var með hönum? Og Zacharías, faðir hans, fylltist af Heilögum Anda, spáði og sagði: blessaður sé Drottinn, Guð Israels, þvíað hann vitjaði og gjörði frelsan sínu folki, og hann uppreisti oss eitt hjálpar horn í húsi Davíðs, þjóns síns, svo sem hann hefir talað fyrir munn sinna heilagra spamanna frá aldaöðli; hann frelsaði oss frá óvinum vorum, og af hendi allra þeirra, sem oss hata; hann gjörði og miskunsemd við feður vora, og minntist á sinn heilaga sáttmála, og á það særi, er hann sór föður vorum Abraham, að hann gjæfi oss það, að vér leystir af hendi óvina vorra, þjónuðum hönum án ótta, í heilagleika og réttlæti, fyrir hönum sjálfum, alla vora lífdaga; og þú sveinn munt kallast spá=

madur hins Hæsta, þvíad þú munt fyrir renna augliti Drottins, ad tilbúa hans vegu, ad géfa hans fólki skilníng sáluhjálparinnar í fyrirgéfníngu synda þeirra, fyrir miskunar-ydur Guds vors, í hvørium hann vitjádi vor uppruninn af hædum, ad lýsa þeim sem í myrkrum og daudans skugga sitja, til ad greida fætur vorar framm á veg fridarins.

Exordium.

Sjá! eg mun senda minn engil fyrir mér, sá er tilreidi veginn undan mér, segir Drottinn, hjá Malach. 3 Kap. Ad þessi spádómur hlýdi uppá hinn fyrsta nýa Testamentisins spámann, Jóhannem Skírara, hvers minning vér í dag høldum, þad er audvitad af vitnisburdi sjálfs Frelsarans, er ritadur stendur hjá Matth. 11 Kap., hvar hann berliga þýdir hinn sama uppá hann; þad er og ljóst, ad eins og morgunstjarnan gengur undan sólunni, svo rann þessi Guds vinur undan sínum Herra, Lausnara heimsins. Hann var ádur gétinn í módurkvidi, og ádur í heiminn fæddur; því lýsir engillinn, er hann bodadi módur Drottins gétnadinn, Lúc. 1, med þessum ordum; sjá þú, ad Elísabeth frændkona þín hefir og barn gétid í elli sinni, og þessi er sjøtti mánudur hennar, sem køllud var óbyrja. Drottinn var í heiminn fæddur af hreinni og óflekkadri meyju, og þótt þad væri hid mesta furduverk, sem Gud hefir nockurn tíma gjørt í øllu náttúrunnar ríki, þá var og þad mjøg svo undarligt, ad Jóhannes var alinn med þeirri konu, er svo mjøg var til ára kominn. Jóhannes skírdi med vatni til ad búa Christó veg, sem eptirá kom og skírdi med H. Anda og eldi, Matth. 3; Jóhannes hóf sinn lærdóm med ydranar prédikun, og fyrirgéfningu syndanna, þar hann sagdi: gjørid ydran, því Guds ríki er nálægt; þetta var og inntakid í øllum Christi lærdómi, er sídan á eptir fylgdi, og svo mun þad verda allt til enda veraldar; því sagdi hann fordum vid lærisveinana, Lúc. 24: svo er þad skrifad, og svo byrjadi Christó ad lída, og upp aptur rísa á þridja degi, og prédikast láta í sínu nafni ydran og syndanna fyrirgéfníng hjá øllum þjódum, hver nádarbodskapur ad einnig er til vor kominn. Nú géfur Frelsarinn þessum sínum forgaungumanni þann vitnisburd hjá Matth. 11. Kap., ad hann sé meiri enn nockur spámadur; og mætti þad sýnast, ad Drottins alvísa forsjá hafi sett þetta stóra ljós í øndverda Krists kyrkju, þad er í fordyri nýa testamentisins, til ad sýna øllum þeim, sem þar inni eru, edur inngánga vilja, hversu vegligt ad sé embætti forlíkunarinnar, sem Guds þénurum er tiltrúad. Vil eg því á þessari blessudu hátíd taka mér fyrir hendur ad yfirvega: 1) hversu virduglig ad þeirra þjónusta eigi af øllum haldin ad vera; 2) hversu mjøg þeir eigi sjálfa sig ad vanda. Hjálpa oss hér til, gódi Gud! fyrir Jesúm Christum, amen!

Útleggíngin.

Og þú sveinn munt kallast spámadur hins Hæsta; þetta embætti var mjøg svo vegligt á døgum gl. testamentisins, svo þad fylgdi kónúngdóminum á stundum. Móses var spámadur, og þó høfdingi yfir Guds fólki; Davíd var konúngur yfir øllum Israel, og þó spámadur, sem ljóst er af hans psálmum; þeir voru og mjøg svo tignadir af gudhræddum konúngum; svo var Nathan í hávegum hjá Davíd, Hazaría hjá Aza konúngi og Esajas hjá Ezechia. Nú eru þad Guds kénnimenn í nýa testamentinu, sem ádur voru spámennirnir, því þetta ord ad spá, merkir ecki alltíd ad segja fyrir ókomna hluti, svo sem gjørdu þeir á gl. testamentisins døgum, heldur í því, ad flytja Guds erendi og vídfrægja hans nafn. Hver mun géfa mér, ad allt þetta fólk kynni ad spá? sagdi Móses, Núm. 11; synir ydar og dætur munu spá, sagdi Jóel, 2 Kap., þad er, Gud dýrka, lofa og vegsama.

Jóhannes Baptista verdur hér nefndur spámadur ens Hæsta, og þó gétur ecki um þad ad hann hafi fyrirsagt óvordna hluti; Drottinn segir, ad hann sé meiri enn nockur spámadur; án efa medal annara þess vegna, ad allir spámenn spádu til Christum, en Jóhannes bendti til hans med fingrinum, og sýndi mönnum Guds Son holdinu íklæddan. Hans eptirkomendur eru vorir kénnifedur; þeir boda oss Jesum Christum dáinn fyrir vorar syndir og uppriśinn oss til réttlætis; þeir sýna oss hann í ritningunum fyrir augunum afmáladan med öllum hans ástgjöfum og velgjörningum. Hver er sú fórn gl. testamentisins, er jafnast megi vid hans dýrmæta hold og blód, sem hans þénarar útdeila í heilögu altarisins sakramentó? hvert er vald svo mikid á jordu, svo sem ad leysa syndina hjá þeim ydrandi, og ad binda hana hjá þeim, sem ecki vill ydrast né af henni láta? Jóh. 20. Sjáid þá, brædur minir! hversu vegligt ad er þetta embætti, sem þó af mörgum dára verdur litils metid; ecki tók spámanns embættid svo mikla virdingu af valdstjórninni, þótt eg fyrir skömmu segdi, ad Gud hefdi sæmt hana med því, nær hönum svo likadi; hvorutveggju eru hans umbodsmenn á jordunni, og eiga honum þar inni ad þjóna, eptir því sem hann hefir hverjum bodid. Þar voru og flestir af gl. testamentisins spámönnum, sem engin mikilmenni voru fyrir heiminum: Elíseus var frá plógnum tekinn; Jeremías var únglingur, þá hann var kalladur; Amos segir í sinnar bókar 7 Kap., ei var eg spámadur og ecki spámanns sonur, heldur var eg nautahirdir og leitadi eptir mórberjum; því tekur þetta vegliga embætti engan mindugleika af nockurs manns persónu, ætt, atgjörfi, rikdómi, né ödrum veraldar hlutum, þar í er öll sæmdin fólgin, ad þeir eru Drottins þénarar, allur rikdómurinn, ad hann vill vera þeirra arfur, Núm. 18, allur mindugleikinn í því, ad þeir eru rádsmenn hans leyndardóma, og er þad ecki litid, börn min! hver sem álitur þad ókomna, meir enn þad nærveranda. Eg þykist vita, ad þar er enginn af ydur, sá er ei-haldi Guds Son alls heidurs verdugan; en hvad segir Kristur vid postulana: hver hann forsmáir ydur, hann forsmáir mig. Ad visu er þad satt, ad vorir kénnifedur ná ei tánum þángad, sem þeir höfdu hælana, svo sem vér plögum ad segja; mikid skortir oss á vid þeirra hugprýdi, þolinmædi, kjærleika, bindindi, rokksemi og adrar kénnimannligar dygdir, þó eru þeir samt Christi þénarar, og þeir ed vaka yfir sálum ydrum, nær þeir gjöra sitt embætti eptir þeirri nád, sem þeim veitt er, med kostgjæfni; mun því Kristur ecki halda þann saklausan, sem vanvirdir hans aumasta og veikasta þénara, því hann stendur og fellur sinum Herra. Eg vil nú í þetta sinn ecki fá mér til orda, hversu vér eigum þá ad elska og virda fyrir þeirra eigin persónu, því eg hefi enhverju sinni ádur um þad talad; þeim er þad og fyrir minnstu, ad þeir af ydur dæmdir verdi, edur af mannligum degi, Drottinn er sá sem dæmir þá, 1 Cor. 4; þeirra óvirding hjá mönnunum er þeim heidur hjá Gudi, þad hatur, sem veröldin leggur á þá, ablar þeim elsku í himninum; sá afdráttur, er þeim skér í sinum tekjum, hann verdur rikdómur í Guds féhirdslu; einn peningur, sem þá vantar hér, ablar hundrad peninga þar; en um hitt vil eg nú tala, ad þér ecki forsmáid þeirra þjónustu, þótt þeir séu litilmótligir í ydar augum sumra hverra, þad er, kénningarnar og ordsins prédikun, því ef þér svo gjörid, þá forsmáid þér ecki þá,

heldur þann, sem þá sendi, og ef þér hatið þá fyrir sannleikann, þá hatið þér sálir ydar og stofnid þeim í hinn mesta voda. Eg bid ydur, brædur! segir Páluss, 1 Thess. 5, ad þér þeckid þá, sem erfida á medal ydar, og standa fyrir ydar andliti og kénna ydur, ad þér hafid þá yfirmáta kjæra, fyrir þeirra verks sakir. Hvert er þad verkid, kristnir menn? þad segir oss Zacharias hér í gudspjallinu: ad tilbúa hans vegu; hvers þá? hins Allra-hæsta, þess Drottnarans, nær hann kémur til síns musteris, sem er þitt hjarta, þad er, nær hann krefur þess, og hin heilaga Guddómsins þrenning vill þar inngánga og vistarvern hjá þér gjöra; til þess eru Guds þénarar settir; seg mér, eru þeir þá ills verdir fyrir sitt verk, nær þeir gjöra þad trúliga, og vilja fá þér soddan gésti til hýsíngar? En þetta skilst ecki hinni vantrúudu kynslód; hún er eins og skjækjan, sem Terrentius gétur um í skrokksögunni, eins og hún sagdi um hinn drambláta stridsmann, ad ei hefdi leyfst vid hann ad tala, nema þad sem hann hefdi ádur fyrirmælt. O já, talid þad sem oss er þóknanligt, eptir því sem eyrun klæja! Er ecki þad hid sama, sem Drottinn segir hjá Amos, 2 Kap: þér hafid fyrirbodid spámönnunum, segjandi; þér skulud ei spá; þessi Guds madur mátti og af því segja, Amos 7, þegar Amatzía, Jeróbóams prestur í Bethel, sagdi vid hann: þú sjáandi! far burt í Gydíngaland og et þar braud og spá þar, en haldt ecki áfram ad spá í Bethel, því þad er kóngsins helgidómur og hans hús. O, þér villudýr! þegar leónid öskrar, hver mun ecki skélfast, og þegar Drottinn skipar, hver mun ecki prédika? Amos 3; en hann skipar svo opt, sem ad hans þénarar sjá, ad ydar glæpir og ógudligar athafnir taka yfirhönd, en hver af hans trúlyndum þénurum mun skélfast fyrir ydar óþocka edur reidisvip, nær menn eru vissir um hans vináttu, í hvers hendi þér erud, eins og hid fúna spámannsins belti, sem þó aldrei hafdi í vott komid. Eg skal gjöra mín ord í þínum munni svo sem eld, en þetta fólk svo sem tré, þau er hann eydir, segir Drottinn fyrir munn Jeremíæ, 5 Kap; en þad ordid, sem gudhræddir Drottins þénarar hafa í munninum, þad er og hans ord. En svo sem þad, ad Jerúsalem ecki strax uppbrann vid Spámannsins ord, samt var bálelldurinn ecki lángt í burtu; svo viti hinn gudlausi heimur, sem ecki vill leyfa þessum eldi inngáng í hjarta þitt til ad brenna þar upp sorp og endemi holdligra girnda, viti hann, segi eg, ad hins eylífa loga mun skamt ad bída, sem um aldir mun brenna þá, nema þeir ydrist af hjarta. Allir látumst vér til kyrkjunnar koma, allir heyrum vér ordid og brúkum sakramentin, og svo sem ein hermikráka gjörum oss læti í kristindóminum, en nær vér þetta hvad mest gjörum, þá gjæfi Gud ad ecki ætti heima hjá sumum af oss þad, sem Drottinn segir um Júda, fyrir munn Jeremíæ, 5 Káp.: þar birtast rángsnúnir menn á medal míns fólks, þeir sem liggja til lægis, og setja snörur fyrir fólkid ad veida þad svo sem þad fuglarinn gjörir med sínum veidibrellum, og þeirra hús eru af prettum full, eins og eitt fuglabúr er fullt af tálfuglum, þar út af verda þeir megtugir og ríkir, feitir og frjálsligir, þeir fara med ilskupor, þeir halda engin réttindi, þeir framkvæma ecki málefni hins födurlausa, og þad luckast þeim; og almúginn er á stundum ecki betri ad sinn leiti. Þad er ad sönnu grátligt til ad vita, ad heilir safnadir heyra svo margar prédikanir, svo margar áminníngar af Guds ordi, en þegar menn krefja, ad þeir gjöri grein á trú sinni, þá er varla tíundi hver, sem kunni ad gjöra þad, svo sem kristnum manni byrjar; þad er

eins og einn ókunnugur hlutur fyrir þeim, og eins og draumur Nebúchadnezars, Dan. 2, er hann sagdi, ad ordid væri horfid sér; ó, hversu litid er þetta ad virda embætti forlíkunarinnar! Þú segir, ad ordid sé horfid þér, þú gétir því ecki í minni haldid; med þessu dæmir þú sjálfan þig, barn mitt! enginn er svo minnissljór, ad hann af svo mörgum prédikunum, svo mörgum fortölum, hvar hid sama verdur optsinnis ítrekad, ad hann ei géti svo mikid minnst, ef hann vantar ecki eptirtecktina, sem ad duga megi honum til sáluhjálpar, heldur valda því umsvif veraldarinnar og holdligir þánkar, ad menn ecki ítreka med sjálfum sér, edur brýna fyrir sínum börnum og hjúum þad, sem sagt hefir verid, því kémur Djöfullinn og stelur ordinu úr hjartanu, svo undir eins og þú flýgur út úr kyrkjunni, svo flýgur þad úr huga þér. Nær mun túnglkomu hátídin lída, ad vér kunnum ad selja fædsluna? sögdu Gydíngar fordum, Amos 8; en þess væri óskandi, ad nockrir gárúngar segdu ecki í hjarta sínu, nær þeir undir Guds orda heyrn sitja: nær mun þessi ordsnápur hætta, svo vér megum fara ad skémta oss med vorum líkum? hversu vel verdur prédikunar embættid virdt af svoddan vitstola manneskjum?! Gjætid þess, kristnir menn! ad þau dýrin voru í gl. testamentinu einasta hrein kölllud, sem ad jórtrudu; sjá þú og til, ad þú helgir hvíldardaginn; en hvernig verdur hann helgadur? ecki er einn dagur af sjálfum sér ödrum helgari, heldur verda þeir svo eptir Guds og yfirvaldsins bodi, en þú helgar hann, ef þú helgar sjálfan þig, ecki einasta med því, ad heyra Guds ord, heldur og hinu, ad ítreka þad med sjálfum þér, er þú heyrt hefir, og veltir því fyrir þér eins og dýrin fódrinu í maganum og munninum, og viljir þú til fulls halda því og aldrei sleppa, þá breit eptir því í lifnadinum; lát þad vera hjá þér svo sem eitt mót, hvar í gjördir þínar jafnan steyptar séu, þá mun þad vera svo sem stafur sá, sem á bókfell er ritadur, og þínar gjördir munu hrósa þér, svo sem eitt bilæti úr gulli steypt, og nær þú svo gjörir, þá kalla eg, ad þú af alvöru virdir og elskir þetta heilaga forlíkunarinnar embætti. Og hvad stodar þad manninn, ad hann ordid heyri, nema hann öldúngis leggi þad uppá hjartad og lifi þar eptir; edur mun þetta heilaga embætti vera innstiptad fyrir sidasakir? edur eiga Guds þénarar ad vera ydur eins og börn, þau á strætum sátu og kölludu til hinna: vér höfum fyrir ydur í pípur blásid, og þér hafid ecki dansad, vér þuldum ydur harma vora, og þér hafid ecki grátid? Lúc. 7. Þeir Guds ord heyra athugalaust, og ecki hirda um ad færa ávört þar af, þeir draga sjálfa sig magnliga á tálar, ecki einasta í því, ad þad mun rísa upp í dóminum á móti þeim á sídarsta degi, Jóh. 12, hvad þó er hid skélfiligasta, og vill gjöra þeirra fordæming miklu hrædiligri enn Sódómæ og Gomorræ, heldur eru þeir dárligir í því, ad þeir ljá eyru sín til ad heyra þann hlut, sem þeim er hinn mesti leidi á, alleina til ad hræsna fyrir mönnunum, og hafa þess, þó engin not í þessum heimi, sem er þeirra himnaríki, en eylíf gjöld annars heims, svo sem eg fyrir skömmu sagdi. Gjætid ad, hvad þad er, sem Zacharias segir framvegis um þenna únga svein: og til ad géfa hans fólki skilníng sáluhjálparinnar til fyrirgéfníngar synda þeirra. Til þess hins sama eru ydur og kénnendurnir settir, br. m.! ecki þad, ad þeir géfi ydur skilnínginn, heldur enn Jóhannes; hann skírdi med vatni alleina, svo gjöra og þeir; Páll má planta svo sem hann vill, og Apolló vökva, 1 Cor. 3,

en það er þó forgéfins, nema að Guð ávöxtinn géfi; en samt fæða þeir sálir ydar á því heilnæma lífsins ordi, sem að er kraptur Guðs til sáluhjálpar öllum þeim, sem trúa, og þegar Guðs Andi samtengist því í réttrúuðu hjarta, þá kann manneskjan ecki að fara á mis við það að vara eptir fullkomnum mælir Christi aldurs, sem Páluſ að ordi kémst, Eph. 4, og þykir mér svo sem að hann ecki mjög elski sálu sína, sem ecki vill það vinna til, að henni hólpið verdi, að þiggja nauðsynliga uppfræding af presti sínum, og heyra hann í Guðs stað talandi með hinni mestu athygli. Ecki liggja syndirnar mjög þúngt á honum, sem að ecki með allri sálar og lífs auðmýkt og kristiligum undirbúníngi framkémur fyrir Guð í skriptastólinn, til að þiggja af honum kvittun synda sinna fyrir medalgaungu hans þénara; en Guð nádi! að þar er varla nockur hlutur sá, ed sumir menn hafi á þvílíkan viðbjóð svo sem á þessari heilsusamligu þjónustu, svo nær ed annadhvert hræsnin edur óttinn dregur þá undir Guðs orda heyrn, þá er það svo sem þeir ættu að gánga til píslar, aðgjætandi það lítið, að þeir eiga þar að finna sálum sínum fódur, svo þeir megi umflýa eylífar helvítis píslir. En segið mér þó, ef Kain, Achithóphel, Júdas og hinn ríki sælgætingur mættu eiga kost á að hverfa úr kvölunum og sitja undir einni prédikun, mundu þeir ecki kalla það hinn stærsta velgjörning, og óska að sú prédikun aldrei þryti? hvílíkur dáraskapur er það þá, að fráfælast það, meðan nádartíminn er, fyrir hvert maður gétur kvittur vordið við þær ómmrædiligu hörmúngar, er þeir nú pínast í. Hlýdið því raustu hrópandans í eydimörku: gjörið ydrun, því að Guðs ríki er nálægt! Þöckum Guði, að hann hefir ecki sendt oss engla af himni til að fræda oss, hverra nálægd vér mundum ei standast, heldur syndugа menn, vora líka; þarfyrir, sá sem elskar sálu sína, hann elski sinn sálusorgara, og þiggi hans þjónustu með allri hógværd og undirgéfni; og er það nú svo um hið fyrra úttalað.

Af Jóhanni hafa allir Christi þénarar það fyrst að læra, að forsmá heiminn með öllu því sem í honum er, og sérdeilis auð og mannvirdingar. Jóhannes var nógu ættstór, burdir hans vóru til þess, að hann kunni að verda ríkur höfdingi medal síns fólks; fadir hans var einn kénnimadur, já, ecki einn almenniligur kénnimadur, heldur af röd Abíæ (svo sem Lúkas hér um skrifar, 1 Kap.), hver ed var hinn áttundi medal nidja Eleazars Arons sonar, höfuðprests, svo sem þar um má lesa í Kron. 24; hans módir Elísabeth var og af Arons dætrum, svo sem Lúkas einnig vottar, hverjum ættlid að kénnimannsskapurinn fylgdi, sem var ein stór tign medal Gydinganna. Nú þótt hann væri svo ættgöfugur, sem sagt er, þá útvaldi hann heldur að þjóna Guði í eydimörku, heldur enn að bera tign fedra sinna; að vísu er það satt, brædur mínir! að enginn er skyldugur til þess að hafna öllum tímanligum munum, eins og Jóhannes, því hann var sérílagi kalladur til þessa embættis; Guð hefir breitt vægdarsamliga við oss, og leyft oss að búa í landinu medal brædra vorra, og hafa þess not, er hann og kóngurinn hafa oss úthlutad, en þó ecki að seilast þar fram yfir. Jóhannes yfirgaf alla hluti fyrir Christi sakir, það sama gjördu og hans Postular, svo sem Pétur vottar, Matth. 19; en þess væri að óska, að ei fyndust þeir á medal vor, sem yfirgéfa Christum fyrir veraldliga hluti. Þessu vil eg til þeirra vikið hafa, er lítið edur eckert hirda um sitt embætti, en eru allir sócknir ofan í

fjárplóg og auraſafn, brúkandi jafnvel ſíns embættis myndugleika til ſíns eigin ábata, en ecki Chriſts kyrkju til eblíngar, ſvo hætt er vid, ad þar finniſt eins margir Júdas líkar, þeir ed ſelji ſinn Herra fyrir fáeina peninga, ſvo ſem Petri ſtallbrædur, þeir ed yfirgéfa alla hluti hans vegna, og ad þad meigi vid nockra ſegja, er Drottinn talar hjá Micheam 3 Kap.: nær þeir hafa ad tyggja med tönnunum, þá hrópa þeir fridinn, en þeim, ſem ecki lætur upp í munn þeirra, boda þeir ſtríd; þeir eta ſyndir míns fólks, ſegir Drottinn fyrir munn Hóſeæ 4 Kap., og þeir reiſa hug ſinn vid þeirra ránglæti. Med ſama móti talar Drottinn um þeſsa leigulidá og um daglaunarann, Devt. 24, er hann ſegir þeir reiſi hug ſinn vid launin; og er þad næſta vel ſagt, því einn hirdulaus kénnimadur, nær hann hefir þad hann eta ſkal, þá ſkeitir hann lítid um fólkſins ſyndir, því reiſir hann hug ſinn alleina á móti laununum, en leggur ad litlu hans umbót edur framfor, ſem hann þiggur launin af, og fagnar jafnvel af vondu athæfi, ef ſyndarinn vill þad leyſa med nockru preſtſins gagni, gjörandi ſvo Bethel ad Bethaven, þad er, Guds hús ad hégóma húſi. Enginn brúki þad fyrir afſökun, ad hann neydiſt til þvílíkt ad gjöra fyrir vanefna og fátæktar ſakir: hver er ſá af ydur, ad hann láti aptur dyrnar fyrir ekkért, edur kveiki á mínu altari fyri eckért? ſegir Drottinn vid kénnimennina, Mal. 1; ſvo má og um oſs ſegja; enginn er ſá ed þjóni Chriſtó ókeypis, þótt ei ſéu margra laun ſvo ríflig, ſvo ſem kyrkju-þénaranna í gl. teſtamentinu, og vanti hér nockud, mun þad þúſundfaldt apturgjaldaſt í uppriſu réttlátra; edur hvad mun verda af þeim laununum, er þér ætlid ydur af Chriſtó fyrir ydar ſtarf, ef þér takid þau fram fyrir hendur á honum í þeſsu lífi? trúid mér til, ad þad mun ecki verda audveldt ad vera Júdas hér, en Pétur þar, og er þá betra hér lítid ad hafa, og þar fullríkur ad vera, ef annadhvert vera ſkal; fyrir því látum oſs þad ſagt vera, er Jóhannes ſagdi ſtrídsmönnunum þeim, er komu til hans ſkírnar, og þad þeſs heldur ſem vér erum Chriſti ſtrídsmenn: gjörid engum ofríki og prettid engan, heldur verid ánægdir med ydar mála, Lúk. 3. Þad annad, ſem Guds kénnimenn eiga ad nema af Jóhanni, er hans ſkynſamligt vandlæti í hans embætti. Þar komu til hans ſkírnar tollheimtumenn, Lúk. 3, ſem haldnir voru hid verſta fólk, þeim ſagdi hann med hæglæti, ad þeir ſkyldu eckért gjöra fram yfir þad, ſem bodid væri; þar komu til hans ſtrídsmenn, þeim ſagdi hann og med ſpekt þad ſama, er eg fyrir ſkommu inngat; en þar komu og til hans ſkírnar Phariſei, ſem haldnir voru hinir viſnſtu, hinir heilognſtu, og Sadúcei, hinir réttlátnſtu; þeſsir voru engir ſmælíngjar, því allt fólkid hné ad þeſsum tvennum flockum, voru og margir höfdingjar Gydinga af þeim; en af því ad þeir voru hræſnarar, þá vogadi þeſsi Guds madur ad ſegja vid þá: þér nödrukyn, hver hefir kénnt ydur ad umflýja tilkomandi reidi? gjörid því verduga ávortu ydraninni, og ſegid ei med ſjálfum ydur: Abraham höfum vér fyrir födur; hann vogadi ad ſegja hinum gudlauſa Heródi konúngi: þér byrjar ecki ad hafa þíns brodurs egtakvinnu. Teljandi munu þeir nú vera medal vor, brædur mínir! ſem ſvo alvarliga tali til þeirra, er ſig kalla höfdingja á medal vor, jafnvel þótt ad miſsmídin ſéu ſvo mörg í fari ſumra þeirra, ad ecki þurfi ſjónhagan mann til ad þeckja þau. O, Gud veri oſs líknſamur, og gjæfi ad menn vildu til þeſs hugſa, hverſu landid er fullt af ſvívirdíng! ágirnd, ránglæti, gripdeildir, forǫktun

Guds, forsmán hans orda, lanslæti, hatur til náúngans, lygar og rógur gánga skýunum hærra og hrópa í himininn, svo ad nærri því sýnist liggja, ad hinn Almáttugi muni itreka þau ord fyrir eyrum vorum, er hann í fyrstu taladi vid Ezechielem, 7 Kap: haf snoruna til reidu, því landid er fullt af hofudgjorníngum og sjálf borgin af ofriki; og þetta verdur þó annadhvert ecki, edur med hángandi hendi, straffad af þeim, sem þó eiga ad gjora reikníng hinum alvalda Dómara fyrir sál hins ógudliga á sídarsta degi, allra sízt hjá þeim, sem megtugir eru, jafnvel þótt þeir annadhvert séu fremstir í flocki, bædi ad æsa þvílikt, edur og ad forsvara þá, ed þad gjora. Þér segid: þad gildir ecki, ei ad sídur heyra þeir oss eins og dvergmál fjallanna; en hvad vitid þér af því, brædur minir! hafid þér til þess reynt? hafid þér hlýdt bodi Páls í því, ad kalla í ákafa og vægja ecki, ad straffa, ógna og áminna í tíma og ótíma med allri þolinmædi? 2 Tim. 4; nema þér svo gjorid, þá vitid þér ecki hvad Gud kann fyrir ydar þjónustu ad útrétta. Ætlid ei til ad þad sé nóg ad leggja hondina á plóginn, en líta svo aptur til þess, sem til baka er; þeir ed svo gjora, eru ei hæfir til ad leida sjálfa sig né adra til himnarikis. Gud vill ecki láta hætta vid sitt verk þótt litid áorkist; skodum dæmi Eliæ, skodum Jónæ dæmi; Gud vill láta sitt ord vondum og gódum prédika, svo þad annadhvert frelsi edur fordæmi; heyrid hvad hann segir vid Ezechielem, 2 Kap: eg mun senda þig til þeirra og ad þú segir þeim: svo segir Drottinn, hvert heldur þeir heyra þad, edur þeir mótstodu veita, því þeir eru eitt þverbrotid hús; óttast ecki, þótt þeir séu mótviljugir og þirnum varnir, og ad þú búir á millum hoggorma. En Gud gjæfi, ad óttinn edur fégirnin héldi ecki sverdi andans í skeidunum hjá oss á stundum, svo menn ecki vanhelgudu Gud fyrir einn hnefa byggmjols og einn bita brauds, og saumudu svo kodda undir hvern armlegg, eins og hinar folsku spákonur gjordu undir Jérúsalems eydileggíngu, Ezech. 13, til ad teikna þar med frid, hvar þó enginn fridur var. O, brædur minir! því skyldum vér þó hrædast þá rjúkandi eldibranda, og ecki miklu framar hinn lifanda Gud, hvers umbod vér á hendi hofum? Látum oss heyra þad hann segir vid Jeremiam, 1 Kap: vert ecki óttasleginn fyrir þeirra augum, ad eg ei sundurmerji þig í þeirra augliti: hvert er þá nú betra, ad sjá skálkinn ygla sig, og hann fái þó engu til vegar komid, elligar ad mæta Guds óblidu, og ad hann sundurmerji oss ad þeim ásjáendum? Gud kann ad troda Andskotann undir fætur hins minnsta vesælings, sem honum treystir og gjorir verk sinnar kallanar í hans ótta, aukheldur þá smá-púkana, sem vér hofum ad berjast vid; upphefjum því vorar raddir sem adrar básúnur, segjum Israel til sinna synda og Jakob til sinna misgjorda, svo ei verdi þeirra blóds af oss krafist á hinum mikla degi alls holds, nær hver einn mun hafa nóg med sínar syndir, þótt ei gjori hann sig hluttakandi í annarligum. Í þridja máta hefir Jóhannes med sinu dæmi kénnt oss, ad vér skulum vera árvakrir og kostgæfnir í lærdóminum. Hans kyrkja var eydimorkin, því Jerúsalems musteri hofdu þeir gjort ad ræníngjabæli; hann fór í kríngum allt þad land, er lá vid Jórdan, og prédikadi skírn ydranarinnar til fyrirgéfníngar syndanna, Lúc. 3; út þángad fór til hans Jerúsalem og allt Gydíngaland, svo sem Mattheus vottar, 3 Kap.; þetta var stór sókn, brædur minir! fyrir einn mann, og skulum vér ecki meina, ad hans verk hafi einasta verid ad skíra, því Lúkas segir, svo sem eg strax áminntist, ad

hann hafi prédikad ydranar skirnina; þad skilst mér ad sé, ad hann hafi útlagt og útlistad fyrir þeim, er komu til hans skirnar, hvilíkur ad væri sá lærdómur, uppá hvern þeir skirdast, og hvernig eptir honum ætti ad lifa; þad sýna þessi ord af hans prédikun: gjorid ydran, þviad Guds ríki er nálægt, item: gjorid verduga ávortu ydraninni; svo er eg viss um, ad hann engann hefir til sinnar skirnar tekid, af þeim sem hafa verid komnir til vits og ára, sem ecki hefir verid fullnuma í þessum lærdómi, nærsta ólíkur þeim af oss, sem setja vid bord Drottins í heilagri kvoldmáltíd ecki einasta únglínga, heldur og afgamla á stundum, sem ecki kunna ad reyna og prófa sjálfa sig, né gjora stil á líkhama Drottins og annari fædu. Stór var þessi sókn Jóhannis, brædur m.! og gaf hann þó ollum í réttan tíma hvad þeim byrjadi, annars mundi Drottinn ecki sagt hafa, ad frá hans dogum hefdi himnaríki lidid ofríki, Matth. 11. Vorar sóknir eru lángtum minni, þó vantar þær á stundum hvad þær naudsynliga vidþurfa; þér segid: hvad vantar þær? eg vil hér til svara, ecki ollum, en þó morgum: þær vantar sjaldnast sakramentin, þó vita menn, ad af því ber á stundum hjá sumum hverjum, en þá vantar kostgjæfna undirvísun, bædi um sakramentin, og um adrar trúarinnar greinir, sem eru ómissandi til sáluhjálpar. Zacharias spáir um sinn son, ad hann muni géfa Guds fólki skilning sáluhjálparinnar til fyrirgéfningar synda þeirra; svo eigum vér ad gjora, annars er verkid ónýtt. Hvad gagnar þeim skirnin, sem vér hofum veitt hana, nema vér grandgæfiliga útskírum fyrir þeim hennar krapt, nær þeir dragast á legg, minnum þá á, hvad þeir hafa þar Gudi lofad, kénnum þeim ad endurnýa þann gjæskuríka nádarinnar sáttmála dagliga med sífeldri ydran og endurnýúng lifernisins. Hvad stodar þeim hold og blód Drottins, nema vér fyrir hans adstod iklædum þá einn brúdkaups klædi, ádur enn þeir framkoma fyrir svo skélfiliga hátign, kénnum þeim ad ydrast syndanna, ad vita hvad þeir þar medtaka, ad trúa því, og ad brjóta ecki framar endurnýúng síns skirnar sáttmála vísvitandi. Þetta og annad þvílíkt er ad géfa Guds fólki skilning sáluhjálparinnar, og nema vér þetta gjorum, þá vanhelgum vér þessa dýru dóma, svo ad þeir verda til fordæmingar, bædi þeim sem þá handtéra, og hinum sem vidtaka. Þú villt kannské segja: eg em ecki fæddur med H. Anda eins og Jóhannes, því er ei von, ad eg svo miklu af stad komi; eg játa þad, þar heimtist og ecki svo mikid af nockrum einum af oss, svo sem af honum, vér mundum og skamt komast med ad afkasta svo miklu; samt hofum vér allir H. Anda medtekid, og allir hofum vér vit og skyn þegid af Gudi, oss hafa foreldrar vorir til menta sett, svo vér kynnum odrum ad kénna. Hefdi Gud fyrirséd, ad til mannanna sáluhjálpar þyrfti sérilagi Andans gáfur, eins og Jóhannes og Postularnir hofdu, þá hefdi sú Andans gáfa jafnan samfara vordid kristninni; en hennar Meistari, sem bezt veit, hvad þessari byggíngu hagar, hann vill nú láta sína þjóna nægjast med almenniligar náttúrunnar gáfur, hverjar hann þó jafnan styrkir med krapti síns Anda, þar sem ástundan og árvekni er fyrir. Segid mér, hver er sá af oss, ef hann hefir einhvern kostgjæfinn eyrendisreka, ad ecki leggi hann honum allt í hendurnar til ad framkvæma þad eyrendi? viljum vér þá ætla, ad Brunnur gjæskunnar, sem svo mjog elskadi sáluhjálp mannanna, ad hann gaf sinn Son í daudann fyrir oss, hann muni láta sína þénara vanta sína adstod, nær hann sér þeirra

kostgjæfni; en það er grátligt til að vita, hversu tómlátir að sumir menn eru í þessari ydju, og láta sér um allt annað meira géfið vera, en gjöra Guðs verk að hjáverki; já, það er aumkunarverður hlutur, svo almúginn, sem ekki veit Guðs réttindi, hann fær þau ekki að heyra sumstaðar af fávísum eður hirðulausum orðsins þénurum; fari þeir villt, þeir verða ei leiðréttir, syndgi þeir, þar verður ei aðfundið, forherðist þeir í syndunum, þá verður þó ekki þeirra forstockað hjarta sundurmarið með Guðs orði, hvert að er einn eldur og einn hamar, segir hann fyrir munn spámannsins, sem að klettinn í sundurmolar, Jerem. 23; dygðin verður á stundum hæðuð, löstunum hrósað, eður þeir verða afsakaðir, sérdeilis sén þeir gjörðir oss í vil; mun það ei vera hið sama og Drottinn segir, Ezech. 13: fólkið byggir upp einn vegg af leir, og þeir klína hann með ónýtu kalki; vei þeim heimsku spámönnum, segir Drottinn, er gánga eptir sínum anda, þínir smámenn eru líkir refum á eyðimörku, ó, Israel! segir hann; Guð gæfi, að þessi pestilentia ecki dræpi sér niður hjá oss! Það má kalla, að þeir fylgi sínum eiginn anda, er tala hvað þeim í hug kémur, það þeir aldrei í ritníngunni sáu, eður jusu upp af Israels brunni, heldur þeirra eigin drauma, og þó skammast þeir sín ecki að segja: Drottinn hefir sagt það, þó Drottinn hafi það aldrei talað, segir Ezechiel spámaður, 22 Kap; svo kalla og þessir Guðs orð, hvað sem þeir rugla, ef munnurinn alleina freyðir, eins og á sk[e]iðmæddum hesti. Refarnir eru soltnir í eyðimörkunni, svo rása og nockrir kénnendur um þurra staði og finna ecki, hvar með þeir kunni sitt eður annara líf að næra; þeir snikja út úr óþorfum og fávísum bókum það sem engum er til nota: skrökssögur, heimskuligar samlíkíngar og rángar útleggíngar á stundum, til að tefja af tímann, svo það verður ei varið, að menn meiga heyra þær sumar prédikanir, af hverjum enginn er nockru nær í sínu sáluhjálpar verki. O, Guðs menn! látið yður þó einhvern tíma til hugar koma að fóstra hjörð Drottins, er hann afrekað hefir með sínu eigin blóði, og yfir hverja H. Andi hefir yður tilsjónarmenn sétta, Act, 20. Pharaó vildi ecki géfa Israels sonum hálm eður múrstein til að gjöra það verk, er hann hafði boðið þeim, og þó heimti hann verkið af þeim; eins virðast mér lyndir þeir kénnimenn, er eckért hirða um Christi arfleifð, sem þeim er til voktunar fengin; þeir heimta af fólkinu, að þeir lifi kristiliga og gjöri kjærleikans verk, en ecki kénna þeir þeim aðferð slíkra hluta, og ecki gánga þeir undan öðrum í því, sem þeir bjóða, já, sumir jafnvel þvinga af þeim, það sem þeir kynnu að gjöra verk kjærleikans með; er þetta að vera Christi og hans Postula eptirbreitari og eptirkomari, af hverju vér þó stærum oss? Látið yður það ecki heldur nóg þykja, bræður mínir! þótt þér hafið þegið góðar gáfur til að kénna, eður þótt yðar kénníngu sé hrósað af mönnum; það er að sönnu stór Guðs ástgjöf, og hans þénurum mjög svo þörf til að uppbyggja hans kyrkju, en láti menn sér það í hug koma, er sagði forðum hinn góðir Hirðir við sína lærisveina: fagnið ei yfir því, að djöflarnir eru yður undirgéfnir, heldur af því, að yðar nöfn eru skrifuð á himnum, Lúc. 10; svo vil eg og segja í viðlíkum hlut, þó ecki ölldúngis hinum sama: fagnið ecki yfir því, að menn hrósa yður, því yður kynni að henda hið sama og Heródem, hvern engillinn sló, af því hann gaf ei Guði dýrðina, Act. 12, heldur fagnið af því, ef safnaðir yðar leiðréttast, ef þér með kristiligu dæmi og rokfamri kénníngu leiðið nockurn

á Guds veg, svo ad þér séud vissir um, ad þeir med ydur og þér med þeim munud Guds ríki erfa; gledjist af þessu, því til þess erud þér settir, þar i eiga allir ydar atburdir, allir sálar og líkhamans kraptar ad reyna sig, og ecki til ad útvega hrós málsnillinnar hjá mönnum, því eigi gagnadi þad hinum vondu Phariseis þótt Kristur segdi, ad menn skyldu gjöra eptir öllu því sem þeir töludu, og ei ad sídur voru þeir blindir, blindra leidtogarar, hræsnarar, eiturormar og nödrukyn; því kalla eg ecki þann ad vera hinn bezta prest, sem hefir hid mesta alþýdulof af sinni talsgáfu, heldur þann sem hefir hina beztu tilheyrendur og bezt til himnaríkis uppfrædda, sem elski Gud og náúngann, og vardveiti sjálfa sig flecklausa frá heimi þessum; hann les sitt festibréf fyrir himnaríki svo opt sem hann sér, ad hans tilheyrendur gánga á Guds vegi og verka sína sáluhjálp med ugg og ótta. O, þú mikli Hirdir saudanna! bid þú þinn himneska Födur fyrir oss, ad bædi kénnendur og tilheyrendur mættu svo taka vara á sálu sinni hér í lífi, ad vér í Lambsins brúdkaup til samans innleiddir verdum; þad bænheyri hinn nádugi Gud, fyrir Sonaríns forþénustu, amen!

Fjórda Sunnudag eptir Trinitatis.

Gudspjallid, Lúc. 6 Kap.

Og Jesús sagdi til sinna lærisveina: verid miskunsamir, líka sem ydar Fadir er miskunsamur. Aungvan skulud þér dæma, svo ad þér dæmist eigi; fordæmid ecki, svo ad þér fordæmist eigi; fyrirgéfid, og þá mun ydur fyrirgéfid verda. Géfid, og þá skal ydur géfast; góda, samþryckta, velskékna og yfirfljótanliga mæling munu þeir géfa í ydar skaut; þvíad med þeirri hinni sömu mælingu hvörri þér mælid út, mun ydur inn aptur mælt verda. Og hann sagdi þeim eina eptirlíking: hvört kann nockud blindur blindan ad leida? falla þeir ecki bádir í gröfina? lærisveinninn er eigi yfir sínum meistara, en hvör helzt sem fullkominn er, hann mun vera sem hans meistari. Hvad sér þú ögnina í þíns bródurs auga, en ad þeim bjálkanum, sem í þínu auga er, gjætir þú eigi? eda hvörnin máttu segja bródur þínum: bródir! leyf þú ad eg í burt dragi ögnina úr þínu auga, þar ed þú sér ecki sjálfur bjálkann í þínu auga? þú hræsnari! drag fyrst út bjálkann úr þínu auga, og sjá þú þá svo til, ad þú fáir útdregid ögnina, sem er í þíns bródurs auga.

Exordium.

Dæmid rétta dóma, segir Gud til síns fólks hjá Zachariam í 7 Kap. Hvernig segir þá Drottinn hér í gudspjallinu: dæmid ei, svo þér ei dæmdir verdid; fordæmid ei, svo þér verdid ei fordæmdir. Í þessu ber þad ad athuga, ad þegar Drottinn býdur sínu fólki ad dæma rétta dóma, þá er audséd, ad hann gjörir rád fyrir þeim sem rángir eru, og bannar þá; svo gjörir og Frelsarinn hér í gudspjallinu.

Guds er dómurinn, segir Drottinn. Þad hefir jafnann verid háttur Andskotans, sídann hann datt úr heidrinum, ad apa eptir Guds hátiqn, og svo vill hann og setja sig á dómstólinn á stundum; svo sem Gud situr á millum gudanna í dómunum, Ps. 82, svo er ecki trútt um, ad Fjandinn megi stelast þar inn, eg vil ecki segja ad hann gángi þar berliga, þótt ei verdi hann sédur líkhamligum augum, samt mega menn þó sjá hans verk, þegar svo ber vid, því af þeirra ávøxtum skulud þér þeckja þá, segir Lausnarinn; og þetta tekst hønum eptir því, sem þeir eru lyndir til, sem dómana sitja, og ad því leiti, sem þeir hafa Gud fyrir augum sér, og óttast hinn alvalda himins og jardar Dómara. Dómurum er misfarid, eins og ødrum mønnum; þar situr Móses á dómstóli, þar situr og Elí; þar sat Salómon, þar sat og Achab; þar sat Lýcúrgus, þar sat og Pílatus, og eru þau dæmi óþrjótandi. Gud gæfi menn hefdu færri af Elí, Achabs og Pílatí brædrum, en hinir væru fleiri, þá mundum vér ecki svo berliga sjá þad teikn hins sídarsta allsherjar dóms, sem Lausnarinn segir oss fyrir hjá Mattheum, 24 Kap., ad fyrir því, ad ránglætid vex, þá kólni kjærleiki margra, svo sem þad nú sjá má af øllum þeim, sem ad því gjæta, en finna hvad mest ad þeim, sem fyrir því verda. Þar eru og dómar ýmisligir; 1) er þar dómara embætti, sem tilheyrir kyrkjunnar þjónustumønnum, hverjum alvarliga bannad verdur ad segja hid illa gott, Esa. 5, og skipad, ad þeir adgreini hid laka frá því dýrmæta, ad ei bodi þeir frid, hvar enginn er, til ad villa sálirnar; þannig dæmdi og fordæmdi Lausnarinn ógudligu Pharíseos; 2) er þad hinn almenniligi lagaréttur, hver af Gudi er tilsettur mannkyninu til góda og vidurhalds; 3) eru þeir, ed menn almenniliga kalla dagdóma, hverja Frelsarinn sérílagi bannar hér í evangélió, um hverja eg vil nú í þetta sinn nockud framar tala, eptir því sem Gud géfur nád til. En þú alls holds dómari, herra Jesú Kristi! styrk þú mig hér til med nád þíns Anda, fyrir þína forþénustu, amen.

Utleggíngin.

Þessir skádligu dagdómar verda med morgu móti og margra orsaka vegna; fyrst, þegar menn nidra því, sem náúnganum er vel géfid, og meiga ei þola ad því sé á lopt haldid. Þetta illgresi sprettur af þeirri fúlu drambsemi og øfund, er liggur í blódinu hjá oss Adams sonum, sumum meir, en sumum minna; vel sé þeim, sem géta drepid þetta eytur med þeckíngu síns eigins óverdugleika, ádur enn þad blæs upp sálina, henni til eylífrar glotunar, sem vís er þeim, ed hroka sér upp og þykir ad enginn standi sér jafnfætis, því Gud mótstendur dramblátum, segir ritníngin, og hvar vill sá heimvon eiga, sem hefir Kouúng himnanna fyrir óvin, nema med honum, sem Drottinn steypti af himni í eylífar píslir, vegna hinnar fyrstu drambsemi. Heyr þú mér, mold og aska, þú vesæll ormaseckur! er nockud annars ágæti þín nidran? ef þú ert kostum búinn, á ecki Gud frjálst ad gjøra annann þér jafnann edur fremri, ef hann vill? því hrækir þú þá Gudi í andlitid og smánar hans mynd, sem er bygdin, med þinni saurugri og óblútvandri túngu? en munt þú ná því, sem þú eptirleitar, kjæri! og ecki heldur tapa virdíngu þinni med annars nidran, hverri þú ecki mundir haldid hafa? Ad vísu; ef hrafninn þegdi, þá misti hann ecki brádina á stundum. Þegar eg heyri einn lasta þad sem vel er gjørt, þá flýgur mér strax í hug, hvad mun þessi madur vilja lofad hafa, fyrst hann lastar góda hluti? eg gét ecki annad meint, enn ad hann kunni ecki grein ills og góds, edur ad hann tali af hatri, þar hann ecki ann náúnga sínum sannmælis, edur og í þridja lagi, ad hann uggir fyrir ad hønum sé hrósad framar sér, og sé eg þá, ad hinn er fremri, jafnvel ad sjálfs hans dómi, þótt ecki vilji hann dóminn uppsegja; svo skérdir nú hans mælgi virdíngu hans, ad minni hyggju, á

hverja lund sem þetta tekid er, hvern eg ella héfdi kannské fyrir gódan mann haldid. Enginn leiti eptir því, sem hans er, heldur eptir því sem annars er, segir Páluf, 1 Cor. 10; lángt eru þeir frá því, er vilja taka sæmdina frá ødrum, til ad auka sína med. Einn þjófur er vidurstyggiligur í mannanna augum, og verdur ei móti því sagt, ad þetta er nockurskonar þjófnadur í Guds augliti, því hann sem nidrar ødrum, hann stelur virdingunni frá náúnga sínum, og er þad svo miklu argari þjófnadur, sem heidurinn er fénu dýrmætari. Hann sem lastar þad sem vel er gjørt, hann er lygari, því hann segir hlutinn ødruvísi enn hann er; enn hvad segir Sýrach, 20 Kap: betri er einn þjófur enn einn sífeldur lygari, þó munu þeir bádir ólucku hreppa. Hafi hver annann sér í virdingu ædra, segir Páluf enn aptur; vel gjøra þeir þad, sem verda nærri því sjúkir, ef adrir eru ágjættir jafnframt þeim; þad er vel tilfundid á vora túngu, ad menn géfa þvílíku sjúkdóms nafn, því menn kalla þann øfundsjúkan, sem plágadur er af þessum djøfli. Engu eru þeir betri, sem þegja yfir því, sem lofsverdt er; þeir ræna eins dygdina sínum launum, sem er heidurinn, og væri hún ecki sín eigin verlaun, þá mundi hún verda eins og verkamadur sá, er leidist ad vinna ókeypis; þad er einslags lagaleysi og réttar neitun ad vilja ecki hrósa því, sem lofsverdt er, og ecki skilur þetta tvent ødruvísi, enn þad ad dæma rángt og ad neita réttarins, og er hverttveggja svívirding bædi fyrir Gudi og mønnum, svo varla má uppá millum sjá, hver skommin ad hærra situr í Fjandans ríki. Í ødru lagi eru þeir, sem drepa út hinar minnstu náúngans ávirdingar og gjøra úlfalda úr mýflugunni, þad er stórglæpi úr litilli yfirsjón. Um þessa rángsnúnu dóma talar Frelsarinn hér í gudspjallinu, þar hann segir: hvad sér þú ognina í þíns bródurs auga, en þann bjálkann, sem í þínu auga er, adgjætir þú ecki. Varla er nockur løstur tídari í heiminum enn þessi; menn eru svo géfnir fyrir ad leita upp annara misgjørdir, svo grandskignir í ad sjá þær, svo málsnjallir í ad drepa þær út, þar vér erum þó sjálfir lýtum hladnir, ef vorar hugsanir, ord og gjørdir ættu ad stikast á hinn réttvísa allsherjar kvarda; edur hver er sá ed segja kunni: mitt hjarta er hreint? Verda má, ad þú sért ecki svo laginn á þann løst, er þú svo lastar á ødrum, en elur kannské adra verri, og samsinnir þeim, sem eru þínir stallbrædur í slíku; þér þykir vænt um þína eigin klæki, eins og apinjunni um únga sína, þótt þeir séu allra kvikinda ljótastir (ef þad má nockud ljótt kalla, sem Drottinn skapad hefir), og þó ecki sé annad, þá er þetta glæpur nógu stór, ad þú gjørir þíns náúnga ávirding svo stóra, en afsakar þína eigin, sem kannské er miklu stærri. Hinn drambláti lýtir hinn ágjarna, en sig kallar hann hugprúdan; hinn ágjarni lastar hinn eydslusama, sig nefnir hann forsjálann; hinn eydslusami brixlar hinum adsjála, en hann vill ørlátur heita, og svo þykir hverjum oss sinn fugl fagur; og ecki einasta þetta, heldur þad, sem vér erum sjálfir hvad mest géfnir fyrir, þad drepum vér út á ødrum (sem er stakt bligdunarleysi) jafnvel á gódum mønnum og heidvirdum, ef þá kann eitthvad þvílíkt ad henda, sem vér sjálfir høfum gjørt ad handverki og daglegri idju, til þess ad gjøra þá eins svarta og oss, og ad þeirra dæmi skuli bera skuggann á vora glæpi; en fáir hirda um ad draga fyrst út bjálkann úr sínu auga, ad þeir megi sídan útdraga ognina úr síns bródurs auga, þad er: ad vanda

og temja fyrst sjálfan sig, ad madur sídan megi áminna sinn bródur med þess meira frelsi og ávexti; hér um talar Páluš røksamliga, Róm. 2, segjandi: í því, ad þú annann dæmir, þá fordæmir þú sjálfan þig, því þú gjørir hid sama sem þú dæmir; en meinar þú, ó, madur! sérhver sá, er dæmir þá ed þvilíkt gjøra (segir hann), og þú gjørir hid sama, ad þú munir umflýa Guds dóm? hvert ad er samhljóda því sem hér stendur í gudspjallinu: dæmid ecki, svo þér verdid ecki dæmdir; og er þad merkiligt, sem Postulinn segir hér: í því, ad þú dæmir annann, þá fordæmir þú sjálfan þig,' þad er: med því ad þú gjørir þig ad dómara í annars ávirdíngu, í hverri þú þó sjálfur sekur ert, þá aflar þú þér fordæmingar, því Gud vill þínar syndir dæma í reidi sinni fyrir þessa hlutsemi þína, þar þú fellur inn í hans embætti, sem dómurinn alleina tilheyrir, svo sem Jakob vottar segjandi, Jak. 4: einn er løggjafarinn, sá ed kann ad frelsa og tortýna, en hver ert þú, sem annann dæmir? og þetta skédur optast í þeim hlutum, sem oss aldeilis ecki vidkoma. Eg kann ecki ad segja, ad mér ei leyfist ad kalla þad illa gjørt, sem mér er tilgjørt; ef þad er illa gjørt, þá vil eg heldur láta løgin dæma milli mín og míns mótstødumanns, heldurenn leggja sjálfur dóm á hans tilgjørd, því hverki gildir minn dómur mikid, nema ad gjøra mig sekan fyrir Guds dómi, svo og tek eg hann fram fyrir hendur á valdstjórninni, hver ad er sett gódum til forsvars en vondum til hegningar. En hvad á eg med ad dæma um þad mig ei snertir í enu minnsta? hvad vardar mig um ad dæma þá, sem fyrir utan eru? segir Páluš um heidíngjana, 1 Cor. 5; syndgar nockur, þá syndgar hann móti Gudi og móti sjálfum sér, móti ødrum, en mér ecki; eg vil dæma hann ad svo miklu leiti, ad eg varist hans dæmi, og áminna hann og leidrétta, ef eg fæ því vidkomid, þó svo, ad eg dragi fyrst út bjálkann úr mínu auga, en ecki vil eg úthrópa synd hans, og allra sízt gjøra hana stærri enn hún er, hvar frá Gud vardveiti mig, heldur afsaka, ef hún er þannig, ad hún verdur afsøkud, og sá ødruvísi dæmir sinn náúnga, hann tekur Guds rétt frá hønum, og gjørir sig ad þess herra, sem hann dæmir, þar hann er þó ecki nema samþjón. Merkiliga talar Páluš hér um, segjandi, Róm. 14: hver ert þú, sem fordæmir annarligan þjón? hann stendur og fellur sínum drottni. Jakob segir, 2 Kap. um þá sem fara í mannvirdíngar, ad þeir séu vordnir vondra hugsana dómarar; en eckért er manngreinar álit verra edur heimskuligra, enn þad ad kalla sig hoskan og heilagan, jafnvel þó vér allir hrøsum í mørgu, en nída sína brædur fyrir sømu lýti, sem vér leikum oss ad, eins og ødru tafli, edur kannské ødrum verri; veldur þad því, ad menn gjøra sér svo annt um ad hnísa eptir náúngans gjørdum og ávirdíngum, ad menn fá ecki tóm til ad rannsaka sínar eigin, til hvers Drottinn bendir hér í gudspjallinu, því ef textans meining er rétt athugud, þá heitir þad svo: þú starir á kvistinn, sem er í þíns bródurs auga, en þann bjálkann, sem í þínu auga er, hugleidir þú ecki, þad er: oss verdur svo starsýnt á þad, sem vér ljótt sjáum á vorum náúnga, og høfum svo mikid ómak fyrir ad gjøra þad enn þá ljótara á stundum, ad oss kémur ecki í hug ad eins, ad vér séum í hinu sama valdir; svo lángt er frá því, ad vér rannsøkum vorn lifnad, edur leitum í fylsnum vors hjarta eptir því, sem þar kynni fólgid ad vera, og fyrir því vér horfum rétt áframm, þá sjáum vér ecki skreppuna, sem á bakinu hángir (svo sem í hinum grícka ordshætti segir), veldur þessu hin bølvada sjálfselska, er

liggur í voru spilltu blódi; og þessi grein af dagdómunum er nú þess skadligri, sem hún er almennari, og varla fyrir nockra synd haldin manna á medal. Menn koma saman til svoddan dóma, svo sem til annars géstabods, og í sjálfum géstabodinum hygg eg ad þessi rétturinn smacki hvad bezt á stundum; en þad er ad óttast fyrir, ad Satan hafi tilbúid þeim einn rétt í myrkra salnum, er skémta sér ad þessu, þad er, ad þeir eti sínar túngur út af ofrauu, Apoc. 16, sem þær brúkad hafa til slíkra rángsnúinna dóma, nema þeir þecki synd sína, ydrist hennar og láti af henni á medan enn þá er tími til ad dæma sjálfan sig. Hlýdum því raustu Jakobs, er hann segir, Jak. 4: talid ecki hver á móti ødrum, sá ed talar á móti sínum bródur, og sá ed fordæmir bródur sinn, hann talar á móti løgmálinu og fordæmir løgmálid, en ef þú fordæmir løgmálid, þá ert þú ecki løgmálsins geymari, heldur dómari. Í hinni þridju rød eru þeir, sem lasta og úthrópa þá glæpi, sem bædi eru opinberir og svo hrópligir, ad þeirra ljótleik gétur ad sønnu enginn afsakad og enginn heidvirdur madur vill þeim hrósa, er slíkt adhafast; en þad gjøra sumir, ecki af því ad þeir hati svoddan lesti, edur til ad lagfæra þann, sem ad þeim fundinn verdur, edur ødrum til vidvørunar, heldur þess vegna, ad eitt illt skap hefir gaman og unndæli af ad lasta og fagnar hverri orsøk er hann kann ad fá þar til, svo lángt er frá því, ad hann manninn elski edur leidrétta vilji, edur og í þridja lagi, ad hann med þess fordæmingu, sem illa breitir, vill smída sjálfum sér nockurskonar ágjætis edur afbrygdis mynd í annara þanka- um, svo hann géti sagt: eg em ecki svo sem þessi tollheimtumadur, Lúc. 18.; svo lángt er hann frá því ad bera mikid af þeim, sem hann dæmir um, því hann, sem þarf annara saurinda med til ad fegra sig, hann má ecki vera mjøg bjartur sjálfur. Þú gudlaus madur! hafir þú gaman af ad lasta ávirdingar þíns náúnga, þó þær stórar séu, hvernig ert þú þá betri enn hann? þad hefir og Andskotinn, og er hann þó verri enn hinn argasti syndari. Sá sem drýgt hefir einn glæp, hann kann ad ydrast, því máttugur er Gud ad reisa hann, segir Páluss, Róm. 14; þad sé eg af dæmi Manassis, Davids, Péturs, hinnar bersyndugu og hórkonunnar, er Drottinn afleysti í musterinu; en hvernig villt þú, Satans engill! umflýja Guds reidi og fyrirdæminguna, þar þú hefir skémtun af annara løstum, þótt ei drýgir þú sjálfur þá? Hver verdur svo hneixladur, ad eg stikni ecki? segir Páluss; þad sagdi hann þessvegna, ad hann hatadi lestina, en elskadi mennina; en hver verdur svo brotligur, ad þú fagnir ecki? þú elur flugu hatursins og øfundarinnar á þreck annarra, og gengur þannig í lid med flugnahøfdingjanum Belzebub og sver honum trúnad, en skýtst undan merki þíns Frelsara, í hvers holdi Gud fordæmdi þína synd, sem Páluss vottar, Róm. 8, med því ad þú fordæmir þinn bródur, hvern Gud hefir skipad þér ad áminna og leidrétta, en aldrei féck hann þér nockurn svoddan dóm edur vald yfir honum. Já, þar eru þeir til, er svo ríkt umbod hafa tekid af Fjandanum, ad þeir locka náúngann fyrst til ad syndga, ad þeir sídan hafa megi þad þeir kunni ad lasta og dæma um; þessi er Djøfulsins atferd; svo gjørdi hann í øndverdu vid vora módur Evu, en sídan hefir hann ei látid af ad brixla Guds herflockum og ásaka þá; svo klagadi hann Job fyrir Gudi, svo stód hann til hægri handar Jósúa, hinum ædsta presti, til ad mótstanda honum, Zach. 3, og þetta sparar hann ecki enn nú í dag ad útrétta fyrir sína umbodsmenn,

vantrúarinnar börn, í hverjum hann kroptugur er; en Gud straffi þig Satan, hann lifir enn nú, sem Babýlons konúng vóg á vigt, Dan. 5; máttugur er hann enn í dag ad þrífa sína branda út af hennar eldi, eins og Jósúam, en troda þig undir fætur vorar, hundurinn þinn! og ad stöckva þínum óaldar flocki. Svo er nú þessi rángsnúna dóma adferd ein Satans idja, og þeir ed sér temja hana mega þar um vissir vera, ad hann géldur þeim í skileyri, þad er, med eylífum brixlum og eylífri smán, nema þeir gángi úr þénustunni á medan þar segist enn þá: í dag, því annad hefir hann ecki sínum mönnum í mála ad géfa. Fleiri eru ad sönnu greinir þessara dagdóma, en eg vil hér med kyrt láta í þetta sinn. En hvad skulu menn þá hér til segja? eiga menn alla ad jöfnu ad leggja, og eckért um þad hirda, hvernig náúnginn skickar sér? fjærri sé því. Drottinn Jesús géfur oss hér í evangélio hin skírustu lög, eptir hverjum náúngann á og má ad saklausu dæma, segjandi: þú hræsnari! drag fyrst út bjálkann úr þínu auga, og þá munt þú sjá til ad útdraga kvistinn úr þíns bródurs auga; sem vildi hann sagt hafa: medan kvisturinn er í þínu auga, þá ert þú ecki svo skarpsýnn, ad þú gétir séd hvert þad er bjálki, edur ei, sem er í auga bródur þíns; ecki bannar hann, já, hann býdur, ad madur skuli átelja sinn bródur, þegar hann syndgar, og aftelja hann þeim löstum, sem hann er gjarn á og kannské þeckir ei sjálfur, edur hyggur ecki svo ljóta ad vera, því vér fyrirgéfum sjálfum oss jafnan meira enn ödrum, og því er þad velgjörníngur og Gudi þægt verk ad vanda um vid sinn bródur í slíku, en þó svo, ad dómurinn byrji fyrst á voru eigin húsi, og því segir hann: drag fyrst út bjálkann úr þínu auga. Hvad mun einn, sem veikur er í einhverju, leidréttast vid þad, þótt einn glæpamadur deili á hann? mun hann ecki lángtum heldur géfa honum orsök til ad brixla sér um sínar eigin skammir. Hinn heilfætti spotti hinn skacka, og sá sem hvítur er, blámanninn, segir hid látínska skáld; hid sama er ad segja um þann, sem ödrum vill segja til glæpa sinna; þótt enginn af oss sé heilagur og þar vanti mikid á, þá skal hann ad sönnu rádsvinnari vera, sem annann vill áminna, heldur enn hinn, edur ad minnsta kosti ecki í þeim lesti fundinn, sem hann átelur um, annars mun hann brádliga heyra: læknir! hjálpa sjálfum þér; og Páluus segir honum beiskann sannleika, Róm. 2: þú kénnir ödrum, segir hann, þú prédikar, ad ei skuli stela, og þú stelur; þú segir ei skuli hórdóm drýgja, og þú drýgir hór; þú hefir andstygd á skúrgodum, en stelur helgum dómum; þú hrósar þér af lögmálinu, en vanvirdir Gud med lögmálsins yfirtrodslu. Af þessu sjáum vér, hversu ómissandi þad er, ad vanda sjálfan sig, fyrir þann sem vid annann vill umvanda, og gjörir hann med því tvo hluti góda, sem er, ad hann vardveitir sig óstraffanligan og ávinnur Gudi eina sál til himnaríkis, hverju engin er þægari fórn honum, og ei þótt einn bitadi allar sínar eignr nidur fyrir fátæka, 1 Cor. 13; svo naudsynligir og Gudi þeckir eru nú svoddan dómar. Og hvad segir lögmálid, Levít. 19: þú skalt ecki vera einn lastmunnur edur baktalari medal þíns fólks, og ei heldur skalt þú hata þinn bródur í þínu hjarta, heldur skaltu átelja þinn bródur, ad þú berir ecki skuld hans vegna; hér sýnist mér ad hann, sem rannsakar nýrun, kalli þad ad hata sinn bródur í sínu hjarta, ad segja honum ecki til vamma sinna, ef madur sér þá, og ad hver einn gjöri sig hluttakandi í þeirri synd, er hann sér ad stridir á náúngann, en vill þó ecki vara hann vid; þessa bid eg

þeir gjæti, sem gjøra einn nærri því ad Gudi, medan hann heyrir til, en tala um hann allar skammir, jafnvel ljúgandi, nær hann snýr vid bakinu; en hvernig sem því er varid, þá sjáum vér, hversu vel ad þessi løgmáls grein kémur saman vid hid algjørda nýa testamentisins løgmál, því hid fyrra, sem er lastmælgi og óhródur, þad bannar Drottinn hér í gudspjallinu med þessum ordum: fordæmid ecki, svo þér verdid ecki fordæmdir, en hid sídara, þar hann segir: drag sídan kvistinn út úr þíns bródurs auga. Frelsarinn géfur oss eitt bodord, Matth. 18, segjandi: ef þinn bródir syndgar á móti þér, þá far og átel hann millum þín og hans; ef þinn bródir heyrir þér, þá hefir þú áunnid þinn bródur; ef nú Drottinn býdur, ad menn skuli svo gjøra, nær einn brýtur ødrum á móti, hvad miklu heldur mun hann vilja þad skuli ské til ad leidrétta þann, sem fer villur vega og oss gjørir þó eckért á móti í því sem hann syndgar; þad er svo miklu meira kjærleiks verk øllum ødrum kjærleiks verkum, sem ad sálin, med Guds Sonar blódi endurkeypt, er øllu ødru dýrmætari.

Eina vareygdarsemi hefi eg á ad minnast, ádur enn eg skilst vid þetta mál, sem er, ad hvad helzt sem vér í þessu gjørum, þá framkomi svoddan dómar af elskunni til náúngans velferdar, og ad þeir beri hana eptir sér; dæmum og ecki heldur eptir alþýdu rómi, edur um þad, sem vér ei skynjum, heldur um þá hluti, sem oss alþecktir eru og vér høfum vitsmuni á. Margur fer villt í þessu; sumir átelja einn, af því þeir vilja taka sér til nockurskonar vald yfir hønum, og sýna þar med stórmennsku sína, þad ablar opt forsmánar og athláturs alleina; nockrir eru beisklundadir og hardmæltir, jafnvel þótt þeir vilji vel, en þad skilur ecki hinn, sem vid á ad taka. Menn verda ad fara med einn viltan syndara, þann sem ecki er forherdtur í vondskunni, eins og med hrátt egg, sérdeilis þá, sem luckan hossar í verøldinni; erti menn þeirra illt skap med beryrdum, þá verda þeir eins og hús þad er hrynur, ad þad brotnar sjálft, en brýtur í sundur allt þad, sem undir því verdur. Þetta vil eg þeim sagt hafa, sem Gud hefir ecki sérilagi umbodid ad segja Jakob til sinna synda og Ísrael til sinna misgjørda; hinir sem Guds umbod er tiltrúad, þeir hafa frelsi til ad straffa, ógna og áminna, allra helzt hina þverbrotnu, og þegar ilskan og ógudligt athæfi tekur til ad drottna í landinu (og þó vill Páls ad Guds vandlæti skuli vera med skynsemi), Róm. 12, því þeir gjøra slíkt í Guds stad, en ecki undir sinni persónu; og trúi eg ad enginn sé svo dárligur, ad hann þyckist vid Guds ord, þótt þad væri framborid af einum aumasta vesæling, nema sá, sem vildi engil fyrir prest hafa; og gjøri einn Drottins madur þad ecki, þá mun hann brádliga heyra med Jeremía: þú skalt ecki hræddast fyrir þeirra augliti, ella mun eg sundurmerja þig fyrir augum þeirra; og mun eg øllu heldur kjósa ad sjá skálkinn hygla sig, enn ad Guds reidi tortýni mér ad hønum á sjáanda: edur hvad segir Páls, Gal. 1: hefda eg híngad til mønnum þóknast, þá væri eg ecki Christi þénari. En hinum ødrum, sem eckert hafa neinn þvílíku ad skipta vid annann, þeim vil eg géfa þad sama rád, er gáf fordum St Páll þeim í Galatía, 6 Kap., segjandi: brædur! ef nockur madur verdur yfirstiginn af einhverri hrosun, þér sem andligir erud, leidréttid þann sama med hógværum anda; gégni einn veraldar sonur því med hofmód og forsi, svo sem þeirra er venja til, og segi eins og hinn Hebreski vid Mósen, Exód. 2: hver hefir sett þig dómara í millum ockar? þá vardar þad litlu; eg hefi samt frelsad sálu mína, en hans

blód er yfir hans hofdi, er ei vildi þola heilsusamliga áminning, Ezech. 33. Svo hugleidid nú þetta, kristnir menn! og látid ydur mál mitt í eyrum loda, allir erum vér syndugir og enginn sá ed gott gjøri og ecki einn, látum því dóminn byrjast fyrst á sjálfum oss, og munum vér sídur adra dæma; sé þad endir vorrar idju á kvøldum og støndum upp til þess sama á morgna; Dómarinn stendur fyrir dyrunum, hver mun standast fyrir hans dómi, ef hann vill í dóm gánga vid þræla sína, en hann vill alla þá dæma í brædi sinni, er sinn bródur dæma; því segir hann: dæmid ecki, svo þér ecki verdid dæmdir. Annadhvert vill Gud dæma þá, er vér tøkum oss dóms vald yfir, ellegar hann vill þá ecki dæma; vilji hann dæma nockurn, þá gildir vor dómur eckért, nema til ad fordæma sjálfa oss, því hans er dómurinn: vilji hann ecki dæma, þá er þad hrædiligt ad vilja dæma þann, sem Gud heldur saklausan, og honum er þad gjørir, er fordæmingin svo vís, sem hinum er miskunin. Athugum þetta, en gleymum þó ecki ad áminnast innbyrdis med hógværum anda til leidréttíngar og uppbyggingar, og samvitskum vorum til frelsunar, ad ei gjørum vér oss hluttakara í annarligum syndum, edur høfum samfélag med ófrjóssømum verkum myrkranna. En þú stóri allsherjar Dómari! þú sem dæmir verøldina med réttvísi, þú sem alleina munt réttlátur fundinn verda, nær þú dæmist, géf þú ad vér svo dæmum sjálfa oss, ad vér ecki verdum af þér fordæmdir, heldur inngaungum frá daudanum til lífsins; bænheyr þad, miskunsami Gud! fyrir þíns Sonar, alls holds Dómara, forþénustu, amen!

Á Vitjunar dag Maríu.

Gudspjallid, Lúc. 1 Kap.

Á þeim døgum stód María upp, og fór med flýti til fjallbygda í borgina Júda, inngéck í hús Zacharíæ og heilsadi Elízabeth. Og þad skédi svo, þá er Elízabeth heyrdi heilsun Maríu, ad barnid spratt upp í hennar kvidi. Og Elízabeth uppfylltist af heiløgum Anda, kalladi hárri røddu og sagdi: blessud ertu á medal kvenna og blessadur er ávøxtur kvidar þíns, og hvadan kémur mér þetta, ad módir Drottins míns kémur til mín? sjá þú, þá er rødd þinnar kvedju kom mér til eyrna spratt barnid upp af føgnudi í mínum kvidi; sæl er hún, sem trúdi, þvíad þad mun fullkomnast, hvad henni var sagt af Drottni. María sagdi: mín ønd miklar Drottinn, og minn andi gladdist í Gudi, heilsugjafara mínum, því hann leit á lægíng ambáttar sinnar; sjá! af því munu mig hédan af allar ættir sæla kalla, þvíad hann gjørdi vid mig mikla hluti, sá sem máttugur er, og hans miskunsemi varir frá einni kynslód til annarar yfir øllum þeim sem hann óttast; hann framdi magt, med sínum armi sundurdreifdi hann dramblátum í þeirra hjartans hugan; volduga setti hann af stóli, og upphóf lítilláta; húngrada fyllti hann gædum,

og hinum ríku slepti hann ørbirgum; hann endurminntist miskunar sinnar, og medtók sinn þjón Israel, svo sem hann taladi til fedra vorra, Abrahams og hans afkvæmis, ad eylífu. Og María var hjá henni svo nær sem um þrjá mánudi, og fór sídan aptur til síns heimkynnis.

Exordíum.

Þad var sídur á døgum gl. testamentisins medal Guds fólks, ad þegar hann hafdi gjørt eitthvert merkiligt dásemdar verk á medal þeirra, þá prísudu þeir hann med lofsaungum, til þess ad eptirkomendurnir kynnu med þeim sømu ad tigna hans dýrdarfulla nafn, þegar þeir minntust á svoddan Guds stórmerki. Þegar Móses hafdi leidt allan Israel í gégnum hafid rauda þurrum fótum, en dreckt Pharaóni og øllu hans lidi þar í, þá prísadi allur Israel Gud med nýum lofsaung, og Maria spákona, systir Arónis, tók sér bumbu í hønd, og allar konurnar gengu út eptir henni med bumbum og hljódpípum, og hún saung fyrir þeim: sýngid lof Drottni, því hann hefir stórliga miklad sig, hestinum og riddaranum hefir hann í sjóinn nidurkastad, Exód. 15. Stórt var þetta furduverk Drottins, er hann hér gjørdi vid Israel, þó er þad miklu meira, sem hin blessada mey og módir ad Christó júngfrú María, prísar hér í þessu heilaga evangélió med þeim dýrdliga lofsaung, er vér strax heyrdum í gudspjallinu; Móses leiddi Israel út af Egyptalands þrældómi, Guds Sonur hefir oss af syndarinnar og Djøfulsins þrældómi útleyst; Gud steypti Pharaóni og hans hermønnum ofan í sjóinn, en Jesús hefir hinn sterka hervopnada Djøful afklædt sinni hardneskju, og trodid hann undir sinna barna fætur; sjórinn klaufst í sundur, þegar Israel fór af Egyptó, en í holdtekju Guds Sonar eru himin og jørd samtengd, og øllum Guds børnum í hønum tilbúinn einn nýr og lifandi vegur, ecki inn í Canaan, heldur til himnaríkis, á þad land lifandi manna, hvar ad er gnótt fagnadarins og glediligt líferni til Fødursins hægri handar. Anna, Elkanæ húsfrú, saung Gudi einn þacklætis saung fyrir þann son, er hún hafdi fengid med bæn af Gudi, en Guds módir prísar nafn ens allra Hæsta fyrir þann son, er hverki hún, né nockur syndugra manna, kunni um ad bidja; Lea, Jakobs húsfrú, sagdi fordum, er Silpha ól henni Asser: nú munu allar konur mig sæla kalla, en Maria segir hér med øllum meira rétti: hédan af munu mig allar ættir sæla kalla, því hún bar þann í sínum kvidi, í hverjum allar ættkvíslir jardar blessadar eru. Og fyrir því, brædur mínir! ad vér høfum einnig af hans fyllíngu medtekid, þá látum oss nú fagna med módur Drottins, og skoda á þessu stundarkorni: hvad ágjætt þad sé, ad mikla hann, og ad gledjja sig í Gudi sínum heilsugjafara: hver ord eg vil nú alleina hugleida í þetta sinn. Styrk oss hér til, ó, þú Brunnur alls fridar og fagnadar! med nád þinnar gjæsku, í Jesú nafni, amen!

Utleggíngin.

Dýrdin og vegsemdin er svo stór hlutur, ad flestir girnast hana framar ødrum hlutum; jafnvel þeir, sem eckért lofsverdt vinna, þeir vilja þó láta tigna sig; og svo er manneskjan géfin fyrir heidrinum, ad sumir tapa hinum rétta heidri til ad útvega sér fánýtt hrós, en sumir vilja láta sér hrósa, jafnvel af ódygdunum; svo er þó ærugirndin rík í vorri mold og øsku; en enginn af øllum þeim, er eptir vegsemdinni keppast, er þó verdur hennar fyrir sjálfan sig, ef menn skulu sannleikann tala. Þér ber dýrdin og heidurinn, segir spámadurinn undir allra manna persónu, ad engum frásskildum, en oss ber blygdan vors andlitis. Þad er ad sønnu skyldt, ad hrósa dygdum og mannkostum, en enginn á þó sjálfum sér í því vegsemdar ad leita, heldur Fødur ljósanna, frá hverjum ad kémur øll góð og

H.

øll fullkomin gjøf, Jak. 1. Enginn er meira lofs verdur, enn einn gódur konúngur, sá ed óttast Gud og vel stjórnar sínum londum og ríkjum, en allra helzt Guds kyrkju; um hann má eg segja þad, sem Páll sagdi fordum um þá oldúngana, sem vel forstódu, ádur enn Guds sofnudir høfdu kristna veraldar høfdingja, ad þeir séu tvofalds heidurs verdugir; en þó fellst eg á þad, er sagdi hinn gamli Tóbías: leynda dóma konúngsins er gott ad dylja, en Guds verk ad birta og játa er heidarligt, Tób. 12; konúnganna rád verdur ad dylja, þvi jafnvel þótt þeir séu ollum odrum mønnum ædri, þá eiga þeir jafníngja sér, adra konúnga sína líka, en Konúngur konúnganna á engann sér jafnan, og þarf því ecki ad dylja fyrir neinum, hvad hann ætlar ad gjora, svo hann vill segja til hinnar mestu heims magtar, þad sem hann sagdi fordum til síns fólks, Zach. 1: þau ord og setníngar, er eg umbaud þénurum mínum, spámonnunum, hafa þau ecki nád ydar forfedrum? svo ad þegar þeir aptur snéru, sogdu þeir: svo sem Drottinn hugsadi ad gjora oss eptir vorum vegum, og eptir vorum athøfnum, svo hefir hann gjort. Hvern skyldum vér þá heldur prísa, enn hann, er svo máttugur er og svo alvaldur, ad hann situr í himninum og gjorir hvad hann vill? Ps. 115; því hrósar módir Drottins hér í gudspjallinu, segjandi: hann gjordi vid mig mikla hluti, sem ad máttugur er; í hverju gjordi hann þad? í því, ad hann leit á læging ambáttar sinnar. Þad þykir ecki mikid ad gjora mikid af miklu; þad er ei ad undra, þótt sá géti byggt mørg hús, sem á marga skóga, þó hann brjóti mørg lond undir sig, sem morgum hefir á ad skipa; en þad má guddómligt þykja, svo sem þad og er, ad gjora allt af engu, svo sem Gud gjordi í ondverdu skopunar; en þótt þad sé eckért lítid, sem ad hann gjorir, þá var þad þó lítid, svo stórt sem þad er, hjá því, sem María prísar Gud fyrir í þessum lofsaung, þad er, ad Gud vard madur; og fyrir því, ad hinum Alvalda hafdi þóknast ad láta þad ské í hennar kvidi, sem var ein umkomulaus stúlka, þá prísar hún Gud med þessari saungvísu: hann gjordi vid mig mikla hluti, sem ad máttugur er; þess hefir allt syndugt mannkyn notid; þad var verra enn eckért, eptir þad madurinn hrapadi í afgrunn fordæmingarinnar, því betra var aldrei fæddur ad vera, enn eylífliga ad kveljast; en hann minntist sinnar miklu miskunsemdar, og í sinum djúpu miskunar ydrum vitjadi hann vor, uppruninn af hædum. Þessu er verdt ad hrósa fram yfir allar ástgjafir Drottins, já, þótt ad allar engla og manna túngur séu skyldar ad vegsáma þenna ómælanliga velgjorníng Drottins, þá er þad oss þó skyldugt framar mørgum ødrum, hverra fedur ad voru myrkur, en vér, þeirra synir, erum vordnir ljós í Drottni, Eph. 5; allir þeir, sem gánga vilja eins og ljóssins bornum hæfir. Jómfrúin syngur hér í gudspjallinu: hans miskunsemi varir frá einni kynslód til annarar yfir ollum þeim, sem hann óttast; þad mátti Israel játa, er hans guddómliga trúfesti reynt hafdi á fedrum sínum, allt frá heimsins skopun, allt til þess Jesús kalladist Jesús, og svo æ sídan, ecki einasta yfir Abrahams sonum eptir holdinu, heldur yfir ollum þeim, sem nú kallast hinn andligi Israel, hverja Gud hefir Abraham af steinum uppvakid, þad er, af þeim, sem dýrkudu stocka og steina og voru þeim sjálfir líkir, sem Davíd vottar, Ps. 115, oss, sem ad ei vorum hans fólk, en hann hefir þá kallad svo sem sitt, hverjir ecki eiga kyn sitt ad rekja til Israels. O! hversu megum vér gladir undirtaka med hinni sælu Guds módur, þar hann hefir oss

samansafnad af austri og vestri, en ríkisins synir eru útreknir í hin ystu myrkur, svo ad vér játa megum, ad þad hafi á oss sannast, sem David segir um Gud, Ps. 103, ad hans miskunsemi vari ecki einasta frá einni kynslód til annarar, svo sem Guds módir hér segir, heldur frá einni øld til annarar, yfir ollum þeim sem hann óttast. Þyki ydur nú nockud koma til þessara gledilign umskipta, já, þyki ydur svo sem himin og jord, já, allar engla og manna túngur séu offáar, til þess ad fullþacka Drottni fyrir svo háleitan velgjorníng, þá látum oss þykja þad glediligt ad þacka Drottni og lofsyngja þínu nafni, þú hinn allra Hæsti! því þad er þad einasta, sem hann af oss krefur, ad vér dýrkum hans nafn med ordi og verki. Veraldligir konúngar skilja sér úr sínum londum og ríkjum þá hluti sem eru fágjætir og nockrar mætur eru á, er vér kollum regalia, edur konúngs gérsimar, og er þad ecki um eign þeirra, sem dag og nótt hafa umhyggju fyrir svo margri sálu, og þar ad auki eru prýddir med nockurskonar líkingu Guds hátignar; en Konúngur konúnganna hefir sér alleina dýrdina skilid; hans þegnskylda var engin onnur af Israel, enn ad þeir skyldu óttast hann og elska, Devt. 10, og svo er hún enn í dag af himnum andliga, því med svoddan móti verdur honum réttiliga dýrdin géfin; allt hvad vegsamligt er á himni og jordu, þad er hans vegna vegligt, sem er sjálf dýrdin, og eckért utan dýrd og vegsemd. Hinn vísi hrósi sér ecki af sínum vísdómi, og ecki hinn voldugi af sínu valdi, og hinn ríki hrósi sér ecki af sínum ríkdómi, heldur hver sem vill hrósa sér, hann hrósi sér af því hann skilji og þecki mig, ad eg sé Jehóva, sá ed fremji gódgirnina, réttinn og réttvísina á jordu, þvíad þar í hefi eg velþóknan, segir Drottinn, Jer. 9; hver vill þá eiga tiltolu til nockurrar vegsemdar fyrir utan hann, fyrst þeir mega ecki hrósa sér, sem ad eru hvad vegsamligastir kalladir hér á jordu. Þessari vegsemd, þessari gódgirni og þessari réttvísi hins góda Guds hrósar María í lofkvædinu, er hún segir: dramblátum hratt hann af stóli, en upphóf litiláta. Skodid hér ydur í spegli, ó, þér stoltu gjædingar veraldar þessarar! og hversu fánýtir þér erud, nær þér viljid troda litilmagnann undir fótum, þann sem Gudi treystir; vitid þér ecki, ad þér færid her Drottni á hendur. Bjóda ecki log vor, ad einn fjárhaldsmadur skuli verja sok ómaga síns, og sækja ef vid þarf? ætlid þér ad Guds fyrirheit muni binda hann minna, heldur enn login skuldbinda ydur, hver þér rjúfid, nær sem ydur býdur svo vid ad horfa, fyrir ávinnings edur haturs sakir; en hversu opt lofar nú Drottinn í sínu ordi, ad hann vilji vera forsvar hins munadarlausa? svo ad allir undirþrycktir, allir þeir ed ránginndin lída, þeir eru ómagar Drottins; er þar nockur limur á vorum líkhama, er oss sé vidkvæmari enn augun, og þó sagdi Gud um sína vesælinga, sem stundu undir ofríki heidingjanna í Babýlon, sem er líking ydar fósturmódur veraldarinnar: hver ed snertir ydur, hann snertir sjáaldur míns auga, Zach. 2. Hugleidid nú med ydur, ó, þér hin skynlausu bornin! vid hvern þér eigid ad skipta; ecki vid hann, sem þurfti ad setja sig nidur og reikna, hvert hann med tíu þúsundum géti mætt þeim, sem kémur á móti honum med tuttugu þúsund, Lúc. 14, þvíad allar sálir eru hans, heldur vid hann, vid hvers einustu bendíngu ad Sódóma brann til osku, Jericho hrapadi, Jerúsalem vard ad steinhrúgu, Tyrus hrundi í grunn nidur, hver ed dreckti Pharaóni

með hans liði í hafinu rauða, hver eð dró hans eptirkomara út úr sínu fljóti með öllum þeim fiskunum, sem loddu í hans hreistri, Ezech. 29, hver eð setti sinn krók í Senacheribs brennandi nasir, hver eð hans eptirkomara, konúngana af Assyría, þeir eð voru eins og einn kostuligur vínviður, svo að allar eikurnar í garðinum Eden öfunduðu hann, hver eð þá, segi eg, upprætti á einni stundu, hver eð seður fugla loptsins og dýr merkurinnar með holdi óvina sinna og uppfyllir dalina og vatnsföllin með þeirra blóð, Ezech. 32; og þótt þér ætla kunnið, að þetta ei muni fram við yður koma, þá má yður það alkunnugt vera, að hann er sá, sem vald hefir til að kasta lífi og sálu í eylífan eld, sem ber svo lángt af þeirra hörmúngum, sem þér niðurdrepið með ofríki yðar, svo sem Guðs barna sæla, sem þeim er ætluð, ber af allri yðar fullsælu. Ó, hversu eruð þér þá fávísir, nær þér hefjið ólög á móti slíkum herra! vei yður, þér munuð öskra og ýlfra, þér munuð eta yðar túngur út af ofrauni, Apóc. 16, nær hinir munu skína, svo sem sól í ríki síns Föðurs; ó, hversu gott væri yður þá, að líkhamir yðar, hverja þér svo kappsamliga alið hafið á blóði hins volaða, að þeir, segi eg, aldrei upprisi til dómsins; en nú er því ei svo varið, því Guð segir, fyrir munn Ezechielis, 32 Kap., að yðar ránglæti liggi í yðar beinum eptir dauðann. Heyrið því orð Drottins, þér, sem meinið að þér hafið búið yður hreiður í skýunum! heyrið, segi eg, orð Drottins af Davíðs munni, sem var miklu megtugri enn þér, og þó miklu lítilátari: gèfið Drottni dýrðina, þér synir hinna sterku, gèfið Drottni dýrðina og prísinn, gèfið Drottni dýrðina hans nafns; bugtið yður, segjandi: Drottni sé heiður í prýðinni síns helgidóms, já, gjöri svo öll veröldin, háir og lágir; hinn lítilmótligi bróðir hrósi sér í sinni upphefð, það er, í því, að Guð hafi hann þess virðt, að líkja hann Syni sínum, hver eð gjörðist fátækur þar hann var þó ríkur, segir Postulinn, 2 Cor. 8, en sá hinn ríki í auðmýkt sinni, því eins og blómstur grassins mun hann forgánga, segir Jakob, og þannig gèfum vér bezt Drottni dýrðina, kristnir menn! ekki er það nóg að sýngja honum lof með munninum, en afneita honum með verkunum; eg elska réttinn, segir Drottinn, eg hata ránið, það sem tengist við brennifórnina, Esa. 61. Enginn af oss, sem vill hlut sinn vanda, hann skeitir mjög um það, að honum sé hrósað af einhverjum óráðvöndum, og hvað mun Guð þá dýrkaður verða af skálkinum, ef hann þylur honum eina saungvísu, kannské sjálfum sér til gamans og til að skémta sér með raustinni, sem eg hygg, því verr, að opt muni henda, jafnvel þá, sem ekki mjög vondir eru, en hjartað er þó ekki alltíð búið til Guðs dýrðar. Lofsýng þú, önd mín Drottni, og allt hvað í mér er hans heilaga nafni, segir Davíð, það er: allt hvað oss fylgir og Guð hefir oss gèfið, það á að prísa Guð; hjartað með elskunni, munnurinn með orðunum og raustinni, hinir aðrir limirnir með útvortis útréttingum, svo að allt hvað vér gjörum með orð og verk, það gjörum vér í nafni Jesú Christi, og þökkum Föðurnum fyrir hann. Jafnvel hinir úngu hrafnarnir ákalla Drottinn, segir Davíð, Ps. 147, af því hann hefir skapað þá; og munum vér þá ekki vera margra hrafnsúnga virði, sem ekki einasta vorum eptir Guðs mynd í fyrstu skapaðir og eigum kost á, að endurnýast eptir henni, heldur og með hans Sonar dauða frá helvíti endurkeyptir? á þessa skyldu vora minnir oss Páll, segjandi, 1 Cor. 6: þér eruð verði keyptir, dýrkið því Guð í yðrum líkhama og í yðrum anda, hver-

jir ad eru Guds; nú þar vér erum Guds eign, bædi eptir rétti skopunarinnar og endurlausnarinnar, þá erum vér hinir mestu drottinssvikar, ef vér ecki af fremsta megni kostgjæfum ad fylla þessa skyldu vora; en hvad er þá ad dýrka Gud í sínum líkhama? þad segir hann oss, Cól. 3: deydid ydar jardnesku limu, saurlifi, óhreinleika, vonda girnd og ágirni, sem er skúrgoda dyrkan, og í einu ordi ad segja, ad menn stingi út þad úngad og afsnidi þá hönd edur fót sem hneixlar, þad er ad deyda fyrir andann holdsins girndir. Hvad er ad dýrka Gud í sínum anda? hér meinar Postulinn sálina, því hún má fyrst og sídarst heita verdi keypt, hennar dýrkun skilur Gud sér hvad mesta; því segir hin heilaga mey: min önd miklar Drottinn; hún gjordi og svo bædi med ordi og verki, því nema svo verid hefdi, þá mundi ecki hinn alskigni Gud hafa valid hennar líkhama Syni sínum til bústadar; hún segir: því hans nafn er heilagt. Íhugan þessara orda gagnar oss til tveggja hluta, sem bádir eru kristnum manni ómissandi. Þad er vitanligt, ad med þessum Guddómsins hátignar eiginlegleika, heilagleikanum, útmálar ritníngin optlíga hans yfirburdi yfir allar hans skepnur; þar fyrir kallast hann sá heilagi í Israel; þess vegna eru allir hlutir, sem honum vidkoma edur eignadir eru, heilagir kalladir, svo sem er: hans ord, hans kyrkja, hans frumburdir í gl. testamentinu, þad er alltsaman heilagt kallad; Guds dýrdarfullu herskarar, sem þar uppi eru, þeir hafa engan lofsaung, sem vér af vitum, fegri enn þenna: heilagur, heilagur, heilagur ert þú Drottinn Gud! Esa. 6. Nú þar hann er svo heilagur, ad syndugra manna skynsemi fær þad ei gripid, þá á þessi íhugan ad gagna oss til, ad dýrka hans hátign med blygdan vors andlitis, og afþvo dagliga vorn saurugleika med tárum ydranar vorrar, þar vér dagliga framkoma skulum med vorar bænarfórnir fyrir þenna fortærranda eld, vid hvern eckért saurugt má búa; og í ödru lagi, þar hann svo heilagur er, sem ádur er sagt, þá megum vér kannast vid skyldu vora, ad oss byrjar af fremsta megni ad burtkasta öllum óhreinleika, ef vér viljum hans þjónar vera, sem svo yfirmáta hreinn og heilagur er, og ad vér lifum hófsamliga, réttvísliga og gudrækiliga í heimi þessum, Tit. 2. Hann endurminntist miskunar sinnar, og medtók sinn þjón Israel, segir Guds módir; þad gjordi sá blessadi Herra, þegar hann sendi sinn Son í heiminn til ad frelsa þad sem tapad var, til ad gjora hina blindu heilskigna, til ad lækna hina holtu, hreinsa hina líkþráu, til ad géfa daufum heyrn og til ad uppreisa hina daudu, en allra helzt til ad prédika fátækum evangélium; látum nú og sjá til, ad vér minnumst vorra heitorda, er vér gjordum í skirnar sáttmálanum, ad trúa á hina heilögu Guddómsins þrenningu, en afneita Djöflinum og öllum hans svikum og vélum; ef vér nú þetta med allri kostgjæfni og alvöru höldum, ad svo miklu leiti sem vér afkastad fáum fyrir adstod H. Anda, þá vegsömum vér Drottinn réttiliga í vorum líkhama og í vorum anda, og eigum fulla von á med jómfrú Maríu ad gledja oss í Gudi vorum heilsugjafara, hvar um nú framvegis er nockud ad tala. Minn andi gledst í Gudi heilsugjafara mínum; þetta er sálarinnar gledi, börn min! en ecki líkhamans sælgjæti; þad er í Gudi, segir hin blessada mey, hver ad er brunnur og uppspretta allrar sælu og sjálfur alleina sæll, því kalla eg þann alleina fullsælann, enn engan annann, sem smackad hefir hvad sætur ad hann er. Hvad eru vorar óskir í heiminum? margar eru þær, og flestallar heimskuligar, skadsamar,

fullar af sorg og armædu, en allar líta þær þángad, ad vér bidjum um þá hluti, sem oss eptirlángar. En hvad segir Davíd; haf þína unadsemd í Drottni, og mun hann géfa þér hvad þitt hjarta girnist; hvad er þad, børn mín? ekért annad enn hann sjálfur, því svo sem holdligar girndir verda aldrei saddar: (fyllin ablar þeim, er þær elska, æ meira húngurs), svo er og laungunin eptir Drottni þvert á móti sín eigin sadníng; og þeir ed velta sér í holdligum munadi, þeir girnast nú þetta, nú hitt, þegar sadníngin ablar þeim leida á einum hlut, svo lángar þá í annann, en sá sem er í Gudi gladur og til fulls hefir smack= ad krapt eptirkomandi aldar, Heb. 6, hann girnist ecki annad enn Gud, hans matur og dryckur er ad gjora hans vilja, sem hann elskar umfram alla hluti, því þar er allur sem unir, segir ordsháttur gamall. Veroldin kallar aud, metord, sælgjæti og annad því= líkt, hina mestu sælu, en eg hefi ádur nockrum sinnum med rokum sýnt, ad í þessu er eng= in rétt kollud sæla, heldur blondud med ángri, erfidi, hugsýki, ótta, þrældómi, og jafnvel hinn mesta sálarháska vidteingslud. En hvad segir Davíd, Psálm. 1: sæll er sá mad= ur, sem hefir sína lyst í logmáli Drottins, og talar um hans vegu daga og nætur; hvar fyrir, brædur mínir? því hann, sem ad Guds ord og hans réttindi svo mjog idkar og svo mjog kjær hefir, hann gétur ecki farid á mis vid þad, ad elska Gud, hjá hverju allur annar fognudur og gladværi er sorg og armæda ad reikna, því sá er þessu hlutskipti nád hefir, þeim heitir Lausnarinn, ad hann og hans Fadir vilji til hans koma og vistarveru hjá hon= um gjora, Jóh. 14; ó, hvernig má þar vanta alla gnógt fagnadarins, hvar þvílíkir géstir eru ad heimbodi, jafnvel þótt einhvér væri í Daníels ljóna grof! Þeir hebresku svein= ar, Chananía, Mísael og Hazaría, hverjir ád leyfi stallarans í hinu Babýloniska hofi neyttu alleina jardar ávarta, svo ad ecki brytu þeir á móti síns Guds logmáli, þeir urdu þó sælligri og fegri álits enn adrir, Dan. 1; svo eru og þeir, sem í hjarta sínu líta Guds ásjónu, yfir hverra innra mann hún fegur skín, enn nockur óreyndur kann nærri ad géta; jafnvel þótt þá vanti eptirlæti heims þessa, og sýnist aumir og sorgbitnir, samt búa þeir vid hinn mesta fognud og rósemi hjartans, sem enginn má af þeim taka. Þegar Drott= inn Gud sætti mannkynid vid sjálfan sig í annad sinn, þá tilbjó hann sinn boga í skýinu, til eins sáttmáls á milli sín og jardarinnar, Gén. 9, þad er allra þeirra, sem á jordu búa; Ezechiel segir, 1 Kap., ad líking dýrdar Drottins, er hann sá vid fljótid Cebaris, hafi verid eins og bogi sá, sem verdur í skýunum þegar rignir; dýrdlig vár þessi opinberan, er spámadurinn sá, en miklu er sú vegligri, ædri og inndælli sem birtist í kristins manns hjarta, nær hann sér Gud nádugan, nær hann gledur sig í þeim sáttmálanum, sem gjordur er á millum hans og Drottins, í Guds eingétnum Syni, hvers búníngi Jóhannes regnboganum samlíkir, Apóc. 10, hvor ed gjorir hann þess fullvruggan, ad hans syndir sén honum fyrirgéfnar. Drottinn segir, Gén. 9, ad hann vilji minnast síns sáttmála, þégar boginn sést í skýinu; en hversu feginn mun syndarinn verda, Drottinn minn! þeg= ar hans augu rigna tárum ydranarinnar, og þinn nádarsáttmáli mindast í þessu skýi fyrir verkan H. Anda, sem ber hans anda vitni um, ad hann sé Guds barn, sem kallar Abba! þad er, Fadir, sem hrópar: vert þú hughraustur, sonur! þér eru þínar syndir fyr= irgéfnar. Þegar Guds menn sáu þessar dýrdligu sjónir, þá urdu þeir máttþrota, svo þar

var ei megn í þeim framar, svo sem Daníel um sig talar í hans málabókar 10 kap; en þegar Guðs náðarljómi skín í ydrandi manns hjarta, þá fær hann nýan dug; það geng-ur honum eins og það géck Ezechíel, er hann sá þessa miklu sýn, er eg fyrir skömmu um-gat, að hann lifnaði við aptur og stóð upp á sínar fætur þegar Drottinn band honum, eins bregður sannydrandi manni við Guðs anda blíðlætis ávarp, nær hann telur honum trú um, að hvar sem að syndin yfirgnæfir, þar yfirgnæfi þó náðin miklu framar; hinn nýi maður sprettur upp af fagnaði hans hjarta, eins og Jóhannes í móðurkviði, nær honum til eyrna kémur þessi kveðja, og kann enginn jarðneskur fögnuður að komast í nock-urn samjöfnuð við þessa himnesku gleði; eg má vel kalla hana himnéska, ecki einasta þess vegna, að hún frá himnum kémur, heldur og hins, að meiri gleði er í himninum yfir einum syndara sem ydran gjörir heldur enn yfir níu og níutíu réttlátum. Móðir Drott-ins segir hér orsökina til þessa guðdómliga fagnaðar: því hann leit á lægíng ambáttar sinnar; stóra orsök hafði hún til þessa, því margar munu hafa göfugri og meiriháttar verið enn hún, sem ecki var meir metin af heiminum enn svo, að hún ei féck annað rúm í gésta-herberginu, heldur enn einn stall, til að leggja í himins og jarðar Skapara; hún mátti segja eins og Gédeon forðum sagði við engilinn, Dóm. 6: hvernig skal eg frelsa Is-rael, þar mín ætt er hin minnsta í Manassis kyni, og eg hinn minnsti í húsi míns föður? Ecki er það offögum sagt um hinn máttuga Guð, sem Pétur segir, að dramblátum mótstendur hann, en upphefur lítiláta. Hversu mörg dæmi höfum vér þar uppá, að hann hefir útvalið það, sem eckért er fyrir heiminum, svo sem hann valdi Gédeon til að frelsa Israel af hendi Madianítanna, sem var hinn minnsti meðal síns fólks, svo kjöri hann og þessa örsnauða og fáráða stúlku til móður allrar veraldarinnar Frelsara, og var því öll von að hún fagnaði slíkri upphefð, hjá hverri allrar veraldarinnar höfðingskapur er þrældómur að reikna; en hvernig sem þessu er varið, þá hugsa með þér, syndugur maður! hversu auðvirðilig að sé sála þín í Guðs augliti, þegar þú gjörir hana að þræl Andskotans með iðkun verstu glæpa og misgjörða, sem upptendra Guðs réttferðuga reiði; Guð náði, að hún gétur ei sagt, eins og María við engilinn sagði: eg em ambátt Drottins, verði mér eptir orði þínu; heldur verður hún að játa: eg hefi verið frilla Satans og drýgt hóranir með mörgum elskuga, straffa mig ecki í reiði þinni, og typta mig ecki í þinni bræði! Seg mér! hver er þá svo lág, sem sál þín, og hver hefir meiri uppreist hlotið enn hún, nær hann segir til hennar: kom þú aptur til mín, þótt að syndir þínar séu rauðar sem blóð, þá skal eg gjöra þær hvítar sem snjó, og þótt þær séu purpura rauðar, skal eg þær ullhvítar gjöra, Esa. 1. O, hversu miklu meiri orsök hefir þú þá til að gleðjast í hjarta þínu, heldur enn Guðs móðir, af því að hún var hans líkhamlig móðir! hún var alltíð Guðs barn, þú hefir optliga gjört þig að Djöfulsins barni; Drottinn var hennar holdgétinn sonur, en hann býður þér, ef þú villt láta af illu og læra gott að gjöra, að hann vilji myndast í þér aptur að nýu, sem Páls að orði kémst, Gal. 4, svo þú verðir hans andlig móðir, og er þessi fögnuður æðri öllum skilníngi, ef þú kant við að taka og með að fara svo sem Guðs barn; þetta vottar hann sjálfur, er hann sagði forðum við konuna, er prísaði sælu móður hans: hvað um það? sælir eru þeir sem heyra Guðs orð og varðveita þau. Nú

svo sem þessi fögnudur í Gudi er svo gott hlutskipti, ad ekkért er þvílíkt, þá er það ekki í hvers manns hjarta ad finna, því trúin er ekki allra, segir Páluss, 2 Thess. 3, jafnvel þótt það standi öllum til boda, sem vilja það til þess vinna ad hafna gledi veraldarinnar, og ekki selja þessa sælu fyrir stundligt eptirlæti syndarinnar; það er ekki nóg, kristnir menn! ad vilja ná þessum fögnudi; mikid skal til mikils vinna, segir hinn forni ordskvidur; képpist vid ad gánga inn um hid þraungva hlidid, segir Frelsarinn, Luc. 13, því eg segi ydur, margir vilja þar inngánga og fá það ei komist. O, hversu mjög syndgum vér, jafnvel í vorn gudrækuis verki, margur hver! ef ad Gud veitir oss einhvern líkhamligan velgjörníng, sem hann dagliga gjörir, þá elska þeir hann kannské og þakka honum þar fyrir, sem gudhræddir vera vilja, og er það skyldugt ad sönnu, en þau himnesku dásemdarverkin, svo sem útsending hans Sonar, ástgjafir H. Anda, fyrirgéfning syndanna, þetta allt, segi eg, svo mikid sem það er, sem þó er yfir allan máta mikid, það orkar ekki svo mikils hjá oss, ad vér fyrir hans skuld, er oss allt þetta hefir géfins veitt, viljum forsmá alla veraldar muni; hvad ætli þér ad hinn Alskygni, hvad ætli þér ad hjartnanna og nýrnanna Rannsakari muni dæma um svoddan gudrækni? eg vil segja það eg meina, ad hann vill segja vid þá, sem alleina finnst til þess, sem kroppnum gagnar, og dugar til ad lifa vel og ríkmannliga í þessum heimi, en meta litils það sem þar uppi er, þau stórmerki gudddómligrar elsku, sem ei mátti afreka nema med hans Sonar dauda, vid þá vill hann segja, segi eg, eins og vid Phariseos ádur, Matth. 23: vei ydur skriftlærdum og Phariseis! þér hræsnarar! þér ed tíundid myntu, ánis og kúmen, en gleymid því, sem meira er í lögmálinu, trúnni, dómnum og miskunseminni, þetta byrjar ad gjöra, en hitt ekki eptir ad skilja. Svo eigum vér Gudi ad þakka, hann ad elska og dýrka fyrir líkhamliga hluti, og það af allri alúd, en þó lángtum framar ad mikla hann, elska, heidra og gledja oss í honum fyrir þau dýru stórmerki hans födurligrar gjæsku, fyrir hver hann hefir þrifid sálir vorar út af Andskotans valdi. Heyrid hvad Drottinn segir, fyrir munn Hóseæ, 7 Kap: þeir ákalla mig ekki af hjarta, þegar þeir emja í svefnhúsum sínum, fyrir kornid og mustina samansafnast þeir, en eru mér þó óhlýdugir; hid sama er ad segja um alla adra Guds þjónustu, er vér látumst veita honum, alleina fyrir tímanliga muni; svo blanda menn saman Guds þjónustu og Mammons, vatni og vidsmjöri, sem alldrei kunna ad þýdast hvert annad, menn sverja vid nafn Drottins og þó undir eins Malcom, eins og Júdar, og dýrkum Gud í hans kyrkju, en sérhver færir fórnir sinn skurdgodi á hædunum, eins og þeir, það er sérhverjum þeim hlut, er hann metur meir edur jafnt vid Gud; svoddan kristinndómur er líkur fótunum á Nebúchadnezars líknesku, er sumpart var af leir og sumpart af járni. Drottinn sagdi vid Ezechiel, 44 Kap: þessar dyr (hann meinti hins allra helgasta) skulu læstar vera, enginn gángi inn um þær, þvíad Drottinn Israels Gud hefir þar um inngengid; þú skalt og minnast þess, sem ert einn andligur Israels madur, hvad Gud lofad hefir um sinnar kyrkju vígslu, sem er þitt hjarta: eg skal géfa ydur nýtt hjarta, og einn nýan anda skal eg setja medal ydar; þetta endir Gud ad vísu vid alla þá, sem honum eru helgadir í skírninni, og ekki saurga aptur hans musteri med ydrunarlausu framferdi; en sídan þú hefir hans hásæti og stad hans fóta, Ezech. 43, það er Guds ríki, inni hjá þér,

þá lúk þeim dyrum aptur, hvar hann inngéck, og leyf engum þar inn ad koma til gistingar, nema hönum og hans Kristi, sem er hinn ædsti prestur, og hans umbodsmönnum (því hinum ypparsta presti og hans umbodsmanni leyfdist inn ad gánga í þad allra helgasta); lát þar því innkoma gudrækiligar áminníngar og holla lærdóma Guds ords þénara, og annara gudhræddra manna, med þvílíkum géstum má hann gjarna sess eiga. Þú munt kannské segja: hvernig má eg fá því vidkomid, ad hugsa eckért annad enn um Gud, á medan eg ber eptir mér þetta veika hold? Haldt kyrru um stund, barn mitt! í Jerúsalems musteri voru stadir heidíngjunum ætladir fyrir utan þann middvegginn, er Drottinn nidurbraut, þegar hann kom til síns musteris; þar var og stadur fyrir þá, sem Gydíngar höfdu gjörst, fyrir fólkid og fyrir Levítana og kénnimennina, sem voru af hinni lægri röd, en hinn ypparsti prestur, edur og hans umbodsmadur, géck alleina inn í þad allra helgasta; þar eru í Guds musteri, sem er þitt hjarta, margar verur, þad kann ad vera fyrir hégóma veraldarinnar, er þú dagliga heyrir, lát þær alldrei komast inn fyrir midvegginn, heldur haldt þær fyrir einn heidíngja, sem ei megi saurga Guds musteri; þar er og stadur fyrir naudsynliga umhyggju þessa fallvalta lífs, fyrir náúnganum og fyrir embættis útréttíngum vorum; en hid innsta af hjarta þínu skalt þú Drottni helga, þad skalt þú dagliga hreinsa med sannri ydran, þad skalt þú uppfylla med reykelsi bænarinnar, þad skalt þú prýda med skarti vonarinnar, trúarinnar, kjærleikans; en um alla hluti fram med elskunni til hans, þá vill hann til þín koma og vistarveru hjá þér gjöra; þar munt þú sjá hans dýrd svo sem í nockurskonar skuggsjá; þar mun hann láta þig smacka, hvad sætur hann er, og þar mun hann jafnvel í hinu mesta volædi kénna þér, ad mótlætingar þessara tíma séu ecki verdar þeirrar dýrdar, sem vid oss mun framkoma í eylífu lífi; hverrar njótandi ad verda oss unni og veiti hinn nádugi Konúngur eylífrar dýrdar, fyrir Jesúm Christum, amen!

Fimta Sunnudag eptir Trinitatis.

Gudspjallid, Lúc. 5. Kap.

Í þann tíma: og þad skédi, þá ed fólkid flycktist ad hönum til ad heyra Guds ord, og hann sjálfur stód vid sjóinn Génezareth, og hann leit tvö skip standa vid sjóinn, en fiskararnir voru stignir af skipunum og þvodu netin; hann sté þá uppá annad skipid, þad sem var Símonar, og bad hann ad draga nockud frá landi; og hann sat og kénndi fólkinu af skipinu. Og sem hann gaf upp ad kénna, sagdi hann til Símonar: drag þú út á djúpid, og leysid upp ydar net til fiskidráttar. Símon svaradi og sagdi til hans: meistari! í alla nótt höfum vér erfidad, og fengum eckért, en í þínu ordi mun eg netinu útkasta; og þá er þeir höfdu þetta gjört, inniluktu þeir mikla mergd fiska, svo ad þeirra net rifnudu; og þeir bendtu sínum félögum, sem voru á hinu ödru skipinu, þad þeir kjæmu þar og

hjálpudu þeim; og þeir komu, og hlódu bædi skipin full, svo ad þau suckkudu ad mestu. Þá ed Símon Pétur sá þetta féll hann til knjánna Jesú og sagdi: gack frá mér, lávardur! þvíad eg em madur syndugur, af því ad felmtur var yfir hann kominn og alla þá, sem med hønum voru, af þeim fiskidrætti, er þeir fengu til samans, líka og einnin yfir Jakobum og Jóhannem, sonu Zebedei, sem ad voru lagsmenn Símonar. Og Jesús sagdi til Símonar: óttast þú eigi, þvíad hédan í frá skaltu menn veida. Og þeir drógu sín skip ad landi, yfirgáfu alltsaman og fylgdu honum eptir.

E x o r d i u m.

Blessan Drottins gjørir ríkan fyrir utan mædu, segir Salómon, Ordskv. 10; ecki meinti hinn vísi konúngur þad, ad ei skyldu syndugir menn hafa ómak og erfidi fyrir næringu sinni; þad var ecki hans ad raska því løgmáli, er hinn alvaldi Konúngur setti strax eptir syndafallid, ad med erfidi skyldi madurinn sig af jørdunni næra, og í sveita síns andlitis brauds síns neyta, Gén 3; hitt er hans meiníng, ad hvert sem hinn gódi Gud lætur einum aud edur armód tilfalla, þá sé hann samt ríkur, ef hann óttast Drottinn, leitar hans blessunar og næríngar sinnar í hans nafni; hinn ríki ad sønnu, því þótt hønum audur hlotnist, þá festir hann ecki hjarta sitt þar vid, svo sem Davíd býdur, Ps. 62, ef hann er Guds barn, heldur stundar eptir ad vera ríkur í gódum verkum, svo sem Páslus fyrir mælir, 1 Tim. 6, og etur svo braud sitt med gledi og gódri samvitsku, hans erfidi fellur hønum létt, og hann þiggur blessan Drottins med audmýkt og þacklæti af hans ørlætis hendi; svo gjørdi Abraham, Isaak og Jakob, forfedur, og margir af þeirra nidjum hafa fetad í þeirra spor; eins er hinum fátæka varid, ef hann elskar Gud, hann stundar ad verda í hønum ríkur; þegar hann hefir Drottinn, þá skeitir hann hverki um himin né jørd; hønum þykir sér borgid vera, þegar hann hefir eignast hann, sem alla verøldina hefir ad erfdum tekid, Christum, Psálm. 2, því temur hann sér med Páló, bædi hár og lágur ad vera, bædi nóg ad hafa og skort ad lída; þannin hrósar hinn audvírdiligi bródir sér í upphefd sinni, og hinn ríki í sinni nidurlægíngu, Jak. 1. Dæmi uppá svoddan ríkdóm og fátækt høfum vér í þessa h. evangélió á St. Pétri og hans félogum, þar þeir høfdu alla nóttina erfidad og eckért fengid, en sídan inniluktu þeir mikla mergd fiska. Hér útaf vil eg tvent athuga í þetta sinn: 1) ad oss byrji þolinnmódum ad vera í ørbyrgdinni; 2) þacklátum og audmjúkum í velgeingninni. Hjálpa oss til ad hugleida þetta svo sem ber, þú alleina ríki Konúngur og skapari himins og jardar! fyrir Jesum Christum, amen!

U t l e g g í n g i n.

Í alla nótt høfum vér erfidad og fengum eckért, segir Pétur; textinn brúkar hér þad ord, sem merkir: ad erfida sig þreittann, og fyrir því hefir Guds madur hér nockra afsøkun, og vildi svo sem hafa sig undanþeginn ad reyna til framar, nema Drottinn hefdi hønum þad bodid. Vidlík freistni hendir, jafnvel margan þann, sem vill óttast og elska Gud, þegar hans erfidi og athafnir luckast ecki; hann þeinkir med sér: eg vinn baki brotnu, eg bid Gud mér til hjálpar, eg slæ engin vindhøgg í mínum atburdum, svo eg skynjad fái, og er frásneiddur allri órádvendni, ad eg vilji taka míns náúnga braud frá hans munni, edur eta mitt braud í annara sveita, þó luckast ecki mitt verk; annarra, sem midur bera sig ad, hefir gódan framgáng og þeim áorkast, þótt þeir yrki ecki, og hinn Almáttugi hann elur

þá sofandi, Gud muni mér án efa reidur vera, og hann setur mínar heimugligar syndir fyrir sitt augliti; þvílíkt kann mønnum í hug ad fljúga, jafnvel þótt Guds vinir sén, þegar ecki verdur framgengt þad þeir hyggja sér til bezta nota; en lærid þad af dæmi Péturs, kristnir menn! og hans verkamanta, ad þér ei látid slíka þánka koma í ydar hjørtu. Í ødrum af þessum fiskibátum var Pétur og bródir hans Andreas, en í ødrum þeir Zebedei synir, frændur Drottins, Marc. 1; hversu dátt hann hafi elskad þessa fiskara, þad gaf sídar raun vitni um, og medal annarra, þegar hann þvodi fætur þeirra, þegar hann taladi fyrir þeim hina hjartnæmu prédikun, sem ritud stendur, Jóh. 14, 15, 16 Kap., eptir kvoldmáltídina, þegar hann leyfdi þeim ad sofa og hvílast, þá hann sveittist blódinu undir þeirra og allra manna syndum, þegar hann bad þeim orlofs úr mordingja høndunum, þegar hann leitadi ad þeim, upprisinn af dauda, er hann þó skømmu ádur yfirgéfid høfdu, og sérdeilis Pétri, er mest hafdi tilunnid; þó lætur hann þá hér alla nóttina forgéfins erfida; og ef hann breitti svo vid þá, því megum vér þá kunna hinn Alvísa fyrir þad, ad hann sýnir oss sømu nád, sem hinum kjærustu vinum sínum, hverra skóþvengi vér erum ei verdugir upp ad leysa, edur ad þurka af dupt fóta þeirra. Ætli því enginn, ad sá muni vera hinn bezti Guds vinur, sem hann lánar mest af veraldar munum, en ad hann hafi skotid hinum frá sér, er hann lætur þá vanta, annars badadi Nabal í Guds skauti, en Davíd, sem nærri því fór á vonar vøl med sveit sinni fyrir ofríki Sáls konúngs, hann væri útrekinn frá hans augliti, Lazarus væri burtkastadur, en hinn ríki sælkéri inntekinn í Guds vináttu. Dæmum því ecki eptir holdinu, Jóh. 8, kristnir menn! heldur lærum af þessum Guds hetjum ad varpa allri vorri áhyggju uppá hann, því hann mun því vel til vegar koma, Ps. 37, hvad sem hann lætur oss til handa bera. Þad hjálpar ecki til ad hlaupa, ad vera skjótur, ecki til bardaga ad vera sterkur, svo hjálpar þad og ecki til ríkdóms ad vera áhyggjusamur, því þad er satt, sem Syrach segir, 11 Kap., ad lucka og ólucka, líf og daudi komi af Drottni, og hann géfur þad hverjum hann vill. Hver vill segja vid hann: hvad gjørir þú? Meistari! í þínu nafni mun eg netinu útkasta, stendur í gudspjallinu; þetta ord, meistari, þýdir verkstjóra eptir textanum, edur og høfdingja, edur forráda mann; ef hann er herrann, má þá banna honum ad skipa mér ad erfida, jafnvel forgéfins, ef honum svo líkar? eg á ecki meira af idju minni, heldur enn hann mér skamta vill svo sem ødrum verkþræl, en eg veit, ad hann er trúr og freistar einkis yfir megn fram, og ecki má eg svo vid hann breita, svo sem sumir af vorum verkamønnum vid húsbændur sína, nær þeir þykjast þreittir vera, vilja þeir eckért verk framar vinna; ecki má eg heldur svo ráugeygdur vera ad sjá offjónum yfir því, ad hann lénar ødrum meiri hamingju í sinn erfidi, því hann tók þad ecki af mínu, sem hann gaf honum frekar enn mér, sérdeilis þar eg veit ecki hans tilgáng; hann hefir tíma og hentugleika sett í sínu valdi, Act. 1, en ecki minu; hver hefir nockurn tíma hans rádgjafi verid? Róm. 9; hitt sé eg af dæmunum, bædi fornum og nýum, ad Gud lénar andinn sumum mønnum, til þess ad hans þolinmædi og gjæska dragi þá til ydranar, en nockrum, þad er, þeim feitingjunum, sem upp hafa fyllt mælir syndanna, til straffs og hegníngar, svo sem menn ala einn uxa til slátrs.

Aptur má þad þeckja, ad Gud sviptir sín born þessum veraldar hégóma til þess, ad deyda þar med holdsins girndir, til þess ad reyna stodugleik trúar þeirra, eins og Jobs, ecki fyrir því, ad hann þecki hann ecki sjálfur bezt, heldur ad þeir, sem hann elskar, læri ad þeckja sjálfa sig og treysta ecki ofmjog mætti sínum í andligum efnum, og læri ad segja med Pá- ló: þá eg em veikur, þá em eg máttugur; þad gjørir sá blessadi Herra og svo til þess ad venja oss af brjóstum hinnar flárádu skjækju, veraldarinnar, og ad menn þecki allt þad sem í heiminum er, þad er ecki annad enn fýsn holdsins, lysting augnanna og drambsamt liferni, 1 Jóh. 2, og læra ad skynja þad, sem þar uppi er, og ad vor borgar- réttur er á himnum, hvadan vér væntum Frelsarans, Jesú Christi, Phil. 3, hver þótt hann væri ríkur, segir Postulinn, gjordist hann fátækur, svo ad vér fyrir hans fátækt ríkir yrdum, 2 Cor. 8. Því skylda eg mogla á móti honum, sem ad veit alla hluti? allir eru þeir opnir og naktir fyrir honum, segir Postulinn; eru ecki þetta Guds Sonar ord hjá Matth. 6: ydar himneskur Fadir veit, ad þér hafid alls þessa þorf, og ecki einasta veit hann þad, heldur og skortir hann ecki mátt til ad hjálpa; er hans hond nockud stutt ord- in, svo hann ei hjálpa kunni? Esa. 59; jordin er hans og allt hvad þar í er, jardar- kringlan og allir þeir ed á henni búa, Ps. 24; nær hann talar, svo skédur þad, nær hann býdur, verdur þad, Ps. 33; edur mun hann gjæskuna bresta til ad vilja hjálpa? hafi hann skapad sál og líf, og furduliga þeim vidhaldid allt til þessa dags, og géfid oss þad bezta, er hann átti, sinn eingétinn Son, til ad frelsa oss úr kvolunum, sinn H. Anda til ad helga oss, ad hann sé pantur vorar arfleifdar og eylifs lifs, mun hann þá ecki géfa oss þad vér vidþurfum til þessa lifs næringar, þótt hann láti stundum misbrest á því verda, þeirra orsaka vegna, er hann sjálfur veit, en vér fávísar manneskjur skynjum ecki? eda segir ecki Postulinn berliga: hann sem gaf oss Soninn, mun hann ecki géfa oss alla hluti med honum? Hann hefir sjálfur látid oss búa vid þann kost er hann vill, er oss skapad, endurleyst og helgad hefir; ef hann nú elur fuglana undir himninum, svo ad einn titl- ingur af þeim fellur ecki á jordu án hans vilja, ef hann prýdir grasid, þad í dag er á akri, framar enn Salómon konúng í allri sinni dýrd, og verdur þó á morgun í ofn kastad, Matth. 6, mundi hans gjæska þá neita oss þess, er vér skulum neyta og klædast med, oss, sem fyrir hans Sonar dýra blód og sáru kvol erum hans born ordnir? mundi hann, segi eg, neita oss þessara hluta, nema ad hann vissi, ad oss gagnadi á stundum ad missa þá; og jafnvel þótt hann tæki lifid af oss, med hverju móti sem honum þóknast, þá verum þess fullørugg ir, ad hann gjorir þad til þess, ad vér skulum finna þad eylífliga, því þad skal ské, ad hver hann trúir á Soninn, þótt hann deyi, þá skal hann samt lifa, Jóh. 11; og hofum þad fyrir víst, ad hverki líf né daudi, hverki englar né hofdingjadæmi, hverki hid nálæga né hid eptirkomanda, hverki hæd né dýpt, né nockur annar skapadur hlutur muni fá oss skilid vid kjærleika Guds, sem ad er í Christo Jesú, Drottni vorum, Róm. 8, hversu óvænliga sem oss horfa þykir. En þó ad Gudi þóknist ad láta vort erfidi og ástundan misfalla, kristnir menn! þá letjumst ecki í því, ad hvad vér gjorum, þad gjorum vér í nafni Jesú Christi, og þockum Fodurnum fyrir hann. Þótt Pétur hefdi ecki fiskad alla nóttina, né hans félagar, og voru svo afstignir skipunum, úrkula vonar um frekari fiskiveidar

i þad sinn, samt heyrdu þeir Guds ord og hina ágjætu Drottins prédikun; breitum og þannin: þó vort erfidi luckist ecki á stundum, þá gleymum ecki Gudi, þvi eitt er naudsynligt; leitum þar fyrir hans rikis, og hans réttlætis, þá mun oss allt annad tilleggjast, Matth. 6, ef ecki svo sem vér viljum, þá svo sem hann vill, hvers vilji ad vér dagliga bidjum ad verda skuli, og gjørum verk vorrar kallanar i ótta Drottins, eptir hans bodi; svo gjordi Pétur: i þinu ordi, þad er: eptir skipan þinni, vil eg netinu útkasta. Máttugur var Jesús ad láta fiskana hlaupa lifandi upp i skipid, ecki sidur enn ad láta Pétur finna peninginn i fiskjarins munni, Matth. 17, þó skipadi hann honum ad draga út á djúpid, eptir þad hann hafdi hlýdt Guds ordi. Tvent er hér ad læra: eitt, þad sem eg fyrir skømmu áminntist, ad menn byrji øll sin verk i Guds nafni, og ad honum med sér tilkølludum; svo gjordi Pétur, þvi á virkum degi hefir þetta verid, annars hefdu þeir ecki farid til fiskiveida; hitt annad, ad menn brúki þau medøl, sem Gud hefir kéint og bodid, i útvegum næringar sinnar, en gripi ecki til óleyfiligra hluta þegar ecki vill áorkast. I þinu ordi vil eg netinu útkasta; net þýdir marga hluti i h. ritníngu; þad merkir svikrædi og vélar óráðvandra og gudlausra manna, þeir ed stela, ljúga, svikja, ræna, kúga, hræsna og á tálar draga einfaldar sálir til ábata sér; þessir kasta netinu út i Andskotans nafni, og þó þad megi luckast um stund, þá munu þeir um sidir ólucknna veida; um suma af þeim talar Salómon, Ordskv. 29: sá sem hræsnar fyrir vin sinum, hann breidir net fyrir hans gáng; en Davíd segir, hver útførin muni verda, Ps. 9: i þvi neti, er þeir falid hafa, er þó fótur þeirra fánginn. Þad merkir og ofbeldi þeirra, er draga alla hluti til sin med valdi og ofriki; svo segir ritníngin um konúnginn af Babýlon, Habak. 1, ad hann hafi fært fórnir fyrir neti sinu, þad er: hann hafi þackad magt sinni og atburdum allan sinn sigur, og þad vald, er hann fengid hafdi yfir ødrum kóngarikjum, hver ed hann dró til sin, svo sem þegar fiskar veiddir eru; þessir kasta netinu út i sinu eigin nafni, og eru hinum fyrri engu betri, þvi þeir gleyma Gudi himnanna, frá hverjum ad sigurinn kémur, en treysta á mátt sinn og meginn. Þetta ord þýdir og: Guds bráda hefnd yfir hinum stoltu veraldar sonum, hver ed yfir þá kémur á stundum, nær þeir minnst hyggja, svo sem netid yfir fiskinn, svo sem jódsótt yfir ólétta konu, 1 Thess. 5: þetta net er víst øllum þeim er upphefja sig á móti Gudi, og ecki géfa honum dýrdina; þess gétur hjá Ezech. 17, þar ed segir: eg skal útþenja mitt net yfir hann, og hann skal i minu neti fánginn verda; þvi vil eg nú i hinum sidara partinum med færstu ordum hugleida: hversu ad vér eigum i medlætinu audmjúkir og þacklátir ad vera.

Gudspjallid segir, ad þegar þeir fengu þenna mikla fiskidrátt, þá hafi Pétur kropid ad knjám Jesú; þetta var þacklætis merki hans, annad hafdi hann ecki Guds Syni ad gjalda, annars krefur hann ecki heldur af neinum, þvi hann er einkis þurfi; þad sýndi hann optliga, jafnvel i hans lægingarstandi, þegar hann vildi brúka vald sitt, og þad ecki sízt med þessari dýrdligu jardteikn. Svo sem þad Gud segir fyrir Davids munn, Ps. 50, ad hann vilji ecki segja manneskjunni til, ef hann húngrar, þviad allt silfur og gull sé hans, og øll trén á mørkinni og øll dýrin á skógnum; svo er af þessu dæmi ljóst, ad Drottinn Jesús hefir, eptir manndóminum, þegid af sinum Fødur vald yfir øllum sképnum

Guds, og allt hvad vér medtökum af Guds hendi, þad veitist oss fyrir hans skuld, á honum þar fyrir skyldugar þackir ad gjalda, og í hans nafni ad bidja um allt þad vér þiggja þurfum af hinni almáttugu hendi; þar fyrir segir Páłus, 1 Thess. 5: bidjid óaflátanliga og gjörid þackir í öllum hlutum, því þad er vilji Guds fyrir Christum Jesum í ollu vid ydur. Pétur var svo þacklátur vid Drottinn fyrir einn fiskidrátt; en hvad marga höfum vér nú þegid; satt er þad, ad hinn stóri allsherjar Drottinn hefir látid eitt edur tvö ár á stundum vorar fiskiveidar misfalla, eins og Péturs í þetta sinn, um nóttina fyrir þetta mikla happ, en sídan hefir hann yfirfljótanliga á mörgum árum uppfyllt oss med blessan sinni af sjónum, svo ad hefdum vér haft framsýni Jósephs og safnad á þeim gódu tímunum, þad oss og náúnganum hefdi kunnad ad hjálpa á þeim vondu, er vér svo köllum, þá hefdu ecki þær hinar mögru kýrnar uppetid þær feitu. En hvert þacklæti höfum vér nú goldid Gudi þarfyrir? þad finnur hver einn, þegar hann athugar grandgjæfiliga med sjálfum sér, hversu litt honum hafi verid hugad um ad offra Drottni lofgjördinni, þegar hann hvad mesta blessan hefir af hans hendi medtekid, jafnvel þótt ad allir kristnir menn viti, ad þeir séu skyldugir til ad þacka honum eins vel fyrir mótlæti sem medlæti. Segid mér, er hann nockrum nockud skyldugur? hver hefir honum géfid? hver hefir honum lánad ad fyrra bragdi? og hvad segi eg, ad fyrra bragdi, hver hefir honum nockud nockurn tíma géfid? því þad er vér látumst útiláta vid þá, er hann skipad hefir, þad tökum vér þó ecki af voru, heldur af hans, sem bædi á oss og allt þad, er vér köllum vort; hvílik er þá sú fásinna, ad vér ecki dagliga skulum ad Guds knjám krjúpa til ad offra honum þacklætinu, fyrir þær ómetanligu velgjördir, er vér á hverri stundu þiggjum af hans örlætis hendi, ecki einúngis líkhamligar, er oss þykir mest tilkoma, heldur og andligar, sem eru miklu dýrari, ef vér hefdum rækt, edur vitsmuni móti ad taka. Ecki þókti Drottni svo mikils verdt um þenna fiski-abla, því hét hann Pétri odru, sem var miklu ágjætara, er hann sagdi: hér eptir skaltú menn veida; eg skal gjöra ydur ad manna fiskurum, sagdi han skömmu sídar vid þá Zebedei sonu, þad er, ad þeir skyldu bædi sig og sína tilheyrendur hólpna gjöra, svo sem Páłus sagdi vid Tímótheum, 1 Tím. 1. Þessa höfum vær adnotid, þar hljómur þeirra er og oss til eyrna kominn, vér sem búum hér á útskjækli veraldarinnar, útlægir, svo ad segja, frá odrum londum, og þarfyrir eigum vér hinum góda Gudi hvad mestar þackir ad gjalda, og ecki einasta ad heidra hann fyrir kornid og mustina, þad er fyrir mat og dryck, eptir hverju ad leita heidnar þjódir, Matth. 6, heldur fyrir þad lífsins braud, sem er af himnum ofan komid, og fyrir þad vatn, eptir hvert ad engan mun þyrsta, þann sem af því dreckur, Jóh. 4, þad er sjálfur Jesus, sem gáfur hefir mönnunum géfid, uppfarinn í hædirnar; en þad er ecki nóg ad látast þacka Gudi med munninum alleina, hjartad á ad fylgja med, og hin mesta audmýkt og undirgéfni andans. Þegar þeir Pétur höfdu fengid þenna mikla fiskidrátt, þá stendur í gudspjallinu, ad hann hafi sagt vid Jesúm: vík frá mér, lávardur! mundi hann nockud kvedja honum bygd, svo sem Gadareni, Matth. 8, edur yfirgéfa hann, svo sem Kapernaums borgar menn, Jóh. 6, edur úthýsa honum, svo sem hinir Samarisku, er hann ferdadist til Jerúsalem gégnum bygd þeirra? fjærri er því; hin mesta hjartans audmýkt og þecking síns óverdugleika hefir þrist honum

til at tala þessi ord; þad er audsært af orsøkinni, er hann færir hér til: því ad eg em madur syndugur. Svo er nú mannlig náttúra veik, ad hún stendst ecki Guddómsins nálægd, hún álitur heldur í fyrstu sinn óverdugleika, heldur enn Lausnarans forþénustu; í heilt ár hafdi Pétur þeckt Jesum og heyrt hans kénníngar, þegar þessi dýra jardteikn var gjør, og þó var hér svo sem hann mistreysti í fyrstunni hans nád, er honum þó skommu ádur hafdi svo nádugur verid. Þú ert ingenginn til mín, Guds madur! sagdi eckjan í Sarepta, til ad minnast ránglætinga minna og deyda son minn, 1 Reg. 17; hvar fyrir? þvíad hún taldi sig óverduga vegna synda sinna, og þóktist ecki svo lifad hafa, sem hæfdi Gud sendiboda; Manóah sagdi vid húsfreyu sína, Júd. 13: vid munum vissuliga deya, því vid høfum séd Drottinn. Hvad veldur þessu? þvíad samvitskan, nær hún er skélfd og ángrud vegna syndanna, þá gleymir hún forþénustu Medalgángarans, en hugleidir Gud alleina svo sem strángan dómara og hegnara ránglætisins; svo meinti og Pétur í þetta sinn, ad réttlátir einir mættu búa med Christó, hinum odrum væri hann einn fortærandi eldur, jafnvel þótt hann væri í heiminn kominn til ad kalla synduga, og ecki réttláta til ydranar. Þetta verkar nú umþeinking syndanna og réttlætisins í fyrstunni hjá Guds børnum, og þótt ad í slíku sé veikleiki nockur, þá þénar hann, svo sem allt annad, þeim til góda sem óttast Gud. Fyrir því, nær þú framkémur í þinn bænastad til ad þacka Gudi fyrir velgjordir sínar, edur ad bidja nockurs af honum, þá ber saman hans hátign og þitt volædi, hans gjædsku og þína vondsku, hans réttlæti og þínar mørgu syndir, hans þolinmædi og þína þvermódsku, hans almætti og þinn vanmátt, og mun brádliga felmtur yfir þig koma, ecki sídur enn þá Pétur, og þitt hjarta smelta í þér, svo sem annad vax, af tilfinníngu Guds reidi yfir syndunum og helvítis kvala, sem þær hafa unnid til; og nær þú þannig staddur ert millum vonar og ótta, þá muntu heyra med Pétri af Guds álfu: óttast ecki! já, vertu hughraustur, sonur! þér eru þínar syndir fyrirgéfnar. O, vor Gud! nær hin kalda og bitra daudans stund oss ad høndum ber, og samvitskan tekur ad áklaga oss, minning syndanna ofbýdur oss, Djøfullinn hrellir oss med þeirra minníngu, og gjørir hvad mest úr þeim, en lítid úr þíns Sonar verdskuldan, sem þó er øllu meiri, þá lát þinn H. Anda mæla þessi føgru ord í hjarta voru, og bera vorum anda vitnisburd þar um, ad vér séum Guds børn; bænheyr þad, himneski Fadir! fyrir Jesú blessada forþénustu, amen!

Sjøtta Sunnudag eptir Trínitatis.

Gudspjallid, Matth. 5 Kap.

Í þann tíma: Jesús sagdi til sinna lærisveinna: eg segi ydur, nema svo sé, ad ydvart réttlæti yfirgnæfi meir, enn þad hinna skriftlærdu og Pharíseanna, þá munud þér eigi inngánga í himnaríki. Þér hafid heyrt hvad sagt er til þeirra gømlu: ecki skaltu mann vega, en hvør hann vegur mann, sá verdur dóms sekur; en eg segi ydur þad, hvør hann reidist bródur sínum, sá verdur dóms sekur; en hvør sem ad segir til bródur

síns: raka! hann verdur ráds sekur; en hvør sem segir: þú afglapi! hann verdur sekur helvítis elds. Þarfyrir, nær ed þú offrar þína gáfu til altaris, og þér kémur þar til hugar, þad þinn bródir hafi nockud á móti þér, þá láttu þar þína gáfu fyrir altarinu, og far ádur ad sætta þig vid bródur þinn, og kom þá ad offra þína gáfu. Vertu snarliga samþyckur þínum mótstødumanni á medan þú ert enn á vegi med hønum, svo ad eigi selji þig þinn mótstødumadur dómaranum, dómarinn selji þig þénaranum, og verdir svo í dýblissu kastadur; sannliga segi eg þér, ad eigi muntu þadan út fara, þángad til þú hefir borgad hinn sídasta pening.

Exordium.

Þér villist, þar þér vitid ecki ritníngarnar, sagdi Drottinn vid Sadúceos, Matth. 22; med vidlíku móti ávarpadi hann Pharíseos, Mark. 7: þér ónýtid Guds bodord, svo ad þér haldid setnínga ydar, og þad gjørir hann satt, bædi í greindum kapítula Marci, og svo hinum 23 Matthei. Þad er hverju ordi sannara, sem Páll skrifar, ad holdligur madur skynji ecki hvad Guds anda er, og þad sé hønum heimska, 1 Cor. 2; þad er ljóst af dæmi hinna skriftlærdu, er kølludu sig ad hafa lykil vitskunnar, en útløgdu þó ritnínguna eptir sínum eiginn þótta; þad auglýsir hinn stóri Biskup med þá vellærdu túnguna í þessa h. dags evangélio, þar hann sjálfur útleggur løgmálid lángtum ødruvis enn Gydinganna vitríngar héldu; hver hans útskiríng ad mestu leiti er vidtekin af flestum þeim, ed kristnir kallast, þó er þar í ein grein, sem ecki kémur øllum saman um, þad er þessi: vertu snarliga samþyckur þinum mótstødumanni, á medan þú ert enn á vegi med hønum, svo at eigi selji þig þinn mótstødumadur dómaranum, og dómarinn selji þig þénaranum, og verdir þú svo í dýblissu kastadur. Ut af þessum ordum Drottins hafa einþyckir og skynhelgir menn þad spunnid, ad ei leyfist kristnum mønnum ad eigast løg vid fyrir sínu yfirvaldi; og því verr, ad í landi voru eru þeir, er leggja þad út á hinn versta veg, ef nockur er vandlætíngarsamur í því, ad segja Guds og konúngsins rétt, ad forsvara virdíngu sína og fjárhluti fyrir ásælni vondra manna, ad styrkja málefni eckjunnar og hins føðurlausa, og kalla, ad þad komi ecki einum vid, og jafnvel þótt ad løgræníngurinn sé hønum vandabundinn, og nefna slíkt óróa og fridar-spillir. En eg mun med fám ordum sýna: *ad ei sé þad Lausnarans meiníng, ad banna kristnum mønnum ad sækja rétt sinn*, og þar hjá: *ad vor réttargángur eigi ad vera án alls haturs og reidi*. Þú réttláti fridarins Gud! géf oss nád þíns anda þar til, ad þetta eyrendi vel luckast megi, fyrir Jesúm Christum, amen!

Utleggíngin.

Þótt ad ecki væru adrar röksemdir til þess, ad Lausnarinn ei tali hér um veraldligan rétt, heldur um þad réttlæti, sem fyrir Gudi gildir, þá er sú nóg, ad hann segir í ondverdu gudspjallinu: nema ad ydar réttlæti yfirgnæfi framar, enn hinna skriftlærdu og Phariseanna, þá kunnid þér ecki inn ad gánga í Guds ríki. Vitanligt er þad af gudspjalls-søgunum, ad ecki hofdust þessir skinhelgu menn þá hluti ad, sem veraldar-réttur kynni ad fella þá fyrir; en fyrir því, ad Guds dómar eru ecki eins og mannanna dómar, þeir dæma eptir gøgnum og vitnum, en hann ecki eptir því sem hans augu sér, edur hans eyra heyrir, heldur rannsakar hann hjørtun og nýrun, Ps. 7, fyrir því, segi eg, tekur Lausnarinn til ad

útskíra hid fimta bodid fyrst, og sýnir, ad ecki einasta manndráp edur útvortis misþirmingar séu fyrir Gudi saknæmar, heldur og reidin í hjartanu, og óvirdingar ord þau, er framkoma af munninum. Ef menn nú þetta fyrir satt halda, sem eg hygg ad allir gjöra muni, sem þessa ritníngu vel rannsaka, hver vill þá segja, ad Frelsarinn meini í þessum kapítula fyrr edur sídar, veraldligan réttargáng? Ad þessu litur þad, er sídar stendur í gudspjallinu: nær þú offrar þína gáfu fyrir altarinu, og þér kémur þar til hugar, þad þinn bródir hafi nockud á móti þér, þá láttu þar þína gáfu fyrir altarinu, og far ádur ad sætta þig vid bródur þinn og kom þá ad offra þína gáfu. Segid mér, hver á ad þiggja offrid, Gud edur sýslumadurinn? hvada dómari mun þá meintur í þessum ordum: ad ecki ofurselji hann þig dómaranum? eg meina Gud, því á miskunsemi hefir hann þóknan og ecki á offri, Hós. 6, en veraldar hofdingjar, því verr, þeir hafa margur hverr þóknan á offri, en ecki á miskun, nær þeir taka fé til ad réttlæta hinn rángláta, en fordæma hinn saklausa án allrar vægdar og miskunar; og svo sem þad Drottni ecki þócknadist offur hinna heimsku, Préd. b. 5, odruvísi enn svo hann segir, Esa. 66, ad hver hann slátrar nauti, þad er sem hann slæi í hel, hver hann lógar saud, þad er sem hann afhöfdadi einn hund, hver hann færir fórn, svo sem offradi hann svínsblódi, sá ed reikelsi brennir, svo sem hann gjæfi þad skúrgodi, svo vill og Frelsarinn segja, ad öll Guds þjónusta þess, sem er missáttur vid sinn náúnga, þann er hann hefir afgjört vid, hún sé andstygd fyrir Gudi, ef hann má annars sáttum ná, og því álycktar hann med þessari grein: vert snarliga samþyckur þínum mótstodumanni, á medan þú ert enn á vegi med honum, svo ad eigi selji þig þinn mótstodumadur dómaranum, o. s. fr. Ad dómarinn sé Gud, allsherjar konúngur, þar er enginn efi á, hann einn á vald á ad kasta þeim hann fordæmir í þad fángelsid, hvadan ecki er endurlausn, sem er helvíti, og ad þad sé hér meint, vottar eptirlíkíngin um hinn vonda þjón, er ritud stendur Matth. 18, hann á og alleina himnaríkis vald. Fyrir hvers réttlæti vér inngaungum í Guds ríki er alkunnugt, ecki Phariseanna, ecki vort eigid, edur heilagra manna, heldur hans, sem er Jehóva, vort réttlæti, Christus, en hans réttlæti má enginn ná, fyrir utan þad, ad hann sé vid sinn bródur sáttur, í sínu hjarta ad minnsta kosti, og vilji ógjört hafa þad afgjört var. Nú er enginn heilvita madur sá, ad ef hann hefir misgjört vid nockurn, ad hann ecki heldur leiti sátta til hans, heldur enn ad mæta fyrir dómaranum, hver ed, auk þegnsins réttar, fellir á hann konúngsins sök, sérdeilis þar konúngarnir hafa eptir látid slíkar sáttir, nær málum er svo háttad, ad ecki snertir Guds æru, né tign þeirra. Nú hygg eg sú sé meining Drottins í þessari grein: þad sem framsýni þykir í veraldligum málum, því skyldi þad ei þykja í efni sáluhjálpar ydar? Frá veraldligum dómi má komast á einhvern hátt, einhver kann ad gánga í borgun fyrir mig, mér kann arfur til ad falla, svo eg géti lokid skuld mína, vinir og náúngar géta fridstillt minn mótstodumann, en frá Guds dómi einganveginn, nema eg verdi sáttur vid minn mótstodumann, á medan eg er enn þá á vegi med honum, þad er, á medan eg lifi, ádur enn eg kém fyrir hinn stránga allsherjar dóm, og verd í myrkvastofu kastadur, hvadan eg mun ecki útfara, þángad til eg hefi borgad hinn sídarsta pening, þad er: aldrei, því úr

helvíti er engin endurlausn; þarfyrir er einsætt at sættast við náúngann, meðan tíminn er, sérdeilis þar eg veit ekki hvað mikið er eptir vegarins, Guð ræður minum síðarsta nætur stað, og ekki sjálfur eg; og hér af hygg eg það auðsært, að ei tali Frelsarinn í þessum stað um veraldligan rétt. Veit eg að Drottinn segir í þessum sama kapitula: ef nockur vill við þig lög þreyta og þína yfirhöfn af þér taka, lát honum og þinn kyrtil eptir; eg vil nú ei fá mér það til orða, að margir lærðir menn leggja þetta svo út: vilji nockur keppa við þig um yfirhöfn þína, það er taka hana af þér með ofbeldi; eg vil láta hitt standa, samt hefir þó Drottinn ekki í þessum orðum laga réttinn fyrirboðið; það var ekki hans að banna mönnum lög og rétt, sem að er höfundur réttar og laga, hvers að er dómurinn, hver og er meðal dómaranna í dómunum, að vitni Jósaphats konúngs, 2 Kron. 19, heldur þeirra, sem neita mönnum réttra laga, traðka málum manna með flækjum og rángsleitni, spilla lögligum vitnum og stefnum að raunarlausu, hverja Drottinn vill síðan dæma. En eg vil aptur taka til hins fyrra máls; engum bannar Drottinn í þessari grein að beiðast réttar síns. Það er alkunnugt, að Frelsarinn talar í orðskviðum og eptirlíkingum þráliga í kenningum sínum; hann samlíkir kristnina víngarði, akri, brúðkaupi, þó er kristnin hverki víngarður, akur né brúðkaup; hann kallar Heródem ref, mundi hann þar fyrir refur vera? þá Jóhannem og Jakóbum þrumusyni, mundu þeir þá ekki vera Zebedei synir? hann segir, að hægra sé úlfaldanum að gánga í gégnum nálaraugað, heldur enn ríkum manni inn í himnaríki, Matth. 19; nú er það ómögulígt, hvar munu þá Abraham, Isak og Jakob vera? í þessum sama kapitula Mattheí segir hann: ef þín hönd eður fótur hneixlar þig, þá snið þau af og snara þeim frá þér; mun hann þá vilja að menn skuli meiða sig eður vana, eins og Baals prestar, og ekki miklu heldur, að þeir skuli krossfesta sitt hold og deyða sína jarðnesku limu, svo sem Páluss að orði kémst, Cól. 3; hann segir og í sama kapitula: ef nockur slær þig á þína hægri kinn, þá snú að honum hinni annari; en ef hann slær á hina vinstri fyrst, þá hefir þú ekki aðra vinstri kinn að bjóða, segir Agústínus, og Lúkas gétur hverki um hægri né vinstri kinn; því meiga menn ekki alltíð hánga í orðum ritníngarinnar, heldur leita að meiníngunni, hver að í þessum orðum er engin önnur enn sú, að menn ei skulu hefna sjálfir sín, heldur líða óréttinn með þolinmæði og hatursláust; það vil eg satt gjöra með Frelsarans eigin dæmi, hver þegar hann var kinnhest sleginn, Jóh. 18, þá bauð hann ekki hina aðra kinn, heldur átaldi með hógværð þann er hann sló; ei heldur St. Páll, nær prestahöfðinginn bauð að slá hann fyrir dómi, heldur beitti hann lögum fyrir sig, og sagði: Guð straffi þig, þú forfágaði veggur! þú situr og dæmir mig eptir lögunum, og býður að slá mig á móti lögmálinu, Act. 23. Sama vil eg nú segja um það, að láta þeim sinn kyrtil eptir, er vill þrátta við nockurn um hans yfirhöfn; þeirra orða er engin meining önnur enn sú, að minni hyggju, að nær maður líður nockurn órétt, skuli hann ekki hefna sín sjálfur, heldur skuli vera svo skapi farinn, að hann sé búinn til að þola annann stærri reiði og hatursláust, ef hann nær ekki rétti hjá valdstjórninni, því að af sjálfshefndinni kémur tíðum stærri ólucka; eldurinn verður ekki með eldi slöcktur, heldur með vatni, svo er það engin lækning óréttarins að gjalda illu illt, heldur að leita valdstéttarinnar, hverja Guð hefir sett hinum frómu til

forsvars, en ránglátum til hegníngar, en þó reidilaust, því madur á ad snúa vánganum í hjartanu, og ecki á höfdinu. Fyrir því bannar Frelsarinn í þessari grein ecki lögligan réttargáng, heldur enn Páls, þótt hann segi, 1 Cor. 6: vogar nockur af ydur, sá ed á sök vid einhvern, ad eiga dóm undir ránglátum og ecki undir heilögum, ad sönnu er brestur hjá ydur, ad þér hafid dóma medal ydar, því lídid þér ecki heldur óréttinn, því takid þér ei heldur skada? ecki bannar Páls hér réttargánginn, heldur ad eiga sök fyrir ránglátum, (svo kallar hann heidíngja, en heilaga nefnir hann hér kristna menn, eins og vídar); svo vill hann þá ecki allan réttargáng bannad hafa, heldur ad eiga mál fyrir heidíngjum; hvar fyrir? svo ad engum gjæfu þeir neina hneirlan, ad þjónustugjördin ei löstud yrdi, 2 Cor. 6, og þeirra hógværd kunnug öllum mönnum, Phil. 4; en vitni til þess, ad hann ecki vildi hafa réttargánginn afmádan, er þad, ad hann ei bannar, ad eigast lög vid fyrir kristnum, og sýnist láta þad eptir, ef vid þarf, þar hann segir: er enginn sá á medal ydar, sem vitid hefir, sá ed kunni ad dæma millum brædra sinna; og fyrir því, ad kristnir höfdu þá eckért vald til ad dæma opinberliga um veraldar mál, þá sýnist ad hann vilji, ad þeir nefni menn af sjálfum sér, til ad dæma mál sín, heldur enn ad bera þau undir vantrúada, edur þola óréttinn ella, heldur enn ad gjöra þrætur sínar augljósar þeim, er hötudu kristinnudóminn, og lögdu þeim allt til lýta, er þá trú og þjónustu tekid höfdu; og svo sem Frelsarinn segir hér í gudspjallinu: nema ydar réttlæti yfirgnæfi, meir enn hinna skriftlærdu og Phariseanna, þá kunnid þér ecki inn ad gánga í Guds ríki, svo vill og Páll, ad hinir kristnu skína skuli svo sem ljós, á milli rángsnúinnar heidíngjanna kynslódar. Þessi sami Guds madur segir í ödrum stad: látid ei sigrast af hinu illa, heldur yfirvinnid hid illa med gódu, Róm. 12; en hver vogar ad kalla skipan hins Almáttuga vonda? edur er valdstjórnin ecki af Gudi sett? er hún nockud svo sem annad bílæti innsett í Krists kyrkju til prýdis alleina? lángt er frá því, heldur til ad skipa réttindum manna; fyrir því kalla eg þann sigra hid vonda med gódu, sem nær rétti sínum fyrir lögligum dómi, en þolir án haturs og möglunar, þótt af því beri. Drottinn segir í lögmálinu, Exód. 21: auga fyrir auga, tönn fyrir tönn; þarfyrir hefir hann þó ecki leyft þeim, er augad misti, ad stínga út augad á hönum, er stack, ecki heldur hefir hann tekid sverdid af dómaranum, þótt hann banni þad þegnunum. Eckért nýtt lögmál hefir Kristur sett í þessum greinum, því sjálfs hefndin er og bönnud í lögmálinu; sá sem sagdi dómaranum, Devt. 19: þitt auga skal ecki þirma hönum, líf fyrir líf, auga fyrir auga, tönn fyrir tönn, hönd fyrir hönd, fót fyrir fót, hann hefir og sagt hverjum einum þarfyrir utan, Lev. 19: þú skalt ecki sækja eptir hefndinni, og ecki vera minnugur óréttarins; hann ed segir í greindum kapitula Devt., um hinn falska vott: þér skulud aldeilis gjöra hönum, svo sem hann leitadist vid ad gjöra sínum bródur; hinn sami hefir talad fyrir munn Salómónis, Ordskv. 20, þessi ord, um alla þá, sem ecki hafa Guds umbod í dómara sæti: þú skalt ecki segja, eg skal endurgjalda illt, bíd eptir Drottni, hann mun frelsa þig; þessu er Páll samþyckur, er hann segir, Róm. 12: þér eigid ecki ad hefna sjálfir ydar, því skrifad er: mín er hefndin, eg vil endurgjalda; en þegar valdstéttin hegnir vondra verka á þeim, sem gjört hefir á annars

hlut, þá frelsar Gud hinn saklausa, því hún er hans þénari til hegningar þeim, er íllt adhafast, Róm. 13. Hvervetna þar, sem hinn stóri allsherjar Dómari hefir valdstjórninni réttinn í hendur fengid, þar hefir hann med þad sama leyft sérhverjum, sem vanhaldinn er, ad sækja rétt sinn fyrir henni, því hún ber ecki sverdid forgéfins, segir Páluſ; og Pétur býdur, ad menn séu undirgéfnir stjórnendunum, svo sem þeim af konúnginum eru sendir til straffs hinum glæpafullu, en til lofs hinum, sem gott adhafast, 1 Pét. 2; mún nú ecki þessa vid þurfa, kristnir menn! edur er veröldin einlit, svo ad ecki finnist í henni bædi svart og hvítt? svo heilög, ad ei finnist bædi vondir og gódir? Því er einsætt fyrir þá, sem ránginndin þola, ad leita förſvars hjá valdstéttinni; edur mundi ecki Páluſ leita lids í lögunum, þegar Lysias vildi hafa refst hönum? Act. 22, mundi hann ecki skjóta sér undir keysarans dóm, þegar hann óttadist ofbeldi Gydínga? Eg þori framar ad tala: þad er ecki Gudi þægt, og gagnar ecki til hans dýrdar, ad menn alltíd géfi rétt sinn eptir, því þad gjörir óhlutvanda menn optast þess verri og ásæknari, svo ad þad má sýnast, ad sá efli íllsku þeirra, sem lætur hlut sinn fyrir þeim, ef hann má ná hönum med lögum og rétti. Sá sem vill taka frá mér æru mína og gott mannord, mun þad Gudi á móti, ad eg forsvari mig lögliga fyrir áaustri hans? hann lýgur uppá mig lýtum og skömmum, sem eg aldeilis ecki er valdur af; mun mér ei leyfiligt ad bera hönd fyrir höfud mitt, þar svo ástendur? einhver rænir mig fjárhlutum mínum, ódölum og arfagózi, edur ödru því, sem eg er vel adkominn, og þad annadhvert med ofríki, edur yfirvarpi laga og réttinda, svo eg líd skort á forsorgun minni og þeirra, sem mér eru vandabundnir, konu, barna og hjúa, hefi ecki, þad eg megi fátækum géfa og bjarga naudstöddum med; en hann brúkar fé mitt til óhófs og ofmetnadar, því svo gjöra þeir optast, er láta þénara sína stockva yfir hvern þröskuld, til ad fylla hús drottna sinna med ráni og svikum, Zóph. 1; mun Gud banna mér ad verja mitt med lögum á móti slíkum ofstopa? fjærri sé því, annars hefdi hann ecki girdt í kríngum frelsi mitt og eigur mínar med laganna múr; ecki sé eg ad ritníngin leggi þad Nabot til lýta, þótt hann neitadi Achab um sinn víngard, en sá gjörir hid sama, sem ver sitt med réttum lögum. Gud hefir bodid mér, ad eg skuli elska minn náúnga sem sjálfan mig, en ecki framar; óskandi væri, ad menn gjætu þad vel haldid; þad heyrir Gudi einum til, ad elska hann framar öllum hlutum og jafnvel lífinu, þad á og ad gjöra vid brædurnar, segir Jóhannes, hans vegna, 1 Jóh. 3, en sú elska er í því fólgin, ad hjálpa hönum og forsvara fyrir ómildum mönnum, en ecki í því, ad láta skálkinn ræna sig og féfletta, ef eg má laganna njóta, þad er engu betra, enn ad forsmá Guds gáfur, er hann veitir mér til uppheldis, en eg vil þær ecki nýta; eg veit og, ad eg er skyldugur ad styrkja mál eckjunnar og hins födurlausa; mun eg þá ei mega gánga í rétt fyrir þau, kunni þeim þar med hólpid ad vera, ef mér þad lögin leyfa? Af öllu þessu hygg eg nú audsært vera, ad þad ecki einasta er leyfiligt, heldur og gott verk á stundum, ad leita laga og réttar á móti áráſum vondra manna, en þad á ad ské med allri hógværd, án haturs og reidi, svo sem ádur er sagt, því hann, sem réttinn sett hefir, hann hefir og sagt: elskid óvini ydar, Matth. 5, og nær þad ecki sídur til réttargángsins, heldur enn til hvers annars vidskiptis vors og umgengnis í heiminum. Sá sem elskar óvin sinn, hann elskar

sjálfan sig, því undir eins og hann fyrirgéfur sínum bródur hans misgjordir, þá auglýsir hann sig þar med ad vera barn síns Fodur, sem á himnum er, hann tekur undir eins aflát og kvittun af Gudi fyrir sína egin syndir, ef hann gjorir þad af hjarta, Marc. 11. Drottinn hefir ecki bannad sjálfan hlutinn, heldur ránga atferd hlutarins, þad er, ad brúka réttinn til ad hefna sín, en ecki til ad ná rétti sínum, ad bera fé í dóma, ad útvega folsk vitni, ad brúka lagakróka og adskiljanliga rángsleitni, ad erta upp illt skap med brixlum og skútyrdum, jafnvel í réttu máli, til þess ad fá meiri hefnd yfir sínum mótstodumanni, enn hann í fyrstu hafdi tilunnid, allt svoddan er af hinum vonda, þad hefir Gud og aldrei leyft í neinum réttargángi ad brúka, heldur strengiliga bannad, en allra helzt ad hatast vid sinn mótstodumann, og sá þad gjorir, hann verdur eins sekur fyrir Gudi, svo sem hinn, þótt aldrei eigi hann svo gott mál; og hvad hefi eg þá gott af því, ad eg spilli miskun Guds yfir mér, til ad hatast vid hann, er vid mig afgjordi, því Gud kann ad miskuna honum, ef hann ydrast, en eg á engrar vægdar von, svo lengi sem eg el hatur til hans. Drottinn segir og ad sonnu hér í gudspjallinu, ad sá, sem hefir gjort á annars hlut, hann skuli sættast vid bródur sinn, ádur hann offrar gáfu sína, en um hinn, sem misgjort er vid, segir hann med álíka móti, Marc. 11: og þegar þér standid búnir til ad bidjast fyrir (þad er, ad offra Gudi bæn sinni), þá tilgéfid, ef þér hafid nockud á móti einhverjum, svo ad ydar Fadir, sem á himnum er, forláti ydur ydar misgjordir; skylda eg þá bera hatur til hans, sem eg á málstad vid, þótt aldrei ætti eg um svo sárt ad binda? þad væri ærs manns ædi, og ecki þess, sem heilvita er í sínum kristindómi, þar eg á dagliga ad bidja þessa bæn: fyrirgéf oss vorar skuldir, svo sem vér fyrirgéfum vorum skuldunautum, og veit, ad eg ecki fæ kvittun synda minna, á medan eg hondla ecki reidilaust vid minn náúnga, hvert þad er í réttargángi, edur utan réttargángs; þad er og víst, ad vor besti réttur er enginn réttur fyrir Gudi, ef hann vill dæma eptir sínu réttlæti; svo segir Job, 9 Kap: eg veit vel, ad engin manneskja kann réttlát ad standast fyrir Gudi; og því skylda eg þá hata óvin minn, fyrst hann hefir skipad mér ad elska hann, sem á svo mikil rád á mér, ad hann gétur fordæmt mig, nær hann vill. Þess er og ad gjæta, ad ecki hlaupi menn til dómarans um hvern hégóma; þad kénnir ágirni og óróa ad vilja þrátta um smámuni, og sæmir ecki þeim, sem vill láta sig hugprúdan kalla, aukheldur réttkristnum manni, hverjum ad byrjar ad vera ljúfum á ad sættast, jafnvel med nockrum skada sínum, heldur enn ad draga sinn mótpart fyrir dómarann honum til meiri skada og hneisu þeirrar, er hinn hefir ecki gagn af, þótt ei hafi menn alltíd haldinn hlut, sérdeilis ef ad keppa er um þá hluti, sem lífsnæringu ei vidvíkja, hverja Páls sýnist ei vilja hafa undir dóm heidingjanna, 1 Cor. 6, einkum þar Frelsarinn hefir bannad oss ad fyrgja fyrir henni, Lúc. 21, og brúkar þad sama ord í þeim stad, sem Postulinn hér, og því áminnir hann alla kristna menn med þessum ordum, Cól. 3: íklædist, svo sem útvaldir Guds heilagir og elskanligir, hjartgróinni miskunsemi, litilætinu, hógværdinni, þolinmædinni, umberandi hver annann og fyrirgéfandi hver odrum, ef nockur hefir á móti einhverjum ákjæru, svo sem Kristur hefir ydur fyrirgéfid, svo gjorid og þér. Gud géfi ollum sínum bornum þetta hjartalag ad stunda og því fast ad halda, þar til vér komum fyrir hinn stóra

allsherjardóm, hvar vorir stærstu óvinir, synd, daudi, Djøfull og helvíti skulu oss eckért mein gjøra, aukheldur nockur veraldar magt; því hverr vill færa kjærumál í gégn útvøldum Guds, þar Gud er sá sem réttlætir, Kristur er sá sem dáinn er, já enn framar upprisinn, hvør og er á hægri hønd Gudi, hvør og er medalgángari fyrir oss, Róm. 8; þessa hlutskiptis unn þú oss ad njóta, eylíf Konúngur dýrdarinnar! fyrir hans forþénustu, sem er alls holds dómari, Jesús Christus, amen!

Sjøunda Sunnudag eptir Trínitatis.

Gudspjallid, Lúc. 8 Kap.

Á þeim døgum, þá þar var enn margt fólk komid saman, og hafdi ecki til matar, kalladi Jesús sína lærisveina til sín og sagdi til þeirra: mig aumkar yfir fólkid, þvíad í þrjá daga hafa þeir hjá mér verid og eckért til matar haft, og ef eg læt þá fastandi heim til sín fara, þá vanmegnast þeir á leidinni, þvíad sumir voru lángt ad komnir. Og hans lærisveinar svørudu hønum: hvadan fáum vér þau braud hér á eydimørku svo ad vér fáum þá mettad? Og hann spurdi þá ad: hvørsu mørg braud hafid þér? þeir søgdu hønum sjø. Og hann skipadi fólkinu nidur ad setjast á jørdinna, og tók þau sjø braudin, þackadi, braut og fécк sínum lærisveinum, ad þeir legdu þau fram; og þeir løgdu þau fram fyrir fólkid; þeir høfdu og fáeina smáfiska, og þá hina sømu blessadi hann, og baud fram ad leggja. En þeir neyttu og urdu mettir; og þeir tóku upp þad yfir var, sjø karfir med afgángs leifar. En þeir, sem neytt høfdu, voru nær fjórar þúsundir, og hann lét þá í burt fara.

Exordium.

Madurinn mun ecki lifa af einusaman braudi, heldur af sérhverju ordi, sem framgengur af Guds munni, sagdi Móses vid Jsrael fordum, Devt. 8; þessum sømu ordum kastadi Frelsarinn Andskotanum í nasir, þegar hann freistadi hans til ad gjøra steina ad braudum, Matth. 4, þau eru og sønn, svo sem allir adrir Guds vitnisburdir, því þad má ei líf kalla, sem er án Guds orda, jafnvel þótt einn hafi hold og hamsa og líti nógu sælliga út. Christi ord eru líf og andi, og án þeirra er madurinn, eins og Páll segir um eckjuna, þá í girndum lifir, hann er lifandi daudur; þó hefir Gud gefid manninum fædunа, svo sem annad medal til ad lifa af, þarfyrir stendur hér: ecki af einusaman braudi. Vitanligt er þad, ad Gudi er ecki um megn ad halda líkhømum vorum vid án matar og dryckjar; þad sýna oss dæmi Mósis, dæmi Elíæ, Lausnarans, er føstudu í heila 40 daga, og má sýnast ad þeir Móses og Elías hafi verid Drottins fyrirmyndan i þessu; og því skyldi hann ei kunna ad ala manninn án fædslunnar, sem ad í eydimørku saddi 5000 manns med fimm byggbraudum og tveim fiskum, Jóh. 6, og í þessa dags h. evangélío heyrum vér, ad hans mikla almættis hønd mettar 4000 med eins litlum kosti. Ut af því fyrsta kraptaverkinu hefi eg nockud ádur talad í þessari bók, um þad, hvernig vér í Guds ótta eigum ad leita

næríngar vorrar, hvad eg óska ad finni gódan stad í hjörtum þeirra, sem lesa edur heyra; en nú vil eg út af þessu h. gudspjalli alleina þar um tala: hvad oss eigi ad styrkja í trúnni, til ad treysta Gudi, og varpa allri vorri áhyggju uppá hann, nær oss vantar þessarar veraldar muni. Hjálpa oss til þessa, Drottinn minn! fyrir þitt dýra nafn og Sonarins forþénustu, amen!

Útleggíngin.

Þad er grátligt til ad vita, hvørsu ad náttúra mannsins eptir spillinguna er bág til ad treysta Gudi, þegar þad er ecki fyrir augunum sem eta skal. Móses sló á klettinn í Hóreb, og þar flaut vatn út af, svo ad allur Israel drack, Exód. 17, en er Gud baud honum í eydimørku Zin ad gjøra hid sama í annad sinn, þá efadist hann og sló tvisvar á bjargid, Núm. 20; hann sá dagliga, ad Gud fæddi þá med Manna af himnum ofann, en er fólkid møgladi og beiddi um kjøt, en hann bar þad fyrir Gud, sem hét ad géfa þeim kjøt ad eta allt til leidinda, þá var þó ecki trúin sterkari hjá sjálfum Mósi enn svo, ad hann sagdi, Núm. 11: þetta fólk er sex hundrud þúsund manns, og þú segir: eg skal géfa þeim kjøt, svo þeir eti í heilan mánud. Lærisveinarnir høfdu séd þad mikla kraptaverk, er Jesús hafdi gjørt, skømmu ádur enn þessi jardteikn skédi, nærri því í þessum sama stad, er hann saddi 5000 manns med fimm byggbraudum og tveim fiskum, Jóh. 6, þá taldi Philippus tormerki á spurníngu Drottins, og sagdi: braud fyrir 200 peninga nægir þeim ecki; en hér fór ecki betur, nema midur væri: hvadan fáum vér þau braud hér á eydimørku, ad vér fáum þá mettad; og eptir þad þeir høfdu séd bædi þessi kraptaverk og mørg ønnur fleiri, þá ætludu þeir hann mundi braudsþurfi vera, er hann tók þeim vara fyrir súrdeigi Heródis og Phariseanna á skipinu, svo sem lesa má í þessum sama 8 Kap. Marci, af hverjunn og ráda má, ad þad hafi skéd strax eptir þessa dýrdligu jardteikn. Gud betri, ad þad hendir oss á stundum kristna menn, sem Lausnarinn segir um heidíngjana, Matth. 6: hvad eigum vér ad eta, eda hvad eigum vér ad drecka, edur hverju eigum vér ad klædast? en þar til verdur ei betur svarad, en sjálfur hann svarad hefir: er ecki lífid meir enn fædslan, og líkhaminn meir enn klædnadurinn? Seg þú mér, Guds barn! skóp hann þig ecki dásamliga í módurlífi? gaf hann þér ecki sál og líkhama? endurleysti hann þig ecki med síns Sonar dýra blódi? hefir hann ecki endurgétid þig daudann í syndunum? hefir hann ecki fóstrad þig med sínu h. ordi? hefir hann ecki alid þig á síns Sonar holdi og blódi? heldur hann ecki øllu þessu vid magt enn nú dásamliga og undrunarliga á stundum? eg vil taka til þess, sem dýrast og dásamligast er: hafi hann géfid oss Soninn, því mun hann þá ecki géfa oss alla hluti med honum? og ef hann géfur oss alla hluti, þá géfur hann oss einnig forsorgun líkhamanna; hafi hann alid onn fyrir oss, bædi í módurlífi og allt upp þadan, í andligan og líkhamligan máta, mun hann þá ónýta sitt eigid verk, nema ad manneskjan gjørdi Guds almætti vanmáttugt á sér med trúarleysinu, eins og lærisveinarnir, er þeir gátu ecki læknad hinn túnglsjúka? Þú segir: eg finn opt brest á atvinnu minni; húngur og dýrtíd mega menn stundum þola, hvad veldur því? spyr Ezechiel ad, hann mun svara þér ordum Drottins: ef eitt land syndgar mjøg á móti mér, þá vil eg útrétta mína hønd yfir þad sama, og í burt svipta brauds nægtunum, og eg vil

senda þángað hallæri og uppryckja þar inni bædi monnum og fénadi, Ezech. 14; mun það nockuð raska sannsogli Drottins, þótt menn gjori sig hans orlæt's óverduga? þegar að allra handa lestir og klækir, Guds ords forögtun, vanbrúkun hans hvíldardaga, ránglæti, meinsæri, lygar, þjófnadur, ágirni, dramsemi, ofbeldi, agg, reidi, præta, svik og undirferli og annad þessu líkt, þegar allt þetta gengur fjollunum hærra í landinu, er þá ad furda, þótt hann apturlyki sinni mildu hond á stundum? eda segir ecki Páluss, ad fyrir þessháttar glæpi komi Guds reidi yfir born vantrúarinnar? Cól. 3; hver vill þá skylda hann til, ad hann skuli nádugur vera. Leitum því Drottins á medan hann er ad finna, kollum á hann á medan hann er nálægur, sá hinn ógudligi láti af sínum vegi og illvirkinn af sinni hugan, og snúi sér til Drottins, þá mun hann miskunna honum, og til Guds vors, þvíad í hjá honum er mikil fyrirgéfning, Es. 55. Eg skal endurgjalda ydur þau árin, sem grashoppan, kálormurinn, trémadkurinn og grasmadkurinn hafa frá ydur tekið, segir Drottinn, Jóel 2; ó, minn Gud! hver hefir þér nockurn tíma géfið? hver hefir þér lánad, þad þú skyldir honum endurgjalda? þad megum vér játa í þessu fátæka landi, ad hafi Gud einhverju sinni straffad syndir vorar med óáran nockurri, þá hefir hans mildi oss þad endurgoldid med mikilli árgjæsku bædi til sjós og lands. En hvad fylgir á eptir hjá spámanninum í sama kapitula: nær þér etid óaflátanliga og erud mettir, þá munud þér lofa nafn Drottins Guds ydar; en sjáum til, hvert Fadir miskunsemdanna muni ecki hafa fundid skort á þessu hjá morgum af oss, og hvert þad muni ecki miklu heldur eiga heima hjá sumum, er stendur hjá Hóseam, 13 kap: undir eins og þeir mettir urdu, þá er hjarta þeirra upphafid og hafa gleymt mér. Einhver vill segja: eg finn ecki þessa glæpi hjá mér, eg óttast Gud og elska, svo sem mér er moguligt og gjori honum þackir, samt má eg og mínir þola húngur og þorsta, kulda og klædleysi; heyr mér um stund, barn mitt! muntu verá sá einasti af Guds bornum, sem hann leggur þvílíkt uppá? máttu ecki þeir Abraham, Isak og Jakob verda landflótta fyrir húngurs sakir? Gén. 12, 26 og 46; mátti ecki Elias fasta í 40 daga? 1 Reg. 19, hvad margt segist Páll hafa mátt illt þola fyrir evangélium? en þetta máttu þeir lída, til þess ad þeir vissu hvad þeir væru, sem er, syndugar manneskjur, hvar þeir væru, þad er, í heiminum, í útlegdinni og ecki í fodurlandinu, hvernin þeir vera skyldu, sem er, stödugir í trúnni, þolinmódir í hormúnginni og gladir í voninni; sama gjorir hann vid þig, því ecki er hjá honum manngreinar álit, Act. 10. Þykist þú nú betri enn svo, ad þér sé fullgott ad hafa líkan kost med þessum Guds koppum? því ángrar sig þá sála þín, og því er hún órólig í þér? vona þú á Drottinn, því þú munt enn nú prísa hann, Ps. 42; edur viltu ecki heldur hafa þvingan med Guds fólki, eins og Móses, heldur enn lifa í alskyns sælu med heiminum og fyrirfarast med honum? hversu betra er þér, ad þú girnist ad sedjast af molum þeim, er detta af bordum hins ríka hér í heiminum, enn ad þig lángi eptir einum vatnsdropa af fíngri Lazari í helvíti og kvolunum? og hvad veitstu, hversu lengi Drottinn vill láta þenna þinn skort vara? hann er einn stór konúngur, ecki er hann lengur ríkan enn fátækan ad gjora; Jakob fór med einn staf út af síns fodurs húsi, Gen. 32, en hvad mikinn fjolda nauta og sauda, geita, asna, þræla og ambátta kom hann heim aptur med. Dæmi þessa

fólks má furdanligt þykja nú á þessari köldu og vantrúudu öld; þeir fylgdu Christó eptir á eydimörku, til ad heyra kénníngar hans, jafnvel heidíngar af Týró og Sídon, og eckért tóku þeir med sér ad neyta, svo sem sjá má af evangélio; einhver mun segja, ad þeir hafi ei búist vid svo lángri dvöl á eydimörkinni, þó fannst enginn sem apturséri, svo menn viti, og ad vísu voru hér 4000 manns, sem neyttu; þad má sýnast, ad Drottins ord hafi svo vel smackast þeim í hjartanu, ad þeir hafi ei fundid til húngursins í maganum, og varla gétur þad ödruvísi verid, enn ad þeir hafi treyst því, ad Jesús mundi á einhvern hátt sjá þeim farborda, þar til hefir án efa hjálpad hid fyrra kraptaverkid, sem enn þá hefir öllum í ferskn minni verid, en í því gétur Jóhannes ecki um tímalengdina; hér af kalla eg þad satt, er Davíd segir, Ps. 32: augu Drottins líta til þeirra, sem hann elska og vona á hans gjæsku; og þó finnast þeir, æ, því verr! á medal kristinna manna, sem vidlíkt eru lyndir og höfudsmadurinn í Samaría, er sagdi: þó ad Drottinn gjöri glugga á himninum, þá kann þetta ecki ad ské, 2 Reg. 7, annars mundu menn bída eptir Drottni, en ecki hlaupa til ad ræna, stela, ljúga, svíkja, hrífsa braudid út af náúngans munni og brúka adskiljanliga rángsleitni í kaupum og sölum, og annari vidhöndlan. Mig aumkar yfir fólkid, segir Drottinn, því í þrjá daga hafa þeir hjá mér verid, og ecki til matar haft; margur fastar skémur, ádur hann verdur óþolinmódur. Mig aumkar yfir fólkid, segir hin eylífa Gjæska; hans miskunar idur komust vid í honum, svo sem í höfud-sprokinu stendur, svo hann hlaut þeim nádugur ad vera; þad segir ecki hér, ad þeir hafi kvartad um húngur, hann vissi vel, ad þeir höfdu þessa þörf; en segid mér nú, börn mín! munu idur hans miskunar umbreytt vera? mun hin ríka örlætis hönd stutt vordin? fjærri sé því, sannur er Gud og hann hefir verid; en ef vér viljum sönnu medaumkunar njóta, þá lærum tvent hér af: eitt af fólkinu, annad af Lausnaranum: af fólkinu, ad heyra Guds ord ljúfliga, meta þad öllu tímanligu framar, og ad treysta Gudi og þacka honum midt í skortinum og örbyrgdinni: af Frelsaranum, ad sjá aumur á hinum volada og naudþurftuga, ad brjóta húngrudum vort braud, ecki af fordild, edur ad útvega oss nafn þar med, svo sem hræsnarar þeir, ed gjöra ölmusur sínar fyrir mönnum, heldur af trúnni, af kristiligri medaumkan, af elskunni til Guds og náúngans. Breyti nú nockur þannveg, ad hann heyrir Guds ord og vardveitir þau, treystir Gudi í öllum sínum vandrædum og leitar næringar sinnar í Guds ótta, þá vil eg þad segja, ad fyrr munu englarnir færa honum braud af himnum ofan, fyrr munu hrafnarnir bera honum fædslu, fyrr munu steinar ad braudum verda, og fiskarnir flytja honum gull og silfur í munninum, já, Kristur má fyrr afneita sjálfum sér, hvad Páll kallar ómöguligt, heldur enn ad hann láti sál hins réttláta húngur þola, Ordskv. 10, nema hann vilji reyna hann þar med, og sjái honum þad fyrir einhverju gódu verda. Minn matur og dryckur er, ad gjöra hans vilja, er mig sendi, sagdi Frelsarinn, Jóh. 4; en ef þad er hans vilji, ad þú lídir um hríd skort á næringu þinni, þá vert eins lyndur og þinn Lausnari var, og ætla þig ecki yfirgéfinn, þótt þú megir ad Guds vilja nockud illt lída, er vér svo köllum, en þad er aldrei illt, sem gott af sér géfur; ecki verda vínberin samanlesin af þyrnunum, edur fíkjurnar af þistlunum, Lúc. 6. Gjæt ad dæm-

um heilagra: hversu sárliga klagar Job í sínum mannraunum, er hann segir, Job 30: þú ert vordinn hardúdigur á móti mér, eptir styrkleika handar þinnar brúkar þú grimt hatur í gégn mér; mundi Gud þarfyrir hafa yfirgéfid hann? fjærri var því, hinn fertugasti og fyrsti kapituli sömu bókar, hann ber þar um ljósast vitni, og sjálfur Guds madur játar veikleika sinn og fávitsku i því ad þeckja Guds rád, nær hann endurvitkadist og kom til sjáls síns aptur, med þessum ordum, Job 42: eg auglýsi ad eg skilda þad ecki, þad var furdanliga hátt fyrir ofan mig, svo eg gat ecki þeckt þad, því ydrar mig i mold og øsku; eins var David lyndur, því segir hann, Ps. 77: mun Drottinn þá eylífliga burtkasta, og enga nád framar audsýna? en nockru þar eptir vegsamar hann Gud med fagnadi, segjandi, Ps. 103: hann hefir frelsad mitt líf út af fordjørfuninni, og mig med nád og miskunsemi kórónad. Því skyldi enginn ørvænta um Guds vináttu, þótt ei leiki allt i lyndi, þar vér sjáum hér, ad hans beztu vinir hafa mátt þvílíkt reyna; edur meinid þér, kristnir menn! ad Fadirinn hafi minna elskad sinn Son, þegar hann hrópadi á krossinum: Gud minn! Gud minn! því hefir þú yfirgéfid mig? heldur enn þegar Kristur stód á Jórdanar bockum og roddin af himni sagdi: þessi er minn elskuligur sonur, i hverjum mér velþóknast, Matth. 3? nei, brædur minir! þá hafdi hann i honum hvad mesta velþóknan sína, er hann á gálganum héck, því fyrir hans dauda erum vér vid Gud forliktir, segir Páls, Róm. 5, fyrir hans sáru kvøl og bitran dauda hefir hann elskad oss i sínum elskuliga, Eph. 1; Gud hafdi velþóknan á sínum Syni frá upphafi vega sinna, og i øllum Christó frá hinu fyrsta augnabliki gétnadarins fyrir einingu guddóms og manndóms, en fyrir Christi dauda á øllum þeim, sem á hans nafn trúa, hverjum hann hefir og magt géfid Guds børnum ad verda, segir Jóh. 1 Kap; og fyrst hann hefir nú þannveg yfirgéfid hann um stundarsakir, en sídan aptur med dýrd og heidri kórónad, viljid þér þá láta ydur þad undra, þótt hann breiti med sama hætti vid ydur, sem i honum og fyrir hann erud arfleiddir til eylífs lífs? nei, kristnir menn! ecki þótt ad mótlætid og skorturinn ætti ad vara alla æfi vora, því hún er svo litid ad reikna hjá eylífdinni, og þad vér lídum hér ad Guds vilja, þad verdur oss endurgoldid med ómælanligrar dýrdar eylífri þýngd, 2 Cor. 4, mótlætingar þessara tíma eru ei verdar þeirrar vegsemdar, sem vid oss mun framkoma i eylífu lífi. Þad er víst, ad hinn nádugi Gud spennir aldrei sín børn fyrir síns Sonar ok, nema til þess, ad þau dragi þad á þá leid, sem til himnaríkis liggur, þess meiga og øll hans børn fullørugg vera, ad annadhvert burttekur hann mótlætid edur linar því, edur géfur oss krapta til ad bera þad, því hann er trúr og freistar einkis yfir megn fram, 1 Cor. 10; segid mér! er hann þá ámælis verdur fyrir þad, ad hann snýr eylífri fyrirdæmingu i tímanligan krossburd, til ad afreka oss eylífa gledi? Einn fadir sendir son sinn i eitt framandi land, ein módir lætur barn sitt i skóla til ad lída illt, svo þad verdi ad manni, munu þau þarfyrir hafa gleymt þeim? kann nockud módurin ad gleyma barni sínu, ávexti síns kvidar? og þó þær gleymi, þá skal eg samt þér ecki gleyma, segir afgrunn miskunarinnar, hjá Esajam, 49 Kap. Gullsmidurinn kastar málminum i eldinn, svo hann hreinsadur verdi, og gjørir þar af sídan hinar kostuligustu gersemar; svo breitir Gud vid sín børn, hann situr og brædir og silfrid hreinsar, og hrein gjørir børn Levi, Mal. 3,

þad er, hinn andliga kénnimannskap, svo ad reynsla trúar vorrar miklu dýrmætari fundin verdi gullsins reynslu, hvert ed forgengur og verdur þó med eldinum reynt, til lofs og dýrdar og heidurs, nær Jesús Christus opinnberast, 1 Pet. 1. Þetta er nú svo talad, til huggunar þeim, er lida skort á atvinnu sinni og meina sig þarfyrir vera af Gudi yfirgéfna vegna synda sinna og óverdugleika; en þar eru nockrir, sem ecki eru ánægdir þar med, ad þeir hafa þad þeir skulu eta og drecka, og þad þeir mega klædast med, hvad þó Páluss býdur kristnum manni, ad hann skuli láta sér nægja, 1 Tim. 6, vid þessa vil eg fátt eitt talad hafa.

Þad er satt, sem hinn visi Sýrach skrifar i 11 Kap, ad audlegd og fátækt koma af Drottni; ef þau koma af Gudi, hver vill þá segja vid hann: hvad gjörir þú? segir nockud leirkérid til smidsins: þvi gjördir þú mig svo? Róm. 9; vill nockur efast um vitsku hans, ad hann ei skynji, hvad hans bornum er hagligast, edur klaga yfir hans réttsýni, þad hann gjöri einum órétt? Vissi Gud þad, ad þér gagnadi ríkdómurinn, betur enn fátæktin, þá mundi hann þig audugan gjort hafa; rannsaka skap þitt, hvert þú mundir hæfari vera til Guds rikis, þótt þú hefdir meira enn dagligt braud; Gud gjördi vel, ad hann gaf ecki ægum uxahorn, segir i ordshættinum, margur mundi brúka audinn til ofmetnadar, ofrikis, óhófs, til ad hefna sin og brjóta adra undir sig, ef hann rikur væri, sem ad lætur hægt af þvi hann er fátækur; en þótt ad Gud géfi audinn vondum mønnum á stundum, hvad kémur þad vid þig? fylg þú Christó eptir, hver þótt hann rikur væri, gjördist hann fátækur, 2 Cor. 8; viltu vinna þad til audsins, ad vera svo sem einn af þeim? Vissi Gud ad þér audur gagnadi, segi eg enn aptur, mundi hann ecki géfa þér hann, sem hefir géfid þér þad, sem er lángtum betra? einn nádugur Gud, gód samvitska, heilvita sál, ótti Drottins med þvi hugarfari, sem lætur sér sina luckn nægja, er þad ecki nógu stór audlegd? adrir óttast fyrir þvi, ad þeir kunni ad missa fjárhluti sina, en kynni nockur þessar Guds gáfur af mér ad taka, þá vilda eg fyrst gráta, þá vilda eg bera mig hørmuliga, þvi á medan eg þad hefi, þá hefi eg allt, og nær eg missi þad, þá missi eg allt, jafnvel i alls nægtum; þvi segir David, Ps. 34: hina riku brast og þeir sultu, en þá, sem ad Drottni leita, mun eckert gott vanta. Láti Gud mig ecki eta hvern dag skinandi kræsir, þá er eg þó ósoltinn, eg uni betur vid dagliga fædu, heldur enn sælkérinn vid hans útvøldu rétti; skorturinn gjörir mér á stundum matinn sætan, eg þarf ecki ad kaupa hann dýrt, en fyllin gjörir honum þad leidt, sem hann kostadi til dýrum dómum; vefji Gud mig ecki i pell og purpura, þá er mér eins heitt i minni klædavod, svo sem honum i sinu skarlati. Fátæktin hefir stór fyrirheit i Guds ordi, er sá ecki nógu rikur, sem hefir Gud fyrir fjárhaldsmann? en hvad segir David, Ps. 9: hann er forsvar hinna fátæku, forsvar i neydinni, hann gleymir ecki hrópi hins fátæka; hvad segir hann enn þá aptur: hann mun frelsa hinn fátæka, nær hann kallar, og hinn auma, þann er engan hjálparmann hefir, Ps. 72, og svo segir sjálfur Drottinn, Ps. 132: eg vil blessa fædslu þeirra, og þeirra fátækum ánægjanligt braud géfa. Gud gjæfi, ad menn vildu skilja, hvad mikill skattur ad er ein ærlig fátækt þeim, sem una vel vid þann kost, er Drottinn lætur þeim hlotnast; hún varnar vid

mørgum syndum, drambsemi, óhófi, sjálfhælni, reidi, ofriki og sjálfri ágirndinni, því aldrei verdur hinn riki saddur, sá ed fest hefir hjarta sitt vid audinn, vid búksorg og áhyggju, sem draga manninn frá Gudi í snørur Djøfulsins, og þýngja hjarta hans med óttanum ad missa eigur sínar, þvi sá grét aldrei fyrir gull, sem ecki átti þad; hún gjørir reikníngskapinn audveldari fyrir hinum ædsta og stráuga Dómara, því jafnvel þótt ad øllum verdi hann nógu torveldur, þá ecki þeim þó sízt, sem hafa gleymt Gudi og náúnganum í velmagt sinni, en sett gullhnøttinn fyrir sitt aihvarf. O, þú eylífi Gud, dýrdarinnar konúngur! hjálpa oss á þeirri strangu tíd, lát oss ei þýngja hjarta vort med sorgum þessarar næríngar, metta oss med þeim molum, er detta af þínu hábordi, dryckja oss med sætleik eptirkomandi aldar, svo ad ei vanmegnumst vér á veginum til fødurlandsins; og nær vér erum ad þrotum komnir og tøkum hin sídustu andvorp, þá dreyp þú á vora ørmæddu sál med því vatninu, eptir hvert enganu mun þyrsta ad eylífu; bænheyr þad, nádugi Fadir! fyrir Lausnarans, Jesú Christi, skuld, amen!

Áttunda Sunnudag eptir Trínitatis.

Gudspjallid, Matth. 7 Kap.

Í þann tíma: Jesús sagdi til sínna lærisveina: vaktid ydur fyrir fals-spámønnum, sem koma til ydar í saudaklædum, en hid innra eru þeir glepsandi vargar, út af þeirra ávøxtum megid þér þeckja þá. Verda nockud vínberin samanlesin af þyrnunum, eda fíkjurnar af þistlunum? svo ber og hvørt gott tré gódan ávøxt, en hvørt rotid tré vondan ávøxt; gott tré getur ecki fært vondan ávøxt, og ei heldur rotid tré fært gódan ávøxt; og hvert þad tré, sem ecki gjørir gódan ávøxt, skal upphøggvast og í eld kastast; þar fyrir megid þér út af þeirra ávøxtum þeckja þá. Þeir munu ei allir, sem til mín segja: Drottinn! Drottinn! inngánga í Guds ríki, heldur þeir, sem gjøra vilja míns Fødurs, þess á himnum er. Margir munu til mín segja á þeim degi: Herra! Herra! høfum vér ecki spád í þínu nafni? høfum vér ecki í þínu nafni djøfla útrekid, og gjørdum í þínu nafni mørg kraptaverk? og eg mun þá játa þeim, ad aldrei þeckta eg ydur, farid frá mér allir illgjørda-menn!

E x o r d i u m.

Spámadur nefnist í h. ritníngu, ecki einasta sá, sem ad óvordna hluti fyrir segir, heldur og sérhver einn, sá ed kennir réttan lærdóm; svo sagdi Gud vid Abímelech um Abraham: hann skal bidja fyrir þér, því hann er spámadur, Gen. 20; sá er spáir, hann talar fyrir mønnunum til uppbyggíngar til áminningar og huggunar, segir Páluſ 1 Cor. 14; þeirra apar voru fals-spámennirnir, hverja Frelsarinn býdur, ad menn varast skuli hér í gudspjallinu, því þeir komi í saudaklædum, en hid innra séu þeir glepsandi vargar, og er enginn efi á því, ad skriftlærdir og Pharisei hafa ad nockru leiti átt sneid þessa, en þó

ecki ad øllu, því ecki voru þeir af Christí saudahúsi, heldur meinar og Drottinn hér med þá, er sídar uppkomu og spilltu kénníngu Guds í kristinndóminum, þá nefnir Páluð falska brædur, 2 Cor. 11, og til Galat. 2 Kap., talar hann um heimugliga innsmogna falska brædur, sem ad vildu reyna frelsi þad, er þeir trúudu høfdu í Jesú Christó, svo ad þeir hneptu þá í þrældóm. Svoddan illgresi sádi fjandmadurinn nidur, medal hveitisins í Christí akri, fram eptir øldunum, svo sem af kristinndóms søgunum ljóst er, og sáir enn nú vída í heiminum; en þarfyrir fáum vér aldrei Gudi fullþackad, ad vér vitum ecki af slíku ad segja; enginn er sá, ed leitist vid ad spilla réttri trú í landi voru, þad er stór velgjorníngur Drottins, ad hann hefir unt oss ad verka sáluhjálp vora í einfaldleika vors hjarta; því vil eg ecki hér um framar tala í þetta sinn, heldur taka mér fyrir hendur, ad útskíra þá grein af evangélío, sem øllum ætti hugfost ad vera, sem er þessi: þeir munu ecki allir, sem til mín segja: Herra! Herra! inngánga í Guds ríki, heldur þeir, sem gjøra vilja míns Fødur, þess á himnum er, og af henni tvennt hugleida: 1) hvad þad merki, ad kalla: Herra! Herra! 2) hvad þad sé, ad gjøra Gudsvilja; styrk oss hér til, minn Gud! fyrir Jesúm Christum, med nád H. Anda, amen!

Útleggíngin.

Þad er ágjætt, sem ad Bernhardus lærifadir segir í einum stad: kristnir hafa af Christó nafn fengid, þad væri mikils verdt, ad svo sem þeir eru erfíngjar nafnsins, svo væru þeir og heilagleikans. Engin nafnbót er fegri, engin stærri, enn ad heita kristinn, ef nockur ber hana réttiliga; kristinn og heilagur var sama nafn á medan kristinndómurinn var enn þá í blóma sínum; heilsid øllum heiløgum, segir Pálus, þad er, øllum kristnum; en ef engin renta fylgir þessu vegliga nafni, þá er sá ecki heilagri, sem þad ber, heldur enn vínid edur vidsmjorid, edur einhver matur vard heilagur af því í gl. testamentinu, þótt ad einhver snerti þad, sá ed bar helgad kjot í kjóllafi sínu, Hagg. 2. Sá sem ecki hefir Christí anda, segir Pálus, hann er ecki hans, Róm. 8; hver ed prýdir sig med hinu fagra kristinndóms nafni, en lifir þó ecki kristiligu liferni, hann er líkur eik þeirri, er hefir græn blød og fríd, en ávexti enga, því segir Lausnarinn í gudspjallinu: af þeirra ávøxtum skulud þér þeckja þá; og svo sem Drottinn formælti trénu því, er engar voru fíkjur á og ecki nema blødin tóm, Matth. 21, svo vill hann og til hinna segja, er ránglætid æfa á hinum efsta degi: aldrei þeckta eg ydur, svo sem hér stendur í gudspjallinu: Þeir munu ecki allir sem til mín segja, herra! herra! inngánga í Guds ríki, segir Drottinn; þegar ad ritníngin tvítekur eitt ord, þá vill hún láta skiljast eitthvert merkiligt þar med; þeir segja, herra! herra! svo eru þeir ákafir í hinni útvortis þjónustu. Ecki vantadi Gud né hans Krist fagra titla hjá Gydíngum, þeir nefndu Fødur hans, sinn Gud, en þecktu hann þó ecki, þeir kølludu Drottinn Rabbí edur meistara sinn, en sóktu þó eptir ad lífláta hann, þeir tídkudu lángar bænir í samkundunum og á gatnamótum, en undir hylmíngu þeirra útsugu þeir hús eckna og fødurlausra, Matth. 23; þad verdur valla med ordum sagt, hversu ad hræsnin gjørir alla Guds þjónkan ónýta í hans augliti; þeir føstudu tvisvar í viku og gáfu tíundir af øllu því þeir áttu, en létu þad þó ógjørt, sem þýngra var í løgmálinu, dóminn, miskunsemi og trúna, Matth. 23; þad olli því, ad svo sem þeir afmyndudu ásjánir sínar, nær þeir føstudu, til þess ad láta sjá, ad þeir væru fastandi, svo afmindadi hræsnin þeirra beztu verk fyrir Gudi, svo ad Frelsarinn segir, ad þeir hafi sín laun í burtu tekid, Matth. 6, þad er, ad þeir hlutir, er í sjálfum sér gódir voru og høfdu fyrirheit gódra launa

hjá Gudi, ef þeir af trúnni gjørdir væru, þeir skyldu til engra launa vinna hræsninnar og yfirdrepskaparins vegna, miklu heldur abla þeim dóms áfellis, er vanvirda þannveg hinn alskygna Gud med tómri útvortis hegdan og látædi, svo sem von er á, þviad øll hræsni er lygi, en Gud er sjálfur sannleikurinn, kann honum því ekkért svo gagnstædt ad vera; edur hvad segir Drottinn um þessa hræsnara, Matth. 23: þarfyrir munud þér fá þess þyngri fordæmingu. Nú hofum vér heyrt dóminn yfir Gydingum, kristnir menn! af alls holds Dómara; en ef þvílikt og skyldi finnast á medal vor, mun vor dómur léttari verda enn þeirra? fjærri sé því, ef Gud þyrmdi ecki hinum náttúrligu kvistunum, mun hann þá oss þyrma, Róm. 11, ef vér uppfyllum þeirra mæling? engin er von á því; hvad gjora þeir þá, ed gánga i Gus hús og heyra hans ord, forsóma varla nockra prédikun, og hafa þad i munni og tala um hans vegu? allt þetta er gott i sjálfu sér, en hvar eru nú ávextirnir, þegar þeirra leitad verdur hjá allmørgum? þegar hinn voladi naud lídur, byrgja menn sitt andlit fyrir honum, þegar menn sjá eitthvad girniligt, hætta sumir ecki fyrr, enn þeir hafa svælt þad undir sig; þegar einhver ljóstar upp óhródri um náúngann, þá taka menn i þann strenginn: sé nockrum af yfirbodurunum, edur foreldrunum eitthvad bodid, hversu møglunarsamir, hversu tregir eru menn i ad hlýda því? hvad tómlátir eru foreldrarnir, sumir hverjir, i því ad færa bornin til Jesúm? til kyrkjunnar koma þau ad sønnu, þar i er ei svo mikill brestur, en hversu sumum sé umgéfid, ad brýna fyrir þeim þad er þau heyrdu i kyrkjunni, þar ber raun vitni um, nær þau eiga ad gjora grein á sínum kristinndómi; óskandi væri, ad ei fyndust þeir, er varla hafa nockud annad fyrir þeim, enn skammarlig ord og fiblsligt hjal, sem sjálfir þeir eru vanir til. Engillinn sagdi vid Abraham, er hann ætladi ad offra syni sínum: haldt þinni hendi frá sveininum, því nú veit eg ad þú óttast Gud, ad þú þyrmdir ecki þínum eiginn syni; en Andskotinn gétur og sagt vid marga-hverja, sem ecki þyrma afkvæmi sínu vid eylífum píslum, heldur láta þad uppalast i hans skóla: nú sé eg ad þú elskar mig, þar eg sé, ad þú svo uppelur son þinn, ad hann géti ordid einhvern tima min fórn, haldt því ecki hendinni frá sveininum, þar til hann verdur fullur og feitur, og hæfur til ad offra. Menn blessa Gud og látast lofa hann og dyrka, en gjora þó ecki þad hann bodid hefir, en Andskotanum formæla menn og atyrda hann, en gjora þó hans verk, er ecki þetta ad segja: herra! herra! en gjora þó ecki Fodursins vilja? er þad ecki ad kalla Gud sinn fodur, en ræna hann þó heidri sínum? Menn gánga til heilags altarisins sakramentis þrisvar, fjórumsinnum á ári hverju, þar ætlumst vér til ad forlíka oss vid Gud og taka sátt af honum fyrir afbrot vor, og bjódum honum i sektina Guds Sonar dauda og hans forþénustu, en þess er vel ad gjæta, ad menn taki ecki þángad med sér gésti þá, er hann ecki má eiga sess med, allra sízt hatur til náúngans; en ad þad hendi þá suma, er audséd af því hatri og úlfbúd, er tídkast manna á medal, á stundum ecki laungu eptir þad menn hafa minust vid Krist, er ecki slíkt ad kalla: herra! herra! en gleyma hans bodi, er hann sagdi hjá Marcum, 11 Kap: þegar þér standid búnir til ad bidjast fyrir, þá tilgéfid, ef þér hafid nockud á móti einhverjum, svo ad ydar Fadir, sem á himnum er, forláti ydur ydar misgjordir; er þad ecki, segi eg, ad bidja um frid med reiddu sverdi? er þad ecki ad sidurstu ad segja: heill vertu Rabbi! en hafa bak vid sig sverd og

stángir? mun þad nú nóg, kristnir menn! ad kalla: herra! herra! þad er, ad látast Gudi þéna, en fremja þó allt þetta vondskunnar athæfi. Þar eru engin ber á þessum víuvidi, engar fíkjur á þessu fíkjutré, jafnvel sjálf blødin eru nidurdottin, allt hvad eg legg vid þau er forgéfins, segir Drottinn, Jer. 8; hvad mørg ár hefir þú komid, Drottinn minn! og leitad ávaxtar af oss og engan fundid? hversu kroptugliga hefir Sonur þinn fyrir oss bedid, ad vér mættum enn þá eitt ár standa? fyrir hans árnan er þad skéd, ad vér ecki med øllu erum upprættir; þarfyrir, kristnir menn! takid vara á ydar vitjunar- tíma: gjørid ydran medan Guds ríki er nálægt, øxin er sett til rótar trjánna, hvert þad tré sem ecki ber ávøxt, þad skal upphøggvast og í eld kastast, Matth. 3; bídum ecki eptir Jerúsalems hegningu, um hverja Gud sagdi vid spámanninn: þú skalt ecki bidja fyrir þessu fólki og ecki upphefja raust edur bæn, edur forþída fyrir þá, þvi eg mundi enganveginn bænheyra þig, Jer. 7. Med mikilli alvøru og gaumgjæfni byrjar manni ad rannsaka sjálfan sig, hvert ad hann hefir vitnisburd H. Anda, ad hann sé Guds barn, edur ad hann leidist af falskri imbirlingu um arfarétt Guds barna, hvad margan hendt hefir, sem Gud nádi, og er þad audsært, ecki einasta af dæmi Pharíseanna og hinna skriftlærdu, um hverja sjálfur Frelsarinn vitnar, hvad fjarlægir þeir verid hafi Guds ríki, heldur margra annarra, sem ad eckért efast um Guds nád, en lifa þó hvergi nærri svo sem kristnum ber, jafnvel þótt ad ei séu þeir verstu klækjum hladnir, hverjum eckért er betra rád enn þad, sem Páls géfur, er hann segir, 2 Cor. 13: reynid hvert þér erud í trúnni; hvad ei gétur med betra móti skéd, heldur enn ef vér rannsøkum vora lifernis háttu, þvi trúin er aldrei ávaxtarlaus, heldur verkar hún fyrir kjærleikann, allar kristiligar dygdir hefir hún í sér fólgnar, hvar um eg vil nockud framar tala í sídari greininni, en láta um hid fyrra úttalad ad svo støddu.

St. Petur sagdi, ad hjá Gudi væri ecki manngreinarálit, heldur á øllu fólki, af sérhverri þjód, sem gjørir hans vilja, hefdi hann velþóknan, Act. 10; nú er þad ó- møguligt syndugu holdi ad gjøra Guds vilja ad fullu, þvi þad er hid sama og ad uppfylla løgmálid, en þad er oss um megn, sem ad í syndinni erum gétnir, hverrar spilling ad dagliga brýtur sig út um þenna daudliga líkhama, svo ad þegar vér viljum gjøra hid góda, þá lodir hid vonda vid oss; þad játar Páls um sig, Róm. 7, med mikilli harmakløgun, og mun engum af oss betur varid. Nú heyri eg Drottinn tala á þá leid hér í gudspjallinu, ad sá megi enginn inn í Guds ríki koma, sem ei gjørir Fødursins vilja, en hverr mun þá hólpinn verda? Gjæt þess nú, barn mitt! er Páls segir, Róm. 8; hinn sami Páls, sem taldi vankvædi sín á ad uppfylla løgmálid, hann segir: þad sem løgmálinu var ómøguligt, af þvi þad veiktist fyrir holdid, þad hefir Gud gjørt, sendandi sinn Son í lík- ingu syndugs holds, og fyrir syndina fordæmt syndina í holdinu; til þessarar réttarbótar vísar Drottinn oss sjálfur hjá Jóhannem, 6 Kap: þad er vilji hans, er mig sendi, ad hver, sá ed sér Soninn og trúir á hann, hann hafi eylíft líf, sem er hid sama og ad inngánga í himnaríki. Guds vilja er ómøguligt ad gjøra svo honum líki; þótt þér gjørdud allt þad þér ættud ad gjøra, segir Frelsarinn, þá játid samt: ónýtir þjónar erum vér, Lúc. 17; en hversu mikid oss bresti á þad, til þess finna allir þeir, ed rannsaka sinn lifnad og bera

hann saman vid Guds h. logmál, jafnvel hinir réttlátu, er vér svo køllum; Nói, Abraham, Jsak, Jakob, Elías, Samúel, Job, Daníel, mega forláts bidja, þegar Gud heldur dóminn, í hvers augum þad himnanna himnar ecki hreinir eru; trúin á Guds Son er þad alleina, sem oss réttlætir, því sagdi Pétur fordum, ad þar væri ecként annad nafn undir himninum monnunum géfid, í hverju oss byrjadi sáluhólpnum ad verda. Væru ecki allir affallnir og allur heimurinn sakfallinn fyrir Gudi, Róm. 3, þá væri ecki hans Sonur í heiminn kominn ad kalla syndugа og ecki réttláta til ydranar; en alla hefir hann kallad, ollum segja látid fyrir Jóhannem: gjorid ydran, þviad Guds ríki er nálægt, Matth. 3, ollum hefir hann í sínu nafni prédika látid ydran og syndanna fyrirgéfning, er þann hljóm heyrt hafa, sem út er genginn um alla heimsbygdina, ollum hefir hann boda látid: gjorid ydran og trúid evangélió, Marc. 1. Þessi er minn elskuligur sonur, í hverjum mér velþócknast, sagdi Guds fodurs raust af himnum vid ána Jórdan, Matth. 3; þarfyrir er sérhver sá velþóckadur hjá honum, sem trúir á nafn eingétins Sonar Guds, og hann kémur ecki til dómsins, Jóh. 5, þad er, hann verdur ecki fordæmdur, því hann hefir elskad oss í himnum elskuliga, og þessi er logmálsins uppfylling, þessi er sá Guds vilji, er Frelsarinn talar um í gudspjallinu, ad trúa á hann, en med hvilíkri trú, kristnir menn! ecki hans, sem trúir, ad Gud er til alleina, því trúa og djoflarnir og skélfast þar af, ecki hans, sem kallar sig trúa á Gud, en nær hann sér bródur edur systur skort lída, géfur hann þeim þó ecki þad, sem líkhamanum gagnar, Jak. 2, jafnvel þótt hann hafi andlegd heims þessa, því sá, sem segist elska Gud, en hatar sinn bródur, segir Jóhannes, hann er lygari, því ef hann ecki sinn bródur elskar, þann er hann sér, hvernig má hann Gud elska, þann er hann sér ecki, 1 Jóh. 4, sá dregur sig á tálar, er hann meinar sig ad trúa á Gud, en sýnir enga trúarinnar ávexti. Páll segir, ad í Christó gildi hverki umskurn né yfirhúd, heldur trú sú, sem verkar fyrir kjærleikann, en kjærleikurinn er logmálsins uppfylling, Róm. 13, þad er, hann innibindur í sér allt þad, sem í logmálinu bodid er, en þótt hann sé ófullkominn hjá oss, þá verkar trúin þad í honum, ad hann gildir í hans augliti, sem hefir sett Jesúm Christum til eins nádarstóls í hans blódi, til ad auglýsa sitt réttlæti, ad hann sjálfur sé réttlátur, og réttlætandi þann, sem er af trúnni Jesú Christi, Róm. 3, þad er, sjálfur réttlátur í því ad taka eckert ófullkomid fyrir gyldt, en rettlætandi þó ránglátan fyrir trúna á Kristum, og gjorandi þau verkin gyld, sem af henni framkoma og í Gudi gjord eru; og má hér af sjá, hvilíkri þeirri trú byrjar ad vera, sem er eptir Guds vilja; í einu ordi ad segja: sýnid mér ljós fyrir utan birti, sól fyrir utan ljóma og eina manneskju fyrir utan sál, og skal eg sýna ydur rétta trú fyrir utan ávexti. Tvøfaldt er embætti trúarinnar; eitt er þad, ad trúa því, ad Gud sé hegnari vondra verka, annad, ad forláta sig þar uppá, ad Gud muni syndirnar fyrirgéfa; en þad er varla moguligt, ad sá trúi hinu fyrra, sem ad framfer í glæpunum ydrunarlaust, því segir David, ad hinn heimski segi í hjarta sínu: þar er enginn Gud, Ps. 14, og hann trúir forgéfins, ad sér verdi syndirnar uppgéfnar, sem liggur í þeim vísvitandi, hafandi enga vidleitni, edur atburdi, til ad krossfesta sitt hold med þess girndum og tilhneigingum; oftraust er þad Guds nádar, en ecki sú trú, er manninn hólpinn gjorir. Þú segir:

min trú er veik, því veldur fjøldi synda minna, ad eg er ecki aldeilis fulltrúa um, ad Gud muni síns réttlætis vegna géta fyrirgéfid mér þær, en eg er ecki einasta ófullkominn, heldur óstødugur í minu apturhvarfi og í því ad gjøra Guds vilja; heyr mér, barn! er Lausnarinn þá kominn, til ad kalla réttláta og ecki syndugа til ydrunar? Þínar syndir eru Djøfulsins verk; mun ei Guds Sonur kominn til ad nidurbrjóta þau? 1 Jóh. 3; þetta mistraust er eitt af þeim, þad mun Guds Sonur fyrir hvørn mun í burt taka, því hann veit, ad á því ridur sáluhjálp þín ad trúa á Gud og þann, er hann sendi, Jesúm Christum; mun ecki nádin yfirgnæfa, þar sem syndin yfirgnæfir? Róm. 5. Hefir ecki Gud alla undir óhlýdninni innilukt, (þad er, undir þeckingu syndarinnar) uppá þad hann miskunadi øllum? Róm. 11; ef þú nú þeckir synd þína og vilt hana af hjarta ofgjørt hafa, hvernin kanntu þá ad efast um Guds miskunsemi edur fyrirgéfningu syndanna, þar Gud vill ecki, ad nockur madur tapist, heldur komist til sannleiksins vidurkénningar? 1 Tím. 2. En þó ad trúin sé veik, þá er þad þó trú; einn neisti er eins vel eldur, svo sem mikid bál, einn dropi er eins vel vatn, svo sem allur sjórinn, svo var og trú fødur hins túnglsjúka eins vel trú, svo sem hinnar Kanaanisku, svo sem hinnar blódfallssjúku, svo sem hundradshøfdingjans. Bid med lærisveinunum: Herra! auk þú oss trúna, Lúc. 17, og med fødur hins túnglsjúka, er eg strax umgat: eg trúi ad sønnu, Herra! en hjálpa þú vantrú minni, Marc. 9; en þótt ei bregdi strax vid, sem þú bidur, þá lát þér á medan nægjast Guds nád med Pálo, því hans kraptur fullkomnast í breiskleikanum, 2 Cor. 12, og vissi Gud, ad þér ecki nægdi um sinn þad litid, sem þú hafa þykist, þá mundi hann án efa ad skýndingu vidauka, því án trúarinnar er ómøguligt Gudi ad þóknast. Trúin er verk H. Anda, en ecki þitt; kalla þad aldrei litid, sem Gud hefir gjørt; gjæt þess og, barn mitt! ad hinn nádugi Gud heimtar þad ecki af syndugum manni í evangélio, sem honum er um megn; þar er enginn af øllum Adams nidjum, sem ad fullu hefir Guds vilja gjørt, nema hinn annar Adam, sem er Gud af himnum, sá ed í heiminn er kominn ad gjøra hans vilja; hann er ánægdur med gudrækni hjartans, og alvarliga vidleitni til ad lifa eptir sínum vilja, því þeir, sem eru í Christó Jesú, þeir eru ecki undir løgmálinu, Róm. 6, og ecki er fordæming í þeim, Róm. 8; Gud høndlar vid þá svo sem børn og ei svo sem þræla, því hann veit hvada verkefni vér erum, og þeinkir á, þad vér erum mold, Ps. 103; sagdi ecki engillinn vid Abraham: eg veit ad þú óttast Gud, þó hafdi hann sína bresti, er hann tvisvarsinnum missagdi um konu sína, ad hún væri hans systir; Jacob, er hann á tálar dró sinn blinda fødur, og hversu mjøg kvartar Pálus um þá synd, sem í honum bjó, Róm. 7; þessi dæmi hefir andi Drottins uppteikna látid til huggunar þeim, sem af efaseminni freistadir verda, af því þeir finna skort á þeirri hrósan, sem fyrir Gudi gildir. Vér høfum í Christó þann høfudprest, sem kann ad sampínast veikleika vorum, Hebr. 5, hann er brunnur þess vatns, sem ad uppvellur til eylífs lífs, Jóh. 4, af hans fyllingu høfum vér allir medtekid nád fyrir nád, Jóh. 1; í hønum finnur hinn strángi allsherjar Dómari allt, þad hann brestur hjá oss, hann er oss af Gudi géfinn til réttlætis, til helgunar og til endurlausnar; hønum med Fødur og H. Anda, sé veldi og kraptur, ríki og máttur, dýrd og heidur, frá einni eylífd til annarar, amen!

Níunda Sunnudag eptir Trínitatis.

Gudspjallid, Lúc. 16 Kap.

Á þeim tíma, Jesús sagdi til sinna lærisveina: nockur madur audugur var þar, sá ed hafdi einn rádsmann, sá sami var ófrægdur vid hann, svo sem hefdi hann eydt hans gótzi; og hann kalladi þann sama til sín, og sagdi til hans: hvad heyri eg þetta af þér? gjør þú reikníngskap af þinni rádsmennsku, þvíad þú mátt eigi lengur rádsmennsku hafa. En rádsmadurinn sagdi med sjálfum sér: hvad skal eg til gjøra, minn herra sviptir af mér rádsmennskunni? eg dugi ecki til ad grafa, en skammast mín ad bidja; eg veit hvad eg skal gjøra, nær ed eg verd settur af rádsmennskunni, svo ad þeir medtaki mig í sín hús. Þarfyrir samankalladi hann einn og sérhvørn skuldamann síns herra, og sagdi til hins fyrsta: hvørsu mikid ertú skyldugur mínum herra? en hann sagdi: hundrad tunnur vidsmjørs; og hann sagdi þá til hans: tak þitt bréf og sezt nidur, og skrifa snarliga fimmtígir. Eptir þad sagdi hann til hins annars: en hvørsu mikid ertu skyldugur? sá sagdi: hundrad mælikérøld hveitis; þá sagdi hann til hans: tak þitt bréf og skrifa áttatígi. Og herrann lofadi þann rángláta rádsmann, þad hann hafdi gjørt svo forsjálliga, því þessa heims børn eru kjænari sonum ljóssins í þeirra kynslód. Og eg segi ydur: gjørid ydur vini af þeim ránglætis mammona, svo ad nær ydur þrýtur, ad þeir medtaki ydur í eylífar tjaldbúdir.

Exordium.

Marta! Marta! þú ert áhyggjusom og mædist í mørgu, en eins er þørf, María hefir útvalid þad góda hlutskiptid, sem ecki skal frá henni takast, sagdi Lausnarinn fordum, Luc. 10. Þad eru stór vanheilindi sálarinnar hjá oss, daudligum mønnum, ad hún syrgir svo mjøg fyrir líkhamanum, en lítid fyrir sjálfri sér, og verdur því ecki á móti sagt, ad hún veltist nærsta mjøg úr tign sinni, þegar svo ber vid, því hvad er kroppurinn hjá henni ad reikna? hann er mold og aska, hún er einn lifandi andi; hann skynjar eckert af sjálfum sér, hún er full ráds og skilnings; hann deyr og rotnar í grøfinni, þar liggur hann til þess hún vitjar hans aptur eptir Guds alvísu rádstefun, og sídan skulu þau bædi þess net edur gjøld hafa, sem hún hefir séd fyrir sjálfri sér og hønum, á medan þau voru bædi saman í lífinu; en Frelsarinn segir, hjá Matth. 16 Kap: hvad gagnar þad manninum, ad hann eignist allan heiminn, og lídi tøpun á sálu sinni. Þetta skilst ecki sumum mønnum, svo eru þeir áhyggjusamir um þad nálæga, en syrgja lítt fyrir hinu eptirkomanda; og jafnvel finnst þessi brestur hjá þeim, sem Gud vilja óttast, hverja og Frelsarinn kallar ljóssins børn í þessa dags evangélió, af því þeir eru í skírninni Guds børn vordnir, hver ad er fadir ljósanna, Jac. 1, Christi brædur eptir endurgétníngunni, hver ad er ljós heimsins og upplýsir alla menn, sem koma í þenna heim, Jóh. 1, og upplýstir af H. Anda, sem er ljóssins andi og ecki myrkursins; en tómlæti þeirra og óframsýni straffar Drottinn hér í gudspjallinu med eptirlíkíngunni um hinn rángláta rádsmann, um hverja margur hefir margt talad, og fært hana heim uppá oss,

sem á stundum erum ótrúir ráðsmenn yfir því pundi, sem Guð hefir oss til meðferðar fengið, og er það að sönnu vel til fundið; en ásetníngur Frelsarans er, að kénna börnum sínum guðrækiliga framsýni í þeirra sáluhjálpar efnum, það sýna oss þau orð, er síðarst standa: og eg segi yður: gjörið yður vini af þeim ránglætis mammóna, svo að nær yður þrýtur, að þeir meðtaki yður í eylífar tjaldbúðir. Þessi orð vil eg nockuð gjörr yfirvega í þetta sinn, hvar til hinn góði Guð veiti ast að hjálpa, með styrk síns Anda, í Jesú nafni, amen!

Útleggíngin.

Hér stendur meðal annars í guðspjallinu, að herrann hafi lofað hinn rángláta ráðsmann, það hann hafi svo forsjálliga gjört; ecki er það meiníngin, að Kristur hrósi þessum óhlutvanda manni, heldur segir hann frá því í eptirlíkíngunni, að hans lánardrottinn hafi prísað, ecki rángsleitni hans eða prettu, því enginn af oss hrósar slíku á sínum þénara, heldur slægvitsku hans í því, að sjá sér farborða, nær hann væri affettur ráðsmennskunni, svo hvörki þyrfti hann að erfiða, né fara á vonarvol; og þetta dæmi brúkar Frelsarinn til að eggja sína þénara á kristiliga framsýni í sínu guðrækuis eyrendi, að líka svo sem þessi veraldar sonur var forsjáll í því, að búa um tímanliga atvinnu sína, svo skuli þeir og vera í því, að sjá sér borgið í andligum efnum; því fylgir eptirlíkíngunni nockurskonar umkvörtun, er svo hljóðar: þessa heims börn eru kjænari sonum ljóssins í þeirra kynslóð, og þar á eptir boðorð Frelsarans, hvernig þeir breita skuli, sem vilja eiga víst með Guði og öllum heilögum í eylífum tjaldbúðum. Gjörið yður vini af þeim ránglætis mammóna, segir Frelsarinn, svo kallar hann auðlegð heims þessa; það ber til þess, að varla er nockurt það ránglæti í heiminum, sem að auðurinn sé ecki viðriðinn með einhverju móti; hvaða ránglæti hafa menn ecki við í því, að afla hans í kaupum og sölum með yfirvarpi laga og réttinda, til að svæla undir sig eignir annarra, með féburði í dóma, með ráni og stuldi, með okriki og ásælni, með lygum og prettvísi? En svo sem það er ecki minna vert, að gjæta fengins fjár, en afla þess, svo skéður og ecki minna ránglæti í meðferð auðsins, heldur enn í safninu; eður hvað gjöra þeir, eð brúka hann til ofmetnaðar, stæra sig þar af, þacka sjálfum sér fyrir sitt luckulán, færa fórnir fyrir sínu eigin neti, brúka fé sitt til að niðurdrepa hönum, sem rángindin líður, til að réttlæta hinn rángláta, en fella ránglátan dóm yfir hinn saklausa, til óhófs í mat og dryck og annars bílifis, en láta hinn fátæka og nakta þorsta og húngur líða, innihalda lánuðu fé, og svíkja daglaunarann og þann, sem slegið hefir lönd hins ríka, um sitt verðkaup, svo að þeirra hróp er inngengið í eyru Drottins Zebaoth? Jac. 5. Eru það þá undur, þótt hann nefnist ránglætis mammóna? og þótt ecki æfi allir allt af þessu, þá er hverr partur þar af nógur til að fordæma þann, eð það fremur, því hvert að einn tapar lífinu fyrir lauslæti, eins og hann, er samlagaði sig skjækjunni af Móabs börnum, Núm. 25, eður fyrir ágirni og níðsku, eins og Nabot, eður fyrir asnaleitina, eins og Símei, eður frumgétníngu sinni með laungunínni eptir hinum sæta rétti, eins og Esaú, eður himnaríki fyrir miskunarleysi og harðýðgi, þá má einu gilda; litlu varðar um hvern veg að einn steypir sér til helvítis. Nú er svo ástatt um auðinn, sem eg sagt hefi, ecki það, að hann sé illur í sjálfum sér, Guðs blessan er hann,

og nærsta þarfur þeim, er vel vita með hann að fara, og brúka hann Guði til dýrðar og náúnganum til gagns, og til þess að vera ríkur í góðum verkum, annars er hann skaðligur sökum vanbrúkunarinnar, og því segir Páluns, að þeir, eð ríkir vera vilja, falli í Djöfulsins snörur; þarfyrir sögðu og hinir gömlu, að hinn ríki væri annaðhvert ránglátur, eður ránglâts arfi; nú gétur það ecki að öllu leiti satt verið, því ei veit eg hversu stórríkur að Abraham var, þegar hann fór út af Ur í Kaldea landi, áður enn hann kom til Haran, Gén. 11; ecki var Jacob ríkur, þegar hann kom með einsamlan gaungustaf sinn til Labans, og ecki var Davíð fjölskrúðugur, þegar hann fór landflótta fyrir ofríki Sáls, og mæltist til matarverðar fyrir sig og fólk sitt af Nabal, 1 Sam. 25; svo kunna og margir að vera enn nú í dag, sem vel eru komnir að fé sínu, svo sem þeir eð auðgast af örlæti konúnga sinna og annarra höfðingja, ef þeir ei vanbrúka gunst þeirra öðrum til skaða, þeir eð með bindindi og sparsemi auðlegð safna, svo framt að hann sé ecki óþocki fjár síns, eður neiti hinum þurfanda um það, sem Guð hefir honum boðið að géfa. Margur verður auðugur af embættislaununum og kunnáttu sinni, verji hann þar til yðjn sinni og ástundan, og taki ei framar enn Guð og yfirvaldið boðið hefir, þá má hann eiga sitt með góðri samvitsku; margur græðir af handabla sínum og brúkar náttúruna, sem er rík, til útvega sinna, það er saklaus gróði, ef allt er annað rétt; en fyrir því, að í öllu þessu er hófið vandhitt, svo að enginn er að fullu viss þar um, að eckért sé rángfengið í búi hans, þar auðurinn er fagur, en menn eru ecki alltíð aðgjætnir í slíku og fyrirgéfa sjálfum sér mikið, þá kalla eg það stóra náð fyrir alla, að menn eiga kost á, að gjöra sér vini af þessum ránglætis mammóna. Tveir liggja vegir til þess sérdeilis, sá eini er, að gjalda aptur það, sem einhver af öðrum rángliga dró, annar, að géfa ölmusur fátækum; báða kénnir oss Zacheus tollheimtumaður, er hann sagði við Drottinn, Lúc. 19: helmínginn af eignum mínum géf eg fátækum, og hafi eg prettað nockurn, géf eg ferfaldt aptur; Guð hjálpi oss vel. Litill var þessi tollheimtumaður verti, en mörgum stórum manni mun hann kénna mega aðferð kristiligs apturhvarfs; Drottinn gaf honum þann vitnisburð, að hann væri Abrahams sonur, líkast er, að hann hafi svo verið að burðum, það sýnir nafnið, og margir Gyðingar voru tollheimtumenn Rómverja, en hann hafði tapað Abrahams barnarétti með tollheimtunni, því heiðingja og þá leggur Frélsarinn að jöfnu, Matth. 18, en því olli auðmýkt hans og áværtir trúarinnar, að Drottinn kallar hann Abrahams son; eg segi enn nú, að þetta smámenni gétur kénnt mörgu stórmenni sannan veg yðranarinnar; hann dæmdi sjálfan sig í þjófsbætur, því svo segja Mósis lög, Exód. 22, að þjófurinn skuli gjalda fjóra sauði fyrir einn, sem stolinn er; nú er þó straffið herdt af kristnu yfirvaldi eptir því, sem glæpirnir varið hafa, en þess væri óskandi, að hinir stóru þjófarnir létu ei hengja þá smáu, eins og hvalfiskarnir gleipa litlu fiskana; ef öll þvilík varmenni ætti undir gálgann að draga, þá mundi böðla vanta, þá mundi snörulaust verða, svo að gaungumaðurinn fengi varla það hann kynni að vefja um fótur sín; en hér er þó ecki svo mjög hætt við; hinn réttláti Dómari héfir séð þvílíkum mönnum bæði fyrir böðli og snöru, þar eð hver hengir annann á stundum. Stundum kvelur einn gjálífur sonur, ein lausldt dóttir sins föðurs-hjarta, stundum plága þá opinberir þjófar, öðrum sendir hann eld og

vatn, vind og óvedur til ad tugta þá; en fyrir því, ad þessir fépúkar ecki taka því, svo sem af Drottins hendi komnu, annadhvert fyrir hans lidun edur tilhlutan, þá kyrkir búksorgin þá og auraelskan, jafnvel midt í daudanum, nema þeir ádur séu afhuga heiminum, og hafi goldid þad aptur á einhvern hátt, er þeir med rángu frá ødrum tóku; svo fyrirfarast þessir aumíngjar, og verda heingdir jafnvel fyrir utan bødul og snøru, og í sannleika, kristnir menn! þá er þad einsætt hverjum einum, er erfa vill himnaríki, ad gjalda þad aptur, er hann hefir svælt undir sig frá ødrum, því jafnvel hinn minnsti peníngur, er hann veit sig med óréttu halda, hann er pantur Andskotans uppá hans sálu, sem géfur honum rétt til hennar, svo fljótt sem hún skreppur út af kroppnum, nema hinn hafi ádur bætt fyrir sig, ef hann má því vidkoma, og fyrir því ad enginn veit, hvad mikil umsvif ad daudinn lætur honum eptir, þá er ei rád, nema í tíma sé tekid; Gud hefir aldrei heitid þeim kvittun syndanna, sem ecki lætur af illu og lærir gott ad gjøra, Esa. 1. Sá ed stolid hefir, hann steli ecki meir, segir Páls, Eph. 4; tak ecki svo ord hans, ad hann banni alleina ad stela framvegis, en leyfi ad fela þad, sem allareidu stolid er, því Gud býdur ecki alleina ad láta af illu, heldur og ad gjøra hid góda, og skyldi þad vera fyrst af gódgjørdunum, ef svo má kalla, ad géfa þad aptur, sem einn rángliga inniheldur, og sá, sem ecki hefir leida á syndinni, hann gétur varla ætlad til fyrirgéfníngar, en hann sem ecki hefir andstygd á því fé, er hann rángliga tók, hann hefir og ecki heldur leida á hinum rángláta gjørníngi. Menn vilja segja, ad þad sé ómøguligt, ad gjalda øllum aptur þad, sem med óréttu tekid var; hann er daudur er þú tókst frá, þá lifa þó kannské erfingjar hans, gjald þeim slíkt, er þú varst honum skyldugur, annars ertú engu betri enn hann, ed svælir undir sig annars arf; vera má þú vitir ei hvar hann er ad finna edur arfa hans, þá høfum vér þó fátæka jafnan hjá oss, þeir taka vid arfinum, þegar enginn er erfinginn. Þú manst ecki hvad mørgum, edur um hvad mikid sérhverjum þú hefir órétt gjørt; þetta er líkligt, sérdeilis hafir þú til margra ára saman safnad; þetta er líkligt, segi eg, því vér skrifum þad ecki svo á minnistøfluna, sem vér tøkum frá ødrum, en þad sem frá oss kann tekid ad vera, því gleymum vér ecki svo brádliga; en áttú þar fyrir ad vera hyggjulaus hér um? nei, barn mitt! þess meira, sem þú hefir frá ødrum rángliga tekid, þess fleirum, sem þú hefir órétt tilgjørt, þess meiri hug skaltu leggja á mál þitt, þad er og ecki ómøguligt ad gjøra nockurn jøfnud í slíku; til dæmis: þú veitst hversu frekt þú hefir byggt lønd þín, hvad mikid þú hefir dregid af verkamønnum þínum, hversu ofmikinn ábata þú haft hefir á því þú seldir og keyptir, gjør svo smásmugligan reikníng vid sjálfan þig hér um, sem þú kannt, annars vill Gud reiknast vid þig; dæmir þú ecki sjálfan þig, þá verdur þú af honum dæmdur, 1 Cor. 11, hann hefir ecki gleymt þó þú gleymir, og nær þú hefir svo gjørt, þá kasta nockru framyfir, og þó meira enn minna, svo þú sért viss um, ad Satan hafi ecki eina klauf eptir í búi þínu, heldur enn Israel á Egyptalandi; sé þá nockud ofgoldid, þá er því ecki spillt, þad verdur ad féssjód á himnum, þad verdur ad ølmusu, og þad er rétt, ad gjøra sér vini af hinum rángláta mammon. Ecki einasta galdt Zacheus aptur, þad hann rángliga tekid hafdi, heldur og gaf hann helmíng eign sinnar fátækum, þad gédjadist Frelsaranum svo vel, ad hann sagdi: á þessum degi er húsi þessu heilsa skéd;

haldt sál þína svo dýrmæta, barn mitt! ad þú sjáir ecki eptir nockrum forgengiligum ölmusum til ad njóta sömu blessunar, því jafnvel þótt ecki vinni vorar ölmusur edur önnur verk til neins hjá Gudi, þar vér gjörum eckért fram yfir það, sem vér eigum ad gjöra, þá eru þær Gudi þó hvad kjærastar af öllu því vér bjódum honum, nær þær af trúnni framkoma og af kjærleikanum, annars gilda þær ecki, því þótt eg bitadi allar eigur mínar nidur fyrir fátæka og hefdi ecki kjærleikann, þá væri eg eckért, segir Páll, 1 Cor. 13. Þarfyrir, sjái menn til hvernig menn ölmusur géfa, ef þeir vilja ad þeir taki þá í eylífar tjaldbúdir, sem þær þiggja, ecki til fordildar sér, eins og Pharisei, það heitir ad láta blása í básúnur fyrir sér, ad géfa ölmusur til ad taka virding af mönnum, og sérdeilis þeir, ed útsjúga hús eckna og födurlausra, meinandi þó ad afþvo allt soddan med nockrum ölmusugjördum; þótt það sé bezt úr vondu ad ráda, ad géfa af því, sem illa er fengid, eins og Zacheus gjördi, og láta svo af ránglætinu, eins og hann, þá ætla ecki ad þínar ölmusur muni gilda mikid, ef þú heldur áfram í prettunum; lát þér umhugad vera, ad það sé vel fengid, sem þú géfur af. Eg elska réttinn og hata ránid, það er samteingist vid brennifórnina, segir Drottinn hjá Esaiam, 61 Kap.; hér af kunna menn ad sjá, hvad þær ölmusur gilda muni í augliti Drottins, sem einn ætlar ad betala sjálfum sér aptur med féráni af náúnganum, þær eru engu betri enn hunds verd edur skjækju, sem Gud vildi ecki láta bera inn í helgidóminn á tímum gl. testamentisins, Devt. 23. Þarfyrir, nær þú ölmusu géfur, þá sjá til, ad hún sé í Gudi gjörd; sértu ríkur, þá géf ríkugliga, og gjæt þess, af hverjum þú aud þinn fengid hefur, þó svo, ad þín vinstri hönd viti ecki hvad hin hægri gaf, gjæt og þess, ad þú géfir ecki oflitid, ef þú mátt vel; það er stór synd ad hafa alls nægtir, en láta hinn voluda svo frá sér fara, ad hann hafi varla magann fullan, auk heldur til næsta máls. Þér sundurmerjid andlit hinna fátæku, segir Drottinn, Es. 3; þótt það sé talad í annari meiningu í þessum stad, þá heitir það rétt ad sundurmola andlit hins volada, ad láta hann horfa á andlegd sína, en skamta honum svo naumt, ad hann sé litlu nær; ecki gjördi það Drottinn, er hann saddi 5000 manns í eydimörku, því gudspjallamadurinn segir, hann hafi géfid, svo sem hver vildi hafa, Jóh. 6; ef þú vilt segja það nidskunni til umbótar, ad hann hafi haft betri rád enn þú, þá vil eg segja: gétur þú ecki trúad honum, er það gjördi, ad hann kunni ad géfa þér tinfallt aptur vid það, sem þú gafst vesælingnum. Sértu fátækur, þá géf þó af fátækt þinni slíkt, er þú af mátt leggja, og lát það vera af gnægd hjarta þíns, því Gud álítur hjartad; Lausnarinn sagdi, ad eckjan sú, er lagdi tvo smápeninga í Guds kistuna, hún hefdi meira lagt, enn allir hinir ríku, því hún gaf af leifum sínum alla lífsnæring sína, Marc. 12; vit því, ad það litid, er þú gafst, það er Gudi eins þægt og hid mikla, er hinn ríki gaf, því báda yckur gjördi Gud; en hvernig sem þér háttad er, þá géf med gódu skapi, því hýran gjafara hefir Gud kjæran, segir Salómon, Páls býdur það skuli gjörast, ecki med naudúng, heldur med fúsum huga; sá sem med illu gédi útilætur það hann géfur, hann hefir bædi tapad því, er hann gaf, og svo þeim launum, er hann kunni ad vænta af Gudi. Géf strax, ef þú géfur, því hann, sem fljótt géfur hann géfur tvisvar; seg þú ecki náúnga þínum: far burt og kom aptur, því á morgun skal eg géfa þér, ef þú hefir það, Ordskv. 3; það gjörir vesælinginn lángeygdan eptir

gjöfinni, sérdeilis ef þörf hans er bráð, og Guð kann að láta þig bíða eins lengi eptir hjálpinni, nær þér áliggur, því með þeim sama mælir, er þér mælið, mun ydur aptur mællt verða, segir Frelsarinn, Matth. 7. Ölmusur hafa stóra náð í Guðs augliti; bænir þínar og ölmusugjörðir eru uppstignar fyrir Guð til minnis, sagði engillinn við Kornelíum, Act. 10. Bænin er offur það, sem vér eigum dagliga Guði að færa, það eru kálfar vara vorra, Hós. 14, sem koma í staðinn fórnfæringa gl. testamentisins, ölmusurnar eiga þeim að fylgja, ei síður nú enn þá; ölmusan blíðkar Guð meir enn fórnin, því á miskunsemi hefir hann þóknan, en ekki á offri. Haf ráð mitt, konúngur! sagði Daniel við Nebúkadnezar, gjör syndir þínar að réttlæti og ránglæti þitt að miskunsemi við hina aumu, Dan. 4, líkligt er, að hann hafi það gjört, og kannské ecki apturhorfið úr vargshamnum til mannligrar rænu og skickunar ella. Að endíngu vil eg minnast á það, er hér síðarst stendur í gudspjallinu: svo að nær ydur þrýtur, þá meðtaki þeir ydur í eylífar tjaldbúðir; hverjir þá? Guðs voladir saudir; nær þrýtur oss? þegar vér förum naktir burt úr heiminum, eins og vér í hann komum; nær meðtaka þeir oss? veginn leggja þeir til þess hér í heimi með bænum sínum og andvörpunum til Guðs, að það megi oss endurgoldið verða í upprisu réttlátra, er menn gáfu í Guðs nafni. Jóhannes sá í opinberaninni einn engil standa frammi fyrir altarinu, hann hafði reykelsis kér af gulli í hendi sér, og var géfið reykelsi mikið, að hann offraði því með bænum heilagra, Apoc. 8; eg efast ecki um, að hér með eru og teiknaðar bænir voladra þurfamanna, sem eru réttir Christi limir, þetta reykelsi skyldu menn dýrum dómum kaupa, því það gagnar meir enn mörg þúsund stycki gulls og silfurs, nauta og sauda, en um síðir munu þeir meðtaka oss í eylífar tjaldbúðir, þegar Konúngurinn segir á efsta dómi til þeirra, sem eru á hægra veg: það sem þér gjörðuð einum af þessum mínum minnstu bræðrum, það gjörðuð þér mér, komið þér hinir blessuðu míns Föðurs, og eignist það ríki, sem ydur er fyrirbúið frá upphafi veraldar; þess njótandi að verða unn þú oss eylífur Guð og alleina ríkur, fyrir hann, sem vor vegna fátækur gjörðist, Jesúm Christum, vorn Frelsara, amen!

Tíunda Sunnudag eptir Trínitatis.

Guðspjallið, Lúc. 19 Kap.

Í þann tíma, og þá eð Jesús kom nær, að hann sá borgina, grét hann yfir henni og sagði: ef að þú vissir hvað til þíns friðar heyrði, þá mundir þú á þessum þínum tíma þar vaktan á hafa, en nú er það hulið fyrir þínum augum; þvíað þeir dagar munu koma yfir þig, það þínir óvinir munu byggja hervirki í kríngum þig og umkríngja þig, og á alla vegu að þér þreingja, og niður í grunn kollkasta, og þínum börnum með þér, og ecki munu þeir í þér láta stein yfir steini vera, af því þú þecktir ecki þinn vitjunar tíma. Og hann géck inn í musterið og tók til að reka út þá, sem seldu og keyptu þar inni, og sagði til þeirra: skrifað er, að mitt

hús sé bæna hús, en þér hafid gjørt þad sem annad spillvirkja inni. Og hvørn dag kénndí hann í musterinu; en kénnimanna høfdíngjar og skriftlærdir, og þeir yppurstu lídsins, leitudu fast eptir ad fyrirkoma hønum, og gátu þad ecki fundid, hvad þeir skyldu gjøra hønum, þvíad allt fólkid hné ad hønum, og hlýddi hans ordum.

Exordíum.

Vel útmálar h. Pálus þad skrimsli ágirndina, er hann segir, 1 Tim. 6: þeir sem ad ríkir vilja verda, þeir falla i freistni og snørur, og í margar girndir vitlausar og skadligar, hverjar ad steypa manninum í tøpun og fordjørfun; þetta er deginum ljósara, því undir þenna skapløst þénar svo mikd illþýdi annarra lásta, ad varla er nockur sú ódygd, ad ei þurfi hún lid af ad þiggja, nær hún er møgnud; eins og einn stór herra þarf margra þénara, svo er og óvættur þessi; hún tekur heila sveit af sinni kynslód i lid med sér: lýgi, rógur, bakmælgi, meinsæri, fláttskapur, undirhyggja, ofríki og jafnvel mord og manndráp eru hennar førunautar; þad vottar Póstulinn skømmu sídar i þessum sama kapitula, er hann segir, ad ágirndin sé rót alls ills, í hvørja þegar nockrir fikist hafa, þá hafi þeir villst frá trúnni og sjálfa sig í gégnum lagt med harmkvælum mørgum. Hinn ágjarni hefir ótal veidibrellur til útvega sinna, en ecki hefir Djøfullinn færri snørur til ad veida hann; hvad drap Achan? Jós. 7, hvad rænti Achab ríki og fjøri? hvad sálgadi Júdæ? Matth. 27; alltsaman gjørdi þetta fégirndin, og ótal fleira, sem ei verdur uppreiknad og kunnugra er, enn med mørgum ordum segja þurfi. Nú eru þó margir végir til ad verda ríkur, sumir leyfiligir, sumir óleyfiligir; hinir fyrri eru blessan Drottins, ástundan i sínu embætti og kristilig yrirhyggja, og annad þvílíkt, sem eg hefi nockud drepid á i nærst fyrirfarandi prédikun; hinir óleyfiligu eru svo margir, sem ágirndin fær uppdiktad, en med þeim hættustu er óráðvønd kauphøndlan, hverrar vegna ad Drottinn kallar ad Guds hús sé ordid ad ræníngjabæli hér í gudspjallinu, því segir Sýrach 27 Kap: einn kaupmadur gétur varla varid sig óréttí, né einn kramari fyrir syndinni. Nú fyrir því ad eg hefi ecki til forna i bók þessari neitt merkiligt um þenna hlut ritad, sem þó er harla naudsýnligt ad vita nockud um, þá vil eg taka mér orsøk af vandlæti Drottins til ad hugleida tvennt hér af, sem er: 1) hvør ad sé leyfilig kauphøndlan; 2) hvør ad sé óleyfilig. Hjálpa oss gódi Gud til þessa verks, fyrir Jesúm vorn Drottinn, amen!

Útleggíngin.

Þad er víst, ad ecki gétur verøld þessi stadist án kauphøndlunar; mismun hefir hinn alvísi Skapari gjort bædi landanna og mannanna, en engum hefir hann géfid allt, því hann ætladi sjálfum sér allt; ríkur og fátækur mættu hver ødrum, segir Salómon, en Gud hefir gjørt þá báda, Ordskv. 22, hann meinar ríkan ríkan, en fátækan fátækan, því hverttveggja kémur af hønum; hvarfyrir mun nú hinn Almáttugi svo gjort hafa? gat hann ecki alla fullríka gjort, sem á alla jordina og þad, sem þar inni byggir? ad vísu gat hann; hvarfyrir er þad svo skéd þá? enginn hefir ad sønnu hans rádgjafi verid, en þó má þad skilja, ad hann hefir gjort þenna mismun til ad láta dýrka sig af bádum, af þeim, sem nóg hafa, med kjærleikans verkum, af hinum, sem skortinn lída, med þolinmædinni, en þó ecki sízt til ad láta daudliga menn æfa sig í réttvísinni og kjærleikans verkum í allri høndlan og vidskiptum, þar enginn er sjálfum sér fullnógur um allt, ad ei sé hann annars þurfi í einhverju. Brúki því nockur kaupmannskap, þá æfir hann engan illan hlut, heldur

naudsýnligann; Gud hefir ecki fyrirbodid sjálfann hlutinn, heldur vanbrúkun hlutarins: vigt og mælir eru þeir hlutir, sem kauphondlan má ecki án vera, þad hefir Gud ecki bannad, en ránga vigt og mælir hefir hann fyrirbodid, Lev. 19, og þetta er ecki sídst ad taka vara á í vidskiptum manna; rétt er og hverjum manni ad kaupa þá hluti, er hann vid þarf, til þessa lífsnæríngar, edur skickanligrar brúkunar, sem Gud hefir ecki í sínu heilaga ordi fyrirbodid; svo keypti Abraham landid af Hephron til ad grafa kvinnu sína, Gén. 23; Jakob keypti land undir bú sitt af sonum Hemors, Gen. 33: Jóseph keypti fé hinna Ægyptsku til handa Pharaó fyrir atvinnu, Gen. 47; Jeremías akurinn af Chanameeli syni fodurbródur síns, og gjordi gjorníng þar um, Jer. 32; og Lamúel samlikir forsjálli konu og ydinni vid kaupskip, því ad hún sæki fædslu sína lángt ad, Ordskv. 31; fyrir því er þad saklaust ad brúka kauphondlan um þvílíka hluti. Allir þessir menn, er eg strax upptaldi, voru Guds vinir, og kunna menn ecki annad um þá ad ætla, enn ad þessi hegdan þeirra hafi leyfilig verid; en ef þeim var saklaust ad kaupa, þá var og hinum syndlaust ad gjora þad falt, er þeir seldu, því ecki er kaupandi nema seljandi sé. Lydía, sú er Páĺus skírdi í borg þeirra Thýatirórum, Act. 16, hún seldi purpura, og heyrist ecki ad Postulinn hafi bannad henni hondlan sína, og var þetta þó ecki svo mjog naudsýnligur hlutur til lífs næríngar, sem hún hafdi med ad fara. Sá ed selur handaverk sín, hverju nafni sem heita, hann brúkar saklausann kaupmannskap, því hann neitir brauds síns í sveita síns andlitis, ef hann ecki falsar verkefnid, edur brúkar í því adra rángsleitni, fyrir þvílíku munn hér eptir rád gjort verda í sídara partinum; hann ed selur þad, er hann missa kann úr búi sínu, þeim ed vid þurfa, hann gjorir gódan hlut, sérdeilis ef hann ecki inniheldur því, er hann má án vera, nær hinn er naudstaddur; svo gjordi Jóseph, þegar Gud sendi húngur í Ægyptaland, og þótt ad Heródes kongúngur Aschalónita væri hinn versti madur, þá var þad þó lofs verdt á honum, sem Jóseph sagnameistari skrifar, ad hann hafi selt jafnvel gérsemar sínar fyrir atvinnu handa þegnum sínum. Þeirra adferd er og saklaus, sem hafa fé í hondum, og kaupa naudsýnliga hluti, á medan nægtir eru af þeim, til ad selja odrum sem fátækari eru, og ei hofdu rád til ad kaupa til margra ára, og þótt þeir ábatist nockud þar af fyrir ómak sitt, þá er þad ecki synd, nær þad skédur med jofnudi og án okurs, og þad hygg eg ad sé hid sama, sem Páĺus býdur, 1 Cor. 7: ad þeir sem kaupa, séu svo sem ad ecki eigi þeir, þad ræd eg af því, er hann segir strax eptir, ad menn skuli brúka svo heiminn, ad menn ecki vanbrúki hann, þad skil eg svo, ad menn færi sér í nyt þá hluti, er Gud hefir lánad, þó svo, ad þad ei verdi med ásælni vid náúngann, til ad gjora sig ríkann enn hann fátækann, sérdeilis þar hann í þessum stad er ad tala um þá stuttu tíd, er menn eiga ad fást vid þetta tímanliga. Þeirra atburdir eru og réttvísir, og nærsta þarfir, er færa þá voru yfir hafid, sem eitt land má ecki án vera, nær þeir gjæta þess er St. Páll býdur, 1 Tess. 4: enginn yfirstígi edur ásælist sinn bródur í nockurri hondlan, því Gud er hegnari alls þessa; en nær þeir gjora þad til ad hafa þar af sitt ærligt uppheldi, en ecki til þess alleina, ad verda ríkir af þorf annara, þá er þeirra verk enganvegin lastandi, og má um þá segja eins og um hvern annann, sem ver erfidi og ydju

sinni til ad hjálpa náúnganum, ad verdur er verkamadurinn launa sinna; fyrir því á ecki kaupandinn ad sjá offsjónum yfir því, þótt þeir ábatist, ef þeir gjora hann ecki ad løgræningi, sérdeilis þar hann vogar lífi og gótzi til ad sjá hinum borgid, því hverttveggja þetta eru dýrmætari hlutir, og lífid ad vísu hinn kostuligasti af veraldar munum, jafnvel ad vitni Satans, er hann sagdi, Jób. 2: húd fyrir húd, og allt hvad madurinn á, mun hann géfa fyrir sjálfann sig; Því á ecki ad misunna þeim nockurs ágóda, er svo mikid leggja i sølurnar; þad kann og til ad bera, ad þesshattar kaupmadur gjori þeim engann órétt, er hann selur vøru sína frekt, ef hann má hana annarstadar kaupa dýrum dómum, og þad kémur eitt hvad á milli, sem hindrar ásetning hans, því þad er eins og hvert annad tilfelli i útréttingum vorum, og er þad margt sem kaupandi kann ecki ad vera svo fródur um, ad hann viti hvort hinn gjorir órétt edur ei, má hann því ei strax vita hinn þarfyrir, og þótt hann vissi sér órétt gjordann, þá gjorir hann sjálfann sig eins sekann, ef hann vill rétta hluta sinn med odrum órétti, því þad heitir ad gjalda illu illt, hvad Gud hefir bannad. Þetta er nú svo sagt um þá kauphøndlan, sem leyfilig er, eptir því sem i stuttu máli sagt verdur, hvert þó betur skiljast mun af því, er i hinni sídari greininni talad verdur um þad, sem er óleyfiligt i nockurri kauphøndlan.

Þér erud eins og snara i Mizpa og útþanid net yfir Tabor, segir Gud vid Israel, Hós. 5, af þessum Drottins dómi áttu kennimennirnir ecki hinn minsta hlut, vegna ágirni sinnar, svo sem ráda má af textanum; en ecki voru þeir rádvandari, þegar sá Drottnarinn kom til síns musteris, sem rak út þadan seljendur og kaupendur, svo sem i gudspjallinu stendur; þad verdur sannad med ordum Héronymi lærifødurs, hverra meiningu eg vil setja hér ad nedan, til fródleiks þeim er eptirtaka vilja, en øllum til vidvørunar, því sérhver kristinn madur á ad vera Guds kennimadur i hjarta sínu, sem er musteri H. Anda, hann skrifar á þá leid i sinni útskíringu yfir Matthei 21 Kapitula: kennimennirnir uppþeinktu hvernin þeir gjætu ábatast af almúganum, og seldu allan fénad þann, er þurfti til fórnanna, svo ad þeir seldu þeim er ecki høfdu, og tækju sjálfir aptur þad þeir selt høfdu; en þenna prett þeirra hindradi fátækt margra, sem ecki einasta ei høfdu þad þeir kynnu ad offra, heldur og ecki þad þeir mættu kaupa med, því tilsettu þeir þá ed lánudu peninga; en fyrir því ad i løgmálinu var bannad ad taka rentu, og lánad fé kunni ecki ad gagna fyrir utan ávøxt, þá uppþeinktu þeir annad bragd, ad þeir tilsettu þá, er i stadinn fyrir peningarentu tækju adskiljanliga ávexti, svo ad þad sem ei leyfdist ad taka i peningum, þá tækju þeir i þeim hlutum, sem med peningum keyptir eru; fyrir ráungsleitni þessa og hrekkvísi rak Drottinn út þá ed med þessu móti seldu og keyptu i musterinu, af hverjum flestir voru þénarar kennimannanna, edur þeim áhángandi. Hugleidid nú, kristnir menn! hvad miklu gøfugri og dýrdligri ad er Guds kyrkja medal vor, heldur enn Jerúsalems musteri, þar hún er bygd uppá grundvøll Spámannanna og Postulanna, hvar sjálfur Jesús Kristur er hyrníngarsteinninn, Eph. 2; sjái því til hver og einn, ad ecki verdi hann útrekinn úr hinni sønnu og ósýniligu Guds kyrkju, fyrir svoddan ráungsnúinn kaupmannskap; en því er æ verr og midur, ad eg hygg ad margur temji sér þessa óhlutvendni, sem ætlar sig vel kristinn; Gydingunum vard þeirra hús i eydi látid, fyrir þessa og adra glæpi; en væru þeir allir

útreknir úr Guds kyrkju, sem þvílíkt adhafast nú í heiminum, þá uggir mig ad verda mundi þunnskipad þar inni; edur hvad er þad, kristnir menn! þegar einn selur sínum náúnga einn hlut, en dylur þá lesti er hann hefir, já, hrósar honum í mesta máta, þó ljúgandi, og á stundum sver vid Guds skélfiligu hátign, ad þad sé svo sem hann segir, og hversu margir klækir eru þá samankomnir, til ad steypa eins syndara vesælli sálu í helvítis afgrunn? hér er þjófnadur, hér er lýgi, hér er meinsæri, ef til vill, minna nægir, sérhvert af þessu, er nóg til ad fordæma syndarann; hefir ei Gud bannad ad stela, ad ljúga, ad leggja nafn sitt vid hégóma? þér skulud aldúngis ecki sverja, segir Lausnarinn, en ydar ræda sé já, já, nei, nei, Matth. 5; hvad vill þad þá verda, ad leggja þad vid svik og prettu, svo þad er næsta undarligt, ad nockur skuli meta sál sína svo litils og voga henni fyrir svo litinn hégóma, og nærri því fyrir eckert á stundum? ad ei tali eg þar um, ad hann sem veit ad Gud er til, skuli svo berliga forsmá hans stóru hátign fyrir einkis verdann hlut; engu betri er hann, sem gyllir vonda voru med einhverju táli því, jafnvel þótt ecki ljúgi hann sjálfur, þá lætur hans hlutinn ljúga, en þjófnadurinn er allur hinn sami. Þessu er þad líkt, ef nockur selur einhverjum þad hann þeckir ecki, og hefir ei vit á ad dæma um, hvert þad er illt edur gott, þad eru bannvæn svik, því sá þad gjörir, hann selur ødrum heimsku sína, og veidir hann í neti fákjænsku sinnar; þetta er altítt þeim, er leyna því, sem gagnligt er, fyrir hinum einfalda, en bjóda þeim hid ónýta, og af þessum prett vara tvær adrar stórskammir, sem er, ad hann er þvílíkt æfir, fagnar í hjarta sínu, hversu forsjáll hann verid hafi, og þackar ábatann svinnu sinni, en hins ósvinnu forsmáir hann, og skammast sín ecki ad hrósa þessu fyrir sínum líkum, leggur svo drambseminnar og sjálfhælninnar synd til þjófnadarins, og er þá ecki von á ødru verra, nær Djøfullinn hefir svo blindad einn, ad hann stærir sig af klækjunum, eins og Lamech er hann hrósadi sér af fólskunni vid kvinnur sínar, Gén. 4; med þessum eiga þeir sess í Andskotans ríki, sem brúka falska vigt og mælir, um hverja eg hefi nóg sagt, þegar eg segi þad med Salómons ordum: ad þvílíkt sé andstygd fyrir Gudi, sá þad gjørir, hann uppskér hvar hann ecki sádi, og selur einum þad hann aldrei féck. Þeir ed setja voruna ofdýrt, og miklu hærra enn ad svarar þeim ábata, er þeir med réttu hafa mega fyrir ómak sitt og umhyggju fyrir sínum kaupmannskap, þeir meina ad sønnu ad vera saklausir, og helga sig gjarna þar med, ad enganu bidji þeir ad kaupa ad sér, og vara þeirra sé ósvikin; en hér í er þó margt athugavert, sé svo ad eg hafi einhvern hlut, þann eg má ecki missa án míns skada, en hann ætladi sér mikinn hagnad af, er kaupir, þá er þad ad sønnu réttvíst, ad eg selji hann nockru dýrara enn eg keypti; en ef eg hefi þann sama hlut til sølu og vil hann falann láta, þegar mér líkar andvirdid, en bródir edur systir eru naudstødd, svo þau géta ecki án hans verid, og eg brúka neyd þeirra voru minni til gildis, þá er þad stór synd, og engu betra enn þad, sem ádur er upptalid, því þad heitir ad selja einum þørf sína; en hvernin kann hann ad gjøra hlutinn betri edur dýrmætari í sjálfum sér, heldur enn hann væri þar fyrir utan? kann nockud húngur náúngans ad gjøra þinn mat betri, og ef ecki betri, þá ecki heldur dýrmætari, edur hans berleiki, þad fat, er þú selur hønum, kostuligra? þetta er

nockurskonar hæglætisofríki, og úlfur undir saudargjæru, því hvert eg svik fé út af ein-hverjum, sem ecki má ræna mig því sem honum áliggur, edur eg ræni hann fé sínu, því er eg hefi enganu rétt til, þad er allur hinn sami óréttur í Guds augliti. Í þessum flocki vada þeir ed kaupa upp alla voru, þá sem hinn fátæki má ecki án vera, nær þeir hafa nóg í höndunum, en selja hana svo dýrt aptur, sem sjálfir vilja þeir, nær neydin þreingir, og þó eru hinir hvad verstir, sem hafa á bodángi girniliga hluti, og þó aldeilis óþarfa, en láta þá svo dýrt, sem ágirndin býdur, nær dárinn sparar ecki fyrir ad géfa, til þess ad slockva girndina um stundar sakir, en sveltur sídan; þetta er ad selja einum synd sína, sem er hinn versti kaupmannsskapur; þetta er ein Andskotans svipa, af mörgum streing-jum, mörgum syndum fléttud, því fyrst kaupir hann þesshattar voru til ad leggja tálbeitu fyrir hinn heimska, sídan flettir hann fé sínu, og eptirá hædir ad honum, en prísar sjálf-an sig og kjænsku sína, og þad er ecki ollu betra enn Bileams ráđ, hver ed lét Ísraels sonu glæpast á Móabítanna konum, Núm 31; allir heilvita menn, sem þetta lesa edur heyra, þeir munu nærri géta, hvar um eg tala, og er allt ofmargt af þessu illþýdi í landi voru. Þetta er nú svo talad um hann ed selur, en þótt ad kaupandi og seljandi séu nærri því hid sama, þar enginn selur nema hann kaupi, og enginn kaupir nema hann selji, þá gjora menn þó mismun þann í dagligu máli, ad sá heitir seljandi, er hefir voru til kaups, en hinn kaupandi, er ad honum kaupir, og því hefir hann og nockurs ad gjæta. Einhver kann á stundum ad selja þad hann ecki veit hvad kostar, og er þeim þá vant, sem ad honum kaupir, ad ecki ásælist hann sinn náunga í sinni höndlan; já, í sannleika géfi hann minna fyrir hlutinn enn ad hann verdur er, þá er hann eins sekur í Guds augliti, svo sem hinn, er seldi þeim ofdýrt nockurn hlut, er ei veit hvad hann kaupir; einn neydist til ad selja eigu sína fyrir húngurs sakir, edur einhvern atvinnu brest, svo hann gétur ecki bedid eptir þeirri tíd, sem hann kunni ad fá lifsnæringu med odru móti, fái hann ecki jöfnud af þeim er kaupir, þá gjorir kaupmadurinn stóra synd, og er eins sekur og hinn, er selur ödrum þörf sína. Vágt er allt þvílikt upp ad telja í stuttu máli, en gjæti menn þess, er Drottinn sagdi fordum: hvad þér viljid ad mennirnir gjöri ydur, þad sama gjörid þeim einnig, Lúc. 6; svo og þess Sýrach skrifar, 27 Kap.: eins og fleigurinn klemmist á mill-um múrsteina, svo þreingist syndin á millum kaups og sals; fyrir því er þeim einsætt, er gjört hafa slíka höndlan ad handverki, kannské lengur enn skémur, sumir hverjir, þeim er einsætt, segi eg, ad ransaka nockud atferd sína í þessu, og ef þeir finna ránglæti hjá sér, ad bæta þad med sannri ydran, en hún er aldrei af alvoru, nema menn géfi þad aptur, sem rángliga var tekid, hvar um eg hefi nockud talad í næst fyrirfarandi prédikun, og vil þad ecki hér aptur ítreka; alleina vil eg ransaka tvennslags afsakanir, sem menn plaga ad gjöra sjálfum sér í þvílikum tilfellum: ein er sú, ad nockrir látast géfa ölmusur af þessu ránglengna gótzi, og þurfi því ecki aptur ad leggja; en gjæt þess, ad þad sem fátækum er géfid, þad kallast Gudi lánad, en Gud vill ecki þjófsnautur vera, þad sem honum er géfid má velfengid vera, ef þad á honum ad lika; því er þad rétt, er Sýrach skrifar, 34 Kap: sá sem færir fórn af eigu hins fátæka, þad er svo sem hann slátri syninum í augsýn fodursins; braud hins þurftuga er líf hins fátæka, sá ed svíkur hann, sá er blódgirugur.

Olympías módir hins stóra Alexándri, hún helgadi afgudi sínum þad sverd, er madur hennar Philippus konúngur var drepinn med; Alexander Phereus gjordi hid sama vid lensuna, med hverri hann vo fødur-bródur sinn Polyphrónem, og sømu atferd hafdi keysarinn Antonius Caracalla, er han líflét bródur sinn Gétam; allir menn kalla þetta illa gjort, en ecki mun vera svo stór munur á þessum ódáda verkum i Guds augliti, og hinu, ad svíkja náúngans braud út af hans munni i kaupum og sølum, en látast géfa Gudi þar af aptur, edur hans vesælíngum, svo mikid sem þeim sjálfum líkar; þad gengur nærst þvi, ad kasta blóds verdinu inn i kyrkjuna med Júda; en þó vil eg segja þad sem eg hefi ádur sagt, ad ef madur fær ecki aptur skilad þeim sama, er nockur hefir órétt tilgjort, þá er ecki annad rád enn ad géfa svo mikid fátækum, sem einn meinar sig, eptir smásmuglegt rannsak samvitsku sinnar, ad hafa med órétti tekid; dyljist og enginn vid þad, ad syndin verdur ecki tilgefin, nema aptur sé goldid hid rángfengna, þvi svo segir Drottinn fyrir munn Ezechíelis, 33 Kap: ef hinn ógudligi géfur pantinn aptur, og lætur ránid af hendi, og gengur eptir lífsins bodordi, og gjorir eckért óréttvíst, þá skal hann lifa og ecki deya; med þessum skilmálum hefir Gud syndaranum vægdinni heitid, en annars ecki; hér um hefir Augustinus lærifadir vel talad i einum stad: ef ad annars fé (af hverju syndin kémur) kann aptur ad gjaldast, en verdur þó ecki goldid, þá er þad ecki sønn ydran, heldur læti hennar; syndin verdur ecki fyrirgéfin, ef ei er aptur fært þad burt var tekid. Ønnur er þeirra afbotun, er segja, ad ei megi þeir apturláta, þad þeir med raungu tekid hafa, sokum óvirdíngar þeirrar, er af þvi fylgir, og ad fjárhlutir séu minna verdir enn gott mannord; en þessi er og svo nærsta ógyld. Fyrst er þad, ad slíkt verdur aldrei af nockrum ærligum né gudhræddum manni misvirdt, en dóm hinna órádvondu má sá ad litlu hafa, sem ætlar sér Guds barn ad verda, hann má segja med Páli: þad er mér fyrir minnstu, ad eg af ydur dæmdur verdi, edur af mannligum degi, Drottinn er sá sem dæmir mig, 1 Cor. 4. Þar ad auki, eru svo margir veigir til ad bæta þeim er rángindin lidid hafa, svo ei verdi þad heyrum kunnugt; og hvernig sem þessu er varid, þá er betra ad missa virdíngu sína hér i tímanum, heldur enn eylífliga. Þegar Drottinn rak út seljendur og kaupendur úr musterinu i fyrra sinni, Jóh. 2, þá gjordi hann svipur af streingjum, er hann brúkadi til þessa vandlætis; hann vantar enn nú ecki svipur til ad reka út þá, er med svoddann hætti kaupa og selja i hans kyrkju medal vor; þar er svipa løgmálsins, er segir: þú skalt ecki stela, á henni er einn hnútur ridinn med þessum hætti: bølvadur sé sá ed ecki heldur allt, ad i løgmálinu ritad stendur, Devt. 27; þar er ein svipa jafnvel i evangélio, er slær med þessu høggi: gjørid ydran, þvi Guds ríki er nálægt, hvert þad tré sem ecki ber gódan ávøxt, skal upphøggvast og i eld kastast, Matth. 3; þar er hin skarpa svipa hans hegníngar, sem er tilbúin þeim ed erja á hrygg hins vesæla og naudstadda, og eta ránglætisins braud i hans sveita. Eg segi enn þá aptur, Drottinn rak út úr musterinu þá er seldu og keyptu, þad var stundligt vandlæti, margur af þeim sømu mun sídan hafa á hann trúad sér til miskunar, en ad vera útrekinn úr þeirri himnesku Jerúsalem, þad er eitt straff øllu þýngra, þad er eylíf smán, og óbætanligur skadi, frá hverjum oss og alla kristna menn vardveiti hinn gódi Gud fyrir Sonarins forþénustu, og géfi oss svo ad rækja þetta jardneska, ad vér

ecki afrækjum þad himneska, heldur stundum eptir hinu góda hlutskiptinu, sem enginn má af oss taka; þess géfi oss njótandi ad verda hinn miskunsami Gud, fyrir Jesúm Christum, amen!

Ellefta Sunnudag eptir Trínitatis.

Gudspjallid, Lúc. 18 Kap.

Á þeim døgum: Jesús sagdi til nockra þeirra, sem treystu uppá sjálfa sig, líka sem mundu þeir réttlátir vera og forsmádu adra, þessa eptirlíkíng: tveir menn gengu upp í musterid ad bidjast fyrir, einn var Pharíseus, en annar tollheimtumadur. Pharíscarinn stód og badst nú þannin fyrir med sjálfum sér: Gud! eg þacka þér, þad eg em eigi svo sem adrir menn, ræníngjar, óréttvísir, hórdóms menn, eda svo sem þessi tollheimtumadur; eg fasta tvisvar í viku, og eg géf tíundir af øllu því eg á. Og tollheimtumadurinn stód lángt í burtu frá, og vildi ecki upplypta sínum augum til himins, heldur bardi hann sér á brjóst, og sagdi: Gud! vertu mér syndugum líknsamur. Sannliga segi eg ydur: þessi fór réttlátur framar hinum í sitt hús. Þvíad hvør sá sem sig sjálfann upphefur, hann skal nidurlægjast, og hvør sem sig sjálfan niburlægir, hann mun upphafinn verda.

Exordíum.

Enginn hlutur er svo vidurstyggilegur í Guds augliti, svo sem dramblátt hjarta, og enginn svo þægur hønum, svo sem audmjúkur andi. Drambláturm hratt hann af stóli, en upphóf lítiláta, segir Guds módir i lofkvædinu, Luc. 1; Gudi alleina tilheyrir tignin, hann hefir sinn stól á himnum settann, en jørdin er hans fótskør, þar situr hann uppi, og sér á þad lága, Jehóva er hans heiti, og sína dýrd vill hann engum géfa, Esa. 42; allt hvad virdugligt er, hvad gott er, hvad ágjætt er, hvad prísiligt er, hvad heilagt er, þad kémur allt frá hønum; en vilji nockur tileinka sjálfum sér nockud af þessu, svo sem sjálfum sér, þad er, sem vildi hann ræna Gud sínu, þad er rétt ad stela helgum dómum, og þad er afgudadýrkan, því valla veit eg hvert þad er meiri synd i Guds augliti, ad falla fram fyrir tréstubbanum, heldur enn ad gjøra sjálfann sig ad Gudi, og segja med Pharao: hvør er Jehóva, þad eg skuli óttast hann? Exod. 5, edur med hinum blindu Júdum: Gudi skeitum vér ecki, og hvad vildi oss konúngurinn gjøra? Menn halda sumir, ad þad hafi verid svívirding foreydslunnar, sem Drottinn talar um, Matth. 24, ad bilæti hins Rómverska keysara hafi sett verid inn í Jerúsalems musteri, en þad er svívirdíng foreidslunnar rétt kølud, þegar madurinn setur sitt eigid bilæti inn i Guds kyrkju, sem ætti ad vera hans hjarta, eins og Pharíseus þessi, svoddan manni er gløtunin búin, nema hann audmýki sig bráðliga undir volduga Guds hønd, þvi Gud mótstendur dramblátum, og þarf sá ecki ad vænta sér annars verra, sem hefir konung himnanna fyrir óvin. Drottinn taladi eptirlíkingu þessa, segir Lúkas, til nockurra þeirra, er treystu á sjálfa sig en forsmádu adra; svo sem eckért er vidurstyggiligra í Guds augliti enn hofmódurinn, svo er hønum valla nockurt þægra enn audmjúkur andi, þad sýna oss dæmi Ephraims, dæmi Manassis, og ecki sídst Davíds konúngs allvida í hans Psálma bók; eg játadi Drottni synd mína, og þá fyrirgafstu mér þad, segir hann, Ps. 32; og enn aptur: Drottinn vardveitir lítilmagnana,

eg audmykti mig, og þá vard eg frelsadur: og það sýnir oss dæmi tollheimtumannsins, hvern Lausnarinn sýnist frammsetja hér í eptirlíkíngunni, øllum sorgbitnum afbrotamønnum til huggunar. Viljum vér því tvennt af gudspjallinu hugleida: 1) einn skinhelgann hræsnara; 2) einn ydrandi syndara. Styrk oss hér til, Drottinn minn! í Jesu nafni, amen!

Útleggíngin.

Inngángur til þessa máls hjá gudspjallamanninum, er þannveg: en hann taladi til nockurra, er treystu uppá sjálfa sig, ad þeir væru réttlátir, en forsmádu adra, þessa eptirlíkíng; án alls efa eru hér med Pharísei meintir, þarfyrir setur Drottinn einn Pharíseum í eptirlíkíngunni, svo sem dæmi eins sjálfbyrgíngs, er ei þyrfti mikid af Gudi ad þyggja; þess vegna eru þeir í grein þessari med sínum eigin lit afmáladir; þeir vildu vera fráskildir ødrum mønnum, það sýnir þeirra nafn, Pharíseus, það merkir adgreindann edur fráskilinn; í mørgu var þetta fólgid, sem ecki er naudsýnligt hér upp ad telja, en þó var það helsta, ad þeir þóttust ødrum heilagri, það dylur ecki þessi þeirra bródur, er hann segir: eg þacka þér, Gud! ad eg em ecki eins og adrir menn, því kølludu þeir almugann jardarinnar fólk, en sjálfir þóttust þeir himneskir vera, og borgarmenn heilagra, svo sem Páluls nefnir kristna menn; edur hvad var það þeir søgdu í rádinu fordum, þegar Nicodemus vildi hafa mælt Frelsaranum lids yrdi? Jóh. 7: trúir nockur af høfdíngjunum á hann, edur af Phariseis? en þetta fólk, sem ecki veit løgmálid, það er bølvad. Þeir vildu ecki samneiti eiga med tollheimtumønnum og syndurum, því løstudu þeir Frelsarann, ad hann gjørdi svo, Matth. 9, já, þeir meintu ad þeir saurgudust, er snertu þá; svo sagdi hræsnarinn Simon fordum, þegar hin bersyndugа sat grátandi vid fætur Drottins, Lúc. 7: ef þessi væri spámadur, þá mundi hann vita hver og hvílík ad þessi væri, er hann snertir, því hún er syndug. Um þvílíka drambsemi, þvílíka skynhelgi talar Esaías undir svoddan manna persónu, 65 Kap: kom ecki nærri mér, og snert mig ecki, því eg em þér heilagri. O, minn Jesú! er ecki þetta ad gjøra sig Gudi líkann, nærri hverjum eckért saurugt má koma: ecki breittir þú svo, Drottinn minn! þegar þú átst og drackst med tollheimtumønnum og syndugum í húsi Matthei, Matth. 9, þegar þú gjørdir hann jafnvel ad þínum lærisveini, þegar þú mæltist ad fyrra bragdi til dagverdar af Zacheo, þegar allir tollheimtumenn og bersyndugir flycktust ad þér, til ad heyra þig, og þú máttir lída brixl Pharíseanna þar fyrir, Lúc. 15; þú varst Guds mynd, sem er einn fortærandi eldur, Devt. 4, þó hélstu það ei fyrir rán, ad Gudi jafn varst, heldur lítilæckadir sjálfann þig, tókst á þig þræls mynd, vordinn mønnum líkur, Philipp. 2. Tveir menn gengu upp í musterid ad bidjast fyrir, einn var Pharíseus, en annar tollheimtumadur. Vér viljum fyrst hugleida Pharísearans bæn, af því hann þóttist vera madurinn meiri, og hvad hann taldi sér til gildis fyrir Gudi; hann stód út af fyrir sig; þess var og øll von, ad hann mundi vilja ødrum fráskeiddur vera í þessu, sem øllu ødru; hvernig badst hann þá fyrir? eg þacka þér, Gud! ad eg em ecki eins og adrir menn; hvílíkur var hann þá? ad vísu betri mørgum ødrum í útvortis lifernis háttum, en hid innra mørgum verri í Guds augliti; það sanna eg med ordum Frelsarans, er hann sagdi, Matth. 21: tollheimtumenn og skjækjur munu fyrr inngánga í Guds ríki enn þér, því Jóhannes kom til ydar med veg réttlætisins,

og þér trúdud honum ecki, en tollheimtumenn og skjækjur trúdu honum. Þetta er dagsanna, þvi tollheimtumönnum sagdi Jóhannes, Lúc. 3, er þeir komu til hans skírnar: takid eckért framar enn það sem bodid er; en vid Pharíseos sagdi hann, þér nodrukyn! hver hefir sýnt ydur ad umflýa tilkomandi reidi? fyrir því, gjörid verduga ávöxtu ydraninni, Matth. 3; en þad gjörðu fæstir af þeim, svo var hugþóttinn ríkur í gédi þeirra. Hvad er nú framar? hann segist ecki vera eins og ræningjar; ecki talar Frelsarinn um einn heldur enn annann í þessu máli, heldur er einn settur til dæmis fyrir marga, svo sem í hverri annari eptirlíkingu; munu því allir hafa átt óskilid mál af þessum flocki. En hvad er þad þá, sem Frelsarinn segir, Matth. 23: ad þeir útsjúgi hús eckna og fødurlausra, undir hylmingu lángra bæna? er þad ecki hid versta rán? hvad er þad hann aptur segir: ad hid innra hjá þeim sé allt fullt af ráni og óhófi? verda má ad sumir af þeim hafi ei verid svo mjøg sekir í þessu, en fáir af þeim munu hafa skirrst vid ad segja naudstøddum foreldrum, þad er korban, edur gáfa sem eg kynni ad hjálpa þér med, Marc. 7, eins og ad honum, sem engum vill segja til ef hann húngrar, hafi þægari verid gáfa þeirra, heldur enn hlýdni hans bodorðs, ad heidra fødur og módur. Hann segist ecki vera eins og óréttvísir, þad kann ad vera; en hversu réttvísir voru þeir, þá er þeir fordæmdu Guds Son allir, aflífudu hertoga dýrdarinnar, þegar þeir grittu Stephánum í hel, Act. 7, og vildu Pál hafa af døgum rádid. Ecki segist hann vera eins og hórdómsmenn; verda má ad hann hafi í verknadinum saklaus verid; en mun hann aldrei hafa litid eina konu til ad girnast hana? Matth. 5; edur hvad var þad, ad þeir skømmudust sín, og gengu í burtu, þegar Drottinn afleysti hórkonuna í musterinu, og sagdi vid þá: hver ydar sem er án syndar, hann kasti fyrstur steini á hana, Jóh. 8. Þessi oflátúngur sagdist ecki vera svo sem tollheimtumadur þessi, þad er satt, því miklu var hann verri, ad dómi sjálfs Guds Sonar, sem sídar mun sagt verda. Tollheimtumenn voru haldnir hid versta fólk medal Gydinga, og ecki munu þeir rádvandir verid hafa, því Drottinn tekur þá saman vid heidingja, en aldrei var þeim um þad kénnt, ad þeir færu í kríng land og sjó, og gjørdu einn ad Gydíngi, en sídan ad helvíts barni, ei heldur ad þeir bønnudu mønnunum inn í himnaríki, Matth. 23; nú þótt ad allt þad hefdi satt verid, sem Phariseus þessi taldi til gildis sér, þá var þó einn løsturinn, sem spillti øllum kostunum, þad var drambsemin og sjálfhælnin í Guds augliti, svo hafdi hún blindad þenna vísa mann, ad hún hafdi gjørt hann ad óvita, og líkann smábørnunum, hver ed plaga ad rífa þad í sundur, er þeim vænt um þykir; því viljum vér nú skoda í hverjum honum áfátt verid hafi; hann þóttist vera løgspakur, treystandi því, ad hann væri leidtogi blindra, og ljós þeim sem í myrkrunum eru, typtanarmadur fáfródra, lærimeistari heimskra, hafandi form skynseminnar og sannleikans í løgmálinu, og kénndi svo ødrum, en sjálfum sér kénndi hann ecki, því hann vantadi þad sem mest á reid í undirbúníngi réttlætingarinnar, sem var ad þeckja Gud og sjálfann sig; ecki þeckti hann Gud, því audsært er, ad hann ætlad hefir, ad hann mundi ánægdur vera med hina útvortis helgi, føstur og tíunda gjørdir; en þad þeckti hann ecki, ad Gud rannsakar hjartad, Ps. 7, ecki heldur þad hann hefir allt undir óhlýdninni innilukt (þad er undir þeckíngu syndarinnar) svo ad hann miskunadi øllum, Róm. 11; og ad hann

finnur jafnvel brest hjá englum sínum, Jób 4; sjálfann sig þeckti hann ecki, því jafnvel þótt hann væri fródur í ritningunni, þá hafdi hann gleymt þessum ordskvid Salómonis, er ritadur stendur í 21 Kapitula; manninum þykja sínir vegir réttir, en Drottinn vegur hjartad; edur þess ed Davíd segir: ad fyrir Gudi sé enginn manna réttlátur, allir séu þeir affallnir, þar sé enginn sá sem gott gjori, og ecki einn, Róm. 2. Mun þessi hræsnari hafa þóckst vera undanskilinn þessum Davids dómi? hann var fraskilinn odrum monnum til ad æfa sig í logmálsins skilníngi, og þess útskíringu, en mjog svo vard honum á í því, ad hann hljóp yfir þess greinir, og adrar miklu fleiri í gl. testamentisins bókum, er sakfella allan heiminn fyrir Gudi, Róm. 3, og þar ad auki forsmádi hann, já, hann fordæmdi sinn náúnga; edur svo sem þessi tollheimtumadur, segir hræsnarinn: herra Gud! hvad mundi hinn gamli Páll hafa sagt, hefdi hann þetta heyrt, mundi hann ecki hafa brotist út med þessum ordum, Róm. 2: meinar þú, ó, madur! er dæmir þá, er þvílíkt gjora, og gjorir þad þó, ad þú munir Guds dóm umflýja, í því þú annann dæmir, þá fordæmir þú sjálfann þig, hver ert þú sem annarligann þjón dæmir, hann stendur og fellur sínum herra? Eg fasta tvisvar í viku, segir Phariseus þessi; ecki hafdi Gud bodid þad ad sonnu; einn fostudag hafdi Gud bodid á ári í logmálinu, þad var hinn tíundi dagur hins sjounda mánadar, þó kunna menn ecki ad neita því, ad þetta var vel gjort, hefdi þad framkomid af trúnni, því fastan er Gudi kjær, og má mikid hjá honum; því sagdi Frelsarinn: þetta djofla kyn verdur ecki útrekid, nema med fostu og bænahaldi, og hjá Zachariam, 8 Kap., er gétid um fostu á hinum fjórda, á hinum fimta, sjounda og tíunda mánudi, sem Drottinn spáir ad skuli umbreitast í gladværdar hátídir, en þó býdur hann þar jafnframt, ad þeir skuli sannleikann og fridinn elska; því segir hann hjá Esaiam, 58 Kap., hver ad sé sú fastan, sem hann útvelur, sem er, ad menn úthluti hinum hungrada braudi sínu og leidi hina fátæku, sem útreknir eru, í hús sitt, ad menn klædi hinn nakta, þá menn sjá hann, og byrgi sig ecki fyrir holdi sínu; en hvert ad Pharisei edur þeirra líkar hafa gjætt þessa, þad sýnir vitnisburdur Christi, þer hann segir, ad þeir útsjúgi hús eckna og fodurlausra, Matth. 23. Hann segir: eg géld tíundir af ollu því eg á; ecki hafdi Drottinn heldur þetta bodid í logmálinu; hann baud ad gjalda tíundir af korni, víni og vidsmjori, af nautum, saudum, og eplum, Devt. 12, en ecki af odru því ed óx í aldingordum; þetta var þó í sjálfu sér vel gjort, ad þeir tíundudu allt hvad þeir áttu, hefdu þeir ecki viljad reikna til skuldar hjá Gudi þarfyrir; en þegar fara á betur enn vel, þá fer verr enn illa, segir máltækid, því segir Frelsarinn, Matth. 23: vei ydur skriptlærdum og Phariseis, þér hræsnarar, sem tíundid mintu, anis og kúmen, en undanfellid þad sem þýngra er í logmálinu, trúna, dóminn og miskunsemina, þetta byrjar ad gjora, en hitt ecki eptir ad skilja; vakti þeir sig, hverra gudhrædsla ad er alleina þar í fólgin, ad gánga í kyrkju, ad tala margt um Gud og hans ord, og kristiligar dygdir, en undir skini þessu fremja þeir á móti samvitskunni og ydrunarlaust marga þá hluti, sem Gud bannad hefir. En lærum nú af þessum sjálfbyrging, kristnir menn! ad þegar vér gjorum vort ydrunar verk, þá berum oss ecki saman vid adra, sem oss verri þykja, eptir vorum dómi, því hver

O

einn mun sína byrdi bera, segir postulinn; mun nockud annars glæpir svo mína af, edur ránglæti hans réttlæta mig, þótt eg ecki væri svo mörgum litum hladinn? fjærri sé því, og allra sídst ef eg forsmádi hann hjá mér, því máttugur er Gud ad reisa hann; þad er eins og ad skoda sig í óhreinum speigli, ad vilja sjá mynd sinna athafna í annará gjördum; Guds ord og hans lögmál eru sú skuggsjá, er vér eigum ad skoda oss í, þad er ljós á vorum vegum, og lampi fóta vorra. Þess er og ad gjæta, börn mín! ad ef þessi madur var fordæmdur vegna þess, ad hann hrósadi sér af gódverkum sínum, hvad mun þá um hina verda, sem hrósa sér af klækjunum, og þykir vænt um þá; ef hinn réttláti verdur naumast sáluhólpinn, hvar mun þá hinn ógudligi og syndarinn birtast, segir Pétur, 1 Pet. 4. Þar eru ecki margir, sem géta stært sig af miklum föstum og bindindi, hinir eru fleiri, sem gledja sig í ofáti og ofdryckju sinni, edur ad minnsta kosti þykir þad lítil synd vera, jafnvel þótt Páius segi, ad þeir ed slíkt adhafast erfi ecki Guds ríki, 1 Cor. 6. Ecki ætla eg menn þurfi ad hrósa sér mjög af tíundargjördum í landi voru, lángtum heldur er þad förullt sumum mönnum, ad svíkja Gud og hans volada, og kongunginn, svo vel sem Guds og hans þénara, med rángri tíund, og þykist sá gódu bættur, sem hvad mestu gétur undanskotid, jafnvel þótt valla sé meiri bölvan vid nockra synd lögd í Guds lögmáli, enn vid þessa. Eg vil ei fá mér til orda hvad margur dári ad hrósar sér af því, ad hann hafi féflett annann, edur unnid sigur á honum med ranngum dómi, lagaflækjum, og folskum réttargángi, þvílíkir snápar eru fleiri enn telja megi, um hverja Davíd sýnist talad hafa, er hann segir, Ps. 52: hvad stærir þú þig ad illsku þinni, sem megtugur ert í ránglætinu. Ei vil eg heldur margt tala um þá gárúnga, er stæra sig af lauslæti sínu, þad er, hrósa synd sinni eins og Sódóma, Esa. 3, og jafnvel ljúga á sig skömmunum til ad vanvirda adra; hafi Pharíseinn gjört öll sín gódverk ógyld med hrósinu, þá viti þessir gudlausu menn, ad þeirra fordæming er vís, nema þeir ydrist af hjarta og ad ydranin verdi þeim svo beisk, sem ádur var þeim syndin skémtilig. Þykist nú nockur vera sekur í þessu, og vill þad afgjört hafa, hann læri sannann veg ydranarinnar af tollheimtumanninum, og gángi hann, ef hann vill hólpinn verda; og vil eg svo nockud þar um tala í hinni sídari greininni.

Þessi tollheimtumadur géck í musterid, svo sem textinn vottar, ecki fyrir sidasakir, ecki til ad láta skoda sig edur skoda adra, né ad sýna þar fordild sína í klædaburdi, svo sem kannské nockrir gjöra medal vor; ecki er þad alltíd Gudi edur helginni til virdingar gjört ad menn búa sig hvad mest í skart á þeim dögum, edur til ad minna oss á þad, ad vér eigum ad klædast einum nýjum manni. Hvert var hans eyrindi þá? til ad bidjast fyrir, segir Textinn, ecki eins og Pharíseinn, til ad hrósa sér í bæninni, þad sýna oss ord hans og atvik, sem hér uppteiknud standa; hann hefir adgjætt lögmálstöblurnar, sem héngu í musterinu, og yfirvegad þær ödruvísi enn skriftlærdir og Pharísei, sem héngu í bókstafnum, og lögdu hann út eptir eiginn þótta sínum, þarfyrir ónittu þeir lögmálid fyrir setnínga sína, svo sem Drottinn segir; Spámennirnir voru lesnir hvern sabbatsdag í musterinu, svo sem Páius vottar, er hann flutti Guds eyrendi til þeirra í Antiochía, Act. 13; þar hefir hann mátt heyra útskíringu lögmálsins ad miklu leiti, og er hann þar af

berliga séd hefir, ad Gud fordæmir okur, ránginði, undirferli, rángsleitni, gripdeildir, hardýdgi og miskunnarleysi, og hann vissi sig í ollu þessu sekann, þá hefir honum ofbodid stærd syndanna, og Guds heiptar reidi, já, honum hefir ógnad hvad morg volud sál ad mundi hrópa í himininn yfir sér, og óttast ad þeirra hróp mundi inngengid vera í eyru Drottins Zebaoth; þessi þúnga byrdi hefir á hans hjarta legid, sem er brunnur allrar illsku og ógudligs athæfis, Matth. 15; því ber hann sér á brjóst, svo sem vildi hann þad straffad hafa, sem mest hafdi tilunnid, og mest klagadi sína eigin vondsku, med slogum og biti samvitskunnar; illa var varid þessum vesælingi í sjálfum sér, en Gud gæfi ad vér sem betri þykjumst, ad vér, segi eg, gengjum med sama hjartalagi í Guds hús, og sætum undir hans orda heyrn eins og hann, þá mundum vér ecki svo kaldir vera í vorn ydrunar verki, svo sem berliga má sjá ad margur er. Hann stód lángt frá, segir textinn, án efa þess vegna, ad hann hefir reiknad sig verri enn adra menn, og óverdugann ad koma nærri þessum heilaga Phariseó, hann hefir skólfid af kvída vid Guds reidi, er hann hugleiddi sinn óverdugleik, og hans logmáls straungu hótanir, ecki sídur enn Israel þegar ad dunadi í Hóreb, nær hid sama logmál var útgéfid, Exód. 19. Hvad gjora þeir þá, sem jafnvel í Guds húsi keppast eptir hinum fremstu sætum, og útvelja sér þau, en þótt ei rídi svo mjog á þessu útvortis háttalagi, þá gjætum þess, ad í kyrkjunni birtumst allir vér fyrir Guds augliti, þar er sá mestur madurinn, sem minnstur er í sínum þánka, sá er bezt búinn, sem sundurrífur hjarta sitt med tollheimtumanninum; enginn er svo heilagur, ad ecki skilji hans syndir milli Guds og hans, ef hann vill þær tilreikna; og hversu eigum vér þá ad audmýkja oss undir voldugа Guds hond, nær vér inngaungum í hans helgidóm, til ad fridmælast vid hans guddómligu hátign, fyrir hverri oll veroldin leikur á reidiskjálfi? en vér erum dupt og aska, og hvad meira er, allir svo sem hinn óhreini, og jafnvel réttlæti vort svo sem nidlags fat, svo ad allt holdid er sjúkt, allt hofudid veikt, frá hvirfli og allt til ilja, er þar ecki nema sár, kaun, benjar og þroti, og þessi vora sjúkdóma hefir Guds Sonur borid, þessum orkumslum hefir hann á sig hladid, svo ad vér fyrir hans benjar heilbrygdir yrdum, Es. 53; en vér hofum látid oss þad litid til hjarta gánga; ecki hafa þeir naglarnir, er í gégnum grófu hans hendur og fætur, ecki hafa þeir enn nú til fulls krossfest hinn gamla Adam í oss, og ecki sú lensa, er opnadi hans sídu, vid hjarta vort svo mjog snortid, ad vér hofum látid portin vídopin fyrir konúngi dýrdarinnar, þegar sá drottnarinn hefir vitjad síns musteris, miklu heldur hefir optliga vid því legid, ad vér mundum hertoga dýrdarinnar ad nýu krossfesta. Æ, minn Gud! æ, minn Frelsari! hver af oss er þá svo heilagur, svo fullnógur sjálfum sér, ad ei skyldi hann berja sér á brjóst med tollheimtumanni þessum, og segja: Gud vertu mér syndugum líknsamur, og med hinum tapada syni: fadir! eg hefi syndgast í himininn og fyrir þér? nú, þótt ad vesælingur þessi væri svo lítt staddur, þá ørvæntir hann ecki, ei gripur hann til knífsins, eins og Sál til sverdsins, ecki til snorunnar med Júda, og ecki ofbjóda honum svo mjog syndirnar, ad hann ørvænti sér Guds miskunar; ad vísu skammadist hann sín ad líta augum sínum til himins, því hann hafdi styggt þann svo mótþróanliga, sem í himninum býr, en þó rædur

hann það að, að leita líknar hjá honum, af hvers gjæsku að öll jördin full er, og meinar sig vesælann orm ecki fráskilinn vera eins og Phariseinn ödrum mönnum. Gjör hið sama, barn mitt! nær þér með David ofbjóða syndir þínar, svo þú hefir ecki frið í beinum þínum fyrir þeim, þá vit þó það og treyst því, að syndin kann aldrei að vera svo stor í illsk-unni, að Guð sé ei meiri í gjæskunni, það vottar Jóhannes, er hann segir, 1 Jóh. 3: ef vort hjarta fordæmir oss, þá er þó Guð meiri hjarta voru, og Páls hefir oss eptirlátið eina dýrmæta huggun, dýrmætari enn veroldin er, þar hann segir, Róm. 5: hvar sem að syndin yfirgnæfir, þar yfirgnæfir þó náðin miklu framar; Kristur er forlíkun fyrir allar veraldarinnar syndir, því mun hann ecki og svo vera fyrir þínar, nema þú sért fyrir utan veroldina? í honum hefir Faðirinn alleina velþóknan. Ef Páls þorði að segja við Phil-emonem um Onesimum: hafi hann þér nockurn skaða gjört, eður sé þér skyldugur, þá reikna mér það til; eg Páll hefi skrifað það með minni hendi, eg skal betala; hvað miklu meiri rétt hefir Guðs Sonur til að tala þannig oss til friðar við sinn himneska Föð-ur, já, við sjálfann sig, að honum skuli tilreiknast sá skaðinn, sem vér höfum gjört, sú skuldin, er vér lúka áttum; þú, minn herra! þú hefir neglt þá handskriftina á krossinn, sem móti oss var, Cól. 2; hver vill þá áklaga Guðs útvalda, þú ert sá sem dáinn er, Róm. 8, þú hefir eina kvittan géfið í umboði allrar guddómsins þrenningar, er svo hljóðar: hver sem trúir á Soninn, hann kémur ecki til dómsins, Jóh. 3; já, sendt oss eitt aflát með þénara þínum Páló, skrifað með Guðs fingri, sem er H. Andi, að engin fordæm-ing sé hjá þeim, sem eru í Christó Jesú, Róm. 8; þú hefir betalað það þú rænttir ecki, Ps. 69, því skyldi þá einn ránsmáður kvíða fyrir þeim betaling, sem þú hefir lokið? því mun eg þá mistreysta Guði? er hann ecki trúfastur? kunna hans orð að forgánga, þótt himin og jörð forgángi? honum sé dýrð og heiður um aldir, amen. Nú hafið þér heyrt af tollheimtumanninum hinn rétta veg apturhvarfsins frá vondskunni, hver sem hann geng-ur, sá mun með honum réttlátur verða. Eg segi yður, að þessi fór réttlátur framar hin-um í sitt hús, segir Frelsarinn í textanum: hver orð ecki þannveg skiljast eiga, svo sem að Phariseinn hafi að sönnu réttlátur heim aptur farið, en tollheimtumaðurinn þó réttlátari, heldur var sá munur réttlætisins, að Pharisens þessi var réttlátur í sinum þánka, og fyrir mönnunum, um hvert réttlæti Drottinn segir, Matth. 5: nema yðar réttlæti yfirgnæfi meir enn hinna skriftlærðu og Phariseanna, þá kunnið þér ecki inn að gánga í Guðs ríki; en tollheimtumaðurinn, sem játaði syndir sínar, og afneitaði sinum verðugleik, en beiddi um miskun, hann var réttlátur fyrir Guði, með því réttlæti, sem Páls segir, að sé af trúnni, og því var hann framar réttlátur, að hann hafði það réttlæti, sem fyrir Guði gildti, en hinn fyrir mönnunum. Heim aptur í sitt hús, stendur í textanum: nockrir meina að hann hafi yfirgéfið tollheimtuna, þar hann fór ecki til tollbúðarinnar, heldur heim í sitt hús; en ecki er það víst, að hann hafi látið sýslan sína, þess var og ecki þörf, því hún var réttvís í sjálfri sér, ef það er réttvíst fyrir yfirvaldið að taka skatta og tolla, svo sem það í allann máta rétt er, því Páls segir, Róm. 13: gjaldið öllum hvað þér skyldugir eruð, þeim toll er tollur heyrir; þá er það ecki óréttvíst fyrir þénara þeirra að safna tekjunum; ecki bannaði heldur Jóhannes þessum mönnum tollheimtuna, alleina, að

ei skyldu þeir taka meir enn bodid væri, Luc. 3; gæti þeir þess, er slíkt starf á hendi hafa, því hvad sem þar er fram yfir, það er af hinum vónda. En hvernig sem þessu er varid, þá er það víst ad kvittun syndanna einusinni fengin, hún er ónýt nema syndarinn láti af illu og læri gott ad gjøra, og hér til heyrir það, ad bæta það órétt var gjort, ef bæta má, hvar um eg hefi nockud talad í tveimur nærst fyrirfarandi prédikunum, en minnist enn nú á það hér í þridja sinn, af því, ad svo mikid rídur á þessum hlut, því sé það ecki gjørt, þá er ydranin aldeilis ónýt. Það er ei nóg, ad stinga á einu meini, nema hinn vondi vessi, sem í því er samandreginn, hann verdi útdreginn, svo er það ei heldur nóg, ad mønnum svídi einusinni af broddi logmálsins, nema því illa sé frá sér kastad; drecki nockur eytur inn, þá er hønum einsætt ad æla því upp aptur, en engin ólifjan er svo banvæn kroppnum, svo sem rángfengnir munir sálunni, því er það ómissandi, ad skilja sig af med þá, ádurenn þeir sálga henni í daudanum, þegar menn skulu þó vid þá skilja, og þeir vid oss hvert sem er, en enginn veit nær hann ber ad dyrum, og hvad hefir þú þá þess, madur! er þú hefir med áhyggju og órétti safnad. Drottinn minn! kénn þú oss ad hugsa það vér hlótum ad deya, lát oss ecki deya med mammóna, heldur med vorn Frelsara í hjartanu, géf oss ad hafa féssjód í himninum safnad, framar enn í heiminum, svo þegar hin forgengiliga tjaldbúd vors líkhama í sundurglidnar, ad vér þá hofnum svo fyrir oss gjørt í tímanum, ad þeir medtaki oss í eylífar tjaldbúdir; bænheyr það, Drottinn minn og Gud minn! fyrir Jesú sáru kvøl og blessadar undir, amen!

Tólfta Sunnudag eptir Trínitatis.

Gudspjallid, Mark. 7 Kap.

Og þá Jesús géck í burt aptur úr landsálfunni Týri og Sídonis, kom hann til sjávarins í Galílea, í midjar bygdir þeirra tíu stadanna. Og þeir leiddu til hans þann mann, sem daufur og málhaltur var, og bádu ad hann legdir hendur yfir hann. Og hann veik hønum afsídis frá fólkinu, lét sína fíngur í hans eyru, hrækti út og áhrærdi hans túngu, leit upp til himins, andvarpadi og sagdi til hans: hephatha, það er, opna þig; og jafnsnart upplukust hans eyru, þá uppleystist og einnin fjøtur hans túngu, svo ad hann taladi rétt. Og hann skipadi, ad þeir segdu það eigi neinum, en því meir sem hann fyrirbaud þeim það, þess meir þá vídfrægdu þeir það út, og þá sjálfa undradi þetta næsta mjøg, segjandi: allt gjørdi hann vel, þvíad daufa lætur hann heyra, og mállausa tala.

Exordium.

Margt á vid morgu, segir í fornkvednum ordshætti; þótt ad Drottinn hafi straffad syndina eptir fallid med adskiljanligum sjúkdómum, til ad aga vort gjálífa hold, þá hefir þó hans gjæska lagt þá líkn med

þraut þessari, ad náttúran er rík af þeim hlutum, sem bæta géta mein manna, þegar þar med er skynsamliga höndlad, því segir Sýrach, 38 Kap: ad hinn hæsti hafi framleidt lækníngsdóminn af jördunni, og um læknirinn segir hann í sama kapitula: heidra þú læknarann fyrir naudþurftarinnar sakir, því Drottinn er hans höfundur, því allir lækníngsdómar koma af hinum hæsta. Nú misfellur þó þetta á stundum, því jafnvel þótt læknirinn kunni margt og mikid ad gjöra, og hans verk sé gott, þá er þó ekki heilsa né vanheilindi, líf edur daudi í hans hendi, heldur Guds, sem er allra meina grædari, og sá Drottinn Drottinn, sem frá daudum frelsar. En Guds Sonur, á sínum holdsvistar dögum, hann auglýsti þad öllum heimi, ad hann sannur Gud væri, med því ad hann læknadi allrahanda mein og kránkleika, ekki med náttúrunnar medölum, því hann var náttúrunnar herra, heldur med einu ordi á stundum: kona! mikil er þín trúa, sagdi hann vid hina kanaanisku: vert hughraust, mín dóttir! þér eru þínar syndir fyrirgéfnar, vid hina blódfallssjúku: far þú, Sonur þinn lifir, vid konúngsmanninn: verdi þér eptir trú þinni, vid hundrads höfdíngjann: eg vil, vertu hreinn, vid hinn líkþráa: farid og sýnid ydur kénnimönnunum, vid þá tíu: og er þessi dæmi nærsta mörg ad lesa í gudspjalls sögunum. Á stundum brúkadi hann nockurskonar ceremoniur til ad lækna hina sjúku, svo sem hér í gudspjallinu verdur frá sagt, hverjar þó ecki munu forgéfins uppteiknadar, því allt hvad skrifad er, þad er skrifad oss til lærdóms, Róm. 15; heldur til ad þýda þær uppá vor andlig vanheilindi, og þeirra lækníngu. En nú vil eg í þetta sinn einúngis hugleida: þenna auma mann, og svo vort háttalag í andligum efnum, sem ecki erum betur á oss komnir ad því leiti, heldur enn hann, margur hver. Send oss þína náð og adstod til þessa eyrendis, vor Gud! fyrir Lausnarans forþénustu, amen.

Utleggíngin.

Og þeir leiddu til hans þann mann sem daufur og málhaltur var: þessi manneskja hefir þúngliga haldin verid. Þegar David útmálar mótgáng sinn, þá segist hann heyra sína mótstödu menn, svo sem daufur, og svo sem einn málleysíngur ecki uppljúka munni sínum, Ps. 38, eins og hefdi hann valla nockurn lakari kost vid ad jafna. Illa er hinum daufa farid í mörgum hlutum; einn daufingi er nærri því eins í veröldinni, og útlægur madur í framandi landi, hvar hann einkis mál skilur, hann hefir eckért gagn edur skémtun af því ed adrir tala, varir þeirra sér hann bærast ad sönnu, en þad má vera stór hugraun ad sjá þad, en hafa þess þó engin nót, sem Gud hefir gjört til ad vidhalda selskap mannanna í heiminum, gángi nockud ad honum, þá gétur enginn huggad hann, en þó tekur þad yfir, ad þeir ei géta Guds ord heyrt til sáluhjálpar sér, því fyrir heyrn Guds orda kémur trúin, segir Postulinn, en án hennar er ómoguligt Gudi ad þócknast, Heb. 11; og hversu er honum þá illa varid fyrir mannana sjónum, er hefir brest á þessum skilníngar viti. Nú eru þeir þó med tvennu móti er þenna skort meiga lída: sumum fellur þad til, nær þeir komnir eru til vits og ára, þeir meiga þess not hafa ad sönnu, er þeir numdu á medann þeir höfdu hlustir heilar, bædi í dagligri umgengni, og hvad mest áridur í verki sáluhjálpar sinnar, og satt er þad, ad ei glepur fyrir þeim huldrán heimsins, þeir hafa valla ad skémta sér nema vid Gud sinn, ef þeir eru lundlagnir þar á, og bera sinn harm í hljódi; og reyndar þá er betra daufur ad vera, enn ad heyra margan þann óþarfa, sem taladur er í heiminum, sérdeilis skammarlig ord og fiblsligt hjal, sem kristnum sómir ecki. Adrir eru þeir ed daufir eru bornir, því þar á eptir fylgir málleysid, hvernig kann sá ad nema manna mál, sem ei gétur heyrt á tal þeirra, og hafa menn þess dæmi nockur hjá oss; þad má og marka ad þessi aumi madur sem hér talar um

i gudspjallinu, hann hefir án efa heyrt einhvern tíma, því jafnvel þótt hann málhaltur væri, þá hefir hann þó nockud talad; þessara kostur sýnist miklu þýngri ad vera, enn hinna í fljótu áliti, því sá sem daufur er, en hefir þó málid, hann gétur sagt til þess, er hann vardar um, og lofad Gud med túngunni, hafi hann nockud af Guds ordi numid, en hinn ecki, þó er þad hér aptur ad segja, ad enganu lángar til þess sem hann þeckir ecki, svo kann og ei heldur þeim ad leingjast svo mjøg eptir ad heyra á tal manna, sem þad aldrei heyrt hefir. En hvad sálarinnar efnum vidvíkur, þá hygg eg ad enginn kunni ad fordæma þessa Guds vesælinga, já, kann vera ad þeir séu miklu nær Guds ríki enn hinir, sem engann brest hafa á skilníngar vitunum, en brúka þau Fjandanum til þjónustu, og náúnganum til ógagns; Gud er réttlátur, og þó undir eins miskunsamur, þad er ecki líkt honum, fødur gjæskunnar, ad hann muni heimta reikníngskap af því pundi, er hann ecki féck einum í hendur, og hver vill efast um mátt hans edur vísdóm, hann sem gat látid Jóhannem fagna tilkomu sinni í módur lífi, Lúc. 1, mun hann og ecki géta verkad undarliga hluti í þesshátt-ar manneskjum? satt er þad, ad án trúarinnar er ómøguligt Gudi ad þóknast, Heb. 11; en hann sem gétur innplantad trúna í hjørtum smábarnanna, mun hann ecki med óran-sakanligum hætti géta tilbúid hana í þessara hjørtum? þad sem ecki er af trúnni þad er synd; en af munni smábarnanna og brjóstmylkínganna hefir hann sér lofid tilreidt, því mun hann og ecki géta opnad skilníng þessara sképna sinna, svo þær þecki hann til miskunar sér? er nockurt ord fyrir honum ómáttugt? Lúc. 1, kann hann ecki alla hluti framar ad gjøra, enn vér kunnum ad hugsa edur mæla? eg vil hér um segja, þad sem Kristur sagdi vid lærisveinana, er þeir søgdu: hver mun þá hólpinn verda? þad sem ómøguligt er fyrir mønnum, þad er møguligt fyrir Gudi, Matth. 19. Nú søkum þess, ad fyrir hinum daufa verdur ecki talad, Gud verdur sjálfur fyrir honum ad prédika í hans hjarta, og er enginn slíkur, þá tala eg þetta til huggunar þeim sem ángrast þar af, ad børn þeirra edur kjærustu náúngar hafa slíkann brest, og efast kannské um velferd þeirra, og þar ad auki leida sér í hug, ad þetta komi fram vid þá vegna synda sinna. Til hins fyrra hefi eg ad nockru leiti allareidu svarad, en þó vil eg þessu vidauka sem eptirfylgir: Gud hefir skapad afkvæmi þitt í módurlífi, Job 10, edur þíns náúnga; hver hefir manninum munninn géfid? hvør hefir gjørt hinn mállausa edur daufa? edur hinn sjáanda, edur blinda? hefi eg þad ecki sjálfur gjørt? segir Drottinn vid Mósen, Exód. 4; og fyrst hann hefir þetta sjálfur gjørt, mun þá ecki hann, sem vill ad allir menn verdi sáluhólpnir, mun hann ecki sjá þeim farborda til himnaríkis, sem ecki hafa skuld í því, ad þeir géta ecki Guds ord heyrt? hann sem gjørdi allt vel, því daufa lét hann heyra og mállausa tala í døgum holdsvistar sinnar, mun honum vera apturfarid sídan hann sestur er til Kraptarins hægri handar, hann er uppfarinn í hædirnar, og hefir mønnum gáfur géfid, Eph. 4, mun hann þá ecki géfid géta barni þinu heyrn og mál, nema ad hann gjæfi sálu þess heyrn, og gjørdi þad vel talandi fyrir sjálfum sér, med því móti sem ecki skilur þú, eda nockur annar? barn þitt er í skírninni inntekid í Guds sáttmála; hver sem trúir og verdur skírdur, hann skal hólpinn verda, segir Kristur; hér stendur: hver sem trúir, en ecki hver sem heyrir og talar; mun hann þá kalla afbrugdid sáttmálanum fyrir þessa orsøk, er vesælinginn sjálfur

gjørdi, og gétur þó trúna í honum verkad? Gud láti oss aldrei meir afbregda, sem mál og heyrn høfum. Seg því med Davíd: eg vil þegja og munni mínum ecki uppljúka, af því þú gjørdir þad, og haldt barn þitt ad vera einn lim á Christi líkhama, musteri H. Anda, og erfingja himnaríkis, ef eckért annad í vegi stendur, enn þessi brestur, sem Skaparinn alleina og enginn annar læknad gétur. En hvad því vidvíkur, ad margur freistast af, ad vanheilindi barnanna orsakist af syndum foreldranna, þá verdur því ad sønnu ecki neitad, ad allt mótlæti er verdlaun syndarinnar, svo sem daudinn er, svo er og allur sá her, sem undir hann þjónar, en þad heitir ecki svo straff, svo sem reynsla hjá Guds børnum, hverri Jakob postuli skipar oss ad taka fegins hendi, Jak. 1; því orsakast þetta ecki af því, ad foreldrar þessara vesælinga séu verri í Guds augliti enn adrir menn; þar fyrir svaradi Endurlausnarinn fordum lærisveinunum, er þeir fréttu hann ad, hvert þessi hefdi syndgad edur hans fadir: hverki syndgadi þessi né fadir hans, sagdi hann, heldur svo, ad Guds dýrd yrdi opinber, Jóh. 9; og vidlíkt skédur í þessu; Gud setur oss þessi dæmi fyrir sjónir, oss sem hann géfid hefir heilbrigda sál í heilum líkhama, til ad sýna oss hvada vald hann hafi yfir manneskjunni, til þess, ad þacka sér og lofa sig þar fyrir, ad oss og vorum børnum og náúngum er betur varid í líkhamans háttalagi, til ad minna oss þar á, ad ei brúkum vér skilníngu vora til þeirra hluta, sem Gudi til styggdar eru, miklu heldur til vegsemdar honum, og náúnganum til þarfa. En Gud nádi, ad út af þessu ber nærsta mjøg á stundum, og þad er nú hin andliga deyfa, sem miklu hættari, miklu skadsamligri, og þó miklu almenniari, enn sú sem á líkhamanum er, yfir hverri ad Davíd klagar, er hann segir, Ps. 58: ad þeir tilbyrgi eyru sín, eins og høggormurinn fyrir raustu særinga mannsins; margfallt er þetta heyrnarleysi, og í morgu fólgid, en rótin til alls er þad, ad menn daufheyrast vid Guds ordi, svo þad fær ecki rúm í þeim, heldur enn tal Christi í Pharíseis. Allir menn lasta þá fyrir þetta, sem vert er; en þótt ad enginn madur talad hafi, edur enn nú tali svo sem hann, jafnvel ad vitni þeirra, sem vóru útsendarar hans fjandmanna, þá eru þad þó Guds ord, er hans þénarar tala í hans umbodi, nær þeir byggja mál sitt á ordum hans spámanna, og postula, yfir hverra grundvøll ad hans kristni er bygd, því svo segir Drottinn vid Jeremiam, 1 Kap: eg hefi lagt mín ord í þinn munn, og vid Esajam, 59 Kap: minn andi sem í þér er, og mín ord, er eg hefi sett í þinn munn, þau skulu ecki úr þínum munni víkja. Nú þótt ad ecki sé andans gáfa svo rík hjá oss, sem hún var hjá spámønnunum og postulunum, þá eru þad þó Guds ord, sem hans þénarar tala, nær þad er af þeirra toga rétt spunnid, og þeir tala eckért án ritníngarinnar; Guds ord eldist ecki, þad blífur eylífliga, segir Esajas, 40 Kap; því er þad eins gott í munni hins vesælasta Jesú Christi þénara, nær þad er hans ord, svo sem í munni Péturs, edur Páls; því vil eg hérum segja þad hid sama, sem Páls sagdi vid þá í Thessalónica, ad þeir hafi medtekid þad Guds ord, er þeir heyrdu af honum, ecki svo sem ord mannanna, heldur svo sem þad var, eins og Guds ord, 1 Thess. 2, en ef þad Guds er, hvern forsmáid þér þá, þér hinir daufu veraldar synir! nær þér þad ecki heyra viljid af hans þénara munni, né láta undirvísa ydur og børnum ydar í kristindóminum, ecki láta straffa ydar syndir, og ecki lifa eptir því, er ydur af Guds álfu

bodíd verdur. Hvern forsmáid þér þá, segi eg, Gud edur mennina? segir hann ecki, Lúc. 10: hver hann forsmáir ydur, hann forsmáir mig, hver hann heyrir ydur, hann heyrir mér? svoddann er rétt skélfiligt heyrnaleysi. Munn þessi Frelsarans ord ná alleinasta til postulana, edur þeirra er lifdu á þeim dogum, og ecki til vor sem nú lifum? mun hann ecki hafa lofad ad vera hjá oss, allt til veraldarinnar enda? Matth. 28; hvernig er hann þá hjá oss? med sínum H. Anda í ordinu og sacramentunum. Nú, ef menn vilja njóta nálægdar hans, því láta menn þá svo tregt vid ad heyra hans ord? í ordinu talar Gud vid oss, vid hann tolum vér í bænum vorum, en sá sem ecki vill heyra hann talanda, þann vill hann ecki heyra bidjanda, því hver sem forsmáir mig, þann vil eg forsmá, segir hann, 1 Sam. 2; eg em gladur af því, segir Davíd, ad til mín verdur sagt: vér skulum gánga í hús Drottins, Ps. 122; þetta sagdi hann, sem í ritningunni er nefndur madur eptir Guds hjarta; en margur gárúngur, margur sælkéri, margur féþúki, sem er madur eptir sínu hjarta, hann verdur þeirri stundu fegnastur, ad hann þurfi ecki í Guds hús ad gánga, edur hans ord ad heyra, og þótt þeir gángi edur heyri, þá gengur ordinu eins og sædinu því, er Frelsarinn talar um hjá Lúcam í 8 Kap., hvert ed féll utan hjá veginum, ad þad verdur fótum trodíd, og fuglar himinsins átu þad, Djöfullinn tekur þad í burtu úr hjörtum þeirra, svo þeir ecki trúa skuli, og verda hólpnir; hvar fyrir? því þeir hirdtu ecki um ad taka á sig Guds alvepni, til ad mótstanda prettum Andskotans, Eph. 6. Guds ord skal til þess hafa, ad vardveita Guds ord, en þeir gleymdu sverdi andans, sem ad er hid sama ord, ad þeir kynnu ad beita því fyrir sig, nær óvinurinn ad gardi géck til ad ræna þá dýrgrip þessum; óskandi væri, ad ei hugsudu þeir hid sama, er Júdar sögdu fordum vid Jeremíam: vér skulum ecki heyra því ordi, er þú sagdir oss í nafni Drottins, heldur skulum vér gjora eptir sérhverju ordi, er framkémur af vorum munni, Jer. 44. Í svoddan gildi er Drottins ord hjá sumum monnum; munu þeir þá ecki nærsta þyckheyrdir vera? heyr mér þó um stund, barnid gott! þú ert óskértur á hlustum þínum, og enn nú ert þú svo í dag; þarfyrir, í dag, í dag, ef þú heyrir roddu hans, þá forherd ecki hjarta þitt, Heb. 3; seg mér, hefir þú bréf frá Gudi, ad hann lídi þín skilningarvit til morguns, meir enn þessi daufi og málhalti madur. Gud steypti hinni vantrúndu verold um koll í einu; í einu dreckti hann Pharaó med ollu hans lidi; í einu fargadi hann Kanaanitum fyrir hond Jósúæ; í einu augnabliki stack hann augun út á Elimas, sem mótstód Páló, er hann fór med kristnibodid, Act. 13; mun hann ei kunna ad gjora hid sama vid þig, ef þú mótstendur hans þénurum og villt ei heyra þeim, nær þeir tala Guds eyrindi og ecki sitt? eda hvad villtu gjora, nema þú hafir eitthvad þér til sálargagns numid af ordi Drottins, á medan þú hafdir eyrun heil, ef hann kynni ad láta þér tilfalla þvílíkann brest, eg vil þad í stuttu máli segja, þú hefdir eckért til ad kénna þér ad þeckja syndina, eckért til ad fá bót hennar, og eckért til ad hugga þig í þessu volædi? og fyrir því, ad þú aldrei hafdir smackad hid góda Guds ord, svo sem þad er, þá gétur ecki á þér sannast málsháttur sá, ad enginn viti hvad hann átt hefir fyrr enn hann missti. Einhvern vill segja: eg gét lesíd Guds ord, þótt ecki heyri eg þad; því er verr, ad

þeir eru svo fáir, sem lesa kunna, já, þótt sjálfir kunni, þá hirda sumir ecki um ad kénna þad börnum sínum, og er þad gudlaust ræktarleysi, en hvernig sem því er varid, hvad veitstu nema Gud taki undir eins frá þér sjónina og heyrnina, og hvar stendur þú þá, ef þú hefir forsmád ríkdóm hans lánglundargéds, Róm. 2, í því, ad vilja ecki hans ord heyra þér til sáluhjálpar, og þótt Gud spari eyru þín allt fram í daudann, þá vita menn ad ecki sjá þá augun leingur, og ecki heyra þá eyrun lengur, hjartad verdur þá ad tala vid Gud, og H. Andi ad vera vor prestur í sínu musteri, en ef menn hafa styggt hann med vanrækt Guds orda, og slockt hann med foroktun þeirra, hvar í á hann þá ad lifa, ef eckért var numid sem hann kunni ad lifa í, og er þetta eitt skadligt heyrnarleysi. Margur leggur þad ad litlu, ad gánga í Guds hús, og heldur þad fyrir eintómis ceremóníu, því er verr, kannské þad sé og svo hjá allmörgum, sem þar birtast, alleina fyrir sída sakir, en gæti menn þess, ad fyrir utan þad, ad Gud hefir skuldbundid sig til ad vera midt á millum tveggja edur þriggja, sem eru samansafnadir í hans nafni, Matth. 18, þá er þad ei svo mjög vída í landi voru, ad allmenningur fái Guds ord heyrt nema í kyrkjunni; o! hvad miklu gódu firrir sá madur sig, er byrgir eyrun fyrir Guds ordi, þau eru líf og andi, segir Frelsarinn, Jóh. 6, því er hann andliga dáudur sem án þeirra er. Vér trúum, ad fyrir trúna verdi madurinn hólpinn án verkanna, segir Pálus, en trúin er af heyrninni, en heyrnin af Guds ordi, segir hann, Róm. 10; hvar vill hann lenda þá, sem er trúarlaus, nema í eylífri glötun, útan hann betri sig. Mínir saudir heyra mína raust, segir Frelsarinn, Jóh. 10; en hvers munu þeir vera, sem ei vilja heyra rödd hans? munu þeir ecki settir verda med hofrunum á vinstri hlid, og þá um sídir heyra hina skélfiligu raust alls holds dómara: farid frá mér bölvadir í eylífann eld, sem fyrirbúinn er Djöflinum, og öllum hans árum, Matth. 25; sá sem er af Gudi, hann heyrir Guds ord, segir Lausnarinn, Jóh. 10, en þeir sem þad ecki heyra vilja, og þó heyra kunna, af hverjum eru þeir? af födur þeirra Andskotanum, svo sem Drottinn sagdi vid Gydinga fordum. Ut af þessari deyfu fædist margfaldur eyrnadofi; hvad gjöra þeir ed heyra vein hins naudstadda og voladá, en byrgja sig þó fyrir sínu eigin holdi, þad er fyrir þeim, sem ad eru sömu náttúru og vér, og géfa þeim eckért, jafnvel þótt sumir hafi andlegd heimus þessa? enginn hefir um aldir sitt eigid hold hatad, segir Guds Andi, heldur fóstrar hann þad og nærir, og hvad er þad þá, ad eg skuli sjá mitt eigid hold, einn Guds vesæling, minn bródir í Christó, ad eg skuli sjá hann frjósa edur svelta í hel, þar eg hefi þó nóg, jafnvel til ad kosta uppá munadi mína? þetta er stakt heyrnarleysi. Sá sem óskunda og órétt-inn lidur, hann flýr til dómarans, og bidur um adstod, enn hann sem af Gudi og konúnginum er settur til ad skipa réttindum manna, hann stingur fingrinum í bædi eyrun, og vill ei heyra kvein lögræningsins, annadhvert fyrir leti, fyrir vináttu, fyrir hrædslu edur ágirnis sakir, svo hinn fer jafnnær frá honum; verr er honum farid enn hinum rángláta dómara, er Frelsarinn talar um í eptirlíkíngunni hjá Lúc. 18, hver þótt hann óttadist hverki Gud né menn, þá lét hann sig þó samt leida af þrábeidni eckjunnar, til ad álita mál hennar. Ein gömul kona beiddi Augustum keysara eitt sinn, ad heyra mál sitt, en hann kvadst ecki tóm hafa; hún svaradi: svo legg þá af stjórnina; vid þessi sannyrdi brá svo

þeim vísa höfdingja, ad hann leit strax á mál hennar, og dæmdi þad; en þad væri ráðligt, ad þessi varmenni, sem ádur er umtalad, ad þeir legdu af sér þetta starf, þar þeir valla eru hæfari til þess, enn ásninn til hörpusláttar. Menn nema þann lim í burtu af kroppnum, sem er daudur, og líkligur til ad spilla ödrum, sæmra væri og þeim, er svo þyckheyrdir eru, sem nú hefi eg sagt, ad eyru þeirra væri afskorin, heldur enn þau stædu þeim til vanheidurs, en engum til gagns á höfdinu. Þar er enginn kénndur sem hann kémur ecki; ef þér blindir værud, þá hefdud þér ecki synd, en nú segid þér, vér sjáum, þarfyrir blifur synd ydar, sagdi Lausnarinn vid Phariseos, Jóh. 9; svo væri og hinum betra, ad hlustir þeirra byrgdar væru, heldur enn ad hafa eyru og heyra ecki, eins og ønnur líkneskja. Margt mætti hér um fleira tala, þó læt eg þetta duga ad svo stöddu; en þad eg hefi ad framan talad um heyrnarskortinn, þad sama vil eg um málheltina tala; ad sönnu er hún stór vansi líkamans, margur óhlutvandur forsmáir þann, sem er svo málifarinn, þeir hæda ad honum, herma eptir þeim, og láta miklu verr optast, enn hinir sem þeir eptir herma: þetta heitir ad lasta Skaparann, því hann hefir manninum málid géfid, og sá ed fremur þvílíkt gudleysi, hann er næsta illa talandi í hans eyrum, sem allt heyrir, hann gjörir málsnilli sína þúsundsinnum argari enn brest hins málhalta; ecki heldur bannar túnguhaftid nockrum ad gánga framm fyrir nádarstólinn, sem Gud hefir sett í hans blódi, hann sem ecki upplauk sínum munni, heldur enn eitt lamb til slátrunar leidt, hann gétur vorkénnt þessum sínum vesælingum, er hann sjálfur skapad hefir, géti hann ecki ödrum kénnt, géti hann ecki brúkad málid til ad tala máli eckjunnar og hins födurlausa, þá gétur hann þó lofad Gud, hann skilur mál hans, sem adgreindi túngurnar, og allar hefir gjørt af einni, hann gétur bedid Gud sér til hjálpar og miskunar, hann er nógu snjallur í Guds eyrum, sem bidur í anda og sannleika, Jóh. 4; eins vel ákalla hinir úngu hrafnarnir Gud og svanurinn, og hvorutveggju þessa fædir hann, því stendur nú eingum þessi túngubrestur fyrir neinu gódu hjá honum, sem bædi hefir skapad hinn mállausa, og hinn veltalandi; hin er málheltin meiri og skadlegri, þegar menn brúka munninn til ad lasta Gud, hans nafn, hans ord, rángfæra þad, og ad hádi hafa, til ad skémma náúngann, til ad rægja hann, ljúga á hann litum og skömmum þó saklausann, brixla honum, leggja haft á túngu sína þegar hann á ad forsvara, þegar sannleikanum á vitni ad bera, og færa hlutina til betri vegar; þetta er skélfiligt málleysi, þad er ein höfudskömm í Guds augliti, þarfara væri þeim manni, ad hans túnga væri frá rótum uppskorin, enn ad brúka hana til slíkra ódáda, því svo segir Frelsarinn: betra er ad þú haltur og handarvani inngángir til lífsins, enn ad þú hafir tvær hendur og tvo fætur, og verdir í eylífann eld kastadur, Matth. 6, hver ed vís er þeim, sem temja sér þögn þessa, og þessa málhelti, og nema þeir ydrist af hjarta og láti af slíku ædi, þá munu þeir eylífliga med honum verda, er vér rægikall nefnum, og hefir sitt nafn af því, ad hann áklagar Guds útvalda dag og nótt, þar elda þeir sálum en eta túngur, eldurinn er nógur, kosturinn er mikill, blástur Drottins upptendrar hann svo sem annad brennisteinsflód, Esa. 30, frá hverjum óskopum hinn gódi Gud vardveiti alla kristna menn; en þú sem allt gjørdir vel, þú sem létst daufa heyra

og mállausa tala, vík þeim afsídis frá fólkinu, frá vondri verøldu þessari, hvørra eyru ad allt ofmjøg klæja eptir hennar glaum, hverjum eckért mál líkar, nema þad sém henni er þócknanligt; rek þá út af Babýlon, Drottinn minn! jafnvel med svipu þíns krossburdar, svo ad ecki medtaki þeir af plágum hennar; snert eyru vors hjarta med fingri þínum, sem er þinn andi, svo ad vér hofum vora lysting í løgmáli þínu, og uppleys fjøtur túngu vorrar, svo ad vér tølum rétt, þad sem Gudi sé til lofs og dýrdar, hans kyrkju medal vor til uppbyggíngar, en Andskotans ríki, og allri hans ydni til nidurdreps. Bænheyr þad, vor Lausnari! fyrir þína forþénustu; þér med Fødur, og H. Anda, sé vald og kraptur, ríki og máttur, æra og dýrd, frá einni eylífd til annarar, amen!

Þrettánda Sunnudag eptir Trínitatis.

Gudspjallid, Lúc. 10 Kap.

Og Jesús, hann snéri sér til sinna lærisveina, og sagdi þeim einsliga: sæl eru þau augu sem sjá þad, hvad þér sjáid, þvíad eg segi ydur, þad margir spámenn og kóngar vildu hafa séd hvad þér sjáid, og sáu þad ecki, og ad heyra hvad þér heyrid og heyrdu þad eigi. Og sjá, ad nockur løgvitríngur stód upp, freistadi hans og sagdi: meistari! hvad skal eg gjøra, svo ad eg eignist eylíft líf? En hann sagdi til hans: hvad er skrifad í løgmálinu? hvørninn les þú? Hann svaradi og sagdi: elska skaltu Drottinn Gud þinn af øllu hjarta þínu, og af allri øndu þinni, og af øllum mætti þínum, og af øllu hugskoti þínu, og þinn náúnga sem sjálfann þig. Jesús sagdi til hans: þú svaradir rétt, gjør þad og muntu lifa; en hann vildi réttlæta sjálfann sig, og sagdi til Jesú: hvør er þá minn náúngi? Jesús svaradi og sagdi: madur nockur fór frá Jerusalem, ofan til Jericho, og hrasadi á medal ræníngja, hvørjir ad ræntu hann klædum, og lemstrudu hann sárum, gengu sídan í burt, og létu hann þar eptir hálfdaudan liggja. En svo bar til, ad kénnimadur nockur fór ofan þann sama veg, og er hann leit hann, géck hann fram hjá hønum; slíkt hid sama Levitinn, þá hann komm nærri þeim stad, og sá hann, géck hann þar fram hjá. En Samverskur madur nockur fór um farinn veg, kom þar nærri hønum, og sem hann sá hann, þá hrærdist hann af miskun vid hann, og géck ad hønum, batt um sár hans, hellti þar í vidsmjøri og víni, og lagdi hann uppá sinn eyk, og flutti til herbergis, gaf og gjætur ad hønum; en annars dags þar eptir þá hann for í burt, tók hann upp tvo peninga, og féck húsbúandanum, og sagdi til hans: haf þú gát á hønum, og hvad þú leggur meira út, þad skal eg borga nær ad eg kém aptur. Hvør þeirra

þriggja sýnist þér vera þess náúngi, sem hrasadur var á medal ræníngja? en hann sagdi: sá sem gjørdi miskunarverkid á hønum. Jesús sagdi til hans: far þú og gjør slíkt hid sama.

Exordium.

Hvílík óeining ad verid hafi millum Gydínga og Samariskra fordum, þad vottar heiløg ritning í nockrum stødum: hvernig bidur þú mig um ad drecka, þar þú ert Gydingur, sem er ein Samarisk kona, sagdi hún er taladi vid Frelsarann hjá Jacobs brunni, því ecki samnevta Gydíngar Samaritanum? Jóh. 4. Seigjum vér ecki vel, ad þú ert Samverskur, og hefir Djøful, søgdu þeir gudlastararnir fordum, Jóh. 8; og svo mikid hatur báru Gydingar til þeirra, ad einn heidíngi mátti Gydíngur gjørast, enn ecki Samariskur, jafnvel þótt þeir brúkudu marga Gydínga sidu í þjónustu sinni, svo sem einn af þeirra meisturum skrifar, og sannast hér medal annars, þad er Frelsarinn taladi vid Phariseos, ad þeir bønnudu mønnunum inn í himnaríki, en sjálfir kjæmu þeir þar ecki, Matth. 23. Af þessu innbyrdis hatri, sem í þá daga var millum Gydínga og Samariskra, tekur Frelsarinn sér orsøk til ad sannfæra þessa løgvitríng, sem gudspjallid umgétur, og má hér rekja spor hans guddómligrar speki, svo vel sem í øllu hans tali. Hefdi hann ecki tekid hinn Samariska til dæmis um miskunarverkid, heldur látid hann vera þann sem hrasadur var medal ræníngja, þá hefdi þessi gydíngur sagt, ad hann ei verid hefdi náúngi hins, og gydíngurinn þarfyrir ei skyldugur til ad lidsinna hønum í neinu; en fyrst hann var Samaritan, sem miskunsemina framdi, en hinn var Jerúsalems madur, þad er gydíngur, og mátti því miskunar verdur þykja, þá gat hinn ecki frá því gengid, ad hann væri hans náúngi sem gjørdi gott verk á hønum. Ecki á þessi eptirlíkíng svo ad skiljast, ad sá sé einasti náúngi, sem gjørir eins og þessi Samaritan, þad gjørir Frelsarinn bert, er hann segir: hver laun hafid þér þess, ad þér elskid þá, er ydur elska, gjøra ecki tollheimtumenn hid sama? Matth. 5, heldur er þessi meiningin: fyrst þessi Samaritan gjørdi þetta vid einn gydínga, þá far þú, sem ert gydíngur, og gjør slíkt hid sama vid einn Samaritan, edur þinn mesta óvin, þvíad hver ein manneskja er þinn náúngi, nær hønum áliggur. Ut af þessu tali Drottins, vil eg taka mér orsøk til ad tala um kjærleikann, og hvad lángt hann eigi ad ná. Vert þú í verki med oss, Drottinn! svo ad þetta vel luckist, amen!

Utleggíngin.

Margar dygdir eru bodnar í heilagri ritníngu, og mørgum hrósad, þó engum meir enn kjærleikanum; nú blifa þessi þrjú, trúin, vonin og kjærleikurinn, en kjærleikurinn er þó mestur af þessu, segir Páls, 1 Cor. 13. Þetta er stór vitnisburdur af honum, er svo var kjært til ættmanna sinna Gydínganna, ad hann æskti sér ad vera útrekinn frá Christó fyrir þeirra skuld, Róm. 9, hann mun meint hafa, ef þad kynni ad gagna þeim, og þad møguligt væri, því sídarst í himum 8 Kapitula segist hann vera þess fullviss, ad enginn hlutur nuni géta skilid sig vid kjærleika Guds, sem ad er í Christó Jesú. En því hrósar hann nú svo mjøg kjærleikanum fram yfir trúna, án hverrar hann þó segir, ad ómøguligt sé Gudi ad þóknast, Hebr. 1, og ad fyrir hana verdi menn hólpnir, án verka løgmálsins? þad veldur því, ad trúin er dand án verkanna, segir Jakob postuli, Jak. 2, hann meinar án kjærleikans verka, sem þó af henni framkoma, því trúin sýnir abl sitt hvad mest í þeim; satt er þad, ad enginn verdur hólpinn án þess, ad hann trúi á Gud, og hans Krist, og treysti því, ad hann endurkeyptur sé fyrir Guds Sonar blód, en því gétur sá ecki trúad, til sáluhjálpar sér, sem er án kjærleikans; Páls býdur, ad menn skuli

reyna hvert þeir séu í trúnni; en hvar með eiga þeir að reyna það, nema með kjærleikanum, án hvers trúin er engin trú? svo sem kjærleikurinn gétur ecki verið án trúarinnar, svo gétur ei trúin án kjærleikans verið, það vottar Páls, 1 Tim. 1, er hann segir: endir lögmálsins er kjærleikurinn af hreinu hjarta og góðri samvitsku, og trú hræsnislausri. Lögmálið er ómögulígt upp að fylla, það vottar Páll, er hann segir: af lögmálsins verkunum mun eckért hold fyrir honum hólpið verða, Róm. 3, þó segir hann aptur í sama pistli: sá eð elskar annann, sá hefir lögmálið uppfyllt, Róm. 13. Hvað ber til þessa, kristnir menn? að vísu svaraði Jesús lögvitringnum, er spurði hann að, hvert að væri hið mesta af öllum boðorðunum, Marc. 12, hann svaraði honum: hið æðsta allra boðorðanna er: elska skaltu Drottinn Guð þinn af öllu hjarta þínu, og af allri sálu þinni, og af öllu hugskoti þínu, og af öllum mætti þínum, þetta er hið æðsta borðorð, og annað er því líkt: elska skaltu náúnga þinn, sem sjálfann þig: og í þessum tveimur boðorðum, segir Lausnarinn, að fólgið sé allt lögmálið og spámennirnir, Matth. 22; en svo sem oss er ómögulígt allt lögmálið upp að fylla, svo er oss það og lángt um megn fram, að fullnægja þessum tveimur boðorðum, svo sem vera byrjar, með vorum tilverknaði. Hvílíkur er þá sá kjærleikurinn, sem er lögmálsins uppfylling? það má eg fyrst og fremst hér til svara, að það er hans guðdómligur kjærleiki, sem gaf sitt líf í dauðann fyrir syndarann, Róm. 5, svo hann mætti lifa, 1 Jóh. 4; sú elskan, sem varð honum svo sterk sem dauðinn, og vandlætingin svo hörð, sem helvítið, hin miklu vötnin kunnu ecki að útslöckva þann kjærleika, og ecki bylgjurnar að kéfja hann, segir brúðurin í Loffvæðinu, 8 Kap; þessi ónumræðiligi kjærleiki og bruni elskunnar, hann er fyrst og síðarst lögmálsins uppfylling, það vottar Páls, er hann skrifar, Róm. 8: það sem að lögmálinu var ómögulígt, af því það veiktist fyrir holdið, það hefir Guð gjört, sendandi sinn son í líkingu syndugs holds, og fyrir syndina fordæmt syndina í holdinu; en þótt að gjæska Guðs hafi svo yfirgnæft til vor í Christó Jesú, þarfyrir vill hann ecki að vér skulum hlutlausir vera af kjærleikans verkum innbyrðis meðal vor, því Jóhannes segir með berum orðum: í því er kjærleiki Guðs auglýstur við oss, að hann hefir géfið sál sína út fyrir oss, svo eigum og vér að útgéfa sálina fyrir bræðurnar, 1 Jóh. 4; elskan til náúngans er ómissandi, og án hennar er enginn réttnefndur kristinn; hver sem segist elska Guð, en hatar sinn bróður, hann er einn ljúgari, segir Jóhannes, því ef hann ei elskar sinn bróður, þann eð hann sér, hvernig má hann Guð elska, þann eð hann sér ecki? og þar af skulu allir þeckja yður, að þér séuð mínir lærisveinar, að þér elskist innbyrðis, segir Drottinn sjálfur, Jóh. 13. Hér af vill það fylgja, að hann sem ecki elskar sinn bróður, hann er ecki lærisveinn Christi, sá sem ecki er hans lærisveinn, hann er ecki kristinn, og hann sem ecki er kristinn, hann hefir ecki hlutdeild með honum; með hverjum þá? með vantrúuðum mun hann setja hans hlutskipti, í því díki, sem vellur af eldi og brennisteini, já, með Djöflinum og öllum hans árum, þeir eð hata bæði Guð og menn; í einu orði að segja: þar er einkis góðs von á þeim manni, í hverjum kjærleikurinn ecki býr, jafnvel þótt hann sýnist gjöra nockuð gott, kannské til að firra sig vítum, til forðildar sér, og til að þiggja hrós af mönnum, eins og Pharisei gjörðu ölmusur sínar; þar um tekur Páls tvímælin af, er hann segir, 1 Cor. 13:

þótt eg bitadi allar eigur minar nidur fyrir fátæka, en hefdi ecki kjærleikann, þá gagnadi mér þad ecki; og hér þvert á móti: hver sem kjærleikann í sér hefir blífanda, hann er til allra gódra verka hæfur. Svo segir Jóhannes: Gud er kjærleikurinn, og sá sem blífur í kjærleikanum, hann blífur í Gudi, og Gud í honum, 1 Joh. 4; þetta hefir sá Guds madur án efa lært af sínum meistara, hver hann elskadi, því svo segir hann blessadur hjá sama gudspjallamanni, 15 Kap: sá sem blífur í mér fyrir kjærleikann, og eg í honum, hann ber mikinn ávöxt, því án mín gétid þér eckert. Sjáid hversu ómöguligt er án kjærleikans Gudi ad þóknast, og hversu ad hann er sál allra dygda og mannkosta, því ef sá blífur í Gudi, sem í kjærleikanum blífur, svo sem strax var sagt, þá eru hans verk í Gudi gjörd; því segir og Páll, Col. 3: um alla hluti fram þá hafid kjærleikann, því þad er band fullkomlegleikans; án trúarinnar er ómöguligt Gudi ad þócknast, sem ádur er sagt, en sönn trú er aldrei án kjærleikans, því má eg svo kalla, ad þau séu eins og Fadir og módir allra þeirra athafna, sem nockud eiga fyrir Gudi ad gilda. Esaías skrifar svo um Gud, ad eldur hans sé í Zion, og hans ofn í Jerúsalem, Esa 31, teiknandi þar med Guds þjónustu í þeim heilaga stad, hvar enn Allrahæsti hafdi sett minning síns nafns, en sú dyrkan hefir enda tekid, sól réttlætisins hefir skuggann afmád, Zion er eydilögd, Jerúsalem er uppbrend, og Gydingum sitt hús í eydi látid, Matth. 23, því kalla eg ad nú búi Guds eldur og hans ofn í nýa testamentisins musteri, sem er réttkristins manns hjarta, hvar Gud hvílist yfir Cherúbim, yfir þeim nádarstólnum, er hann framsett hefir í hans eigin blódi, Róm. 3, í einum glóandi anda, í einni lifandi trú, sem verkar med kjærleikanum, því hún gildir fyrir Gudi í Christó, en hverki umskurn né yfirhúd, Gal. 5, í elskunni til Guds og náungans, þad kalla eg hinn ævarandi eld, og sífeldt offur, þad nefni eg Guds ofn í mannsins hjarta. Þessi höfuddygd, kjærleikurinn, er nú í mörgu fólginn, og alla umgengni vora upptendrar hann til hins góda, ecki sídur enn túngan til hins illa, nær hún er upptendrud af helvíti, svo sem Jakob ad ordi kémst, Jak. 3; en Páll hefir í stuttu máli uppteiknad alla hans edlisháttu svo merkiliga, ad þad verdur ecki af syndugri túngu betur gjört, svo skrifar hann, 1 Cor. 13: kjærleikurinn er þolinmódur, segir hann, alla hluti þola menn fyrir þad, sem þeir elska; hvad vinna menn ecki fyrir numi veraldar þessarar, fyrir audinn, fyrir metordin, til þess, ad fá hefnd yfir óvinum sínum? þad sama gjörir kjærleikurinn vid Gud og náúngann, Guds vegna, hann er gódgjarn, eckért má hann aumt sjá, hann er ad sínu leiti eins lyndur og Gud, af hverjum hann er, 1 Jóh. 4, hann gjörir gott ef hann gétur bædi vinum og óvinum, Matth. 5; kjærleikurinn öfundar ecki, þad er á móti hans náttúru, ad sjá offsjónum yfir nockurs manns velgengni, sem öllum vill vel; kjærleikurinn gjörir ei illmannliga, þad er, med ödru ordi ad segja, hreckvísliga; hann geymir engann vondann mann, ei talar hann annad med munninum, enn hann hefir fólgid í hjartanu; hann þýtur ecki upp, hann er ecki drambsamur, því sá sem elskar einn, þann virdir hann, en kjærleikurinn elskar alla, svo mikid sem elska má med réttu; hann er ecki ósidsamur, þar er valla frá ad segja hvílíks óþocka og mannhatrus ad vansfickunin ablar í heiminum, og útvortis ósidir, jafnvel þótt sumum mönnum þyki litid í kurteisina spunnid, samt er hún þó optast dygdanna förunautur, og hún prýdir

þær, eins og fagur búníngur mannsins álit, þetta vill ecki kjærleikurinn sig vanta láta, svo ad engum gèfi hann neina hneixlan; hann leitar ecki eptir þvi sem hans er, þvi hann leitar almenniligs gagns hvad mest, og ecki svo mjøg sins eigin; hann er ecki þúnglyndur, verdi honum. þad, ad hann reidist, þá lætur hann þó ecki sólina undirgánga sína reidi; hann þeinkir ecki illt, ecki á hjá honum heima þad gamla ordtæki: margur ætlar mig sig, og mátuliga dyggvann, né hitt: ad illur veit hvar ódyggur situr, af þvi hann ætlar engum illt, þá dylst hann vid i fremstu log, ad hreckvísin muni ætla sér þad; hann ber allt, allt hvad honum er uppálagt, þad ber hann eins og máttartré i húsum, þau bera allt þad sem á þau er lagt, hvadan og málsháttur þessi dreginn er, svo ris hann og undir ollu, sem hann má umbera, Guds og þeirra vegna, sem hann er hvad mest skyldugur; hann trúir ollu, hann vill heldur trúa þvi, sem honum er saklaust ad trúa, heldur enn ad væna einn lýgi ad naudsynjalausu, edur ófyrirsynju; hann vonar allt, hann örvæntir ecki um neinn, ad ei kunni hann ad betra sig, þótt óvænligt megi um hann þykja, ólíkur þeim sem ecki vilja neina tilraun gjøra vid einn, sem af einhverri hrøsun verdur yfirstiginn, eins og Gud sé ecki máttugur ad reisa hann, og þess vegna lidur hann allt, hann sparar eckért þolgjædi til ad bida eptir betran þeirra, þarfyrir talar Salómon visliga er hann segir, Ordskv. 10: hatrid uppvekur þrætur, en kjærleikurinn hylur misgjördirnar. Hvad er nú líkara Gudi enn þetta hjartalag? og þessir eru nú kjærleikans ávextir, sem upp eru taldir; en sér i lagi vill Frelsarinn hafa kénnt med þessari eptirlíkingu miskunsemina og gódgirnina vid sé hvern þann sem naudstaddur er, þvi hann svarar hinum skriftlærda uppá spurníngu sína: hver þar væri hans náúngi? þad er ádur hér ad framan sýnt, hversu ad Gydingar og Samaritskir hafi hatast á innbyrdis, og hverugir meintu adra sína náúnga ad vera; en Drottinn snart hér nockud biturt vid kaun hinna skriftlærdu og Pharíseanna, þar ed hann tekur til dæmis i eptirlíkingunni prestinn og Levitann; þessir heilogu menn, sjálfir gydingar, þeir gengu fram hjá gydínginum, þar hann lá svo illa farinn sem i gudspallinu segir, en fjandmadur hans, hverjum einkis gydingsauga mundi miskunad hafa, hann gjordi miskunarverk á honum; hann sá aumur á honum, segir textinn; fyrst vaknadi kjærleikurinn i hjartanu, svo eigum vér og lyndir ad vera, þvi nema ad gódgjordir vorar framkomi af gnægd hjartans, þá eru þær ónýtar, þad er ádur vottad af Páls ordum, er hann segir, 1 Cor. 13: þótt eg bitadi allar eigur minar nidur fyrir fátæka, og hefdi ecki kjærleikann, þá gagnadi mér þad ecki: og aptur býdur hann, ad menn skuli gjora gott, ecki af naudúng, heldur af fúsum huga; en hann lét gódgirni sína ecki alleina vera fólgna i medaumkuninni, heldur brautst hún út med verkunum. Hann batt hans sár, hellti þar i vini og vidsmjøri, med ödru fleira sem textinn upptelur, og ei þarf framar ad uppreikna; en i einu ordi vil eg þad segja: engin módir hefdi kunnad betur ad gjora vid barn sitt, enginn fadir vid sinn einka son, enginn bródur vid annann, heldur enn þessi útlendingur gjordi vid óvin sinn i sliku tilfelli. Far þú nú, kristinn madur! og gjor slíkt hid sama, sem heidíngi þessi gjordi; elska ecki med ordi og túngu, heldur med verki og sannleika, 1 Jóh. 3, nær þú sér bródur edur systur nakta, og hafa skort á dagligri næringu, þá lát ecki þinn kjærleika vera þar i fólginn, ad þú segir: lifid heil! vermid ydur, og mettid ydur, en gèfid þeim þó

ecki hvad líkhamans naudþurft tilheyrir, Jac. 2; þetta er hræsni eintóm, og þad mun eins litid gagna sálu þinni, nær þu skallt fara eins nakinn í burt úr heiminum, og þú í hann komst, svo sem ad þin fagurmæli gegnudu hinum nakta og húngrada, á medan þú hafdir audlegd heimsins; þad er merkiligt, ad á hinum efsta degi, þegar reikningurinn skal haldast, þá verdur oss þessi póstur sér í lagi fyrirlagdur: hvert menn hafa mettad hinn húngrada, géfid hinum þyrsta ad drecka, hýst hinn framanda, klædt hinn nakta, vitjad sjukra, edur þeirra sem voru í myrkvastofu, svo sem Frelsarinn kénnir oss sjálfur hjá Matth. 25 Kap; og er þad ecki nóg ad vitja þeirra, þad er eins gott og ad segja vid hinn nakta, klæd þig, og vid hinn húngrada, mettast, enn géfa honum þó ekért; vor vitjun á í því ad vera fólgin, ad hugsvala þeim, hjálpa þeim med rád og dád, annars eru menn ecki betri enn presturinn og Levitinn, þeir sáu ad sonnu hinn auma mann, er hrafadur var medal ræningja, en gengu fram hjá honum; já, vér eigum ad hjálpa þessum krossberendum, jafnvel med skada vorum, og þótt vér megum nockurs í þarfnast. Hér stendur í gudspjallinu, ad Samaritaninn hafi lagt hinn sára mann uppá sinn eyk: líkast er, hann hafi látid hann sitja á dýrinu en gengid sjálfur, því í textanum stendur, ad hann hafi sett hann uppá sinn eiginn eyk, já, ef vér ecki berum kunnáttu edur vitsmuni til ad hjálpa þeim sjálfir, þá eigum vér ecki ad spara til þess fémuni vora, ad þeim megi hólpid verda; því ef Jóhannes vill ad vér skulum géfa lífid út fyrir brædurnar, þá er þad víst, ad hann ecki vill ad vér þyrma skulum hinum rángláta mammon, er oss mun þó yfirgéfa í daudanum, því þad stendur fast, sem Lausnarinn sagdi: ad álltid er lífid meira verdt enn fædslan, og líkhaminn meir enn klædnadurinn, og meira hofum vér ecki af ollu því vér eigum; og á þetta ecki ad gjora svo naumt, ad þeir séu litlu nær, sem vid þurfa. Ecki var þessi gódi Samaritan ánægdur þar med, ad koma þessum vesæling til manna bygda, heldur gaf hann gjætur ad honum, og um morguninn er hann reisti, féck hann húsbónd-anum tvo peninga, og sagdi: haf þú gát á honum, og hvad þú leggur meira út, þad skal eg borga, nær eg kém aptur; ó, hvad morgum þeim, er sig kristinn nefnir, gétur útlendingur þessi kinnroda gjort á þessum verstu og sídurstu tímum, um hverja Drottinn hefir talad hina sonnu spá, ad sokum þess, ad ránglætid vex, þá muni margra kjærleiki kólna, Matth. 24. En þessa gódvild eigum vér ecki alleina ad audsýna náúnganum vorum edur kunningjum, þad sé eg berliga af því Frelsarinn sagdi vid þann, er honum bodid hafdi, Lúc. 14: nær þú heldur middagsverd edur kvolmáltíd, þá bjód ei vinum þínum, edur brædrum þínum, edur ættmonnum þínum, edur ríkum nágronnum, svo ad þeir bjódi þér aptur einhvorn tíma, og þad verdi þér endurgoldid; heldur, nær þú gjorir heimbod, þá bjód fátækum, vonudum, holltum og blindum, og muntu sæll verda, því þeir hafa þér ecki aptur ad géfa, því þad skal þér aptur goldid verda í upprisu réttlátra; þarfyrir, ef þú kristinn madur ert, ef þú villt í þeirri upprisu hlutdeild hafa, þá sjá til, ad þú náir hlutskipti í hinni fyrri, svo þú verdir sæll, og fel þig ecki fyrir holdi þínu, þad er, fyrir þínum náúnga, hver sem hellst hann er, og nær þú sér einn naudstaddann, er þú hjálpad gétur, þá lát svo sem hid sídarsta lúdurs hljód kvedi fyrir eyrum þér, og tak þar fyrir bod

frá Gudi, til ad minna þig á, ad gjøra skyldu þína med kjærleikans verki vid hinn nauðstadda; lát engann vera undan skilinn, þó þér óþecktur sé; glevmid ecki géstrisninni, segir Páll, því fyrir hana hafa sumir englana hýst óvitandi, Hebr. 13; hann meinar án efa Abraham, Gén. 18, og vard honum þad ad mikilli blessan; þú veist ecki hvorjum Guds þøck er ad gjora, en þad veistu, ad hann þacka vill allt þad, sem i hans nafni gjørt og géfid er. Framandi var eg, og þér hýstud mig, segir Dómari alls holds; þú skallt ecki gjøra ofríki hinum framandi, því þú varst framandi í Egyptalandi, segir Gud, Exód. 22; þú skallt og hura þad, ad þú ert framandi í hinni vondu Egyptó, veroldu þessari, í þeirri leyrveltunni, því þrældómshúsinu; í hinni eylífu Canaan er þitt fodurland, þángad áttu inn ad gánga til hans hvíldar, þángad á þig ad leida, ecki Jesús sonur Nún, heldur Jesús sonur Davíds; forsmá ecki þá, sem hann hefir med sínu blódi endurleyst, er sjálfur framandi var medal sinna eigin, og hvad minnst virdtur á sinni fósturjordu fyrir þína skuld, sem varst útlægur úr himnaríki, og svo þú vitir, ad þad sé ecki nóg, ad gjora hinum framanda, edur naudstadda eckért mein, þá leggur Drottinn sjálfur best út sín eigin ord, þar hann segir, Lev. 19: svo sem hinn innlendi, svo skal útlendingurinn vera, sá ed reisir um hjá þér; og enn framar: þú skalt ecki upptaka leifar kornskérn þinnar, þú skalt láta þær eftir hinum fátæka, og hinum útlenda, Levit. 23; já, þér skulud elska hinn framanda, því þér vorud framandi í Egyptalandi, segir hinn alvaldi Konúngur, Devt. 10. Ecki eru undan þessari skyldu óvinir þínir skildir, Guds barn! heldur í henni tilskildir, svo segir Drottinn, Exod. 23: ef þú finnur naut óvinar þíns, edur asna villuráfandi, þá skaltu endiliga færa þad til hans. Vilji nú Drottinn ad einn skuli vera sínum óvin skuldbundinn í svo litlum hlut, hvad þá ecki, ef honum meira áliggur og þótt eckért væri annad, sem kynni ad hræra oss til ad gjæta þessarar skyldu vorrar, þá er hid algjørda og alkunnuga logmál Christi, er ritad stendur hjá Matth. 5 Kap: elskid óvini ydar, blessid þá er ydur formæla, og bidjid fyrir þeim ed smána ydur og ofsækja; til hvers? svo ad þér séud born Fodur ydar, sem á himnum er, hver ed lætur sól sína upprenna yfir réttláta og rángláta, og rigna yfir vonda og góda. Jesús mátti hér djarft um tala, hann var í Guds mynd, Phil. 2, já, sjálfur Gud, eylífur fadir og fridarhofdingi, Esa. 9, þó lítilæckadi hann sjálfann sig, takandi þjónsmynd, vordinn hlýdugur allt til daudans, já, allt til krossins dauda, sídan er hann uppfarinn í hædirnar, og hefir monnunum gáfur géfid; en hvílíkar gáfur? nád Guds og vingan, syndanna fyrirgéfning, H. Anda, og eylíft líf; hverjum hefir hann þessar gáfur sendt? óvinum sínum, þeim sem hann hæddu, fjotrudu, húdstrýcktu, med þyrnum kórónudu, og á gálgann uppheingdu, ecki einasta þeim, er stódu ad verkinu, heldur og ollum odrum, hverra syndir ad dýrdarinnar hertoga krossfest hafa, því fyrir alla er hann dáinn, og ollum er Guds heilsusamlig náð frambodin; þetta gjordi hann, sem er ljómi fodursins dýrdar, þegar allt mannkyn var statt í hinu herfiligasta volædi. Skammastu þín þarfyrir, syndarinn! nær þú sér óvin þinn húngra, ad géfa honum ecki ad eta, edur þyrsta, og géfa honum ecki ad drecka, og nema þú svo gjørir, þá þeink aldrei til þess, ad þú sért kvittur um syndir þínar fyrir Gudi, því valla hefir Guds Andi í nýa testamentinu lagt svo ríkt á vid mennina um nockurn hlut, sem þenna. Allir

køllum vér Gud vorn herra, en ef hann er vor herra, hvar er þá hans heidur? Mal. 1; hvar er hlýdni sú, er vér eigum hønum ad audsýna? því kallid þér mig herra, og gjørid þó ecki þá hluti, er eg býd? segir Kristur, Lúc. 6; hans bodord eru ecki þúng, segir Jóhannes, en eg vil segja, ad þetta er eitt af þeim léttustu, af þeim audveldustu, fyrir þann sem hugleidir hvad litil sé náúngans misgjørd vid sig, hjá því sem hann sjálfur hefir gjørt Gudi i mót, og hversu þad er eckért, sem hann gétur lidsinnt bródur sínum, hjá øllu því gódu sem Gud hefir hønum gjørt, og tekur hann þad þó ecki af sínu, heldur hans, sem á allar eigur. Drottinn útslóck þú i oss bál illskunnar, og heiptræknínnar, en kveik i oss elskuna til þín og náúngans; þér sé lof, dýrd og heidur, um aldir, amen!

Fjórtánda Sunnudag eptir Trínitatis.

Gudspjallid, Lúc. 17 Kap.

Í þann tíma: og þad skédi svo, þá ed Jesús géck til Jerúsalem, ad hann ferdadist í gégnum midja Samaríam og Galíleam; en sem hann géck inní nockurt kauptún, mættu hønum tíu líkþráir menn, hvørjir ad stódu lángt frá, hófu upp sínar raddir, og søgdu: Jesú gódi meistari! miskuna þú oss. En sem hann leit þá, sagdi hann til þeirra: farid þér og sýnid ydur kénnimønnunum. Og þad skédi svo, þá er þeir gengu þadan, ad þeir urdu hreinir. En einn út af þeim, nær hann sá þad, ad hann var heilbrigdur vordinn, snéri hann aptur, lofandi Gud med hárri raust, féll fram á sína ásjónu fyrir fætur Jesú, gjørandi hønum þackir, og þessi var Samverskur. En Jesús svaradi og sagdi: hvørt voru ecki tíu hreinsadir? en hvar eru hinir níu? fundust aungvir þeir apturснéru, ad géfa Gudi dýrdina, nema þessi útlendíngur? og hann sagdi til hans: statt upp og far hédan, þvíad þín trú gjørdi þig hjálpligann.

Exordium.

Hversu stór ad sé mismunur Guds og manna, þad kann eng'n túnga út ad skíra, og enginn hugur ad skilja: hver manna veit hvad mannsins er, nema mannsins andi sem í hønum er? svo og hvad Guds er veit enginn, nema Guds Andi, segir Pálus, 1 Cor. 2. En þó ad vor náttúrligur skilníngur nái skamt til þess, ad ransaka Guds undirdjúp, þá kynnum vér þó á þessum mismun nockud skírari grein ad gjøra, ef vér legdum meiri hug á, ad samanbera hans almætti og vorn vanmátt, hans réttlæti og vort ránglæti, hans visdóm og fákjænsku vora, enn þó allra helst hans þolinmædi og vora þvermódsku, hans gjæsku og vort óþacklæti; hans almætti þeckjum vér ecki svo sem þad er; sitt réttlæti sýnir hann oss ecki svo opt, nema í gjæskunni, því veldur ríkdómur hans þolinmædis; hans visdóm skynjum vér ecki, en hans lánglundar géd, hans gjæsku og miskunsemi meigum vér hvad best þeckja, því hún er ný og fersk yfir oss á hverjum morgni, jørdin er full af henni, á hverri vér skrídum, syndugir ormar, og meigum dagliga rekja þar hans spor, sem drjúpa af feiti. Eg skal ecki fullkomna mína brennandi

reidi, eg skal ecki tortína framar Ephraim, því eg em Gud og ecki madur, segir Gjæskan sjálf fyrir munn Hóseæ spámanns, 11 Kap; og þó vill syndarinn ecki kannast vid þessa guddómliga elsku, miskunsemi og þolinmædi, jafnvel þótt hann sé madur, það er, ein gufa, ein vatnsbóla, og ecki Gud, og ecki þacka hønum edur kannast vid hans føðurliga gjæsku, margur hver; já, Gud gjæfi ad færri væru enn fleiri. Dæmi hér uppá sjáum vér i textanum, á þessum níu líkþráu mønnum, sem hreinsadir voru, hverra einn alleina apturséri, og gaf Gudi dýrdina, en hinir níu gleymdu því ad bragdi er gjørt var. Eg vil skipta gudspjallinu í tvo bluti, og hugleida: 1) óþacklæti hinna níu; 2) þacklæti hins eina. Jésú gódi meistari! hjálpa oss hér til med krapti þíns Anda, amen!

Útleggíngin.

Ecki er trúin allra, segir Páls, 2 Thess. 3, øllum er hún þó frambodin sem ordid heyra, því heilsusamlig Guds nád er opinber vordin øllum mønnum, segir Postulinn aptur, Tit. 2, er hann talar um kristnibodid, i hverju ad trúin er eitt høfudstycki: margur trúir um stundarsakir, en á freistíngartímanum, þá fellur hann þar frá, svo sem Lausnarinn kennir hjá Lúcam, 8 Kap. Ad vísu er það satt, ad freisting merkir optliga i ritníngunni þær hørmúngar, er Gud lætur børnum sínum mæta, til ad reyna þau; ydur hefir ecki hendt nema mannlig freistni, segir Páls, það er mótlæti það, sem mønnum er bæriligt; svo nefnir og Jakob mótlæti Guds barna, 1 Kap; en Gud freistar mannsins á stundum med eptirlæti sínu: þegar Gud lét Davíd allt ad óskum gánga, þá vard hann svo freistadur, ad hann taldi fólkid, 2 Sam. 24; þegar Ezechias konúngur hafdi luckn i øllu sínu verki, þá freistadist hann til ad sýna Babýlons høfdingja sendimønnunum fjársjódu sína og gersemar, 2 Cron. 32; svo ad það má allt syndugt hold játa, ad ecki er minni freistinga von i medlætinu enn i mótlætinu, svo sem móttgángurinn steypir sumum i örvænting, svo þurfa og sterk bein til ad þola góda daga. Mørgum hefir velgengnin komid til óhófs, til ofmetnadar, til óþacklætis vid Gud, og jafnvel til afgudadýrkunar, já, þeim og, sem Gud hafa ádur vel þeckt, og hann úr duptinu hafid hefir, en sett til mikillrar tignar, hvar um ljóst vitni bera Jeróbóam og Jehú Israels konúngar, sem ecki voru kóngbornir, en Gud þó upphóf á tignarstól drottna sinna. Ecki verdur því neitad, ad allir þessir líkþráu menn, þeir hafa i fyrstunni trúad á Krist, því upphófu þeir raddir sínar, og søgdu: Jesú meistari! miskuna þú oss, það hefdu þeir ei gjort, nema þeir hefdu heyrt ríkid af Drottni, og treyst því, ad med hønum væri guddómligur kraptur; er eg Gud sá ed kunni ad deyda edur lífga, sagdi Israels konúngar, þegar konúngurinn af Syria sendi Naaman hinn sýrlendska til hans, það eg géti hreinsad þenna mann af sínu líkþrá, 2 Kóng. 5, hvar af audsært er, ad það hefir verid ad jøfnu lagt i þá daga, ad lækna þessháttar sjúkdóm, og ad uppvekja af daudum, sem er Guds alleina, svo sem Davíd vottar, og er því audvitad, ad þessir veiku menn hafi tillagt Frelsaranum nockurskonar guddómligann heidur, þótt ei hafi þeir verid samfródir um hans persónu, samt dugdi þessi trú til líkhamans lækníngar. Drottinn læknadi þá ecki strax, eins og hinn líkþráa, er getur um hjá Matth. 8 Kap., vid hvern hann svart og sagdi: eg vil vertu hrein; heldur sagdi hann alleina: farid og sýnid ydur kennimønnunum, og áttu þeir þó lánga leid til þeirra úr Samaría upp til Jerúsalem, en á leidinni hafa þeir hreinsadir vordid, því Gudspjallid segir: og það

skédi er þeir voru á ferdinni, ad þeir hreinsudust; þetta sýnir trú þeirra, ad þeir efudust ecki um, ad gjøra Frelsarans skipan, heldur í trausti hans orda byrjudu ferd sína til kénnimannanna, sem eptir løgmálinu ættu ad dæma um, hvert þeir væru hreinir edur ei; ólíkir voru þeir í þessu morgum þeim, er ei vilja Gudi treysta, verdi þeir ecki strax bænheyrdir, um þá hluti er þeir þurfa þykjast. Vantrúin segir: þótt Gud gjordi glugga á himininn, þá kann ecki þetta ad ské, hún skitur sér inn jafnvel hjá Guds børnum, og prédikar: hvar fáum vér braud hér í eydimørku, svo ad þessir neyti, Marc. 8; hvad titt hendir oss þvílíkt nær oss þykir eitthvad ólikligt? og er margur af oss í þessu mjøg ólíkur þessum líkþráu mønnum; en í hinu erum vér þeim næsta líkir, ad þegar Drottins almáttuga hønd hefir útryckt oss af neydinni, þá erum vér þess svo skamm-minnugir, og hans ótti er valla lengur hjá oss enn snjórinn á steinunum, þegar regnid ofan kémur, svo sem spámadurinn segir; og hvad er tídara enn þad, ad nær ángistin þreingir ad oss, ad vér þá køllum til Drottins, þá er vort sinni til hans, svo sem Esaias ad ordi kémst, 26 Kap. Hver er sá nær hann sjúkur er, edur af einhverjum líkhamans meinum plágadur, ad ecki sé hann reidubuinn til ad géfa Gudi handskrift sína, ef hann mætti, uppá betran lífernisins, og ad hann vilji láta af øllum þeim syndum, er hann veit og vidkannast, ad hann hafi hinn góda Gud stygdann med? þetta er ad vísu alvara flestra manna, því enginn hygg eg ad vilji gabba Gud, þegar svo ástendur; ásetningurinn er ad sønnu gódur, og gengur þad fyrir fullt, ef Gud lætur einn burtkallast í sjúkdóminum; en þá er efndanna vant, þegar heitid er komid, segir ordtækid, hvernig þeim sé varid á stundum, þad sjáum vér af þeim mørgum sem hætt hafa legid, en Guds þolinmædi og gjæska hefir aptur á fætur reist, ad þeir lifa engu betur sídan enn ádur, nema midur sé á stundum, og láta jafnvel ecki af þeim løstum, er verid hafa orsøk til meinlætis þeirra, edur annars mótgángs, og brúka svo miskun Guds til eflingar syndanna; svo lángt er frá því, ad þeir láti ríkdóm hans þolinmædis draga sig til ydrunar, Róm 2. Menn hafa á medal vor eina skrøksøgu um barn nockurt, þad er féll í pitt, og er þad meinti sér daudavon, beiddi þad Gud ad hjálpa sér til lífsins, en er þad slapp úr díkinu upp á backann, þá segir ætsintírid, ad barnid hafi sagt: ecki þarftu, eg gat; einfaldlig er saga þessi, en þó er hún mátulig til þess, og þar til mun hún diktud vera, ad gjøra þeim kinnroda, sem er eru børn í skynseminni, en ecki í hreckvísinni, 1 Cor. 14, og leita Guds alleina nær þeim áliggur, en annadhvert þacka sér, edur gjalda honum litlar þackir, nær þeir sloppnir eru úr vandrædunum; þetta er almennara, enn vitni þurfi til ad leida, jafnvel hjá þeim, sem hvad best ættu ad vita síns herra vilja, Lúc. 12, og ødrum ad vera til eptirdæmis, er þó mættu óttast fyrir hinum flestu høgum, nær mælir syndanna er uppfylltur. Til eru þeir sem meina, ad prestarnir hafi umsnúid þessum níu gydingum, og talid þeim trú þar um, ad Jesús hefdi ei gjørt jarteikn þessa af Guds krapti, og því hafi þeir ecki aptur horfid. Alls var ad sønnu ills von af þeim í þá daga, serdeilis þegar Kristur átti hlutinn ad, og var ecki ólíkt því er hann mátti heyra, ad fyrir Belzebub ræki hann út djøflana, Lúc. 11; þad gétur og skéd, ad þeir hafi talad þetta fyrir gydingum, løndum sínum, en ecki hirdt svo mjøg um hinn útlenda mann, þeim hefir þad í engu rúmi legid, þótt hann snéri aptur til hans, er þeir

kølludu Samaríſkann og hefdi Djøfulinn, Jóh. 8; en gátu þeſsarar er engin þørf; holð og blód er nógu hannvænt til ad vekja í oſs ſyndina, og ad letja oſs til ad gjøra Gudi þackir fyrir miſkun ſína, er þó dagliga upprennur yfir oſs ránglátum á hverjum morgni. Á medan þeſsir veiku menn lán undir kroſsinum, þá voru þeir gódir vinir, og allir í einum flocki, en þegar Drottinn hafdi géfid þeim øllum heilſuna aptur, þá konnudust hinir níu vid þad, ad þeir voru gydingar, en hinn Samverſkur, því ecki vildu þeir verda honum ſamferda í apturhvarfinu til Frelſarans; þannveg er vort þacklæti vid Gud, er hvad meſt hefir bodid ad dýrka ſig med kjærleikanum, miſkunſeminni og eindrægninni. Þegar ſkeinkjari Pharaónis hefir náð aptur ſíns herra gunſt, þá gleymir hann Jóſeph, því hann var útlendur; þegar ſkuldaþrjóturinn, ſem átti 10000 pund ad gjalda, þegar hann er útgenginn frá húsfodurnum, ſem gaf hønum upp alla ſkuldina, þá grípur hann fyrir kverkar ſínum verkanaut, er hønum var miklu minna ſkyldugur. Svo gengur þad til fyrir mørgum af oſs, hafi Gud upphafid einn veſæling til heidurs, til ríkdóms, til embættis, þá vill hann ecki kannaſt vid brædur ſína, er ſkømmu ádur voru hans jafníngjar, og kannſké høfdu gjørt vel til hans; þegar hinn Almáttugi hefir lagt einhvern undir líma med nockru mótlæti, annadhvert heilſubreſti, fémiſsir, ofbeldi og offóknum vondra manna, er hann lídur ad ſkjúga á ſuma, ſem minni máttar eru, til ad typta einhvern, en látid hann þó rata úr þeſsu, og ſett hann aptur í ſinn ſtad, þá ſtíngur hann bædi augun út, og vill ecki miſkuna hønum, ſem hann þó ſér, ad má lída hid ſama, ſem hann mátti þola, og Gud hafdi agad hann med, til ad þeckja vanmátt ſinn, og Skaparans gjæſku, og þegar hann ſér óvin ſinn, er hann þykiſt eiga heiptir ad gjalda, þá ſegir hann med ſjálfum ſér: eg ſkal gjøra hønum, ſvo ſem hann mér gjørdi, ſvoddan er hid meſta óþackæti. Voru ecki tíu þeir ed hreinſadir voru, en hvar eru þá hinir níu? ſegir Endurlauſnarinn í gudſpjallinu. Betra hefdi þeſsum óþacklátu mønnum verid, ad ſjúkleiki þeirra hefdi fylgt þeim inn til daudans, enn ad þeir yrdu heilbrygdir á líkhamanum, en fyrir vanbrúkun Drottins gjæſku, á ſálunni vanheilir. Þeir ſkildu ſig frá þeſsum útlenda manni í því, ad þeir ſnéru ecki aptur til ſíns læknara, og ſýndu þar med, ad ei væru þeir af hinni óſýniligu Guds kyrkju, þótt ad væru limir hinnar ſýniligu; ſvo vil eg ſegja: ad þeir, ſem eg hér ad framan hefi talad um, er vilja fráſkildir vera Chriſti limum, og ecki þeckja þá, þeir eru ſtallbrædur þeſsarar óþacklátu manna, og ecki limir á hans líkhama, ſem er høfud ſafnadarins, og ecki einaſta géck kríng, gjørdi gott og græddi alla, heldur og leid fyrir óvini ſína, jafnvel þá, er hann ſjálfir kvøldu. Vér vorum til forna útlendir, án Guds í heiminum, og fjarlægir Íſraels borgarrétti, ſvo ſem Páls ad ordi kémſt, Eph. 2; hvert ad þeſsir níu gydingar hafi nockurn tíma aptur náð ſinni andligri heilbrygdi, þad veit hann einn, ſem alleina veit tølu ſinna útvaldra barna; en ſjáum vér til, útlendinganna ſynir, ad vér heldur líkjumſt þeſsum útlending, heldur enn Abrahams ſonum þeſsum, eptir holdinu, ſvo ad ſpádómur Frelſarans mætti rætaſt á ſérhverjum af oſs, þar hann ſagdi: margir munu koma af auſtri og veſtri, og ſitja til bords med Abraham, Íſaak og Jakob, en ríkiſins ſynir munu útreknir verda í hin ytſtu myrkur, Matth. 8. Vér erum ad ſønnu komnir í ſtadinn gydinga, ſvo ſem ad Drottinn útrak heidingja fyrir þeim,

vegna synda sinna og stórglæpa, svo hefir hann útrekid þá fyrir oss, sökum hardýdgis þeirra og vantrúar, þeir eru afbrotnir, en vér innplantadir, svo sem Páluls ad ordi kémst, Róm. 11; en Gud géfi, ad fleiri enn einn Samaritan finnist á medal tin Israels manna, þad er þeirra, sem eiga ad vera, og kalla sig Abrahams syni eptir trúnni. Díógenes spekingur var eitt sinn adspurdur, hver hlutur ad mest fyrntist á medal mannanna, en hann svaradi: þad væru gódgjördirnar; því má ei neita, ad hann sagdi satt, daglig reinsla kénnir þad; en hvernig sem þessu er varid á medal vor mannanna innbyrdis, þá ætla eg þó ad velgjörningar Drottins, og þakklætid fyrir þá, þau eigi hinn skémsta aldur hjá sumumhverjum, og eg má segja, hjá allmörgum; þar um hygg eg þad satt sé, er hinir spekiu segja: ad sumir vanþakki þess meir, sem þeir meira skyldugir eru, sökum þess, ad vér sjáum hver annann, og þar sem oss er eitt sinn gott gjört, þadan væntum vér meira, þá látumst vér þakka mönnunum, ecki svo af hjarta sumirhverjir, svo sem til ad orka þá til, ad halda áfram gódvildinni, þad sést á stundum, nær þeir eru í einhverjum þrautum staddir, sem hvad best hafa til vor gjört; en fødur ljósanna, frá hverjum ad kémur öll gód gjöf, og öll fullkominn gjöf, Jac. 1, og allt hvad frá mönnunum kémur, þad kémur í fyrstunni frá Gudi, hönum þacka menn svo lítt, af því vér sjáum hann ecki, en þreifum þó á hans gjæsku, hans velgjörningum og dásemdum, hvern dag, hvern tíma, og hvert augnablik; og skal þad nú svo úttalad um þad fyrra.

Nú er sídan ad tala um þakklæti útlendingsins, og hvad vér eigum af því ad læra; drottníngin af sudri mun upprísa og fordæma þessa kynslód, sagdi Lausnarinn, Matth. 12, hún var framandi, og þó dádist hún svo ad speki Salómónis, ad Lausnarinn hrósar henni í þessum ordum: en öll Salómónis dýrd var litil ad reikna hjá þessu kraptaverki Drottins; því má eg þad segja, ad þessi útlendski madur mun géta kénnt mörgum atferd þakklætisins vid Gud, fyrir medtekna velgjörninga. Hvernig gjörir hann þad? gudspjallid segir: hann hafi prísad Gud med hárri röddu; lof seg þú önd mín Drottni, og allt hvad í mér er hans h. nafni, segir Davíd, hvar af sjá má, ad hann vill ad allir partar skapnadar vors skuli Gud lofa, á medal hverra ad raustin er ecki hinn minnsti. Alla hluti hefir Gud gjört sér til dýrdar, og til vorrar sáluhjálpar; óskandi væri, ad menn brúkudu þá þar eptir. Hvad opt býdur Davíd, ad menn skuli Gudi lof syngja? Móses saung Gudi nýann lofsaung, Maria systir þeirra Arons géck út og prísadi Gud med bumbum og hljódfærum, þegar Gud hafdi gjört hina stóru endurlausn sinni fólki af Egyptalandi, Exód. 15; svo er þad enn nú hjá oss bædi skipad og venjuligt, ad prísa Gud med sálmum og lofsaungvum, eptir Páls bodi, Cól. 3. Ecki segi eg, ad þessi Samaritan hafi kvedid vid raust, en þetta, ad hann prísadi Gud med hárri röddu, þad minnir mig þar á, ad vér látum lofsaungva vora ecki alleina vera fólgna í hljódunum, heldur þar med í gudrækni hjartans, því hér stendur, ad hann hafi prísad Gud, af hverju audsært er, ad hugur hefir máli fylgt. Ecki verdur Drottinn med því prísadur, ad nálgast hann med vörunum, eck heldur med raustinni alleina, hversu sem hún fögur er, hann vegur hjartad, sem er hjartnanna og nýrnanna rannsakari, gjæti þeir þess, er fara med audligar vísur og sálma, alleina ad gamni sé, brúka þær fyrir ölvísur, edur til annars gjálífis, hyggi menn ad, hvert ecki er

í þessu nockur gudlastan; í þetta mun þykja litid spunnid, þvi þad er almennt, en Gud lætur ecki ad sér hæda, þótt ordin séu góð, þótt dickturinn fallegur, þótt raustin sé væn, þá eru soddan lofsaungvar ecki annad enn nyt fyrir utan kjarna, ský fyrir utan regn, og meir til þess ad styggja Gud, enn ad prísa hann; vilji menn þvi syngja Gudi lof, edur prísa hann med roddu sinni, þá syngi menn eins og Páls og Silas í fángelsinu, Act. 16, eins og Guds módir, eins og St. Páll um sig segir, 1 Cor. 14: eg skal syngja med andanum, eg skal og syngja med hugskotinu, þad er, eg skal láta hug máli fylgja, án þessa er raustin ónýt til ad prísa Gud; miklu betur lætur Þogn Mósis, er hann hrópadi til Guds, Exód. 14, en ecki gétur um, ad nockur hafi séd hans varir bærast; miklu betur þegjandi grátur Önnu módir Samúelis, og miklu betur trú og heimuglig andvarpan hinnar blódfallssjúku í hans eyrum, sem eyrad plantad hefir. Hann féll til fóta Jesú, segir í gudspjallinu: þetta var hid mesta audmýktar merki; ad sönnu plogudu gydingar ad bidjast fyrir standandi í samkundunni; tollheimtumadurinn stód og badst fyrir, sama gjordi Phariseinn, þvi segir og Lausnarinn, Marc. 11: nær þér standid og bidjist fyrir, þá fyrirgéfid, ef þér hafid eitthvad á móti nockrum; svo býdur og Páls, 1 Tim. 2, ad menn skuli upphefja heilagar hendur; þó var þad sidur gydinga, nær þeir sér í lagi vildu audmýkja sig, ad þeir köstudu sér flotum fram fyrir Gud: þanninn gjordu Jósúa, Jos. 7, svo breitti Davíd, og sjálfur Frelsarinn í sinni mestu ángist. Audmýktin gengur undan vegsemdinni, segir Salómon, Ordskv. 15, enginn hlutur er Gudi þægari, enn einn audmjúkur andi; í vorri audmýkt minntist hann á oss, segir Davíd, Ps. 136, já, hann litur á tal hins audmjúka, og forsmáir ecki hans bæn, segir hann enn aptur, Ps. 101; hversu vel þócknadist Gudi audmýkt Abrahams, er hann sagdist vera dupt og aska, Önnu húsfrú Elkanæ, Gedeonis, er hann sagdist vera hinn minnsti í síns fodurs húsi; Jud. 6; þad stendur fast sem Salómon skrifar: hinum drambláta fylgir nidurdrepid á eptir, og þann sem audmjúkur er í anda, mun vegsemdin upphefja, Ordskv. 29. Og þvi skyldi manneskjan ecki audmýkja sig fyrir Gudi? einn syndari fyrir hinum heilaga, einn ormur fyrir Konúngi himins og jardar, einn skuldaþrjótur fyrir þeim er dagliga uppgéfur honum svo morg tíu þúsund punda, hvers gjæska ad er hærri enn himininn, hvers reidi ad brennur allt til nedsta helvítis yfir hinum drambláta, hver ed voldugum hrindir af stóli, en litilátum géfur hann nád; og hversu eru menn ecki audmjúkir í annara manna augsyn, jafnvel á stundum fyrir einn bita brauds; o, hvilík lotníng ber þá honum, sem dagliga upplíkur sinni mildu hendi, og sedur allar lifandi sképnur? Gjorandi honum þackir, segir í textanum: þessi framandi madur hafdi ádur synt Drottni gudligann heidur, þar hann féll til fóta honum, hvad Gudi alleina tilheyrir, jafnvel þótt sumir veraldar höfdingjar hafi látid sig svo tigna, einkum Persanna konúngar í fyrndinni, þvi ecki vildi eingillinn taka slíku af Jóhanne, er hann sagdi: sjá til ad ei gjorir þú þetta, tilbid þú Gud, Opinb. 19; nú fyrst hann þeckti hans guddómligann krapt og vald, þá offrar hann honum þackargjordinni. Svo sem enginn hlutur meir styggir Gud enn óþacklætid, hvar um ádur er nockud talad, svo er og þacklætid hans kjærasti skattur, og snart ad segja, sá einasti, af monnunum, þvi ad þessi skylda á ad sýna sig í ollu þvi, er vér leitumst vid ad gjora

Gudi til þóknunar, þarfyrir segir Páls: allt hvad þér gjörid med ordi og verki, þad gjörid í nafni Jesú Christi, og þackid Gudi og fodur fyrir hann, Col. 3. Þacklætinu er svo varid, nær þad framkémur af elskunni til Guds, og trúudu hjarta, ad þad ecki einasta géldur Gudi undanfarnar velgjørdir, þvi annad heimtir hann ecki, heldur og býdur ødrum heim af hans miskunar hendi; ecki þrýtur hjá honum, ef oss þrýtur ecki þad sem hann hefir á oss skilid, og syndugum manni er hægast úti ad láta, sem er audmjúkt þacklæti. Et eg nockud kjøt hinna sterku uxanna, edur dreck blód hafranna? segir Gud fyrir Davíds munn, Ps. 50. Offra þú Drottni lofgjørdinni, og gjald hinum Hæsta þín heit, og er manneskjan nærsta hirdulítil um sín eigin efni, ad hún ecki skuli leggja allann hug á þetta, þar Gud krefur svo lítils hlutar af henni, í hverjum henni ecki einasta eru engin útlát, heldur er þad í sjálfu sér hid mesta yndæli, þeim sem vordinn er einn andi med Gudi, þad er sá fognudur í H. Anda, sem vér eignum ad byrja hér fyrst í Guds nádarríki, en sídan skal fullkomnast í dýrdinni, þegar þad tekur enda sem hálfverkid er, þvi þad mun í hinni eylífu sælu verda hid mesta eptirlæti Guds barna, ad lofa hann og þacka honum fyrir allar hans dásemdir og velgjørninga, hverja vér þá fyrst þeckjum, svo sem vér þecktir verdum, en hér ecki nema svo sem fyrir spegil í rádgátu, 1 Cor. 13; nú er þad ecki nóg, ad menn gjøri Gudi þackir med munninum alleina, hjartad á med ad fylgja. Hversu innligar þackir ad madur þessi hafi gjørt Frelsaranum, þad sýna oss ord Drottins, er hann sagdi? þín trúa gjørdi þig hólpinn. Og ecki einasta á þacklætid ad frammkoma af hjartanu, þad er létt fyrir þann, sem hugleidir, ad hann er Gudi um sál og líf skyldugur, ad þacka Gudi af alvøru, heldur á og gnægd hjartans ad brjótast út med verkinu í betran lifnadarins, í idkun hinna bestu dygda og mannkosta, og ollu þvi er vér Gudi þóknanligt vitum vera; þad býdur Páls, er hann segir: eptir þvi Kristur er dáinn fyrir alla, þá er þad réttvíst, ad vér ecki framar skulum lifa sjálfum oss, heldur honum sem fyrir oss er dáinn, 2 Cor. 5; en þó á þessi vidurkénning Guds gjæsku hvad mest ad láta sjá sig í miskunarverkunum vid þá, sem bera Drottins kross. Frelsarinn sá aumur á þessum veiku mønnunum, og læknadi þá: gjør slíkt hid sama, vert miskunsamur, svo sem hann var miskunsamur, og nær þú sér þvílíkt eitt lifandi hræ, þá hyra til þess, og lát sjá þad í gjørningunum, ad þú vidkannist, ad þú ert í skírninni hreinsadur af hinni andligu líkþrá syndinni, sem er ollum sjúkdómum skjædari. Minn herra Jesú! eg hefi ecki gledi af nockurs manns hørmúngu, nema þinni; hvar fyrir? þvíad allra manna harmkvæli eru stráff syndarinnar, en nær eg sé, ad þeir eru typtadir, en eg em heill og hraustur, þá kémur mér í hug, ad eg hefi hid sama forskuldad, eg, sem ad er hinn mesti á medal syndaranna; en þegar eg álít þínar hørmúngar, Drottinn minn! er þú ecki hafdir forskuldad, en leidst þó saklaus minna vegna, þá stend eg upp med þessum útlendíng, þá hressist hugur minn, þar eg trúi, ad mínar illgjørdir séu þarfyrir kvittar, ad Gud hefir lidid í holdinu, svo gjørir mín trúa mig hólpinn, og þess fullørugganu, ad þinn himneskur Fadir hefir kastad syndum mínum í haffins djúp, svo þeirra minning komi ei upp ad eylífu. Þér med honum, ásamt H. Anda, sé veldi og kraptur, dýrd og heidur, um aldir alda, amen!

R

Fimtánda Sunnudag eptir Trínitatis.

Gudspjallid, Matth. 6 Kap.

Á þeim tíma: Jesús sagdi til sinna lærisveina: enginn kann tveimur herrum ad þjóna, annadhvert hann afrækir þann eina, og elskar hinn annann, eda hann adhillist þann eina, og fyrirlítur hinn annann; eigi gétid þér Gudi þjónad og Mammona. Þarfyrir segi og ydur: verid eigi hugsjúkir fyrir ydru lífi, hvad þér skulud eta og drecka, og eigi heldur fyrir ydrum líkhama, hvørju þér skulud klædast; eda er ecki lífid meir enn fædslan, og líkhaminn meir enn klædnadurinn? lítid á fugla himins, þeir ed hvørki sá né uppskéra, og ecki heldur safna þeir í kornhlødu, og ydar himneskur fadir hann fædir þá; eda erud þér ecki miklu framar enn þeir? en hvør ydar gétur med sinni áhyggju aukid einnri alin vid sína leingd? og hvar til erud þér hugsjúkir fyrir klædnadinum? hyggid ad akursins liljú grøsum, hvørnin þau vaxa, þau vinna ecki né spinna; en eg segi ydur, þad Salomon í allri sinni dýrd var eigi svo skríddur sem eitt af þeim, og ef Gud klædir svo grasid, þad í dag er á akri, og á morgun verdur í ofn kastad, skyldi hann ecki miklu framar þad sama vid ydur gjøra, o, þér lítiltrúadir? Þarfyrir skulud þér ecki hugsjúkir vera, svo segjandi: hvad eigum vér ad eta, eda hvad eigum vér ad drecka, eda med hvørju eigum vér ad klædast? þvíad eptir þessu øllu leita heidnar þjódir, og ydar himneskur fadir, hann veit ad þér þurfid alls þessa vid. Þarfyrir leitid fyrst Guds ríkis, og svo hans réttlætis, og mun ydur allt þetta tilleggjast. Fyrir því skulid þér ecki áhyggju bera fyrir morgundeginum, þvíad morgundagurinn mun fyrir sjálfum sér umhyggju bera; hvørjum degi nægir sín þjáníng.

Exordium.

Þótt ad hugur vor sé hin dásamligasta sképna Guds undir sólunni, þá gétur hønum ecki tvískipt vordid, til ad rækja þá hluti, sem gagnstædir eru hver ødrum, svo er hann kreinktur af spillingu þeirri, sem vér eptir Adam erfdum; en ádur enn vondskap innkom í heiminn, þá var eckért Gudi mótstædiligt, allar sképnur hlýddu hønum, þad var allt harla gott, er hann skóp, illskan ein er hønum óhlýdin, og þeir hlutir, sem af henni framkoma, hverra høfundur ad Djøfullinn er, og hans þénari hinn gudlausi heimur þessi; medal Guds og hans er eylífur fjandskapur stadfestur, sídan hann var út úr himninum rekinn, svo er og heimurinn, því segir Jakob, 4 Kap: hann, sem er heimsins vinur, hann gjørist Guds óvinur; hægra er vatni og vidsmjøri saman ad blanda, enn þessa ad forlíka, svo ad hverugs þénarar géta annars verid; þad vill Frelsarinn kénna oss í upplesnu gudspjalli, er hann segir: ad enginn kunni tveim herrum ad þjóna, og ad vér gétum ecki undir eins þjónad Gudi, og Mammóna. Þetta ord Mammóna, þýdir ábata, eptir sumra vísinda manna útleggíngu, en allskonar nægtir og fullsælu fjár, eptir sumra; hún er ad sønnu stór Guds gáfa, nær hún er af hønum þeg-

in, og ecki af Fjandanum edur ad hans rádum útvegud, brúkud edur medfarin, því segir Frelsarinn, ecki: þér kunnid eigi Gudi ad þjóna, og þó leita næríngar ydar í sveita ydar andlitis, edur taka vid því, er Gud vill láta ydur í skaut falla; ecki heldur segir hann: þér kunnid ecki Gudi ad þjóna og ríkir ad vera; margur Abraham, Ísaak, Jakob og Jóseph, ecki einasta hann sem var forvista Egyptalands í tíd Pharónis, heldur og hinn af Arimathía, er Drottinn gróf, þeir hefdu verid útreknir úr þénustu hins stóra konúngs himins og jardar, ef svo væri; heldur sokum þess, ad audurinn er Gud veraldar þessarar, og hennar børn leita hans framar enn Guds ríkis og hans réttlætis, þá vill Frelsarinn kénnt hafa í prédikun þessari, ad ómøguligt sé bádum ad þjóna, og þad ord er hér í textanum stendur, ad þjóna, þad merkir ad vera ánaudugur þræll einhvers. Nú þarf einga adra røksemd til þess ad sýna, ad þessu tvennu sé ómøgulegt saman ad koma, heldur enn Drottins eigin ord, þvíad í hans munni eru aldrei svik fundin. En eg vil út af gudspjallinu tvennt hugleida, sem er: 1) hversu gott þad sé Gudi ad þjóna; 2) hvílik plága þad sé, ad vera Mammons þræll. Þú alleina ríki gódi Gud! stjórna þú hjørtum vorum, þér til þjónustu hér í tímanum, svo ver megum þér eylífliga þjóna, fyrir Jesúm Christum, amen!

Utleggíngin.

Hversu gott sé Gudi ad þjóna, þad kann eínginn nógliga ad skynja, nema sá, sem af alvøru er Guds þénari. Allir menn keppast vid ad ná þénustu hjá tignum mønnum, því þad þykir heidarligt; sælir eru menn þínir, og þénarar þínir, er standa ydugliga frammi fyrir þér, og heyra speki þína, sagdi drottníngin af Saba vid konúnginn Salómon, 1 Kóng. 10; en sjá, hér er meiri enn Salómon, því, ef ad Drottinn segir hér í gudspjallinu, ad Salómon í allri sinni dýrd, hafi ecki svo skrýddur verid, svo sem eitt af akursins liljugrøsum, hversu lángt var hann þá frá því, ad koma í nockurn samjøfnud vid Himnanna Konúng, hann sem þá hefir útþanid, og prýdt med hinum fogru ljósum og dægiliga himinsins her, sem vér augum lítum; og er þad þó svo sem myrkur ad reikna hjá sjálfri hans dýrd, sem uppljómar hina fogru Jerúsalem Guds barna borg, sem er þar uppi, hverrar sól og túngl hann sjálfur er, og sjálfur býr í því ljósi, sem enginn fær tilkomist; hann sem loptid hefir útbreidt, og skapad alla fuglana þar inni, forsorgar þá, vidheldur þeim, gefur þeim sína fædu í hentugann tíma, svo ad Lausnarinn segir hér í gudspjallinu: ad ecki einn af þeim falli á jordu án síns fødurs vilja; hann hefir sjóinn gjort og alla fiskana þar inni, smáa og stóra, og innilykur hann í sínum hnefa, segjandi til hafsins: híngad skaltu komast, og hér skulu þínar stoltu bylgjur leggja sig, Job. 38; hann ed sjálfur hefir tilbúid akursins liljugrøs, prýdt jordina med skógum, dýrum, fjøllum, hálsum, dølum, og árliga framleidir af henni allrahanda ávøxt og aldini, hinum lifandi skepnunum, og þó allra helst manninum til nota og uppheldis; og allra sídarst skóp hann hid vegligasta og dásamligasta dýr undir sólunni, eptir sinni eigin mynd, sem er madurinn, já, endurskóp hann í synd og dauda fallinn, og tók hann í sátt aptur, endurleysti hann, ecki med gulli og silfri, heldur med síns eingétins Sonar dýra blódi, 1 Pét. 1, helgadi hann óhreinann, af óhreinum kominn, endurnýar alla þá, sem sinn skírnarsáttmála ecki vísvitandi undir fótum troda, fyrirgéfur oss dagliga margar syndir, því dagliga syndgumst vér, og vinnum ecki nema til hegníngar; hverjum er oss sæmra, hverjum skyldugra og vegsamligra ad

þjóna, enn honum, í hvers hendi ad er öll lifandi sál? hver ad er vor styrkleiki, vor pris, og er vordinn oss til hjálprædis, Esa. 12. En svo sem þad er ágjætt og vegligt, ad þjóna Konúngi Dýrdarinnar, svo er þad ecki sídur gagnsamligt. Þad er oss öllum kunnugt, hversu mikil umsvif ad daudligir menn hafa fyrir þessa fallvalta lifs næringu, sem þó litils vid þarf í sjálfu sér, og þrítur nær allra minnst vonum varir, og þó eru sumir menn ecki ánægdir, fyrr enn þeir hafa kornhlodur sínar fullar, svo þeir géti sagt med hinum ríka mauraþegn, Lúc. 12: et og dreck sála min, þvíad þú hefir til margra ára samansafnad. En hvad segir Frelsarinn hér í gudspjallinu? verid eigi hugsjúkir fyrir ydru lifi, hvad þér skulud eta og drecka, og eigi heldur fyrir ydrum likhama, hverju þér skulud klædast, med ödrum fleiri ordum, sem þar á eptirfylgja, og eru full af guddómligri specki. Med miklu snarrædi hefi eg þá aflokid allri áhyggju minni, sem kvelur hinn vantrúada og ágjarna, þegar eg hefi kastad henni uppá hann, sem á öll dýrin á mörkinni, Ps. 50, og allt silfur og gull er hans; mun hugsýki min draga mig leingra á leid, enn hans fyrirhyggja? og fyrst um máttinn er ecki ad efast, þá kann eg ecki viljann ad ugga. Nóg er þad, ad Drottinn segir hér í gudspjallinu: ydar himneskur fadir veit, ad þér hafid alls þessa þörf. Ef Gud er minn Fadir, mun hann þá ecki forsorga mig? ef eg, sem vondur er, kann ad géfa barni minu gódar gáfur, mun þá minn himneski Fadir géfa mér stein fyrir braud, edur höggorm fyrir fisk? en þótt hann á stundum láti mig vanta þessa lifs næringu, eptir sínum þægiligum vilja, mun hann þarfyrir hafa gleymt miskunsamur ad vera? mun hann samt ecki vera minn Fadir? eg kalla þad ecki gódann födur og ecki forsjálann, sem ad elur barn sitt svo kappsamliga, ad hann undir eins elur upp í þvi matvendni og annann ósóma, má eg þá kunna Gud fyrir þad, ad hann neitar mér um þær nægtir, er mig skadar; nóg er þad, ad eg veit ad hann er minn Fadir, trúr er hann, og freistar einkis yfir megn fram. Þegar mér allt ad óskum geingur, þá finn eg kannské valla til þess, ad hann er minn Fadir; eg kynni ad gjörast lausláturr þegar eg er fullur og feitur eins og Israel, Devt. 32, af því veit eg, ad eg ecki er hjábarn, ad hann typtar mig, af því sé eg ad hann elskar mig, Heb. 12; í allri þeirra ángist, þá ángradi hann þá ecki, heldur verndadi þá eingill hans andlitis, og forsvaradi þá med mildi sinni, segir Esaias 63 Kap.; hver er sá anglitisins engillinn, minn herra Jesú! nema þú Christi? þú birtist án afláts fyrir augliti vors Födur á himnum, svo sem einn eylifur kénnimadur, þú ert mynd hins ósýniliga Guds Col. 1, þú ert í Födursins skauti, Jóh. 1, þín medalgánga verkar þad, Drottinn minn! ad jafnvel í hinni mestu ángist, finna börn Födur þíns til einkis ángurs, þvíad þinn vöndur og þinn stafur hugga oss, Ps. 23, vitnisburdur þíns Anda telur oss trú þar um, ad vér Guds börn séum, Róm. 8, þar fyrir reiknum vér ecki mótlætingar þessara tíma verdar þeirrar dýrdar, sem vid oss framkoma mun í eylifu lifi, og hér af kémur þad, ad svo vegligt og svo þarfligt sem þad er Gudi ad þjóna, svo er þad og yndælt og unnunarsamligt. Hvad er þad sem menn allra mest sækja eptir í heiminum? þad er ad vera ánægdur, og una vel hag sínum, en þar er valla nockur sá, er nái þeirri fullsælu af veraldar munum, edur munudum, ad hönum þyki sig ekkért vanta. Davíd kénnir oss eitt ædra og betra ráð, er hann segir: haf þína unadsemd í Drottni, og mun hann géfa þér þad

sem þitt hjarta girnist, Ps. 37. Satt er það, að vegna þeirra nákvæmu teingða, sem eru á millum sálar og líkhama, þá hryggist hún eður gleðst af því, sem honum gott eður illt til fellur, en þó eru þau ekki svo mjög skyld, að ei sé Guð henni skyldari; ekki er hún af sama efni gjörð og líkhaminn, sem af moldu var skapaður, Guð blés lifandi anda í mannsins nasir, segir ritníngin, Gén. 2, hún er af engu skopt eins og englarnir, hverjir í Jobs bók, 1 Kap., kallast Guðs synir; svo kallar og Lúkas Adam föður vorn, Lúc. 3, og Páls segir, vér séum hans kyns, það er líkrar veru, en þó ekki hinnar somu; Guð er einn andi, segir Jóhannes, andi hefir ei hold né bein, eins og þér sjáið mig hafa, segir Frelsarinn; hér af kémur það, að þótt Adam yfirgæfi sinn uppruna, þá hefir hinn allra hærsti svo bætt ráð vort aptur fyrir hinn annann Adam, sem er Guð af himnum, að hvað elskar sér líkt, svo þegar einn er vorðinn einn andi með Guði, og ummyndaður eptir hans mynd, er skapaði hann, þá fær sálin krapt af hæðum, sem er henni miklu skyldari, og sterkari þeirri elsku sem hún hefir á líkhamanum, svo að hún reiknar alla hluti þreck að vera hjá Jesú Christó sínum Drottni, eins og Páls, hún hrósar sér af engu, nema af hans krossi, fyrir hvern henni er heimurinn krossfestur og hún heiminum, Gal. 6. Svo yndælt er það nú Guði að þjóna, að það er ummarsamligt, jafnvel í hormúngunum; Páls talar þannig um hinn sanna kristindóm, 1 Tim. 4: að guðhræðslan sé til allra hluta nytsamlig, hafandi fyrirheit bæði þessa lífs, og hins komanda. Þessi er hin rétta Guðs þjónusta; en hvað þá? ekki hefur Guð í nýa testamentinu heitið sínum þjónustumönnum svo mikilli veraldar farsæld, jafnvel þótt hann veiti þeim hana á stundum; hvar í er þá fyrirheitið innifalið? í því að hann géfur þeim sjálfan sig, sem er öllu æðra, sá sem hann á, hann hefir eignast allt, og sá sem ekki hefir hlutdeild í honum, hann hefir minna enn ekki, hann vantar jafnvel það hann hefir, því Guðs ríki er ekki matur né dryckur, heldur friður og fögnuður í H. Anda, þar fyrir segir Páls enn aptur, 1 Tim. 6: að guðhræðslan sé mikill ábati með því skapi, sem lætur sér sína luckn nægja. Nú er það ekki einasta vegsamligt, þarfligt og yndælt Guði að þjóna, heldur og er það einsætt og ómissandi, svo að án þess kunna menn ekki Guðs börn að heita, né sáluhjálpina að erfa, og sjá þá allir þeir sem trúa því, að himnaríki og helvíti sé til, þeir sjá hvað miklu að tapað er, ef menn skjótast úr Guðs þjónustu; bölvaður veri sá sem ekki elskar Drottinn vorn Jesúm Christum, segir Páls, 1 Cor. 16; en að elska hann, og að þjóna honum, það er allt hið sama, honum verður aldrei þjónað fyrir utan elsku, og aldrei verður hann elskaður fyrir utan þjónustu, því í þjónustunni skulu menn sýna elskuna, og af elskunni þjónustuna; þess vegna spurði Drottinn St. Pétur að, áður enn hann bauð honum að fæða lömb sín og sauði sína, hvert hann elskaði sig, Jóh. 21; sama er að segja um hvern einn, hvaða starf sem hann á hendi hefir af Guðs álfu; en allir hafa nóg; enginn er sá, að ekki hafi sitt pund af Guði, eins vel bóndinn á akrinum, svo sem presturinn í kyrkjunni, eður dómarinn í sínu sæti, og allir þessir eru honum eins kjærir, nær þeir gjöra verk sinnar kallanar trúliga í ótta Drottins, því sjálfur hefir hann þeim verkið í hendur fengið; á ekki smiðurinn leirsins vald, má hann ekki gjöra þar af hvað hann vill? Róm. 9; því er einsætt að þjóna honum af allri trú, eptir því sem hann hefir sérhverjum umboðið, annars

erum ver ecki hans réttir þjónustumenn; einn stríðsþegn á ecki þar að standa í fylkingunni, er hann sjálfur vill, heldur þar sem hofdínginn baud honum; eg em madur yfirvaldinu undirgéfinn, hafandi undir mér stríðsfólk, sagdi hundrads hofdínginn í Kapernaum vid Frelsarann, Lúc. 7, og nær eg segi þessum, kom þú, þá kémur hann, og hinum, far þú, og hann fer, og þræli mínum gjør þetta, og hann gjørir það; eins á það að vera í Christi herfør hér á jørdunni, þar skal hver sitja, sem hann hefir hann settann, þar inni skal hann Gudi þjóna, ef hann vill þócknast honum sem valdi hann til bardagans, 2 Tim. 2, því ecki er það nóg, að leggja høndina á plóginn, en líta aptur til þess sem til baka er, sá það gjørir, hann er ei hæfur til Guds ríkis, segir Lausnarinn. Segid mér, til hvers hefir Gud manninn skapað, nema til þess, að hann skuli þjóna sér? allir hlutir adrir eru mannsins vegna skapadir, því alla þá hefir hann lagt undir hans fætur, Ps. 8, en madurinn er Guds vegna gjørdur, ecki þess vegna, að hans þyrfti hans med, heldur að hann skyldi þjóna sér, til að lifa þar af eylífliga; hverjum er oss skyldara að þjóna, enn honum sem oss skapadi? hefir Mammon nockurn skapað? vesæll er hann til þess, vanskapað gétur hann suma menn, en engann hefir hann skapað né endurskapað. Kalla menn það ecki gudlaust ræktarleysi, ef børnin ei vilja ljást foreldrunum til þjónustu? og hvad skulum vér þá um hann tala, sem er Fadir yfir allt það sem børn kallast bædi á himni og jørdu? til hvers hefir Guds Sonur endurleyst oss? segir ecki Lutherus oss það í frædunum? til að þjóna honum í réttlæti og heilagleika alla vora lífdaga; til hvers hefir Andi Drottins kallað oss, helgað og upplýst med sínum ástgjøfum? mun ecki til þess, að vér gaungum verdugliga þeirri kallan, hvar inni vér kalladir erum? Eph. 4; því álykta eg svo, að sá sem ecki vill Gudi þjóna, hann er ecki hans barn, ecki Christi lærisveinn, og ecki limur Guds kyrkju; hvad er hann þá? Djøfulsins barn, þræll syndarinnar, og helvítis eldibrandur; nú er þetta svo sagt um það fyrra, er eg hét um að tala.

Hvað hinu sídara vidvíkur, þá hefi eg til forna í inngánginum sagt, hver að sé meining Frelsarans í þessum ordum, þó vil eg því hér vidauka um sama efni, að þar Drottinn segir: enginn kann tveimur herrum að þjóna, þá meinar hann tvo, þá sem eru hver ødrum gagnstædir; þjóna kunna menn foreldrunum, yfirvaldinu, og náúnganum, í øllu því sem Gud hefir bodið, og þó undir eins Gudi; hvar fyrir? því að svoddan þjónusta og Guds þjónusta eru eitt? sá sem þjónar þeim sem af konúnginum sendir eru, hann þjónar konúnginum; sá sem konúnginum þjónar í því sem Gud bodið hefir, hann þjónar Gudi. Eins er á hina síduna, sá sem þjónar Mammóna, hann þjónar heiminum, sá sem þjónar heiminum, hann þjónar syndinni, hver ed syndinni þjónar, hann er þræll syndarinnar, en hann sem er þræll syndarinnar, hann er undir eins þræll Andskotans, og er þessu ómøguligt saman að koma, þetta vottar Páll, er hann segir, Róm. 6: vitid þér ecki, að hverjum þér gjørist þjónustubundnir, til hlýdnis, hans þénarar erud þér, hvert heldur syndarinnar til daudans, edur hlýdninnar til réttlætisins. Og þetta ord, herra, merkir hér svoddan yfirráð, nær einn selur sig einum svo aldeilis á vald, að hann á að mestu hans øll ráð; vel kann eg að þjóna einum, þótt ecki sé hann minn herra, svo hefir og Gud aldrei bannað, að þjóna að gáfum sínum, heldur leyft að brúka heiminn en ecki

ad vanbrúka hann, ecki bannád ad eignast audinn, heldur ad festa hjartad vid hann, því sá þad gjörir hann er réttur mammonsþræll, hans herra er ábatinn og audurinn, því alla hluti vill hann til hans vinna, og jafnvel ad tapa sálu sinni, sem mörg nunni dæmi géfast, og er þá engin þjónusta argari; hún er sérdeilis med twennu móti: fyrst, nær madur safnar audnum med hverju móti, sem hann kann, hirdandi eckért um, hvert þad er rétt edur rángt, edur hversu þrælsligt edur óhreinligt þad er, þetta er skaplöstur sá, er vér ágirni köllum; Páluss segir um hana, ad hún sé afgudadýrkun, Eph. 5, þad er hverju ordi sannara, því hinn ágjarni hefir ecki annann Gud enn Mammona, hann svífist ecki ad rýja Guds volada saudi, til ad fylla púng sinn, ecki ad sverja vid hans nafn, og þó rángliga á stundum, ef hann gétur ábatast um eitt álnarvirdi; eckí þyrmir hann kyrkjum né kénnimönnum, konúnginn svíkur hann gjarnann, ef hann má, sem er ein höfudskonum, og í einu ordi ad seigja: hann tredur öll Guds bodord undir fætur sér; hvad vantar þá til skúrgodadýrkunarinnar? betra er af illu ad tilbidja líknesskjuna, enn ad vera svo seldur Mammóna í þrældóm, því margur sá sem einn afgud hefir, hann ætlar þó, ad hann muni hegna vondra verka, en launa hin gódu, og svo hafa flestir heidíngjar meint, en ágirndin hefir enganu Gud, og er þá ei von á verra. Þú segir: eg vil dýrka Gud, heyra hans ord, syngja honum lof; eg geng til hans bords, trúi á hann, ydrast synda minna; verda má, ad svo sé; en ef þú dýrkar Gud, þá lát mig sjá ad þú gjörir þad ei, sem hann bannad hefir, edur verdur hann nockud dýrkadur med ráni og stuldi, med svikum og prettum, med lygum og meinsæri; ef hann er þinn Gud, ef hann er þinn Fadir, hvar er þá hans heidur? þú segist heyra hans ord, hvar eru þá ávextirnir? eru þeir þad sem strax var upptalid? sjá til, ad þú ecki heyrir þad til dóms áfellis þér; þú heyrir þad, svo er þetta; Sádmadurinn géck út ad sá, en þad hann sádi, féll á medal þyrna, þar sem þú áttir hlutinn ad, og þyrnir uru upp, og kjæfdu þad; hvad þad sé, máttu læra af útleggíngu Frelsarans, er hann segir, Matth. 13: þad sem sád var medal þyrna, er sá ed ordid heyrir, og umsorgun þessarar aldar, og villa audsins kéfur ordid, og hann verdur ávaxtarlaus; þú lofar Gud ad sönnu med vörunum, en hjartad er lángt þar fra, þad er út á búgardi þínum, og hjá aknautum þínum; þú gengur til Guds bords, en tekur þó med þér gesti þá, sem hann ecki má lída; sjá til ad ecki etir þú og dreckir þér dóm; þú trúir á Gud, sýn mér trú þína af verkunum, segir Jakob; þú ydrast syndanna, lát þá af illu, og lær gott ad gjöra, Es. 1, annars meina eg þú viljir undir eins þjóna Gudi og Mammóna, og er þin Guds þjónusta þá engu betri enn Gydínga fordum, þeir ed færdu Gudi fórnir í Jerúsalems musteri, en offrudu þó á hædunum, og í öllu þessu launar Mammon þénurum sínum illa, hann sedur þá med harmabraudi. Páll segir, ad ágirndin sé rót alls ills, 1 Tím. 6, fyrst er hún rót lastanna, svo sem ádur er sagt; Gud forsmáir hún, hans nafn skirrist hún ecki vid ad misbrúka vegna ábatans, hvíldardaga Drottins hefir hún til ávinnings, þá gengur hennar plógur hvad kappsamligast, svo ad hún jafnvel kénnur þá ödrum til ad syndga, foreldrum, börnum og náfrændum þyrmir hún ecki. Margur hefir vegid mann til fjár, ecki ætla eg ad sumir menn séu vandir ad hlat sínum í skírlífinu, þegar féd er í bodi. Um sjöunda bodordid vil eg ei tala, hún á þar heima, og hvad er

tídara, enn að ljúga vegna ábatans, og gjöra sig falann til að bera ljúgvitni; en ecki einasta fremur hún þetta móti Guði og náúnganum, heldur kvelur hún sinn eiginn þræl, svo það má um hana segja, sem Davíð segir um hinn óguðliga, á meðal hverra fépúkinn er hinn mesti, að hans plágur séu margar. Helvíti og glötunin verða aldrei fyld, segir Salómon, Orðskv. 27, svo eru og augu hins ágjarna, þess meira hann dreckur, þess meira þyrstir hann; eins og hinar mögru Pharaónis kýr, svo er hinn ágjarni, þegar þær höfðu uppetið hinar feitu, þá sást það ecki, að þær hefðu komið í maga þeirra, segir ritningin, Gén. 41, rétt eins og Ovidius skáld kveður um Erisichthónem guðníðing, að þess meira sem hann át, þess meira svalt hann, fyllin varð honum orsök til æ meira húngurs, svo þegar hann hafði selt aleigu sína fyrir mat, þá seldi hann dóttur sína, og síðarst allra tók hann að naga sína eigin limu, svo er og hinum ágjarna varið, það hann fær, það fyllir hann ecki, hann er eins soltinn eptir sem áður, ecki sparar hann vini né frændur, og þegar hann nær engu, þá etur hann sitt eigið hjarta, af því, að hann gétur ei uppetið hús eckna og föðurlausra. Mörgum af þessum mammonspúkum líður Drottinn að fylla kornhlöður sínar, og aðrar hirðslur með auranægt, en þess vita menn og nockur dæmi, að þess meira þeir niður sá í ránglætinu, þess minna uppskera þeir, nema í skaðseminni, svo að hirðslur þeirra eru eins og óþétt lagarfat, sem ecki heldur því, sem í það er látið; þess gétur Salómon, Orðskv. 11, er hann segir: einn útbýtir sínu eigin, og verður ríkari, annar inniheldur þar sem ecki skal, og er jafnann fátækur; þetta er rétt að eta, og verða þó ecki mettur, og að drecka, og verða þó ecki druckinn. Hin önnur þjónusta Mammons er sú, að liggja of fast á því, sem einn á, eins og Móab á dreggjum sínum, jafnvel þótt velfengið vera kunni; að sönnu eru þetta aðgreindir lestir að nockru leiti, en þó nærsta skyldir hver öðrum. Til eru þeir að vísu, sem taka allt frá öllum, sem þeir ná, en láta þó eckért af hendi rakna við nockurn, þeim er hvað verst varið, og optliga plagar slíkt að haldast í hendur; hins eru og dæmi, að sumir menn eru ecki mjög ásælnir, en vilja þó eckért útiláta, þessa kalla menn níðska, og er hann að sönnu illskárri enn hinn, en þó samt mammonsþræll, ecki munar þá nema í því, að þegar mammon skipar, þá fer hinn ágjarni, en níðingurinn hefir ecki svo mikið vald yfir honum, að hann géti rekið hann úr stað, jafnvel þótt hann eigi öll hans ráð, þá lætur hann svo dátt að honum, svo sem móðir að einka syni, og vill ecki gjöra honum ómak; líkir eru þeir Saduceis, er ecki vildu gjöra á annars hlut, ecki vildu þeir heldur neinum gott gjöra; þeir eru bræður Nabals, er ei vildi géfa Davíð mat, þegar hann mælti til þess í nauðsýn sinni, og hafði þó til matar unnið, 1 Sam. 25; já, þeir eru argari enn Nabal, því hann tímdi að láta eptir sér og hyski sínu, en þessum er svo auðurinn sár, að þeir neita sínum eiginn líkama um nauðsýnliga hluti; ecki hafa þeir lesið það er Salómon skrifar, Orðskv. 3: hinn réttláti etur svo mikið sem hann viðþarf, en maga hins ófróma vantar altíð; og enn síður það hann ritað hefir í Prédikunar bókarinnar 6 Kap: þar er ein ólucka er eg sá undir sólunni, og hún hin mesta yfir mönnunum: einn maður sá eð Guð géfur ríkdóm og auðæfi, og heiður, hvers hjarta að eckért vantar, og Guð géfur honum þó ecki magt til að neyta þess hins sama; svoddan óþockar sjálfs síns eru þó nockrir, svo lángt er frá því, að þeir klæði eður

metti bródur edur systur, nær þeir sjá þau nakin edur húngrud, og er þetta hinn mesti þrældómur, þad er rétt køllud afgudadýrkun; þad sem kristnir menn ættu ad gjøra Gudi til þjónustu, sem er ad þvínga líkhama sinn og gjøra hann ad þræl, þad sama gjøra þeir vid Mammóna, segid mér: er hann þá ecki þeirra gud? Veri þeir nú saman, sem lesa þetta, hverjum betra sé ad þjóna, Gudi edur ábatanum; hvernig ad Gud ali onn fyrir sínum þénurum, þad er ádur sagt í hinum fyrra partinum, en hvernig Mammon fari med sína, þad hefi eg í hinu sídara talad um med fám ordum; því vil eg segja vid ydur, Christi børn! hid sama og Jósúa sagdi vid Israel skømmu fyrir andlát sitt, Jós. 24: segid, hvert þér viljid þjóna Jehóvæ Gudi ydar, edur ei; en þeir svørudu allir: vér viljum þjóna Drottni Gudi vorum; Drottinn minn og Gud minn! géf þú oss þad sinni, ad þad, sem þeir játudu med munninum, megum vér med hjarta, ordi og verkum uppfylla allt til enda vors lífs, svo vér megum úr bitum bera kórónu lífsins, hverja þú Konúngur nádarinnar géfa munt øllum þeim, sem elska tilkomu þíns Sonar; bænheyr þad fyrir hans skuld og forþénustu, amen!

Sextánda Sunnudag eptir Trínitatis.

Gudspjallid, Lúc. 7 Kap.

Í þann tíma: og þad skédi svo, eptir þad ad Jesús géck til þeirrar borgar, sem kallast Naín, og hans lærisveinar gengu margir med hønum, og mikill fjøldi annars fólks; þá er hann tók ad nálægjast borgarhlidid, sjá þú! þad framlidinn madur var borinn út, einka sonur sinnar módur, og hún var eckja, og mikill fjøldi borgarmanna géck ut med henni. En þá ed Drottinn leit hana, hrærdist hann miskunar yfir henni, og sagdi til hennar: grát þú eigi: og hann géck þar ad og áhrærdi kistuna; en þeir, sem báru, stódu vid; og hann sagdi: þú úngmenni! eg segi þér, rís þú upp! og sá settist upp, sem framlidinn var, og tók til ad mæla; og hann gaf hann aptur sinni módur. En allir urdu óttaslegnir, lofudu Gud og søgdu: spámadur mikill er á medal vor upprisinn, og Gud hefir vitjad síns fólks; og þessi saga barst út af hønum um allt Gydínga land, og um øll kríngum liggjandi hérød.

Exordíum.

Skømmu ádur enn Drottinn gjørdi þetta mikla kraptaverk, sem þessa dags evangelíum hermir oss, þá flutti hann þá ágjætu prédikun fyrir lýdnum, sem ritud stendur í næst fyrirfarandi kapítula, Lúc. 6, hver og er af Mattheó uppteiknud í hans gudspjalla 5 Kapitula; í henni standa, medal annara, þessi ord: sælir eru þeir sem harma, því þeir munu hlæja; Mattheus segir oss þad á þenna hátt: þeir skulu huggadir verda, sem er allt hid sama, því þar heyrir engin sorg til ad gjøra sig gladan, segir ordtækid,

og enginn hlær, nema honum sé gladt í hug, og gladur er enginn, nema hann huggadur sé. Þad er addáanligt ad hugleida, hvernig Frelsarinn á døgum holdsvistar sinnar hefir vísliga hagad síns embættis útréttingum; margt þad, sem ad í greindri prédikun stendur, þad er gagnstædt holdi og blódi, hvørju ad øll typtan þykir sorg og engin gledi ad vera, medan hún áliggur, segir Páulus, Hebr. 12, og gjætir ecki þess, ad eptir á gefur hún fridsamligan ávøxt réttlætisins; en til þess, ad hinn gódi Meistari færdi sønnur á mál sitt, þá gjørir hann sér ferd úr Kapernaum til borgarinnar Naín, til ad styrkja med þessari jarteikn, hvad hann ádur talad hafdi. Enginn skal meina ad þetta hafi skéd af hendíngu, ad Drottinn mætti þessari líkfør, heldur fyrir því hann vissi alla hluti, þá hefir sá án efa verid tilgángurinn sem nú hefi eg ádur sagt, og þar ad auki ad géfa øllum sorgbitnum eckjum og munadarlausum eitt æfinligt huggunarinnar dæmi, og fullrar vonar og trúnadartrausts um sína hjartgróna miskunsemi yfir þeim, ad hann vilji vera fadir fødurlausra, og forsvar ecknanna, Devt. 10, Ps. 68. Og fyrir því, ad þetta heilaga gudspjall er næsta glediligt ad hugleida fyrir alla þá, sem þreya eptir ástvini sína, sem þeim í lífinu hafa til gledi og adstodar verid, þá vil eg af því tvennt yfirvega: 1) hvad eckjurnar eigi ad hugga sig vid í sínum einstædíngskap; 2) hvad þeim eigi til huggunar ad verda, er missa børn sín, jafnvel á únga aldri. En þú, sem ert Fadir yfir allt þad, sem børn kallast á himni og jørdu, styrk þú mál mitt, og tilbú svo hjørtu barna þinna, ad þetta þitt eyrindi megi vel takast, í Jesú nafni, amen!

Utleggíngin.

Hér stendur í gudspjallinu um módur þessa úngmennis, ad hún hafi eckja verid; þad stand hefir jafnan haldid verid aumt og óskémtiligt, sem og ad líkindum lætur; Davíd veit varla annad líkara ad óska, hvert heldur sínum edur Guds óvin, enn ad børn hans skuli verda munadarlaus og hans kvinna eckja, Ps. 109; vondir ómagar eru fødurlausir, og mædur vorar svo sem eckjur, segir Jeremias í harmagrátunum, 1 og 5 Kap. Nú er þad víst, ad slíkt er reidi teikn Drottins á stundum og straff syndanna, eins og hvert annad mótlæti, en hvergi nærri alltíd, því varla er nockurt stand í heilagri ritníngu umgétid, sem hinn Allmáttugi vill heldur taka í forsvar, enn eckju-dóminn, því fyrir utan þad, ad hann vill sjálfur vera þeirra forsvar og fæda þær, þá hefir hann sérílagi géfid þeim verndar bréf í sínu h. logmáli á þenna hátt: engri eckju edur ómyndugum skáltu þjáning gjøra, ef þú sýnir honum þjáning nockra, (því, ef hann ad eins kallar til mín, þá vil eg bænheyra hann) þá skal mín reidi brenna og eg skal slá ydur í hel med sverdi, svo skulu ydar konur eckjur verda, og ydar børn fødurlaus, Exód. 22; og enn segir hann: eckjunni og ómyndugum skaltu engan skada gjøra; hefir hann ecki skickad þeim sinn hlut af tíundum? Devt. 14; býdur hann ecki ad kalla þær framar ødrum til almenniligrar máldryckju fyrir Drottni? 16 Kap; já, hann hefir sérílagi umbodid valdstéttinni, ad þeir skuli dæma mál hins únga manns og forsvara eckjuna, Esa. 1, jafnvel þótt eg ætli, ad varla sé nockru Guds bodordi midur hlýdt enn þessu af sumum mønnum. Óskandi væri, ad ei fyndust þeir, ed sjálfir hafa eckjurnar fyrir fé og gjøra þær sér ad ráni, svo sem Esaias ad ordi kémst, 10 Kap., hefnast á þeim og þeirra munadarlausum børnum, ef þeir þóttust eiga fødur þeirra nockrar heiptir ad gjálda, en fengu ecki stolid hefndinni frá Gudi á medann hann lifdi; soddan er hin mesta lødurmennska, sem einn hugprúdur Tyrki ei vildi verda fundinn ad, og þó skammast ecki sumir kristnir menn sín, ad æfa þetta blygdunar laust; svo hoppa

þessir mýslíngar á einu dauðu leóni, sem þeir þó ecki þorðu að geispa á móti; á meðan það hafði munninn opinn; lítið muna þeir til hinnar skélfiligu bölvunar, er Drottinn leggur yfir þá, sem umhverfa rétti eckjunnar, Devt. 27, eður hins, að ritníngin telur það með hinum helztu orsökum hinnar Babýlonisku herleiðíngar, að þeir dæmdu ei málefni eckjunnar, Jer. 22. Nú vil eg sleppa þessu, en hverfa aptur til hins, er eg skildist við; þessi kvinna var eckja; líkligt er, að maður hennar hafi burtkallast á sínum bezta aldri, hvað þar af ráða má, að hann hafði henni eptirlátið einn einasta son, sem að enn þá var úngmenni; þetta var stór sorg, hverja hún gat ecki dulið, því sagði Frelsarinn við hana: grát þú ecki; og þetta mótlæti hennar var svo mikið, að bæjarmenn sampíndust henni, því segir í textanum, að mikill fjöldi þeirra hafi gengið út með henni. Lærum það af þeim, að gráta með grátendum og hafa meðaumkun með þeim, er í slíkar raunir rata; svo gjörði hann, sem bezt kann að sampínast eymdum vorum, því guðspjallið segir, að þegar Drottinn leit hana, þá hrærðist hann miskunar yfir henni, og fáum vér jafnan orsök þar til, því ecki líður á stundum lángt á millum þess, að svoddan tilfellur, mörg völuð eckja á þvílíkt til brunns að bera; en út af þessari meðaumkun Frelsarans taki eckjurnar sér hina mestu huggun. Strax, sem hann sá þessa sorgandi konu, þá hrærðist hann af innstu meðaumkun, segir textinn; ecki gjörir hann það síður nú, heldur enn þá hann umgéckst í voru holdi, sem nú er upphafið til Kraptarins hægri handar; hann hefir lykil lífsins og dauðans, barn mitt! hafi því dauðinn gripið hendinni inn í hús þitt, og veitt þér eitt mikið sár, þar hann hefir tekið helmíng þíns hjarta burtu og gjört börn þín munaðarlaus, þá vit, að það er ecki skéð án hans ráðstöfunar, enga magt hefði dauðinn haft yfir þínum kjæra egtamanni án hans leyfis, í hvers hendi að er öll lifanda sál; auðmýk þig þess vegna undir völduga Guðs hönd og seig með Davíð: eg varð mállaus og talaði ecki, af því þú gjörðir það, sérdeilis þar þú hefir þó ecki tapað þínum egta manni. Meina ecki, barnið gott! að sjálfur gjæskunnar Brunnur sé eins lyndur og sumir óþockar í heiminum, þeir eð apturtaka það þeir gáfu, heldur vil eg hér um segja, eins og Páll sagði um Onesímum við Philemónem: hann er um stundar sakir viðskilinn, svo þú haldir honum eylífliga; hann er ecki dauður, að því leiti sem viðvíkur sálunni, því Guð Abrahams, Ísaaks og Jakobs, hann er ecki Guð dauðra, heldur lifendra, segir Frelsarinn; þarfyrir er hann ecki dauður, heldur kallaður frá dauðanum til lífsins, frá volæði þessa heims til eylífrar sælu, frá selskap vondra manna til samfélags heilagra engla, já, hann er ecki heldur dauður, það líkhamann áhrærir, heldur sefur hann, svo sem Drottinn sagði um höfðingjans dóttur, Matth. 9; það stendur æfinliga stöðugt, er Frelsarinn sagði: hver sem trúir á mig, það skal ské, að þótt hann deyi, þá skal hann samt lifa, Jóh. 11. Þarfyrir, þótt að það sé náttúrligt að syrgja ástvini sína, þá er ecki svo stór orsök þar til, því vér höfum ecki mist þá, heldur eru þeir undan oss farnir í eylífa sælu, en líkhaminn hvílist af erviði sínu inn til þess dags að Drottinn uppvekur hann og gjörir englunum jafnan, já, samlíkan sínum dýrðligum líkhama, Phil. 3. Nú er það víst, að eckért Guðs barn misann sínu egtahjarta þvílíkrar sælu; en það er veikleiki vor, að menn syrgja sinn eiginn hag og finna

S 2

eptirlátinnia, þeinkjandi meir á hid nærveranda, enn hid eptirkomanda; en hyra til þess, barn mitt! ad Gud hefir kannské þinn egtamann í burtu tekid til sinnar dýrdar, uppá þad þú skyldir hafa allt þitt traust, alla von, alla gledi og unadsemd í sér einum; og fögnud af því, ad sjá og reyna sína náð á þér og vid þig og þína, nær öll mannlig hjálp er úti; gjör svo, þar af hefir þú tvöfalda nytsemi, þá einu, ad þín sála gledur sig í Gudi heilsugjafara þínum, hver fögnudur ad yfirgnæfir allan skilníng, og drepur alla sorg, allt mótlæti gjörir hann létt; hina adra, ad á medan þú ert svo skapi farinn, þá er þad festibréf uppá Guds ríki, þad er pantur þess, ad þú munir fagna med þínum egtamanni í himneskri sælu eylífligana, med Gudi og hans heilögum; lát því sjá, ad þú tileinkir þér þad, sem Drottinn segir vid Israel, Esa. 54: sá sem hefir skapad þig, hann er þinn madur, Drottinn Zebaoth er hans heiti, og þinn Lausnari, sá heilagi í Israel, hvern öll veröldin Gud nefnir. Hvar fyrir grætur þú, og því ber þitt hjarta sig svo illa, er eg þér ecki betri enn tíu synir? sagdi Elkana vid konu sína Önnu, 1 Sam. 1; og hvad miklu betri er þá Gud himnanna, heldur enn einn daudligur madur; vilji hann gánga þér í manns stad, hvada naud hefir þú þá? hann er nógu vís til ad rádleggja þér, nógu ríkur til ad forsorga þig, nógu máttugur til ad forsvara þig, nógu gjæskuríkur til ad hugsvala þér; hvers viltu framar æskja? Eckjur og munadarlausir hafa stóran rétt í himninum, svo sem ádur er sagt; þegar Drottinn leit þessa eckju, þá hrærdist hann af innstu medaumkun yfir henni; hún hefir kannské ecki þeckt Drottinn, edur ecki séd hann, því sorgandi manneskjur gengu med huldu höfdi hjá Gydingum, hún hefir og ecki ordi útkomid fyrir harmi, svo hún gjæti bedid hann, og þó gat ecki Brunnur gjæskunnar haldid sér, hans hjarta brast í honum, svo hann hlaut henni miskunsamur ad vera, strax sem hann leit eymd hennar, med einu ordi, einu atviki þurkadi hann öll tárin af augum hennar. Þegar þær Rúth og Naómi voru aldeilis munadarlausar, þá sendi Gud þeim Bóas, Rúth. 2; þegar eckjan í Sarepta og hennar sonur voru adkominn dauda í atvinnuleysi, þá baud Gud Elíæ ad bæta brest hennar; mun hans hönd enn nú stutt vordin? er honum nockud aptur farid, sídan hann er hafinn yfir alla himna? nei, nei, útrétt er hún enn nú í dag til allra þeirra, sem á hann vona, og þótt hann reyni sína á stundum, þá efist enginn um sannsögli hans, edur ætli sig yfirgéfinn; hann gat haldid manni þessarar eckju vid lífid, hann gat læknad son hennar á bana sænginni, en hér færdi Drottinn sonnur á mál sitt, er hann skömmu ádur talad hafdi, ad sælir væru þeir, sem harma, þvíad þeir muni huggadir verda, því miklu meiri var fögnudur þessi, ad hann gaf henni aptur son sinn, sem daudur var, heldur enn, þótt hann hefdi læknad hann daudsjúkan. Lát því þér til hugar koma, Guds barn! ad þótt dauðinn hafi slitid þad band um stund, sem var á millum þín og þíns egtamans, þá er þó ecki slitid þad einingarinnar band, sem hefir bundid hjarta þitt vid Gud, hver alleina hefir ódaudleikann, hver og hefir trúlofad þig sér ad eylífu í náð og miskunsemi, í réttlæti og í dómi, Hós. 2; ef þú elskar hann, þá er ecki ad ugga hans elsku til þín, hann vill vera hjá þér í neydinni og þér þadan útryckja, allar þínar andvarpanir heyra, öll þín tár reikna og hella þeim í sinn sjód, og sídan af þurka med eylífri gledi; og þótt ad þú megir sjá á bak þíns kjæra egtamanns um hríd, þá

er þad stutt hjá eylífdinni, hvar þid munud um aldir alda samfagna án nockurs kvída fyrir því, ad skiljast framar. Seg því ecki: eg er af öllum forlátinn; mædan þú hefir ecki Gud forlátid, mun hann þig aldri forláta; treyst því ad fullu, ad þad sem Drottinn segir vid kristnina, hjá Esaíam 54 Kap., þad vill hann til þín sagt hafa, svo sem eina forlátna konu og sorgbitna, þá kallar Drottinn þig aptur: fyrr skulu fjöllin úr stad víkja, og þess hædir nidurfalla, enn ad mín nád víki frá þér, edur minn sáttmáli nidurfalli, segir Drottinn þinn miskunari, já, hann sem er trúr, og sjálfum sér ei kann ad neita, segir Postulinn. Öll umsorgun og umhyggja búskaparins liggur nú á þér, sídan Gud tók þinn mann frá sídu þinni; hyga til þess, er David segir, Ps. 68: Gud leggur oss eina byrdi uppá, en hann hjálpar oss ad bera; vantreyst honum ecki, sem bar allan Israel í eydimörkinni, svo sem ein módir ber sinn son, segir Móses, edur hans Syni, hver ed ber alla hluti med ordi síns kraptar, ad hann géti ecki hjálpad þér til ad bera þad hann hefir sjálfur þér á herdar lagt, haf þína unadsemd í honum, hann hefir lofad ad géfa þér, hvad þitt hjarta girnist; fynnist þér byrdin þúng, þá varpa allri þinni áhyggju uppá hann, sem því mun vel til vegar koma; og er þad nú svo um hid fyrra úttalad.

Hvad hinn sídara vidvíkur, þá reyna menn þad optliga, ad foreldrunum fellst ecki minna um þad, nær þeirra börnum verdur fyrir tímanligan dauda burtu kippt, heldur enn þó ad hvert misti annars, sérdeilis, ef þad eru einka börn, svo sem hér á stódst, því hann var einka sonur sinnar módur, segir í textanum, og þar ad auki, ef ad þvílík börn eru líklig til gjæfu og menníngar, svo þau gjæti sídan Gudi og födurlandinu med sæmd og æru þjónad; og ecki verdur því móti sagt, ad stór hörmúng lá á kvinnu þessari, þar daud-inn hafdi rænt hana fyrst sínum hjartkjæra egtamanni, og þó á hennar bezta aldrei, og þar ad auki sínum einasta syni, einnig í sínu æskublómi, hver án efa hefir verid hennar einasta yndi og adstod í hennar munadarleysi; en þad eykur miklu hér á, ad þad var eitt brixli haldid á þeim dögum fyrir kvinnurnar, ad láta ecki sædi eptir í Israel, því allar girntust ad vera mædur ad Messía; og ecki hefir þad einasta lægíng þótt óbyrja ad vera, heldur og hitt ein stór sorg, ad missa börn sín, og eiga kannské ecki von til annarra, þad sé eg á dæmi hinnar Súnamitisku, er sagdi vid Eliseum, nær sonur hennar lá andvana, 2 Kóng 4: beidda eg minn herra nockud um son? sagda eg ei: pretta mig ecki! svo sem hefdi henni þótt sá kostur léttari, aldrei ad hafa barn fædt, heldur enn ad syni hennar hefdi verid í burt svipt, og má sá vera af járni gjörr, sem ecki vórkénnir þeim svoddan mótgáng, sérdeilis, þar Guds Andi setur oss þetta til dæmis um hina mestu sorg, þar hann segir, Amos 8, ad harmkvæli Gydinga skuli verda eins og harmur eptir einn ein-asta son; þad sama ítrekar hann hjá Zachariam, 12 Kap; því er svoddan mjög náttúrligt og engum ad lá, þó skulu kristnir menn haga sér í þessu svo sem Guds börn, og láta hann ráda, sem alls rád á bædi á himni og jördu. Hinar sömu röksemdir skal ad sönnu til þess hafa, ad bæta sorg sína í þessu tilfelli og hinu, er í fyrri greininni var um talad; seg mér, kristinn madur! hefir þú ecki barn þitt af Gudi ödlast? svo segir David, Ps. 127: börnin eru Guds gáfa og lífsins ávöxtur er einn skeinkur, þau eru ecki svo aldeilis vór börn, ad þau séu ecki miklu framar hans, sem er Fadir yfir öllu því, er börn kallast

bædi á himni og jørdu, því nær hann gaf oss þau, þá gaf hann þau með þeim skilmála, að honum væri frjálst að taka þau til sín nær hann vildi; eda gjørum vér ecki svo hver vid annann? þótt einn láti barn sitt til vinar síns um stund, mun það ecki standa í hans valdi, að láta það til sín aptur hverfa, nær honum likar? ætlumst því ecki til, að Guð unni hafa minni rétt yfir oss og børnum vorum, enn vér þykjumst yfir þeim hafa; seg því midt í sorginni, midt í harminum eins og Job, hvern Guð svipti ecki einasta øllum børnum sínum, heldur og allri aleigu sinni í einu vetfángi, Job. 1: Guð gaf og Guð aftók, sé nafn Drottins blessað. Ef þú ert Guðs barn (því fyrir þeim vil eg sérílagi þetta talað hafa), ef þú ert sjálfur Guðs barn, segi eg, þá veit eg, að þér hefir umhugað verið að fela þessa Guðs gáfu honum sjálfum á hendur, að barn þitt mætti miskunar og forsjónar í øllu njóta; en allra helst muntu hafa umhyggju borið fyrir þess eylífri velferð, að það mætti Guði sem kjærast vera, og sem mest varðveitt fyrir Andskotans, heimsins og holdsins vélum, þar um muntu Guð beðið hafa í øllum bænum þínum, meir enn um lánga lífdaga; seg mér, hefir þá Guð ecki bænheyrt þig, er hann hefir tekið það burt úr þrældómi heimsins í sælu himinsins, frá umsátrum Djøfulsins til Guðs barna frelsis, frá ofríki holdsins til þíns og þess Føðurs ríkis, hvar það mun skína svo sem sól um aldir alda? þér skilst þetta litt kannské, á meðan sorgin er sem bráðust, en lát þó svo sem Kristur segi við þig hið sama, er hann sagði við Pétur forðum, þá hann ei vildi láta Drottinn þvo fætur sína: hvað eg gjøri, það veitstu ecki nú, en þú munt það síðar þeckja, Jóh. 13. Þér mundi vænt um þyckja, þú mundir af hjarta gladur verða, ef Guð gæfi þér barn þitt aptur, eins og eckju þessari; en eg vil svara þér, eins og hann svaraði þeim í Nazareth forðum: margar eckjur voru á døgum Eliæ, en til engrar var Elías sendur, nema til eckjunnar í Sarepta í Sídons landi, Luc. 4. Guð veit hvað hann vill gjøra, eckert gjørir hann til ónýtis; tilgángur Drottins í þessu kraptaverki er auðsén: fyrst er sá, að hann sýndi bædi þér og øllum sorgbitnum, að hann bædi vilji og kunni að sampínast eymdum þeirra; hinn annar, að hann auglýsti það hann Guð væri, sem að hefir vald yfir dauðanum, því þessi var hinn fyrsti af hinum dauðu, er hann uppvakti á sínum hérvistardøgum, en síðan að hann hefir hvertveggja þetta með mørgum røkum staðfest, hver nauðsyn ber þá til þess, að hann umbreyti sínu løgmáli? Og þótt þú mættir þann kost eiga, að barn þitt hverfi aptur í veroldina, hvilík fávitska væri það; að selja ríkdom fyrir armóð, heilbrygdi fyrir sjúkdóm, gleði fyrir sorg og hina allra sætustu ró og hvíld fyrir allskonar andstreymi og erfiði, það væri að hata og ecki að elska barn sitt, ef rétt er álitið, sérdeilis, þar hinir útvøldu Guðs, sem í Drottni dánir eru, þeir lofa Guð óaflátanliga fyrir sína endurlausn í himnunum, því skyldu menn þá syrgja þeirra burtfør af heiminum, allra helzt þar vér høfum eckert mist, heldur undan oss sendt, og munum finna eitt heilagt barn fyrir syndugt, ódauðligt fyrir forgengiligt, og englunum samjafnt fyrir það, sem áður var þó ecki nema mold og aska; leyfið því børnum yðar til Drottins að koma, kristnir menn! og bannið þeim það ecki, og segið eins og Barúch við hina herteknu í Babýlon, Barúch 4: eg hefi látið yður burt með harmi og gráti, en Guð mun skila yður mér aptur með gleði og føgnuði eylífliga. Eg veit að mørgum er það stór harmur, að missa eitt

einasta barn, sem var gjæfuligt og vel ad sér um alla hluti, en hugleid þó, kristinn madur! ad Gud gaf sinn eiginn og einasta Son út fyrir þig, í hverjum hann alleina hefir sína velþóknan, ecki til ad bada í rósum, heldur til þess, ad ecki hefdi hann þar hann mætti höfdi sinn halla ad, Lúc. 9, ecki til ad láta sér þjóna, heldur til ad þjóna ödrum, ecki til ad lifa í sælu nockri, jafnvel þótt hann mætti þá velsælu hafa, heldur til ad þola krossinn, Heb 12, þetta gjördi hann, sem þér var um eckért skyldugur; ójafnt hafist þid ad, sem ert honum skyldugur bædi um þig og barn þitt, ad þú ángrast af því, ad hann flutti þad í eylífa sælu, sem hans Sonur hefir því med sinni kvöl afrekad; hversu gjörfugligt sem þad var, þad var þó aldrei svo vegligt, svo sem hinn fridasti medal mannanna barna, ef Gudi og Födur þótti hann ecki ofgódur í kvalirnar, hvar fyrir skyldi þér þá þykja sonur þinn ofgódur til dýrdarinnar; þú vildir hafa honum stórfé eptirlátid í veröldinni, mun þad vera betra enn hans arfahluti í landi lifandi manna? misjafnt fer um arfana hér í veröldinni, en Pétur segir oss, ad þessi arfur skémmist ecki, 1 Pét. 1; nógir eru erfingjarnir, þótt einn deyi barnlaus, séu ecki adrir, þá er födurlandid, þá eru Guds voladir, gjör þeim gott medan þú lifir, og hefir þú féssjód á himnum. Sonur þinn dó burt í sínu æskublómi, en enginn veit æfi sína fyrr enn öll er; vor fyrsta módir fagnadi næsta mjög hinum fyrsta manni, sem í heiminn var fæddur, en þad vildi ecki svo rekjast úr fyrir honum; Eli hofudprestur lét dátt ad sonum sinum, 1 Sam. 2, þó voru þeir skálkar; vænt þókti Davíd um Absalon; hvernig hann launadi honum, þad er alkunnugt; þú þykist vita, ad ei var barni þínu hætt vid sliku, svo er þad, hverjum af oss þykir sinn fugl fagur, en þegar ad Gud hefir ad fullu rádid son þinn sér til handa, þá hefir hann tekid þessa umsorgun af þér, hann er þángad kominn, hvar hann ecki skal vega sinn bródur, ecki vanvirda Guds þjónustu, og ecki gjöra uppreist í móti födur sínum. Þú vildir hafa sett hann til menta, ad hann lærdi alla heims speki og öll túngumál; heyr mér, Guds vinur! engin er þvílik speki, sem ad deya vel, og þar ad á öll speki ad lúta, annars er hún ónýt; hann kunni ecki svo margar túngur, sem þú vildir, þótt hann kunnad hefdi, mundi þad hafa gagnad honum til himnaríkis? þacka Gudi, ad hann er þángad kominn, hvar túngumálunum slotar, en kjærleikurinn varir eylifliga, 1 Cor. 13, nógur visdómur er þad, ad hann þeckir Gud, svo sem hann er af honum þecktur, og talar englanna túngu; adgreining túngumálanna er straff syndarinnar, en þad er nád Guds, ad túnga hinna málholtu skal tala rétt, Esa. 32; svo veit eg og, ad hver útvaldra mun skilja annann og ad þetta fullkomnast í himnaríki; þar skal ecki barn mitt þola mörg högg fyrir sinn lærdóm, ecki óttast fyrir, hvert þad muni vinna edur tapa í einn þrætumáli, ecki heldur æra sig í reikníngi stjarnanna, edur mælingu himinsins, nær þær eru dottnar, en hann samanvafinn eins og annad klædi, Heb. 1, jafnvel þótt menn verdi ad flækjast vid þenna hégóma eptir naudsyn spillingarinnar háttalags. Þú meinar, ad Gud sé þér reidur, af því hann leyfdi þér ecki ad uppala þad, er hann svo vel skóp, sinum brædrum í heiminum til nota og gagnsemdar; géf þig til frids, barn mitt! þacka Gudi, ad þú med hans adstod hefir uppalid þad til himnaríkis, hann á margan gódan, lát hann sorga fyrir löndum og lýdum, sem þad lengst hefir gjört. Svo hyggid nú ad þessu, kristnir menn! hver í sinn stad: látid

hann rádi, sem ráda á, og aldrei rædur sínum børnum nema til hins bezta, og ætlist ei til, ad þér sjáid betur fyrir ydar rádi, edur barna ydar og ástvina, heldur enn hann, til hvers ad bædi ydur og þeim er varpad allt í frá módurlífi. En þú, eylífi Fadir! sem ecki einasta talid hefir alla daga vora, heldur og øll vor høfudhár, kénn þú bædi foreldrum og børnum ad hyra þad vér hljótum ad deya, svo vér forsjálir verdum: ad aldrei lifum vér svo, sem ættum vér í þessu volædi æfinliga ad lifa, heldur géf þú oss, sem ert Gud lífsins og daudans, ad hvert vér lifum edur deyjum, þá séum vér Drottins; bænheyr þad, Drottinn minn! fyrir Jesú pínu og dauda, og géf oss þar til styrk H. Anda, amen! í Jesú nafni, amen!

Seytjánda Sunnudag eptir Trínitatis.

Gudspjallid, Lúc. 14 Kap.

Á þeim tíma: og þad skédi svo, ad Jesús kom í hús nockurs Pharíseara høfdíngja á þvottdegi brauds ad neyta, og þeir høfdu vardhald á hønum. Og sjá þú! ad madur nockur vatnssjúkur var þar frammi fyrir hønum; og Jesús andsvaradi og sagdi til løgspekínganna og Pharíseanna, svo segjandi: hvørt leyfist nockud ad lækna á þvottdøgum? en þeir þøgdu vid. Og hann tók á hønum, læknadi hann og lét hann í burtu fara, svaradi og sagdi til þeirra: hvørs ydar asni eda naut, sem fellur í pitt, er þad eigi jafnsnart útdregid á þvottdegi? og þeir gátu hønum þar til aungvu svarad. En hann sagdi þessa eptirlíkíng til þeirra, sem bodnir voru, þá ed hann merkti, hvørnin þeir møttust eptir hinum fremstu sætum, segjandi svo til þeirra: nær ed þú verdur bodinn af einhvørjum til brúdkaups, þá set þig ecki í hid ædsta sæti; kannské þad annar, heidarligri enn þú, sé bodinn af hønum, og komi sá, sem þér baud og hønum, og segi til þín: géf þessum rúm, og hljótir þú þá med kinnroda ad hafa hid ytsta sæti; heldur svo, nær ed þú verdur bodinn, þá far þú og set þig í hinn ytsta sess, svo ad þá, nær ed sá kémur, er þér baud, þá segi hann til þín: vinur! þoka þér upp betur, þá mun þér virdíng veitast hjá þínum sessunautum, þvíad hver sig sjálfur upphefur, hann mun nidurlægjast, og hvør sig lítilætir, hann skal upphafinn verda.

Exordium.

Á medal hinnar vegligustu Guds þjónustu, er vér eigum ad dýrka hann med, þá er helgun Sabbats dagsins, hún er í fyrstunni ecki bodin syndarinnar vegna, heldur ádur enn spillíngin innkom í heiminn; svo segir í Genesis bókar 2 Kap: Drottinn blessadi hinn sjeunda dag, og helgadi hann, þar hann á hønum hvíldist af øllu sínu verki, er hann skapad hafdi, þad er, ad hann hætti þá ad skapa himin og jørd, og allt hvad þar er inni; þetta bodord er

aptur ítrekad í Mósis løgmáli, og er eitt af þeim tíu Guds laga bodordum; þess getur í Exódi bókar 20 Kap: minnstu ad helga hvíldardaginn Drottins Guds þíns, og er þetta bodord optliga stadfest í Gl. Testamentisins bókum; á sex døgum skulud þér verk vinna, hinn sjøundi dagur skal helgur kallast, því þad er hvíldardagur, þér skulud ekkért verk á hønum vinna, segir í Lev. 23 Kap. Hin fyrsta orsøk til þessa hvíldardags í Gl. Testamentinu var sú, ad endurminnast hins mikla stórvirkis, er Gud gjørdi í skøpun allra hluta, því nefnir Drottinn þad eitt teikn á millum sín og Israels barna, Ezech. 20; ønnur var sú, ad á þeim degi skyldi almennilig Guds þjónusta haldin verda med fórnfæríngum, med kénníngu Guds orda og ødrum þvílíkum gudrækni eyrendum í helgidóminum; um fórnirnar má lesa Núm. 28, en um Guds orda kénníngu vottar Lúkas 4 Kap. med dæmi Frelsarans: hann kom til Nazareth, hvar hann var uppalinn, og géck inn ad venju sinni á Sabbatsdeginum í samkunduna og stód upp ad lesa; hin þridja var, ad menn og vinnuhjúd skyldu hvílast af sex daga erfidi, þad er bert af Exód. 23 Kap.; og hin fjórda var sérilagi fyrir Israels fólk, ad endurminnast lausnarinnar af Egyptalands þrældómi, svo sem segir í Devt. bókar 5 Kap. Nú þótt ad Gud setti svo í øndverdu, ad hinn sjøundi dagur skyldi brúkast til þessarar helgi, þá er hún nú, og hefir verid sídan himnaför Lausnarans, haldin á hinum fyrsta degi vikunnar, er vér í minníng Christí upprisu helgum, í minníng endurskøpunar heimsins, sem fyrir hans dauda er skén, og minníng hins eylífa Sabbats, er øllum Guds børnum í hans upprisu fengid er. Þetta skulu menn ecki ætla ad séu manna setningar, heldur svo sem Móses flutti Guds løgmál á millum hans og Israels barna, svo hafa og Christí postular gjørt þessa skickun, án alls efa eptir hans bodi, því eckért fegjast þeir mundi þora ad gjøra fyrir utan hans skipan, Act. 15; þad er og kunnugt, ad þeir afmádu sumar greinir af kyrkjuløgunum í samkomunni í Jerúsalem, þegar Páls og Barnabas voru til þeirra sendir frá þeim kristnu í Antíochia, og er þenna flutníng Sabbatsdagsins ecki meira í spunnid. Eg vil ecki ætla, ad nockur gjøri sér í lund, ad Kristur hafi ei haft vald til þessarar færslu, því hann segist vera herra Sabbatsdagsins, og ef þad var ecki á móti hans guddómligu hátign ad afmá sakramenti hins Gl. Testamentis, þá var ei heldur þetta; en ad þessi rádstøfun sé af hans postulum gjør, er þad til vitnis, ad þeir komu saman á hvítasunnudegi, Act 2, sem innfellur á vorn Drottinsdag; Lúkas skrifar, Act. 20, ad þann fyrsta dag vikunnar hafi lærisveinarnir samankomid til ad brjóta braudid, og ad Páll skrifar Corinthu-borgar mønnum til, 1 Cor. 16, ad á hinum fyrsta degi vikunnar skuli þeir leggja afsídis ølmusur sínar, er naudstøddum kristnum ætladar voru; þenna sama dag kallar Jóhannes postuli og gudspjallamadur Drottinsdag í sínum opinberunum, 1 Kap., og svo hefir kristilig kyrkja nefnt hann frá þeirri tíd allt til þessa; þad ber til þess, ad nær postularnir ecki nefna Frelsarann sínu eigin nafni, þá kalla þeir hann Drottinn í stadinn fyrir Guds heiti, sem er Jehóva í Gl. Testamentinu; því kalla eg þad víst, ad þessi rádstøfun sé frá Gudi komin. Og ad þessu svo fyrirmæltu, þá vil eg nú taka mér orsøk af spurníngu Drottins til Gydínga, hvert þar leyfdist ad lækna á Sabbatsdegi, af henni vil eg taka mér orsøk ad tala um þetta tvennt: 1) hvad kristnum mønnum sé óleyfiligt ad fremja á Sabbatsdøgum? 2) hvad þeim byrji ad gjøra og leyfiligt sé. Þú stóri herra Drottins-dagsins og hins eylífa Sabbats! lát oss svo gjøra þitt verk á þessum degi, ad vér um sídir megum inngánga til þinnar hvíldar, amen! í Jesú nafni, amen!

Utleggingin.

Hid fyrsta, sem bannad var á Sabbatinu, þad var ad vinna nockurt verk á þeim degi; svo segir Drottinn í sínu løgmáli, Devt. 5: vardveit þú hvíldardaginn, ad þú helgir hann, eckért verk skaltu á hønum vinna; og svo strengiliga var þetta bannad Israels sonum, Exód. 35, ad þeir ecki máttu eld kveikja í hýbýlum sínum á þessum døgum, hvar fyrir þeir ecki heldur máttu matreida, og er varla nockurt bodord svo optliga ítrekad í heilagri ritn-

íngu, svo sem þetta; og hversu ad Gud hafi frekliga straffad vanhelgun hvíldardagsins, þad sýnir oss straff hans, er tíndi upp smælkid á Sabbatsdegi, ad hann mátti deyja eptir lögmálinu, Núm. 15; fyrir vanhelgun þessa hótar Gud sínu fólki, ad hann vilji uppbrenna borgir þeirra, hjá Jeremíam 17 Kap., og hjá Ezechíelem 22 Kap. sverdi kóngsins af Babýlon, og er þeir aptur komnir úr herleidingunni tóku til ad vanhelga Drottins hvíldardaga, þá átaldi Nehemías þá hardliga og leiddi þeim fyrir sjónir, ad fyrir þessa somu synd hefdi ógjæfan komid yfir fedur þeirra, segjandi: þegar forfedur ydar gjördu svo, mundi ei Gud vor leida yfir oss alla þá ólucku og yfir þessa borg? og þér viljid upperta Guds heiptar reidi móti Israel! med því ad vanhelga Sabbatsdaginn Nehem. 13. Nú er þó um Sabbatsdaginn tvennt ad hugleida, þad eina, er sidalögmálinu vidvíkur, þad er helst í því fólgid, ad lofa Gud og dýrka á þeim degi, og svo ad géfa bædi sjálfum sér og hjúum sínum tóm og stundir til þessarar þjónustu, svo og ad halda einhvern vikudag til þessarar idnar, og þad er svo ríkt í náttúruna innskrifad og medfædt manninum, ad hinir örgustu heidingjar tóku sér vissa daga, nærri svo marga súmir hverjir, svo sem vér kristnir menn, til ad fremja blót sín og adra godanna þjónustu, hverri skipan þeirra þótt ad mannkynsins óvinur hafi spillt med sinni dýrkun, þá er þó audsært hér af, ad náttúran hefir bodid þeim, ad slíkt væri ein sjálfbodin skylda vid Gud, og hafa ad því leiti og med þessum setningi sannad þad, sem Páll skrifar, Róm. 2, ad heidingjarnir, sem ecki hafa lögmálid, þeir gjöri af náttúrunni þad lögmálsins er; annad er þad, sem kyrkjulögum Gydínga sérílagi vidkom, sem er, ad halda Sabbatid á hinum sjöunda degi, hvar um ádur er nockud í inngánginum talad, svo og ad vinna aldeilis eckért verk á þessum dögum, sem þó án efa hefir nockurn skilmála haft, sem sídar mun sagt verda. Nú þótt ad kristinna manna frelsi hafi nockra linkind hér í gjört, svo og linad straff þeirra, er Drottinsdaginn vanhelga, þá viti menn samt, ad þad er ein hrópandi synd, ad brjóta hann med ónaudsynligu erfidi, til Guds dýrkunar var hann helgadur í fyrstunni laungu ádur enn lögmálid var útgéfid, kristiligt frelsi hefir ei afmád hann, heldur flutt á hinn fyrsta dag, hann er í sidalögmálinu bodinn, aldrei er hann af Christó fyrirbodinn, heldur hræsni og sú hjátrú, er Gydingar um hann höfdu, hún er ströffud af Frelsaranum. Þetta bodord um helgun hvíldardagsins er ályktun hinnar fyrri bodorda töblunnar, hvers vegna ad sýnast má, ad hann, sem þad mótþróanliga brýtur, hann neiti allri Guds dýrkan, fyrir utan þad, ad þad stendur alltíd stödugt, er Jakob skrifar, 2 Kap., ad sá, sem brýtur eitt af bodordunum, hann er vid öll sekur; sá sem brúkar hvíldardaginn til sinna útréttínga ad þarflausu, fyrir ágirnis sakir, edur ad forsmán vid Gud, hann er einn afguda dýrkari, því Gudi einum, en engum ödrum, tilheyrir sá heidur, ad halda hann helgann, þarfyrir ségir hann, Exód. 31: sjáid til, ad þér haldid minn hvíldardag, því þad er teikn á millum mín og ydar. Vanbrúki því nockur þenna dag med því móti, sem ádur er sagt, þá rænir hann Gud sínum heidri og tileinkar sér, þad honum alleina tilheyrir, hann vanhelgar og hans nafn, því á þessum degi á ad prísa og lofa þad med hinni mestu audmýkt, en sá, sem ecki er med mér, hann er á móti mér, segir Kristur, Matth. 12, svo vil eg segja, ad hann, sem ecki Guds nafn helgar á þessum degi, hann vanhelgar þad. Og í sannleika,

kristnir menn! þykir oss það oflítið, að Guð hefir géfið oss hina sex dagana til útréttínga vorra, að hann hefir blessað vort erfiði, vora lífs næríngu, vorar karfir og vorar afgángs leifar, þótt vér gjöldum honum þjónustu sjøundarinnar, svo sem einn skatt af øllum tímanum? það væri stakt óþakklæti að skora sig undan því. Eg vil ei þar um tala, að Guð er lángtum vægdarsamari við líkhami vora, enn vér erum sjálfir; þar finnast þeir, eð svo eru ákafir í búsorginni, að þeir mundu engan tíma géfa sér, hjúum sínum og vinnudýrum til hvíldar, nema þessi dagur væri tilsettur, svo eyða þeir sjálfum líkhamanum fyrir líkhamans næríngu að þarfleysu, hvar með Guði er engin þjónusta gjør, þvíað hann, sem að bauð manninum, að í sveita síns andlitis skyldi hann síns brauðs neyta, Gén. 3, hann hefir og boðið, að á hinum sjøunda degi skyldi hann hvílast af sínu erfiði. Og þótt nú að stritvinna og ønnur þvílík veraldar umsvif séu bønnuð á helgum døgum, þá meini þó enginn, að Guð verði með eintómis iðjuleysi dýrkaður; iðjuleysið er orsøk til margra lasta; þegar Davíð géck iðjulaus uppá húsþaki sínu, þá freistaði Djøfullinn hans til að girnast Bersabe, og var hann þó Guðs=maður; ætla ecki að þú sért óhultari fyrir hønum ef til vill; því talar Hierónýmus vísliga og guðrækiliga, er hann segir: haf alltíð eitthvað að sýsla, svo Djøfullinn hitti þig ecki iðjulausan, því iðjuleysið færir með sér lestina, menn læra íllt að gjøra, af því að gjøra eckért; þarfyrir segir og einn af þeim kristnu fornmønnum: betra væri Gyðíngnum að vinna eitthvað til þarfinda á akri sínum, heldur enn að gjøra upphlaup á akrinum, og betra væri konum þeirra að sitja að ullarverki, heldur enn að dansa opinberliga á sínum túnglkomu hátíðum; og er það mála sannast, að oss kristna menn vantar aldrei verk á helgum døgum til að þjóna Guði með, ef vér værum lundlægnir þar á, þótt vér hvílumst af dagligu erfiði, hvar um eg vil framar tala í hinni síðari greininni. En ef það er ecki leyfiligt, að vinna ofnikið eður eckért á þessum døgum, þá er það víst, að það er ein høfuð skømm, að hafast það að, sem íllt er og í sjálfu sér óleyfiligt, því það er að dýrka Djøfulinn í staðinn þess menn ættu Guð að dýrka; þetta gjøra allir þeir, eð brúka Guðs helga daga til lauslætis, til ofneytslu og ofdryckju, til ljótrar skémtunar, til okurs og ágirni, til að vinna sér inn fé með dubli og teníngakasti, hvar af þráliga orsakast svardagar, agg og þræta, áflog og ryskíngar, til ills samtals, til að baktala, rægja og ljúga uppá náúngann, til að atyrða hann og gjøra íllt í skapi; óskandi væri, að ecki kjæmu menn saman til slíks á helgum døgum undir því skyni, að gánga í Guðs hús, um hverja Páll segir, 1 Cor. 11: að þeir samansafnist til hins verra eins, og er engin vanhelgun argari enn þessi, því ef það eru í sjálfu sér þvílíkir klækir, að Páus segir, að með slíkum skuli menn ecki umgengni hafa, og að þeir eð þvílíkt fremja, erfi ecki Guðs ríki, hvílíkur glæpur mun það þá vera, að aðhafast svoddan á þeim tímum, sem Drottinn helgað hefir? Á meðal þessara klækja er ecki hinn minnsti Guðs húss-forsómun og hans heiløgu orða, sem mørgum veraldar syni þykir lítil synd og allt annað þarfara að vinna, þykjast sjálfir nógu vel uppfræddir, svo að ei muni þeir læra mikið af einføldum prestum; herra, Guð! ólíkir eru sjálfbyrgíngar þessir heiløgum Davíð, hann var svo vel uppfræddur af H. Anda, að hann hefir mørgum øðrum

himneska speki kénnt í psálmum sínum, þó segir hann, Ps. 27: eins hefi eg bedid af Drottni, þess krefst eg af hønum, ad eg sitji í húsi Drottins alla mína lífdaga til ad sjá fegurd Drottins og leita hennar í hans musteri; hvad sýnist ydur, mundi Davíd ecki géta fundid Gud heima í húsi sínu eins vel og þér? jú miklu betur, þvi eg efast um, hvert þér finnid hann nockurstadar, sem svo tómlátir erud, ad þér viljid ei ljá fætur ydar til ad gánga í hús, til ad leita hans þar, edur eyrun til ad heyra hans ord. Hvad fann þó Davíd í Guds húsi annad, enn nockrar fórnfæríngar, í hverjum fyrirmyndud voru eptirkomandi gjædi, vid hverjar hann þó huggadi sig og var gladur af voninni; en þér hverjum Kristur er med øllum sínum velgjørníngum krossfestur afmáladur í hverri rétt-skickadri prédikun, þér forsmáid þó líkhamann, þar sem Davíd undi sér vid skuggann; hér af spretta adrir ávertir, líkir rótinni, sem er bænræktarleysid, þvi Guds hús er bæna hús: vantrúin, þvi hvernig mega þeir trúa, nema þeim sé prédikad, segir Páll, Róm. 10: kjærleiksleysid, þvi þeir yfirgéfa safnadinn á móti Postulans bodi, Hebr. 10, og samneyti Guds barna, sem hvad mest eblist í Guds helgidómi; hér af fylgir hans þénara forsmán, þeir eru svoddan mønnum eins og ein gaman vísa, sem er føgur ad leika, svo sem Drottinn sagdi vid Ezechíelem, þeir eru þeim nockurskonar eptirlíkínga edur ordskvida smidir, eins og hann, Ezech. 21; en hvad vill hér af fylgja, ó, þeir hin fávísu børnin? þad án efa, ad hver sem þá forsmáir, hann forsmáir Krist, en hver sem Krist forsmáir, hann forsmáir þann, er hann sendi, en þann ed Gud forsmáir, þann vill hann forsmá, 1 Sam. 2, og er þá ecki lengra ad leita ad glotuninni, sá finnur hana í eylífum eldi, sem ei vildi leita ad Drottni í hans húsi. Hér um mætti margt tala, en eg læt þetta nægja ad svo støddu, og vil koma til hins, er eg ádur lofad hefi um ad tala.

Hvert ad vera eigi vort hid sérligasta verk á Drottinsdøgunum og ødrum helgum tídum, þad er audvitad af skickun Sabbatsdagsins í Gl. Testamentinu, hvar fólkid átti saman ad koma til helgidómsins, til ad dýrka Gud med offrum og fórnfæríngum, svo sem ádur er sagt, þvi jafnvel þótt dagurinn sé umbreyttur og fórnirnar afmádar med þeirri einu fórn, sem hinn ædsti nýa Testamentisins Kénnimadur hefir innborid í þad allra helg-asta í himninum ad útvegadri eylífri endurlausn, þá er þó ecki hans vilji umbreyttur í því, ad láta þjóna sér af kristnum mønnum. Fyrir syndafórnirnar offrum vér því saklausa Guds lambi, sem frá upphafi veraldar slátrad er, vor upplyptingaroffur eru bænir og þackargjørdir, þetta eru kálfar vara vorra, þad eru vorir frumburdir, sem Drottni eru helgadir, þá eigum vér fram ad bera, ad sønnu alltíd og allstadar, en þó sérdeilis í hans húsi á þeim døgum, sem þar til helgadir eru, þar til er hinn fyrsti dagur vikunnar bodinn, sem ádur er umgétid, sem og adrar hátídir, þær ed kristiligt yfirvald hefir sett og eiga ad haldast í jøfnu gyldi, því hann, sem baud ad helga hinn sjøunda daginn, hann hefir og bodid ad hlýda yfirvaldinu, og á þad þó hvad mest ad framkoma í þeim hlutum, sem Guds dýrd áhræra og hans sérligustu velgjørnínga, hvar fyrir hinn fyrsti af kristnum keysurum hinn stóri Konstantínus, lét halda føstudaginn helgan í minníng krossfestíngar Drottins, og vardi sá sídur lengi nockud. Nú er þad þó ecki nóg, ad koma saman til kyrkjunnar, nema menn gjøri þar Guds eyrindi med allri alúd, annars er vor kyrkjugángur ecki nema

eintómis hræsni, og væri af illu skárra ad koma þar aldrei (sem þó er stór synd í sjálfu sér, nær því má vel vid koma), því hitt er ad nálægjast Gud med vørunum, en hjartad er þar lángt frá; og hvad gagnar þad til Guds dýrdar og vorrar sáluhjálpar, ad menn sitji í kyrkjunni, eins og Gud segir um tilheyrendur Ezechielis, 33 Kap: þeir koma til þín hópum saman, og sitja fyrir þér svo sem mitt fólk og heyra ord þín, en þeir gjøra þau ecki; þad er teikn til þess, ad eptirtecktin hefir ecki mikil verid. Og ecki einasta er þad nú skylda vor, ad koma saman á helgum døgum til ad lofa Gud, heldur er þad einn glediligur hlutur; þad er miskun Guds, ad hann hefir ætlad þessa daga til sadníngar sálum vorum, þar hefir hann tilreidt eitt mikid géstabod í Syni sínum; þar vid huggar Davíd sig í sinni mestu sorg, er hann kvedur þanninn, Ps. 42: eg úthelli hjarta mínu í sjálfum mér, þar eg mun med þeim flocknum burtgánga eg med þeim fara til Guds húss med gledskap og þackargjørd, med þeim hópnum, sem helgina heldur; eg fagna af því, segir hann enn aptur, Ps. 122, ad til mín verdur sagt: vér skulum gánga í hús Drottins; þetta sagdi hann, konúngurinn í Israel, og einum verkþræl á medal vor má varla núa til þess, ad sækja sóknarkyrkju sína stundum, edur og húsbóndi hans hefir svo lúd hann í erfidi, ad hann gétur þad varla, hvad og er ein hróplig synd. Nú er ecki þar med búid, kristnir menn! ad menn heyri Guds ord í kyrkjunni, allan daginn á Gudi ad géfa med réttu, ef þad gjøra má stórnaudsynja vegna; þegar menn eru frá kyrkjunni gengnir, þá eiga menn ecki strax ad hætta sínu gudræknisverki, edur lifa svo sem aldrei hefdu þeir komid þar og hura ecki framar þar til; hvad á þá ad gjøra? rétt er ad sedja líkhamann eptir þørfum, þad er og ecki bannad, ad halda skickanligar máldryckjur á þessum døgum, þó svo, ad menn gledji sig med ótta og dýrki Drottinn med virdingu, Ps. 2; þetta gétur og verid eitt af kjærleikans verkum, ef þad er gjørt án óhófs og metnadar; svo søgdu þeir Nehemías og Hezras kénnimadur og Levítarnir, er kénndu fólkinu: etid hid feita og dreckid sætan dryck, og sendid þeim einn part, sem ecki hafa tilbúid, því dagur þessi er helgadur Drottni vorum, Nehem. 8; þetta budu þeir ecki af eiginn myndugleika, heldur eptir løgmáli Drottins, er ritad stendur í Devterónómí bókar 16 Kap., hvar fyrir slíkt er leyfiligt, sérdeilis ef menn gleyma ecki náúnganum og hinum fátæka, því þeim býdur Drottinn med svoddan hætti gott ad gjøra, Lúk. 14: en þótt ad Skaparinn hafi látid þetta eptir líkhomum vorum, þá eiga menn ecki ad láta sálina hlutlausa vera, heldur æfa hana í umþeinkíngu Guds orda, er menn heyrt hafa, og þess lestri, þeir sem á bækur kunna, og mega fyrir ødrum lesa. Ecki høfum vér, kristnir menn! færri edur smærri velgjørnínga Drottins ad minnast á vorum døgum, enn Gydingar; eins er oss skyldt ad minnast á verk skøpunarinnar og þeim, og øllu meir á vora endurlausn af helvítis og syndarinnar þrældómi, enn þeim á lausnina af Egyptalands ánaud, ad hverri fullendadri (eg meina vorri endurlausn) ad Drottinn, sem dó fyrir syndir vorar, er upprisinn oss til réttlætis; á vora endurskøpun og helgun í skírninni, hver fyrirmyndan ad var gángur Israels sona yfir um hafid rauda úr Egyptalandi; því megum vér tileinka oss þad, sem Drottinn býdur í sínu løgmáli: geymid mína Sabbatsdaga, svo ad þér vitid, ad eg er Drottinn, sem ad helga ydur, Ezech. 20; á deydingu holdsins, ad vér ei gjørum þad oss lystir á hans degi, né gaungum á

vorum vegum, Esa. 58. Um þetta eigum vér ad hura á þessum helgum tímum, þad eig-um vér ad brýna fyrir bornum vorum og hjúum, ecki sídur enn Israels synir lögmálid, og skuli menn satt tala, þá er engin idja Gudi þeckari á Sabbatsdögum, enn ad uppfrædda úngdóminn og hina fáfródu í þeirra kristinndómi, því til þess má eg segja, ad kristinna manna Sabbat sé gjört sérílagi; gjæti þeir þess, ed af Gudi settir eru til slíkrar idn-ar, bædi kénnimenn, foreldrar og húsbændur, og hugleidi, hvad stórum reikníngi þeir eigi ad svara fyrir þenna dag, ad ödrum frátecknum. Nú fyrir því, ad svo er varid spilltu edli voru, ad fæstir af oss, já, svo fáir sem engvir af þeim, sem lifa á þessari köldu og sídurstu öld, þeir géta allan dag til enda Gudi þjónad í hjarta sínu, án þess ad hugur þeirra hvarfli frá, þá meina eg ad leyfiligt sé, ad hressa hjarta sitt med sídsamri og hæ-verskri skémtan á þessum dögum. Drottinn og hans lærisveinar gengu út um kornakur á Sabbatsdegi, Matth. 12; því veit eg, ad hann bannar ecki ad gjöra sér eitthvad til dæg-urstyttíngar, hvert heldur þad er med litilli vinnu edur meinlausum leik, nær þad ecki skéd-ur af gjálífi, af lausláti, af hreckvísi, edur ödrum hlutum, sem Guds háleita nafn verdur lastad med, svo og eru naudsyninni engin lög sett. Hvers ydar asni edur naut, sem fellur í pitt á Sabbatsdegi, er þad ecki jafnskjótt uppdregid? segir Frelsarinn hér í gudspjallinu; því veit eg, ad ecki á svo lögmálid ad skilja, ad öll vinna hafi Júdum bönnud verid á Sabbatsdegi, hvernig sem ástædist, þad kénnir Kristur sjálfur med þeim ordum, er strax voru lesin, og aptur med því, ad hann segir, ad kénnimennirnir í musterinu vanhelgi Sabbatid, hann meinar eptir Phariseanna útleggíngu; eins mikil vinna var ad slátra fórnunum fyrir altarinu, svo sem í heima húsum, en fyrir því, ad þessir Pharisei kynnu ad hafa sagt, ad slíkt helgadist af musterinu, þá leyfdi hann lærisveinunum arina ad plocka fyrir utan musterid á akrinum, og sagdi: hér er sá, sem meiri er enn musterid, Matth. 12, hvad ed satt var, því hann var musterisins Herra, svo vel sem Sabbatsdagsins, Lúc. 6; þad var og af guddómligri speki talad, er hann taladi undir eins: Sabbatid er gjört fyrir manninn, en madurinn ecki fyrir Sabbatid, Marc. 2; þetta er satt, svo sem öll hans ord, því madurinn var skapadur ádur enn Sabbatid var sett; hvar fyrir skyldi þá hin ædsta sképna Guds, sem er undir sólunni, vera svo mjög bundin vid kyrkjulögin, sem ecki áttu ad vara lengur enn til Kristum, ad ei mætti bregda út af lögvitringanna útlegg-íngu? Guds lögmál útleggur og sjálft sig í þessari grein, þvíad í Levitici bókar 23 Kap. stendur optliga: þú skalt eckért þrældóms verk vinna; þad er itrekad aptur í Núm. 28 og 29 Kapitulum; hvílíkt þad sé, kénnir bædi Esaias og Jeremias, ad ei skuli bera byrdir inn um Jerúsalems port á Sabbatsdögum, og má þar af ráda, hvad í þessu hafi mest bannad verid. Nú er þó frelsi vort kristinna manna meira, því vér erum ecki ad öllu leiti bundnir vid Gydínganna Sabbat, nockud hefi eg ádur þar um sagt, nockud vil eg hér eptir segja. Þad er nú öllum kunnugt, ad kyrkjulög Mósis eru fyrir dauda Drottins afmád, en þad er ádur sýnt, ad forbod alls erfidis á Sabbatsdegi heyrir til kyrkjulögunum; satt er þad, ad Gud skipar, ad þetta lögmál um Sabbatsdaginn skuli vera þeim eitt æfinligt lögmál í þeirra kynslódum, en þær rugludust ei lángt eptir himnaför Drottins, og nú veit enginn af þeim af hverri ætt hann er, því er þad bert, ad þetta lögmál hefir ei ad

ỏllu leiti verid géfid nema Gydingum; umskurnin kallast og eitt æfinligt sáttmál, þó er hún aftekin med skirn kristinna manna, því ber þess ad gjæta, ad ritningin kallar þad æfinligt á stundum, sem lengi á ad vera. En hvernig sem þessu er varid, þá vil eg adspyrja: hvar fyrir mun Páls straffa þá í Galatia segjandi, Gal. 4: þér takid vara á dogum og mánudum og tímum og árum? hvar fyrir mun hann aptur segja vid þá í Colossis, 2 Kap: enginn skal dæma ydur í mat edur drykk, edur um hátídardags hald, edur nýmánada helgar, edur hvíldardags, sem ad er skuggi þess eptirkomanda, en Christi er líkhaminn; hvad er þetta annad, enn ad Sabbatsins logmál er ad nockru leiti linad, og ecki svo strengiliga bodid kristnum monnum, svo sem þad var Júdum; eg vil og þad til leggja, ad þad kallast teikn í Exódi bókar 31 Kap., hvad mundi þad þá teikna? þad æfarandi Sabbat, sem Drottinn byrjadi med sinni upprisu hér í nádinni, en mun fullkomna í upprisu allra manna, hvar eptir ad útvaldir munu eckért annad verk vinna, enn ad lofa Gud; fyrst menn nú hafa sjálfan hlutinn allareidu ad nockru leiti, því trúin er vera þeirra hluta, sem menn vænta eptir, Heb. 11, og ad vísu hver einn fullkomliga, sá ed í Drottni deyr, því skyldu menn þá svo mjog halda uppá teiknid? þegar eg líkhamann hefi, hvad gildir mig þá um skuggann? Svo er nú kristnum monnum leyfiligt ad vinna á sunnudogum allt hvad stór naudsyn vid liggur, þó svo, ad menn heyri ádur Guds ord, ef heyra má, svo sem er ad bjarga atvinnu sinni frá skémdum, ef þær vidliggja, ad gjora naudsynligar reisur, ad hjálpa því, sem ad landi ber, ef annars er hætt vid ad missist, ad róa til fiskjar í hallæris tíd, þó svo, ad ei sé fátækum gleymt, eptir því sem login bjóda, og annad þessu líkt; þetta er leyfiligt ad vinna, og jafnvel þótt ecki beri brád lífsins naudsyn til, þá er þó ecki svoddan bannad. Ecki liggur mannsins líf vid ad draga nautid upp úr dýkinu á Sabbatsdegi, og þó má sjá, ad Gydingar hafa þad leyfiligt haldid; ecki hefdu lærisveinar Drottins af húngri dáid, þótt ecki hefdu þeir plockad axin á hvíldar deginum, og tók hann þá samt í forsvar móti illkvittni Phariseanna, hann gat og sadt þá med odru móti, hefdi þetta ecki leyfiligt verid, því ecki var hann kominn til ad upplevsa logmálid, Matth. 5. Nú er þetta og annad kristnum monnum lofad med sogdum hætti, en þess á enginn ad dirfast ad naudsynjalausu, edur ad brúka frelsi Guds barna til ágirni, edur gjora þad af vantrausti vid Gud, edur forsmán vid hans helga daga. En hvad hér um er framar ad tala, þá er Gudi enginn hlutur þeckari ad gjora á Sabbatsdogum, nærst sinni þjónustu, heldur enn kjærleikans verk; hér stendur í gudspjallinu, ad hann hafi tekid á þessum vatnssjúka manni, læknad hann og látid hann í burtu fara; og hversu ad hann hafi Phariseana sannfært hér um, er augljóst ecki einasta af hans tali í þetta sinn, heldur og af andsvari hans vid samkunduhofdingjann, er vandlætti um þad, ad hann læknadi hina veiku konu á Sabbatsdegi, Lúc. 13: þú hræsnari! sagdi hann, leysir ecki hver ydar sitt naut og asna af stalli á Sabbatsdegi og leidir til vatns, byrjadi þá ecki þessari, sem er Abrahams dóttir, hverja Andskotinn hefir bundid, sjá! í átján ár, ad leysast af þessu bandi á Sabbatsdegi? ecki erum vér megnugir um ad gjora kraptaverkin, samt eiga þeir, ed læknis kunstina vita, ad gjæta þessa, og allir ad gjora vidlík kjærleikans verk hvad mest á þessum degi, eptir því, sem hver hefir orsok og efni til. Eg veit þar er engin sú prédikun, ad eg

fái ecki ad heyra þar talad um syndir mínar, um gjæsku Guds og hans velgjorninga, um ávøxtu trúarinnar og betrun lifnadarins, og þótt aldrei sé prédikunin svo einfaldlig, þá veit eg, ad eg er ecki svo lærdur sem Lútherus, er sagdist aldrei hafa heyrt þá prédikun, ad hann ecki hefdi eitthvad af henni lært, og mun hann þó hafa heyrt þær misjafnar á þeim døgum; sé eg nú Guds barn, þá vil eg sýna þad í verkinu, sem eg numdi af ordinu, annars er þad fallid utan hjá veginum í grýtta jord, edur medal þirna. Altíd eigum vér kærleikans minnugir ad vera, en þó helst á þessum døgum; Gud gjæfi, ad kristnir menn nú vildu gjora sér þad ad skyldu-logmáli, sem Pálus réd þeim í Korinthó um tillagid til heilagra: hinn fyrsta dag vikunnar, sagdi hann, þad er á sunnudaginn, þá leggi hver einn hjá sjálfum sér, safnandi í sjód, þad sem honum hefir heppnast; fátæka høfum vér jafnan hjá oss, en þó høfum vér sérilagi orsok til ad gjora þeim gott á þessum døgum, því þeir koma ásamt oss fram fyrir Gud í helgidóminum, þar fáum vér bezt ad heyra naudsynjar þeirra, þar gétum vér rádid bót á þeim, vér, sem Gud hefir géfid audlegd heimis þessa, þar kunnum vér ad gjøra oss vini af hinum ránglátа mammon, þá er medtaka oss í eylífir tjaldbúdir. Svo og eigum vér ad vitja sjúkra, húsa eckna og fodurlausra á þessum døgum, því þad kallar Pétur gudrækuis verk, hugga þá, rádleggja þeim og ecki koma tómhendtir, ef vér megum afleggja, en þeir eru naudstaddir, annars gengur þad nærri því, ad segja: farid í fridi, vermid ydur og mettist, en géfa þeim þó ecki hvad líkhamanum gagnar, Jac. 2. Svo gjætid nú þessa, kristnir menn! og gjørid ei hégóma úr Drottins-døgum, hans ordi, edur hans húsi, því hann lætur ecki ad sér hæda, og hvern sem hann forsmáir, þann vill hann forsmá. En þú gódi Gud og Konúngur dýrdarinnar! verka þú þad med oss, ad vér svo rækjum þína Sabbatsdaga, þitt ord, þína þjónustu og allar þínar helgar tídir, ad vér megum med þér óendanligt Sabbat halda fra einni eylífd til annarar med øllum heilogum; bænheyr þad, nádugi Fadir! fyrir Jesúm Christum, amen!

A Michaelis Messu.

Gudspjallid, Matth. 12 Kap.

Í þann tíma, gengu lærisveinarnir til Jesú og søgdu: hvør er mestur í himnaríki? Jesús kalladi eitt barn til sín, og setti þad midt í millum þeirra og sagdi: sannlega segi eg ydur: nema þér umsnúist og gjørist svo sem smábørn, munud þér ecki inngánga í Guds ríki. Hvør sjálfur sig læckar, svo sem úngmenni þetta, sá er mestur í ríki himnanna; og hvør sem medtekur eitt þvílíkt úngmenni í mínu nafni, sá medtekur mig; en hvør hann hneixlar einn af þessum smælíngjum, sem á mig trúa, þarfara væri hønum ad mylnusteinn heingdist um hans háls og væri í sjáfardjúp søcktur. Vei sé heiminum fyrir hneixlanir! þar hljóta þó ad koma hneixlanir, en vei þeim manni, fyrir hvørn ad hneixlanin kémur!

En ef þín hønd edur þinn fótur hneixlar þig, sníd hann af og snara hønum frá þér, betra er þér, inn ad gánga til lífsins haltur og handar vani, enn þad þú hafir tvær hendur og tvo fætur, og verdir í eylífan eld kastadur; og ef auga þitt hneixlar þig, þá slít þad út og snara því frá þér, betra er þér eineygdum inn ad gánga til lífsins, enn þad þú hafir tvø augu og verdir í helvítskan eld kastadur. Sjáid til, ad þér forsmáid ecki einn af þessum smælíngjum, þvíad eg segi ydur, ad þeirra englar á himnum sjá jafnan míns Fødurs auglit, sem er á himnum.

E x o r d i u m.

Þessi vegliga hátíd, er vér í dag høldum, er tileinkud hinum stóra høfudengli, Michael, hvers nafn merkir jafn Gudi, eda, hver er svo sem Gud, ecki þess vegna, ad hann sé Gudi jafn edur nockur ønnur sképna, heldur hins, ad hin ønnur Guddómsins persóna, Guds eingétinn Sonur, hann ber þetta nafn sumstadar, í ritníngunni, og medal annars hjá Daníelem í 10 og 12 kapitulum; ecki heldur er þessi dagur helgadur Guds engli í þeirri veru, ad menn skuli dýrka hann þar med, þvi Drottinn Gud þinn skaltú tilbidja og hønum einum þjóna, segir ritníngin, Matth. 4; þad bannar Pálus, er hann tekur oss vara fyrir, ad vér ei skulum láta villa oss med dýrkun englanna, Cól. 2, og ecki vildi engillinn, sem birtist Jóhanni, taka á móti þvílíkri lotníngu, þegar Postulinn féll hønum til fóta ad tilbidja hann, er hann sagdi, Apóc. 19: sjá til, ad ei gjørir þú þetta, eg er þinn samþjón; heldur er þessi hátídis dagur þar til gjørdur, ad þacka Gudi fyrir vernd h. engla, hverjum hann umbodid hefir, ad þeir beri oss á høndum sér, svo ad ei steitum vér fót vorn vid steini, Matth. 4 Í ritníngunni høfum vér merg dæmi uppá varatekt h. engla; Gud, Drottinn himinsins, mun senda sinn engil fyrir þér, sagdi Abraham vid Eleasar þjón sinn, Gén. 24, er hann reisti í Mesópótamiam til ad bidja syni hans konu til handa; Jacob segir, ad engillinn hafi frelsad sig frá øllu illu, Gén. 48; Pétur segir: Drottinn sendi engil sinn, hver ed frelsadi mig, Act. 12. En þótt ad ei sjáum vér englanna sjónir nú á þessum døgum, þar hinn stóri Michael, hinn stóri engill þess mikla ráds, hefir búid svo um vor sáluhjálpar efni og svo ljósliga opinberad oss síns Fødurs vilja, ad vér þurfum ecki englana af himni til ad kénna oss hvad til vors fridar heyrir, þá samt skulum vér vita, ad þeir blessudu andar eru oss nálægir til ad afstýra skadrædi og árásum fjandmanna vorra, og þad vottar Páluis, er hann segir eptir Davíd, ad þeir séu allir þjónustusamir andar, útsendir þeim til þjónkunar, er sáluhjálpina erfa skulu, Hebr. 1; nu viljum vér allir í þeirra tølu vera, þarfyrir eigum vér ad leggja allan huga á, ad vér styggjum þá ecki frá oss med hneixlanligum og ógudligum lifnadi, hvar um ad þetta h. evangélíum géfur oss orsøk ad ræda, út af þeim ordum, er Drottinn talar um hneixlid, hvert ad er tvøfaldt, 1) þad menn géfa ødrum af sér; 2) nær menn hneixla sjálfa sig; um hvørttveggja vil eg med fám ordum tala; en þú gódi Gud! styrk oss hér til med náд þíns Anda, í Jesú nafni, amen!

U t l e g g í n g i n.

Hver sem hneixlar einn af þessum smáu, segir Frelsarinn; þad ord, er i textanum stendur, er dregid af ødru ordi, sem merkid ad haltra, og þad þess vegna, ad sá sem hneixladur verdur, hann er ecki heilfættur, hann haltrar á Guds vegi og gengur ecki rétt fyrir Drottni; þetta á vel saman vid vora túngu, því hneixli drøgum vér af því ordi, ad hniga edur

hneigja, því sá, sem hneixli af sér gefur, hann kénnir ödrum til ad hníga edur rasa, og hnegir hann til vondra verka; þetta ord merkir á griska túngu það tré, sem snörunni heldur, á hvert þegar dýrid rennur, fellir það hana yfir sig og verdur veidimanninum ad bráð; svo brúkar og Djöfullinn sína eyrindsreka í heiminum til ad veida einfaldar sálir, þeir halda snörum hans yfir höfdi þeim; svo kallar Páluś hans véla brögd, er hann segir, ad þeir sem ríkir vilja verda, falli í Djöfulsins snörur; þar fyrir ségir og Drottinn, fyrir munn Hóseæ, um hina ótrúu kénnimenn í Júda; þér erud snara í Mitzpa og útþanid net á Tabor, Hós. 5, dragandi dæmi af þeim veidiskap, er brúkadist á þessum fjöllum. Nú er þessi hin fyrri grein af hneixlinu med tvennu móti: annadhvert verdur það med ordum edur verkum; med ordum skédur hneixlid, þegar þeir, sem eiga ödrum ad undirvísa, þeir kénna villur og rángan lærdóm, þann ecki er á Guds ordi bygdur og leidir til glötunar; fyrir þessari drepsótt hefir Guds födurlig mildi þirmt landi voru, sídan hid klára ljós evangelii skein í hans kyrkju medal vor, lofad sé hans dýrdarfulla nafn um aldir alda! þetta verdur og, nær þeir, sem í Guds stad eru settir, prédika það, sem er hégómi, ecki sundurkljúfa ord sannleiksins svo sem byrjar, ecki géfa Guds hjúum í réttan tíma það þeim tilheyrir, og tala það fyrir fólkinu, sem ei er til sáluhjálpar sálu þeirra, svo hún er litlu edur engu nær, ecki segja hinum ógudliga til synda sinna, ecki leidrétta þann, sem fer villur vega, ecki undirvísa hinum fáfróda, ecki hugga þann sorgbitna og ángráda, já, þegar menn í Guds nafni og undir hans persónu reka sitt eigid eyrindi til síns ábata og ad leita sjálfum sér virdingar, en láta Guds dýrd fara, og eru ei mjög hugsunarsamir þar um, hvad henni vid lídur, þessa kallar Páluś ótrúa erfidara og Esaias mállausa hunda, sem ei kunni ad gélta, en þó sterka hunda til ad eta; hvar fyrir? því þeir segja þeim stríd á hendur, sem ecki leggja í munn þeirra, en boda frid, nær þeir tyggja med tönnunum, Mich. 3; þeir eru hverfulir, ósannsögulir og ljúga, segjandi: eg skal drjúpa, það er, kénna þér fyrir vínid og fyrir áfengan dryck, svo sem Drottinn ad ordi kémst hjá Micha-am 2 Kap., og eg veit ecki hverju þeir betri eru þeim fölsku spámönnum, er Drottinn talar um í gudspjallinu, er koma í saudaklædum, en innra eru þeir glepsandi vargar, því einn má gilda med hverju móti menn draga Andskotans plóg til ad spilla Guds akri, og er þetta eitt skélfiligt og bannvænt hneixli. Næst þessum tel eg þá, sem bædi sjálfa sig og adra venja á skammarligar ordrædur og fíbsligt hjal, sem eru blót, munneydar, dárlig skémtan, hróp og níd, ljótir kvedlingar og þó allra helst illar umrædur og hneixlanligar um náúngann, sérdeilis dauda menn edur fjarlæga, af hverju ad þráfaldliga framkémur agg, reidi, þræta, mord, manndráp, og allra handa fjandskapur og daudligt hatur; þetta kalla sumir óhlutvandir menn litlar syndir, auk heldur ad þeir varist, ad láta jafnvel sín eigin börn og adra fáfróda þetta til sín heyra, en Páluś segir oss, ad illt samtal spilli gódum sidum, 1 Cor. 15, og framar segir hann, ad þvílíkt ecki kristnum hæfi, Eph. 5; en hvad er það? eckért annad, enn ad sá sé ecki kristinn ad Postulans dómi, sem ad temur sér þvílíkt edur um hönd hefir, en ef hann ecki kristinn er, þá er hann ecki Guds barn, og hefir forbrotid hans nád og tapad velferd sálar sinnar, nema hann ydrist af hjarta, en forþénad ecki einasta, ad mylnusteinn heingdist um háls honum og yrdi í sjáfardjúp sócktur,

svo sem hér stendur í gudspjallinu, heldur og, ad hönum yrdi í eylífan eld kastad; og af þessu er nú audsært, hvad skélfilig hádúng þad sé fyrir Gudi og öllum heidvirdum mönnum, ad hafa þenna ósóma fyrir smábörnunum, edur ödrum einföldum, og draga þá med svoddan hætti frá Gudi undir Satans vald, hverutveggjum bædi þeim sem hneixlar og hinum sem hneixladur er, til eylífrar glötunar. Þeir eru ecki saklausir af þessu, er hrósa vondum verkum og þeim er þau í frammi hafa, forsvara þá og tala þeim alla hluti til umbótar, því hér af leidist hinn einfaldi og barnid til ad gjöra hid sama og elska þad, sem þad lofad heyrir af ödrum sér eldri og vísari; þad er satt, ad manninn skal elska, en verkin hata, og færa alla hluti á betra veg, en því skal eg lofa þann, sem hatar Gud og góda sidu? jafnvel þó margur kalli þad hæversku og spaklyndi, ad gjöra þanninn; eg voga ad segja, ad þad er engin meiri drepsótt í einni bygd edur landi, enn þeir menn, sem ógudliga lifa og einkis svífast hvad þeir gjöra, en eru þó heidradir í ordum, og hvad þeir tala edur gjöra, þad er tekid svo sem af himnum ofan komid, og jafnvel klækir þeirra eru dygdir kalladir; þessir eru eitt átumein alls heidurligs athæfis og gódrar stickunar, snara hins vonda heims, tálfuglar Djöfulsins, og svo eg þad í einu ordi segi, þeir eru meistarar til ad fordjarfa, svo sem Drottinn talar um Babýlon hjá Ezechielem, því kalla eg þá litlu betri, sem ala ósóma þeirra í fánýtu hrósi; þó vil eg hér hafa fráskilid þann heidur, er menn eiga valdstjórninni ad veita, ecki einasta gódum og frómum, heldur og hreckvísum, segir Pétur, og skrifad er: höfdingja þíns lýds skaltu ecki bölv bidja, segir Páluss; en hitt annad, er eg fyrir skömmu umtaladi, þad orsakar stórt hneixli, því þad er nockurskonar rángdæmi og réttlætir hinn rángláta, edur ad minnsta kosti leggur vonda og góda ad jöfnu. Nú er allt þetta illt, sem allareidu er upptalid, en kunstin stígur enn þá hærra upp í Djöfulsins háskóla. Þar eru þeir, sem ad hafa vald yfir ödrum, svo sem eru foreldrar yfir börnum sínum, húsbændur yfir sínum þénurum, stórherrar og magtarmenn yfir þeirra undirsátum, nær þessir bjóda eitthvad þad, sem ógudligt er, svo ad hinir voga ei annad enn hlýda, þad er eitt fullkomid ofríki og yfirgángur Satans í sínu ríki; svo baud Nebúcadnezar sínum undirsátum ad dýrka sitt gullbilæti, Dan. 3; svo skipadi Jessabel ad útvega falsvitni á móti Naboth; svo baud Heródías dóttur sinni ad bidja um Jóhannis höfud; svo kom Jeróbóam Israel til ad syndga, er hann baud ad dýrka þau skúrgodin í Dan og Bethel, og þó ad í öllu ödru sé ólíku saman ad jafna, þá var sjálfur Davíd hinum líkur í því, er hann lét slá Uriam í hel med sverdi Ammons barna. Þessa eptirmynd höfum vér á landshöfdingjum þeim, er bjóda ödrum þá hluti, sem Gud hefir andstygd á, meinsæri, ofbeldi, gripdeildir, og í hvern helst máta, sem þeir locka þá edur hræda til ad vinna Djöflinum, en mótþægja Gudi; á húsbændum, er þeir gjöra slíkt hid sama, ad því leiti, sem í þeirra valdi stendur, til dæmis: nær þeir bjóda þeim edur tæla þá til ad gjöra ödrum órétt sér til ábata, ad forsóma Guds ord og helgar tídir fyrir sín eyrindi, ad hefna á einhverjum, er þeir þykjast eiga heiptir ad gjalda, edur ad þeir brúka þá á einhvern hátt til ad framkvæma sínar girndir; þetta er eitt skadsamligt hneixli; og hid sama er ad segja um foreldrana, edur adra þá, sem yfir börnin eru settir, edur

umgángast med þeim, og er þeim þó miklu meiri vandi á hendi, enn öllum ödrum, fyrst þess vegna, ad foreldrarnir eiga hina mestu rækt á börnunum ad hafa, og er þad mála sannast, ad þeir eru færstir, sem vilja þeim illt gjöra í líkhamligum hlutum, og sumir eru allt ofhlífnir í þvílíku, sumir steypa sjálfum sér til helvítis fyrir þeirra skuld, er þeir safna þeim rángfengnum audi og kénna þeim ad gjöra hid sama; en trúid mér, ad betra er ad gjöra barn sitt arflaust ad saklausu, betra er ad slá þad og lemja til óbóta, betra er ad myrda þad, enn ad hneixla med því, ad vísa því á nockurt forrædi, hvar af því kynni ad orsakast einhver sálar vodi, því allur líkhamligur skadi er hégómi ad reikna hjá meinum sálarinnar; hin önnur orsök þess, ad oss er vandast vid börnin, er sú, ad þau eru hvad næmust á hid vonda, og hvad þau úng numdu, þad verdur þeim torveldara ad láta nær þau dragast á legg, og því tekur Frelsarinn þau til dæmis hér í gudspjallinu; hann virdti þau blessadur svo mikils, ad hann sagdi: leyfid börnunum til mín ad koma, hann setur þau til eptirdæmis þeim sem inn vilja gánga í Guds ríki, hann tók þau uppá sinn armlegg, hann blessadi þau; hann segir hér í gudspjallinu, ad þeirra englar sjái jafnan síns Födurs andlit, sem á himnum er; meinid þér ecki, ad hann taki þad sárt, þegar þau eru hneixlud, er hann svo mjög virdir og elskar, þegar þau eru dregin frá himnaríki, sem eiga þess vissa von á medan þau þannin eru? munu ei Guds heilagir englar klaga þá sárliga, þegar þeirra hjörd, er þeir eru settir til ad vakta, þegar hún er svo illa útleikin af þeim, er síst skyldi, edur ödrum óhlutvöndum, er vilja sem flesta jafnsvarta sér? þvíad ef þar er gledi í himninum yfir einum syndara, sem ydran gjörir, því skyldi þá ei Guds heilögum englum líka þad stórilla, nær svo er höndlad med þeirra fósturbörn? því kann hver einn nærri ad géta, sem nockra rækt hefir á því barni, sem honum er ástfólgid. Og þó nú Frelsarinn tali sérílagi um börnin í gudspjallinu, þá vitid ad allir adrir eru þar inni faldir; géfid engum neina hneixlan, segir Páluſ; en sérdeilis eru þad þeir, sem eru hans, einkum voladir, einfaldir og þeir, sem bera hans kross, því hann géfur þeim sömu meiningar nafn hjá Matth. 25, þar hann kallar þá hina minnstu, já, sína minnstu brædur í sama kapítula; því skulum vér nú vita, ad hinn annar máti til hneixla med ordum er sá, ad ráda einhverjum til nockurrar syndar, þegar hann er sorgfullur og mótlættur. Jobs kona segir vid hann í hans stóru mannraunum: bölvadu Gudi og far ad deyja; henni eru allir þeir líkir, er ráda harmþrúngnum manneskjum til ad leita óleyfiligra medala, hinum sjúka til ad leita fjölkýngis manna, edur brúka adra hjátrú og afgudadýrkan, hinum fátæka til ad stela, edur vinna sér inn fé med prettum og rángsleitni, þeim sem órettinn lídur ad hefna sjálfur sín, en forsmá lögin og stela hefndinni frá Gudi; hafi nockur eitt ódáda verk í sinni, eins og Absalon, þá vantar ecki einn Achitóphel til ad ráda honum ad kreinkja fridlur födur síns, 2. Sam. 16, og nær Ammon lítur girndaraugum til sinnar eigin systur, þá verdur jafnvel hans brædrúngur, Jónadab, til þess, ad géfa honum rád til ad fremja sinn ógudligann vilja, 2 Sam. 13. Eg vil ei tala um þá, sem fleka adra einfalda til ad gjöra sér selskap í því, ad féfletta adra, til ad útsjúga hús eckna og födurlausra, til ad draga undir sig annars góts med yfirvarpi laga og réttinda; enginn hefir þá betur útmálad enn Salómon, er hann segir, Ordskv. 1: son minn! nær syndugir

menn vilja locka þig, þá kom ecki; þegar þeir segja: gack med oss, vér viljum umsitja blód, vér viljum umsitja hinn saklausa; og skømmu þar eptir segir hann oss, hvada tálbita þeir brúki til svoddan veida: vér skulum finna allra handa kostulig audæfi, vér skulum fylla vor hús med herfáng, vér skulum allir hafa einn sjód; ó, já, þér Satans englar! verda má þér hafid allir einn sjód i ydar fødurs riki, sem er hofdíngi þessa heims, en svo munud þér og einn sjód hafa med honum í hinu vellanda díki, þegar Guds veslíngar ljóma í riki síns Fodur eins og stjørnur himins, þér munud segja eins og Israel fordum, nær þér fagnid ydar rángfengnum audi: þessi eru þau laun, er minir elskugar hafa géfid mér, Hós. 2; en nær þér uppvaknid í helvíti og kvolunum med øllum þeim, er þér leidt hafid til glotunarinnar med ydar falskri áeggjan, munud þér þá segja: þessi eru min laun, er minir elskugar, holdid, heimurinn og Djøfullinn hafa géfid mér? svo er nú þetta hin skadligasta og hneixlanligasta tálsnara, og þad þess heldur, ad slíkt er haldid framsýni og skynsemi af børnum veraldarinnar. Menn hneixla og sinn náúnga, nær menn brixla honum um einhvern hlut, jafnvel þann, sem ecki er í hans valdi: um fátækt sína, um fávitsku, um likhamans skapnad, herma eptir honum og spotta hann; allir þeir, ed svo gjora, þeir ecki einasta hæda ad Skaparanum, heldur koma hinum til ad syndga, í því hann reidist slíku og leitast vid ad hefna sín, og fái hann ei hefndinni framkomid, þá hatar hann þann, sem hann lidur slíkann órétt af, en hatrid er ein synd, sem bannar manninum inn í himnariki. Eg vil enn framar segja: hver sem brixlar einum um bætta synd, hann géfur stórt hneixli af sér, því náttúran er svo illgjorn, ad sannindunum verda menn reidastir, en vér eigum ecki ad géfa náúnganum orsøk til neinnar syndar, annars gjora menn sig hluttakandi í annarligum syndum, og hver vill upptelja allt þad, sem túngan hneixlar med, nær hún er upptendrud af helvíti, segir Jakob. Eins vil eg géta, ádur enn eg skilst vid þetta mál, sem er þad Satans ædi, er margur gárúngur brúkar, ad spotta Guds þjónustu og hlæja ad þeim, er hana idka; þetta er rétt ad gabba Gud og hæda ad Christó í sinum píslum, því svo sem ad hinir ógudligu kénnimanna hofdíngjar med þeirra hádugligri medferd leiddu þad fólkid, sem skømmu ádur hafdi sín klædi breidt á veginn og kallad: hósíanna syni Davids! þeir leiddu þad, segi eg, til ad hrópa litlu sídar: tak burt þenna og géf oss Barrabam lausan; svo fyrirverdur sig margur einfaldur og istodulitill, þegar þeir sjá, ad kristiligt liferni ablar þeim haturs hjá mønnunum; og þetta er verra enn allt annad, sem ádur er upptalid, því nær hneixlid hefir þrist einhverjum til ad burtkasta Guds ótta og láta meir ad mannanna dómi enn Guds, þá fylgja þar allar skammir á eptir; og þanninn verdur nú hneixlid med ordunum; en med verkunum skédur þad ecki minna; vei heiminum fyrir hneixlanir! segir Drottinn; þetta vei talar hann af medaumkan, álíka og þegar hann grét yfir Jerúsalem; hvar fyrir? því hann sá, ad þar yrdi ad koma hneixlanir, ecki af Guds tilstilli, hverjum ecki likar ógudligt athæfi, heldur af heiminum, sem ad liggur í hinu vonda, og hefir hans alvísa speki ad vísu einnig litid til ilsku þessara tíma, sem er svo mikil, ad í villu kynni ad leidast, ef ské mætti, jafnvel útvaldir. Nú kémur hneixlid af verkunum, þegar menn drýgja opinberar skammir og lesti, sem eru þvert á móti Guds bodi og løgunum, svo sem okur, ránglæti, ágirni, óhóf,

ofmetnadur, og þad svo blygdunarlaust, ad menn ecki einasta fremja þad sjálfir, heldur samsinna þeim, ed þad gjøra. Þetta eitur skadar med tvennu móti: fyrst, ad þad leidir bædi adra eins vonda, svo og þá, sem af náttúrunni eru þó ecki illgjarnir, til ad gjøra þad illt er; sá sem umgengst med hinum halta, hann lærir ad haltra, sá sem gefur eina ljóta forskrift, hann veldur því, ad annad eins ljótt verdur eptirskrifad, og menn hafa allt ofmørg dæmi til þess, ad almenníngur lockast til ad gjøra þær syndir, sem fæstir mundu gjøra, nema þeir sæi adra gjøra þad fyrir sér, og ad þad væri sidvani og tídska manna á medal; en á annann veg hneixlast og þeir, sem frómir eru og rádvandir, ad þeir verda óþolinmódir yfir sliku, eins og Elías yfir Achabs húsi og Páll yfir ránglæti Ananía høfudprests, svo hann rasadi med túngu sinni, já, þar kvikuar í þeim nockurskonar leidi og óskickanligt vandlæti, svo þeir taka þad til ráds, sem Gudi er stygd í, eins og Jónam hendti, er hann flúdi undan Guds bodi; og enn nú munu þeir finnast, er leita svoddan óyndis úrræda, nær þeir sjá, ad allt gengur andhælis, annadhvert ad þeir slást í selskap med þeim, er þanninn breita, edur ad þeir yfirgéfa sjálfa sig og skyldu sins embættis. Á øllum er þetta hneixli skadsamligt, en þó hvad mest á þeim, sem eru máls metandi og bodnir yfir adra. Kénnimennirnir hneixla, nær þeir gjøra allt annad enn þeir prédika, svo ad þegar almúginn ber kénnínguna saman vid lifnadinn, þá verdur þjónustugjørdin løstud, og þeir fallast miklu heldur á þad, er þeir sjá fyrir augunum, sem er ein þegjandi prédikun, heldur enn þad þeir heyrdu med eyrunum, því bædi gleymist þad fljótt, og þykir engin alvara, nær því er hvad sízt eptirfylgt af þeim, sem þad helzt áttu ad gjøra, því ecki eru allir, þeir ed gjørt géta þad, sem Frelsarinn býdur, ad hlýda því er þeir tala, sem sitja á Mósis stóli, en breita þó ecki eptir gjørníngum þeirra; en hvad verdur þá? þad sama sem Frelsarinn segir, er hann kalladi lærisveinana salt jardar, en ef saltid skémmist, í hverju verdur þá saltad? Matth. 5; og ef Guds þénarar lifa illa, hver er von á því, ad tilheyrendurnir gjøri þad betur? Hid veraldliga vald hneixlar stórliga, nær þeir dæma rángliga, taka fé til dóma, umhverfa gódum løgum og gjøra réttinn ad malurt, svo sem Spámadurinn ad ordi kémst, taka ránga eyda visvitandi, tradka málum og draga þau til ad þreyta þann, sem rángindin lidur; af øllu þessu framkémur eitt skélfiligt hneixli, því þad elur ósóma upp í skálkinum og venur hann af ad hrædast løgin, en tekur allan dug frá hinum fróma, svo hann verdur hinum ad bráð, edur og, ad hann tekur þad óráð, ad ræna réttinn sínum rétti og hefna sjálfur vanvirdu sinnar; og framvegis skédur þetta hneixli, nær þeir, sem voldin hafa, brjóta sjálfir løgin hvad mest, eru lausslátir, órádvandir, ágjarnir, svikja daglaunarann, fleka eigur sínar út af hinum einfalda, eru baráttusamir, ofbeldnir og fremja allra handa skammir og óhæfu, er þeir straffa á ødrum, svo sem væri ecki løgmálid gjørt nema fyrir almugann. Foreldrar og húsbændur hneixla børnin og hjúin ecki einasta, nær þeir leggja einhverja synd í vana sinn, heldur og fremja eckért gott, eru tómlátir í ad heyra Guds ord, yfirvaldinu óhlýdugur, latir, hirdulausir, reidigjarnir og lifa í þvilíkum syndum, því þá meina hinir, ad ei sé sér vandara, og þad heitir rétt ad hneixla Krists hina smáu, svo sem hér stendur í textanum. Hinir ríku hneixla hina fátæku, nær þeir lifa í allskonar óhófi, en hinir svelta; fátækir hina ríku, nær þeir fara illa med

ölmusuna og eru óþackfátir, gefa svo hinum orsök til, ad halda því inni, sem annars ætti úti ad láta; og þar veroldin er nú full af þessu, þá er ei undur, þó Frelsarinn segi: vei sé heiminum fyrir hneixlanir! Framvegis rís þar á stundum hneixli af þeim hlutum, sem hverki eru godir né vondir í sjálfum sér, en verda þó ödrum til hneixlis; eg vil taka þad til dæmis, ad á St. Páls dögum leyfdist allan mat ad eta á medal kristinna, eins og nú í vorri kyrkju, sá, sem át allan mat, og hinn, er hélt sig frá sumum, bádir voru þeir Gudi eins kjærir, og hvorugur vill hann ad annann dæmi, þó segir hann: ef ad þinn bródir hryggist vegna fædslunnar, þá gengur þú ecki eptir kjærleikanum, tortýn hönum ecki med fædslu þinni, fyrir hvern Kristur dáinn er, Róm. 14; þó nú litid þyki í þetta spunnid, þá metur Postulinn þad svo mikils, ad hann heldur þad kunni ad verda einum til glötunar, sem Guds Sonur hefir þó endurleyst, og hans dýra blód svo til ónýtis á hönum, því segir hann og í ödrum stad: vissa eg, ad minn bródir hneixladist, skylda eg aldrei kjöt eta. Þvílíkir eru nú margir hlutir medal vor, svo sem er ein og önnur sérgjædi í umgengni, er vér köllum affarasnid á vora túngu, eitt og annad látgjædi þeirra, sem annadhvert í klædaburdi edur annari hegdan vilja vera ödruvísi enn adrir menn, hvad jafnvel sumir af oss brúka á helgum tídum, nýar uppáfyndingar í ýmsum hlutum, sem ecki eru verri enn hid gamla skick, ecki heldur betri, og annad þvílíkt, sem adgjætnir menn fá vel athugad; þetta er ad sönnu engin synd í sjálfu sér, en þad verdur ad synd, ef náúnginn hneixlast þar af til ad tala edur þeinkja illa um þann, er svo gjörir ad þarflausu, og því bannar Páls, ad gjöra þad nockud, á hverju ad nockur bródir kunni ad hneixla sig edur steita, Róm. 14.

Hvad hinu ödru vidvíkur, sem eg hét um ad ræda, þá kunna menn hvad mest ad hneixla sjálfir sjálfa sig; þad kémur af þeirri synd, sem í oss byggir, voru spilltu holdi og blódi; þess gétur Frelsarinn hér í textanum, er hann segir: ef þín hönd edur fótur hneixlar þig, þá snid hann af og snara hönum frá þér; ecki er þad Frelsarans meining, ad menn skuli vana sig edur limlesta, heldur sú, ad vér skulum eckért svo kjært hafa, ad vér ei höfnum því, edur fra oss köstum, fyrr enn þad hneixli oss, svo ad vér föllum í freistni, og dregur hann hér dæmi af læknurum. Oss er enginn hlutur kjærari enn vorir limir, og þó, ef nockur af þeim er svo rotinn, ad hætt er vid, ad hann megi feygja hina, þá lídum vér þad lækninum, ad hann skéri hann af, því skyldum vér þá ecki deyda vora jardnesku limu, saurlifi, óhreinleika, illa tilhneiging, vonda girnd, ágirni, hver ad er skúrgoda dýrkan, svo sem Páls ad ordi kémst, Col. 3; og þad sem hann hér segir um þessa lesti, þad vill hann sagt hafa um allt hid vonda, sem í gégn sálunni strídir, hvert hann upptelur í pistlinum til Galatas 5 Kap; þessi er líkhami syndarinnar, sem umgétur Róm. 6, þad er hinn gamli madurinn, hver ed brúkar sína limu, vondar girndir, til ad reka Andskotans erindi, eins og einn verkamadur brúkar hendur og fætur til ad þjóna náttúrligu lífi, þá byrjar oss ad deyda, þá eigum vér ad afsnida og snara þeim frá oss, svo þeir hneixli oss ecki. Hversu opt verdum vér hneixladir af höndunum, þegar fólskan blæs þær upp til ad meida hold náúngans, þegar ágirndin réttir þær út til ad grípa hans góts og peninga, þegar letin svæfir þær til ad leggja sig saman, Ordskv. 24, svo menn géta ecki étid sitt eigid braud og verda því ad leita þess í annara andlitis sveita. Fæturnar hneixla oss, nær

leidinn á Guds ordi og tómlætid í vorum sáluhjálpar efnum gjörir þá trega til ad gánga í hans hús, en fúsa til ad hlaupa þángad, sem þeir hlutir eru ídkadir, hverja Gud hefir bannad, þá er hinn gamli madurinn skjótur á fæti, en hinn nýi haltur, og þá heltum vér oss og hneixlum næsta mjög sjálfa. Sama er um augun ad segja, hverra Frelsarinn og getur hér í gudspjallinu; hvad er í heiminum? þad er girnd holdsins, fýsn augnanna og drambsamt líferni; hversu opt festa sig vor augu á þeim hlutum, sem eru fullir af þessu? fögur ásýnd, andæsi, metord og svoddan tál veraldarinnar, þad er vor augnavodi; ó! hvad miklu betur væri þad auga útstúngid, er lætur sig blinda af þessum hlutum, en hverfur af Gudi sínum og hans bodordum; þess vegna gjördi Job sáttmála vid augu sín, ad ei liti hann þeim til meyjarinnar; því bidur Davíd Gud: snú þú augum mínum, ad ei líti þau á hégómann, lát mig gánga á þínum vegum! gefandi þar med til vitundar, ad sá sem starir á glis veraldarinnar, hann kunni ecki Guds veg ad rata. En þad, sem Drottinn hér segir um þessa limu hins gamla manns, þad vill hann sagt hafa um allt þad, sem oss má frá Gudi draga. Sá, sem virdir meir fodur og módur, systur edur bródur, edur eigin konu sína og jafnvel sitt líf, heldur enn Kristum, hann hneixlar sjálfan sig. Sá sem girnist þad embætti, sem hann er ecki madur fyrir (hvad margur dári gjörir á þessum dogum), hann hneixlar sjálfan sig, því hann gjörir sig verri med því, ad hann fer illa med Guds umbod sokum fákjænsku edur annars dugleysis, þar hann hefdi annars kannské gódur madur verid. Sá, sem tekur sér hneixli af þeim hlutum, sem ecki eru hneixlanligir, heldur gódir og Gudi þeckir, svo sem er skynsamligt vandlæti í kénníngunni, roksemi yfirvaldsins í stjórninni, alvorugéfni skólameistara, foreldra og húsbænda í tiptaninni og umvonduninni, hver sem steitir sig á þessu, hann hneixlar merkiliga sjálfan sig; svo hneixludu þeir sig á Mósi Guds manni, því hann rak Guds erindi skorugliga; á Elía, Michea og Jeremía, af því þeir vandlættu í Guds stad; á sjálfum Christó, því hann heidradi sinn Fodur, en þeir vanheidrudu hann; á hans postulum, því þeir hlýddu framar Gudi enn monnum. Sá sem steitir sig á annars hæglæti, og meinar sér leyfist allt vid hann ad gjöra, því hinn er ecki heiptrækur, hann hneixlar sjálfan sig; svo hneixludust Israels synir á Mósi, því hann var hinn þolinmódasti madur á jördunni, á Christó, því hann hrópadi ei né kalladi, hann át og drack med tollheimtumonnum og bersyndugum. Sá sem er rángeygdur, ef nockur er gódgjarn, hann hneixlar sjálfan sig, svo voru þeir ed fyrstir voru leigdir í víngardinn, en ofundudu hina, sem ecki hofdu nema eina stund erfidad; svo var háttad bródur hins fortapada sonar, er ecki gat lidid ad hans fadir miskunadi sig yfir hann; svo eru og allir þeir, ed sjá ofsjónum yfir annara velgengni og luckuláni, svo sem hefdu þeir af Gudi eins mikid, edur meira, forskuldad. Sá ed vogar sér í nockurn selskap, sem honum er ofvarinn, edur leggur lag sitt vid þá, sem hann kann ad hljóta skada af, hann hneixlar sjálfan sig, því bannadi Gud sínu fólki ad taka til egta Kanaans dætur, edur ad gjöra sáttmála vid þá, er hann útrak frá þeim, ad ei yrdi þeir þeim ad snoru; því bannar Salómon ad hafa umgengni med reidigjornum manni; þad máltæki er satt: ef nockur tekur á tjorunni, þá lodir hún vid hann; hefdi Israel ecki samlagad sig skjækjunum í Móabs landi, þá hefdi ecki svo skélfilig Guds hegning yfir þá komid;

hefdi Samson ecki bundid svo fasta ást vid Dalila, þá hefdi hann augunum haldid, og hefdi Pétur ecki gengid inn í biskups hollina, mundi hann ecki hafa sínum Meistara afneitad. Sá sem reidir sig uppá sjálfann sig edur sitt atgjörfi, abl, vitsmuni, magt, ríkdóm, edur nockurn annann hlut, en gleymir því, ad hann hafi þad þegid, hann hneirlar hvad mest sjálfan sig, og kann ecki ólucku na ad umflýa; þad kénna oss dæmi Egyptalands, Assyriæ og Kaldealands konúnga, er á augnabliki urdu upprættir, því þeir gáfu ecki Gudi dýrdina. Og hefi eg svo nockud um hneirlid talad; en hvert ad sé þess straff, þad segir Frelsarinn med þessum ordum: vei þeim manni, fyrir hvern ad hneirlanin kémur; en hvad þad sé, kénnir hann oss sjálfur, er hann sagdi: vei þeim manni, sem mannsins Son forrædur! og hér í gudspjallinu má þad sjá, ad hann, sem ecki kastar frá sér þeirri hönd edur fæti, sem hann hneirlar, hann hefir forþénad ad kastast í eylífan eld; sama er ad segja um hinar adrar greinir af hneirlinu, því ecki skulum vér meina, ad sá, sem bornin hneirlar edur adra Guds vesælinga, hann muni sleppa þar med, ad mylnusteinn heingdist um háls honum og verdi í sjáfardjúp sockt ur, heldur tekur Drottinn til þessa, eins og hins smánarligasta lífsstrafs á medal Gydínga, til ad sýna stærd þessarar syndar. Þarfyrir, kristnir menn! géfid nú gjætur ad þessari voldugu Drottins prédikun og látid ydur hana í eyrum loda, rannsakid ydar undanfarid liferni og spyrjid samvitsku ydar ad, hvern þér hafid dregid med ordi, verki, edur eptirdæmi, á vondan veg, med gjálífi, med lauslæti, med fégirni, med hofmód og oflæti, og í einu ordi ad segja, med dýrkan veraldarinnar og hennar muna, og ef hann gengur enn nú á honum, þá leggid allan hug á ad leida hann á hina réttu leid, ef þér viljid lifa, og ydrist hins af hjarta. Sá, sem nockru stolid hefir, hann á eptir Mósis lögmáli ferfaldt ad gjalda; Sacheus sagdi vid Krist, þegar hann ætladi sér kristinn ad verda; hafi eg nockrum rángt gjört, þá géld eg þad ferfaldt aptur; en svo miklu dýrari sem sálin er fénu, svo miklu þýngri sem Guds reidi er mylnusteininum, svo miklu fegra sem himnaríki er stundlegu eptirlæti, svo miklu meiri hug skyldum vér leggja á, kristnir menn! ad bæta þeim aptur, sem vér rænt höfum sínum andligum fésjód. Nær þér sjáid eitt úngmenni, einn vesæling, einn, sem Drottinn býdur ad medtaka í sínu nafni, þá hugid med ydur: smáir eru þessir ad vísu, en hann er stór, sem er þeirra fadir og þeirra bródir: smælingjar eru þeir ad sönnu, en hneirlid er stórt, syndin er mikil og straffid óbærilígt: vesælingar eru þeir, en sæll er sá, sem ecki hneirlar sig á þeim, því hann hneirlar sig á Christó, en vei sé hinum! Þarfyrir, ef þér viljid Guds vinir vera, ef þér viljid sáluhjálpina erfa, ef þér viljid heilagra engla þjónustu njóta, ef þér viljid helvítis kvalir umflýja, þá géfid þeim eckért hneirli, hverki med ordi, verki, né eptirdæmi, því nær þér hneirlid þessa, þá hneirlid þér sjálfa ydur; þarfyrir, medtakid þá í Christi nafni, svo medtakid þér hann og fáid ad heyra á hinum efsta degi: þad þér gjördud einum af þessum mínum minnstu brædrum, þad gjördud þér mér! þess unni oss ad njóta hin eylífa Gudddómsins hátign, fyrir Jesú blessada forþénustu, amen!

Atjánda Sunnudag eptir Trínitatis.

Gudspjallid, Matth. 22 Kap.

Í þann tíma: þá Pharísearnir heyrdu þad, ad hann hafdi nidur þaggad þá Saddúceos, samansøfnudust þeir í eitt; og einn løgvitríngur af þeim spurdi hann ad, freistandi hans, og sagdi: Meistari! hvørt er hid hærsta bodord í logmálinu? en Jesús sagdi til hans: þad, ad þú skalt elska Drottinn Gud þinn af øllu hjarta þínu, og af allri øndu þinni, og af øllu hugskoti þínu, þetta er hid fyrsta og stærsta bodord; en hitt annad er þessu líkt, þad ad elska skaltu náúnga þínn svo sem sjálfan þig; í þessum tveimur bodordum er innibundid allt løgmál og spámenninnir. En þá Pharisearnir voru svo til samans komnir, spurdi Jesús þá ad, og sagdi: hvad virdist ydur um Krist, hvørs son hann sé? þeir søgdu hønum: Davíds; hann sagdi þá til þeirra: hvørninn kallar Davíd hann þá í anda einn herra, þar hann segir: Drottinn sagdi mínum Drottni: sit þú mér til hægri handar, þángad til ad eg legg óvini þína til skør fóta þinna; nú ef Davíd kallar hann einn herra, hvørninn er hann þá hans sonur? og enginn gat svarad hønum einu ordi, og eigi dirfdist nockur upp frá þeim degi hann framar ad spyrja.

Exordium.

Tveir eru partar kristiligs lærdóms, løgmálid og evangelíum; løgmálid er fyrir Mósen útgéfid, en nád og sannleiki er fyrir Jesúm Christum vordinn, Jóh. 1; af løgmálinu verdur enginn hólpinn, því þad verkar reidi; fyrir trúna í evangelío verdum vér réttlátir; Móses segir oss, hvad vér eigum ad gjøra, Kristur, hvernínn vér eigum ad trúa; Móses fór med skugga eptirkomandi gjæda, í Kristó er sjálfur líkaminn oss veittur. Nú er þetta þó ecki svo ad skilja, ad fedurnir í G. Testamentinu hafi af evangélió hlutlausir verid; sjá, eg kém, í upphafi bókarinnar stendur skrifad af mér: þinn vilja, minn Gud! gjøri eg, segir Messías fyrir Davíds munn, Ps. 40; hvør er sá hans vilji? sá, ad kvinnunnar sædi skyldi í sundurmola høggormsins høfud; fyrir þad blessada fyrirheit hafa þeir allir hjálpast eins og vér, sem hólpnir eru vordnir, allt þar til ad Kristur leiddi sannleikann í ljós. Fyrir trúna vard Abraham réttlátur, og fyrir trúna segir Pétur, ad fedurnir hafi hólpnir vordid; en svo sem þeir voru ecki án evangélií og þess ástgjafa, svo skulum vér þad og vita, ad vér ecki erum án løgmálsins, því Drottinn kom ecki til ad upplevsa, heldur ad uppfylla løgmálid, Matth. 5. Satt er þad, ad þeir sem Kristó tilheyra, þeir eru ecki undir løgmálinu, þad er, undir løgmálsins bølvan, en þó krossfesta þeir sitt hold med þess girndum og tilhneigingum, Gal. 5; þad heimtist ecki af þeim, ad þeir uppfylli løgmálid, en þess krefur Gud, ad menn lifi eptir því sem fremst vér megnum; edur því mundu hans postular svo opt bjóda oss ad lifa gudrækiliga, sparsamliga og réttvísliga í heimi þessum? því mundi Jakob segja, ad trúin sé daud án verkanna? því mundi Frelsarinn sjálfur útleggja løgmálid, og vísa mønnum til þess, ef ecki ættum vér eptir løgmálinu ad lifa. Þetta sjáum vér í þessa h. dags evangélió, í hverju oss verdur fyrir sjónir sett øll skylda kristins manns, sem fólgin er í þessu tvennu: 1) ad elska Gud og náúngann; 2) ad þeckja Christum og hans persónu réttiliga; um þetta hefi eg ásett mér framar ad tala; en þu, gódi Gud! styrk oss hér til med nád þins anda, í Jesú nafni, amen!

Utleggíngin.

Í hinu fyrra höfum vér tvö boðorð að athuga, sem er, að elska Guð, og annað, að elska náúngann; það fyrra kallar Drottinn hið æðsta og mesta boðorð í lögmálinu, svo sem von er á, ecki einúngis þess vegna, að eckért er svo ypparligt, svo dásamligt, svo mik=illar elsku verdt, sem Guð, heldur og þess vegna, að öll önnur boðorðin hafa sinn krapt og myndugleika af því, þar allt hvað vér gjörum með orð og verk, hversu vel sem það sýnist gjört, það er ónýtt, utan það framkomi af elskunni og virðíngunni til Guðs. Allt það, sem Guð hefir boðið, það eigum vér að gjöra, af því vér óttumst og elskum hann, en hann eigum vér að elska fyrir þá ómetanligu yfirburði, er hann hefir yfir allar sínar sképn=ur, hans magt, hans dýrð, hans réttlæti, en þó allra mest fyrir hans gjæsku, því vér höfum ei svo skynbragð á öðrum greinum hans dýrðligu hátignar, en hana finnum vér og þreifum á henni á hverju augnabliki, því hann uppfyllir vora eptirlaungun með gjæð=um, segir Davíð, Ps. 103. Og ef vér fyrst viljum hugleiða gjæsku hans í líkhamligan máta, er hann þá ecki sá, eð hefir géfið oss önd og líkhama? því skyldum vér þá ecki elska hann af allri öndu vorri? hefir hann ecki innplantað ráð og skilníng í sálir vorar? því skyldum vér þá ecki elska hann af öllu hugskoti voru? hefir hann ei géfið oss hjartað, sem er bústaður elskunnar? á hverjum skyldi hún heldur festa sig, enn á honum, sem hana hefir sjálfur tilreidt og búið svo dásamliga um hana? mun hann ei vera sá, í hverjum vér lifum, erum og hrærumst? Act. 17, uppfyllir hann ecki hjörtu vor með fæðslu og fögn=uði? upplýkur hann ecki sinni mildu hendi og seður allar lifandi sképnur? Ps. 145, og hvað mest hina óþacklátu manneskju. O, vor Guð! eg hura til þess, er Drottinn brixl=ar sínu fólki hjá Jeremiam, segjandi: hefi eg verið Israel svo sem eyðimork, eður jörð sú, er tapar ávextinum? Jer. 2; Guð gjæfi, að vér vildum og láta oss til rifja renna þessa hans föðurliga hjartagjæsku, og athuga, hvað örlát hans mildi hefir verið, hversu vís=dómsfull hans guðdómliga forsjón, að hann hefir alið oss á þessum árum, ei síður enn frjóssom jörð akurkarlinn að honum sofandi, á hverjum vér höfum þó hvað verst lifað; ef vér hugleiðum þetta, að minnstá kosti í hvert sinn, er hann veitir oss nockurn sérdeilis velgjörníng, þá mundum vér heldur leiðast til að elska Guð, og ecki segja með guðlausum Júðum: vér drottnum og viljum ei framar til þín koma, Jer. 2. Og þó nú að Drott=inn láti oss kénna harðt á stundum, annaðhvert alla almenniliga, eður og nockra sérí=lagi, til að tipta oss þar með, lifaða kálfa, Jér. 31, eður til að reyna sín börn, þá eig=um vér samt að elska hann, því hvern þann son, sem Faðirinn elskar, þann agar hann, ségir Páhls, Hebr. 12; en ef þetta er hans elskumerki, hvílík fásinna er það þá, að elska hann ei aptur á móti, og Guð náði, það eru þó svo fáir, sem gjöra það. Svo sem það er lítill heiður haldinn, að elska vini sína meðan þeir kunna að duga oss, svo er það lít=ið ræktarmerki við Guð, að elska hann alleina meðan allt að óskum gengur; en svo sem gullið reynist í ofninum, svo prófast og elskan til Guðs í mótgángunum; og hvað mörgum hefir hann þríst til að elska hann, sem því áður fjarlægir voru, og hafa menn til þess

fulla orsök, nær menn gjæta þess, ad hvad sem hans elskendur vantar hér, þad mun oss margfaldliga endurgoldid verda í upprisu réttlátra; þad vottar sjálfur Drottinn, er hann segir: hver, sem ad yfirgefur hús, og brædur, og systur, edur fødur, edur módur, edur eigin-konu, edur børn, edur akra, fyrir míns nafns sakir, hann skal fá hundradfaldt aptur og eignast ad erfdum eylíft líf Matth. 19, en hvern, sem ad hann sviptir øllu þessu, edur svo miklu edur litlu, sem honum þóknast, og hann elskar samt Gud sinn og kyssir á hans vønd, hann gjørir allt hid sama. Munum vér þá nockud minnast harmkvæla þessara tíma, nær vér skínum eins og sól í ríki vors Fødurs? Matth. 13; mun sonurinn reikna þau høggin, er fadir hans sló hann, nær hann situr í tign og heidri? því er þad fávísligt, ad vilja ei kaupa þessu, og því skyldum vér þá ei elska vorn himneska Fødur, jafnvel mitt í hørmúngunum. En hvad almenniligri tiptan vidvíkur, þá gjæfi Gud, ad vér vildum eins lyndir og samhuga vera í því, ad elska Gud, þó hann agi oss, sérdeilis þar vér í þessu fátæka landi megum játa þad, ef vér adgjæta viljum, ad hann burtrekur ecki eylíf-liga; vér megum þeckja þad vid oss framkomid vera, sem hann heitir sínu fólki fyrir munn Jóels spámanns: eg skal endurgjalda ydur þau árin, sem ad engisprettan, tréormurinn og grasmadkurinn hafa eydt fyrir ydur, Jóel 2; ó, vor Gud! því skyldir þú mann-inum betala? hver hefir þér nockurn tíma géfid, svo þú þurfir honum aptur ad géfa? Róm. 11; viljir þú gjalda oss eptir verdugleikum, þá eru vor laun daudinn; vér høfum ecki annad medtekid í straff syndarinnar, enn hvad vér tilunnid høfum, og þad med nærsta smáum mælir, en þvi veldur þín gjæska, þín fødurlig elska, ad þú vilt svo ad ordi komast. Þarfyrir hugleidum nú, kristnir menn! hafi Gud tiptad oss óhlýdnga synda-þræla med óáran nockurri, edur ødrum landplágum, hefir hann oss þad ecki margfaldliga aptur goldid med hinni mestu árgjæsku og ødru blídlæti sínu? skyldum vér nú elska nockurn jafnframt honum, er svo leikur vid oss, eins og børn sín? En hvad segir Drottinn, fyrir munn Jóels, sídar í þessum sama kapítula: nær þér etid jafnadarliga og erud mettir, munud þér lofa nafnid Drottins? en hvert ad hinn gódi Gud hefir ei optliga fundid brest á þessu hjá mørgum af oss, þad bid eg þá ad hugleida, um hverja eg hygg þad rétt talad sé, er stend-ur hjá Hóseam spámanni í 13 Kap: undir eins og þeir saddir urdu, hófst upp hugur þeirra, þarfyrir hafa þeir gleymt mér. En øll þessi líkhamlig blessan, svo mikil sem hún er, sem þó er svo mikil, ad aldrei verdur hún fullþockud, þá er hún þó smámunir hjá hin-um andligu gjædum ad reikna, er oss veitt eru í Jesú Christó. Fáum oss er tamt ad elska Gud fyrir þær gáfur, sem allir jafnt njóta: fyrir hans sól, er hann lætur skína yfir vonda og góda, fyrir þad regnid, er hann falla lætur yfir rángláta og réttláta, Matth. 5; hvar fyrir? þvíad allir meina sig þess verduga, fyrst allir hafa þess sømu not, en ávøxt-urinn verdur þó meiri hjá sumum, en sumum minni, jafnvel þótt ad tveir hafi hina sømu atburdi, því blessan Drottins er þad, sem húsid byggir; en hans heilsusamlig nád í Christó er augljós vordin øllum mønnum, Tit. 2, hún er aldrei ávaxtarlaus hjá þeim, sem hana medtaka vilja, og þar er enginn mismunur á øllum þeim, sem jafnt bera sig eptir henni, því hjá honum er eckért manngreinarálit; þar er hvørki Gydingur né Grikkur, þræll edur frelsíngi, heldur allir eitt í Jesú Christó, Gál. 3; en fyrir þessa háleitu Guds velgjørninga

elska flestir hann hvad minnst: hvar fyrir? því menn dæma eptir holdinu, en holdid skinjar ecki hvad Guds anda er, 1 Cor. 2. Athugum þó hvert meira er, ad skapa himin og jord, edur ad láta Gud, sem hverttveggja skóp, taka á sig líkíngu syndugs holds, Róm. 8; ad skapa manninn, edur ad endurskapa hann; ad gjora hans líkhama af moldu, og blása lifandi anda í hans nasir, edur ad skapa í honum einn nýan mann, og géfa honum H. Anda; ad leggja alla hluti undir hans fætur, Ps. 8, edur ad géfa sinn eingétinn Son út fyrir hann, ad hann fyrirfarist ecki, heldur hafi eylíft líf; ad géfa honum jardneska fædslu, edur ad ala hann á síns Sonar holdi og blódi; ad géfa honum þrótt og atburdi til ad útvega næríngu sína, eda géfa honum styrk í mótgángunum, freistíngunum og ofsóknunum; hvert er meira, ad géfa honum vit og rænu til ad sjá fyrir þessu líkhamliga lífi, edur sitt heilaga ord, sem hann uppfrædir til eylífs lífs, og ad upplýsa bædi viljann og skilníngin, ad hann géti bædi þeckt Gud og elskad? hvert er meira, ad géfa honum málid til ad tala vid sína líka í heiminum, edur ad gjora hans túngu vel talandi, svo hann fái vid sjalfan Gud talad? og ad sídurstu, hvert er meira, ad géfa honum gull og silfur, akur og kvikfénad, edur ad útvega honum þann féssjód, sem er á himnum, hverjum ei kann molur né rid ad granda, Matth. 6, hver ed Guds eigid blód og hans dýran dauda kostad hefir? sá sem þetta saman ber, hann mun finna, ad svo miklu ædri sem sálin er líkhamanum, svo miklu fegri sem himnaríkis dýrd er forgengiligu glisi veraldarinnar, já, svo miklu ædri sem Gud er öllum sínum sképnum, svo miklu heitara eigum vér hann ad elska fyrir hina andligu velgjorninga heldur enn þá líkhamligu, þvíad í þessum veitir hann hvad forgengiligt er, en í hinum sjálfan sig, sem ad blífur, sem er einn og hinn sami, og hans ár þrotna ecki, Heb. 1; og hver, sem Gud alleina fyrir jardneska muni elskar, hann hefir alleina matar ást á honum, eins og einn hræsnari, sem tilbidur hinn ríka á medan hann elur hann. Og fyrir þessar ómetanligu Guds ástgjafir, eigum vér hann nú ad elska hvad mest, af öllu hjarta voru, og allri öndu vorri, og öllu hugskoti voru, þad er: af öllum sálar og lífs kroptum, svo sem Davíd býdur: lof seg þú önd mín Drottni, og allt hvad í mér er hans heilaga nafni. En sú elska, er vér á Gudi höfum fyrir tímanliga muni, hún á ad vera svo kroptug, ad hún nái því máli, er hann tilætlad hefir, sem er, ad hún leidi oss til ad elska hann í Christó og fyrir Christum, hvers elska ad Pálus segir ad sé betri enn allt ad vita, og hann lýsir bölvan yfir þeim, sem ecki elska Drottinn vorn Jesúm Christum; og þetta er nú svo talad um hid mesta og ædsta bodord í lögmálinu. Hitt annad er þessu líkt, segir Frelsarinn: elska skalt þú þinn náúnga sem sjálfan þig. Sér hefir Gud sjálfum hinn fyrsta og mesta heidur skilid; en fyrir því, ad sá, sem segist elska Gud, en hatar sinn bródur, hann er ljúgari, segir Jóhannes, 1 Jóh. 4, þá er audsært, ad náúngans elska fylgir Guds elsku jafnan á eptir; þess vegna samtengir og Lausnarinn þessi tvö bodord, því hverugt má annars missa, sá, sem elskar Gud, hann elskar sinn bródur, og enginn elskar sinn bródur réttiliga, nema hann elski hann fyrir Guds sakir; hér til þarf og mikla alvöru, og þar bodord þessi eru svo skyld, þá rídur eins mikid á bádum. Svo sem helvíti er víst þeim, sem ecki elskar Gud, svo segir og Kristur, ad sá, sem reidist bródur sínum, hann sé sekur helvítis elds, Matth. 5: þetta bodord þykir mörgum

nærsta þúngt, og sérdeilis eptir því, sem Kristur útleggur það hjá Mattheum segjandi: elskið óvini ydar, blessið þá er ydur bölva, gjörið þeim gott, sem hata ydur, og biðjið fyrir þeim sem eru ydur mótfallnir og ofsækja ydur; en Jóhannes segir þó, að hans boðorð séu ekki þúng; eg vil og segja, að ekkért boðorð er réttvísara og ekkért nytsamligra til velferdar; réttvíst er það, því hann hefir oss það boðið, sem er sjálf réttvísin, sem á vald á að bjóða oss hvað hann vill, sem elskaði oss, þá vér vorum hans óvinir, sem að engum er um neitt skyldugur, en vér erum honum skyldugir um sál og líf, og allt hvað vér erum; gagnsamt er það, því sá, er svo gjörir, hann vinnur hinn bezta hlut, því hann verður af Guði elskaður; hver er þvilíkur hlutur, sem að vita syndir sínar kvittar? en það veit hann, sem svo elskar óvin sinn, að hann tilgéfur honum hans misgjörðir, að vitni Frelsarans, er hann sagði: ef þér fyrirgéfið mönnunum þeirra misgjörðir, þá mun minn Faðir tilgéfa ydur ydar syndir; því vil eg segja hið sama hér um, og Páll sagði um mann og kvinnu: sá, sem elskar sinn bróður, og hver, sem hann hatar, hann hatar sjálfan sig. En þessa elsku til náúngans eigum vér að auglýsa, ekki með orði og túngu, heldur með verki og sannleika, annars elskum vér ekki réttiliga. Guð einn veit, hvað í hjartanu býggir, því hann ransakar nýrun, það veit maðurinn ekki, hann dæmir af ávortunum; því kann eg ekki að segja, að sá elski sinn náúnga, sem ekkért gott lætur af sér leiða; þar til géfur Jakob mér orsök, er hann segir: ef systir eður bróðir eru nakin, og vantar dagligt viðværi, en einhver ydar segir: farið í friði, vermið ydur og mettist, en géfið þeim þó ekki það líkhaminn við þarf, hvað gagnar það? Og þetta er nú svo framsagt um þessi tvö stóru boðorð, í hverjum Frelsarinn segir, að allt lögmálið og spámenninnir séu innifaldir; en þegar vér nú ransökum hvað mikið oss vantar á, að fylla þessi Guðs boð, þá mun oss til hugar koma að leita eins annars lærdóms, hvar fyrir vér kunnum hólpnir að verða; til hans vísar oss Kristur í sinni spurníngu til Gyðinga, er hann sagði: hvað virðist ydur um Krist, hvörs son hann sé? hvar um vér viljum nú með fáum orðum tala í hinni síðari greininni.

Gyðingar höfðu framsett fyrir Drottinn tvær ónytju spurníngar, áður enn þessi kom til um boðorðin; aðra báru Pharíséi og Heródis þénarar fram, hvert að leyfdist að géfa keisaranum skatt eður ei; þeim svaraði hann útaf, ef eg má svo að orði komast, sem verðugt var, því maðurinn skal ei svara einum dára uppá sitt tal; aðra Saddúcei, er þeir spurðu, hvers að konan skyldi verða í upprisunni af sjö bræðrum, sem allir höfðu haft hana; þá niðurþaggaði hann, og straffaði þeirra óviturleik; þessi var hin þriðja, og voru um hana ýmsar meiníngar hjá Gyðingum; aðrir héldu hin helztu vera um fórnirnar, aðrir umskurnarinnar lögmál, nockrir um hvíldardaginn; en Drottinn, er sjálfur hafði lögmálið útgéfið, í hverjum að bjuggu allir fjársjóðir vitskunnar, hann leysti úr henni án umþenkíngar, til þess að sýna þeim, hvað mikið þá vantaði á Guðs h. lögmáls uppfylling, sem meintu hana að vera einúngis fólgna í útvortis verkum, en ekki til að kénna þeim, að nockur gjæti af lögmálinu hólpinn orðið, og því vísar hann þeim til Christum og hans persónu, svo þeir vel máttu læra sáluhjálparinnar veg, hefðu þeir haft vilja eður vit á

eptir ad taka, edur framar hér um ad spyrja, eins og Nicódemus. Hvad virdist ydur um Krist, hvers son hann sé? segir Frelsarinn; þeir sögdu honum: Davids. Ecki neitar Drottinn því, ad hann væri Davids son, svo sem ei var von til; Gud hafdi David heitid, ad hann vildi géfa honum einn son, hvers ríki ad skyldi eylíft verda, 2 Sam. 7; hann er sonur Davids eptir holdinu, sem Pálus vottar, hann er gjordur af sædi Davids; en þessi hinn sami Davids sonur, sem ad er fæddur af fedrunum eptir holdinu, hann er þó Gud blessadur um aldir; því segir nú Lausnarinn framvegis: hvernin kallar David hann þá í anda einn herra? Enginn fadir er svo andvirdiligur, og enginn sonur svo megtugur ad fadirinn kalli soninn herra; látum vera, ad einn fadir sé ecki kóngborinn, og syninum konúngstign hlotnadist, svo ad fadirinn kalladi hann herra, af því hann ber Guds persónu á jordunni; en hverninn mátti þad eiga heima hjá David, hver ed sjálfur var konúngur, og átti sér engan ædri, nema Gud alleina, sem býr í himninum og er allra Drottinn? því er þad audséd, ad sá er Gud og Guds Sonur, er hann herra kallar; þarfyrir segir Frelsarinn: ef David kallar hann herra, hverninn er hann þá hans sonur? og svo ad enginn kynni ad leida sér í hug, ad þad væri nockur af englunum, edur höfudenglunum, sem David kallar herra í þessum stad, færir Drottinn til síns máls þá grein af spádómi Davids, sem engum engli edur nockurri sképnu tilheyrir, og ecki utan alleina Guds Syni, sem er sannur Gud, Gudi Födur og H. Anda sameylífur og samjafn ad allri tign, magt og veldi, og þó sannur madur vordinn, svo miklu ædri englunum eptir manndóminum, sem hann hefir þeim ædra nafn, þad er tign, hlotid fyrir íbúd gudddómsins, þá segir hann: Drottinn sagdi mínum Drottni: sit þú mér til hægri handar, þar til eg legg óvini þína til skarar fóta þinna; þvíad til hvers af englunum hefir hann nockurn tíma sagt: sit þú mér til hægri handar? segir Páius, Hebr. 1; já, engillinn kvadst vera samþjón Jóhannis, er hann taladi vid hann í Opinberaninni, hverninn mátti þá David nockurn engil sinn herra kalla? Sú er þá meiningin í þessu tali Frelsarans vid Gydínga, ad Kristur sé Davids son, þad er, af fedrunum fæddur eptir holdinu, og þó Guds Sonur, af honum gétinn fyrir allar aldir, þad er, sannur Gud og sannur madur í einni persónu, hvad og sjá má af þeim málshætti: ad sitja til Guds hægri handar, hvad engum gétur tilheyrt, nema þeim, sem er ein persóna, samsett af gudddómi og manndómi. Þetta hefdu Gydíngar kunnad ad læra, og þó miklu skiljanligar og betur, enn nockur syndug túnga fái útmálad, hefdu þeir lagt nockurn huga á sitt mál og spurt fremur hér um; en vér, sem fengid höfum þad ad heyra, og trúum því, sem þeir heyrdu ad sönnu, enn trúdu þó ecki, vér, hverjum Kristur er fyrir augunum máladur í hans ordi, vér skulum reikna oss þad fyrir eylífan sóma og hina ædstu huggun, ad Gud er madur vordinn, og ad vort hold er upphafid á Guds tignarstól fyrir íbúd Gudddómsins. En hvad er þad, ad sitja á hægra veg Gudi? þad leggur Páius út, er hann segir, 1 Cor. 15: honum byrjar ad ríkja, þar til hann leggur alla óvini til fótskarar honum; en hvílíkt er þetta ríki? þad er, ad hann er settur yfir allan höfdíngskap og veldi, og krapt, og herradæmi, og öll nöfn, sem nefnast, ecki einasta í þessari öld, heldur og hinni tilkomandi, Eph. 1; en undan þessu dýrdliga ríki urdu píslirnar ad gánga; því lýsir hann sjálfur, er hann taladi vid þá tvo, sem til

Emaus gengu, Lúc. 24, og lagdi út fyrir þeim ritníngarnar, segjandi: hlaut ei Kristur þetta ad líða og inngánga síðan í sína dýrð. Guds Sonur er ad sönnu konúngur frá eylífð; þess getur David, segjandi: Gud! þinn tignarstóll varir um aldur og um aldir alda. Enginn má konúngur heita, nema hann ríki hafi, en mannsins Sonur braut sig til ríkis í gegnum píslirnar, daudann og port helvítis, þegar hann tók herleidínguna ad herfángi, en útsnaradi honum, sem hefir magt myrkranna, og settist á Guds hátignarstól, lifir og ríkir ad eylífu, svo ad hann er vor konúngur vorðinn eptir vorri náttúru, en vér hans brædur, það er oss eylíf huggun; verdi eg aumari enn Lazarus, verdi eg andvirdiligri enn hans postular, verdi eg afrak og hreinsunar fórn veraldar eins og þeir, verdi eg svo fátækur, sem sjálfur hann, ad eg ecki hafi þar eg kunni ad halla ad höfdi mínu, það er mér nóg, ad mitt hold og blód ríkir á himnum og situr á hægra veg Gudi, med hverjum hann fædir mig og dryckjar til stadfestu þar um, ad eg, sem med honum lid, muni og síðan med honum ríkja, og hversu sem minn líkhami yrdi afskræmdur af volædi og vesöld, þá skal hann þó verda samlíkur hans dýrdligum líkhama; já, það er mér ecki lítil huggun, ad það sama hold og blód, sem situr á Guds hægri hönd, það medtek eg í h. altarisins sakramenti til styrkíngar um kvittun synda minna, þvíad í þeim líkhama, sem brotinn var á krossinum, og í því blódi, er þar var úthellt, í því sama byggir öll fylling Guddómsins líkhamliga, svo þegar eg medtek líkhama og blód mannsins, þá medtek eg og sjálfan Gud, á móti hverjum eg syndgad hefi, og af hverjum hvad mest hángir verdugleiki míns syndagjalds; þarfyrir, nær eg skélfist af stærd synda minna, þá verd eg af þessu huggadur, því ef ad mitt hjarta fordæmir mig, þá er Gud meiri hjarta mínu, og það mun aldrei bregdast, er Gud hefir heitid í Christó, fyrir munn Jeremiæ: ef leitad verdur ad ránglæti Israelis, þá skal þar ecke ́rt vera, og syndir Júda skulu engar finnast, því eg mun fyrirgéfa þeim, er eg mun eptirskilja. O, minn herra, Jesú! fyrir hvers skuld mun það vera, ad þinn Fadir midt í reidinni minnist á miskunsemina? Hab. 4, hvar fyrir brestur hans hjarta í honum, svo hann hlýtur syndaranum miskunsamur ad vera? Jer. 31; hvar fyrir skédur þetta, Drottinn minn! nema fyrir þína medalgaungu, sem situr honum á hægra veg? Þegar eg sed eina þreytta sál, og uppfylli sérhverja ángráda sál, þá vaki eg til þess, minn svefn er mér jafnan sætur, segir Drottinn, eptir mannligum plagsid, til ad útmála sína elsku til mannkynsins í Christó Jesú; vér segjumst ad vera vaknir og sofnir í þeim hlut, er vér höfum yndi af, og svo talar hann hér um sig, hver þó ecki sefur og ecki syfjar hann; ó, Gud gjæfi, ad vér værum eins árvakrir og ydjusamir í hans þjónustu; já, hvad stór og ómælanlig sé hans gjæska yfir þeim, sem jafnvel hafa hinar verstu syndir drýgt, það segir hann skommu sídar med þessum allra hjartnæmustu ordum: ef ad himininn verdur mældur ad ofan, edur ransakadur grundvöllur jardarinnar ad nedan, þá skal eg forsmá allt Israels sædi fyrir allt það þeir gjört hafa; en svo sem það er ómoguligt öllum, nema honum einum, sem himininn hefir útþanid og mælir hann med sinni spönn, og jördina hefir grundvallad, svo er það ómoguligt, ad Brunnur miskunseminnar verdi uppausinn, hver ed, aldrei tæmdur verdur, nema af þeim, sem ecki vilja koma til þessara vatna og forsmá ríkdóm hans þolinmædis, þar til þeir hafa uppfyllt mælir

syndanna. Hvad mun nú valda því, kristnir menn! ad hann, sem er einn fortærandi eldur, sá ed brennur allt til hins nedsta helvítis, hann vill þó vera oss syndugum ormum svo nádugur? hvad veldur því, ad himnariki lídur svoddan ofríki? hvad annad enn þad, ad hann, sem er sjálfur Gud, hann situr í voru holdi, hverja hann skammast sín ecki brædur ad kalla, hann situr, segi eg, til Kraptarins hægri handar og bidur fyrir oss; þessi er sá stóri leyndardómur, hvern Páluss segir, ad vitríngar veraldar hafi ecki skynjad, en þó er opinberadur oss, sem erum Guds smælíngjar; ó, þá stóru nád! ó, þau djúpu miskunar ydur Guds, í hverjum hann hefir vitjad vor, upprunninn af hædum! honum sé lof, dýrd og heidur, speki og kraptur, um aldir alda, amen!

Nítjánda Sunnudag eptir Trínitatis.

Gudspjallid, Matth. 9 Kap.

Í þann tíma: Jesús sté á skip, fór hann yfir um aptur og kom í sína borg; og sjá, ad þeir færdu til hans limafallssjúkan mann, þann er lá í sinni reckju. En þá Jesús leit nú þeirra trú, sagdi þann til hins limafallssjúka: vertu hughraustur, sonur! þínar syndir eru þér fyrirgéfnar. Og sjá, ad nockrir af skriftlærdum søgdu med sjálfum sér: þessi gudlastar. Og sem Jesús sá þeirra hugrenníngar, sagdi hann: hvar fyrir hugsid þér svo vondt í ydrum hjørtum? hvørt er audveldara ad segja: þér eru þínar syndir fyrirgéfnar, elligar ad segja: statt upp og gack? en svo ad þér vitid, þad mannsins Sonur hefir magt á jørdu til ad fyrirgéfa syndirnar, þá sagdi hann til hins limafallssjúka: statt upp, tak í burt sæng þína, og gack í þitt hus; og hann stód upp og fór í sitt hus. En þá fólkid sá þetta, undradist þad, prísandi Gud, sá ed þvílíka magt hefdi mønnunum géfid.

Exordium.

Marga hluti kalla menn vonda í heiminum, þar er þó enginn vondur, nema syndin alleina; vér køllum straff syndarinnar íllt, en þad er þó ecki íllt í sjálfu sér, því þar er engin ólucka, ad ei komi hún frá Gudi, sem er alleina gódur; fyrir vora skuld verdur þad íllt, sem þad forþénad høfum med syndinni, og verdur þad þó mørgum gott, sem þvi taka svo sem Guds børn sér til andligrar heilsubótar. Væri þar engin rót, þá væri ecki heldur neinn ávoxtur, og væri þar engin synd, þá væri engin ólucka; daudinn er verdlaun syndarinnar, segir Páll, svo er og allur hans her, sem undir hann þjónar, sjúkdómar, ørbyrgd, hallæri, offóknir, blóds úthellíngar, skadrædi af vøtnum og vodaeldi. Svo er þá syndin hin einasta orsøk til allrar ólucku, andligrar og líkhamligrar, þess gétur Esaías, 42 Kap: hver hefir gjørt Jakob ad herfángi og eydilagt Israel, hefir ecki Drottinn gjørt þad, á móti hverjum vér syndgad høfum, og þeir vildu ecki gánga á hans vegum, og hann úthellti yfir þá grimd sinnar brædi og megnu strídi? og þarf hér ecki lángt ad røkum ad leita, Drottinn Jesús kénnir oss hér í gudspjallinu, hver ad sé orsøk til alls mótlætis mannanna, þar ed hann sagdi vid hinn hálfvisna: vertu hughraustur,

sonur! þér eru þínar syndir fyrirgéfnar. Viljum vér því af gudspjallinu læra: hvernig vér eigum ad fá bót vid syndinni, í hverri vér aldir erum, hverrar illsku kraptur ad dagliga brýtst út um líkhama þessa dauda, spillandi allri vorri umgengni, en þad er tvennt sérdeilis: sem er: hrein ydran, og örugg trú og traust á Jesú forþénustu; hjálpa oss hér til, gódi Gud! med nád þíns Anda, fyrir Jesúm Christum, amen!

Útleggíngin.

Drottinn sagdi vid þennan hálfvisna mann: vertu hughraustur, sonur! þér eru þínar syndir fyrirgéfnar; enginn efi er á því, brædur m! ad þessi vesælingur hefir ángrádur verid vegna synda sinna, er hann hefir þenkja mátt, ad væru orsök til síns kránkdæmis, þess vegna sagdi hinn gódi Meistari, er vissi hvad med manninum bjó, ad hans syndir væru honum fyrirgéfnar; en þú, kristinn madur! sem þetta heyrir, athuga hvad Jesús svaradi sínum lærisveinum, Jóh. 9, er þeir spurdu hann, hvert hann, sem blindur borinn var, hefdi syndgad, edur foreldrar hans; Drottinn svaradi: hverki syndgadi þessi, né foreldrar hans, heldur svo ad Guds dýrd opinber yrdi; ecki meinti Jesús þad, ad hann, edur hans foreldrar, væru syndlausir, því þá hefdi hann ecki blindur fæddur verid, þar Gud straffar engan fyrir eckért, hitt meinti hann, ad hverki hann, né foreldrar hans hefdu meira unnid til þessa vanskapnadar, enn margir adrir, heldur væri þessi vanheilindi, sem margur hefdi forskuldad, á hann lögd til ad birta Guds dýrd og almætti hans Sonar. Eg hygg þad sé mála sannast, ad ef Gud vildi tilreikna syndirnar, þá mundi fáir heilskygnir í veröldina fædast, fáir heilum fæti á jördina stíga, fáir óvisinn arm útrétta og enginn um eitt augnablik heill vera, heldur hefir Gud lagt sumar sképnur sínar í lima, til ad sýna þér, heilbrygdum, sína dýrd, og hvert vald hann hefir yfir þínum syndugum kroppi, ef hann vill í réttlætis dóm gánga; lát þarfyrir þau örkumslin, er þú á ödrum sér, en þú hefir til unnid, þrísta hjarta þínu til ad ydrast þeirra syndanna, er hafa þann góda Gud styggdan, er lént hefir þér heilvita sál í heilbrygdum líkhama, og leikur vid þig, eins og barn sitt, med allskonar medlæti, jafnvel þótt þú hann dagliga til reidi reitir. Hvernig á þá ydraninni háttad ad vera, barn Guds? hún á ad vera heit og alvarlig; þessi hálfvisni madur hefir án efa verid sorgfullur í hjartanu vegna synda sinna, þad kénna oss ord Christi, svo sem eg strax sagdi; forgéfins kémur þú, barn mitt! fram fyrir Gud til ad bidja um kvittun synda þinna, nema þig ángri þær, nema þú grátir beiskliga med Pétri, nema þú þvoir Christi fætur med tárum hjarta þíns, eins og María, nema þitt hjarta brádni í þér svo sem annad vax, eins og Davíds, ecki svo mjög af tilfinníngu Guds reidi, svo sem af elskunni til hans gjæsku, sem upplauk þínum augum, er varst blindur borinn af módur lífi og daudur í syndunum, er þig hefir endurkeypt frá eylífu helvítis báli med síns Sonar dauda, og sparad þig sídan midt í syndunum; lát þér þad til hjarta gánga, ad þú hefir hann módgad og dagliga styggir, jafnvel med vitanligum syndum. Svo á Guds barna ydran háttad ad vera, og er hún Gudi svo þæg, svo sem ad syndin er honum leid, já, enn þá þægari, því syndin gétur aldrei svo stór vordid, ad ei sé meiri miskunin, hvar sem syndin yfirgnæfir, þá yfirgnæfir nádin miklu framar; svo lítid gjörir Gud

úr syndinni, þegar hún er afþvegin med ydraninni, en hún á ad vera alvarlig, eigi hún Gudi ad þócknast; sá sem vill af hjarta ydrast syndanna, hann skal vel rannsaka sjálfan sig, og halda reikning vid sitt eigid hjarta af ordum og gjørdum, og svo mikla kjæti sem hinn ydrandi hefir haft af syndinni, svo mikid ángur byrjar honum ad hafa í ydraninni; menn eiga ad breita vid syndina eins og Ammon fordum vid systur sína Thamar, á medan hann framdi sinn vilja med henni, elskadi hann hana, þar eptir rak hann hana út af dyrunum; þótt honum færi svo skammarliga, ad ecki sé nærri því verra dæmi til, þá eigum vér þó eins ad breita vid syndina, vér eigum ad láta oss hana leida vera, og er þad víst, ad sá, sem hefir gaman af gjørdum syndum, nær honum þær í hug koma, honum eru þær enn þá apturhaldnar; dragi enginn sjálfan sig á tálar, ætlum ecki, ad Gud nægist þar med, ad vér látumst um stundarsakir ydrast syndanna, en gaungum þó aptur til þeirra eins og hundur til spýu, edur svín þad, er veltir sér í sama saur, 2 Pét. 2. Þegar Drottinn hafdi fyrirgéfid hórkonunni glæp hennar, þá sagdi hann þó: gack nú burt, og syndga ecki framar! géfandi þér þar med til vitundar, kristinn madur! ad þad er forgéfins, ad þú þiggir kvittun synda þinna af Gudi, nema þú spornir vid þeim framvegis þad mesta þú mátt. Þegar Jesús sá þann mann í musterinu, er hann skømmu ádur læknad hafdi vid díkid Betezda, þá sagdi hann: sjá! nú ertu heill vordinn, syndga ecki framar, ad ei hendi þig annad verra, Jóh. 5, teiknandi þar med, ad syndin hefdi verid orsøk til hans sjúkleika. En þú, sem framkémur fyrir Guds fætur, til ad láta þér boda kvittun synda þinna af hans umbodsmanni í skriftastólnum, þad er ad sønnu víst, ad ef þú ydrast út af hjarta syndanna, og treystir á Jesú, Guds Sonar, forþénustu, þá verda þér þær fyrir hans blód fyrirgéfnar, þótt þær séu raudar sem blód og svo sem purpuri raudar, og þú læknadur af øllum þínum andligum óheilindum; en ef þú ecki leitast vid framvegis ad krossfesta þitt hold af fremsta megni, þá mun forþénusta hins Krossfesta ecki mjøg gagna þér, miklu heldur fordæma þig, nema þú spornir vid syndinni. Vit þad fyrir víst, ad Kristur hefir ecki forgéfins talad um þann óhreina anda, sem útfer af manninum, ad hann taki sjø anda sér verri og hverfi aptur í sitt fyrra hús, og verdi svo þess sama manns hid sídara argara hinu fyrra; enginn er efi á því, ad Drottinn meinar hér þá, sem einusinni hafa útrekid Djøfulinn úr hjarta sínu fyrir Guds krapt og sanna ydran, en byggja honum þó inn aptur, og æfa sømu syndir ydrunarlaust, edur og adrar verri; þad vitnar St. Pétur, hans eiginn lærisveinn, er hann segir um þá, er velta sér í sømu syndum, ad þeirra hin sídari kjør séu verri hinum fyrri, því betra hefdi þeim verid, ad aldrei hefdi þeir veg réttlætisins vitad, heldur enn, ad þecktum honum, ad hverfa aptur frá því bodordi er þeim fengid er. Kristnir menn eiga ad breita eptir þessum hálfvisna manni í hans audmýkt og ángri fyrir syndirnar, einnig í trúnni og traustinu á Guds Sonar mátt og miskun, en ecki eigum vér hans sóttarferli likir ad vera í voru apturhvarfi til Guds frá syndunum; hann var hálfvisinn, svo eigum vér ecki ad vera, þótt vér séum veikir, þá eigum vér ecki hálfvisnir ad vera, svo vér meinum ad géfa Gudi helftina hjarta vors, en helminginn syndinni og Fjandanum. Gud bannar í Mósis løgum, ad hafa einn mælir

fyrir hinn innlenda, og annann fyrir þann framanda; ó, hvad gjöra þá syndugir menn, þegar þeir skamta Gudi út í dropatali, hver med sínum blóddropum hefir afþvegid syndir vorar, en Andskotanum géfa menn fullan mælir mest allra vorra lífdaga? þad er Baals þjónusta, en ecki Krists, en St. Páll segir, ad Kristur og Belíal, þad er hin sami djøfull sem Baal, eigi eckért hlutskipti saman; verum því annadhvert heitir edur kaldir, því þeim, sem volgir eru, vill hann skirpa út af sínum munni, Apoc. 3. Þessi madur leitadi Herrans, þá hann var veikur ordinn; lær þad af honum, Guds barn! ad ákalla Drottinn í neydinni, en bíd þó ecki eptir því, ad hann neydist til ad straffa þig syndarinnar vegna; mørgum hefir ad sonnu Guds hegning komid til ydrunar, sem ecki hafa þeckt syndir sínar fyrri, en gjæt þess, ad þeirri ydran, sem framkémur af ótta hegningarinnar, henni er hættara vid ad kólna aptur, enn hinni, sem af íhugan síns óverdugleika og Guds gjæsku uppsprettur; þad sé eg af Achab, er klæddist í seck fyrir Gudi nær honum illa géck, en strax sem Gud hafdi létt hrísinu af hans hrygg, þá féll hann frá honum til annarligra guda; sá, sem undandregur tíma ydranarinnar og meinar, ad þar sé alltíd nógur tími til, hann virdist mér vera eins og sá, er ecki hirdir um, þótt hann lídi skipbrot, af því þad kunni ad henda sig, ad hann kunni af ad komast á einum flaka. Menn segja, ad sá, sem gjørir sitt testament ecki fyrr enn á dandasænginni, hann géfi af erfingjans fé og ecki af sínu; hætt er vid, ad Gud muni eins halda, og kalla þad ecki sér géfid, sem þá er fyrst bodid, nær sagt verdur: gjør reikningskap þinnar rádsmennsku, þú mátt ecki lengur rádsmennsku hafa. Sá, sem dagliga frestar ydraninni, hann er eins og sá skuldunautur, er géfur jafnan góð ord, en betalar aldrei; skylda vor er þad mannanna, ad lída þvílíkt hver af ødrum, náúngans kjærleika vegna, í lengstu løg, því vér erum Gudi meira skyldugir, sem er fadir vor allra, en hann er ecki skyldugur ad lída svoddan hræsni af oss, hverjum vér erum skyldugir um sál og líf. Malachias spámadur lýsir bølvan yfir þeim, sem eiga heilbrygdt fé, en offra því halta og limlesta; ó, Guds barn! mun sá ecki þurfa ad óttast fyrir þessari bølvan, sem géfur Fjandanum sinn úngmennis aldur, en ætlar ad fórnfæra Skaparanum þad, sem hann verdur á hækjum ad bera? skjót því ecki á frest ydraninni, barn Guds! heldur þeink á þinn skapara í þínum úngdómi, því þú veizt ecki nær ángistin kémur, og þú leitar ad fridnum og finnur hann ecki, Ezech. 7; og er þad svo hérum úttalad.

Hvad hinu sídara vidvíkur, sem er, um trúna, þá eru hennar furduligir kraptar og, eg má segja, guddómligar verkanir, sem lángt yfirgánga mannligan skilníng, svo miklar, ad þad má varla med ordum útskíra; hann, sem ad er høfundur trúarinnar, Jesús Christus, Heb. 12, hann hefir gjørt hina bestu grein á því, er hann segir vid sína lærisveina: ef þér trú hefdud svo sem eitt mustardskorn, svo mundud þér segja fjalli þessu: tak þig upp og fleyg þér í sjóinn; og ef ein lítil trú kann þvílíks ad orka, hvad mikla hluti mun þá hin sterka fá afrekad? svo sem var Abrahams, er hann trúdi til vonar, þar engin von var, Róm. 4; nú vil eg í þetta sinn ecki um þvílíka hluti tala, heldur ad því leiti, sem hún þénar til syndanna fyrirgéfningar, og er þad mála sannast, ad enginn er stærri kraptur hennar enn sá, því minna var þad, ad gjøra Mósis staf ad høggormi, minna ad sund-

urskipta hafinu, minna að láta sólina standa kyrra, minna að tilbyrgja himininn og kalla eld af himni, því allt eru þetta Guðs skèpnur, er honum hlýða mótmælislaust, minna er allt þetta, segi eg, heldur enn að koma manninum, af syndinni og Andskotanum vanskopuðum, í sátt við Guð, og, því er það hin stærsta jarteikn og kraptaverk trúarinnar. Þegar Jesús sá þeirra trú, stendur hér í guðspjallinu, sagði hann til hins hálfvisna: vertu hughraustur, sonur! þér eru þínar syndir fyrirgéfnar; tvennt gjörði Jesús hér gott, sem var, að hann gaf þessum vesæla manni líkhamans heilbrygði aptur, og svo undir eins sálarinnar, en mikill var þessi munur, og svo mikill, sem að skilur sálarinnar og líkhamans vanheilsu; því talaði Drottinn eckért um líkhamans óhraustleik, heldur sagði hann: þér eru þínar syndir fyrirgéfnar, þarfyrir sagði hann og við hina vantrúuðu Gyðinga: hvert er auðveldara að segja: þér eru þínar syndir fyrirgéfnar, eður að segja: statt upp og gack? En hér sér þú krapt trúarinnar; áður enn þessi aumi maður talaði eitt orð til Foður miskunsemdanna, þá hrærðust hans miskunar-yður í honum til meðaumkunar; heitir ecki þetta að bænheyra áður enn kallað er? hins sama máttu þér vænta, kristinn maður! nær þú lætur þig af hjarta ángra þínar syndir; fyrr mega himin og jorð forgánga, enn að eitt af hans orðum falli á jorðu, er sagt hefir til eins yðrandi syndara, að þegar hann lætur af illu og lærir gott að gjöra, þá skuli hans syndir vera honum fjarlægar, sem austrið er vestrinu; fyrr má sjáfarhafið uppþorna, enn að Brunnur miskunarinnar verði uppausinn, sem lofað hefir að kasta yðrandi manns syndum í hafsins djúp, svo þeirra skuli ecki að eylífu minnst verða; þessu kémur trúin til leiðar. Drottinn undraðist ecki yfir neinum hlut, sem hann sá hér á jarðríki, allt veraldarinnar yfirlæti þótti honum einkis vert, svo sem von var á, því allt silfur og gull var hans; hann gaf sig lítið að tali lærisveinanna, þegar þeir sýndu honum hina kostuligu byggingu musterisins, og þótti eckért til þess koma; en við hina Kananisku sagði hann: kona! mikil er þín trú; svoddan gérsemi er jafnvel eins gaungumanns trú í augliti Drottins, og hversu dýrmæt að hún sé í Guðs augliti, það géfur Drottinn sjálfur til vitundar í eptirlíkingunni um hinn týnda sauð og pening, er hann ályktar með þessum orðum: svo segi eg yður, að meiri gleði er í himninum yfir einum syndugum, sem yðran gjörir, heldur enn yfir níu og níutíu réttlátum! höldum því það fyrir satt, sem Jóhannes segir, 1 Píst. 1 Kap: ef vér játum vorar syndir, þá er hann trúr og réttlátur, að hann fyrirgéfur oss syndirnar, og hreinsar oss af ollu ránglæti vorn. Svo voru miskunar-yður Drottins viðkvæm, er hann leið eymd þessa vesæla manns, að hann sá strax aumur á honum; ó, þú Guðs barn! viltu þá efast um, að hann hrærist miskunar yfir þér, þegar þér taka til að svíða þín andlig kaun, þegar þau fúnu sárin taka til að lifna, og þú tekur til að andvarpa í leynum, segjandi: Jesú, góði meistari! miskunna þú mér. Hvað segir Jesús hjá Lúcam, 11 Kap: ef að þér, sem vondir eruð, kunnið að géfa bornum yðar góðar gáfur, hvað miklu framar mun yðar himneskur Faðir géfa þeim H. Anda, sem hann þar um biðja; því vil eg í fullu trausti segja, þegar þú auðmýkir þig undir volduga Guðs hond, og biður af hjarta um fyrirgéfning synda þinna, þá mun hans Andi bera þínum anda vitnisburð um, að þú sért Guðs barn, Róm. 8, því jafnvel þótt vér séum ótrúir, þá er hann samt trúr, sjálfum sér kann hann ecki að

neita, segir Páluſ. Nú er þad satt, br. m! ad sannydrandi manns trú verkar svo mikid hjá Gudi, sem nú hefi eg sagt, en hann á þá ad vera viss um þad, ad hann sé bædi sannydrandi og rétt-trúadur. Margt er líkt med skyldum, segja menn í ordtæki gømlu; en trúin og ydranin eru tvær systur, er ei mega skilja; eins og þad, ad sú ydran er ónýt í Guds augliti, sem ecki þvíngar manninn til ad krossfesta sitt hold, svo er og trúin daud án verkanna, segir Jakob, og Páll segir, ad sú trú alleina gildi, sem ad er kroptug fyrir kjærleikann. Med trúnni fórnfæra menn Gudi sínum vitsmunum, og géfa sína skilníngu fángna undir hennar hlýdni, med ydraninni offra menn viljanum, ad hann sé Guds bodi undirgéfinn; trúin gjørir oss ad Guds lærisveinum, ydranin ad hans þjónum; trúin upplýsir vor hjørtu í skilníngi vorra sáluhjálpar efna, en ydranin, ef hún er alvarlig, hún þrýstir oss til ad gjøra Guds vilja, og alla skyldu kristins manns; svo sem þad er ecki nóg, ad ydrast um stundarsakir, og gánga aptur til ad drýgja sømu syndir, svo er þad ei heldur fullur kristinndómur, ad trúa um hrid, eda gjøra ávoxt trúarinnar, en falla þó frá á tíma freistíngarinnar; væri þad nóg til sáluhjálpar, ad byrja vel, þá sæti Bíleam hátt í himnaríki, og ef ei þyrfti ad vaka og bidja, þá hefdu hinar fávísu jómfrúrnar ecki verid útilokadar. Þad er skémtiligur draumur ad ætla, ad Gud muni tilreikna sér forþénustu Sonarins, en vilja þó eckért gjøra af því, sem Gud bodid hefir; mjøg svo er eg uggandi fyrir því, ad sá, sem gengid hefir í þvílíkri leidslu allann sinn aldur fram í daudann, hann muni uppvakna í helvíti og kvølunum, því jafnvel þótt ad gódverkin vor, ef nockur svo kallast mega, þau séu ecki máttug til ad gjøra oss hólpna, þar vér erum skuldugir ad játa, ad ónýtir þjónar séum vér, jafnvel þó vér gjørdum allt þad vér ættum ad gjøra, samt eru hin vondu nógu kroptug til þess, ad fordæma oss. Eg veit ad sønnu, ad þetta kann ad sturla margan þann, sem mikinn part æfi sinnar hefir í illskunni alid; eg fæ ecki vid því gjørt, þetta eru þó gudlig sannindi, og ecki er von á ødru enn ad syndugs manns hjarta muni kénna til, þegar broddur logmálsins tekur ad stínga á kaununum, vel sé þeim, er svo eru vidkvæmir, ad þeir finna til sársaukans; hinum er øllu midur farid, er ei kénna til Guds stroffunar, ecki til logmálsins hótana og ecki til helvítis eldsloga, hvern þeir forþénad hafa, um hverja þad segja má, sem Jeremias sagdi um Gydinga: þú tiptar þá Drottinn, en þeir finna þar ecki til, hverra samvitskur ad Páll segir ad séu brennimerktar; en hinum, sem ad sønnu ógudliga lifad hafa, en láta sig þó ángra sínar syndir af hjarta, og vilja þar á bót vinna, þeim vísa eg til þeirra líknarorda, er Drottinn talar til syndugra manna, Es. 1: þvoid ydur, hreinsid ydur, takid ydar illskubreitni frá mínu augliti, komid sídan og eigumst log vid, þótt ydar syndir séu raudar sem blód, þá vil eg gjøra þær hvítar sem ull! Þú þenkir kannské í hjarta þínu: eg em í syndinni gétinn og fæddur, hvernig má eg Gudi þóknast? en gjæt þess, ad þinn Endurlausnari, sem er Gud, blessadur um allar aldir, hann er fæddur af fedrunum eptir holdinu, hreinn og heilagur, og fráskilinn syndurunum; þú ert syndugri enn adrir menn, Kristur er heilagri enn allir menn, hann er forlíkun fyrir þínar, og ecki einúngis fyrir þínar, heldur og fyrir allar veraldarinnar syndir; þú gétur ecki aldeilis af syndinni látid, svo þad vonda lodi

ecki vid þig, þá þú vilt gjora hid góda, þad gat ei heldur St. Páll, samt fékk hann þad svar af Gudi: lát þér nægjast mína nád, minn kraptur fullkomnast í breiskleikanum; þú syndgar optliga, Kristur bidur fyrir þér óaflátanliga; þínar syndir eru þér yfir höfud gengnar, samt yfirgnæfir þó nádin miklu framar; þig henda optliga somu syndir, sporna vid þeim, sem mest þú mátt, svo ad þær drottni ecki í þínum daudligum líkhama, en vit þó, ad Jesús hefir borid uppá tréd þá handskriftina, sem móti þér var, og hana á krossinu neglt, þar er enginn af þínum skuldum eptirskilin né ólokin, en brúka þá slíkt til ad afpláta gjordar syndir, en ecki til frelsis ad drýgja þær framvegis; þú þykist eckért verk gudrækninnar fullkomid gjort géta, þessi medkénning þíns óverdugleika er verk H. Anda, því bidur hann fyrir þér med ómrædiligum andvorpunum, og hjálpar þínum veikleika; þú hefir allann þinn aldur í illskunni alid, og ert adkominn dauda, hafandi eckért gott verk Gudi ad bjóda, þótt þú hefdir, mundu þau kunna ad réttlæta þig? hvad hafdi tollheimtumadurinn? Lúc. 18, hvad hafdi ræninginn á krossinum? Lúc. 23, hvad hafdi þrællinn, sem var sínum herra skyldugur um 10,000 punda? Matth. 18, samt uppgaf herrann honum alla skuldina. Þín trúa tekur til ad veikjast í daudanum, þá líkhamans kraptar eru ad þrotum komnir, og mega varla taka á móti daudans ofbodi, mundu þá til þess, ad Guds Sonur hefir daudann sigrad, þad skal ské, ad hver, sem trúir á hann, sá skal lifa, jafnvel þótt hann deyji, Jóh. 11, lát þér þá í hug koma, hvad fadir hins túnglsjúka sagdi: herra! eg trúi ad sonnu, en hjálpa þú trúarleysu minni; ein veik trú er þó trú, einn eldneisti er þó eldur, ein lítil perla glansar svo sem ein perla, eins skín ein veik trú í augum Guds svo skjært, svo sem þó hún væri sterkari, því trúin er ecki vort verk, heldur hans anda, þarfyrir beiddu lærisveinarnir Drottinn ad auka sér trúna; látum hann ráda mælingu hennar, hann mun ecki sitt eigid verk óvirda, en látum þó ecki af ad næra hana med ydugligri bæn og andvarpan. Lútherus segir í einum stad, ad enginn verdi fordæmdur, nema sá, sem ei vill trúa; þad er satt, ef þad er rétt skilid, því sá vill ecki ölmusu hafa, sem ecki vill um hana bidja, svo vill og ecki sá trúa, sem ecki bidur Gud ad skapa hreint hjarta í sér, og géfa sér nýan vísan anda, en hitt er víst, ad ein veik hönd tekur eins vid ölmusu, svo sem ein fullhraust, og eins vel umfadmar ein veik trú Krists forþénustu, svo sem ein fullorugg, því Guds kraptur fullkomnast í breiskleikanum, og einn veiktrúadur má um sig segja eins og Páll: eg formá alla hluti fyrir hann, sem mig máttugan gjorir, Kristum, því þá eg breiskur er, þá er eg máttugur; þó eldist svo Drottins kraptur med honum, ad hann hrósar því undir sína fórnfæríngu, ad hann hafi gódri baráttu barist, skeidid fullkomnad og trúna geimt, og framvegis sé sér aflögd kóróna réttlætisins, hverja Drottinn, hinn réttláti dómari, muni géfa sér á þeim degi og ecki einasta sér, heldur jafnvel öllum þeim hans tilkomu elska; hennar njótandi ad verda unni oss hinn gódi Konúngur dýrdarinnar, fyrir Jesúm Christum, amen!

Tuttugasta Sunnudag eptir Trinitatis.

Gudspjallid, Matth. 22 Kap.

Á þeim tíma: Jesús svaradi og taladi í annad sinn í eptirlíkíngum til þeirra, og sagdi: himnaríki er líkt þeim konúngi, sem brúdkaup gjørdi syni sínum, og útsendi sína þjóna ad kalla bodsmennina til brúdkaupsins, og þeir vildu ecki koma; í annad sinn sendi hann út adra þjóna, og sagdi: segid þér bods mønnunum: sjáid! mína máltid hefi eg tilbúid, mínir uxar og alid fé er slátrad, og allt er reidubúid, komid til brúdkaupsins; en þeir forsmádu þad og gengu í burt, einn á sinn búgard, en annar til sinnar verzlunar, en hinir adrir gripu hans þjóna, og løgdu þeim hádúngar til og drápu þá. En þá konúngurinn heyrdi þetta, vard hann reidur og sendi út sitt herlid, og fyrirfór þessum mordíngjum, og brendi upp þeirra borg; þá sagdi hann til sinna þjóna: brúdkaupid er ad sønnu reidubúid, en þeir, sem bodnir voru, þeir voru þess ei verdugir; þarfyrir, farid út á gatnamótin, og bjódid til brúdkaupsins hverjum, sem þér finnid. Og hans þjónar gengu út á strætin, og samansøfnudu øllum þeim sem þeir fundu, vondum og gódum, og brúdkaupid vard fullt med bordsett fólk. En þá ed konúngurinn géck inn ad sjá þá, sem til bordsins sátu, sá hann þar einn mann, eigi klæddann med brúdkaups klædi, og sagdi til hans: vinur! hvørninn géckstu inn hingad, hafandi ecki brúdkaups klædi? en hann þagdi; þá sagdi konúngurinn til sinna þénara: bindid hans hendur og fætur, og kastid hønum út í hin ytstu myrkur, þar ed vera mun óp og tanna gnístran; þvíad margir eru kalladir, en fáir útvaldir.

Exordium.

Hver ad sé meiníng þessarar føgru eptirlíkíngar, sem Drottinn hér framsetur, þad er audrádid af ødru Guds ordi, og þó sérdeilis af prédikunum hans, sem annarstadar ritadar finnast í gudspjallabókunum, ecki sízt af þeirra um verkamennina, sem leigdir voru í víngardinn, hjá Mattheum í 20 Kap., og hinni, um þá miklu kvøldmáltíd, sem er ad finna hjá Lúkam í 14 Kap., um hverjar bádar nockud hefir talad verid hér ad framan. Konúngurinn er hinn alvaldi himins og jardar Konúngur, hans Sonur er Drottinn Jesús, sjálfur Konúngur, ecki einasta eptir guddóminum, heldur og manndóminum, því Gud hefir sett sinn Konúng yfir sitt heilaga fjall, Zíon, Ps. 2, jafnvel þótt ei væri hans ríki af þessum heimi, og allt vald er hønum gefid, bædi á himni og jørdu, Dan. 7, Matth. 28; brúdkaupid er hans heldtekja, og allir þeir velgjørníngar, er í henni frambodnir verda øllu mannkyni, en veittir þeim einum, sem trúa á nafn eingetins Sonar Guds. Hinir fyrstu, sem bodnir voru, eru Gydíngar, hverjum framar ødrum var bodid til þessa mikla brúdkaups, en þeir forsmádu þad, svo sem Páluss og Barnabás vottudu, Act. 13, segjandi: til ydar byrjadi fyrst Guds ord ad tala, en fyrst þér forsmáid þad, og reiknid ydur ei verda eylífs lífs, þá snúumst vér til heidíng-

janna. Sumum bægdu veraldar umsvif frá þessari Guðs gjøf, svo sem af guðspjallinu er auðsært; hinir gripu hans þjóna, logðu þeim háðúngar til og aflífuðu þá; þeirra gétur Frelsarinn, er hann sagði við Gyðínga: hvern af spámonnunum hafa yðar feður ekki lífláti? og yfir þá er gengið það skélfiliga straff, sem hér umgétur í Evangélió, fyrst, þegar Nebúkadnezar eydilagði hina fyrri Jerúsalem, og síðan yfir born þeirra, sem að uppfylltu mæling feðra sinna, er hún var uppbrend og að steinhrúgu gjørð af Tító Vespatíanó, og aldrei uppbygð síðan. Hinir, er síðan voru kallaðir, eru heiðnirmenn, og meðal annara forfeður vorir, það fólk, sem í myrkrunum sat, Eph. 5, og er innplantað í staðinn Gyðínga, sem afbrotnir voru, Róm. 11; en vér heyrum í guðspjallinu, að til þessa brúðkaups er safnað vondum og góðum, því segir og Páluus, 2 Tím. 2, að í stóru húsi séu ekki einúngis kér af gulli og silfri, heldur og af tré og steini, og sum til heiðurs, en sum til vanheiðurs, en ef nokkur hreinsar sig af þessu, þá muni hann verða kér til heiðurs helgað; og sjálfur Lausnarinn endar þessa eptirlíkíngu með þeirri dírmætu grein, að margir séu kallaðir, en fáir útvaldir, hvar af ljóst er, að þeir eru ekki allir Christi þegnar, sem nefna Christum sinn herra, til hvers hann bendir oss með dæmi þess manns, er kom til brúðkaupsins, ekki skrýddur brúðkaups klæði, af hverjum eg vil taka mér orsök til, að tala um þá hluti, hvar af einn og sérhver megi þekkja sinn búníng, hverri hann sé hæfur til, að birtast fyrir Konúnginum, nær hann gengur inn að sjá borðgéstina. Þú alvaldi Konúngur dýrðarinnar! sem villt, að allir verði hólpnir, og komist til sannleikans viðurkénníngar, veit oss þíns anda náð til þessa verks, í Jesú nafni, amen!

Útleggíngin.

En þegar konúngurinn gékk inn að sjá þá, sem til borðsins sátu, sá hann þar einn mann, eigi klæddan brúðkaupsklæði, segir í textanum; hvert að sé þetta brúðkaupsklæði er auðvitað, það er sjálfur Kristur, og hans réttlæti með trúnni höndlað, því fagnar hans kristni, hjá Esaíam 61 Kap., segjandi: eg gleðst mikiliga, og mín sála fagnar í mínum Drottni, því hann hefir klædt mig búníngi hjálpræðisins, og með klæði réttlætisins hefir hann hulið mig, eins og einn brúðguma í kénnimannligum skrúða, og eina brúði íklædda skarti sínu; þetta er augljóst af sjálfri eptirlíkíngunni. Hvar fyrir var þessum vesæla manni kastað í hin ytstu myrkur? af því hann var ei skrýddur brúðkaupsklæði; hvarfyrir verða hinir vantrúuðu fordæmdir? af því að þeir trúðu ekki á nafn eingétins Sonar Guðs; hvarfyrir sættu ekki hinir aðrir þvílíkri refsíng (því um hann einn verður gétið)? fyrir því, að þeir voru íklæddir hinu rétta brúðkaups skarti; hvarfyrir verða útvaldir innleiddir í fognuð síns Herra? mun það ské fyrir þeirra eigin réttlæti? fjærri fer því! Drottinn! ef þú vilt tilreikna syndirnar, hver fær þá staðist? segir Davíð, Ps. 130, enginn lifandi manna mun réttlætast í þínu augliti, segir hann; hvarfyrir er það þá? af því, að þeir trúðu á hann, sem réttlætir óguðligan, segir Páluus, Róm. 4, og því kémur hann ekki til dómsins, segir Frelsarinn. Sæll er sá, hvers syndir huldar eru, segir Davíð, Ps. 32, en með klæðunum verða lýtin hulin, eins vor andlig blygðan með Jesú blessuðum réttlætis skrúða, þess gétur hann sjálfur í opinberunum Jóhannis, talandi við biskupinn í Laodicea, hvern hann nakinn kallar, þar hann ræður hönum, að kaupa af sér gull það, sem í eldi er reynt, að hann ríkur verði og klæddur hvítum skrúða, svo að blygðan hans fatleysis ekki opinberist, Apóc. 3. Náðarstóllinn huldi forðum daga sáttmálsørkina, í hverri logmálstoblurnar geymdar vóru; þú Jesú! þú ert einn náðarstóll! í

þínu blódi, Róm. 3, fyrir þitt sakleysi, ó, herra! sem lögmálid uppfyllt hefir, en varst þó á móti lögmálinu dæmdur, fyrir þad eru huldar allar vorar syndir, sem móti lögmálinu gjordar eru, þegar vér á þitt nafn trúum; hvad mun eg ætla til þess, ad eg syndugur ormur í mínum eigin klædum birtast kunni í þíns himneska Fødurs augliti? hvad mun eg vilja koma fram med þad, sem er eins og nidlagsfat? hvad mun eg bjóda þad fram, sem er hálfverk? eg hrædist øll mín verk, sagdi hinn réttláti Job, og því mun eg ætlast til þess, ad mín séu betri? hvarfyrir mun eg vilja bæta þann fagra kyrtil, er þú mér gésid hefir, med mínum totrum? mun eg heilagri enn Jósúa, hinn ædsti prestur, er stód í saurugum klædum fyrir engli hins mikla ráds, Zach. 3; svo mun bezt fara, Drottinn minn! ad bædi eg og adrir syndugir menn njóti þeirrar nádar, sem hann naut, ad þú burt takir vort ránglæti, og skiptir um klædi vid oss. Svo er nú þetta brúdkaupsklædi eckért annad enn réttlæti Jesú Christi med trúnni medtekid, því íklædumst vér fyrst allra í skírninni, þess getur Púlus, segjandi: þér erud allir Guds børn fyrir trúna á Jesúm Christum, því hverjir, sem uppá Christum skírdir erud, þér hafid íklædst Christó; í henni verda oss syndirnar fyrirgéfnar, ecki einasta upprunasyndin, heldur eigum vér í krapti hennar fyrirgéfningar von um alla æfi vora á gjorauligum syndum, nær vér leitum hennar réttiliga; því kallar Pétur hana sáttmála gódrar samvitsku, því enginn kynni um eitt augnablik róliga samvitsku ad hafa, nema hann vissi sér kvittunar von synda sinna; í henni verdum vér Guds børn, í henni medtokum vér H. Anda, sem þá alla endurnýar fyrir krapt endurgétníngarinnar, sem ecki mótstanda honum né sløckva hann; því er sá réttiliga skrýddur brúdkaupsklædi, sem endurgétinn er af vatni og anda, ef hann ei spillir aptur sinni endurgétníngu, en þad verdur mørgum, því midur! og þarfyrir er skírnin ecki einhlýt til þessa búnings, nema ad hennar kraptur auglýsi sig í oss, nær vér drøgumst á legg og lærum vorn kristinndóm, og er þad fyrst í því innifalid, ad trúa réttiliga á Gud, hvad ed skédur med tvennu móti: fyrst ad hafa sanna þeckíngu á honum, hans stórmerkjum, hans velgjorníngum, sem oss verda í ordinu frambodnir: annad er þad, ad vér treystum honum, elskum og virdum, fram yfir alla hluti. Hvad því fyrra vidvíkur, þá er þad víst, ad í skírninni játum vér Gudi og øllum hans stórmerkjum, þar til skuldbundu oss vor gudfedgin med sinni játníngu, en hvad stodar oss sú játning, nema vér lærum ad þeckja hann, er vér játudum, hans almætti, hans gódgirni, hans réttlæti, hans elsku til vor, og hvad annad, sem hann hefir í sínu ordi opinberad oss til sáluhjálpar? þetta vil eg bidja þá ad hugleida, sem annadhvert sjálfir litid edur eckért vita í sínum kristindómi, svo sem vita byrjar, edur forsóma ad kénna þad sínum børnum og hjúum, jafnvel þótt sjálfir nockud vita megi. Hér stendur í Gudspjallinu um þá, sem forsmádu konúngsins bod, en gengu í burt, einn á sinn búgard, en annar til sinnar sýslanar, ad þeir hafi þess ecki verdugir verid; segid mér þá í Guds nafni, segid mér, þér, sem allareidu erud kalladir, og til bords settir í konúngsstofunni, munud þér því fyrir hlýta, ad þér erud þar einusinni innkomnir? munud þér birtast í því sama brúdkaupsklædi, er þér látid veraldligar sýslanir, já, gjálifi og vondan selskap draga ydur frá Gudi og hans Krists þeckíngu? hversu ágjætir bordgéstir erud þér vid Drottins kvøldmáltíd, nær þér, edur ydar børn, vita engan

greinarmun ad gjora líkhama Drottins og annarrar fædu, ecki ad reyna né prófa sjálfa sig, og ecki ad ransaka hjartad, hvert þér séud í trúnni. O, vei! ó, vei! hversu litt eru menn þá til brúdkaupsins búnir? þad heitir med réttu, ad hafa altarid til ad syndga, svo sem Drottinn ad ordi kémst fyrir spámannsins munn, um afgudadýrkanina í Júda; vér képpumst vid ad búa oss í skart, nær vér halda viljum minning Drottins dauda, og svo er heimskan rík í oss sumum hverjum, ad sá, sem ecki hefir sjálfur, hann lánar af odrum, hvad ad sonnu er vitalaust í sjálfu sér; en Gud nádi, hvad litid sumum nuni umhugad vera ad birtast í Jesú Christi dýrmæta réttlætis klædi, sem útvegad verdur med sannri ydran, stodugri trú og ásetningi kristiligs lifnadar. Þarfyrir, kristnir menn! lærid ad þeckja Gud og hans stórmerki, lærid ad þeckja sjálfa ydur og ydar óverdugleik, lærid ad þeckja Guds vilja af hans bodordum, svo þér og þeckja megid, hvad mikinn skort þér hafid á þeirri hrósan, sem fyrir Gudi gildir. Hinn annar partur vorrar játningar er sá, ad vér lofum ad treysta Gudi, og reida oss uppá hans fodurliga gæsku og forsjá bædi í medlæti og mótlæti, en af þessu ber ærid mjog hjá morgum hverjum, sem þó meinar sig velbúinn í lambsins brúdkaup; í medlætinu treystum vér uppá sjálfa oss sumir hverjir, uppá aud vorn og metord, uppá vini og hofdingja, en ecki uppá hann, sem er Drottinn alleina ríkur; kóningurinn af Týró sagdi í hjarta sínu: eg er einn sterkur Gud, en Drottinn segir honum, muntu segja vid þinn veganda: eg em sterkur Gud? og þó treysta menn uppá svoddan eina vatnsbólu framar enn á Gud, sem ollu rædur bædi á himni og jordu; hvar er þá trúin, sem menn eiga á Gudi ad hafa? munu þessir vera hentugir géstir í Christi brúdkaups stofu, er sagt hefir, hver sem til mín kémur, og ei hatar fodur og módur, konu og born, systur og brædur og jafnvel sína eigin sál, hann gétur ei verid minn lærisveinn? Menn standast ecki reidisvip eins veraldar hofdingja, er menn svo kalla, þegar þeir ygla sig, þá eru sumir menn búnir til ad gjora allt, hvad þeir bjóda, og jafnvel hinar verstu skammir og klæki í gégn Gudi, en hann óttast þeir ei, í hvers hendi ad oll veraldarinnar magt er eins og ein lídandi þoka, og þó vilja menn kristnir heita, þó ætla menn sér med þvílíku skapi í lambsins brúdkaup inn ad gánga med þeim Guds hetjum, sem jafnvel ecki sitt líf elskudu allt í daudann, þarfyrir hafa þeir nú fágad sinn skrúda í hans blódi. Í mótlætinu eru menn ecki einasta óþolinmódir, sem jafnvel Guds born hendir, heldur moglunarsamir móti Gudi, kalla sér órétt gjordan, orvænta hans adstodar, grípa til þeirra ráda, sem hann bannad hefir, og í einu ordi ad segja, kasta í burtu trúnni á hann, og brjóta okid í sundur. Finni menn nú eitt hvad af þessu hjá sér, annadhvert, ad þá vanti naudsynliga þeckingu á Gudi og sínum sáluhjálparefnum, og hann hirdir ecki um, ad ráda bót þar á, sem bezt hann kann, edur hann óttast nockra veraldar magt, vináttu edur velgengni, eins mikid og Gud, þá dragi enginn sjálfan sig á tálar, edur meini þad hann sé rétt-trúadur, þótt hann skírdur sé, þótt hann sé bordgéstur Drottins í h. kvoldmáltíd, og fylgir þad þá eptir, ad hann ei er skrýddur brúdkaups klædi, á medann hann er svo búinn. Taki enginn svo ord mín, ad eg meini, þótt einhvern kunni nockud af sliku ad henda, ad honum þarfyrir eigi strax ad kasta í hin ytstu myrkur, gæska

Drottins er þolinnmódari yfir syndum vorum enn svo, þad sýna oss dæmi hinna mestu syndara, sem þó hafa ádur haft fulla Guds þeckingu, svo sem Arons, Davids og Péturs, en hitt segi eg, ad menn skuli ecki brúka þessa Guds nád til ad ala syndina á henni. Eg sagda fyrir skömmu, ad í skírninni værum vér fyrst iklæddir brúdkaupsklædinu, en Gud nádi, ad þar fellur svo optliga blettur á, og svo atast þad í forodum veraldarinnar, ad þád varla þeckist á stundum, en þad á burtu ad þvo med heitri ydran og hans forþénustu, sem hrein gjörir börn Levi, Jesú Christi, hver ad er eins og sápa þvottakvenna, segir spámadurinn, Malach. 3. Eitt klædi er jafngott, þó ad saur falli á þad, ef þad er vel þvegid, nema þad sé gróm tekid; eins er syndarinn, hann er jafngódur, þegar hann ydrast af hjarta, trúir ad sér verdi syndirnar fyrirgéfnar, og leitast vid ad lifa betur af öllu megni, en velki hann sig svo mjög í gudleysinu, ad hann burtkasti Drottins forþénustu, og hirdi ei um ad leita hennar med þeim medölum, sem til þess eru gjörd, þá segir Páls oss, ad þar sé engin forlíkun fyrir syndina framar, Hebr. 10. Eg finn í heilagri ritningu svo sem þrjú troppustig til glötunarinnar fyrir þá, sem medtekid hafa þó Guds Anda; hryggid ecki H. Anda, segir Páls; þad skédur, þegar þeir, sem enn þá eru í Guds nád, þeim verdur þad, ad þeir láta eptir holdinu, þó ecki alltid af ásettu rádi, en veikja þó med því krapta sinnar endurgétningar, svo þeir eru ecki svo ljúfir á ad gjöra þad Gudi likar; aptur segir hann: slockvid ecki H. Anda; þad skédur, nær menn svo venja sig á syndsamligt athæfi, ad þar finnst engin barátta holdsins og andans, heldur láta menn syndina drottna í sinum daudligum líkhama, svo þeir þjóna henni, þar med tapa menn andanum til fulls, og rata í Guds óvingan; hinir þridju eru þeir, ed mótstanda H. Anda, svo sem Drottinn sagdi vid Gydinga, og hans píslarvottur Stephanus; þad skédur, nær einhver forsmáir andann, nær hann annadhvert straffar syndina í ordinu, edur og med sínum innri verkunum í hjartanu, og standa á móti honum af öllu megni, svo ad þótt þeir viti hvad rétt er og hjálpsamligt, þá smída þeir sér meiningar og afsakanir á móti Guds ordi og innblæstri H. Anda, og leitast vid ad styrkja þær med þeim rökum, sem holdid og Djöfullinn fyrir þá diktar, og þessi er hin sídarsta trappa, um hverja mér virdist ad Postulinn tali til Hebrea, 6 Kap., ad valla edur ecki eigi apturkvæmt til ydranar. Gjæti því hver og einn ad sjálfum sér, sá ed þenna himneska gést hefir einusinni hlotid, ad hann láti sig af honum leida í allan sannleika, hann breiti eins og Ezechielis dýr, þau gengu rétt áfram, eins og þeirra andlit horfdu, hvert, sem ad sjálfur andinn fór, þá fóru þau; svo eigum vér og ad gjöra, kristnir menn! á medan Gud gengur undan oss í skýstólpa sinna orda, hvar í andinn býr, þár vér ráfum í eydimörku heims þessa; því ef vér gaungum í andanum, þá munum vér ei framkvæma holdsins girndir, Gal. 5, þar hann leidir aldrei nema til Guds, af hverjum hann framgenginn er. Trúid mér, kristnir menn! ad mikil gaumgjæfni heyrir til þess ad ransaka, hvert menn hafa vitnisburd heilags Anda um þad, ad þeir séu Guds börn, edur og, ad þeir leidast af folskum anda, sem lofi þeim arfleifd Guds barna uppá óvissa von, sem hennar eru þó minnst verdir, hvad margan munhenda, því verr! þad sjá menn ecki einasta af Phariseunum, þeim hræsnurum, er meintu sig alleina ad hafa lykilinn ad Guds riki, en hversu lángt þeir hafi frá því verid, vottar

sjálfur Sannleikurinn, Matth. 23, heldur og á mörgum ödrum, sem ad sönnu ecki efast um Guds nád, en lifa þó engannveginn ad Guds vilja, jafnvel þótt ei drýgi þeir stórglæpi, þessum rædur Postulinn nærsta heilt, er hann segir: reynid hvert þér erud í trúnni, hvad ei verdur med ödru móti betur gjört, enn ad menn ranusaki sinn lifnad grandgjæfiliga, því sönn trú er aldrei ávartarlaus, heldur verkar hún fyrir kjærleikann, hver ad er lögmálsins uppfylling, og allar kristiligar dygdir hefir í sér fólgnar. Ad sönnu er Jesú blessad réttlæti þad sanna brúdkaupsskart, sem textinn umgétur, nær þad er med trúnni höndlad, en glansinn á þessu tignarklædi eru verkin, sem af henni framkoma, hver hana auglýsa og um hana votta, því af þeirra ávöxtum skulud þér þeckja þá, segir Frelsarinn um úlfana, sem koma í saudaklædum, og eins má um Guds börn segja; ecki hylur farfi klædanna lýti líkhamans, ei heldur útibyrgir hann frost og kulda, heldur fatid, sem ad lýtin byrgir; svo gjöra og verkin engan réttlátan, heldur trúin, sem því veldur, ad vort ljós svo lýsir fyrir mönnum, ad þeir vor gódverk sjá og dýrka vorn Födur, sem á himnum er, Matth. 5. Sólin er ecki birta, en þó géfur hún birtuna frá sér; eplid er ecki eyk, og þó ber eykin eplid; trúin er heldur ecki verk, en þó er hún aldrei án verkanna, því segir Jakob: sýn mér þína trú af verkunum! veri því enginn svo blindur, ad hann ætli þad hann sé rétt-trúadur á medan hann ecki ber trúarinnar ávexti. Hvad skulu menn þá tala um hina vondu öld, sem vér lifum í? eg skal géfa þeim eitt hjarta og einn veg til ad óttast mig, segir Drottinn um kristnina á nýa testamentisins dögum, fyrir munn Jeremiæ, 32 Kap., mun þetta sjást hjá mörgum á vorum dögum, þar ed svo margt er sinnid sem madurinn er, jafnvel í þeim hlutum, sem heyra til Guds dýrkunar, og sáluhjálpinni vidkoma, ad eg tali ecki um adra hluti, svo lángt er frá því, ad menn hafi eitt sinni til ad óttast Gud, ad í einu landi, einni bygd, í einni sókn, er þar daudligt hatur, agg, reidi, þræta, tvídrægni, innbyrdis fláttskapur, menn ljúga hver uppá annann lítum og skömmum, pretta hver annann í kaupum og sölum, svíkjast á innbyrdis med kjassmælum, berandi húnáng í munni, en gall í hjarta. Hvad þá? eru Guds ord ad brygdmælgi vordin? fjærri er því: sé Gud sannsögull, en allir menn lygarar; heldur er þad þess vegna, ad vér erum svo fráleitir og ólíkir vordnir hinni fyrstu Guds kyrkju, þar allir kristnir vóru eitt, og allir hlutir sameiginligir medal hinna trúudu, og þó halda allir sig hafa hid fagra brúdkaupsklædi til ad bera. Brædur mínir! viljid þér heyra þær sakir, fyrir hverjar Gud útrak sitt fólk í hina Babýlonisku herleidingu, hvar þeir máttu lída svo skélfiligar hörmúngar, ad varla hefir þvílíkt heyrst frá aldödli, þær standa skrifadar hjá Ezechiel spámanni, 22 Kap., á þennann hátt: födur og módur virdtu þeir einkis, vid hinn framanda höndlá þeir svikssamliga, eckjunni og hinum födurlausa gjöra þeir órétt; en ad þessu leika menn sér á stundum og ödru þvílíku, og þykir þad hofmennska vera! mun nú kóngurinn þeckja þetta fyrir brúdkaupsklædi, nær hann lítur af himnum ofan, til ad sjá eptir brúdkaupsgéstunum? eg vil ei tala um fláttskap og undirferli, er svo mjög drottnar í heiminum, jafnvel medal þeirra, er vel kristnir heita vilja og ætla sér einkis ábóta vant. Ein af þeim mestu skömmum, sem þvíngadi Gud til ad yfirgéfa sitt fólk Júda, var hin staka ótrygd, sem drottnadi á þeim dögum, þess gétur Jeremias, 9 Kap. segjandi: vari sig

hver einn vid sínum vin, og treysti ei uppá neinn bródur, þvi einn bródir hann bregdur ödrum, og sérhver vinur brúkar afdrátt og gabbar vin sinn, þeir tala ecki sannleikann, þeir kénna túngu sinni ad tala lygar, og þreyta sig i ráungsleitninni. Segid mér, ef Jeremías mætti hverfa aptur til lifsins, mundi hann ei þeckja nockud þesshattar medal vor? og má þad enganveginn brúdkaupsklædi nefna, lángtum heldur vil eg kalla þad Andskotans bodsmannsham, er hann klæddur var, þegar hann taladi vid Evu i hoggorminum, og baud henni uppá eplid; þvi David, og Páluss Róm. 3, segja, ad hoggormaeytur sé undir vörum þeirra, en Djöfullinn er sér alltíd líkur, og þad þess heldur, sem hann veit ad hann hefir styttri tíma. Eg vil ei fá mér til orda um hina skadligu ágirni þeirra, sem útsjúga hús eckna og fodurlausra barna, og selja hinn fátæka fyrir einn skó: margann mun Gud sjá i hinni almenniligu brúdkaupsstofu sins Sonar, þad er hinni sýniligu Guds kyrkju hér á jördunni; eg segi, hann mun þar margann sjá likann þeim sem framfalla i pantsettum klædum, já, hann mun sjá blód sinna voladra i lofum klæda þeirra; hvad sýnist ydur, kristnir menn! múnu menn i þvilikum búningi inngánga i lambsins brúdkaup? lángt er frá þvi; fyrir þvi hreinsid ydur, þvoid ydur, látid af illu, lærid gott ad gjora, Es. 1, gjörid hvad rétt er á hverjum morgni, og frelsid þann sem ránid lídur af þess hendi sem undirþryckir hann, svo ad brædi Drottins ecki útfari svo sem einn eldur, sá ed enginn fái slöckt, fyrir illsku sakir ydar athafna, segir Drottinn fyrir munn Jeremiæ, 21 Kap. En vilji menn vita, hvad ad sé hid rétta brúdkaupsklædi, þá er þad Jesú blessad réttlæti, med einni sannri og lifandi trú umfadmad, sem ádur er sagt; en hvad ávortum trúarinnar vidvíkur, sem aldrei kunna vid hana ad skilja, heldur enn birtan vid ljósid, þá fæ eg þad ecki betur sagt, heldur enn David i hinum fimtánda Sálmi, med þessum ordum: Drottinn! hver fær ad búa i þinni tjaldbúd, edur hver mun hvilast uppá þinu heilaga fjalli? hann sá ed framgengur flecklaus og gjörir rétt og talar sannleikann út af hjarta, hver ed ecki svikssamliga mælir med sinni túngu og náúnga sínum eckért illt gjörir, og leggur sínum náúnga eckért lastligt til, hver hann leidir hjá sér hinn illgjarna, en i heidri hefir hinn gudhrædda, hver hann sver sínum náúnga, og svíkur hann ecki, hver hann géfur ecki fé út uppá okur, og tekur ecki mútu yfir hinn saklausa, hver ed þetta gjörir, hann mun stödugur blífa æfinliga. Litid nú hér, svo sem i ödrum speigli, hvernin þeim byrji háttudum ad vera, sem réttiliga eru til þessa brúdkaups búnir; en vilji menn þad ei heyra, þá heyrid þó, kristnir menn! hver ad urdu endalok þessa auma manns, er vanvirdti samsætid med almenniligum búníngi: bindid hans hendur og fætur, sagdi konúngurinn, og kastid honum i hin ytstu myrkur, þar mun vera óp og tanna gnistran. Ecki þarf eg margt ad segja af þessu fordæmingarinnar landi, þad er nóg, sem hér stendur, ad þar sé óp og tanna gnistran, og meir vantar oss þad, ad varast helviti, heldur enn ad vér ecki nærri gétum hversu heitt þad sé; þessi vesæli madur var ecki einasta útrekinn úr brúdkaupinu, heldur og var honum i myrkvastofu kastad; svo munu og allir þeir, er ecki eru Jesú dýrmætum réttlætiskyrtli skrýddir, þeir munu ecki einúngis útreknir verda frá angliti Guds og styrkleika hans dýrdar, 2 Thess. 1, heldur og i eylifum eldi brenna med Djöflinum og öllum hans árum. Þegar Israel heyrdi, ad Guds reidir slón i Hóreb,

nær logmálid var útgéfid, þá hræddust þeir fyrir eldinum og þordu ecki nær ad gánga: en hvad mun verda þegar hans reidi tekur til ad brenna allt til nedsta helvítis yfir þeim, er varla annad gjørdu, enn ad brjóta þetta logmál og ydrudust þó aldrei afbrotanna, edur þeinktu um, ad afplána þau med Guds Sonar forþénustu? eldurinn snerti ecki gydínga, þó gátu þeir ei stadist ad sjá hann; en hvílík mun þeirra ofraun verda, sem í helvítis eldi veltast munu fra einni eylífd til annarar? þarfyrir, mínir elskanligir! sjáid til, ad þér gjørid ydar útvalníngu vissa, 2 Pét. 1, iklædist Drottni Jesú Christó, Róm. 13, þad er: hans réttlæti; iklædist herskrúda réttlætisins, Eph. 6, iklædist brynju trúarinnar og kjærleikans, 1 Thess. 5, svo ad þér verdugir verdid í Lambsins brúdkaupi ad standa frammi fyrir Gudi, iskrýddir bjørtu línklædi, sem eru réttlætíngar heilagra, Apoc. 19. Þeirrar eylífu farsældar géfi oss Gud ad njóta, fyrir Jesú síns Sonar dýrmæta blód og forþénustu, amen!

Tuttugasta og Fyrsta Sunnudag eptir Trínitatis.

Gudspjallid, Jóh. 2 Kap.

Í þann tíma: þar var einn kóngsmadur, hvers sonur ad sjúkur lá til Kapernaum. Þá hann heyrdi þad, ad Jesús var kominn af Gydínga landi í Galíleam, fór hann til hans, og bad hann, þad hann færi ofan og læknadi son hans, þvíad hann var ad mestu daudur. Þá sagdi Jesús til hans: nema ad þér sjáid teikn og stórmerki, trúid þér ecki. Kóngsmadurinn sagdi til hans: herra! far þú ofan ádur enn sonur minn andast. Jesús sagdi hønum þá: far þú, sonur þinn lifir. Og madurinn trúdi þeim ordum er Jesús sagdi hønum, og géck þadan. En þá ed hann fór ofan eptir, gengu hans þénarar í móti hønum, og kunngjørdu hønum, segjandi: sonur þinn lifir. Hann spurdi þá þar ad, á hverjum tíma þad hønum hefdi batnad; og þeir søgdu hønum: í gjær um sjøundu stundu hvarf frá hønum kaldan. Þá formerkti fadirinn, ad þad var um þann tíma, á hvørjum ad Jesús hafdi sagt: sonur þinn lifir; og hann trúdi, og allt hans heimafolk.

Exordium.

Hvad er sterkara enn ljónid, søgdu þeir í Thimnath fordum vid Samson, er þeir høfdu rádid gátu hans? Jud. 14; en eg vil segja, ad trúin er enn þá sterkari, því hún sigrar þad ljónid af kyni Júda, er hefir hinn frægasta sigur unnid, sem um aldir heyrst hefir; því lýsir hann blessadur, er hin Kananæiska þreytti vid hann, er hann sagdi: kona! mikil er þín trú, verdi þér eptir því sem þú villt; trúudum er allt møguligt, því sagdi og Frelsarinn, Matth. 17: ef þér hefdud trú svo sem eitt mustards korn, þá mundud þér segja þessu fjalli: far þadan og híngad, og þad mun færa sig, eckért mun ydur ómøguligt vera. Hvad veldur þá því, ad vér, sem þó bædi viljum trúa, og trúum á Christum, ad vér ecki

fáum ollu til vegar komid, sem vér girnumst? þar liggur svar til, þad sama sem Frelsarinn sagdi lærisveinunum, er þeir adspurdu hann, þvi þeir hefdu ei gétad útrekid túnglmeina Djøfulinn, hann sagdi: vegna ydar trúarleysu; og fyrir því, ad þessa h. dags texti, gefur oss orsøk til ad tala framar hér um, út af dæmi konúngsmannsins, þá vil eg af honum tvennt hugleida: 1) veikleika trúarinnar, og hennar framfør; 2) Guds gjædsku í því ad efla hana. Styrk oss hér til, náðugi Fadir! fyrir Jesum Christum, amen!

Utleggíngin.

Hver ad verid hafi konúngsmadur þessi, eru margar gétur á, líkleguft er þeirra meining, ad minni hyggju, er ætla hann verid hafa einn af Heródis þénurum, því jafnvel þótt Heródis væri ecki konúngur, heldur fjórdúngs hofdingi alleina, þá var hann þó svo nefndur af sínum, og svo odrum eptir þeim, svo sem ad lesa er hjá Marcusi í sjøtta Kapit., og hefir hann þá án efa gydingur verid, því gydinga þjónustu og sídan létst Heródes fylgja; en þótt hann gydíngur væri og heyrt hefdi spádómana um Messíam og af Jesú, þad hann gjordi þau verk, sem enginn kunni ad gjora, þá fæst hann ei mikid um hann edur hans lærdóm, vegna hvers hann var þó, eptir sínu spámanns embætti, í heiminn sendur; svo gengur þad morgum af oss, vér erum skírdir, vér erum í kristinndóminum uppaldir, vér kunnum ad þylja vorn barnalærdóm, og sumir vita ad gjora grein á honum, med útvortis vidurkénníngu, en hversu ad kraptur trúarinnar sé ríkur í hjartanu hjá allmorgum, þad sýnist í lífernis háttunum, þegar Gud á ad elska fram yfir alla hluti, þegar náúnganum á til ad géfa hans misgjordir og gjora gott hinum volada, þad sýnist nær holdid á ad krossfesta og í krossburdinum, þegar oll mannlig hjálp er úti. Drottinn var í Cana þegar þetta skédi, þad var lítill bær og liggur hér um þíngmannaleid frá þeirri stóru borg Kapernaum, þar gjordi Jesús þad mikla kraptaverk, er hann snéri vatni í vín, þad var hid fyrsta er hann gjordi í þeim stad; þetta hefir konúngsmadurinn heyrt án efa og því leitar hann Drottins hjálpar, en þó ecki nema til líkhamligrar adstodar, af því hans sonar neyd þreingdi ad honum; en miklu meira lá honum á því, ad brúka þetta kraptaverk sér og sínum til andligrar heilsubótar, því sá er hinn rétti ávortur kraptaverkanna, og sá er tilgángur Drottins, nær hann gjordi þau, annadhvert fyrir sjálfan sig, edur sína postula; en Gud nádi oss, ad vér erum eins lyndir og þessi konúngsmadur var; medan oss lídur vel ad ollu því sem líkhamanum vidvíkur, þá hirdum vér ecki svo mjog um sálina og leitum ei Krists, jafnvel þótt allt hofudid sé sjúkt, allt hjartad veikt, frá hvirfli allt til ilja sé þar ei nema sár, kaun, benjar og þroti; vér leitum hans, segi eg, ef oss brestur nockud af veraldar munum, þegar vér sjúkir erum, þegar oss brestur atvinnu vora, nær vér ofsóktir erum, og ránginding lídum, og vér eigum svo ad gjora, því hann er meistari til ad hjálpa, og vor hjálp kémur frá Drottni, sem skapad hefir himin og jord, en ad leita Guds ríkis og hans réttlætis, þar erum vér svo tregir til, jafnvel þótt þad sé þad eina, sem er ómissandi, því gjordum vér svo, þá mundi oss allt annad tilleggjast, og segid mér, hvad er vorri trú þá betur háttad enn þessa konúngsmanns? hann hefir ad vísu hofdingi verid; nockrir ætla ad hann hafi verid hinn sami og Chúsa, sá ed var ármadur Heródis, hvers kvinna Jóhanna ad sídan eptirfylgdi Christó af Galilea, og þjónadi honum; og er

þeirra gáta ecki ólíklig, því hér stendur um þenna mann sídan, ad hann hafi trúad og allt hans heimafólk; en fyrir því, ad hann var magtarmadur, en um Krist hefir hann ecki ødruvísi meint, heldur enn um einn spámann, svo sem Elíam, Elíseum og adra svoddan, þá vill hann, ad Drottinn komi ofan med sér. Þessi er slikra fugla tegund, ad jafnvel þótt þeim liggi mikid á, vilja þeir láta sig virda framar ødrum mønnum; eins var Jairus, samkundu hofdingi, lyndur, hver ed var sømu borgar madur, hann beiddi Drottinn ad koma med sér, og leggja hønd yfir dóttur sína, svo sem hann gjæti ecki reist hana af daudum fjarlægur, og hefir hann þó án efa heyrt þetta dæmi; en þótt Drottinn léti þad eptir hønum, þá hefir þad ei verid þess vegna, heldur ad hann gjørdi þad mikla kraptaverk í augsýn svo margra, er í fyrstunni dárudu hann. Hversu likt er þetta Naman hinum Sýrlendska, er Elíseus baud hønum ad þvo sig sjøsinnum í ánni Jórdan, 2 Kóng. 5, þá strauk hann burt í reidisvip, og sagdist meint hafa, ad hann mundi hafa komid út til sín, og ákallad nafn Drottins Guds síns; hann leit á virdingar sínar, en ecki á sinn líkþráa kropp; ecki gjørdi svo hin Kananiska, ecki hin blódfallssjúka, ecki hinir blindu, er sátu vid veginn og kølludu: Herra! sonur Davíds, miskunna þú ockur, Matth. 20; þessir beiddu um Christi hjálp, svo sem adra ølmusu, því þeir áttu ei miklum veraldar aud né virdingum ad treysta; og Gud gæfi vér vildum og þeckja þad, ad allir erum vér Drottins þurfamenn. Ecki gat Naman kastad af sér líkþránni med hans mikla gulli og silfri, ecki gat Ezechias konúngur bætt sér heilsuna med allri sinni magt, og ei gat þessi konúngsmadur tekid kølduna frá syni sínum, annars hefdi hann ecki til Kristum komid, en miklu sídur kunnum vér ad auka oss trúna; en trúarveikina orsakar marg opt þad þeckingarleysi, er vér høfum bædi á Gudi og á sjálfum oss; á sjálfum oss í því, ad vér køllum oss ekkért ómáttugt, nær ad óskum gengur, en á Gudi í því, ad vér treystum hønum svo lítid, þegar mannlig hjálp er úti; en hvad er þó madurinn? ein gufa er hann, hver er sést um stundarsakir, en hverfur sídan, segir Jakob. Hvad er víntréd fremur enn ønnur tré? verdur tekid af því efni til nockurs verks? segir Drottinn hjá Ezechíelem 15 Kap; og hvad er madurinn án Guds? einn fauskur, sem til einkis er hæfur, nema ad upphøggvast og í eldi brennast. Konúngurinn af Egyptalandi er madur, og ecki sterkur Gud, hestar þeirra eru hold og ecki andi, segir Drottinn vid sitt fólk, Es. 31, er þeir treystu þessum hofdingja framar enn Gudi sínum; og hvad skyldu þeir þá ætla uppá sjálfa sig, sem lángtum eru minni máttar? en vantraustid á Gudi kémur af því, ad menn reiddu sig ecki uppá hann, þegar vel géck, heldur uppá sjálfa sig, og færdu fórnir fyrir neti sínu. Menn eru óvanir því, ad trúa í voninni, á móti edur framar von, eins og Abraham, Róm. 4; vér viljum sjá eitthvert medal fyrir augunum, ef vér trúa skulum, eins og þessi konúngsmadur; hann beiddi Drottinn ad fara ofan og lækna son sinn; ad sønnu var þar nockur trúarneisti hjá hønum, en mjøg svo veikur; svo erum vér og á stundum skapi farnir, jafnvel þótt vér vel vitum, ad Gud hafi þúsund vegi til ad hjálpa, þá er þad svo sem vér viljum skrifa hinum Alvísa einn máta fyrir, hverninn hann hjálpa skuli; í þurrvidrinu bidjum vér um regn, í regninu um þurk, en ecki svo um Guds blessan; í offsóknunum um fall óvina

vorra; en ecki um Guds adstód á móti þeim; í sjúkdóminum um heilsubót, en ecki svo mjøg um þolinmædi; lángt er frá því, ad eg segi, þad sé illa bedid; því allt skal af Gudi þiggja, en þó á þad ad vera med því móti, ad vér køstum allri vorri áhyggju uppá Drottinn, fulloruggir þess, ad hann muni því vel til vegar koma; en vér verdum óþolinmódir á stundum, ef vér ecki strax bænheyrdir verdum, og þad svo mjøg, ad oss verdur lífid leidt eins og Elíæ, eins og Job, er hann sagdi, Job. 3: því géfur Gud ljósid hinum mótlætta, og lífid þeim, sem eru ángurfullir, til hverra daudinn ei kémur, þótt þeir bídi eptir hønum svo sem huldum féssjód? þvílík ord og hugsanir pressar mótlætid optliga út af þeim, sem jafnvel hafa morgum kénnt og styrkt hinar veiku hendurnar, eins og Job, en þeim verdur réttiliga svarad med ordum Eliphas af Theman, er hann sagdi vid þenna Guds ástvin: mun hinn daudligi vera réttlátari enn Gud? mun madurinn vera hreinni enn hans skapari? vér erum hans verk, því moglar þá leirkérid á móti þeim, sem gjordi þad? Hvar fyrir eckért er annad rád í mótgánginum, born mín! enn ad halda stødugt áfram í bæninni, því komandi mun hann koma og ecki tefja; svo gjordi þessi konúngsmadur, þó trúin væri veik, þá gaf hann samt ecki upp ad bidja; Drottinn svaradi hønum ad sonnu ecki af, en þó í hardara lagi, ecki ad sídur bidur hann nærri somu ordum, segjandi: Herra! far þú ofan ádur sonur minn andast; og má sjá, ad hans trú hefir eblst vid þau ord, er Kristur taladi. Látum oss ei fara midur enn þessum manni; ei vissi hann, ad Jesús var Messías, heldur ætladi, hann mundi vera Guds madur nockur, líkur spámonnunum, sem ádur er sagt; Jesú lærisveinar voru ei sannfródir um hans persónu í þann tíma, auk heldur þessi ókénndi madur; en vér høfum heyrt svo morg tákn og stórmerki eptir hønum, vér þeckjum, ad hann er aptur til himins uppfarinn, og hefir monnunum gáfur géfid. Ecki þarf Gud kraptaverkin til þess, ad hjálpa oss, þau eru gjørd fyrir hina vantrúudu, segir Pálus; en vér trúum, og segjumst trúa; því er þá trú vor svo veik á stundum, ad vér trúum ei nema vér tokum á, eins og þessir Galílei, er ecki trúdu, nema þeir sæu teikn og stórmerki, og strax, sem vér ei finnum til bænheyrslunnar í líkhamligum efnum, þá kollum vér oss yfirgéfna? Vantrúin er svo megn, ad hún gjørir almætti Guds vanmáttugt (ef svo mætti ad ordi komast), því hún metur Guds krapt eptir smámunum sínum; þar yfir klagar Drottinn, Zach. 8, segjandi: af því, ad þad er furdanligt í augum þessa fólks, skyldi þad þá vera furdanligt í mínum augum? Vitum vér ecki, ad þess nær vér erum Gudi, þess meiri høfum vér smeck eptirkomandi aldar, en nú erum vér hønum aldrei nær, enn í krossburdinum, ef vér berum Christi ok réttiliga; segid mér: gjørir Gud þá illa vid oss, ad hann svarar oss útaf á stundum, nær vér bidjum um þetta tímanliga, til þess ad auka oss trúna, og festa hjarta vort vid þad eylífa, sem vér eigum lengst vid ad búa? Þegar Drottinn nú svaradi þessum manni med fullri bænheyrslu, þá segir textinn: og madurinn trúdi þeim ordum, er Jesús sagdi hønum, og géck þadan; svo eblist nú trúa hans, er skommu ádur var lítt trúandi; hann rádgadist ecki um vid hold og blód, þegar hann hafdi fengid trúna, heldur reiddi sig einfaldliga og med fullu trausti uppá hans ord, er hann þó ecki þeckti ad fullu, og varla meir, enn hann heyrt hafdi annadhvert sjálfur, edur af odrum, sem voru í Jerúsalem á hátídardeginum; og því er ecki

ad undra, þótt Guds börn treysti honum, hverjum hann í sínu ordi er fyrir augunum afmáladur, hverrá kraptur hann er midt í hörmúngunum, ofsóknunum, ángistinni, þvi þá þau veik eru, megna þau alla hluti fyrir hann, sem þau máttug gjörir, eins og Páls. Þegar konúngsmadur þessi fyrst trúdi, þá flýtti hann sér ecki heim ad vitja um son sinn, þar af má marka trú hans; þad var um sjöundu stund, ad hann skildi vid Jesúm, þad svarar litlum tíma eptir hádegi hjá oss, og ei kom hann heim fyrr enn annars dags eptir; en vegurinn er ei lengri enn ádur er sagt; eins eru og þeir lyndir, sem til fulls er bygdir á þann hyrníngar stein í Zíon, Es. 28, Jesúm Christum, þeir flýta sér ecki mjög, segir Spámadurinn, þeir hlaupa ecki med þjófnum til ad stela, ecki taka þeir til fánýtra ráda, eins og Achas, Es. 7, ei gjöra þeir samband vid daudann, né sáttmál vid helvítid med hinum gudlausa, Esa. 28, heldur bída þeir eptir Drottni, styrkja huga sinn og eignast sálir sínar í þolinmædi, Lúc. 21, og sá ed sér tennur þetta hugarfar, í honum er trúin fullvarin, og Kristur ad fullu myndadur; og hvert skylda eg heldur flýta mér, Drottinn! ef þú værir reidur? þótt eg upphefdi mig med Edom, eins og örnin, og byggi mér hreidur medal stjarnanna, þá mundir þú kasta mér ofan þadan, Obad. v. 4; og hvert vilja þeir elta mig, nær þú ert nádugur, nema ad þínum fótum, hverra skör ad jördin er, og allar þjódirnar á henni fyrir þér svo sem vatnsdropi í ausu; þar vil eg fullörruggur búa, þar vil eg hæda ad öllum þínum og mínum óvinum, þar vil eg Drottins bída, og vardveita hans vegu, þá mun hann upphefja mig; honum sé lof, dýrd, heidur ad eylífu, amen! Svo er nú úttalad um veikleika trúarinnar og hennar efling; eptirfylgir hid sídara, er eg hét um ad tala.

Gudspjallamadurinn segir skömmu ádur enn textinn byrjar, ad Jesús hafi farid burt í Galileam, þvi hann hafi sjálfur vitnad, ad spámadur hefdi ei virdíngu í sínu födurlandi; margir halda, ad þar med sé Nazareth meint, sem var fósturjörd Drottins, og svo er hún kollud hjá Mattheum, 15 Kap.; en þessi borg var og svo í Galilea, þvi getur þad eins vel Júdea edur Gydingaland verid, hvar hann fæddur var; en hvenninn sem þvi er varid, þá reisti hann fram hjá hinni vantrúudu Nazareth í þetta sinn, um hverja Mattheus sídan skrifar, ad hann hafi ei gjört þar mörg kraptaverk, sökum þeirra trúarleysu, og ferdadist til Kana, hver ed lá í þeim parti landsins, er nefndist Galilea heidingjanna, þar lá og Kapernaum, er var hin frídasta borg af þeim tín stödum; þetta land bygdu margir heidingjar, þar voru Tyrus og Sidon, þadan var hin Kananiska, er þreytti vid Drottinn; í Kapernaum var hundradshöfdinginn, hvers trú hann svo mjög hrósadi. Þetta kémur mér til ad prísa hans födurliga gjæsku í því, ad snemma tók hann til þess, blessadur! ad líta til vor heidingjanna, jafnvel þótt hann sérilagi væri sendur til fortapadra sauda af húsi Israels; ecki er ad efa, ad þau mörgu kraptaverk, er hann gjördi í Kapernaum, er nefndist hans borg, þau hafa snúid mörgum heidingja á lífsins veg. En lítum nú til vor, kristnir menn! smá voru upptök kristnibodsins hjá oss í fyrstunni, og ecki var ljúfliga á móti tekid þessari Guds gjöf; vor kristinndómur var og svo mjög í veikleika fram eptir öldunum, þó höfum vér, sem nú lifum, og svo fedur og forfedur vorir til

þess fundið, að það er satt, sem Drottinn segir í eptirlíkingunni, Matth. 23, að himnaríki sé líkt mustarðskorninu, hvert að einn tók og sáði í akri sínum, hvert að er hið minnsta af sæðunum; en þegar það vex upp, er það hið stærsta af kálgrösunum, og verður að einni eyk, svo að fuglar himinsins búa sér hreiður í greinum þess; svo hefir nú Guð eblt kristiliga trú hjá oss, sem í fyrstunni ei vorum nema lítið sæði, því ei kunnum vér að neita því, að ei búi Christi orð ríkugliga vor á meðal. Vér höfum heyrt hans kénningar, hans kraptaverk, hans pínu og dauða, hans upprisu og himnafor, svo að Jesús Christus er oss fyrir augum afmálaður krossfestur á meðal vor, ei síður enn þeim í Galatía; Guð gjæfi, að vor kristinndómur þar eptir auglýsti sig í trúarinnar ávöxtum og kjærleikans verkum, svo vér þecktum og fyndum til, að Guðs ríki væri inni hjá oss! menn heyra ecki, að Drottinn hafi staðnæmst í neinni af Galileæ borgum, fyrr enn hann kom til Kana; þar hafði hann áður gjört það mikla kraptaverk, er hann snéri vatni í vín, svo sem hér að framan er umgétið; án efa til að reyna, hvern ávöxt að bæjarmenn hefðu fært þar af, og hvað þeim hefði í trúnni framfarið; en það má merkja af hans svari við konúngsmanninn, að hann ei hafi fundið fyrir sér allt að óskum, því sagði hann: nema þér sjáið tákn og stórmerki, þá trúið þér ecki; hann talar ecki til hans alleina, heldur til allra þeirra, sem nálægir voru, svo sem bendandi til þess, að jafnvel þótt þeir meðtæki hann vegna kraptaverkanna, svo sem Guðspjallamaðurinn segir, þá næðu þau samt ecki því máli, hvar fyrir þau gjörð voru, sem var, að trúa það hann væri sá, sem koma skyldi, hvarfyrir hann og vísaði Jóhanni, eður réttara að segja, Jóhannis lærisveinum til þeirra. Þanninn breitir Guðs föðurlig gjæska einninn við oss, til að vekja í oss trúna og aðrar kristiligar dygðir; hvað optliga straffar hann í oss vantrúna, bænarleysið, ávartarleysið, og óþolinmæðina, þegar hann talar við oss í sínu heilaga orði? vel sé þeim, sem ljá því eyrun til nockurrar eptirtecktar og umbótar líferninsins! en Guð náði, að það vill ei alltíð á eptirfylgja! Vér heyrum Guðs orð með leiðindum á stundum, eins og Israels synir átu manna á eyðimörkinni, og því verður oss svo fátt til ráða í ángistinni, jafnvel þótt hún sé það verkfærið, með hverju að Guð umskér þau óumskornu eyrun og hjörtun, sem ecki á annann veg heyra né trúa vilja. Ecki snérist Ephraim til Guðs, fyrr enn hann var tiptaður, svo sem lífaður kálfur, Jer. 31; ecki léði Manasses honum eyrun, fyrr enn hann var beigður í þúngum járnviðjum; ecki hlýðnaðist Júða honum, fyrr enn hann lærði það af ánauðinni í Babýlon, og ecki mundi þessi konúngsmaður hafa skipast við orð Drottins, nema hans sonur hefði legið dauðsjúkur í Kapernaum; svo eblir nú Drottinn trúna í krossburðinum, og er það mála sannast, að það, sem ómögnligt er fyrir mönnum, það er mögnligt fyrir Guði. Þeim, sem án Guðs eru í heiminum, þeim er mótlætið hin mesta orsök til hugarvíls, það tekur allan dug úr þeim, sem ecki Guði treysta, en hann, sem reiðir sig uppá Guð, hann lætur Drottinn vera sitt hjartans traust og hlutskipti, þótt að líf og sál vanmegnist; þess gétur Jakob, í hans pistils 1 Kap., segjandi: haldið það fyrir hinn mesta fögnuð, bræður mínir! svo opt sem þér ratið í ýmisligar freistingar, vitandi það, að reynsla yðar trúar verkar þolinmæðina; hvarfyrir verkar hún þá þolinmæðina? Því að svo lengi sem þar er einn trúarneisti í mannsins hjarta, þá er hann aldrei án Guðs,

hversu litill sem hann er, en Guds kraptur er aldrei litill, þó hann búi í litlu, þessvegna fullkomnast hann í breiskleikanum, sagdi hann sjálfur við Pál; þarfyrir skrifar sá Gudsmadur svo konúngliga hér um til Rómverja, 5 Kap: vér hrósum oss af hörmúngum, segir hann, vitandi ad hörmúngin verkar þolinmædi, en þolinmædin reynsluna, en reynslan vonina, en vonin lætur ei til skammar verda, þvíad elska Guds er úthellt í hjörtum vorum fyrir H. Anda, sem oss er géfinn. Hverninn verkar nú hörmúngin þolinmædina? þvíad hvar engin hörmúng er, þar orkar ecki á þolgjædid; því verkar þolinmædin reynsluna? um Ezechiam konúng stendur skrifad, 2 Kronik. 32, ad Gud hafi freistad hans, svo ad uppskátt yrdi hvad hann í sinni hefdi, ecki fyrir því, ad Gud vissi þad ecki, því hvar fyrir skyldi hann ecki vita hvad med manninum býr, sem manninn skapad hefir? heldur ad hann reyndi sjálfan sig, hvad mikla krapta hann hefdi þegid til ad bera Guds álag, ad hans trú og von eldldist þess meir framvegis; og þanninn verkar þolinmædin reynsluna, og reynslan vonina, þvíad elska Guds er úthellt í hjörtum vorum; vér lídum, vér freistumst, vér þolum, og trúum þó í öllu þessu, þvíad vér elskum hann, sem reynir oss, og vitum, ad hvern þann son, sem hann elskar, þann agar hann. Guds sonur var svo yfirkominn í píslunum, ad hann beiddi, ad hinn súri reidinnar kaleikur mætti frá sér takast, ef þad væri Födursins vilji, og þó var honum elskan svo megn til vor syndugra, ad hann þreytti vid daudann, og gaf ecki upp, fyrr enn þad var fullkomnad; hér med hefir hann þad afrekad oss, ad vér hann elskum, allir þeir, sem á hans nafn réttiliga trúa, þvíad í því er kjærleikurinn, ecki ad vér elskudum Gud, heldur ad sjálfur Gud oss elskadi, segir Jóhannes, 1 Jóh. 4; því skyldi þá ecki elskan til hans vera svo rík í oss, ad ver lídum þad med trú og þolinmædi, sem hann á oss leggur, til þess ad verda honum líkir í ángistinni, svo vér med honum fagna megum í dýrdinni? Þegar Drottinn hafdi nú svarad þessum manni nockud hardliga, og hann gaf þó ecki upp ad bidja, jafnvel þótt þad væri í veikleika, þá vill hann, blessadur! ecki útslockva þenna littloganda hörkveik, heldur segir hann: far þú! sonur þinn lifir; þad ord, sem í textanum stendur, gétur og merkt: hann lifir heill; hann, sem vissi hvad med manninum bjó, hann þeckti, ad ei mundi þessi madur svo þolinmódur edur trúarsterkur svo sem hin Kananiska, því tefur hann ecki framar fyrir honum. Merk hér þad, kristinn madur! ad Drottinn veit tíma og stundir, nær mál er ad hjálpa, því freistar hann einkis yfir megn fram, svo ad trúin þrotni ecki; fyrir því, jafnvel þótt ecki þykist þú géta borid meira á stundum, þá vit þó, ad hans stund er enn þá ecki komin, sem ad hefir tíma og hentugleika í sinni hendi, Act, 1; bíd því stodugliga eptir Drottni, þá mun han hneigja sitt eyra til þíns ákalls, Ps. 40. Eckért sýniligt medal sá þessi konúngsmadur til þess, ad barni sínu mundi hólpid verda, og þad brást honum, er hann vonadi helzt eptir, sem var, ad Drottinn mundi fylgjast ofan med honum, þó trúdi hann þessum ordum, er Jesús sagdi: Sælir eru þeir, sem ecki sjá og trúa þó, sagdi Drottinn vid Thómam, af því hann ei vildi trúa, nema hann tæki á honum; vér köllum þá sæla, er kraptaverkin sáu, en hann kallar oss enn sælli, er trúum á hann án þess, ad vér sjáum þau. Ecki vildu teiknin alltíd þess orka hjá Gydingum, ad þeir snéruft og urdu hólpnir; þeir spurdu: hvert teikn sýnir þú, ad þér leyfist þetta? þegar hann rak út þá, er seldu og

keyptu í músterinu, og hann gjørdi svo mørg teikn á medal þeirra; þeir leitudu af honum eptir teikni af himni, þegar hann hafdi útrekid Djøful þann, er dumbi var, Lúc, 11, eins og þad væri ecki í sjálfu sér nógu berligt teikn; hann formælti þeim óþacklátu borgum, Córazin og Betsaida, hvar hann hafdi gjort hin flestu teikn, og henni, sem jafnvel allt til himins var upphafin, Lúc. 10, þessari sømu Kapernaum, er hér gétur um í gudspjallinu, en margan hefir hann leidt á lífsins veg fyrir einsamlan ordsins krapt, og H. Anda, er verkar þar í, hvers vér og notid høfum, sem ecki sjáum og trúum þó. Ad sønnu eru kraptaverkin til þess gjørd, ad efla kristiliga trú; þad sjáum vér berliga af þessu dæmi, sem nú er høndlad um; þessi madur kom til Jesúm, af því hann heyrt hafdi þad, sem gjørdist í Cana og annarstadar, en ecki í þeirri meiningu í fyrstunni, ad læra kristinndóminn af hønum, eins og Nicódemus, en þó trúdi hann þeim ordum, er Jesús sagdi hønum í líkhamligum efnum, um bata sonar síns, en sídan, er hann féck ad reyna þad er hann trúad hafdi, þá segir textinn, ad hann trúad hafi og allt hans heimafólk; med hverri trú? ecki ad hann væri einn almenniligur spámadur, heldur Messías og frelsari heimsins, því svo merkir þetta ord: ad trúa, optliga í ritningunni; þetta dásemdarverk, var ecki heldur ídjulaust; þad kom Jairó til ad bidja um lífgjøf dóttur sinnar, þad leiddi hundradshøfdingjann til ad leita hjálpar sínum daudsjúka þjón; vér høfum og þessi undur heyrt, og mørg ønnur fleiri, látum þau svo styrkja hjarta vort í trúnni, ad aldrei vantreystum vér hønum, sem er svo vís, svo gódgjarn og máttugur, hvad sem oss kann til handa ad bera, heldur gledjumst, svo sem Pétur oss segir, ad vér hryggdir verdum um litinn tíma, ef þørf gjørist, med ýmislegum freistingum, svo ad reynsla trúar vorrar verdi fundin miklu dýrmætari enn gullsins, hvert ed forgengur, og verdur þó í eldi reynt, til lofs, heidurs og dýrdar, þegar Jesús Christus verdur opinberadur, hvern vér elskum, en sjáum þó ei, hvern vér nú ecki sjáandi, en þó trúandi á hann, gledjumst med ómrædiligum og dýrdligum føgnudi, berandi úr bítum verdlaun trúar vorrar, hvert ad er sáluhjálpin; hennar njótandi ad vera unni oss Drottinn allsherjar, konúngur eylífrar dýrdar, fyrir Jesúm Christum, amen!

Tuttugasta og Annann Sunnudag eptir Trinitatis.

Gudspjallid, Matth. 22 Kap.

Og Jesús sagdi til sinna lærisveina: himnaríki er líkt vid einn konúng, sem reikna vildi vid þjóna sína; og er hann tók til ad reikna, kom einn fyrir hann, sá ed hønum var skyldugur um tíu þúsund punda; en þá hann hafdi þad eigi til, sem hann skyldi gjalda, skipadi herrann ad selja hann, hans húsfreyu og svo børnin, og allt þad hann ætti, og borga þar med. En sá þjón féll fram, tilbad hann og sagdi: haf þolinmædi vid mig, allt skal eg þér gjalda; en herrann sá aumur á þeim þjón, og lét hann lausan, og gaf hønum upp alla skuldina. En þá hann géck út,

fann hann einn af sínum samlagsþjonum, sá ed hønum átti ad gjalda hundrad penínga; þann sama handtók hann, greip fyrir kverkar hønum, og sagdi; gjald þad þú ert mér skyldugur! Og hans samlagsþjón féll fram til fóta hans, bad hann og sagdi: haf þolinmædi vid mig, því allt skal eg gjalda þér; en hann vildi ecki, heldur fór burt, og lét hann í díblyssu, þángad til hann hafdi borgad sína skuld. En sem hans samþjónar sáu hvad skédi, urdu þeir mjøg hryggvir vid, komu og kunngjørdu sínum herra allt hvad ed gjørst hafdi; þá kalladi hans herra á hann, og sagdi til hans: þú illur þjón! alla þá skuld gaf ég þér upp, af því þú badst mig; hvørt byrjadi þér þá ecki miskunsømum ad vera vid þinn samlagsþjón, líka sem þad eg var þér miskunsamur? og hans herra vard reidur, og ofurseldi hann kvølurunum, þángad til hann hafdi borgad allt þad hann var hønum skyldugur. Svo mun og minn himneskur Fadir gjøra vid ydur, ef ad hvør ydar sem einn fyrirgéfur ecki út af hjarta sínum bródur hans mísgjørdir.

Exordium.

Þad er skrifad um Augustum keysara, ad þá þar eitt sinn dó einn riddari, sem lét svo miklar skuldir eptir sig, ad hans arfur vannst hvergi nærri til lúkníngar; þá hafi keysarinn bodid, ad kaupa sæng hans til handa sér, þvíad umhyggja stjórnarinnar hélt voku fyrir hønum optliga, teiknandi þar med, ad sá madur mundi svefnsæll verid hafa, er hann gat þó nockurn tíma sofid, svo miklum skuldum vafinn; því hann sem til láns tekur meir, enn hann fær goldid, hann hefir frelsid selt, og er þræll hins, sem hann skuldbundinn er; þess gétur hinn Visi, er hann segir: sá ed byggir sitt hús med annars fé, hann er líkur þeim, er safnar steinum ad grøf sinni, Sýr. 21; en þrællinn hefir engar nádir, nema þær, sem hans lávardur vill hønum eptirláta. Hvernig sem því er nú háttad vor á medal, þá tekur þad yfir, ad vera ókvittur vid hinn stóra himins og jardar Konúng, sem ecki þarf ad bida votta ad skuld sinni, ecki sækja hana med løgum, ecki mørg umsvif hafa til atfarar, heldur kann ad varpa lífi og sálu í eylífan eld, nær hønum þóknast; því veit eg ecki, hverninn sá kann ad hafa nockra ró edur hvild, er veit sig ókvittann vid slíkan herra, svo sem skáldid segir: hver vill vænta sér værd og frid, vera ósáttur þó vid Gud? en þad eru þó állir þeir, er ei vilja tilgéfa sínum bródur hans misgjørdir, svo sem oss í þessa dags evangélió berliga kénnt verdur, af hverju vér tvennt hugleida viljum: 1) hvad mikid og hverninn Gud oss fyrirgéfi; 2) hvad mikid og hverninn vér eigum náúnganum ad fyrirgéfa; hjálpa oss í þessu gudhrædslunnar eyrendi, nádugi Fadir! fyrir hann, sem hefir betalad allar vorar sektir, þinn Son, Jesúm Christum, amen!

Utleggíngin.

Hversu mikid ad Gud oss fyrirgéfi verdur ecki fullsagt; ef nockur vissi, hvad opt hann syndgadi, þá mætti hann kannské nærri géta hvad mikid hønum tilgéfid væri; en David kallar þad ómøguligt, er hann segir: hver skilur hvad opt hann syndgar? þó viljum vér nú fyrst hugleida, hvilíkan rétt Gud hefir til vor; miklu er hann stærri enn sá, er vér eigum yfir vorum vinnudýrum, því ecki høfum vér skapad þau, en hann hefir gjort oss,

segir Davíð, Ps. 100, og þegar vér höfdum skotist undir Andskotann, og vorum í hans valdi, þá hefir hann endurleyst oss, því þér erud verdi keyptir, segir Páluss, 1 Cor. 6 ecki med forgengiligum hlutum, gulli og silfri, heldur med Jesú Christi saklausu dýrmæta blódi, hver ed hefir gefid sig lausnargjald fyrir alla; og þegar vér svo endurleystir vorum, hefir hann helgad oss, því Guds andi hefir kallad oss í hans víngard, fyrst í skírninni, sídan dagliga í ordinu og sakramentunum, svo vér erum ecki vorir eigin, svo sem Páll ad ordi kémst; og þad er rétt til vor talad, sem Drottinn sagdi vid sitt fólk, Es. 44: þú ert minn þræll, Israel! eg hefi frelsad þig. En til hvers erum vér þá skapadir, frelsadir og kalladir? ecki til ad vera idjulausir, heldur til ad erfida, en allra sízt til ad skémma edur spilla hans akri; öllum af oss hefir hann sitt pund í hendur fengid, sumum meira, sumum minna, en allir hafa nóg, þegar kémur ad reikningskapar deginum. Þjón þessi var skyldugur konúnginum 10 þúsund punda, þad eru 60 sinnum hundrad þúsund krónur; þetta var engin smá skuld; en þó er þad meira, sem Gud hefir oss lánad, sem er líkhami og sál, hver Gud sköp í öndverdu, eptir sinni mynd, hver hann endurskóp fyrir síns Sonar blód í heilagri vatnslaug, hver og dagliga eiga fyrir H. Anda ad endurnýast eptir hans mynd, sem þau skapad hefir; en gétum vér nú svarad Gudi þessari sinnu dýrmætu sképnu jafngódri? lángt er frá því, ef vér njótum oss ei fulltýngis; hefdum vér útaf dáid vid skírnarsáinn, þá vorum vér svo ad kalla jafngódir, en hversu opt hefir nú slest uppá vort skírnarklædi sídan? Líkhaminn er hinn ódæbri partur vors skapnadar, þó eru bædi sálin og hann med Guds blódi endurleyst; hendurnar áttum vér ad brúka til ad erfida, margur hefir lagt þær saman med hinum lata til ad hjálpa náúnganum, en sumir hafa útrétt þær til ad meida hann; augun til ad sjá annmur á þeim volndu Guds; margur hefir stúngid þau út, þegar oss hefir géfist orsök þar til, en ecki þegar þau hafa hneixlad oss; eyrun eru oss géfin til ad heyra Guds ord; þeim læsa menn fyrir því optliga, en ljúka þeim upp fyrir hégómanum, sumir fyrir skammarligum ordrædum og fiblsligu hjali; munn og túngu höfum vér þegid til ad lofa Gud, og ad hjálpa náúnganum, til ad tala máli eckjunnar, hins fódurlausa og hins undirþryckta; ó, vor Gud! vertu nádugur; hvad margra þúsund punda skuld ad þetta verdi, má ráda ecki einasta af tregleikanum til bænarinnar og lofgjördarinnar, heldur af svo margri vanbrúkun túngunnar, gudlasti, róg, lýgi, svardögum, bakmælgi og allri þeirri óhæfu, er spilling náttúrunnar leikur sér ad svo sem odru tabli; ad eg fái mér ecki til orda, hversu illa vér höndlum med þessa tjaldbúd sálarinnar, þar vér brjótum optliga nidur þad Guds musteri med óhóffsamri og óskickanligri umgengni; og ef þar nú fellur þvilíkur ávortur af líkhamanum, hverjum vér aldrei svarad fáum, meir enn þjón þessi sínum 10 þúsund pundum, hvad mun þá ecki af sálunni falla? Höfum vér brúkad tilhneigingarnar til ad elska Gud og óttast hann, viljann til ad stunda þad hönum likar, skynsemina til ad æfa sig í því, sem vors Fódurs er? og ecki miklu heldur á móti hönum, en hver ödrum til skada, og Fjandanum til þjónustu. O, vei! ó vei! hversu djúpt erum vér þá socknir nidur í afgrunn skuldanna, og væri þó allt gódra gjalda vert, nema ad vér afrræktum þann féssjód, er oss er bodinn af einskjærri nád, til ad bæta allt þetta fullum bótum, og förum illa med sjálft lausnargjaldid, þad er Jesú dýrmæta blód, sem

hreinsar oss af öllum vorum syndum. Oss er vitanligt, ad i heilogu altarisins sakraments verda þeim öllum skuldirnir uppgéfnar, er þad verdugliga medtaka; en hvad segir Páluᵹ um hina? segir hann ecki, ad þeir eti og drecki sjálfum sér dóm? þad er fordæmingu; og segid mér þá, ad hverju mun þeim gagna sáttmálans blód, er halda þad svo almenniligt, og troda Guds Son undir fótunum? vér vitum, ad Heilagur Andi upplýsir oss og helgar med sínum ástgjofum, hann leidir þá i allan sannleika, er sér láta stjórna af honum, hann er pantur arfleifdar vorrar; en hversu opt hofum vér nú mótstadid honum? hvad tídt hofum vér hryggt hann? hvad þrásinnum hofum vér nú slockt hann med vísvitandi mótgjordum og bodordabrotum i gégn Gudi, og legid i þeim ecki allitinn tíma, á stundum þvért á móti samvitskunni, svo vér hofum mist nádina, og hefdum hana ad fullu mist, nema Guds fodurlig gjæska hefdi runnid á móti oss fortopudum sonum? Og af þessu, sem nú er sagt, sem þó er engan veginn hálfsagt, þá kann hvers eins sannydrandi manns hjarta ad dæma, hversu mikid ad Gud honum dagliga tilgéfr; en hverjum tilgéfur hann þá, edur hverja atferd brúkar hann i því? þad sýnir oss textinn: hann reiknast vid þjóna sína; svo gjorir hann vid oss, hann kallar oss til reikningsskapar, ad standa skil á ordum, gjordum og hugrenningum; svo kalladi Guds sjálfur Adam, er hann syndgast hafdi; svo kalladi hann Ninive borgarmenn fyrir Jónam; svo stefndi hann Davíd til reikningskapar fyrir Nathan spámann, svo stefndi hann ollu fólki á holdtekju dogum Drottins med prédikun Jóhannis skírara; svo stefnir hann oss enn i dag af munni sinna þénara, þeir hafa hans krofu i hondunum, þad eru hans tíu laga bodord, vor medkénning er skrifud i bók vorrar samvitsku; hver sem þetta tvennt samanber, hann mun finna, ad hann ecki einasta er 10 þúsund punda skyldugur, heldur og svo mikid á móti hverju bodordi af þeim tíu, er vér áttum upp ad fylla. En þótt menn heyri þetta nú svo opt, þá eru þó ecki allir svo ljúfir á, ad kannast vid skuldina, og enn sídur ad gjalda, því þad er ei til, er gjalda skal, hjá sjálfum oss; vid svoddan skuldaþrjóta brúkar hinn réttláti Konúngur svo sem nockurskonar hardrædi, og skipar ad selja þá, þeirra konur og born, og allt hvad þeir eiga; svo seldi Gud sitt fólk Israel, nær þeir voru honum þverbrotnir; þar um spáir Móses, segjandi, Devt. 32: hverninn eltir einn madur þúsund Israels menn, og tveir reka 10 þúsund á flótta? mun þad ei þess vegna, ad þeirra Gud hefir selt þá? þar um kvartar Davíd, segjandi, Ps. 44: þú hefir selt þitt fólk fyrir eckért, og ei ábatast af þeirra verdi; svo selur hann þá enn i dag, sem ei vilja skipast vid hans þénara aminningar, þegar hann leggur á þá krossinn, tekur af heim heilsuna, þeirra kvinnum og bornum, sem lánga af þeirra sálu, eins og Benjamins af Jakobs, sviptir þá tímanligri blessan, edur géfur þá i vald óvina sinna, ad ei skuli þeir verda ofurseldir i frálcitt sinni, eins og Pharaó, Achab og Jeróbóam, sem var seldur til ad gjora illt, hverja hann hafdi þó ádur fyrir sig kallad, og er þad stór Drottins nád, ad hann breitir þannig vid syndarann, edur enn hann hefir uppfyllt mælir syndanna. Þegar nú svo ber vid, þá trúi eg flestum komi til hugar ad tísta eins og trana og kurra eins og dúfan, og ad bidja med þessum auma þjón: haf þolinmædi vid mig, allt skal eg þér gjalda; Gud gjæfi, ad sá þánki

væri stødugri hjá oss, enn hann var hjá honum! En hvad skulum vér þá gjalda? hvad á snaudur fyrir ad géfa? þótt vér lifdum engla lifnadi úr því vér snérumst til Guds, þá ættum vér ad játa: ónýtir þjónar erum vér, aukheldur ad vér fáum hina minnstu synd afplánad af oss til. Þetta er huggunin alleina, ad Herrann sá aumur á þeim þjón, og gaf honum upp alla skuldina; í uppgjöfinni er øll lúkningin, í miskunseminni øll fullnægjan, í Christi forlíkun øll fridþægingin; en er hún þá aldeilis géfins? ad sönnu ad voru leiti, en dýrt hefir hún kostad vorn Borgunarmann, því hann gaf sitt líf út fyrir sína saudi, Jóh. 10. Minn herra, Jesú! eg hýra til þess, er Drottinn segir fyrir munn Esaiæ, 13 Kap., um þær hørmúngar, er Kaldei mundu lída af þeim Medis og Persis: eg skal þad gjøra, ad einn daudligur skal verda dýrmætari enn hid bezta gull, teiknandi þar med, hvílíkur ad verda mundi grimmleiki óvinanna, ad líf mannsins mundi ei falt verda fyrir nockurt verd; en hvad var aumt mannkyn þess, minn Drottinn! ad þad mætti ei endurleysa, nema med þínu blódi? ó, Gud! svo mikil var brædi Fødursins, svo mikid hans réttlæti, svo mikil stærd syndarinnar, ad hin minnsta yfirsjón vard ei leyst med allrar veraldarinnar aud, og svo dýrmæt var þessi sképna, sem í øndverdu var eptir Gudi skøpud, þarfyrir bar veraldarinnar Skapari veraldarinnar syndir, og má hér medal annara af stærd lausnargjaldsins marka þýngd skuldarinnar, sem upp er géfin. Þegar syndarinn nú svo framkémur fyrir nádarstólinn med ángrudu hjarta, í krapti Jesú forþénustu, þá er honum uppgjöfin vís, því hvar sem ad syndin yfirgnæfir, þar yfirgnæfir þó nádin miklu framar. En hvílík uppgjöf? hann gaf honum upp alla skuldina, segir textinn; svo fer nú Gud ad tilgéfa misgjørdina, þegar hann er fridstilltur, því brúkar ritníngin þessa ordsháttu, ad hann kasti vorum syndum í háfsins djúp, og vilji þeirra ecki ad eylífu minnast: ad hann gjøri oss þær svo fjærlægar, sem austrid er vestrinu. Hvad segir þú, Drottinn minn! er þú talar um, hversu lítid fórnirnar gildi í þínu augliti, Esa. 40: fjallid Líbanus mundi ecki duga til ad brenna, og øll þess dýr mundu ei hrockva til brennifórna; en þú, vor Gud! sem allt þetta nægir ecki, þú lætur þér nægjast med ydrandi manns tár, þau slockva eld þinnar reidi, þau degja þad stálid af nordrinu, þau leggja bønd á hann, sem Djøfullinn bundid hefir; þú, fyrir hverjum ad þjódirnar eru ecki meir enn vatnsdropi í ausu, og svo sem duft í metaskálum, þú ert ánægdur med einn harmþrúnginn og sunduckrnosadan anda; hvarfyrir? ecki fyrir vorrar ydrunar skuld, sem ad jafnvel er synd af vorri álfu, heldur fyrir Jesú blód, hvert ed tengist vid syndarans tár í metaskálinni á móts vid þitt réttlæti. Þegar Drottinn brixlar Jerúsalem um sína vanrækt og þeckíngarleysi, þá segir hann hjá Esaiam, 50 Kap: hvar er sú skilnadarskrá, er eg gaf ydar módur? edur hver er sá af mínum kaupanautum, er eg hefi selt ydur? sjá, þér erud fyrir ydar ránglætíngar seldir, og søkum fráhvarfs ydar módur er hún eins látin; og þó segir hin eylífa Gjæska fyrir munn sama spámanns: talid þad, sem Jerúsalem er þóknanligt, og prédikid henni, ad hennar ákvardadur tími sé uppfylltur, hennar ránglæti sé betalad, hún hafi fengid tvøfaldt af hendi Drottins fyrir allar hennar syndir; þessi allra huggunarsamligustu ord eru svo sem inngángur til spádómsins um hinn fyrsta nýa testamentisins ydranar prédikara, Jóhannem skírara. Ó, minn herra, Jesú! hver hefir þad gjaldid lokid?

hver? nema þú Guð, hver eð í voru holdi líðandi hefir oss tvöfaldan féssjóð afrekað, sem er, fyrirgéfníngu syndanna og eylíft líf; þessi er auður þíns ríkis í öllu evangélíó, hverjum þú, Konúngur dýrðarinnar af einskjærri náð útbítir þegnum þínum. Nær vér heyrum Mósem krefja oss skulda þeirra, er vér eigum Guði að gjalda, þá moglar holdið, það gengur honum ekki betur hjá því, heldur enn hjá sínum eigin í eyðimörkunni, það vill láta tala það, sem því er þóknanligt; en hasta þú á það, Drottinn! svo það þegi, straffa það, svo það hræri sig ekki, ógna því, þvínga það, svo því svíði, en tala síðan það, sem Jerúsalem er þóknanligt, sem er, að oss sé öll skuldin uppgéfin, og lát oss ekki safna þeim síðan; og er það svo úttalað um hið fyrra, eptirfylgir hið síðara með fáum orðum að hugleiða.

Textinn segir: en þá hann gékk út, hitti hann einn af sínum samlagsþjónum, er honum átti að gjalda 100 peninga, þann sama handtók hann, greip fyrir kverkar honum og sagði: gjald það þú ert mér skyldugur. Ekki efast eg um, að þessi vondi þjón hefir næsta bljúgur, hræddur og skjálfandi verið, þegar hann stóð frammi fyrir konúnginum, og heyrði, að þar átti að selja hann sjálfan, kvinnu hans og börn, og allt hvað hann átti; en þessi auðmýkt varði ekki lengi, strax sem hann var út af dyrunum genginn, og hann sá sinn verkanaut í viðlíkum þrautum staddann, sem hann hafði skömmu áður verið, höndlaði hann við hann miskunarlaust. Guð náði oss aumu menn! þegar vér lesum vort syndaregistur, og samvitskan tekur að lemja oss með minníngu illgjörðanna, þá tárumst vér fyrir Guði, þeir sem nockuð hirða um sálu sína; en Guð betri það, að vér munum svo lítið til hans miskunar, þegar vér eigum náúnganum að miskuna, og sumir ekki meira enn þessi vondi þjón, annars væru ekki þeir svo margir, sem þrisvar, fjórumsinnum á hverju ári, látast taka kvittun synda sinna í skriptarstólnum, en eru þó harðsvíraðir, miskunarlausir, heiptræknir, og vilja ekki hið allra minnsta uppgéfa af sínum rétti; og þetta er nú svo almennt, bæði í skuldaheimtum og svo í uppgjöf misverkanna, að þar um má tala það, er Drottinn segir, Jer. 2: í löfum klæða þinna er fundið blóð hinna volaðu sálna, blóð hinna saklausu, ekki þarf eg að grafast eptir þessu, því það er yfir allt, segir Drottinn. Þú segir: hann er ekki saklaus, hann hefir gjört mér stórum til; eg segi: jú, hann er saklaus, þegar hann vill það ofgjört hafa, því Drottinn segir hjá Lúcam: ef þinn bróðir syndgar á móti þér, þá átel hann, og ef hann yðrast, þá forlát honum, viltu þá dirfast að kalla hann sekan við þig, sem Guð hefir skipað þér saklausan að halda? Þú segir: hann hefir og í því Guði móti brotið, að hann við mig afgjörði; hvað kémur það við þig? sjá til að þú gjörir þína skyldu, sem er að fyrirgéfa honum; hver ert þú sem annarligan þjón dæmir? hann stendur og fellur sínum herra; lát þér ei verða það, sem Pétri er láð, er hann sagði: hvað skal þessi? géf þína sök eptir, lát Guð ráða, hvað hann gjörir af sinni; en það er víst, að hann tilgéfur honum hana, nær hann yðrast, því er það skömm fyrir þig, að apturhalda þinni, og nær gaf hann þér umboð til að krefja skuldar sinnar, nema þú sért yfirvald, og eigir Guðs rétt að sækja? en þar um gjöra menn sér ekki svo annt á stundum, heldur láta sinn fyrirgánga, jafnvel þótt að slíkt ætti að gánga þvert á móti því, sem það almenniliga

tilgengur, því Drottinn hefir sagt; blessid þeim er ydur bølva, en ecki, þeim sem bølva mér, og mun enginn ofunda þig af því, ad fara til helvítis med þá hefnd, er þú stalst frá Gudi. Þú segir: Gud gétur tekid sinn rétt nær hann vill, en eg ecki: eg vil taka medan eg gét; þú vitfirríngur! af því ad þú ert vesæll og vanmáttugur, viltu þá hafa stærri rétt enn hinn almáttugi? en þad er þér ecki ofgott ad taka þinn rétt þar, sem Gud sleppir sínum; þú sér hverninn þad géck hinum vonda þjón, ad herrann ofurseldi hann kvølurunum, þar til hann hafdi borgad þad hann var skyldugur; en Frelsarinn segir hér í textanum: svo mun og minn himneskur Fadir gjøra vid ydur, ef ad hver ydar sem einn fyrirgéfur ecki út af hjarta sínum bródur hans misgjørdir; Drottinn segir: hans misgjørdir; hann tekur enga undan, allar vill hann tilgéfnar sén; sama segir hann bak vid drottinnliga bæn, Matth. 6, þar bidjum vér, ad Gud fyrirgéfi oss vorar skuldir, svo sem vér fyrirgéfum vorum skuldunautum; viljum vér þá, ad Gud forláti oss ad nockru leiti, og ecki ad øllu? ei mun þad rádligt, þvi hin minnsta synd vinnur til eylífrar fordæmingar, nema hún sé uppgéfin og forlíkud, því sá, sem heldur allt løgmálid, og verdur brotligur í einu, hann er sekur vid øll, segir Jakob; nú forlætur Gud oss eins og vér náunganum forlátum; þar fyrir, ef vér viljum ad hann tilgéfi oss allar vorar syndir, þá fyrirgéfum vorum bródur allar sínar. Hann gaf honum upp alla skuldina, segir í textanum; svo eigum vér ad breita; allt eigum vér ad uppgéfa, hverju nafni sem heitir, hversu rikt sem þad liggur oss í skapi, hvern skada, óvirding edur vansa sem vér hlotid høfum, þad má ei gilda, þad skal allt uppgéfa fyrir Guds sakir, og mun þad engum þeim ofgoldid þykja, sem idugligá hugleidir, hvad mikid honum sjálfum sé af Gudi uppgéfid, og hvad vardar mig um óvirding þessa skynlausa heims, þegar eg ljóma eins og sól í ríki míns Fødur? Hér mun margur spyrja, hvert hann sé skyldugur ad uppgéfa lánad fé og skuldir, sem hann á ad ødrum? þar til svara eg, ad ecki talar Drottinn um fjárheimtur í þessum stad, heldur brúkar hann þetta dæmi í eptirlíkíngunni til ad sýna oss skyldu vora í því, ad uppgéfa misgjørdirnar; en þó vil eg þar um segja, ad ef þinn skuldunautur er svo vesæll, ad hann ecki má missa þad, sem hann á þér ad gjalda, nema hann þarfyrir rati í armód og volædi, þá byrjar þér ad hafa þolinmædi vid hann, og jafnvel géfa honum upp alla skuldina, ef hann má ei annars lifa, en þér er fullborgid, ellegar ertu sekur í hans dauda fyrir Gudi, því hann er þá þurfamadur, en Gud hefir fengid honum sinn rétt til þess, sem þú hefir ofmikid. Aptur munu menn spyrja, hvert ei sé réttvíst fyrir Gudi, ad sækja rétt sinn fyrir kristiligu yfirvaldi á móti þeim, sem oss hafa tilgjørt? þar til liggur svar, ad þad leyfist ad vísu, ef madur nær ei rétti sínum á annann veg, ella væri ei løgin og yfirvaldid af Gudi tilskickad; veroldin gétur og ecki án þess verid søkum rángsleitnis óhlutvandra manna, þó skal þad med slíkri vareygd gjøra, ad ei raskist kristiligur kjærleiki, og ad sækjandinn ecki hatist vid þann, sem hann varhent á, né hverigur vid annann, ei heldur hlaupi til dómarans fyrir smámunni hverja, alleina fyrir metnadar sakir. En fyrir því, ad medalhófid er vandratad í þessu, þá er framvegis verdt ad vita, hverninn vér eigum ad fyrirgéfa; og er þad fyrst ad athuga, ad þeir, ed oss móti gjøra, eru med tvennu móti; þar eru þeir, sem gjøra oss til, og ydrast þess ecki, þykir vænt um þad, hrósa sér þar af, edur bidja forláts til

ad gabba oss, ad ei verdi þeir afhendtir dómaranum, en hafa þó hid sama í sinni, og ítreka þad, nær þeim rædur svo vid ad horfa; þessum eigum vér þó ad fyrirgéfa med því móti, ad vér ei olum neina heipt til þeirra, jafnvel þótt vér neydumst til ad forsvara vort nafn og rikti, vora vini og vandamenn, vorar eigur og fjárhluti, sem annars mundi verda óráðvondum mönnum ad bráð, ad vér þó ecki glediumst yfir óforum þeirra, heldur bidjum Gud ad snúa þeim; svo segir Salómon: þegar óvinur þinn fellur, þá gledst ecki, og nær hann hrapar, þá fagni ei hjarta þitt, ad þad er sýnist illt í augum Drottins, og hann snúi frá honum reidinni á þig, Ordskv. 24; ecki óskum þeim neinnar hefndar af mönnum, nema þeirrar, sem log leyfa oss, og þó ecki óska hennar frekari enn tilgjordin er, en þó miklu sídur, ad beidast Guds hefndar yfir þeim, allra sist eylifs straffs, þad er ein ó=gudlig ósk, sá ed þess bidur, hann bidur um slíka hefnd, sem Gud alleina hefir rétt til, og er afgudadýrkari, hvad þó margt fólk gjorir í offstæki brædi sinnar, heldur eigum vér og þessum ad fyrirgéfa, en géfa Gudi hefndina, og jafnvel þótt vér gaungum ad því vísu, ad þeir muni leita á oss aptur; svo gjorir Gud: hann lét Pharaó standa þegar hann beiddist fridar, þótt hann vissi ad ei mundi hann sleppa Israel; hann fyrirgaf Achab þá hann klæddist í seck, 1 Reg. 21, vissi hann þó, ad sú ydran mundi ei lengi vara, en Frelsarinn hefir skipad oss: verid miskunsamir, líka svo sem ydar Fadir er miskunsamur, og ecki talar Drottinn um þad vid Pétur, er hann skipadi honum ad tilgéfa sínum bródur sjotíu sinnum sjosinnum, Matth. 18, hvort ad hinn seki ydradist sinnar mótgjordar edur ei. Adrir eru þeir, sem út af hjarta ydrast mótgjordanna, vilja þad gjarna bæta, er þeir brotid hafa, og sýna þad í verkunum, er þeir játa med munninum, þá eigum vér aptur í fulla sátt ad taka, svo sem ecki hefdi á milli borid; svo gjorir Drottinn fyrir munn Zachariæ; eg skal miskunna þeim, og þeir skulu vera svo sem aldrei hefdi eg þeim í burtu kastad; og hér meina eg ad eigi heima sá skilmáli, er stendur, Lúcæ 17, og jafnvel þó svoddann opt=liga til beri, því svo gjorir Gud vid oss; enginn af oss mun neita því, ad vér dagliga syndgumst og vinnum ei nema til hegningar, og þó er hans nád fersk og ný yfir oss á hverjum morgni, og aldrei hefir hann nockurn ydrandi frá sér rekid, hversu opt sem hann syndgast hefir. Ef vér nú viljum þessarar miskunar njóta, þá audsýnum hana og vorum brædrum, annars hofum vér enga hlutdeild í henni, og þær syndir, sem oss vóru ádur tilgéfnar, þær munu oss ad nýu tilreiknadar verda, eins og þessum vonda þjón, því misk=unarlaus dómur mun yfir þann gánga, sem ecki miskun sýnir, segir Jakob, 2 Kap., og er þad einn stór dáraskapur, ad láta heiptina svo fyrir sig ráda, ad Guds blód og hans nád snúist þeim til fordæmingar, er þannig breitir, og ad menn gángi úr skugga um þad ad vér skyldugir séum ad tilgéfa vorum bródur, hversu opt sem hann syndgar, þá býdur hann, Lúc. 17, ad honum skuli sjosinnum á degi fyrirgéfast, ef hann sjosinnum ydrast; líkligt er, ad enginn muni optar brjóta á degi og þó svo opt ydrast; en hvernig sem því er varid, þá merkir þetta: svo opt sem hann brýtur, eptir ordshætti ritníngarinnar: hinn réttláti fellur sjosinnum á degi, segir Salómon, Ordskv. 24; sjosinnum á degi lofa eg þig, segir David, Ps. 119. Ef þér heyrid mér ecki, þá skal eg straffa ydur sjofallt, segir Drottinn, Levit. 26, þad er æfinliga, svo lengi þér ecki heyrid; þad verdur og ad vera, því sá sem

vill vænta fyrirgéfningar synda sinna allt fram undir daudann, hann skal og hvern dag fyrirgéfa allt í daudann, nær honum géfst þar orsøk til, og þad af hjarta, segir Drottinn hér í gudspjallinu, án yfirdrepskapar, án moglunar, brirlis og eptirtalna, svo gjørir Gud, hann géfur øllum einlægliga, og telur ei eptir, segir Jakob, 1 Kap; þad er ei nóg, ad menn umgángist í meinleysi, en geyma þó einn mordingja í hjartanu, og kyssa á þá hendina, er menn gjarna vildu ad af væri, svoddan fyrirgéfning er hræsni fyrir Gudi. Herrann sá aumur á þeim þjón, segir textinn, hann komst vid í hjartanu, ad sjá eymd hans, er í þrældóm gánga átti, med konu og børnum, firrtur øllu sínu; svo stendur optliga um vorn Frelsara, nær hann sá eitthvad aumt, ad hans idur hafi hrærst af medaumkun, svo vill hann ad vér lyndir séum móti þeim, sem oss tilgjøra, og ydrast þess. Þad er vel tilfundid í voru máli, ad sjá aumur á einum, sá þad gjørir, hann kénnir í brjósti um þann sem hann miskunar, hann tekur sér nockud, hann ber nockud af hans eymd, og verdur sjálfur aumur med sjálfum sér, og þad kannské ecki sízt þess vegna, ad hann veit, ad hann hefir slikt forþénad og er sliku volædi undirorpinn, ef Gud vill. Hann sem tilgéfur af hjarta, hann álitur hvad mikid hann sé Gudi skyldugur, og hvad brádliga hann kynni þvílíkt ad henda; iklædist hjartgróinni miskunsemi, segir Páls, ecki þeirri sem er á vørunum, og segir: etid og dreckid, klædist og vermid ydur, en géfur eckért hinum þurfanda; ei heldur hinni, er segir: eg vil tilgéfa honum, en gleymir því þó aldrei, er honum var tilgjørt; heldur þeirri, sem hefir djúpar rætur í þelalausu hjarta, elskar óvini sína, blessar þá ed bølva, bidur fyrir þeim sem ofsækja, og gjørir gott þeim ed misgjøra; og er eckért skaplyndi farsælla enn þetta, eckért rósamligra, og eckért sem betur hag sínum uni, því svo sem ad hinn heiptrækni hefir enga ró, hans matur og dryckur er honum súr og beiskur, þegar fólskan leggur út í hvørn hans lim og lid, og honum flýgur mótgjørdin í hug, svo má og um hinn segja, er fóttredur óréttinn, þad sem Davíd sýngur, Ps. 119: mikin frid hafa þeir, sem elska þitt løgmál og þeim mætir eckért hneirsli, því á medal þeirra helstu bodorda í løgmálinu er, ad tilgéfa misgjørdirnar, og þeir hneirslast ecki af óréttinum, sem forsmá óréttinn; þarfyrir verid brádliga samþyckir ydar mótstødumønnum, kristnir menn! á medan þér erud ennþá á vegi med þeim, svo ecki ofurselji mótstødumadurinn ydur dómaranum, dómarinn afhendi ydur kvalaranum, og þér verdid svo í dibliss[u] kastadir. Hvar frá hinn nádugi Gud vardveiti øll sín børn, í Jesú nafni, og géfi øllum oss svo ad umgángast hver vid annann hér í nádinni, ad vér í eylífum kjærleika megum samfagna hver ødrum í dýrdinni. Þad bænheyri hinn nádugi Gud, fyrir Sonarins forþénustu, amen!

Á Allra Heilagra Messu.

Gudspjallid, Matth. 5 Kap.

Og er Jesús leit fólkid, géck hann uppá fjallid, og þá hann setti sig nidur, gengu hans lærisveinar til hans, og hann lauk upp sínum munni, kénndi þeim og sagdi: sælir eru þeir sem andliga eru voladir, þvíad þeirra

er himnaríkid. Sælir eru þeir sem harma, þvíad þeir munu huggadir verda. Sælir eru hógværir, þvíad þeir munu jardríkid erfa. Sælir eru þeir sem húngra og þyrsta eptir réttlætinu, þvíad þeir skulu saddir verda. Sælir eru miskunsamir, þvíad þeir munu miskun hljóta. Sælir eru hreinhjartadir, þvíad þeir munu Gud sjá. Sælir eru þeir sem fridinn semja, þvíad þeir munu Guds børn kalladir verda. Sælir eru þeir sem fyrir réttlætisins sakir offóktir verda, þvíad þeirra er himnaríki. Sælir erud þér, nær sem menniruir hallmæla ydur og offókn veita og tala í gégn ydur alla vondsku, fyrir mínar sakir, þó ljúgandi. Fagníd þér og verid gladir, þvíad ydvart verdkaup er mikid á himnum; þvíad svo offóktu þeir spámennina, þá sem fyrir ydur voru.

Exordium.

Svo er margt sinnid sem madurinn er, segir í gømlum málshætti; fáir eru þeir hlutir, sem allir góda kalli, en í því kémur øllum saman, ad þad sé gott ad vera sæll, og vanta ecki uppá þad þeir girnast, þó meta ecki allir sæluna med einu auga; þad sem Páलus hélt þreck ad vera, þad kalla adrir fullsælu. Þad er skrifad um Anaxagóram speking, ad sælkeri nockur hafi spurt hann ad einhverju sinni, hver ad farsæll væri? og hafi hann svarad: enginn af þeim, sem þú meinar, heldur sá, ed þú kallar vesælan ad vera, hann er sæll. Og hid sama er ad segja um børn veraldar þessarar, þad sem þau sælu kalla, þad er reyndar volædi, ef rétt er álitid. Þessi hátídis dagur er af lærifedrum kristiligrar kyrkju í fyrndinni helgadur øllum heilögum, þad er øllum þeim, sem hafa yfirunnid fyrir Lambsins blód, en þó sérilagi þeim, sem í gégnum margar hørmúngar, útlegd, ørbyrgd, húdstrokur, forsmán, húngur, klædleysi, líflát, og allt þad íllt, er þeir lidu fyrir Christi nafns skuld, þeim sem í gégnum øll þessi óskøp, segi eg, hafa brotist inn í síns Herra dýrd, og þá nefnir hann nú sæla í gudspjallinu, sem er brunnur allrar sælu, og fyrir utann hvern engin sæla má nefnast, því hann er Gud alleina sæll, og þeir sem i honum eru alleina sælir, og enginn sæll fyrir utan þá. Drottinn hafdi nærri því í hálft ár prédikad evangélíum ríkisins, í hverju þeim verdur sælan heitin, er því trúa; hann hafdi ádur sagt, ad hver sem trydi á Soninn, hann skyldi ei fyrirfarast, heldur hafa eylift líf, Jóh. 3; ad sá sem drycki af því vatni, er hann mundi géfa hønum, skyldi ecki þyrsta ad eylífu, Jóh. 4; og fleira þess háttar hafdi hann talad um Guds ríkis sælu. En svo sem ad kvinnan, er taladi vid hann hjá Jakobs brunni i Samaría, hún skildi ecki hvad hann meinti, þar hún sagdi: Herra! géf mér þetta vatn, ad ei þyrsti mig, og ei þurfi eg ad koma híngad til ad ausa vatn; svo hafa og flestir af hans tilheyrendum verid ófródir um þessa Guds gjøf, sérdeilis þar ed løgmálsins fyrirheit, vid hver þeir vóru uppaldir, þau vóru annadhvert líkhamlig, edur vafin í hylmíngu líkhamligra hluta. Fjøldi manns tók vel þessum bodskap í fyrstunni, en þegar til lengdar lék vid og þessi fyrirheit ecki komu svo brádliga fram, þá hefir fólkid gengid í tvær sveitir, svo sem ráda má af Jóh. gudspjallabókar sjøtta og sjøunda kapítulum; og jafnvel hafa runnid tvær grímur á sjálfa lærisveinana, þótt ad bædi þeir og adrir sæu kraptaverkin, er hann gjerdi á þeim sjúku i Galílea, Matth. 4; en til þess, ad undirvísa bædi þeim og ødrum í sinni ríkisstjórn, þá tekur hann þá hér affsídis frá ødrum uppá fjallid og talar fyrir þeim eyrendi ríkisins, í hinni merkiligu prédikun, er ritur stendur í Matth. 5, 6 og 7 kapítulum, hverrar inngángur ad er þetta heilaga gudspjall, af hverju vér í þetta sinn hugleida viljum hina fyrstu sælu, og tvennt þar af oss fyrir hendur taka: 1) hversu ad fátæktin sé gagnlig; 2) hverju þeim heitid sé, sem eru andliga voladir. En þú sem ert alleina ríkur, styrk þú oss fátæka og auma til þessa verks, svo vér verdum í Gudi ríkir, fyrir Jesúm Christum, amen!

Utleggíngin.

Sælir eru andliga voladir, segir Drottinn; eg veit ad menn greinast á þar um, hvad þetta ord voladur merki í þessum stad; bædi Augústínus og Chrysóstomus halda, ad þad séu þeir ed afneita öllum sínum verdugleik og kalla sig alls góds óverduga, en einkis ills; og kann eg þvi ecki ad neita, ad sú meiníng sé og fólgin í þessu ordi, þvi svo eiga allir kristnir lyndir ad vera, hvert heldur rikir eda fátækir eru, samt hygg eg þó, ad Lausnarinn meini hér sérílagi þá, sem eru snaudir af veraldar munum edur virdingum, þvíad svo mun þeim flestum hafa háttad verid, er honum í þad sinn eptirfylgdu; þad má sjá af þvi er kénnimennirnir og Pharísei sögdi fordum, Jóh. 7: trúir nockur af höfdíngjunum á hann, edur af Pharíseis? en þessi almúgi, sem ecki kann lögmálid, er bölvadur; og þar ad auki skrifar Lúkas alleina í sínu evangélio: sælir eru fátækir, og er hann víkur rædu Drottins til hinna, sem vesælir eru ad Guds dómi, þá segir hann, Lúc. 6: vei ydur audugum, þvi þér hafid ydar huggun medtekid; þá kalla eg þad víst, ad Drottinn meini í þessum stad þá, sem ei hafa mikla veraldar láni ad fagna, ecki alleina þá, sem örbyrgir eru, heldur og þá, sem á einhvern hátt eiga vid bágan kost ad búa, þvi ad þvílíkra er Guds ríki, segir Lausnarinn, þad eru þeir, sem eru eins illa staddir og öreigar, og þó ecki þá alla heldur, þvi margur er fátækur, og skickar sér illa í sinni fátækt, er óþolinmódur, hleypur med þjófnum til ad stela, vinnur alla óhæfu fyrir sultardóm, til ad rydja af sér fátæktinni, sem í sjálfri sér er einn heilagur hlutur, þvi Guds Sonur hefir hana helgad med sínu dæmi, þegar hann gjordist fátækur vegna vor, þar hann var þó ríkur, svo vér af hans fátækt ríkir yrdum, segir postulinn, 2 Cor. 8; þarfyrir utan er hún straff syndarinnar og á einga hlutdeild í þessu fyrirheiti. Svo eru margir af þessum húsgángsherrum, er gánga á medal vor og leita sér ölmusu í Guds nafni, en gjalda bölvun fyrir blessun, nær þeir ecki hafa úr hvers manns hendi þad þeir vilja; fráskilid er þetta illþýdi slíkri náð, Gud miskunar sínum fátækum, segir Esaias 49 Kap., en ecki Andskotans, þeir verda ad hafa slíka miskun, er hann vill veita, sem þeir ljást til þjónustu, ad velta af sér Christi oki á móti hans lögmáli, er skipad hefir, ad sá skuli ecki eta, sem ei vill erfida, 2 Thess. 3. En Mattheus segir oss hér í gudspjallinu, hverjir þeir séu er þessi sæla tilheyri, þar hann leggur til þetta ord, andliga, segir hann, þad eru þeir, sem ecki örvænta í volædinu, ecki eru óþolinmódir, heldur til frids í hörmúngunum, í ofsóknunum, í ángistinni, í naudunum, eins og Páls, þeir ed ecki grípa til óleyfiligra medala og ecki öfunda þá, er hafa velgengni heims þessa, heldur audmýkja sig undir voldugа Guds hönd í mótgánginum og segja jafnan, verdi þinn vilji; þessir hrósa sér í sinni fátækt, svo sem Jakob ad ordi kémst; og þad eru þeir ed David kallar Guds volada, Ps. 72; þetta er sú fátækt, er eg meina ad ecki alltid gagni til himnaríkis. Margt ber til þess, kristnir menn! ef vér þad viljum rétt athuga: þad er oss vitanligt, ad vér dugum ecki til þess, ad gjöra tvennt í einu; munum vér þá undir eins fá þjónad Gudi og mammóna; og er þá hætt vid þvi, ad ef annadhvern skal yfirgéfa, ad þeim sem skúrgod þetta fagurt þykir, þeir muni segja laust vid Gud, hvern þeir sjá ecki, en þýdast mammóna,

hver ed glansar í augunum, svo ad margan hendir þvílíkt og Gydinga fordum, vid hverja Drottinn segir, Esa. 22: þér gjörid farveg á milli tveggja múranna fyrir vatni hins gamla fiskidíkisins, en þér lítid ecki á þann, sem þad skapad og myndad hefir; en sá, sem eckért á í heiminum, hann hefir miklu betri orsök og tækifæri til þess, ad verda ríkur í Gudi, og fyrst hann þenkir ecki á jardneskan aud, þá skal hann aldrei draga hann frá þeim himneska. Sá sem miklum audi safnad hefir, hann liggur á sínum dreggjum, eins og Móáb, Jer. 48, hann hefir sína umgengni á jordunni; þar sem hans féssjódur er, þar er hans hjarta; en óreiginn þarf ecki ad geyma vandliga þad, sem eckért er, hans umgengni er á himnum, hvadan hann væntir Frelsarans Drottins Jesú Christi, ef hann er annars andliga voladur, hann keppist vid ad safna sér féssjód á himnum. Þar eru og kannské fáir, sem hafa réttfenginn aud í heiminum, því heitir hann og ránglætis-Mammóna; en á þessari audlegd, sem í himninum er, eiga allir kost ad saklausu, gaungumadurinn svo vel sem konúngurinn; blindum, holtum og lömudum er þar til bodid, þeir kaupa fyrir alls eckért, sem hann eignast; og hversu ad þeir séu hæfari til ad ná þessari audlegd, sem ei hafa mikid eptir ad draga, þad kennir oss Frelsarinn, er hann segir, ad hægra sé úlfaldanum ad gánga í gégnum nálaraugad, enn ríkum manni inn í himnaríki. Eg vil ei þar um tala, ad ríkdómurinn aflast med erfidi, geymist med áhyggju, og missist med sorg, ef missast skal, en sú sorg er sjaldan án syndar, mörgum hefir hún steypt í örvænting, og dregid til ad bæta ráð sitt aptur med ránginduum, og ad vísu eru flestir óþolinmódir yfir skadanum; fáir eru eins lyndir og Job, er hann sagdi: Gud gaf og Gud aftók, sé nafn Drottins blessad, Job. 1; en sá grét aldrei fyrir gull, sem ecki átti þad; hann sem er sannur Guds vesælingur, hann sem er andliga voladur, þótt hann missi þann fátækdóm, er hann brúkar til dags og nætur, þá hefir hann eckért af sinni audlegd mist, því hún er í himninum, hún skémmist ecki, segir Pétur, hana skal enginn frá honum taka, og þótt hann skyldi í húngri og klædleysi út af deyja, þá flytir þad honum alleina til ríkis. Þad er skrifad um Alexander hinn Stóra, þann fræga konúng, ad þegar lid hans var allt ofþúngbúid ordid af herfánginu, svo honum þótti lítid framgengt verda, þá brendi hann upp faung þeirra, og huggadi þá med því, ad þeir mundi safna ógrynni fjár, ef þeir léttu þessu af sér, en sæktu med flýti til þeirra landa, sem væru audug af gulli og silfri; megi eg nú saman taka þad, sem sundurleitast er, þá sýnist mér, ad hinn alvísi Konúngur gjöri vidlíkt med fátæktinni vid sína volada, því nær þeir hafa orvænt sér veraldligs auds, þá keppast þeir eptir þeim himneska; þegar þeir ætlast til einkis lids af mönnum, því fáir eru vinir hins snauda, Ordsk. 19, þá leita þeir lids hjá Drottni, og nær hann hefir, svo sem í speigli, látid þá sjá dýrd síns ríkis midt í örbyrgdinni, þá gjöra þeir skoll ad öllu osläti heimsins; og er því ávöxtur fátæktarinnar þessi, ad hún girnist ei meir, enn hún hefir, og er hún þá ríkari heldur enn Salómon edur Assverus, já, hún girnist eckért, nema sinn Gud, og hann stendur hinum fátæka alltíd til boda; en sá er ágjarn, sem vill eiga meira, enn himins og jardar skapara. Allir vitum vér þad, ad vér bárum eckért inn í heiminn, og eins vel, ad eckert munum vér í burtu bera, jafnvel þótt sýnast megi, ad

nockrir það ecki satt haldi, annars mundu menn leggja meiri hug á, að lifa vel, enn verða rikir, og veldur það því, að hjartað er svo djúpt nidursockið í maurana, að sumir gjæta þar ecki að, fyrr enn dauðinn grefur þá upp til að leggjast í eina aðra gröf; þeir gleyma því, að naktir komu þeir af lifi móður sinnar, og svo munu þeir þángað aptur fara, Job 1, það er ofan í jörðina, sem er allra móðir. Þar er enginn kénnður, sem hann kénnir ecki, fyrir þeim volaða; hann á ecki við mikinn heim að skiljast, því skal það ecki draga hann frá himnariki, og sú auðlegð, er hann átti í Guði í þessum heimi, og ecki var nema pantur eptirkomandi farsældar, hún fullkomnast, nær hann inngéngur í dýrð síns herra, og rætist á honum það, er Syrach skrifar: ó, dauði! hversu góður er þinn dómur hinum fátæka? Vér vitum, hversu að hin ljótu skrýmsli, er syndin og Djöfullinn hafa fært inn í veröldina, ágirni, öfund, ofriki, drambsemi, óhóf og ránglæti, hversu, segi eg, að það sé gagnstædt himnariki, en allt þetta vill hánga við rikdóminn; sá skal vel gjæta sín, er ecki hefir neinn snert af þessu, ef hann rikur er; þarfyrir segir Pálus, að þeir, sem vilja rikir verða, þeir falli í Djöfulsins snörur; en fátæktinni er enganveginn svo hætt við sliku, og að vísu ecki þeim, sem er andliga volaður, því er hann nær himnariki, enn hinn, nema sá riki ástundi að vera í Guði rikur, og í góðum verkum; og að vísu hefir Kristur lagt grundvöll sinnar kyrkju í fyrstunni af hinum fátæku, það kénna oss þessi Frelsarans orð, er í guðspjallinu standa; og með sama hætti hefir þessi bygging risið eptir hans himnafor, það auglýsir Páĺus, er hann skrifar til Korinthíos, 1 Kap: sjáið yðar köllun, bræður! að þér eruð ecki margir voldugir, ecki margir göfugir; það kénnir oss Jakob postuli, hver eð var á lifi þrjátíu árum eptir það Drottinn var inngenginn í sína dýrð, segjandi, 2 Kap: hefir ecki Drottinn útvalið hina fátæku í heimi þessum, rika í trúnni, og erfíngja þess rikis, er hann ætlað hefir þeim, sem hann elska; þessa alvísa byggingarlags hefir margur auðugur síðan notið, því er það synd fyrir oss, að forsmá Guðs volaða; en fáir voru þeir af rik-ismönnum, er gengu Drottni til handa meðann hann umgéckst í holdinu; eg ætla, þegar menn taka Zachariam og hans hús, Nikódemum, Jóseph af Arímathía, Jóhannem, húsfrú Chúsæ, þegar menn taka þessa burt, þá muni hinir teljandi, sem skipuðust við hans kénningar af höfðingjunum, utan þeir, sem neyðin dró til, svo sem voru Jairus, kon-úngsmaðurinn, og hundraðshöfðinginn, og eru þeir þá í selskap með fátækum, svo sem áður er sagt. Hér af álykta eg nú svo, að eins og einn vís forsmiður, hann velur hið bezta efni til þeirrar byggingar, er hann ætlar sér vel að vanda, svo hefir og Frelsarinn breitt í þessari sinni kyrkjugjörð, hann hefir valið það í undirbygginguna, er hann sá að hentugast var, það voru hans fátækir; svo var hann sjálfur, sem var hyrningarsteinninn í þessu mikla forvirki; svo voru hin sterkustu máttartré þar í, sem eru hans postular, uppá hverja vér bygðir erum; svo voru þeirra eptirkomendur fram eptir öldunum, þar til Djöfullinn spillti þessu Guðs verki með ágirndinni, öfundinni og drambseminni, svo sem ljóst er af kristinndómssögunum; og sjá menn af þessu meðal annara, hversu að fátæktin og Guðs riki eiga vel saman. En þó að riki Drottins Jesú hefði sín upptök hér á jörðunni, sem var af umkomulitlum fiskurum, ólærðum og einkis megnandi, þótt það eblist hafi fyrir utan

allt ofbeldi, háreysti og vopnaburd, því enginn heyrdi hans raust á strætunum, og hans ríki var ecki af þessum heimi, ei heldur vopn hans herfarar líkhamnlig, hvers stridsmenn ad höfdu túnguna fyrir verju, þolinmædina fyrir atvinnu, trúna fyrir skjöld, kjærleikann fyrir vigi, fátæktina, já, sjálfviljuga fátækt á stundum, í stadinn gulls og silfurs, er heimurinn kallar abl þeirra hluta, sem hann vill láta framgáng hafa, samt hefir þó enginn af veraldar höfdingjum svo vídt útþanid sitt veldi um heiminn, svo sem hann, því Gud hefir géfid honum endimörk veraldarinnar til arfleifdar, svo þad er ad fullu og öllu rætt, sem Esaias fyrir spáir, 2 Kap: þad skal ské á sídurstu dögum, ad nær þad fjallid Guds húss er sett uppá adra fjallatinda, og upphafid yfir hálsana, ad allar þjódir skulu þángad samansafnast; hvert er þad fjallid? þad er Christi ríki; hvert er þad húsid? þad er hans kyrkja; hver eru þau fjöllin? þad eru ríki veraldarinnar um heiminn. Já, enginn hefir svo skjótan, svo frægan sigur unnid, sem vor Konúngur, og þó med fáum og fátækum mönnum; hann lagdi undir sig meira ríki med tólf postulum á stuttum tíma, enn Alexander hinn Stóri á tólf árum med öllum Grícklands her. Einn madur, St. Páll, hrósar því, ad hann hafi allt í frá Jerúsalem inn til Illyrikum uppfyllt allt med evangélium; svo þad er sannkvedid, er Esaias skrifar: mun jördin fæda á einum degi? mun ein þjód gétin verda í einu, þar Zion géngur undir eins þúngud med börn sín, og fædir þau? Esa. 66. Svo hefir nú himnum stóra allsherjar Konúngi þóknast ad byggja sitt ríki med fátæktinni; því skyldu þá ecki þegnar hans kalla hana öllum ríkdómi ríkari, þar hann er alleina ríkur, sem þad hefir útvalid, sem audvirdiligt er fyrir heiminum? En Gud nádi oss auma! þad er hinn allra mesti skadi vor, ad þótt vér berum oss ad þjóna Gudi, þá haungum vér svo fast vid audinn og aurasafnid, ad menn gleyma Guds bodordum, og stíga fram yfir þau takmörk, er hann hefir sett oss, svo erum vér frekir til fjárins; en hvad er þad, kristnir menn? þad er ad færa fórnir í Jerúsalems musteri, en offra þó samt á hædunum, þad er ad sverja vid nafn Drottins, og þó undir eins vid Malkom, eins og Júda; heyrum því ord Drottins af munni Jeremiæ: ef þú ætlar ad snúa þér aptur til mín, Israel! þá snú þér, og reika ecki híngad og þángad. Eingan veginn er þad hér med sagt, ad menn skuli kasta frá sér allri umhyggju fyrir líkhamanum; alla hluti hefir Gud manninum undir fætur lagt, til þess hefir hann gjört náttúruna svo ríka, ad manneskjan skyldi audgast þar af; eckért hefir hann forgéfins skapad, heldur mannkyninu til nota, en sér til lofs og dýrdar; en hitt segi eg, ad menn láti Gud vera herrann, en Mammóna þrælinn, já, ad vér séum audsins herrar, en látum ecki hann drottna yfir oss, en þó allra síst, ad vér látum þenna þétta leir svo klessast vid hjarta vort, ad vér gleymum Gudi edur hans volædum; og er þad nú svo úttalad um hid fyrra.

Nú eptirfylgir ad tala um þad, sem hinum andliga volædu heitid er; í textanum stendur: þvíad þvílíkra er himnaríki. Nú er Guds ríki med tvennu móti: eitt er hans nádarríki, hvert og kallast himnaríki, Matth. 18, þar ed stendur: himnaríki er líkt einum konúngi, sem reiknast vildi vid þjóna sína; annad er hans dýrdarríki; sá sem vill ná til þess sídara, hann skal endiliga hafa hlutdeild í hinu fyrra, og enginn hefir sá komist

í hans dýrdarríki, sem ecki hafi ádur verid í hans nádarríki, sumir lengur, sumir skémur; þar eru nockrir kalladir snemma morguns, adrir ecki fyrr enn um hina elleftu stund, en þad er víst, ad hverutveggju þessu lofar Drottinn þeim, sem ad eru andliga voladir, og þeirra líkum. Hver eru þá gjædin í Drottins nádarríki? ecki metord, ecki audæfi, ecki sællífi í mat og dryck, ecki hefnd yfir óvinum sínum, né þad hjartalag, er festi sig vid nockud af þessu, þótt þad megi þeim géfast, sem eru Christi þegnar, því Guds ríki er ecki matur og dryckur, heldur réttlæti, fridur og fögnudur í heilögum Anda, segir Páls, Róm. 14, og út af þessum hans ordum vil eg í stuttu máli segja, hver ad sé audæfi Guds nádarríkis. Þad er réttlætid; ecki vort eigid, sem ecki er betra enn nidlagsfat, þegar þad er sem kostuligast, heldur Jesú Christi, hver oss er til réttlætis af Gudi géfinn; skyldi eg nú vilja taka nockurn veraldar aud fyrir þad? Drottinn minn! fyrir þad eru mér syndir mínar tilgéfnar, en þegar þær eru kvittar, þá er eg ríkari í öllu mínu volædi, enn Salómon í allri sinni dýrd; í því má eg birtast fyrir augliti þíns Födur, en ecki í pelli og purpura hins ríka sælgjætings, Lúc. 19; fyrir þad mun eg Guds barn kalladur verda, en ecki þó eg nefndur væri dóttursonur Pharaónis; hvad gagnar þad manninum, þótt hann eigníst allann heim þenna, en lídi töpun á sálu sinni, hverri eg veit, ad borgid er, medan eg á þann féssjód, sem hún er endurkeypt med? Þótt ad sveinninn Cónía væri signetshringur á minni hægri hendi, þá skylda eg slíta hann þadan, segir Drottinn um Jecóniam, son Jóachims, Gydinga kóngs, Jerem. 22; en eg er þess fullöruggur, Drottinn! ad þú ecki slítur þína volada úr þíns Sonar höndum, hvar þeir skrifadir eru, því eru þeir öllu betur til þíns ríkis bornir, heldur enn veraldarinnar börn, hversu sem þau megtug eru, þegar þeir hafa hans réttlæti fyrir sig ad bera, því hann hefir géfid þeim magt til ad vera Guds börn, sem á hans nafn trúa, Jóhannis 1. Af þessari rót Jesse sprettur fridurinn, sem Páls umgétur, því hann er fridarhöfdingi, Esa. 9, og er þad nú sá annar ríkdómur í Guds nádarríki. Í ríkjum veraldarinnar er enginn fridur; þegar menn taka Salómon og Augustum keysara í burtu, þá skulu menn ecki finna mörg dæmi til, ad veraldar höfdingjum hafi tekist lengi fridi ad halda, jafnvel þótt gódir og réttvísir verid hafi, og kynni þad skéd ad vera, til ad teikna þar med Christi ríki, í hverju ad á fridnum mun enginn endir verda, Esa. 9, því sá eini þeirra var hans fyrirmyndan, en á dögum hins var Lausnarinn í heiminn fæddur; en í Christi ríki gengur þad ödruvísi til, þar er ecki sá fridur, sem veröldin géfur, heldur hans fridur, sem hann oss géfid, sem hann oss eptirlátid hefir, hvern enginn skal af oss taka. Hinir ógudligu hafa engan frid, segir Drottinn hjá Esaiam, 48 Kap; þeir tomlast og tyggjast um þetta volædi, er þeir ríkdóm kalla, eins og gaddhestar um illt fódur; en fridurinn í Christi nádarríki er stadfastur; þótt hans undirsátar hafi þjáning í heiminum, þá hafa þeir frid í honum, og eru fulluruggir, því hann hefir heiminn sigrad; þad er fridur vid samvitskuna, því syndin er afmád med Guds Sonar réttlæti; fridur vid Gud, sem er fridstilltur fyrir hans blód; fridur innbyrdis, og eindrægni í andanum medal allra Guds barna, og í einu ordi ad segja: þar er sá fridur Guds, sem ædri er öllum skilningi, af hverjum og kémur fögnudurinn í heilögum Anda, sem er hin þridja ástgjöf, sú ed Guds voludum heitin er í

Christi nádarríki; þad er sá fögnudur, sem krossfestir manninn heiminum, og heiminn manninum, Gal. 6, sá ed forsmáir alla veraldarinnar gledi, sá ed lætur Pál og Sílam lofa Gud í fángelsinu, Danielem gánga óhræddan í leóna grofinni, sá er því til vegar kémur, ad menn gráta, svo sem ei grátandi, og fagna, svo sem ei fagnandi, 1 Cor. 7, svo sem hryggvir, og þó jafnan gladir, svo sem fátækir, en þó marga audgandi, svo sem eckért hafandi, og eigandi þó alla hluti, eins og Pálus um sig skrifar, 2 Cor. 6; þessi er fögnudurinn í H. Anda, sem ríkir í Christi ríki. Þegar lærisveinarnir voru hryggvir af því, ad Lausnarinn sagdi þeim fyrir sína burtför til Födursins, þá sagdi hann: þér hafid nú ad sönnu hrygd, en eg skal sjá ydur aptur, og ydvart hjarta skal fagna, og ydvarn fögnud skal enginn af ydur taka; ecki taladi Drottinn í þad sinn um hina eylífu himnaríkis gledi, heldur um þann fögnud, er þeim gafst af hans upprisu, hver svo var mikill, ad þeir trúdu ecki því, ad hann upprisinn væri fyrir fagnadar sakir, en þó allra helzt talar hann um ástgjafir H. Anda, er hann hafdi lofad ad senda þeim af sínum Födur; hann var sá, ed til fulls upprétti Israels ríki, þad er Guds ríki inni hjá oss, svo þeir höfnudu öllum hlutum, og reiknudu þá þreck ad vera hjá Drottni sínum, Jesú Christó; og med þeim sama stjórnar hann enn nú sínum þegnum, þad er, öllum þeim, er á hans nafn trúa, hann er þad, sem ber vitnisburd vorum anda, ad vér séum Guds börn, en ef vér börn erum, þá erum vér og erfingjar, já, erfingjar Guds og samarfar Christi, uppá þad, ad ef vér med honum lídum, þá skulum vér og med honum dýrdligir verda, Róm. 8. Þessi Guds andi er pantur arfleifdar vorrar, Eph. 1, þeirrar, sem þar uppi er og ei má skémmast, eigi saurgast og ei rotna, svo sem Pétur ad henni kvedur, 1 Pét. 1, þad er hans eylífa dýrdarríki, er eg fyrir skömmu minntist á, hvert ed hinum andliga völudu heitid er, þad er sá fögnudur, sem ecki hefir auga séd, og ecki eyra heyrt, og ecki hefir í nockurs manns hug uppstigid, segir Esaias, hvar Gud er allt í öllu, og engin umskipti ljóssins né myrkursins um óendanligar aldir alda. Eckért ríki veraldar hefir svo megtugt verid, ad ecki hafi þad eydilagst, og eitt hefir uppetid annad, en þetta mun engan enda taka, því vér munum eylífliga med Christó vera. Veraldar höfdingjar drottna yfir mörgum misjöfnum, sumum vondum, sumum gódum, sumum ríkum, sumum fátækum, sumum trúum, sumum hreckvísum; en þetta er samkunda heilagra, útvalid fólk og konúngligur prestskapur. Hinn nafnfrægi konúngur Pyrrhus, Epiróta konúngur, spurdi sinn sendimann, er hann hafdi gjört frá sér til Rómaborgar, hvilíkir ad væru þeirra rádherrar; en hann svaradi, ad rádid væri eins og konúnga samsæti; en þad má eg med öllu meira rétti segja um höll ens mikla Konúngs, Drottins Zebaoth, því þar eru allir undirsátarnir konúngar, allur heimurinn nægdi ecki metordagirnd eins manns, Alexandri hins Stóra, en Guds ríki nægir svo miklum skara, sem enginn fær talid, og hefir þá hver einn svo mikid ríki, ad Alexandri veldi má í engan samjöfnud koma. Þegar Drottinn spáir um vegsemd Christi ríkis hér í nádinni, þá segir hann, Zach. 12, ad á þeim degi skuli hinn vesælasti af Júda verda eins og Davíd, og ad jafnvel þeir heimsku ei kunna ad fara villt, Es. 35; því voga eg ad segja, ad hinn minnsti í ríki himnanna muni verda heilagri enn Jóhannes, vitrari enn Salómon, frídari enn Absalon, sterkari enn Samson, og ríkari, enn öll ríki

veraldarinnar og þeirra dýrd. Þessarar sælu njótandi ad verda, unn þú oss Konúngur eylífrar dýrdar, Jesú Christi! Þér, med Fødur og H. Anda, sé vald og heidur, ríki og kraptur, um aldir alda, amen!

Tuttugasta og Þridja Sunnudag eptir Trínitatis.

Gudspjallid, Matth. 22 Kap.

Í þann tíma, þá gengu Pharísearnir, og héldu eitt rád, ad þeir fengi veidt hann í ordum, og sendu til hans sína lærisveina med Heródis þénurum, svo segjandi: meistari! vér vitum þad þú ert sannsøgull, og kénnir Guds gøtu í sannleíka, skeytir eigi nockrum, þvíad þú fer eigi ad mannvirdíngum; þarfyrir, seg þú oss, hvad þér lízt: hvert leyfist ad géfa keysaranum skatt eda eigi? En þá Jesús formerkti þeirra vondsku, sagdi hann: hvad freistid þér mín, hræsnarar? sýnid mér myntina skattsins; og þeir fengu hønum einn peníng. Jesús sagdi til þeirra: hvørs mynd og yfirskrift er þetta? þeir søgdu hønum: keysarans; þá sagdi hann til þeirra: géfid þá keysaranum, hvad keysarans er, og þad Gudi, hvad Guds er. Og er þeir heyrdu þetta, undrudust þeir, forlétu hann, og gengu í burt.

Exordium.

Vér vitum, ad þeim, sem Gud elska, samverka allir hlutir til hins góda, segir Pálus, Róm. 8, þetta sannar øll heiløg ritníng med Postulanum, bædi med ordum og dæmum; enginn hefir sú torfæra vordid á gøtu fyrir Guds børnum, ad hin máttuga Drottins hønd hafi ecki rudt hana, og leidt sína elskendur þar í gégnum á einhvern hátt til þess góda, er hann hefir þeim fyrirbúid. Hardýdgi Jósephs brædra vard hønum til upphefdar, Gén. 41; þvermódsku Pharaónis snéri Gud sínu fólki til trúarstyrkíngar, Exód. 12; sú bølvan, er Balach konúngur vildi hafa keypt af Bíleams munni, Núm. 23, vard Israel ad blessan; Achítóphels rád urdu ecki einúngis ad ónýtu, 2 Sam. 17, heldur Davíd til sæmdarauka; árásir Sáls konúngs gjørdu hann frægan í Israel; Jessabels ofsóknir styrktu Elíam, 1 Reg. 18; offstopi Hamans létti þrældóminum af Guds fólki, Esth. 8, og þurfum vér ecki margra dæma hér um ad leita; enginn hefir svo íllt í sinni haft, svo sem kénnimanna hofdíngjarnir, þegar Heródes og Pontíus Pilatus med heidíngjunum og Israels fólki samansøfnudust yfir Jesúm, Guds son, til ad gjøra allt þad, er hans hønd hafdi ádur fyrirhugad ad ské skyldi, Act. 4; en þessari illsku þeirra snéri Guds alvitra rád øllum heimi til miskunar og syndalausnar, þvíad í hans nafni, sem þeir í þad sinn heingdu uppá tréd, svo sem adra bølvan, þá fá þeir allir syndanna fyrirgéfníng, sem á hans nafn trúa, ad vitni allra spámanna, Act. 10; svo menn mega játa þad satt ad vera, sem Elíphas segir, Job. 5 Kap., ad Drottinn fángi hina vitru í slægdum þeirra, og rád þeirra, er í gégn standa, munu detta. Dæmi þar uppá høfum vér í þessa h. dags evangélío, þar vér heyrum, ad hinir ólmu hundar voru enn nú einusinni útsendir, til ad fánga hid saklausa Guds lamb, og høfdu svo dagliga tilbúid sínar veidibrellur, ad ecki skyldi tilsleppa; en hann, sem vissi hvad med manninum bjó, og ónýt gjørir rád hinna ógudligu, hann felldi þá í hina sømu grøf, er þeir høfdu hønum búid, og vann á þeim med þeirra eigin vopni, svo sem vér

heyrdum af gúdspjallinu, af hverju vér nú viljum hugleida: 1) **hvad vér séum yfirvaldinu skyldugir**; 2) **hver ad sé skylda vor vid Gud almáttugan**; styrk oss hér til, Drottinn minn! fyrir þíns Sonar forþénustu, **amen!**

Útleggíngin.

Géfid keysaranum, hvad keysarans er, segir Drottinn; menn leggja þad kannské ad litlu sumir, hverjir, ad þeir bjóda ad hlýda sér, hverra virdíng ad ver vid annara undirgéfni; þad kynni ad fljúga einum í þánka, ad ecki væri ad henda reidur á því, þótt ei login og almenniligar skickanir segi þeim nockur þýngsl á hendur, sem engu géta af sér hrundid sakir vanmáttar síns, því þeir sömu ráda fyrir lögunum, sem tollana taka; en gjætum ad hverr sá er, ed þetta segir; þad segir sá, sem allt vald géfid er bædi á himni og jördu, Matth. 28, en er þó í þrælsliki auglýstur, Philipp. 2; hann, sem allt silfur og gull á, og ecki vill segja manninum til, ef hann húngrar, Pl. 50, en hafdi þó ecki hvar ed hann mátti höfdi sínu adhalla, Matth. 8; hann, sem á hverri stundu kunni ad bidja Födurinn um 12 legíónir engla, Matth. 26, en kom þó í heiminn, ecki til þess, ad láta sér þjóna, heldur uppá þad hann ödrum þjónadi, Matth. 20, hverjum Gud hafdi géfid tignarsæti síns födur Davíds, Lúc. 1, en vard þó forsmán mannanna og fyrirlitníng fólksins fyrir vorar og allrar veraldarinnar syndir, Es. 53. Segid mér, brædur minir! mun hann, sem svo háttadur var, hafa talad þessi ord fyrir sína skuld, edur mundi hann ecki hafa kunnad ad ná rétti sínum, hefdi hans ríki verid af þessum heimi? ecki mundi honum hafa þad torsókt vordid, heldur taladi hann þau til blygdunar þverbrotnum Gydíngum, hverjir ei vildu þeckja hinn rómverska keysara fyrir sinn höfdíngja, er þó hafdi af Gudi þegid vald yfir þeim, og til þess, ad kénna þér, Guds barn! þá hlýdni, er þú ert yfirvaldinu skyldugur um. Þér kann ad sönnu til hugar ad koma: hvad veldur því, ad hann skuli heldur drottna yfir mér, enn eg yfir honum, þar vid erum þó bádir naktir í heiminn bornir, bádir eigum vid ætt ockar til Adams ad rekja, báda hefir Gud skapad, og hvorigur ockar hefir neitt af sjálfum sér? Þar fellur svar til: fyrir Guds sakir skaltu honum undirgéfinn vera, hver ad er allra konúngur; Páll segir med berum ordum, Róm. 13; þar er engin valdstétt, nema hún sé af Gudi, heldur eru þær valdstéttir, sem til eru, af Gudi skickadar, þarfyrir, sá ed valdstéttinni mótstendur, hann mótstendur Guds skickun, en þeir ed mótstanda, afla sér fordæmingar; þarfyrir, sá sem segist Gudi vilja vera undirgéfinn, hann sé og valdstjórninni undirgéfinn, hver af Gudi er skickud. Þú segir: hann kom nakinn í heiminn eins og eg; en ef Gudi þóknast ad klæda hann í purpura, en þig í tötur, áttu sök á því? ertu þarfyrir rángeygdur þvíad hann er gódgjarn? þid erud bádir af Adam komnir, en sá, sem hafdi vald til ad mynda Adam af leir jardar, mun hann ecki hafa vald til, ad setja eitt kérid til heidurs, en annad til vanheidurs? Róm: 9; hvorigur yckar hefir neitt af sjálfum sér, af hverjum þá? af Gudi; þarfyrir áttu hvad mest ad virda þann, sem yfir þig bodinn er, því þá virdíngu hann hefir fram yfir þig, hana hefir hann af Gudi þegid; forakta því ecki hans skickan, en lát þér nægjast þinn deildan verd. Og svo sem menn eru konúnginum skyldugir ad hlýda næst Gudi, í öllum þeim hlutum, sem Gud ecki bannad hefir, því framar ber ad hlýda Gudi enn mönnum, sagdi Pétur, Act. 4,

svo byrjar oss og, ad vera þeim undirgéfnir, sem hann yfir oss skipad hefir, ad svo miklu leiti, sem hann hefir þad skipad, því svo segir Pétur, 1. Pét. 2: verid undirgéfnir sérhverri mannlegri sképnu, sakir Drottins, hvert heldur konúnginum, svo sem yfirrádandi, edur stjórnurunum, svo sem þeim, er af honum eru sendir; sá, sem þeim mótstendur, er af konúnginum sendir eru, hann mótstendur konúnginum, sá sem konúnginum mótstendur, hann mótstendur Drottni, sá sem mótstendur Drottni, hann steypir sér í fordæmíngu, hvar af þad vill fylgja, ad sá, sem sína yfirbodara svíkur, vanvirdir edur mótstendur í því starfi, er þeir á hendi hafa, hann er sama dómi undirvorpinn hjá Gudi. Hvad eru menn þá yfirvaldinu skyldugir? þad segir oss Páluss, Róm. 13: gjaldid øllum þad þér skyldugir erud, þeim skatt, er skattur heyrir, þeim toll, er tollur heyrir, þeim ótta, er ótti heyrir, þeim heidur, er heidur heyrir; tvennt þad sídara er ecki svo mjøg ábóta vant, jafnvel þótt ad ótti sá, er standa ætti af valdstjórninni, haldi sumum mønnum lítt aptur frá vondum verkum, en útvortis lotníng og virdíngar fá menn nógar, þar er ei yfir ad klaga, því márgur verdur til ad kyssa á þá høndina, er hann gjarnan vildi af væri; en þad, sem gjaldast á, er optast tregara hjá mørgum, ecki síst vid þá, sem eru oss af Gudi skickadir til ad vaka yfir sálum vorum, af því þeir ecki hafa sverdid þad líkhamliga í høndunum, en hvad því andliga vidvíkur, þá hafa sumir menn svo brynjad samvitskur sínar med einu stálhjarta, ad sverd andans, sem er Guds ord, vinnur ecki á hana, jafnvel þótt þad sé gjørt til þess ad þreingja sér í gégnum bein og merg; og vil eg ecki fá mér þad til orda, þótt menn séu tregir í gjøldunum, Gud gæfi þeirra kristiligum áminníngum hlýdt væri! þá mættu þeir hitt einkis akta, því Drottinn er þeirra hlutskipti. Eg vil aptur hverfa til þess, er eg strax um taladi: géfid keysaranum, hvad keysarans er, segir Kristur; hann talar hér sérílagi um þær skyldur, er yfirvaldinu gjaldast eiga, og þetta er ecki manns edur engils, ecki nockurs veraldligs konúngs, heldur sjálfs Guds Sonar bod; þarfyrir, ad líka svo sem sá kóngs umbodsmadur, er tekur framar, enn hans herra hefir bodid honum, hann stelur, svo er og hinn þjófur í Guds augliti, er dregur þad af yfirvaldinu, er því med réttu byrjar ad hafa, og sá er þad útilætur med illu gédi, hann gjørir gjald sitt ad synd og ad vondu verki; því segir Páll, Róm. 13: þarfyrir er einsætt undirgéfinn ad vera, ecki alleina vegna reidinnar, heldur og samvitskunnar vegna; hann meinar konúngsins reidi, hver ed Salómon segir, Ordskv. 20, ad sé eins og úngs leóns øskur, heldur og samvitskunnar vegna, þad er vegna Guds, sem þetta bodid hefir, hverjum vér erum í hjørtum og samvitskum vorum skuldbundnir. Márgur óhlutvandur þenkir svo, og sumir kannské leyfi sér ad tala: eg hefi eckért gott af valdstjórninni, hún er ecki nema almúganum til þýngsla, þeir hafa miklar álogur, menn sæta hørdum refsíngum af þeim, jafnvel fyrir smáar sakir; heyr mér, barn mitt! eg vil ecki tala um Guds bod í þessu, þar Postulinn skipar, ad menn skuli vera sínum yfirbodurum undirgéfnir, ecki einasta frómum og gódum, heldur og einninn hardrádum og hreckvísum, 1. Pét. 2, og St. Páll skipar, 1 Tim. 2, ad bidja fyrir Neróni keysara, sem þó var gudlaus madur; en seg mér, kann eitt hafskip ad fara leid sína fyrir utan stýri; enn þá sídur kann løndum og lýdum vel ad gánga, þeim er engum stýrir. Hver á ad straffa syndir og lesti? hver á ad refsa ógudligum skálkum, þeim er

frómum og meinlausum veita yfirgáng? hver á ad dæma á milli blóds og blóds? hver á ad skipa réttindum manna, svo hver haldi sínu? hver á ad skicka oss lög ad lifa eptir? hver á ad skicka oss kénnendur og prédikara, til ad uppfræda oss til eylífs lífs, en varna vid eylífum helvítis eldi? hver á ad vernda oss frá hernadi og áráfum ómildra manni, svo ad vér lifa megum hægu og rósömu liferni med allri gudrækni og sidsemi? 1 Tím. 2; hver á allt þetta ad gjöra, ef þar er eckért yfirvald? Gud vardveiti sína kristni frá ómildum konúngum! honum sén og eylífar þackir fyrir þá stóru nád, er hann hefir oss géfid framar öllum mönnum í heiminum; en þad þori eg ad segja: betra er illt yfirvald enn eckért, því hvar svo ástendur, þar er hvers hönd í móti ödrum, þar er hver annars bödull, þar er enginn óhultur um líf sitt, enginn um börn né kvinnur, enginn um eigur sínar né atvinnu, þar er engin sidsemi, enginn kjærleiki, enginn Guds ótti, í einn ordi ad segja: þad er hálft helvíti. Þetta munu þeir ofgar kalla, er lída þykjast álögur af yfirvaldinu, en enginn veit hvad átt hefir fyrr enn mist hefir. Öllum mönnum í heiminum hefir þad ad vegi vordid, ad taka sér höfdíngja, þar sem almenníngur hefir tekid til ad stjórna; illa géck þad til á dögum hinna ógudligu Israels konúnga, Jeróbóams, Manassis, Achabs, og annarra, þó var þad enn þá verr, þegar enginn var dómari í Israel, og hver einn gjördi þad rétt þótti í hans augum, Dóm. b. 17, þá var varla nockur Guds þeckíng í Israel, þá gjördu Benjamítar þá hádúng, er sólin hefir aungva verri yfirskinid, hverja Sódóma, og Gómorra mættu skammast sín vid ad heyra, þá slátradi Guds fólk sínum eigin brædrum og systrum, heilli ættkvísl, mörgum þúsundum manna, svo þar var ecki ein kóna eptir í Benjamín; og hvad viljum vér lángt leita, vér höfum eptirdæmin hjá oss, þegar þetta vesæla land flaut í sínu eigin blódi, ádur enn Gud gaf oss konúng, svo ad enginn mátti óhultur leggjast í reckju sína, hversu ágjætliga leid oss þá? hversu fór þá fram í landi voru? Mundu menn þá ecki allshugar fegnir verda ad játa konúngi, og gánga undir hann, til ad halda lífi og limum, fridi og frelsi? svo er því hattad, br. m! fyrir oss syndugum mönnum, vér hljótum laganna þrælar ad vera, uppá þad vér kunnum frelsi ad halda. Hver sem nú yfirvegar allt þad góda, er vér hljótum af valdstjórninni, og undir eins allt þad illa, er hún afstýrir, hann mundi med betri samvitsku og fúsari huga gjöra Christi bod, í því, ad géfa keysaranum hvad keysarans er; en ef nockrum þykir valdstéttin refsíngasöm, hönum kann eg eckért betra rád enn þad, er géfur St. Páll, Róm. 13, segjandi: viltu ei valdstjórnina óttast, þá gjör hvad gott er, og muntu lofstýr af henni hafa, því hún er Guds þénari þér til góda; en ef þú gjörir hvad illt er, þá vert óttasleginn, því hún er Guds þénari til hegndar og reidi þeim, sem illa gjöra; og er svo úttalad um hid fyrra.

En hversu mikid ad vér Gudi skyldugir séum, þad kann engin túnga út ad skíra, hvorki engla né manna, og því mun þad nockur munnur fá útsagt, þar sem ad allir útvaldir, allir heilagir í eylífu lífi fá þad ecki fullgjört um alla eylífd? eylífa tíd skal til þess hafa, ad prísa hina eylífu gjæsku, og óendanligar aldir, til ad vegsama hans nafn, sem aldrei enda tekur; hversu megum vér þá játa med Davíd: ó, Drottinn! minni erum

vér öllum sínum miskunsemdum; samt hefir þó hin eylífa Hátign bodid, ad vér prísa skyldum þær dásemdir, er hann gjörir á medal mannanna barna, ecki fyrir því, ad hann þurfi vorrar hrósunar vid, því hann er Gud blessadur um allar aldir, heldur ad íhugan hans velgjörninga megi verda oss til sidbóta og sáluhjálpar. Vér heyrdum fyrra sunnudag talad um hinn vonda þjón, sem var sínum herra 10,000 punda skyldugur; munum vér ecki allir mega sitja á beck med honum, þegar ad skuldadogunum kémur? Sál og likhama hefir Gud géfid oss; til hvers? ecki til ad brúka þad svo sem vér viljum sjálfir, heldur til ad þjóna Drottni þar med; likhaminn er hinn óædri partur vors skapnadar, hann hefir Guds gjæska lént oss til ad útvega atvinnu vora, svo ad vér í sveita vors andlitis kunnum vors brauds ad neyta, Gén. 3; þó hefir hann skilid sér leigu hér af, því St. Páll segir; vitid þér ecki, ad ydar limir eru musteri heilags Anda, sem í ydur er, hvert þér hafid af Gudi, og þér erud ecki sjálfs ydar menn; hendurnar hefir hann lént oss til ad brjóta voludum vort braud, fæturnar til ad gánga fúsliga í Guds hús, augun til ad upplypta þeim til himins, hvadan oss kémur hjálpin, eyrun til ad heyra Guds ord og vardveita þau, túnguna til ad lofa hans nafn; en í öllu þessu höfum vér reffjast vid hinn Almáttuga, þad hefir gengid andhælis fyrir oss, vér höfum léd vora limu syndinni til ibúdar, og látid hana drottna í vorum daudligum likhama, Róm. 6, þar vér áttum ad ljá þá réttlætinu til verkfæra. Margur útréttir hendurnar til ráns og þjófnadar, til ad meida hold síns náúnga, og ad hefna sjálfur sín, en stela hefndinni frá Gudi; svo lángt er frá því, ad menn géfi Gudi hvad Guds er; fæturnir eru nærsta fimir til ad hlaupa á hinn breida veg; augun eru skálkur, svo ad allur likhaminn verdi skálkur, granskygn til ad sjá bjálkann í síns bródurs auga, en ad kvistinum í sjálfum sér gjæta þau ecki; eyrun klæja eptir því, er þau heyra vilja, og eru opin vid buldri veraldar þessarar, svo ad Guds ord fá ecki rúm í þeim; túngan temur sér skammarlig ord og fiblsligt hjal, sem kristnum hæfir ecki, róg, lýgi, bakmælgi, og annad því um likt. Æ, oss aumu menn! hversu illa höfum vér þá Gudi goldid hans húsaleigu? vitid þér ecki, ad þér erud kyrkja Guds? segir Postulinn, en hann, sem Guds kyrkju skémmir, hann vill Gud skémma, segir hann, 1 Cor. 3; en hvernig höfum vér ræktad Guds hús, brædur mínir? þad átti ad vera bænahús, en vér höfum gjört þad ad ræningjabæli. En ef Gud skilur sér nú þvílikan skatt af likhömum vorum, mun hann þá láta sálina búa óleigis? aungvan veginn! Peníngurinn, er Júdar syndu Drottni, hann var goldinn fyrir höfud hvert í öllu Róma riki, þarfyrir galdt og Jesús skattinn fyrir sig og Pétur, er hann spurdi hann ad, hvert veraldligir konúngar tæki skatt af sínum eigin, edur af annarligum, Matth. 17, þar hann átti þó ecki skatt ad gjalda, því hann var ecki einasta kóngborinn, heldur konúngur ad eylífu; svo á og sérhver einn af oss fyrir sálu sjá, hún býr í leiguhúsi, hún á ecki einasta eptir þad ad gjalda, heldur og fyrir sjálfa sig. En hvad eigum vér þá ad gjalda, edur hver er skattur hins Allrahæsta? þad gjörir hann sjálfur bert, Ps. 50: ecki et eg kjöt hinna sterku uxanna, og ecki dreck eg blód hafranna, offra Drottni lofgjördinni, og lúk hinum Allrahæsta þín heit. Hver er sú lofgjörd, er Gud af oss heimtir? er þad nóg, ad kasta uppá hann kvedju sinni med einu psálmversi? fjærri sé því, þad heitir ad nálægjast hann med vörunum, en hjartad er lángt

þar frá; Gud verdur ecki med mælgi prísadur, þeirri er heidíngjar brúka, og meina sig fyrir hana ad bænheyrast, Matth. 6, heldur svo sem Davíd, þar hann segir: lof seg þú Drottni önd mín, og allt hvad í mér er hans blessada nafni. Ef vér viljum Gud ákalla í anda og sannleika, þá skal syndarinn koma hræddur og skjálfandi fram fyrir hinn heilaga í Israel, hann skal yfirvega hans heilagleik og sinn óverdugleik, mergd sinna synda og fjølda hans miskunsemda, Guds þolinmædi og sitt tómlæti, Guds brennandi elsku til sín og sína eymd og ólucku, sem ecki getur í líkhama þessa dauda elskad hann af øllu hjarta og øllum kroptum, er oss svo heitt elskadi; og þegar hans hjarta er af slíkri hugraun brádnad í honum sem annad var, þá skal hann hrópa af djúpinu til Drottins, eins og Davíd: mínar syndir eru mér yfir høfud gengnar, þær eru vordnar mér mikils til ofþúng byrdi, og med tollheimtumanninum: Gud! vertu mér syndugum líknsamur; en er þú svo gjørir, þá mun Andinn bidja fyrir þér med óumrædiligum andvørpunum, en hann ed hjørtun rannsakar, veit hver ad er Andans meiníng, því hann er eptir Gudi medalgángari fyrir heilaga, Róm. 8, og er Gud svarar þér í leyndum hjarta þíns fyrir heilagan Anda, sá ed ber þínum anda vitni um, ad þú sért Guds barn, segjandi: vertu hughraustur sonur! þér eru þínar syndir fyrirgéfnar, þá offra Gudi lofgjørdinni, og seg med Jesú módur: mín önd miklar Drottinn, og minn andi gladdist í Gudi, heilsugjafara mínum; þessir eru kálfar vara vorra, er vér eigum Gudi ad fórnfæra, Os. 14, þad er þad offrid sem fyrir honum gildir, því harmþrúnginn og sundurknosadan anda mun hann ecki fyrirlíta, Ps. 51. Hver eru þau heitin, er vér eigum honum ad lúka? þad eru þau, er vér hétum honum í skírninni, þegar hans eingétinn Sonur, hinn frídasti medal mannanna barna, trúlofadi oss sér í nád og miskunsemi; hver voru þau? þad vér játudum Gudi helga trú, uppá hverja vér skírdir vorum, en afneitudum Fjandanum og øllu hans athæfi; hver er þá heiløg trú? ecki sú alleina, sem þeckir Gud ad vera, hvad einnig gjøra djøflarnir, og skélfast þar af, Jac. 2, heldur hún, sem ad verkar fyrir kjærleikann, Gal. 5, hver ad er þolinmódur og gódgjarn, ecki øfundsjúkur, gjørir eckért illmanuliga, ecki blæs hann sig upp, er ecki ósidsamur, hann leitar ei eptir því, sem hans er, ei þúnglyndur, hann þenkir ei illt, hann fagnar ecki yfir ránglætinu, en samfagnar sannleikanum, hann umber allt, hann trúir øllu, hann vónar allt, hann þolir allt, 1 Cor. 13; þad er sú trú, er vér játudum Gudi í skírninni, er slíka ávexti af sér géfur, hverjir sídur mega vid hana skilja, enn birtan vid sólina. En hvert er þá Andskotans athæfi, er vér neitudum? þad eru holdsins verk, sem Páls upptelur, Gal. 5: hórdómur, saurlifi, óhreinleiki, lausúng, skúrgodadyrkun, fjølkyngi, fjandskapur, þrætur, kapp, reidi, þráttanir, sundurþyckja, flockadráttur, og annad þeim líkt; þetta eigum vér ad láta, en hitt ad gjøra, ef vér viljum géfa þad Gudi, sem Guds er, því svo segir Drottinn fyrir munn Esaiæ, 1 Kap: þvoid ydur, hreinsid ydur, takid ydar illskubreitni frá minu augliti, látid af illu, en lærid gott ad gjøra, komid sídan og eigumst løg vid, þó ad ydar syndir séu raudar sem blód, þá skulu þær verda hvítar sem snjór, og þó þær séu sem purpuri raudar, þá skulu þær verda hvítar sem ull. Þeir, sem eru skyldir undir nockurn konúng, þeim byrjar ecki einúngis ad greida honum

hatta og skyldur, heldur og ad strída á móti hans óvinum; nú er enginn þvílíkur Guds óvinur sem Djøfullinn, því Kristur og Belial eiga eckért hlutskipti saman, 2 Cor. 6; nú fyrst vér erum gengnir Gudi til handa, því skyldum vér þá draga eitt ok med Satan? Andskotans tamn dregur holdid, en Guds lidi stýrir andinn; látum oss í honum gánga, svo munum vér ei fremja holdsins girndir, og iklædumst Guds herskrúda, svo ad vér gétum mótstadid prettum Djøfulsins, Eph. 6, þá erum vér réttir Guds þegnar. En Jesús Kristur, sá ed høggormsins høfud hefir í sundur marid, og nidurbrotid helvitanna port, hann virdist ad troda Djøfullinn undir fætur vora, en géfi oss ad berjast gódri baráttu, behalda trúnni og gódri samvitsku, þar til oss um sídir verdur afsídis løgd koróna réttlætisins, sem Drottinn Gud virdist ad géfa oss á þeim degi, þegar vér eigum ad gjalda þá sídurstu skuld, og afhenda þad Gudi, hvad Guds er, sem er sál og líf, hver vér høfum ad láni, og ecki ad eign þegid; þad bænheyri Fadir miskunsemdanna, fyrir son sinn, Jesúm Christum, amen!

Tuttugasta og Fjórda Sunnudag eptir Trínitatis.

Gudspjallid, Matth. 9 Kap.

Í þann tíma, þá ed Jesús taladi þetta til þeirra: sjá þú, ad høfdíngi nockur géck ad, og tilbad hann, segjandi: mín dóttir er nýsálud, en þú kom, og legg þína hønd yfir hana, og mun hún lifa. Og Jesús stód upp, og fylgdi hønum, og svo hans lærisveinar; og sjá þú, ad kona, hvør ed haft hafdi blódfall í tólf ár, géck á bak til vid hann, og snerti fald hans klædnadar, því hún sagdi med sjálfri sér: ef ad eg mætti ad eins snerta hans klædnad, mundi eg heilbrygd verda; en Jesús snérist vid, leit til hennar, og sagdi: vertu hughraust dóttir! þín trua gjørdi þig heilbrygda; og á þeirri sømu stundu vard konan heilbrygd. Og þá ed Jesús kom inn í høfdíngjans hús, og sá þar lúdurþeitara, og buldran fólksins, sagdi hann til þeirra: víkid frá, þvíad ecki er stúlkan daud, heldur sefur hún; og þeir dárudu hann. En sem fólkid var útdrifid, géck hann þar inn, og tók um hennar hønd, og stúlkan stód upp; og þetta rykti barst út um allt þad sama land.

E x o r d i u m.

Þad eru merkilig ord, sem Esaías spámadur skrifar í hans bókar 26 Kap., og þannig hljóda: í angistinni vitjudu þeir þín, Drottinn! þeir úthelltu audmjúkum bænum þegar þú tiptadir þá. Svo er háttad veru auma holdi og blódi, kristnir menn! ad þegar allt ad óskum gengur, þá þeckir þad á stundum hverki Gud, né sinn eiginn veikleika; og þótt vér sjáum nærri dagliga á þeim, sem Drottinn tiptar, hversu ad manneskjan er sér ónóg um alla hluti, þegar hann birgir fyrir henni sitt augliti, þá er þad

eins og þad ecki komi ad oss, svo sem ad einn, heldur enn annar, sé undan þeginn þeim ókostum, er syndinni fylgja, og Elíphas af Theman kallar øllum jafnvísa, segjandi, ad madurinn fæðist til armædunnar, svo sem neistarnir af glódinni fljúgi í loptid upp. En þótt ad þessu sé svo varid, þá sýnist svo sem ecki eigi allir vid líkan kost ad búa, þar nockrir bada í rósum, og vita ecki af miklum mótgángi ad segja, hinir þjást alla æfi sína, og sjá varla gladan dag; en þad er eptirsjónar verdt, hvert ad hinna kjør séu betri enn þessara, ef menn þad rétt adgjæta; ad vísu sýnist þad svo fyrir mannligum dómi, annars er þad víst, ad í velgengninni er manninum hættast vid ad gleyma Gudi, sem er hin stærsta ólucka, er syndaranum kann til ad falla. Þegar Israel vard fullur og feitur, þá gjørdist hann lauslátur; þegar skenkjari Pharaónis var aptur kominn til virdíngar sinnar, þenkti hann hverki á Jóseph, né myrkvastofuna, Gén. 40; þegar Nebúcadnezar virdti fyrir sér øll hans stórvirki, er hann hafdi látid gjøra í Babýlon, þá upphafdist hans hjarta, þar til Gud straffadi hann, og lét hann eta gras med villudýrum, Dan. 4; þegar Baltazar sat ad dryckju, og út af ofmetnadi lét saurga kérin, sem brúkud høfdu verid til þjónustunnar í Guds húsi, þá vard hann rekinn frá ríki og lífi, Dan. 5: þegar Heródes konúngur metnadist í sínu hjarta af velgengninni, og gaf ecki Gudi dýrdina, þá vard hann sleginn af engli Drottins og dó vesølum dauda. En svo ad Guds børn ei rati í þvílíkan sálar háska, þá leggur hinn gódi Gud þeim síns Sonar kross á herdar; eg þori ad segja, ad Drottinn hefir í sínu nádarríki meira útrétt med honum einum, enn med øllu sínu eptirlæti; á medal annarra høfum vér tvø dæmi þar uppá í þessu heilaga evangélió, samkunduhøfdíngjans Jaíri, og hinnar blódfallssjúku kvinnu, og af bádum þeim, hversu ad trúin reynist og eblist í krossburdinum, svo sem gullid hreinsast í ofninum, 1 Pét. 1. Vér viljum í Drottins nafni hugleida: 1) Jairí dæmi; 2) hinnar blódfallssjúku. O! þú gódi Gud! vert oss nálægur med fulltíngi þíns anda, í Jesú nafni, amen!

Utleggingin.

Sjá þú, ad høfdingi nockurr géck ad og tilbad hann, segir í gudspjallinu; Lúkas og Markus segja hann hafi verid samkunduhøfdingi; kannské hann hafi hvorttveggja verid, því Gydíngar høfdu høfudsmenn í hverri ættkvísl, og þar ad auki høfdu þeir forstødumenn í þeirra samkundum; hvernig sem þetta hefir verid á sig komid, þá hefir hann þó mikilsmetinn verid medal Gydinga, en líkindi er, ad hann muni ecki hafa mátt Jesúm mikils ádur enn naudin þrísti honum til þess. Jesús hafdi í heilt ár kénnt, prédikad og gjørt kraptaverk í Kapernaum, en þess er ei gétid, ad høfdingi þessi hafi fengist mikid þar um, fyrr enn hans einka dóttir var adkomin dauda; þad má og allvída lesa í gudspjallssøgunum, ad þesshattar menn hotudu Jesúm framar og ofsóktu, enn ad þeir mundu leita lids hjá honum í nockrum hlut, og þarfyrir søgdu Gydingar fordum daga, er þeirra sendimenn komu aptur, og søgdu um Drottinn, Jóh. 7: aldrei hefir nockur madur talad svo sem þessi, þá svørudu þeir, segi eg: hvert erud þér og villtir, trúir nockurr af høfdíngjunum á hann, edur af Pharíseunum; ad eg fái mér þad ecki til orda, ad Júdar høfdu ályktad, ad hver, sem medkénndi Jesúm ad vera Kristum, hann skyldi bannsettur vera, og rækur frá þeirra samkundu, Jóh. 9, edur um þad tali, ad samkunduhøfdinginn reiddist honum nærsta mjøg, er hann læknadi kvinnuna á sabbatsdegi, þá er í 18 ár hafdi óhraust verid, Lúc. 13; af hverju øllu sjá má, ad Guds Sonur hefir ecki velþockadur verid hjá þesslags fólki; en ecki ad sídur rak neydin þenna mann til ad falla Jesú til fóta med audmjúkri bæn, svo sem bædi Lúkas og Markus skrifa, svo þad rættist á honum, sem David um sig skrifar, Ps. 18: þegar eg kveljumst, þá ákalla eg Drottinn, og hrópa til Guds míns, þá bænheyrir

hann mína raust af sínu musteri. En þú, kristinn madur! sem þetta heyrir, tak þetta dæmi þér til viðvörunar, og trú þinni til styrkingar ef áliggur; þú hefir máské ecki hirdt svo um, ad leita ad Jesú á medan þér vel géck, á medan þú varst á blómi þinnar æsku, þá kann vel vera, ad syndir þins úngdóms hafi verid margar; hafi nú Drottinn vitjad þín med krossinum, þá kannast þar vid, ad hann bendi þér til þess, ad koma til sín, sem ad er Drottinn þinn læknari; hafi Gud ecki straffad þig med líkhamans óhreysti, þá rannsaka þó vel, hvert þú alheill sért. Þessi höfdíngi átti eina einkadóttur, sem án alls efa hefir verid honum kjærari, enn öll hans aleiga; þú átt og fyrir einni sálu ad sjá, kostuligri dýrgrip finnur þú ecki í allri veroldinni, þvi hvad gagnar þad manninum, segir Endurlausnarinn, ad hann eignist allan heim þenna, en lídi töpun á sálu sinni, Matth. 16; dýrmæt er hún, ecki einasta þess vegna, ad hún er í fyrstu eptir Guds mynd sköpud, heldur hins annars lángtum framar, ad hún er med Guds blódi endurkeypt; gjæt ad, hvert hún heilbrygd er! þér virdist ad svo sé, af því þú kénnir þín einkis meins, og þín sála er ecki órólig í þér, svo sem Davíds var; en trú mér til, kjæri! ad þau sárin eru ecki betri, sem daud eru, heldur en hin, er svída; muntu þarfyrir hraustari vera, þótt þú sért líkur þeim, er Jeremias segir, 5 Kap: þú tiptar þá Drottinn, en þeir finna þar ecki til? Ber lífernis háttu þína saman vid mælisnúru Guds heilaga lögmáls, hvert þú hefir elskad Drottinn Gud þinn af allri öndu þinni, og öllu hjarta þínu, og öllu hugskoti þínu, og þinn náúnga sem sjálfan þig, hvert þú getur sagt med hinum ríka ýngling, sem kom til Jesúm, og vildi fá ad vita, hvad hann gjöra skyldi, svo hann mætti eignast eylíft líf, Matth. 19, ad allt þetta hafir þú gjört frá barndómi þínum; og vil eg nú sleppa þessu, þvíad enginn manna hefir um æfi Guds lögmál uppfyllt, nema hann einn, sem bar vorar syndir og alla lögmálsins bölvan, sjálfur syndlaus, hreinn, heilagur og fráskilinn syndurunum, Heb. 7; en seg mér: hefir þú haldid glöggvan reikníngskap vid sjálfan þig hér um, svo þú hafir ydrast syndanna af hjarta, og látid þér þær leidar verda? hvert þú hefir lagt vid þín rotin sár og andligan holdsúa þann plástur, er alleina kann ad græda, sem er Jesú blessad blód med trúnni medtekid af læknarans hendi, og hvert þú ad sídurstu hefir af alvörn kappkostad ad betra þinn lifnad, hvert þú hefir ecki gengid umþenkíngarlaust aptur til sömu synda, vellt þér í sama saur, og syndgad uppá nádina, og hvert hinn sídari dagurinn hefir bætt nockud um fyrir hinum fyrra. Reynid ydur, segir Páluss, hvert ad þér erud í trúnni, 2 Cor. 13; gjörum svo, vitum til, hvad heitt vér elskum Gud, þegar holdsins fýsn er ödrumeginn, hverja trúar ávexti vér finnum í fari voru, hvert Guds andi verkar í oss fyrir sanna ydran, hvert vér erum svo tilbúnir med vorn reikníngskap ad hverju kvöldi dags, ad vér séum þarum vissir, ad þótt vér deyjum, þá munum vér samt lifa, Jóh. 11; allt svo lengi ad vér ecki temjum oss þetta hugarfar, þá þenkja menn hid sama, sem engillinn af Laódicea, Apoc. 3: eg em ríkur og audugur nóg, og þarf einkis vid, en þú veitst ecki, segir Drottinn, ad þú vesæll ert, aumur og voladur, blindur og fatlaus, eg ræd þér, ad þú kaupir gull af mér, gull þad í eldi er reynt, svo þú audugur verdir, og íklædist hvítum klædum, svo ad vanvirda þinnar fatleysu ecki opinberist. En nær vér höldum reikning vid sjálfa oss, þá fáum vér ad þeckja, ad vorar misgjördir setur hinn

alskygni Gud frammi fyrir sig, og vorar óvitanligar syndir frammi fyrir sínu augliti, Ps. 90; hvad þá, brædur mínir! munu þá ecki um sídir uppljúkast vor augu, svo ad vér fáum ad sjá, ad allt höfudid er sjúkt, allt hjartad er veikt, frá hvirfli og allt til ilja er þar ecki nema sár, kaun, benjar og þroti? Esa. 1; hvad er þá vor sála betur á sig komin, enn þessi höfdingjans dóttir, sú er var daudvona, edur og andvana lík, svo sem Matthæus skrifar? Stór naud þreingdi Jaírus til ad leita Christi, en látum oss ecki vera ræktarminni vid sálir vorar, enn hann var vid dóttur sína; enginn er krossburdur meiri, enn sú barátta, sem er a millum holdsins og andans, Gal. 5, og tilfinning synda sinna, med hverjum vér höfum hinn nádugá Gud styggdan; hún uppþurkadi Davíds krapta, svo sem þá hey þornar á sumri, hún lagdi hann í daudans dupt, hún héldt voku fyrir hans augum, þad hann vard svo máttlaus, ad hann gat ecki talad, Ps. 77; en hvad skulum vér þá ráds taka, br. m? hvad gjordi Jaírus? hann féll til fóta Jesú, segir Markus, og bad hann mikiliga; gjör slíkt hid sama, kristinn madur! ef þú vilt ad þín sála heilbrygd verdi; audmýk þig undir voldugá Guds hönd. Eg játadi Drottni synd mína, segir Davíd, og þá fyrirgafstu mér þad; þad var og satt, því undir eins og hann sagdi; syndgast hefi eg á móti Drottni, þá svaradi spámadurinn Nathan hönum: svo hefir Drottinn synd þína í burtu tekid, 2 Sam. 12. Jesús rækti þad ecki vid þenna samkunduhöfdingja, þótt kannské ad bædi hann og hans lagsmenn hefdu foraktad hann meir enn um eitt heilt ár, því hann vissi, ad hans sála var ángurfull í hönum, og vildi því ecki leggja sorg ofan á sorg, heldur géck hann strax á þá leid, er hann beiddi hann um; hér rætist þad, sem Esaias um hann spáir og Matth. 12 ítrekar, segjandi: hann mun ecki deila og ecki kalla, og enginn mun á strætunum hans raust heyra, einn brákadan reyr mun hann ecki sundurbrjóta, og einn rjúkanda horkveik ecki útslöckva. Hins sama hefir þú ad vænta, kristinn madur! hver helzt þú ert, hjá Gudi er eckért manngreinar álit; þegar þú med Davíd kallar til Drottins á þínum mótgángstíma, þá þú upprèttir þína hönd á náttarþeli og lætur ecki af, fyrir því, ad þín sála vill ecki huggast láta, Ps. 77; já, allra helzt, þegar þú bidur um fyrirgéfning þinna synda, því til þess er Guds Sonur í heiminn kominn, ad hann nidurbrjóti Djöfulsins verk, 1 Joh. 3, á medal hverra syndin er hid versta; edur meinar þú, ad hann, sem lét þad ad bæn Jaíri, ad uppvekja hans dóttur, án hvers hann kunni þó hólpinn ad verda, ad hann muni neita þér um kvittun þinna synda, nær þú hennar sorgfullur leitar, þar hann veit, ad þú kannt ecki án hennar sáluhjálpina ad erfa, en hann er þó í heiminn kominn til þess, ad kalla synduga og ecki réttláta til ydranar, Matth. 8, og vill, ad allir menn verdi sáluhólpnir og komist til sannleikssins vidurkénningar, 1 Tím. 2? Af hjartgróinni medaumkvun og brennandi elsku til syndugra manna hrópadi Jesús fordum daga: komid til mín allir þér, sem erfidid og þúnga þjádir erud, eg vil endurnæra ydur, Matth. 11; því kémur þú þá ecki til Guds, hvers syndir ad eru yfir þitt höfud gengnar, og þér mikils til ofþúng byrdi vordnar, þar þú veitst, ad hann svarid hefir og sagt: á hverjum helzt tíma ad hinn ógudligi snýr sér frá sínu ógudligu athæfi, svo sannarliga sem eg lifi, hans misgjörninga skal ecki ad eylífu minnst verda! Ezech. 18. Slíka hluti afrekar umvöndun Drottins hjá syndugum mönnum, þá henni er med audmjúku

hjarta tekid, svo vér megum játa þad satt ad vera, sem Páłus til Hebreos segir, 12 Kap.: ad øll tiptan, medan hún áliggur, þyki oss hún sorg og engin gledi ad vera, en eptirá gefur hún fridsamligan ávøxt réttlætisins. Jairus þessi var einn samkundu-høfdíngi, án efa einn skriftlærdur og uppfrædur í Mósis løgmáli, en í því finnur hann ekkért rád móti daudanum; sem ei var von, því bókstafurinn deydir, en andinn lífgar, 2 Cor. 3; bædi hann og hans dóttir høfdu syndgad á móti løgmálinu, en løgmálid skyldar þá alla undir daudann, sem ecki uppfylla þad; svo høfum og ecki vér, syndugir menn, neinnar hjálpar ad vænta í løgmálsins verkum, þótt vér séum þau skyldugir ad gjøra, því løgmálid er innkomid svo ad syndin yfirgnæfdi, segir Páłus, Róm. 5, þad er, ad hún yrdi uppvís, því án þess mundum vér ei syndina þeckja; þad er ei annad, enn eitt brýni, á hverju daudinn hvessir sinn brodd, þared syndin er broddur daudans, en kraptur syndarinnar er løgmálid, segir Páłus, 1 Cor. 15, því þad fordæmir þá sem hana drýgja. Hvar høfum vér þá lífs ad leita? í trúnni á hann, sem løgmálid hefir uppfyllt, daudann sigrad, og borid syndir vorar uppá tréd, en fest þar handskriftina þá sem móti oss var; en svo sem pálmavidurinn réttir sig upp undir þúnganum, svo vex trúin í krossburdinum; eg skal ecki segja, hversu trúarsterkur ad Jairus hefir í fyrstunni verid, þad sýnist hann hafi ecki meint, ad Jesús Guds sonur væri, heldur spámadur nockur, svo sem Elías edur Eliseus, sá ed kynni ad uppvekja dauda, eins og þeir, annars mundi hann ecki hafa meint, ad hann þyrfti ad gánga heim med sér, og leggja hønd yfir dóttur sína; hitt er víst, ad hans trú hefir ecki svo sterk verid, sem kvinnu þessarar, er hér um getur, edur hinnar Kananeisku, edur hundradshøfdíngjans. O, minn herra Jesú! hversu nákvæm er þín líknarhønd til ad endurnæra hinn riúkanda hørkveik! hann lét sér þad ecki nóg þykja, ad hann bænheyrdi hann svo fljótt, sem hinn kunni ad bidja, og géck strax af stad, heldur á veginum styrkti hann trú hans med því allra dásamligasta kraptaverki, er hann gjørdi vid kvinnuna; ad sønnu hefdi Frelsarinn kunnad ad láta þetta almættisverk leynt vera eins og ønnur, er hann bannadi ad bera út, en þad vildi hann ecki, hans líknarhønd er frjóssøm; hann gjørdi hér tvennt í einu, hann læknadi hina naudstøddu og fárádu konu, er allri aleigu sinni hafdi forgéfins kostad uppá læknara, og undir eins styrkti hann hennar og Jairi trú, því trúid mér til, ad hann hefir ecki forgéfins talad þessi ord: þín trú gjørdi þig heila! já, enn þá framar, þegar húskarlar Jairi runnu í móti honum, svo sem Lúkas og Markus skrifa, og søgdu: ómaka ecki meistarann, þín dóttir er sálud, þá hefdi honum mátt til hugar koma, ad þad væri úti, en Jesús sleppti ecki sinni hendi af honum, heldur sagdi hann: óttast ecki, trú þú alleina! Lát þetta dæmi vera þér jafnan fyrir augum, kr. m! þegar þín trúa tekur til ad veikjast í mótgánginum, og þér kémur til hugar med Davíd, ad Gud hafi forgleymt miskunsamur ad vera, Ps. 77; sjá hér, hvad trúr ad þinn Lausnari er, ad hann freistar einkis yfir megn fram, 1 Cor. 10; þú megnar ecki hinn allra minnsta trúarneista ad kveikja í þér, Guds verk er þad; er þad veik trú, þá er þad þó trú, Gud ann sínum gjørníngi, lát sjá, ad þú alleina ecki slöckvir hann med óþolinmædinni og bænarleysinu, og vert svo viss um, ad hann blæs sjálfur ad því glóandi koli, er hann hefir lagt á varir þíns hjarta; hann lét ecki Petrum sockva, þó hann væri trúarveikur, Matth. 14,

hann leyfdi ecki ad hans lærisveinar forgengju, þótt þeir væru litiltrúadir, Lúc. 8, hann uppvakti Lazarum þótt Mariha efadist um, ad hann mundi fyrr upprísa, enn á sídasta degi, Jóh. 11, og hversu opt átaldi hann lærisveinana fyrir þeirra trúarleysi, svo ad þeir beiddu hann og sögdu: herra! auk þú oss trúna; samt efldist Guds kraptur svo med þeim, ad þeir urdu þess allshugar fegnir, ad þeir máttu njóta þeirrar æru, ad þola allar hádúngar hans vegna. Eg vil ei tala um þad mikla miskunarverk, er Jesús gjördi vid hinn túnglsjúka og fodur hans, er hann sagdi: ef þú trúir, þá er trúndum allt mögulígt; en fadirinn æpti hástofum og táradist mjög, segjandi: eg trúi, herra! en hjálpa þú vantrú minni; og Jesús rak Djöfulinn út af hinum túnglsjúka, tók í hönd hans og reisti hann upp, Marc. 9. Svo lát þér nú og nægjast Drottins nád, kristinn madur! þótt þér finnist ad þín trúa ecki sem sterkust sé, því hans kraptur fullkomnast í breiskleikanum, 2 Cor. 12; og er þetta nú svo úttalad um hid fyrra.

Eptirfylgir ad tala med fáum ordum um þad sídara. Ecki minna traust edur hjálparvon stendur kristnum manni af þeirri miskun, sem vor Frelsari gjördi á þeirri aumu konu er med trú sinni þádi heilbrygdi af honum. Evsebius skrifar í hans kristindómssögu 7 bókar 17 Kap., ad hún hafi heidin manneskja verid, kynjud úr Cæsarea Philippi. Þér kynni til hugar ad koma, syndugur madur! ad Kristur hafi ecki gjöra viljad þvílík stórmerki, nema medal síns fólks og Gydinganna, en dæmi hinnar Kananeisku, hundradshöfdingjans, hinna djöfulódu í Gergeseanna landamerkjum, sýnir allt annad; og því skyldi hann neita þeim kraptaverkanna, hverjum hann hafdi fyrirhugad nád evangelii, svo sem stendur hjá Esa. 62, ad Drottinn muni framleida sitt réttlæti og sína dýrd fyrir allar þjódir. Þú segir, Gud gjörir þó ecki kraptaverk manna á medal á þessum dögum; en seg mér: hvert er kraptaverk meira enn þad, ad hann hefir gjört oss Abrahams sonu af steinum, þad er af heidingjum, þeim er stocka og steina dýrkudu og voru þeim sjálfir líkir. Þessi vesæla kvinna var þúngum sjúkdómi undirvorpin, og óhrein köllud eptir lögmálinu, hver hana snerti, skyldi óhreinn vera allan dag til kvölds; en ecki skédi þad þarfyrir, ad kvinnurnar á þeim tíma væru meir óhreinar í Guds augliti, heldur enn einn daudur líkhami, hvern enginn mátti snerta, heldur svo sem þad var bodid í Guds lögum, til ad teikna oss andliga í syndunum dauda, svo vár og hitt til ad minna oss á spillingu náttúru vorrar; en þótt ad þessi fáráda manneskja væri svo á sig komin, samt fyrirlítur ecki Jesús hana; allt er hreinum hreint, Tit. 1, svo var og honum, sem er hreinn og heilagur, og fráskilinn syndurunum. Þessi kona var óhrein eptir Levítanna lögmáli, svo ad enginn mátti hana snerta, né klædi hennar, en strax sem hún hans klædafald snerti, er sjálfur Leví börn hrein gjörir, þá vard hún bædi hrein og heilbrygd. Tak þér þad til huggunar, syndugur madur! þegar Satan freistar þín med örvæntingunni, kannské ecki fyrr enn í þeim sídustu andarslitrum, nær hann er sem ákafastur, því hann veit hann hefir stuttann tíma; þitt réttlæti er svo sem nidlagsfat, hvad munu þá vera þínar blódugar illgjördir? en sjá! hér er opnadur einn brunnur Davíds húsi, og þeim sem byggja til Jerúsalem, til hreinsunar syndaronum og blódfallssjúkum; þú ert óhreinn, svo sem kona þessi, og eckert óhreint má

innkoma í þá himnesku Jerúsalem, en hér er blód Jesú, sem hreinsar þig af öllum þínum syndum, 1. Jóh. 1; þínar syndir eru raudar sem blód, Esa. 1, en Jesús er fyrir sitt eigid blód einusinni ingenginn í þad allrahelgasta, ad útvegadri eylífri endurlausn, Heb. 9, þarfyrir vill hann gjöra þær hvítar sem snjó. Þú hefir ekkért Gudi ad lúka fyrir syndina, þessi kvinna hafdi ecki heldur neitt ad gjalda í læknislaun, þvi hún hafdi eydt þar til allri eigu sinni, ad hún mætti heilbrygd verda, en fór þó jafnan vesnandi; Jesús æskti og engra launa af henni, heldur sagdi hann: vertu hughraust dóttir, þín trú gjördi þig heilbrygda; hann krefur og ecki endurgjalds af þér, þvi hvad má madurinn Gudi gjalda? trú þú alleina því, ad hann sé forlíkun fyrir þínar, og ecki einasta fyrir þínar, heldur og fyrir allar veraldarinnar syndir, 1 Jóh. 2, og heyr þau líknarfullu ord, er hann talar, Esa. 55: heyrid! hver sem ad þyrstur er, komi til þessara vatna, og hver sem eckért gjald hefir, hann komi og fái fyrir eckért, komid! segi eg, komid og kaupid fyrir utan peninga, og utan andvirdi, bædi vín og mjólk; hvarfyrir láti þér ydar peninga úti fyrir matleysu, og ydar erfidi fyrir þann hlut, sem ei kann ad sedja. Kona þessi géck bak vid Jesúm, hún var óhrein, hún var orfátæk, hún var ad öllu leiti aumliga á sig komin, hún þordi ecki ad yrkja ordi á hann og skammadist sín ad bera sína kveinstafi fram fyrir slíkan herra. Æ! hvad mætti syndarinn þenkja, sá er optliga hefir velt sér í sama saur og eins og hundurinn gengid aptur til spýunnar? mun hann ecki fyrirverda sig ad koma fram fyrir hann, í hvers augliti ad ecki eru himnarnir hreinir, fyrir hverjum hinir dýrdligu Cherúbim hylja sín andlit? sannlega væri þess meir enn von, en fyrir Jesú forþénustu skuld, hvers ásjónu þeir byrgdu og hræktu í hans andlit, þá megum vér med fullu trausti gánga til nádarstólsins, svo ad vér miskun ödlumst í hentugan tíma, Heb. 4; þó skaltu vita, syndugur madur! skyldu þína, þegar þú, sem ert mold og aska, dirfist ad tala vid Drottinn, ad honum ber dýrdin og heidurinn, en þér ber blygdan þíns andlitis, svo gjördi þessi kvinna, því hlaut hún miskun; svo gjördu hinir 10 líkþráu, þeir stódu fjærri, því urdu þeir hreinsadir; svo gjördi hin bersynduga í Símons Pharíseara húsi, med hverjum Jesús var ad heimbodi, hún kraup bak til vid hans fætur og þvodi þá med tárum sínum og þerradi med sínum hárlockum, kysti þá og smurdi med vidsmjöri, en er Phariseus hneirladist þar á í sínu hjarta og meinti þad væri óhæfa, ad slíkur stórsyndari skyldi snerta hann, sem fólkid hélt spámann ad vera, þá lét Jesús hann sjálfann leggja dóminn á, ad sá mundi elska meir, sem meira uppgéfid væri, en Drottinn sagdi til hans: af því hún elskadi mikid, þá eru hennar mörgu syndir fyrirgéfnar. Ad sídustu snertir kona þessi hans klædafald, eptir því sem hún rád fyrir gjördi med sjálfri sér; nær þordi hún ecki ad gánga og er líkligt ad hún hafi ætlad ad dyljast, þar hann stód midt í mannþraunginni og mundi hennar því ecki gjæta. Margur hefir Jesúm snortid í þessum hóp, en enginn svo hart sem þessi kona. Þad stendur skrifad um vorn herra, ad þegar hann sá aumur á nockrum, ad hans idur hafi komist vid í honum af medaumkun, svo hefir og hér verid, hann fann krapt út af sér gánga, hans födurlig gjæska gat ecki leynt sér, brunnur miskunarinnar vall hér upp sjálfkrafa og sjálft himnaríki þoldi hér ofríki; en lát þér þad af þessu til hugar koma, Guds elskuligt barn! ad Jesús Kristur

er uppfarinn yfir alla himna, og er ecki framar med oss ad líkhams vistum, samt uppfyllir þó hans klædafaldur þad heila musteri, sem er kristilig kyrkja Guds hér á jördunni, þar um spáir Zacharías, 8 Kap: þad skal ské á þeim dögum, ad tíu menn af öllum túngumálum skulu þrífa í klædafald gydíngsins og segja: vér viljum fara med ydur, því vér heyrum ad Gud sé med ydur. Hvernig er hann þá med sinni kyrkju hér á jördunni? í ordinu og sakramentunum, þad eru hans klædi, þar er hann ad finna, þángad áttu ad þrífa med trúarinnar hendi, þá ertu honum eins nærri og enn þá nær enn þessi kona, en allra helzt skaltu til þessa ráds taka, þegar öll önnur bila, nær hinn sídarsti mótgángur daudinn þér ad höndum kémur, og þínar líkhamligar hendur þreifa ei leingur; haf þá svo fest þína trúarhönd á þessum Jesú klædafaldi um nádartímann, ad þú sleppir honum aldrei fyrr enn hann blessar þig, og mun í gégnum hann ofan fljóta til sálar þinnar kraptur af hædum, sá ed hana heilbrygda gjöri af öllum sálar og lífs meinum; en hann, sem eingann vill frá sér reka, er til hans kémur, hann sem lofad hefir ad bænheyra medan þú ert ad bidja, hann sem sjálfur þreytti vid daudann, og tók ákafliga ad bidja og kann þarfyrir ad sampínast eymdum þínum, hann, segi eg, mun svara sálu þinni fyrir heilagan Anda, hver ed vitnar med þínum anda, ad þú sért Guds barn: vert hughraust, mín dóttir! þín trúa gjördi þig hólpna; þad veiti oss öllum gódur Gud, fyrir Jesúm Christum, amen!

Tuttugasta og Fimta Sunnudag eptir Trínitatis.

Gudspjallid, Matth. 24 Kap.

Í þann tíma: Jesús sagdi til sinna lærisveina: nær ed þér sjáid svívirding foreidslunnar (af hvörri sagt er fyrir spámanninn Daníel) standandi í helgum stad: hvör sem þad les, hann hyggi þar ad! hvörjir þá eru á Gydínga landi, flýi þeir á fjöll, og hvör hann er á rjáfri, fari hann eigi ofan nockud ad taka úr sínu húsi og hvör sem á akri er, snúi hann ei aptur ad taka sín klædi. En vei þúngudum og brjóstmylkíngum á þeim dögum. En bidjid, ad ydar flótti verdi ecki um vetur og eigi á þvottdegi, þvíad þá mun verda svo stór hörmung, hvílík ad eigi var í frá upphafi veraldarinnar, allt til þessarar stundar og ei heldur mun verda; og nema ei þessir dagar verdir styttir, verdur eckért hold hólpid, en fyrir útvaldra sakir, þá skulu þeir styttast. En ef nockur segir þá til ydar, sjáid! hér er Kristur eda þar, þá skulud þér ecki því trúa, þvíad þar munu uppríса falskristar og falsspámenn og þeir munu gjöra stór tákn og undur, svo ad í villu munu leidast (ef ské mætti) einninn útvaldir. Sjáid! eg sagda ydur þad fyrir. Nú, ef þeir segja til ydar, sjáid! hann er á eydimörku, þá gángid ecki út; sjáid! hann er í launkofum, þá trúid

eigi, þvíad líka sem eldíng útgeingur af uppgaungu og skín allt til nidurgaungu, líka svo mun og vera tilkoma mannsins sonar; þvíad hvar helst ad hræid er, þángad munu og ernirnir safnast.

Exordium.

Jesús býdur sínum lærisveinum í þessu gudspjalli, ad þeir skuli ei trúa, þótt ad þeim sagt verdi: hér edur þar er Kristur, því þar munu upprísa margir falskristar og falsspámenn, med ødru fleira sem eptirfylgir, og í gudspjallinu sér líkast hermir. Allt rættist þetta strax eptir hans daga, svo af þessu má sjá, ad þad satt er, sem Páluś um hann segir, ad í honum séu huldir allir fjársjódir vitskunnar. Ecki einasta fundust þeir medal gydínga, er sig gjørdu ad Christi, svo sem var Bar Cocaba, er anno 130 safnadi óærinni her á móti Hadríanó keisara, og sagdist vera stjarna sú, er Bileam um spáir, Num. 24, heldur og medal þeirra er sig kristna kølludu, svo sem var Símon hinn fjølkunni, og ótal fleiri, sem út komu af hans skóla og toldu fólkinu þá trú, ad þeir væru heimsins endurlausnarar, gjørdu og mørg folsk kraptaverk, svo sem af fornum kristindóms søgum er alkunnugt; ved þessum tekur Jesús vara sínum lærisveinum og ecki einasta þeim, heldur og øllum þeim, sem hans og hans kénníngar elska mundu, því svo sem hann sagdi í bæninni til síns himneska fødurs: eg bid ecki einasta fyrir þeim (hann meinti lærisveinana) heldur og fyrir þeim, sem á mig trúa munu, fyrir þeirra ord; svo hefir hann og þetta øllum þeim sagt, er postulig kénníng bodud verdur, svo sem hann og med berum ordum segir hjá Marcum í 13 Kapitula: þad eg segi ydur, þad segi eg øllum, vakid þér; og fyrir því, ad áminníng þessi heyrir og oss til, yfir hverja líklegt er ad heimsins endir sé kominn, þá vil eg hana alleina med sinum lærdómum stuttliga yfirvega. Hvar til oss adstodi gódur Gud, med krapti síns anda, í Jesú nafni, amen!

Útleggíngin.

Aldrei kunnum vér Guds fødurligri gjæsku þarfyrir ad fullþacka, ad hann hefir landi voru þirmt fyrir villum og afgudadýrkun, hans nafn sé þarfyrir lofad og vegsamad um aldir alda! samt mun þó ecki Satan láta oss hlutlausa, varni Guds milda hønd vid því, ad hann deydi sálir mannanna med folskum kénníngum; þá leitar hann til med illum dæmum, med vondum fortølum og áeggjun til lasta og vondra verka, med tómlæti og hyskni í því ad vísa þeim Guds gøtu, sem hana ecki fá sjálfir ratad; litlu skiptir med hverju móti ad Fjandinn og hans verkfæri svíkja daudligra manna sálir úr Guds hendi; ill heimsins eptirdæmi, sérdeilis þegar þau ecki stroffud eru, þau eru sterkari til ad draga taum Andskotans, enn nockur villumadur; margur mun vera fyrir ránga trú fordæmdur og þó kannské ei færri fyrir illan verknad; þarfyrir segir og Endurlausnarinn: vei þeim manni, fyrir hvern ad hneixlanin kémur, Matth. 18; eptirdæmid er ein almennilig túnga, sem allir skilja. Þad var haldid furduverk um Mitrídatem Konúng í Ponto, ad hann hafdi í lidi sínu allrahanda þjódir, og gat þó talad sinni túngu vid hveru þeirra; en þad er stærra furduverk, ad eitt eptirdæmi talar þegjandi vid alla menn, sem þad heyra, og þótt þad sé hljódlaust sjálft, gjørir þad þúsund túngur skírt talandi; ill dæmi spilla bædi vondum og gódum, vonda draga þau til eptirbreitni, því hvad elskar sér líkt, þann góda til ad tala illa um þann, sem þad af sér gefur, því fáir eru svo rádsettir, ad ecki hallmæli þeim sem illt adhefst, jafnvel þótt verkid byrji ad hata en manninn elska, og menn eigi ad lagfæra þad sem illa fer, en lasta ecki, svo sem Páluś áminnir þá í Galatía, segjandi,

6 Kap: brædur! ef nockur verdur yfirstiginn af einhverri hrøsun, þér sem andligir erud, leidréttid þann sama med hógværum anda. Þad er ad vísu satt, ad enginn er sá á medal vor, er kénni villu neina; en hvert ad vér kunnum þarfyrir ad hrósa oss af því, ad hin sanna trú á Christum, fyrir hverja menn sáluhólpnir verda, hvert ad hún drottni í allra manna hjortum, þar um mættu menn efast næsta mjog. Endurlausnarinn segir um falsspámennina, ad af þeirra ávøxtum skulu menn þeckja þá; og hid sama þori eg ad segja um þá, ed hrósa sér af gudhrædslunni (þad er af kristindóminum, svo sem Páls hann á stundum nefnir) en afneita þó hennar krapti, 2 Tím. 3. Hver er þá kristilig trú? hún ed verkar fyrir kjærleikann, Gal. 5; en hvernig honum varid sé á þessum verstu og sídustu døgum, þad finnur hver einn, þegar hann stingur hendinni í sinn eiginn barm og spyr sitt hjarta ad, hversu fús ad hann sé á ad tilgéfa sínum náúnga hans misgjørdir; hvad mikid hann vill missa af sínum munum, til ad hjálpa þeim auma og naudstadda; hversu ljúfur hann er á ad afsaka sinn bródur, tala vel um hann, og færa alla hluti til betri vegar, hversu kostgjæfnir ad foreldrar og húsbændur eru í því, ad ala upp børn sín og hjú í Guds ótta og gódum sidum; med hverju skapi ad børn og þjónústufólk hlýda foreldrum og húsbændum, edur hinir undirgéfnu þeim yfirbodnu; allt ætla eg þetta fari í ólestri hjá morgum manni; hver þad heyrir, hann hyggi þar ad, edur hver er þá kristindómurinn, er menn hrósa sér af? þegar kjærleikann vantar, hver ad er sál trúarinnar, svo sem Jakob segir: ad hún sé daud án verkanna, 2 Kap. Hér stendur í øndverdu gudspjallinu: nær þér litid svívirding foreydslunnar, standandi í helgum stad; margar gétur eru á því, hvad þetta verid hafi: nockrir meina þad hafi verid bilæti hins rómverska Keisara; adrir neita því og segja þad hafi aldrei innkomid í Jerúsalems musteri; sumir ætla þad eckért annad sé, enn her Rómverja, af því, ad þegar Lúkas skrifar um þetta efni, segir hann: þegar þér sjáid Jerúsalem umkringda med herskildi; edur og svo óaldar flockur sá, er skommu fyrir eydileggínguna braust inn í Jerúsalem, og saurgadi musterid med mordi, manndrápum, og allra handa svívirdingum; þessir vóru gydinga kyns og kolludu sig Zelotas, þad er vandlætara, og var þad svívirding nógu stór, ad þeir settu uppá sig nafn gudligrar vandlætingar, sem Guds musteri smánudu og svívirdtu, verr enn nockurn tíma heidingjar. Til eru þeir sem hyggja, ad þessi svívirding foreydslunnar hafi verid gullørnin sú, er Heródes konúngur lét setja uppá musterid, til ágætis vid Róma ríki, hvers merki ad ørnin vár, og hofdu Rómverjar á þeim átrúnad mikin, þess gétur Tacitus í sinnar annála bókar 2 Kap., er og all-líkligt ad þad hafi nockud þesshattar verid; því svívirding foreydslunnar, sú er Daniel talar um, 11 Kap., er án alls efa bilæti skúrgodsins Júpiters, er Antiochus Epiphanes lét setja inn í Guds musteri, af hverju ráda má, ad þessi, er Daniel um spáir, 9 Kap., og Endurlausnarinn hér um gétur, muni hinni fyrri á einhvern hátt hafa lík verid; samt er allt þetta ad vísu óvíst, og þótt eg segi hér um ýmsra manna meiningar, til fródleiks þeim, er eptir vilja taka, þá vardar oss, kristna menn, nærsta litid hér um, en hitt byrjadi oss ad rannsaka, hvert ad svívirding foreydslunnar kynni ecki enn nú ad finnast í Guds kyrkju, ef vel er leitad. Í Jerúsalem hafdi Gud sett minning síns nafns æfinliga hin líkhamliga er niburbrotin, Guds reidistormur hefir

henni um koll kastad, en hin andliga mun verda hjá oss til enda veraldar, Matth. 25, en hvert henni er alltid svo hreinni haldid, sem byrjar, þar er vandliga adgjætandi. Jeg sagdi, ad í Jerúsalem hefdi Gud sett minning síns nafns, þar bjó hann yfir Cherúbim, en þad er ecki minni nád, ad hinn ædsti prestur hefir sagt til vor, Jóh. 14: hver sem elskar mig, hann vardveitir mín ord, minn Fadir mun elska hann, til hans munum vid koma og vistarveru hjá honum gjøra. En æ oss daudliga menn, undir syndina selda, hversu litil er minning Guds nafns hjá oss, þegar vér metum alla hluti framar hans dýrd? hversu litid af vorum gagnsmunum, voru líkhamans eptirlæti, vorum virdingum, viljum vér á stundum missa fyrir hans elsku; hvad opt metum vér bód mannanna meir enn Guds, og hræddumst meir þá ed líkhamann kunna ad deyda, enn hann, sem lífi og sálu kann ad kasta í eylífan eld? hvad opt gjørum vér sjálfa oss ad Gudum, er vér tilreiknum vora hamingju og luckulán framsýni vorri og erfidismunum, en gjætum ecki ad því, ad nema Gud vakti borgirnar, þá vakta vökumennirnir til forgéfins, nema Gud byggi húsid, þá erfida þeir ed byggja til ónýtis? Ps. 127? hvad lítil er minning hans nafns hjá oss, þegar vér vanbrúkum hans heilaga nafn, sverjum og ljúgum þar vid, já, þykir þad engin synd vera, því þad sé dagligt mál? já, margur selur Jesúm fyrir minna enn Júdas, sá ed leggur hans nafn vid hinn allra minnsta hégóma; hversu lítil er minning hans nafns hjá oss, þá vér foroktum hans heilaga ord og fordumst þángad ad koma, sem þad er um hönd haft? hversu litid minnumst vér þá á hann, sem mótmælin þoldi af syndurunum, til ad opinbera syndugum mönnum lífsins veg? þegar vér viljum ecki ljá vor óumskorin eyru til ad heyra þad, sem þó er kraptur Guds til sáluhjálpar öllum þeim sem trúa, Róm. 1. Menn sitja á stundum undir heyrn Guds orda og vita ad H. Andi er í ordinu, og þad er eins og eitt mustardskorn, hvert ad er hid minnsta medal sádanna, en ver þó svo hátt, ad fuglar himinsins búa sér hreidur í greinum þess, Matth. 13, samt vilja menn ecki ljá því hid allra minnsta rúm í akri síns hjarta, hvar inni þad frjófgast megi og ávöxt færa; svo sitja vorir búgardar, vor akneyti og allra handa hégómi veraldarinnar þar, sem hin heilaga guddómsins þrenning ætti ad sitja, í sínu musteri, sem ad er vort hjarta, 1 Cor. 3. Segid mér í Guds nafni, segid mér, er ecki þvílikt svívirding foreydslunnar standandi í helgum stad? Jesús hefir látid í sína kyrkju hér á jordunni innsetja sitt bilæti, þad er kjærleikurinn, þad er hans mind, því hann er Gud og ljómi síns Födurs og ímind hans guddómligrar persónu, Heb. 1, en Gud er kjærleikurinn, 1 Jóh. 14; þetta sitt bilæti féck hann í hendur sínum elskuligum lærisveinum, en hann sagdi, Jóh. 13: þar af skulu allir þeckja ydur, ad þér séud minir lærisveinar, ad þér elskid hver annann. Þessa líknesku Jesú settu þeir inn í hans kyrkju hér á jordunni, med allri trú og dygd, því skrifad er, Act. 2: ad allir hlutir vóru sameiginlegir med þeim trúudu í Jerúsalem; þér báru eigur sínar fram fyrir postulanna fætur, til ad skipta þeim upp medal naudþurftugra, og allir vóru þeir í eindrægni andans; ó! hvad ólíkir þessum tímum, þar rán og stuldur, okur, hardrægni, rángsleitni í kaupum og sölum, miskunarleysi, agg, reidi, fjandskapur, øfund og drambsemi þykja sumra manna á medal, annadhvert engir ókostir, edur og svo smáir lestir ad vera; er þad hans bilæti, sem svo heitt elskadi

oss, ad hann dó fyrir oss rángláta, þá vér vórum hans óvinir? Róm. 5, er þad hans líking, sem ecki upplauk sínum munni, þegar honum var mótmælt, heldur enn saudur til slátrunar leiddur? Esá. 53, er þad hans mind, sem géck í kríng, gjordi gott og græddi alla, já, allt gjordi hann vel, því dausa lét hann heyra, og mállausa tala? ó, vei! ó, vei! jeg þori ad segja, þar er onnur mind innkomin, ecki hins rómversku keisara edur hans merkis, heldur Andskotans og hans merkis, sem er syndin, hverja ad madurinn lætur drottna í sínum daudligum líkhama, og ljær limu sína henni til vopna. Þér erud af fodurnum Fjanda og leitist vid ad fyrirkoma mér, segir Jesús vid gydinga, Jóh. 8, menn þeir ed eru hardbrjóstadir, ásælnir, sérplægnir og ecki þirma hans limum, munu þeir ecki strída undir sama merki og þeir ed hann hotudu og af lífi tóku? edur hvad er þad sem raustin af himni sagdi vid Pál, Act. 9, er hann fór med hernadi og ófridi til Damaskum, á móti Guds sofnudi: Saul! Saul! því ofsækir þú mig? edur þad sem dómari lifendra og daudra vill segja til hinna gudlausu, þegar hann kémur í skýum himins med magt og miklu veldi, á hinum strángá degi alls holds: hvad þér gjordud einum af þessum minum minnstu brædrum, þad gjordud þér mér, Matth. 25. Andskotinn kom í orms líki, þegar hann sveik vora fyrstu módur, þad var hans mind; en Kristur nefnir þá eyturorma og nødru kyn, Matth. 23, sem ad útsjúga hús eckna og fodurlausra, þeir ed tíunda mintu, anis og kúmen, hluti sem ekért var ísþunnid, en gleymdu því sem helzt er í løgmálinu, trúnni og miskunseminni. Mun ecki þessi høggormsins mind allvída vera skridin inn fyrir Drottins altari, sem er manns hjarta? þar sláttskapur og undirhyggja spunnin saman vid ágirni og fédrátt, og adra þvílíka lesti, þykir framsýni ad vera, og sá vitfirríngur, sem ecki kann ad fleyta sér í þessu. Kristur segir hér í gudspjallinu: ad hásti þeirra tíma, sem koma muni eptir Jerúsalems eydileggingu, muni svo mikill verda, ad í villu muni jafnvel leidast, ef ské kynni, útvaldir, og þad vegna falsspámannanna, þeirra er opnudu eptir Guds almætti og sviku margar sálir frá honum; svo skédur og á þessum vondu døgum alltítt og allvída, ad þeir sem annars mundu frómir vera, þeim tekst þad ecki vegna hinna rángsnúnu og hreckvísu í veroldinni, um hverja Salómon talar, Ordskv. 1, ad þeir segi: kom med oss, vér viljum umsitja blód, og hylja oss ad óseckju fyrir hinum meinlausa; vér skulum eignast mikil audæfi og fylla vor hús med herfáng, legg félag med oss, vér skulum allir einn sjód hafa. Enga argari falsspámenn þarf enn þvílíka Belials syni, og svo spillta náttúru vora, því hver einn freistast þegar hann af sinni eigin girnd verdur tældur og afvega leiddur, þar eptir girndin, nær hún er frjófsom vordin, fædir hún syndina, en þegar syndin er gjord, fædir hún daudann, segir Jakob 1 Kap. Dragi enginn sjálfan sig á tálar þar med, þótt ad slíkir umgángist med sama hætti og adrir í Guds kristni; þeir heyra ordid, en færa ei ávøxt þar af, þeir brúka sakramentin, en þó sér til dómsáfellis; þeir segja, herra! herra! en gjøra þó ecki fodursins vilja, því vill og dómarinn til þeirra segja á hinu mikla allsherjarþingi: ecki þeckta eg ydur. Jesús segir um falsspámennina, ad þeir komi í saudaklædum, en innra séu þeir glepsandi vargar; svo eru og þeir, ed locka einfaldar sálir frá Gudi med vondum fortølum; þessir eru þeir er St. Júdas umtalar í hans pistli segjandi: þessir eru blettir í ydar kjærleiksveitslum,

nær þeir halda samsæti med ydur, fædandi sjálfa sig hyggjulaust, ský fyrir utan vatn, hverjú vindurinn í kríng feykir, rotnar eikur og ávartalausar, tvisvarsinnum daudar og upprættar; og ef þann veg var háttad á hinum fyrstu kristninnar døgum, þegar ad kraptaverkin fylgdu enn þá kénningunni; hvad mun ei nú vera, þar ad því mun lída, ad mannsins Sonur ecki finni trú á jordu? Lúc. 18. Og líkligt er, ad þeir tímar nú yfirstandi, sem roddin af himni spáir um, Apoc. 12: vei ydur sem á jørdunni búid og á sjónum, því Djøfullinn er ofan til ydar farinn, hafandi brædi mikla, af því hann veit hann hefir stuttan tíma. Nú fyrir því, kristnir menn! ¡ad hér er slíkur vodi á ferdum, þá verdum vér af hinum góda meistara áminntir í þessa heilaga dags evangelió; látum oss ecki feykja af hverjum vindi lærdómsins, Eph. 4, edur tegja med hafgýnsaung veraldarinnar í snørur djøfulsins. Jesús gjørir þad hér bert med skírum ordum, hvernig hann og hans kénningu þeckja megi frá annarligum lærdómum. Ef þeir segja hann sé á eydimørku, stendur hér; ad sønnu kénndi Jesús í eydimørku, þó í margra þúsunda áheyrn, ecki í laumkofum, því hann taladi eckért í afkimum, heldur kénndi hann opinberliga í musterinu, þarfyrir líkir hann tilkomu sinni vid eldíngu þá, er út fer af uppgaungu, en skín allt til nidurgaungu, hvad eg hygg ad ecki sé ad skilja um hans tilkomu til dómsins, heldur um hans nádartilkomu í ordinu, og leyptran evangelii, hvers birta ad strax eptir hans himnafør, og allra helzt eptir Jerúsalems eydileggíngu upplýsti mikinn part veraldar frá austri til vesturs, og þad dreg eg þar af, ad hér talast ecki um skjótleik eldíngarinnar, heldur um hennar birti, og Jesús er hér um kénníngar ad tala, en ecki um sína tilkomu til dómsins, fyrr enn sídar í þessum sama kapitula. Um þessa birti Guds evangelii og sinnar prédikunar talar Páлus, 2 Cor. 4, segjandi: þarfyrir høfum vér afsalad oss þau fylsni, er menn mega skammast sín fyrir, ecki gángandi med undirhyggju edur falsandi Guds ord, heldur í opinberun sannleikans, gjørandi oss í allra manna samvitskum velþockada fyrir Gudi, því ef vort evangélium er hulid, þá er þad þeim hulid sem tapadir verda. Nú fyrst ad Guds fødurlig gjæska hefir svo vídt útbreidt þeckíngu síns nafns, svo þad fólk sem sat í myrkrunum hefir séd ljós mikid, Matth. 4, og hún er einnig til vor komin, sem búum undir þessu ytsta heimsins skauti, svo ad segja á fótskør veraldarinnar, þá lát þinn fót vera fúsan, kristinn madur, til ad gánga í Guds hús, þar sem hans ord er um hønd haft, og líd ecki ad sálu þína velgi vid því svo sem ødru léttmeti, því þad er fódur hennar, án hvers henni mun med eylífu húngri sálgad verda í helvíti, hvar fordæmdir ecki fá munu einn dropa vatns til ad kjæla túngu sína med, þar þeir kveljast í þeim loga, Lúc. 16; hvar sem ad hræ er, þángad safnast ernirnir; þetta talar Guds Sonur án alls efa um sjálfan sig. O, minn herra Jesú! því er svo adkvedid þínum blessada líkhama? hvern ad jafnvel englarnir og høfudenglarnir tigna, fyrir hverjum ad kraptar himnanna bifast, fyrir hverjum øll verøldin leikur á reidiskjálfi, í hverjum ad býr øll fyllíng guddómsins líkhamliga, Cól. 2, hann verdur hér hræ nefndur; hvarfyrir er þetta skéd, kristnir menn? jeg minnist á mínar syndir á þessum degi, sagdi skeinkjari Pharaónis fordum í Egyptalandi, og því mundi oss þá ecki øllu skyldara vera, ad minnast á vorar illgjørdir, sem hafa Guds Son kvaldan, og hertoga dýrdarinnar á krossinn festan? því

sannliga bar hann vorar syndir, og vorum orkumslum hlód hann á sig, hegníngin hefir á honum legid, og fyrir hans benjar erum vér heilbrygdir vordnir, hann er vordinn hinn fyrirlitligasti og forsmánarligasti, fullur eymdar og kránkleika, svo sem sá, ed hyldi sitt andlit fyrir oss, og þar var eckért á honum, sem vér virdtum, Esa. 53; í einu ordi ad segja: hann var svo sem eitt útkastad hræ, svo sem madkur og ecki madur, fyrir vora skuld, sem láum í voru blódi, útkastadir á vídavánginum, og þar var ecki eitt auga sem miskunadi oss, þegar hann sagdi til vor, í voru blódi, ad vér skyldum lifa, Ezech. 16; en þenna málsháttt framsetur vor Drottinn til þess, ad kénna sínum lærisveinum, hvar hann sé ad finna, sem er, í hinni sönnu kristiligu kyrkju, er hann hefir stiptad hér á jördunni, þar er hans ad leita í ordinu og sakramentunum, þángad sækja allir hans elskendur, svo sem ernirnir ad hræinu. Ef eg verd upphafinn frá jördu, þá mun eg draga alla til mín sjálfs, segir Jesús, Jóh. 12, hann meinar án alls efa, þegar hann yrdi upphafinn á krossins gálga, því Jóhannes skrifar: ad hann hafi sagt þetta, teiknandi med hverjum dauda hann deya mundi. Í þessum Jesú dauda hafa allar harmþrúngnar, allar sannydrandi manneskjur, allar þær sem húngra og þyrsta eptir réttlætinu, þær hafa þar, segi eg, eitt andligt fódur, ecki sídur enn ernirnir í hræinu. Heilagur Jóhannes, sá ed þetta skrifar, um hvern og segist, ad Jesús hafi hann elskad, hann verdur samliktur einum erni, og þad þess vegna, ad hann hefir med hans andligum skilníngi svo hátt flogid, ad enginn hefir svo greiniliga talad um þann órannsakanliga leyndardóm guddómsins þrenníngar, og holdtekjunnar Christi, sem hann í hans evangelií og pistils fyrstu kapitulum. Ein réttkristin sála er einn sannur Christi lærisveinn, hvern hann elskar, hennar umgengni er á himnum, hvar hennar féssjódur er, þar er hennar hjarta, en hennar féssjódur er á himnum, hverjum ei kann molur né rid ad granda, Matth. 6, hún flýgur upp í hædirnar med trúarinnar vængjum, undir hverrar hlýdni hún gefur sína skilníngu fángna, þar finnur hún sitt fódur, því hans hold er sannarlig fæda, og hans blód sannarligur dryckur; þetta sitt hold og blód gaf hann sínum elskuligum lærisveinum til nautnar í drottinligri kvöldmáltíd, skömmu ádur enn hann líflátinn var, og gjördist svo sem eitt hræ fyrir vorra synda sakir, þángad safnast enn nú í dag, eptir hans bodi, allir þeir sem erfida og þúnga eru þjádir, til ad endurnæra sálir sínar og ad minnast dauda Drottins, med hverjum þeir forliktir eru vid hinn lifanda Gud, hann sedur þinn munn med gædum, og endurnýar þinn úngdóm, svo sem arnarinnar, segir Davíd, Ps. 103; hvergi skédur þad heldur, enn í medtöku Christi holds og blóds, þá madurinn þess neytir undir eins med trúarinnar munni og einn harmþrúnginn andi smackar hvad sætur ad Drottinn er, því Jesús segir: eg er hid lifanda braud, sem af himnum ofan kom, ef nockur etur af þessu braudi, hann skal eylífliga lifa, en þad braud, er eg géf, er mitt hold, sem eg mun útgéfa fyrir líf veraldarinnar, Jóh. 6; hann meinar hér samt hina andligu nautn, sem med trúnni skédur; fyrir því segir hann aptur svo, Jóh. 11: eg em upprisan og lífid, hver sem á mig trúir, þótt hann sé daudur, þá skal hann samt lifa; já, af þessari andligri nautn, verda þeir himneskru ernir, sem eru kristnar sálir, andliga endurnýadir, og alltíd ein ný sképna í Guds

augliti, því af henni vidurkveikist trúin, af trúnni kémur elskan, af elskunni fædist kjærleikurinn til náúngans, af hverjum ad uppsprettа allar kristiligar dygdir og mannkostir; þarfyrir segir Jesús enn þá, Jóh. 6: sá sem etur mitt hold og drekkur mitt blód, hann blifur í mér og eg í honum; en sá madur er blifur í honum og hann í manninum, hann ber mikinn ávöxt, Jóh. 15. Eg hygg Jesús hafi tekid þenna ordshátt af Jobs bókar, 39 Kap., þar ed Drottinn segir vid hann um örnina, hún býr í klettunum og í fjöllunum og í turnunum, þadan skygnist hún eptir ætum lángt á leid med augum sínum, hennar úngar drecka blódid, og hvar sem hræin eru, þángad flýtir hún sér. Minn herra Jesú! hver er hann, sem segir, Lofk. 2: mín dúfa! þú sem í bjargskorunum býr, og í fylsnum hinna þverhnýptu klettanna, sýn mér þitt andlit, og lát mig heyra raust þína, því þín raust er fögur, og þín ásýnd lystilig; ertu ei sjálfur þad, minn herra Jesú? hver er hin sæta raustin? þad er þad lofid þú hefir þér tilreidt af munni smábarnanna, sem mylkja sinnar módur brjóst, og þinnar unnustu. Hver er hin fagra ásýnd? þad er sú, sem þú oss afrekadir, þegar þín ásjáná vard afskræmd, meir enn annara manna. Hver er þín dúfa, minn herra? þad er þín kristilig kyrkja, sem hér verdur í evangelíó örn kollud. Hverjar eru bjargskorurnar? þad eru þínar blessadar undir, þú sem ert vort fasta bjarg, og hella vors hjálprædis. Hverjir eru hennar úngar? þad eru þín og hennar börn, þín börn, sem Drottinn hefir géfid þér, Es. 8, og ecki eptir holdsins vild edur mannsins vilja, heldur eptir Gudi eru fædd, hverjum þú hefir og magt géfid Guds börnum ad vera, Jóh. 1. Hvert er þad blódid, er þeir lepja? þad er þitt blód, ó, Jesú! sem ad hreinsar oss af öllum vorum syndum, 1 Jóh. 1; hvert er þad hræid, er þeir safnast ad? þad er þinn blessadur líkhami, sem er sannarlig fæda, Jóh. 6, og á gálgann var fyrir vorar illgjordir heingdur; þángad viljum vér safnast, þar viljum vér sadníng finna sálum vorum, þar viljum vér lifa og deya; í þessum bjargskorum viljum vér hylja oss á hinum stránga degi, medan reidin fram hjá gengur, og ecki segja til hálsanna, hyljid oss, edur fjallanna, hrynjid yfir oss, því þú Drottinn ert vor kastali, vort örugt vígi, vort fasta bjarg. Þér med Födur og H. Anda, sé lof, prís, heidur, vegsemd og æra, af öllum útvöldum englum og mönnum sögd og súngin, um aldir alda, amen, í Jesú nafni, amen!

Tuttugasta og Sjötta Sunnudag eptir Trínitatis.

Gudspjallid, Matth. 11 Kap.

Í þann tíma: Jesús andsvaradi og sagdi: eg þacka þér, Fadir og Drottinn himins og jardar! ad þú duldir þetta fyrir spekíngum og vitríngum, og opinberadir þad smælíngjum; ad sönnu, Fadir! þvíad þad var svo þægiligt fyrir þér. Allir hlutir eru mér í vald géfnir af mínum Födur, og enginn þeckir Soninn nema Fadirinn, og enginn þeckir Födurinn nema Sonurinn, og hvörjum Sonurinn vill þad opinbera. Komid allir til mín

þér sem erfidid, og þúnga erud hladnir, eg skal endurnæra ydur. Takid á ydur mitt ok, og lærid af mér, þvíad eg em hógvær og af hjarta lítilátur, og munud þér finna hvíld sálum ydrum, þvíad mitt ok er sætt og mín byrdi er létt.

Exordium.

Valla trúi eg, ad nockur huggunarsamligri grein finnist í heilagri ritníngu, enn þau dýrmætu ord Frelsarans, er standa í þessu blessada evangélió, med hverjum hann hefir til sinnar nádar og endurnæríngar bodid öllum þeim, sem erfidi drýgja, og þúnga eru þjádir. Hvad kann sá glediligra ad heyra, sem allskyns eymdum hladinn er, og einkis á von nema eylífra písla, heldur enn þad, ad hann sem allt vald er gefid á himni og jördu, Matth. 28, hann býdur til sín ad fyrra bragdi svoddan einni voladri og tapadri manneskju, og ecki einasta býdur henni til sín, heldur og lofar ad hann vilji endurnæra hana? þetta er svo dýrmætt ord, ad eckért kann fagnadarsamra ad hugsast edur talast; en hverjir ad séu meintir med þessum Lausnarans ordum, þar um er ecki allra meiníng eins. Sumir ætla ad Drottinn hafi talad hér um þá sér í lagi, sem ad leitudu sáluhjálparinnar á þeim dögum í kyrkjusida lögmálinu, í fedranna setníngum, og í verkum lögmálsins, en kunnu þó enga hvíld ad finna sálum sínum þar af. Þessi meiníng er Guds ordi samhljóda, þvi Esaias 9 Kap., kallar lögmálid byrdar þúnga. Adrir meina ad hér med séu þeir meintir, sem undir krossinum stynja, og bera Christi ok á herdum sér, en brjóta þó ecki okid í sundur, edur þverskallast á móti Gudi, sem þad áleggur. Ad sídustu ætla nockrir, ad þad séu þeir, sem stynja undir byrdi syndanna, og skélfast fyrir Guds reidi og eylifri fyrirdæmíngu. Nú fyrir því, ad hinn stóri Biskup med þá vellærdu túnguna plagadi á sínum hérvistar dögum mikla og marga hluti í fáum ordum inni ad binda, þá hygg eg ad allt þetta, sem ádur er um getid, sé fólgid í þessu máli, ad hann býdur öllum til sín, þad er öllum þeim, sem á einhvorn hátt eru mæddir edur þúnga þjádir, jafnvel ógudligum, ydrunarlausum og þverbrotnum; hverjum hin mesta byrdi á herdum liggur, þótt ei finni þeir til hennar, þar hann er fyrir alla dáinn, 2 Cor. 5, og fyrir hverja hann dáinn er, þeim hefir hann til sín bodid, þvi enginn vill hann tapist, heldur ad allir komist til sannleikans vidurkénníngar, 1 Tím. 2, en sökum þess, nú er enginn sá medal vor, sem leiti ad sáluhjálpinni í lögmálsins verkum edur setníngum, en um krossburd Drottins hefi eg nockrum sinnum ádur talad, þá vil eg í þetta sinn tala um þá, sem undir byrdi syndanna þreittir eru, og hvad þad sé helzt, sem oss eigi ad leida til ad taka fegins hendi á móti þessu nádarfulla tilbodi. En þú, gjæskuríki Fadir! sem öllum hefir til þinnar miskunar bodid, styrk oss med krapti þíns Anda til þessa verks, fyrir Jesúm Christum, amen!

Utleggíngin.

Þótt þar eckért annad væri, sem kynni ad hræra oss til ad fagna þessu gjæskuríka bodi, þá er þad vor eigin eymd; hvor er svo þyrstur, ad hann verdi ecki feginn ad drecka, húngradur ad mettast, þreyttur ad hvílast, sjóhrakinn ad ná höfninni, sjúkur, ad hann ecki gefi aleigu sína til, ad hann megi heill verda, og sá ed í fángelsi situr, ad hann kaupi ecki lausn sína dýrum dómum? en nú er þad audvitad, ad manneskjunni á medan hún er undir Guds reidi, henni er midur farid enn öllum þessum. Enginn þorsti, húngur, erfidi edur sjúkdómur kann ad jafnast vid þad, ad eiga von á hans óblidu, fyrir hvers augliti ad skjálfa fiskar sjáfarins, og fuglar himinsins, og dýr merkurinnar, og öll skridkvikindi á jördunni, og allir menn, sem á jördunni eru, fjöllin klofna, björgin hrynja, og allir

múrveggir munu til jardar falla, Ezech. 38; eckért hafrót er svo sem Belials beckir, Ps. 18, svo sem þau vötnin, sem gánga inn ad sálu eins ángráds syndara, Ps. 69; hver eru þau bönd og fjötur, sem megi jafnast vid myrkranna hlecki, 2 Pét. 2, vid þad díki sem vellur af eldi og brennisteini? Apóc. 21, og kunnum vér ecki ad efast um, ad allt þetta er syndaranum búid, þegar vér lesum í lögmáli Drottins, Devt. 27: ad sá skuli bölvadur vera sem ecki heldur allt þad sem þar er inni skrifad; segid mér þá, börn mín! hvílík fásinna er þad, ad taka ecki á móti honum med allskonar blídu, sem býdur mönnunum ad gjöra þá kvitta vid óskop þessi? hjá hverjum öll veraldarinnar ógjæfa, húngur, fatleysi, bannvænar sóttir, örbyrgd, útlegd, offsóknir, eldsnaud, sverdseggjar, og jafnvel sjálf fjörbrotin í daudanum, þótt allt þetta í einu hladist á eina manneskju um allan heims aldur, þá væri þad, segi eg, hid mesta eptirlæti og sæla hjá hinum eylífu hörmúngum, er syndin hefir tilunnid; og væri nú þetta tilbod ecki svo mikils virdandi, ef vér hefdum nockud til þess unnid, edur leitudum þess ad fyrra bragdi, því þad kynni þá ad heita svo sem nockurskonar verdkaup, svo sem ef einn þénari gjörir eithvad þad, sem einum höfdíngja vel líkar, ad hann setur hann vid sitt bord, og sæmir hann gjöfum, jafnvel meir enn hann hafdi tilunnid; David gjördi vel vid Mephibózet, og lét hann eta mat vid sitt bord, sökum vináttu sinnar vid Jónathan födur hans, 2 Sam. 9, vidlíkt gjördi hann og vid son Barzillai úr Gilehad, 1 Reg. 2, en því er ecki til ad segja hjá oss; enginn leitar ad Gudi þegar hann kémur í þenna heim, sjálfur býdur hann oss til sinnar endurnæríngar í skírninni; þad má um alla menn segja, sem ritníngin segir um hina vantrúndu veröld, ad allt hold hafi fordjarfad sína vegu, Gén. 6, reidinnar börn fæddumst vér, Eph. 2, reidinnar börn mundum vér uppalast, og deya reidinnar börn, nema Gud fyrir Jesú dauda hefdi meiri miskun á oss gjört. Eg heyri ecki í gudspjallinu, ad þad fólkid sem var samankomid ad heyra þessa prédikun, þad hafi leitad eptir þessu tilbodi; hann blessadur var í þessari rædu ad straffa þær ógudligu borgir Córazin, Betzaida og Capernaum, í hverjum gjörd vóru flest hans kraptaverk, og er hann sem mest ángradist af mannanna óþacklæti, þá spratt upp þessi líknarfulla vatns æd af brunni miskunarinnar, og skulum vér ecki meina, ad hann hafi þad alleina talad til þess fólksins, er þá nálægt var, heldur og til vor, sem ord hans heyrum enn nú í dag. Dæmid þér nú sjálfir, brædur mínir! ef einn naudstaddur og allskonar eymdum hladinn vissi sér hæli víst, og vildi þess ecki leita, jafnvel þótt ecki væri honum þad bodid, jafnvel þótt hann mætti hafa stóra eptirgángsmuni þar fyrir, mundi hann ei rádlaus haldinn af öllum mönnum? ó, hvad tefur oss þá ad renna á móti vorum brúdguma, er ad fyrrabragdi hefir oss glæpa mönnum og óvinum sínum þessa dýru heilsugjöf frambodid, og létt af oss þessu oki? þú segir kannské í hjarta þínu, eg finn ecki til þessarar byrdar, vel fer um mig, og eg kenni mín einkis meins; þetta er allt offsatt, hvad Gud nádi, fyndu menn til meina sinna, þá mundu fleiri heilbrygdir verda: þú typtar þá Drottinn! og þeir finna þar ecki til, sagdi Jeremias, 5 Kap., um fólkid í Jerúsalem; sama má eg segja um þá, sem Guds heilaga lögmáls reidarþrumur slá um eyrun, og þeir finna þar ecki til, þótt þar fljúgi einn skrúggusteinn ad Sinai í hverju ordi. O, þú vesæll madur! gjæt þó þess, ad betra er eitt mikid sár, ef þad er lifandi, heldur enn lítil skeina

daud og fúin; betri voru allar ránglætingar tollheimtumannsins þegar þær vóru játadar, heldur enn allt Pharísearans réttlæti, sem hann stærdi sig af, Lúc. 18, betri voru syndir hinnar bersyndugu, sem þvodi Jesú fætur i tárum sínum, heldur enn vandlæti Símons, er kalladi þad ógjörning, ad snerta hana, Luc. 7; þú ert þér engra stórglæpa medvitandi, muntu þar fyrir vera saklaus fyrir Gudi? veitstu ecki ad himnanna himnar eru ecki hreinir í hans augliti? Job. 15, því muntu þá vera, sem dagliga syndgar, og vinnur ei nema til hegningar? veitstu ecki ad jafnvel hin minnsta synd steipir manninum i eylífa glötun, nema Sonur Guds hefdi bætt fyrir hana? ecki einasta hann, sem gjörir stórmerkin af því sem bannad er í lögmálinu, heldur og sá, sem ei gjörir allt þad sem í því bodid er, hann er bölvadur, Gal. 3: muntu þá ecki vid Gud sekur vera; þótt ei vegir þú mann, edur krenkir egtakvinnu þíns náúnga, edur stelir med launúng hans fémunum? edur er þad forgéfins, sem hann hefir sagt, Matth. 5: hver sem litur eina konu til ad girnast hana, hann hefir allareidu drýgt hór med henni í sínu hjarta; og hver sem reidist bródur sínum, hann er ráds sekur?

O, Gud gæfi! ad menn væru svo kostgjæfnir i því, ad rannsaka sjálfa sig, svo sem ad hnísa um annars háttsemi, þad er oss ecki svo forult ad gjöra, jafnvel þótt eckért sé oss þarfara edur naudsýnligra, til ad nálægjast vorn Frelsara med kristiligri ydran, þad er svo ómissandi, ad ef vér viljum þad ecki gjöra, þá gjörir hann þad sem ad hjörtun og nýrun rannsakar, því segir hann hjá Zóphon. 1 Kap: þad skal ské á þeim degi, ad þegar eg ransaka Jerúsalem med ljósi, ad eg skal straffa þá menn, sem eru samangrónir vid þeirra saurendi; ecki þess vegna, ad Drottinn hafi þörf ad ransaka vorar hugrenningar, allir hlutir eru berir og naktir fyrir hans augum, Ebr. 4, heldur ad hann auglýsi fatleysi vorrar blygdunar, Apóc. 3, nær vér hana ei sjálfir þeckja viljum, og kasta vorum eiginn þreck i vorar ásjónur, svo sem Malachias ad ordi kémst, 2 Kap., þegar vér viljum ecki þvo hann af med tárum vorrar ydrunar; viti því allir menn, ad enginn er svo heilagur, ad ef hann á fram fyrir Gud ad koma, ad hann ecki á enhvern hátt megi létta af sér byrdi syndanna; en hvernin má hann henni aflétta, hafi hann aldrei til hennar fundid? og svo lengi hann ecki til hennar finnur, svo lengi er hann Gudi og hans Syni fjarlægur, hann er kominn ad kalla syndugа og ecki réttláta til ydrunar, heilir hafa ecki læknarans þörf, Matth. 9. Guds Sonur er i heiminn kominn til ad lækna þad sem sundurmarid er; en hvernin má hann þitt hjarta lækna, ef þad er heillt, og þú finnur til engra meina? eg heyri hér í gudspjallinu, ad hann býdur til sín öllum þeim sem erfidi drýgja, og þúnga eru þjádir, þad er öllum þeim, sem eru sundurkramdir af megni samvitskunnar, fyrir þeirra afbrota sakir, hverjir ed erfida í tárunum og væta um nætur sína sæng med Davíd, hverjum Guds hönd er ófþúng vordin, og þar er enginn máttur i þeim fyrir hans ógnan, Ps. 38, og lángar svo eptir Drottni á þurlendinu, Ps. 63; þessum býdur Jesús til sinn-ar endurnæringar, en ecki þeim sem hrósa sér af því, ad þeir séu ecki eins og adrir menn, Lúc. 18, ei heldur hinum, hverjir þótt ad þeir séu hinum verstu og fúlustu klækjum og skömmum hladnir, þá finna þeir ecki meira þar til enn kletturinn, þó menn leggi heilann skipsfarm edur aldrei svo mikin þúnga ofan á hann, svo máttugur er Djöfullinn i þeirra

vantrú, Eph. 2. Þarfyrir, syndugur madur: viljir þú njóta þessa tilbods, og allra helst í heilagri Drottins kvöldmáltíd (hvar endurnæringin er án mælingar frambodin øll- um þreyttum og øllum sorgbitnum); viljir þú þessa not hafa, segi eg, þá kvel hjarta þitt med íhugan þinna vondu verka, og Guds heilaga logmáls, aldrei eru þau svo fá, ad ecki megi þau ofbjóda þér, nær þú hugleidir þinn óverdugleik og hans réttlæti. Tem þér slíkt hugarfar, og slít hjarta þínu med svoddan þaunkum dagliga, þá muntu brádliga erfida þig mødan, og svo mikin þúnga finna, ad þú munt varla fá undir risid, þá ertu og fyrst hæfur til ad taka á móti þessu bodi, því gjaldpeningurinn verdur ecki géfinn þeim, sem illt adhafast, ei heldur þeim, sem eckért vinna, heldur þeim, sem bera hita og þúnga dagsins, Matth. 20, þótt sumir beri hann skémur enn sumir, og þótt í þeim stad tali Frelsarinn um hid eylífa og óforþénta verdkaup á himnum, þá er þó sú endurnæring, sem eitt ydrandi Guds barn finnur í vitnisburdi heilags Anda þar um, ad þad sé Guds barn, hún er, segi eg, pantur þeirrar eylífu endurnæringar, sem Jóhannes umtalar í hans opinberana 14 Kap., þar hann prísar sælu þeirra, sem í Drottni daudir eru, því þeir hvílast edur endurnærast af erfidi sínu, já, ef þér svo gjørid, børn mín! þá mun ydur brádliga lánga eptir Gudi, svo sem hjørtinn eptir fersku vatni, Ps. 42; Davíd lángadi eitt sinn í brunn- inn í Bethlehem, en þegar þeir færdu honum vatnid, þá vildi hann ei drecka, heldur út- hellti því fyrir Drottni, 1 Paral. 12; en þegar þér úthellid ydar tárum fyrir Gudi, sem þecking syndanna hefir kreyst út af ydar augum, þá mun hann endurnæra ydur med þeim himnesku vatnsstraumum, sem framm fljóta af stóli Guds og Lambsins, Apoc. 22, hver sem þar af dreckur, hann skal ecki smacka daudann ad eylífu. Komum því til þessara vatna, gégnum þessu tilbodi; komum og kaupum fyrir alls eckért, bædi vín og mjólk, Esa. 55; og þótt ad ángist syndanna kunni ad þrísta svo mjøg ad hjarta syndarans, nær hann stendur undir ransaki samvitskunnar, ad hann telji sig óverdugan Guds nádar, þá gjør ei þínum Frelsara þann órétt, ad þú efir um hans guddómliga miskun, sem er eins stór og hann er sjálfur, hversu sem þú ert hinum verstu syndum hladinn, ef þú ydrast af hjarta, og lætur af þeim, hver sem þad efar, þad er eins og hann vildi setja Krist af tign sinni, því hann er þess vegna konúngur vor syndaranna, ad hann hefir sigrad vora óvini, en keypt oss Gudi til handa med sínum dauda. Seg mér, hvad skal sá hafa til ad bera, sem einum skal miskuna, nema máttinn og viljann? en um hverttveggja þetta tekur Drott- inn allan efa frá syndaranum í þessu heilaga gudspjalli; fyrst segir hann: allir hlutir eru mér ofurgéfnir af mínum fødur; þetta talar Kristur eptir manndóminum, því eptir gud- dóminum er hann sjálfrádi allra hluta frá eylífd til eylífdar, med Fødur og H. Anda, en fyrst honum er allt vald géfid bædi á himni og jørdu, af honum sem þad aleina hefir, og sem aleina kann ad fyrirgéfa syndirnar, því skyldi hann þá ecki kunna þad tilgéfa þér þínar syndir, hversu sem þær ljótar eru og andstyggiligar, nær þú hatar þær, og villt af þeim láta? hann sagdi fordum, þegar Júdar hneixludust á því, ad hann sagdi vid hinn hálf- visna: þér eru þínar syndir fyrirgéfnar; hvert er léttara ad segja, þér eru þínar syndir fyrirgéfnar, edur ad segja, statt upp og gack? Matth. 9. Minn herra Jesú! meira kostadi þig þad, ad endurskapa mig af Andskotanum vanskapadann, heldur enn ad skapa

honum heilsuna, sem þú hafdir i fyrstunni i módurlífi skapad, en fyrst þú syndir med þessu kraptaverki, ad mannsins sonur hefdi makt til, ad fyrirgéfa syndir á jordu, þá gét eg ecki efast um, ad þú kunnir mínar syndir ad tilgéfa, hversu sem þær fúlar eru; þú sem sagdir til eins hálfvisna: statt upp, tak sæng þína og gack i burt, Matth. 9; eg veit og ad þú gétur hjálpad mér med náð þins Anda, ad rísa upp af þeim syndanna bed, er eg svo lengi hefi sofid á; Gud er alleina sá, sem dásemdarverkin gjorir, Ps. 72: hann er og sá alleina, sem tilgéfa má syndina; hverttveggja gjorir þú hér, Drottinn minn! því gét eg ecki um vald þitt efast, en um viljann miklu sídur, því hann segir hér i gudspjallinu: komid til min allir; þá veit eg ad þetta tilbod nær og til min, þótt eg væri syndugri enn allir menn; þegar eg erfida i þeckingu og játningu synda minna, i hverjum þú minn Frelsari hefir erfidad, Esa. 43, þegar eg var þinn óvinur, Róm. 5. Því þú segir: komid til min allir þér sem erfidid; og þegar eg styn undir þúnganum, er þú barst minna vegna, þegar hegníngin lá á þér, en eg vard heilbrygdur fyrir benjar þínar, Esa. 53. því þú segir: komid til min sem þúnga erud þjádir; til hvers? ecki til þess, ad skipa mér ad borga hinn sídarsta pening, því Gud hefir fyrir þína skuld uppgéfid mér alla skuldina; ecki til þess, ad eg lúki þér þá handskriftina er þú hefir á krossinn neglt, Col. 2, heldur til þess, ad þú takir á móti mér fárádri manneskju, svo sem fadirinn vid hinum auma syni, er sinni arfleifd sóad hafdi. Lúc. 15, því vil eg allshugar feginn koma, ó, herra Jesú! og þvo fætur þína med tárum mínum, og smyrja þá med ángri míns hjarta og elskunni til þín, er mér hefir svo margar syndir tilgéfid, Lúc. 7, ef eg þess verdugur verda mætti fyrir þína eigin forþénustu. Komid til min allir þér sem erfidid, segir brunnur gjæskunnar, þetta mætti tilheyra jafnvel hinum allra heilögustu monnum, Nóa, Abraham, Job, Eliæ, Jóhanni Baptista, og jafnvel Guds módur sjálfri, svo heilagur er Gud, svo er hann réttlátur, ad hann má ei lída hid minnsta grand á manneskjunni, án fullkomins endurgjalds fyrir syndina, en þad verdur ei goldid nema i Christi forþénustu, og af henni hafa menn engin not, utan menn ydrist syndanna af hjarta, en ad ydrast syndanna, kostar þann alltid nockurt erfidi, sem þeckir Guds hátign og sinn veikleika; þarfyrir skulu hann allir kvittunar bidja, Ps. 32, á þeim tima nær reikningurinn skal haldast, fyrir því hrædist Job øll sín verk, en ef hann hræddist þau og jafnvel hin bestu, þá mun þeim Guds manni þótt hafa, ad hann þyrfti ydrunar vid, hver aldrei gengur erfidislaust af, eigi hún Gudi ad líka, þar um ber ljósast vitni hans sídarsta játning fyrir honum, 42 Kap: eg straffa sjálfan mig, og ydrast i mold og øsku; þetta sagdi Job, um hvern Gud vitnadi á móti Satan, ad ei væri hans líki i landinu, ad hann væri fullkominn, réttvís, gudhræddur og fordadist þad vonda, Job. 2, hvar af menn sjá, ad þad satt er, sem Páll segir: ad allur heimurinn sé fyrir Gudi sakfallinn, Róm. 3, og ad enginn sé svo heilagur, ad hann ecki allshugar feginn megi taka þessu nádarfulla Lausnarans tilbodi; en þar minn Herra segir: komid til min allir þér sem þúnga erud þjádir, þá kalla eg mér bodid med þessari gudligu raust, og øllum stórsyndurum, sem mikinn part æfi sinnar hafa i þrjótskunni og glæpunum alid, en fyrst hann hefir þad talad, hvers blód ad hreinsar oss af øllum vorum syndum, 1 Jóh. 1, hann sem er forlíkun fyrir allar veraldarinnar syndir,

1 Jóh. 1, í krapti þeirrar fórnar, í hverri Guð forlíkaði heiminn við sjálfan sig, 2 Cor. 5, þá gét eg ecki ætlað, að hann sem alleina er sannorður, Róm. 3, að hann muni spyrna mér syndugum ormi í burt af skor fóta sinna, nær eg þar ligg með sannri yðrun og fullum ásetníngi til yfirbótar, því skyldi eg þá láta mínar illgjørðir og blóðug afbrot hindra mig frá, að taka þessu gjæskufulla tilboði með hinum mesta fögnuði míns ángráða hjarta? í þessu styrkja mig hans blessuð fyrirheit, þar hann svarið hefir, að hann ei vilji syndarans dauða, heldur að hann snúi sér og lifi, Ezech. 33; um þetta taka allan efa frá mér þau dýrmætu orð, er hann talað hefir, að hann vilji engan frá sér reka þann sem til hans kémur, Jóh. 6. O, því skyldi eg vera þá svo miskunarlaus við sjálfan mig, að eg ei skyldi leita hans náðar, þar eg veit hann er svo miskunsamur? það er kunnugt hversu að Júda hafði reitt Drottinn til reiði, og hversu að hann neyddist til að reka þá út úr því landinu, er hann hafði géfið feðrum þeirra; en þegar hann hafði tekið þá í sátt aptur, þá segir hin eylífa gjæska, Zach. 10: eg skal miskuna þeim og þeir skulu vera eins og eg hefði þeim aldrei burtkastað; svo lángt er frá því, að Guð tilreikni sannvðrandi manni drýgðar syndir, þegar hann snýr sér til hans af øllu hjarta, og þótt svo megi tilbera, að Drottinn leggi á þig tímanliga refsíng, kristinn maður! þú sem á Jesúm trúir, fyrir undanfarnar syndir, til þess að þú ecki meinir þig saklausan að vera, þá lát þér ei hugfallast, eður ætla að hann muni burtreka þig eylífliga. Valla nockur þjóð í heiminum hefir svo þúngri hegníngu sætt af hans voldugri hendi, svo sem hans frumgétinn sonur Israel, Exód. 4, um nockra stund; og þó segir Faðir miskunsemdanna, Jer. 31: heyrið þér orð Drottins, ó, þér heiðíngjar! og kunngjørið það í fjarlægum løndum, og segið, hann eð sundurdreifði Israel, hann samansafnar honum, og varðveitir hann svo sem hirðir hjørð sína, því Drottinn endurleysir Jakob, og frelsar hann af þess hendi sem er sterkari honum. Þackir sén þér, þú Dýrðarinnar Konúngur! að þetta friðar boð er og komið til vor þinna aumustu vesælínga, sem búum á hala veraldarinnar, því viljum vér allshugar fegnir heyra hins góða hirðirs raust, sem til sín býður øllum þeim sem erfiði drýgja, og þúnga eru þjáðir. Hver er sá þjón, ef hann misbrýtur nockuð við sinn lánardrottinn, og hafi hann nockra æru taug í sér, eður hirði um velferð sína, að ecki leiti hann sátta til hans á alla vegu, sérdeilis ef hann á fyrirgéfníngar von; nú þótt vér á hverri stundu, hverju augnabliki, styggjum Drottinn himins og jarðar, því skyldum vér þó ecki samt leita forlíkunar hjá honum, er vér vitum að er svo auðveldur að taka við syndurunum, að hann segir, Zach. 1: snúið aptur til mín, og skal eg snúa mér til yðar; hér þarf ecki Jóab að brúka viðómskonuna af Thecóha til að friða fyrir Absalon hjá Davíð, 2 Sam. 14; ecki þarf hér Pálum til að sætta Onesimum við Philemónem, Philem. v. 10; en hér er Jesús Christus Guð og Maður, sá einasti meðalgángari millum Guðs og manna, 1 Tím. 2; hann segir, í krapti þess umboðs, er hann hafði af hinum Alvalda konúngi, til að sætta mannkynið við hann og sjálfan sig; hann segir með fullum myndugleika: komið til mín allir þér sem erfiðið og þúnga eruð þjáðir, eg vil endurnæra yður; það er eitt mikið fyrirheit, sem Guð géfur Jakob eður Israels húsi, Jer. 30: hans høfðingi skal af honum koma, og hans drottnari skal af honum framgánga, hverjum eg

bjóda mun ad hann nálægist mig, því hver er sá, sem þori ad lofa sér í sínu hjarta, ad hann vilji nálgast mig? segir Drottinn. Hver er sá höfdingi? þad ertú, dýrdarinnar Konúngur, Jesú Christi! hver er sá drottnarinn? þad ertú, Guds og Maríu sonur! þú sem af meyjar lífi ert útgenginn, af lífi dóttur Jakobs, jafnvel þótt þinn útgángur sé þó frá eylífu, Mích. 5, hverjum eg mun bjóda til mín ad koma, segir Drottinn. Því skal hann til þín koma, ó, Herra! hann sem er í þínu skauti frá upphafi eylífdarinnar, Jóh. 1, og eptir manndóminum er hann sá madur, sem þér nærstur er? Zach. 13; vor vegna hefir hann nálgast þig, ó, Gud! sem fjarlægir vorum, lángt frá þínu augliti og frá veldi dýrdar þinnar, Eph. 2, hverjum kasta átti í hin ytstu myrkur; vor vegna er hann þér nálægur vordinn, svo sem kénnimadur, eptir stickan Melchizedechs, Hebr. 5, inngenginn í þad allra helgasta í himininn fram fyrir þig med eina fórn, ad útvegadri eylífri endurlausn Ebr. 9; hver er sá, sem þyrdi ad lofa í hjarta sínu, ad hann vildi nálgast þig? hver vildi taka sér hann heldur til? enginn syndugra manna. O, Drottinn! hvad munu hálmstráin búa vid einn fortærandi eld, edur rykid vid storminn af eydimörkunni? hvad leirinn vid járnspírunna? hvad vatnsbólan, hvad gufa jardarinnar vid reydarslog himinsins? hann einn, hann einn má þig nálægjast, fyrir hverjum trónarnir og magtarvoldin skjálfa og hann tilbidja, Ebr. 1, hver alleina í himininn uppstigur, Mannsins Sonur, sem ofan er stiginn af himni, og þó á himnum, Jóh. 3, og med honum munu uppstiga allir þeir, sem hann hefir med sér dregid, þá hann upphafinn var, þad eru allir ydrandi syndarar, allir þeir, sem erfida og þúnga eru þjádir, já, allir þeir, sem trúa á nafn eingétins Sonar Guds, Act. 10; en þess er ad gjæta, brædur mínir! ad þessu nádarfulla tilbodi fylgir skilmáli nockur: takid á ydur mitt ok, og lærid af mér, því eg em hógvær og af hjarta lítilátur! Eg vil nú í þetta sinn ecki tala margt um ok Drottins, er sérílagi nefnist hans kross, og er innifalid í mótlætingum þessara tíma, heldur vil eg tala um þad sem hlýdir því efni, er eg í ondverdu hóf um ad tala, sem í tveim hlutum er fólgid; þad er í fyrstu, ad plága sálu sína med hræsnislausri játningu og tilfinningu syndarinnar, hvar af ydranin sprettur; og í annann máta, ad krossfesta hinn gamla manninn, Róm. 6, er sig fordjarfar í girndum villudómsins, Eph. 4; þessi krossburdur er Gudi hvad kjærastur, og ef manneskjan temdi sér hann dagliga, þá mundi þad afstýra morgu útvortis mótlæti, jafnvel þó Drottinn á stundum virdi sína beztu ástvini med teikni síns Sonar. Vér skommumst vor ad kénnu ad játa syndir vorar fyrir monnunum, vér dyljum þær hvad mest vér kunnum, jafnvel fyrir þeim, sem verri eru enn vær (nema þeir, sem Djofullinn hefir svo barid sigg í, ad þeir hafa misst alla tilfinningu, svo þeir stæra sig af glæpunum); og þad veldur því, ad syndin er svo ljót, af jafnvel margir þeir, sem óhlutvandir eru, hata hana og lasta á odrum; en því munu menn vilja dylja hana fyrir Gudi, eins og allir hlutir séu ecki berir og naktir fyrir honum? Ebr. 4; en þetta gjorum vér ecki einasta, nær vér ecki játum syndirnar, heldur og, nær vér ecki rannsokum þær, leitum ecki eptir þeim smásmugliga í innstu fylsnum vors hugskots, og ecki ydrumst þeirra af hjarta, nær vér hofum fundid þær. En því dyljum vér sjúkdóminn fyrir læknaranum? edur þorfina og vanmáttinn

fyrir honum, sem er alleina ríkur? þyrmir þú sjálfum þér, þá mun hann þér misþyrma, ef þú hylur, þá mun hann opinbera; því skyldi eg ei vilja ángrast fyrir honum, sem gledst af þessu ángri, og vill mér þad launa med þúsundfaldri gledi, því eg vil endúrnæra ydur, segir Lausnarinn; því mun eg skirrast vid ad játa syndir mínar í augsýn heilagra engla, þar meiri gledi er í himninum yfir einum syndugum, sem ydran gjörir, enn yfir níu og níutíu réttlátum? Lúc. 15. Menn hafa aldrei heyrt, ad Gud hafi deilt illdeilum vid einn sannydrandi vesæling, en um hina segir hann, Jer. 2: eg skal þrátta vid þig, af því þú segir: eg hefi ecki syndgast; en hvar med þráttar hann? ecki med ordum tómum, ecki med dvergmálshljódi, svo sem Spámadurinn ad ordi kémst, heldur med drepsótt og mannadrápum, Ezech. 38, og jafnvel med ýlfri og tannagnístran vid þá, sem ecki skipast vid þetta nádar tilbod. Þarfyrir, brædur mínir! þess betur sem vér þeckjum Guds födurliga gjæsku í því, ad taka vid syndaranum, nær hann ydrast, og þess meiri háska sem vér vitum oss búinn vera, nema vér ydrumst, þess heldur leggjum allt kapp á, ad bleyta vor hjörtu fyrir Gudi, svo H. Andi fái þar inni buid, án hvers vér ecki gétum til Jesúm komist, svo sem vér medkénnum í vorri trúarjátningu; og er þad ecki nóg, ad ángrast fyrir syndirnar um stundar sakir; þad er eins og eldur í sinu hlaupi, ad láta sér volgna nockra stund um hjartaræturnar, nema ydranin verdi oss svo sterk, ad vér hötum þær syndirnar, er oss ádur hafa hvad kjærastar verid. Hvad gagnadi þad hinum voldugu í Jerúsalem, ad þeir gáfu lausa þræla sína og ambáttir, þegar Nebúchadnezar hafdi lagst um borgina, en hneptu þau aptur í þrældóm, nær hann var burtvikinn um stundar sakir? Jer. 34; eins er þeirra manna ydran, sem gráta syndir sínar fyrir Gudi, en hverfa þó aptur til hinna somu; svoddan ydran fordæmir manninn meir, enn affsakar, því hún sýnir þad, ad hann hefir þeckt syndina, og vill þó ecki af henni láta. Drottinn hefir kénnt syndugum manni einn skriftagáng hjá Jeremiam, hann skyldi oss aldrei úr minni falla: þér skulud hafa leida á sjálfum ydur fyrir ydar ránglætinga sakir, og skammast ydar fyrir ydar svívirdingar, og bylgdast fyrir ydar vegu; ef menn létu sér þetta hugfast vera, þá mundu þeir ecki láta sér þykja svo vænt um syndina, ad þeir velti sér í henni aptur strax, sem þeir eru gengnir frá prestsins knjám. Góð uppbyrjun er þad ad sönnu, ad ausa út hjarta sínu fyrir Gudi med játníngu syndanna, og ecki skédur þad nema fyrir verkan H. Anda; en St. Páll áminnir þá í Thessaloníka, 1 Thess. 5, ad þeir ei skuli slockva Andann, og mun hann þad viljad hafa ollum sagt; hryggid ecki H. Anda Guds, í hverjum þér innsigladir erud til dags endurlausnarinnar, segir hann, Eph. 4; hvar af audsært er, ad madur kann med apturhvarfi til syndarinnar ad fæla Guds Anda frá sér. Eins og dúfurnar flýja reykinn, svo flýr Guds Andi syndsamligar hugranir; en þegar H. Andi er burtvikinn, hvad liggur þá fyrir vesælli manneskju? ecki annad, enn fyrir Sál konúngi, 1 Sam. 16, ad þegar Gud tók sinn anda frá honum, þá þusti yfir hann Guds vondur andi; já, ecki annad enn ad einn óhreinn andi tekur sjö adra anda sér verri, og hverfur aptur í hús sitt hvadan hann kom, og verdur svo þess manns hid sídaraa argara hinu fyrra, Lúc. 11; já, þad kann ad koma þar, ad sá sem svo tídt forsmáir anda nádarinnar, Ebr. 10, ad Gudi verdi honum svo reidur um sídir, ad hann yfirgéfi hann í frálcitt sinni, eins og Páll talar um heid-

íngjana, Róm. 1. Pad er málsháttur Guds optliga í ritníngunni, ad þegar mannesjkan lætur sig ángra syndina, þá vilji hann ydrast þess illa, er hann hugdi ad gjöra henni; en þessi födurlig gjæska hins miskunsama Guds, sem átti ad draga oss til ydrunar, hún ablar mörgum bára enn meiri þverúdar, svo þeir hverfa aptur til spýunnar, sem Pétur ad ordi kémst, 2 Pét. 2, af því Gud hefir svo tídt forlátid þeim syndina; en sjái þeir til, sem þáinninn hafa vanid sig til ad misbrúka Guds þolinmædi, ad ecki verdi þeim sagt eins og Jerúsalem: þú hefir yfirgéfid mig, þú ert á bak aptur horfin! þarfyrir vil eg útrétta mína hönd á móti þér til ad farga þér, eg em vordinn þreyttur af ad ydrast, Jer. 15. Gud gjæfi, ad þeir, sem einusinni hafa smackad hid góda Guds ord og krapt eptirkomandi aldar, þeir vildu hugleida hvad miklu yndælli er, jafnvel sú hrygd, sem ad er eptir Gudi, 2 Cor. 7, heldur enn allur heimsins munadur, þegar hann gengur sem hædst; því ef hid heidna skáld segir, ad þar sé nockur vellyst í því ad gráta, hvad mun ei þeim þykja, sem andi fagnadarins pressar tárin útaf augunum. Takid á ydur mitt ok! segir Frelsarinn hér í gudspjallinu, því mitt ok er sætt, og mín byrdi er létt. Eg vil ecki í þetta sinn tala svo eiginliga um krossbyrdi Drottins í útvortis mótlætingum, og þá hugsvölun hins góda Anda, sem henni jafnan fylgir, heldur vil eg tala hér um deydingu holdsins, og krossfestingu hins gamla Adams, sem býr í oss. Segi mér þeir, ed einusinni hafa kénnt á, hvad sætur ad Drottinn er: mun nockur Assverus í sínu stóra heimbodi, Esth. 1, mun nockur Baltazar í öllu sínu óhófi, Dan. 5, nockur Heródes í sínum hórudansi, Matth. 14, nockur Benhadad í herbúdunn sínum, 1 Reg. 20, munu þeir, segi eg, una svo vel sínum hag, svo sem rétt-trúads manns sála í játníngu synda sinna fyrir Gudi, þegar andi Drottins ber henni vitni um, ad hún sé Guds barn? Róm. 8. Aldrei hefir hinn gamli madurinn svo mikil umbrot, ad ecki sé þad yndæli þeim, sem í Guds herskrúda berst, Eph. 6, ad sigra hann, og hann glebst af lögmáli Drottins, segir Páll, Róm. 7, jafnvel þótt hann finna þykist eitt annad lögmál í sínum limum, sem hertaki hann undir syndarinnar lögmál; ad sönnu kunna hinir ad klædast pelli og purpura, og hafa kostuligt bordhald, Lúc. 16. Margur mun sá vera, er segir til sálar sinnar, þegar hann hefir alls nægtir, misjafnt útvegadar: et og dreck, sála mín! því þú hefir til margra ára safnad, Lúc. 12; en aldrei kann þetta ad jafnast vid þá nádarmola, er detta af því himneska bordi ofan á fótskor Drottins, Matth. 15, hvar vér syndugir ormar skrídum, og mönnum í himininn eptir hinni eylífu hugsvölun, er Guds Andi heitir oss fyrir Páls munn, ef vér berum Christi ok med þolinmædi. Lærid af mér! þvíad eg em hógvær og af hjarta lítilátur; hvarfyrir? hér um talar Postulinn, Heb. 5, segjandi: þótt hann Sonur Guds væri, þá hefir hann lært hlýdnina af því, sem hann lidid hefir. Segid mér nú, þér sem erud ættleidingar, og ecki Guds einkasynir, eins og hann var, munud þér nockurn tíma leggja þann kross á hinn gamla Adam, ad ecki hafi Drottins kross verid honum þýngri, sem hann bar á sínum líkhama, samlíkur holdinu syndinni undirvorpnu, þegar hann var af öllum yfirgéfinn, og jafnvel af sínum himneska Födur? Marc. 15. O, hvílík minkun er nú þad, ad vér skyldum ei vilja vaka eina stund med honum, til ad þjá sálir vorar med kristiligri ydran og deydingu

vorra vondra girnda, þar hann hefir lofad oss sins Anda hugsvölun, nær vér svo gjörum. Takid á ydur mitt ok! segir Drottinn hér; en hvad er Christi ok? þad er allt þad, sem menn bera med þolinmædi, hvert heldur þad kémur frá Gudi sjálfum, svo sem eru sjúkdómar, ástvinamissir, skadi sá, er vér meinum af komi af hendingu, edur annad þvílikt; ellegar hann kémur frá mönnunum, svo sem er óréttur, forsmán, ofsóknir og þessháttar; edur og, ad þad er straff vorra eigin synda, er vér sjálfir á oss leggjum í ydranarinnar verki og baráttunni móti holdsins girndum. Allt er þad Christi ok, ef menn bera þad svo sem hann skipad hefir, því ekkért af þessu kann ad henda oss, sem vér ecki forþénad höfum med syndinni, edur annadhvert fyrir hans tilhlutan edur tillátsemi. En ef vér kostum okinn í burt med óleyfiligum hætti, Jer. 2, þá verdur þad heilsusama Drottins ok ad Djöfulsins oki; ef vér erum óþolinmódir í sjúkdóminum, möglunarsamir í örbyrgdinni, ef vér gjöldum einn órétt med ödrum, og bætum vorn skada med skada náungans; þegar vér þannveg breitum, þá höfum vér engrar endurnæringar, engrar högsvölunar ad vænta sálum vorum, þá hverfur sætleiki sá, er Christi oki og hans byrdi fylgir. Já, hvad meira er, ad þad ok, sem oss verdur uppálagt fyrir heimsku vorrar og synda sakir, þad kunnum vér ad gjöra ad Drottins oki, ef vér berum þad med hógværd og kristiligri þolinmædi; David er oss til eptirdæmis hér í; eg efast ei um, ad þad hefir gengid honum til hjarta þegar hann var rekinn frá ríki af sínum eiginn syni, 2 Sam. 15, og þegar mördengillinn sló fólkid sökum hans yfirsjónar, 2 Sam. 24, þó vann hann svo mikid á med sannri ydran og auðmýkt hjarta sins, ad Gud leiddi hann heim aptur med sæmd og heidri, 2 Sam. 19, og linadi plágurnar, 2 Sam. 24. Látum oss þessi dæmi til Kristum leida! audmýkjum oss undir voldugа Guds hönd, 1 Pét. 5; veginn vitum vér, spyrjum ecki ad gánga hann; tökum á oss hid sæta ok Christi, og skjótum oss ecki undan hans byrdi, svo vér megum finna eylífa endurnæring, eylífa hugsvölun sálum vorum, og gánga inn til hans hvildar; þad veiti oss gódur Gud, fyrir sins Sonar blessada forþénustu, amen!

Tuttugasta og Sjöunda Sunnudag eptir Trinitatis.

Gudspjallid, Matth. 17 Kap.

Á þeim tíma: og sex dögum þar eptir, tók Jesús med sér Petrum og Jakobum, og Jóhannem bródur hans, og hafdi þá afsídis uppá hátt fjall, og ummyndadist fyrir þeim; og hans ásjána skein sem sól, en hans klædi urdu svo björt sem ljós. Og sjá, ad þeim birtust þeir Móses og Elías, og töludu vid hann. En Pétur ansadi og sagdi til Jesú: herra! hér er oss gott ad vera; ef þú vilt, þá viljum vér gjöra hér þrjár tjaldbúdir, þér eina, Mósi eina, og Elíæ eina. Og þá hann var þetta ad tala, sjá, ad bjart ský umskygdi þá; og sjá, ad röddin úr skýinu sagdi: þessi er Sonur minn elskuligur, ad hvörjum mér velþóknast, hlýdid hér

hönum. Og er lærisveinarnir heyrdu þad, féllu þeir fram á sínar ásjánir, og urdu mjøg hræddir; en Jesús géck til þeirra, tók á þeim, og sagdi: standid upp, og verid ei hræddir! En þá þeir litu upp, sáu þeir aungvan, nema Jesúm alleinasta. Og er þeir gengu ofan af fjallinu, baud Jesús þeim og sagdi: þér skulud aungvum þessa sýn segja, þartil ad Mannsins Son er upp aptur risinn frá daudum.

Exordíum.

Þeirra gudir eru fjallanna gudir, sögdu fordum þénarar Benhadads, Sýrlands konúngs, er þeir voru ellt́ir af Israels mönnum; grátligt er til þess ad vita, hvernin Satan hefir blindad manneskjuna, ad skynsemi holdsins smídar sér svo dárliga þánka um Guds hátign, svo sem ad hans ríki sé ecki eins ríkt í øllum áttum hans veldis; en hvernig sem því er nú varid, þá sjá menn þó, ad Gud hefir sig hvad mest opinberad mannkyninu á fjøllunum; á fjallinu Sinai útgaf hann sitt løgmál, Exód. 20; á því sama fjalli taladi hann vid Elíam í hellirnum; á fjallinu Móría taladi Guds Sonur vid Abraham, er hann vildi hafa offrad Gudi syni sínum Isaak, Gén. 22; á því fjalli stód Jerúsalems musteri, hvar Gud hafdi sinn eld og sinn ofn, Esa. 31; og má sýnast, ad Gud hafi teiknad med þessu, ad hann væri hinn Allrahæsti, og byggi í hædunum, svo ad Djøfullinn hefir og apad eptir þessari Guds dýrkan, eins og í mørgu ødru, og látid sér á hædum þjóna; þad vitna þær hædirnar medal Guds fólks, er hann svo mjøg til reidi reittu, á hverjum hann segir, ad ei séu nema prettir. En í þessa dags evangelió heyrum vér hina allra dýrdligustu og huggunarsömustu opinberan, þar hinn eingetni Sonur Fødursins, íklæddur voru holdi, ummyndadist sýniliga fyrir lærisveinunum á fjallinu helga, hvert ed hinir gømlu lærifedur kristninnar hafa meint ad vera fjallid Tabor í Galílea. Af fjallinu Nebó í Móabslandi sýndi Drottinn Mósi alla fegurd og gjædi Kanaans lands, en á þessu fjalli hefir hann sýnt lærisveinunum, og øllum þeim, er á Soninn trúa fyrir þeirra ord, inní þad himneska Kanaan, er hann nefnir sína hvíld, Hebr. 3; og til frekara vitnis þarum, þá vil eg kvedja ydur, Guds børn! til ad gánga afsídis med Christó og hans lærisveinum, til ad hugleida þessa dýrdligu opinberan, í hverri tvent er ad athuga, sem er: 1) sjálfa forklárunina; 2) vottana, sem nálægir voru. Drottinn! vertu í verki med oss, og nád þíns Anda, fyrir Jesú forþénustu, amen!

Utleggíngin.

Hann ummyndadist fyrir þeim, segir textinn; ecki er þad svo ad skilja, ad hans manndómlig náttúra hafi umbreytst á nockurn hátt, heldur forklárадist hún, hin dýrliga Gudsdómsins fylling, sem í hönum bjó, skaut út geislum sínum í mannligu holdi, svo þeir kynnu ad sjá hans dýrd, dýrd svo sem eingétins Sonar af Fødurnum; hann afklæddist, svo ad segja, þjónsmyndinni um stundarsakir, en ecki náttúrunni. Tak þad til hugleidíngar af þessu, Guds barn! ad ádur enn þú mátt samlíkur verda þessari dýrdligu mynd þíns Frelsara, sem hér umgétur, þá byrjar þér ad ummyndast eptir hans mynd, sem þig skapad hefir, þad er, endurnýast í þínu hugskoti, því svo segir Frelsarinn: nema þér ummyndist, og gjørist svo sem þetta úngbarn, þá kunnid þér ecki ad inngánga í Guds ríki. Mattheus skrifar frá því í textanum, hvílík ad verid hafi forkláran þessi, þar hann segir, ad hans ásjána hafi skinid sem sól; og skulum vér þó ecki ætla, ad Sól réttlætisins, Mal. 4, hafi þó ecki øllu fegur skinid, enn þessi, er á himninum ljómar, því hennar birti

kunnum vér allir ad standast; en þegar lærisveinunum gafst sýn þessi en mikla, þá skrifar Markus, 9 Kap., ad þeir hafi vordid óttaslegnir, svo ad Pétur vissi ecki, hvad hann taladi, svo sem bædi hann og Lúkas, 9 Kap. skrifa, heldur tekur Gudspjallamadurinn líking af sólunni, því hann hafdi eckért bjartara ad jafna vid, sem daudligum skiljast kunni; og ei skulum vér heldur meina þetta hafi verid sú dýrd, er Guds Sonur átti hjá sínum Födur, ádur enn grundvöllur veraldarinnar var lagdur, því jafnvel útvaldir skulu skína eins og sól í ríki síns Födur, Matth. 13; en hvílik sú birti muni vera, er þar af audsært, ad vér skulum verda englunum jafnir, hverra sjónir ad daudligir menn þó varla stadist fá, því sagdi Manóha: vid munum sannliga deyja, því vid höfum séd engil Drottins; og skulum vér þó vita, ad dýrd og hátign Guds Sónar yfirgengur svo mikid englanna dýrd, sem hann hefir þeim ædra nafn odlast. Framar segir textinn, ad hans klædi hafi vordid svo bjort sem ljós; þegar Móses kom ofan af fjallinu Sínai med lögmálid, þá skrifar Páluss, ad hans ásjána hafi verid svo bjort, ad Israels synir hafi ei mátt líta í gégn henni, alleina af því, ad hann hafdi vid Gud talad, og þó féck Móses hana byrgt med skýlunni, er hann hengdi fyrir sitt andlit; en þetta yfirgnæfir: hér fá ecki klædin innilukt þann skjæra Gud-dómsins fegurdarljóma, sem bjó í Christi forklárudu holdi, heldur skein hún í gégnum, svo þau urdu fögur eins og ljós. O, minn herra Jesú! er þetta sú mynd, sem ad héck á krossinum, þegar þú gjordist bölvan fyrir mínar syndir? sú sem Esaias um talar í 53 kapitula, segjandi: þar er engin mynd edur fegurd á honum, og þegar vér lítum hann, er þar eckért álit, sem vér girnumst, hann er forsmádur og manna audvirdiligastur, hann er plágadur af meinum og kránkdæminu alvanur, og svo sem einn madur, er byrgir sitt andlit fyrir oss, svo foraktanligur, ad vér virdum hann einkis? O, þú saklausa Guds Lamb! hvílik voru nú þessi umskipti, Drottinn minn! hvad vorum vér, syndugir ormar, ad þú, ljómi Fodursins dýrdar, skyldir svo bera vor kránkdæmi? hvad þrísti þér til þess, minn Lausnari! og þú skyldir breyta þessari dýrd í þá herfiligu ásján, er Spámadurinn talar um? eckért annad, enn þín guddómlig elska, þín djúpu miskunaridur, í hverjum þú vitjadir vor, upprunninn af hædum. En þú, Guds barn! sem heyrir þenna dýrdliga atburd, tak þér hina mestu huggun af honum, þegar Guds födurlig gjæska virdir þig med síns Sonar krossi, ad svo dýrdligur sem hann gjordist hér fyrir augum lærisveinanna, svo vegsamligur og öllu vegsamligri muntu verda, nær þú inngengur í þíns Herra fögnud, ef þú tekur hans ok á þig og fylgir honum eptir; því þessa hans dýrd sáu þeir daudligum augum, svo sem bædi Pétur og Jóhannes votta, en þad hefir ecki auga séd og ecki eyra heyrt, og ecki hefir þad í nockurs manns hug edur hjarta komid, hvad Gud hefir þeim tilbúid, sem hann elska; en elskan til hans sést aldrei betur enn í mótlætinu, þar reyníst hún, svo sem gullid í ofninum, þar er sá leikvöllurinn, hvar ed hinar andligu kémpur eiga ad sýna frækleik sinn, þar er skeidflöturinn, er allir þeir eiga ad hlaupa med Páli, sem vilja hnossid ödlast. Lúkas einn hefir sagt oss þad, hvert ad verid hafi inntak þess samtals, er þeir Móses og Elias áttu vid Drottinn á fjallinu helga, sem var um þá útför, er hann skyldi fullkomna í Jerusalem; þad er sú burtför til Födursins, er hann nefnir hjá Jóhannesi í 16 Kapitula, í þeirri hjartnæmu prédikun, er hann taladi fyrir lærisveinunum undir

sína píslargaungu, þá ed hann fullkomnadi og batt fullan enda á þad, sem hans Fadir hafdi honum umbodid. Ecki hefir þessi sýn edur þetta samtal skéd fyrir Christi skuld, þvi sjálfur vissi hann allt þad, er yfir hann átti ad koma, sjálfur þeckti hann og Guddómsins hátign og vegsemd, sem ad honum bjó, heldur postulanna vegna, hverjir ed sídan máttu þola svo miklar hörmúngar, fjötur, húdstrokur, offsóknir, umsátur, já, sýta og gráta, þegar heimurinn fagnadi, og þad fyrir Christi nafns sakir, svo ad alltíd, nær þeir í hörmúngunum minntust á þessa dýrdligu opinberan, skyldu þeir hafa þad þeir kynnu ad endurnæra hjarta sitt med, sem var, ein fullvissa um þvílíka dýrd, er þeir sáu nú fyrir augum sér; og því er ecki ad undra, þótt ad þeir og þeirra lagsmenn gengu gladir út frá rádinu, nær þeir húdstrýktir vóru, já, ecki þótt ad St. Páll væri vel til frids í offsóknunum, í ángistinni, í naudunum, þar hann hefir ecki einasta þessa sýn heyrt, heldur og var sjálfur í hinn þridja himin uppnuminn. Pétur hafdi fyrir skömmu spurt Drottinn ad, hvad þeir skyldu í laun hafa, sem ad yfirgáfu alla hluti og fylgdu honum eptir; en Drottinn sýnir honum hér á fjallinu, ad svo miklu leiti sem hann sjá kunni í þessu daudliga holdi, hvers hann ætti von fyrir sína þjónustu; og er þad mála sannast, Pétri þótti svo mikid til þessa koma, jafnvel þótt ecki væri þad meira hjá hinni eylífu dýrd, heldur enn ríkti Salómonis fyrir drottningunni af Arabía, honum þótti svo mikid til þess koma, segi eg, ad hann sagdi: hér er oss gott ad vera; hann var fæddur í Júdea, einu landi, sem er Paradís af veroldinni, hann hafdi vída verid med Christó, bædi þar og í Galílea, hann hafdi séd Jerúsalems musteri og hina kostuligu Guds þjónustu þar inni, en öllu gleymdi hann því, sem til baka var, hér þókti honum alleina gott ad vera; ó, hversu munu þeir þá gleyma öllu oflæti veraldar, öllu eptirlæti og fagnadi í heiminum, er sitja Lambsins brúdkaup í himninum! Ad vísu var sýn þessi mikil, er postulunum gafst, og sæla má þá kalla af henni, en þó er þeim ei minna veitt, sem Drottinn auglýsir sig í hjartanu, því sælir eru þeir, sem ei sjá, og trúa þó, sagdi Lausnarinn fordum vid Thómas; þad sé eg á svo mörgum þúsundum píslarvotta Drottins, um hverja þad sannkvedid er, sem Esaias spáir, 24 Kap., ad þeir prísudu Drottinn midt í eldinum. Pétur var vidstaddur þessa opinberun, hann heyrdi Mósen og Elíam tala um fullkomnan Drottins útfarar, og þaradauki heyrdi hann Födursins raust, þó gleymdi þessi Guds vinur öllu þessu skömmum tíma þar eptir í biskupshöllinni; ecki vardi þessi ummyndan Drottins lengi hjá honum; en þegar Kristur var í honum til fulls myndadur, svo sem Pálus ad ordi kémst, þá mundi hann fyrr hafa þolad hinar skélfiligustu píslir veraldar, enn ad falla frá Christó, og gafst raun þessi optliga sídan; og þetta er nú sú sjón á Jesú Christó, er vér eigum ad kosta kapps um ad ná á allri vorri reisu frá vöggunni til grafarinnar; þad er þad heilaga fjall, er vér eigum ad klifrast uppá, medan vér lifum. Sá, sem þannig hefir komid auga á Kristum, hann kallar Drottinn fyrir sitt hlutskipti þótt ad sál og líf vanmegnist, og nær hann Gud sinn hefir, þá skeitir hann hverki um himin né jörd; en svo sem ad þetta er eitt mikid hlutskipti, hver sem því nær, já, svo mikid, ad himin og jörd mega í engan samjöfnud koma, svo skal og mikid til þess vinna. Ef vér viljum verda njótandi arfskiptis heilagra í ljósinu, Cól. 1, ef vér viljum þóknast Gudi í ljósi lifandi manna, Ps. 56,

þá byrjar oss ad skrýdast hvítavodum, ecki sídur enn þeir í fyrndinni, sem skírn og kristni taka vildu, þad er, ad vér iklædumst herklædum ljóssins, ad vér iklædumst einum nýum manni, ad vér iklædumst Guds herskrúda, þad er, í einu ordi ad segja, med Páls ordum, Cól. 3: ad vér iklædumst svo sem útvaldir Guds, heilagir og elskuligir, hjartgróinni miskunsemi, gódgirninni, litilætinu, hógværdinni, þólinmædinni. Eg veit þad má þykja undarliga til ords tekid, ad Postulinn tennir sér þenna ordsháttt: ad iklædast dygdunum, en varla kann þó nockur betri ad finnast; án klædanna gétum vér ecki lifad, þau eru þad, sem verja oss frosti og kulda; svo kunnum vér ecki heldur ad lifa andligu lifi fyrir utan þenna sakleysisins skrúda, hann varnar oss vid helvitis bruna. Klædnadur Drottins vard fagur og leiptrandi af því, ad Guddómsins birti, sem í hans holdi bjó, hún skein í gegnum þau, eins og sólin glerid; svo eigum vér ad láta þad sjá í vorum lifernis háttum, ordum og athofnum, ad Gud búi í oss fyrir trúna; þad býdur Frelsarinn lærisveinunnum, Matth. 5, med þessum ordum: svo lýsi ydar ljós fyrir monnum, ad þeir sjái ydar gódverk og dýrki ydar Fodur, sem á himnum er; en fyrir því, ad dagliga slettist uppá vort skírnarklædi, á medan vér gaungum í gégnum forød veraldar þessarar, þá má þad dagliga þvegid verda. Markús skrifar um klædnad Drottins, 9 Kap., ad hann hafi svo bjartur verid, ad enginn þvottamadur á jordu kunni þvilíkt ad gjøra; og sama er ad segja um vort brúdkaupsklædi, þad kann enginn svo hreint ad gjøra á jordu, ad í Guds augum birtast megi. Þad má um oss alla játa, sem Drottinn segir um sitt fólk, Jer. 2: þótt þú þvoir þig í saltpétri, og safnir þér mikilli sápu, þá ertu samt óhrein fyrir mér; hann einn, hann einn gétur þau ad fullu hreinsad, sem er eins og koparsmidsins eldur, og eins og sápa þvottamanna, Mal. 3; þad er þitt dýrmæta blód, minn Frelsari! í hverju ad allir heilagir hafa þvegid sinn skrúda, Apoc. 7; svo kanntu og, Drottinn minn! ad gjøra jafnvel syndir minar hvitar eins og snjó, þótt þær séu raudar sem blód, og ullhvitar þótt þær purpurarandar séu, Esa. 1; já, eg em þess fullorugur, ad nær þú breidir þinn ljómandi klædafald út yfir mín saurug totur, þá muni þeirra ei gjæta; Guddómsins fylling sem í þér bjó likhamliga, hún skein í gégnum þinn klædnad á fjallinu helga, en sorti minnar illsku mun aldrei géta brotist í gegnum þessa birti inni auga þins himneska Fodur; þessu fulltreysti eg, Drottinn minn! því eg veit, ad þú ert kominn til ad leita ad því, sem tapad er, og ad kalla syndugа og ecki réttláta til ydrunar; þér sé lof, æra, magt og dýrd ad eylífu, amen!

Í munni tveggja edur þriggja skulu oll ord standa, sagdi Drottinn í løgbók sinni fordum; en um þetta þing má eg segja þad, er Jóhannes segir í hans fyrsta pistils fimta kapitula: þrir eru þeir, sem vitna á himni, þrir eru þeir, sem vitna á jordu; hér eru þrir vottar jardneskir, og adrir þrir himneskir. Eg vil tala fyrst um þá jardnesku, því textinn gétur fyrr um þá; þad voru Petrus, Jakóbus og Jóhannes; þessir voru engir smælingjar í Guds húsi, jafnvel þótt þeir væri haldnir afrak og hreinsunarfórn hjá veroldinni. Pétur var sá, ed fyrstur allra postulanna þeckti, ad Jesús væri Kristur, sonur Guds lifanda, Matth. 16; hann var sá, ed Drottinn fyrstum afhendti lykla himnarikis til ad leysa og binda, ecki þad, ad Pétur afhendti þá hinum postulunum út af sér, heldur gjørdi

Drottinn þad sjálfur sídan; hann lagdi lífid ofan á sína medkénningu um Jesúm, því jafnvel þótt ecki hafi menn svo vissar sögur um hans líflát, þá kénnir Jóhannes oss þad, ad Lausnarinn hafi spád honum því, ad hann mundi Gud med sínum dauda dýrka. Jakob var sá, er fyrstur allra af þeim tólf lét líf sitt fyrir vitnisburdinn Jesú, og undirskrifadi hann med sínu saklausa blódi. Jóhannes var sá, ed lá fyrir framan Drottinn um kvöldmáltídina, hönum auglýsti hann svikarann; hann er sá lærisveinn, um hvern skrifad stendur ad Jesús hafi hann elskad; hann hefir og greinligast af öllum Gudspjallamönnunum talad um persónu Frelsarans; honum auglýsti Drottinn þá miklu hluti, er ské skyldu á eptirfylgjandi tímum, svo sem ljóst er af hans opinberunum; hann lifdi og lengst allra postulanna, til ad mótstanda þeim Ebióni og Cerinthó, er neitudu guddómi vors Frelsara; og þessvegna er þad af gudligri forsjón skéd, ad hann fengi hans hátign augum ad líta í þessum stad, svo hann þess betur kynni þar um ad vitna. Módir þeirra Jakobs og hans beiddi Frelsarann um, ad annar sona sinna mætti sitja honum á hægra veg, en annar á vinstri; Drottinn svaradi henni: þér vitid ei hvers þér bidjid! en þó sýnist mér, ad hann blessadur hafi ad nockru leiti ordid vid bón hennar í þessum stad, þar hann tók þá framar ödrum med Pétri, til ad sýna þeim svo sem álengdar inn í þá dýrd, sem hann á hjá sínum himneska Födur. En af þessari vegligu sjón hafa þessir Guds menn lært, þar þeir varla gátu stadist hana, ad ei mundi þeim hendt í þessu daudliga holdi ad sitja honum á hægri edur vinstri hlid í dýrd himnanna, og því sporudu þeir ecki sína daudliga líkhami sídan fyrir hans skuld, þegar þeir varnir voru eptir fullkomnum mælir Christi aldurs, svo þeir med Páló, Phil. 3, ná kynnu, í upprisu hinna daudu, hnossinu þeirrar köllunar, sem þar uppi er í Jesú Christó. En vér, sem nú heyrt höfum vitni þeirra um forkláran Drottins, og vitum, ad þeir inngengnir eru í dýrd síns Herra, vér skulum leggja allan hug á, ad vera eins lyndir og þeir, ad vér höldum alla hluti þreck ad vera, og jafnvel sjálft lífid, svo vér ávinnum Christum, Phil. 3, því hver sem ad hatar sáln sína í þessum heimi, hann mun vardveita hana til eylífs lífs, Jóh. 12; og þessir eru nú hinir jardnesku vottar ad stórmerki þessu, sem tekid hafa vid vitni þeirra himnesku, um hverja eg hefi hér eptir nockud ad tala.

Drottinn sagdi fordum undir sína pínu, Jóh. 12: Fadir! vegsama þitt nafn; og raustin af himni svaradi honum: eg hefi vegsamad, og eg skal aptur vegsama; þá sagdi hann vid lærisveinana: þessi raust skédi ecki vegna mín, heldur ydar vegna; svo má eg og segja um þá himnesku votta, sem textinn umgétur, ad ei birtust þeir Drottni fyrir hans skuld, heldur þeirra, sem med honum voru, já, vegna allra þeirra, sem eptir þeim heyra mundu þenna tilburd. Vottarnar eru þrír af himnum: Móses, Elías, sjálfs Födursins raust, er vitnadi af skýinu. Móses var einn trúr rádsmadur í öllu Guds húsi; hann valdi Gud til ad útleida sitt fólk af Egyptalandi; hann taladi vid Gud í Hóreb, þegar Israel vildi hafa sig undanþeginn ad heyra raustina Drottins Guds síns; hann medtók lögmálid af hans hendi, og taladi vid hann optliga, eins og madur vid mann talar. Hvert Móses hafi verid hér med sál og líkhama, skal eg ecki margt um tala; þad er víst, ad hann

dó á fjøllunum Habarím, hvadan Gud sýndi honum landid Kanaan, og Gud gróf hann í dalnum, segir ritníngin, Deut. 34; þó er líkligt, ad Móses hafi hér allur verid, því um Elíam er þad víst, ad hann fór med ønd og líkhama til himins, en engan mun gjørir Mattheus edur hinir Gudspjallamennirnir þeirra í sínu riti um þessa opinberan: nockrir færa til ad styrkja þessa meiníngu þad, sem stendur í Júdas pistli, v. 9, ad Michael høfudengill hafi þráttad vid Satan um líkhama Mósis, svo sem ad vildi Andskotinn hafa fengid vald hans, en Gud hafi hann uppnumid; og ad vísu litur Pétur til þeirrar søgu, er þar skrifud stendur, í síns sídara pistils ødrum Kapítula; en hvørninn sem þessu er varid, þá veit eg, ad hann, sem uppvakti son eckjunnar af Sarepta og hinnar Súnamisku, hann sem Lazarum leiddi út af grøfinni, hann sem uppreisti dóttur Jairi, hann sem lét marga framlidna gánga úr grøfunum í Christi upprisu, hønum var ecki um megn, ad láta Mósen koma til þessarar hátídar á fjallinu helga med ønd og líkhama; og þessi var nú hinn annar himneskra votta af mønnum. En hinn var ad sínu leiti engu minni, Elías, hver med øllum rétti má nefnast hinn ypparsti af spámønnunum, hann var hinn mesti vandlætari vegna Guds nafns; hann lét slátra Jessabels spámønnum vid lækinn Kíschon; hønum sendi Gud eld af himni yfir þá tvenna fimtíu Achabs sendimenn; hann féck med bæn af Gudi døgg af himninum, þá ecki hafdi rignt í heil þrjú ár; hann fór med eldligum hestum og vøgnum til himna; hann taladi vid Gud á fjallinu Hóreb, eins og Móses, og bádir føstudu þeir í 40 daga og 40 nætur, eins og Kristur í eydimørkinni; beggja þeirra gétur og Malachías í þridja Kapítula sinnar málabókar, undir eins og hann endar hid gamla testament. Slíka votta byrjadi Guds Syni ad hafa til dýrdar sinnar, er hann forkláradist, og skulum vér vita, ad Gud gjørir eckért forgéfins, aukheldur svo mikla hluti, sem þessi var; øll var og þørf á því; sú tíd var nærri komin, ad Gud mundi slá hirdirinn, og ad saudir hjardarinnar mundu sundur tvístrast; en hversu ad lærisveinarnir hafi verid búnir undir þá ógn, þad sýna oss gudspjalls søgurnar. Ad sønnu hafdi Pétur lýst því skømmu ádur, Matth. 16, ad Jesús væri Kristur, Sonur Guds lifanda, og kalladi Frelsarinn hann sælan þarfyrir, því hold og blód hefdi hønum þad ecki opinberad, heldur Andi síns Fødurs; en þó tók holdid svo ad ráda skømmu þar eptir, er Jesús taladi um sína pínu, ad Pétur átaldi hann, og sagdi: spara sjálfan þig, ad ei verdi þér þetta! já, þegar hann heyrt hafdi, ad Móses og Elías tøludu vid Drottinn um hans sídurstu útfør frá Jerúsalem, þá var þó einfeldnin svo rík í holdinu, ad hann sagdi: vér viljum gjøra hér þrjár tjaldbúdir, þér eina, Mósi eina, og Elíæ eina; og þótt hann hefdi mál fyrir hinum postulunum, þá er audvitad, ad þeir hafa eins fákjænir verid. Hér má nú segja þad sama um þenna Guds ástvin, sem Páluss um sig segir: þegar eg var barn, gjørda eg sem barn, og eg taladi sem barn; Pétur var ennnú ecki fullvarinn í kristinndóminum, og því taladi hann bernskliga. O, þú Guds madur! mundi hann nockud þurfa tjaldbúdar vid, hvers ásjána ad skein sem sól, og hans klædi voru bjørt eins og ljós? mundi hann ætla sér ad eiga lánga døvl á þessu fjalli, sem ádur sagt hafdi, ad hann mundi líflátinn verda í Jerúsalem, hvad þú og heyrdir, Guds vinur! af þessum tveimur himnesku vottum? var þessi opinberan til þess gjør, ad hún skyldi lengi vara, og ei miklu heldur til ad vera for-

smeckur himnar eylífu dýrdar? því skyldi Mósi og Elíæ gjöra tjaldbúd, eins og ad ei væri í Jesú einum sælan full? Rétt hafa þeir nú Markus og Lúkas skrifad um þetta fáfrædi Péturs, ad hann hafi ecki vitad, hvad hann sagdi, kannské því ad felmtur var yfir þá kominn; en í því má marka elsku þá og traust, er hann hafdi á Drottni, ad hann gjörir ei rád fyrir neinni tjaldbúd handa sér edur sínum lagsmönnum, því hann hefir verid fulltrúa þar um, ad þar, sem hans herra væri, þar mundu og þeir verda. Svo skulum vér og lyndir vera, kristnir menn! þegar vér erum vissir um Krists-vináttu, þá verum ecki hugsjúkir fyrir lífi þessu; hvar kunnum vér svo ad vera hjá Jesús, ad oss illa lída? hvar megum vér svo vera fyrir utan hann, ad oss vel lídi? vörpum því allri vorri áhyggju uppá Drottinn, hann mun því vel til vegar koma. Og þessi var nú veikleiki Péturs og hinna lærisveinanna; en til þess ad búa þá undir hina miklu freisting, sem á eptir fylgdi, þá skédi nú þessi dýrdliga jardteikn, og þótt þeim féllist mjög svo hugur, þegar í raunirnar rak, þá er þad víst, ad þeir hefdu miklu midur haft sig, hefdi þeir án hennar verid. Þessir voru þeir þrír lærisveinar, er Jesús tók affsídis med sér, á þeirri nátt, er hann forrádinn var, þegar kvölin hófst. Gud nádi oss aumu og syndugu! vér gétum hverki þolad heitt né kaldt med Jesú; þessa dýrdligu sýn gátu þeir varla stadist, en í kvölinni sváfu þeir, þá yfirgáfu þeir hann allir. En þackir séu þér, hin guddómliga speki! þú kant ad midla fyrir oss bædi medlæti og mótlæti, eptir því sem þú veizt ad med manninum býr; í þinni dýrdligu forkláran léztu þína postula sjá þína dýrd, ad svo miklu leiti, sem þeirra daudlig augu gátu þolad, en í kvölinni leyfdir þú þeim ad sofa um hríd, þú gafst þeim og fararleyfi þegar hópur manna var yfir þig kominn, svo þad má játa, Drottinn minn! ad þú ert einn biskup, freistadur á allan hátt líka sem vér, þó án syndar, þarfyrir kantu ad sampínast eymdum vorum.

Adur enn eg skilst vid þetta mál, þá vil eg þar um tala, ad postularnir þecktu þá Mósen og Eliam, er þeir aldrei höfdu þó ádur séd; líklig er þeirra gáta, er meina, ad af samtalinu hafi þeir mátt þeckja þá, en hverki Móses né Elias höfdu greinligar spád um Drottins píslir, heldur enn Davíd og hinir spámennirnir, sérdeilis Esaias, nema hann hafi þá vid nafn kallad, hvar um eckért er skrifad; því held eg þad líkligra, og nærri því fyrir satt, ad Guds Andi hafi þeim þad opinberad í þad sinn, því hann, sem lét Samúel þeckja Sál konúng, ádur enn hann hafdi hann séd, sem lét Jóhannem þeckja sinn herra í módurlífi, hann gat og audveldliga géfid Christi lærisveinum þessa þeckingu á Mósi og Elía; og er þad ecki lítil huggun fyrir kristna menn, ad hver einn mun þeckja ecki einasta sína ástvini í þeirri himnesku gledi, heldur og alla útvalda, sem hafa yfirunnid fyrir Lambsins blód, frá þeim fyrsta til þess sídarsta, sem inngengur í fögnud síns Herra, og med þeim eylífligu gledjast, og Gudi lof syngja á þessu fagnadarins landi; og er nú þetta sagt um Mósis og Elíæ vitni, sem voru frá himnum. En hér kémur einn öllum meiri, sem uppfyllir bædi himin og jörd, þad er Fadir Drottins vors Jesú Christi, sem hér vitnar: þessi er Sonur minn elskuligur, honum skulud þér heyra! Rétt er gáta Hierónými lærifödurs, ad minni hyggju, er hann skrifar, ad Móses og Elías hafi þessvegna verid sveipadir í skýi því hinu bjarta, ádur enn raustin kvad vid, ad ei skyldu postularnir meina, ad annarhver af þeim væri sá, er til var talad; og þegar þeir uppstódu, þá sáu þeir engan

nema Jesúm; þeir sáu hann alleina, í hverjum alleina er sáluhjálpin; þeir sáu hann alleina, sem er hinn einasti medalgángari milli Guds og manna. En hvílíkur er nú vitnisburdurinn? þessi er minn elskuligur Sonur! Jesús stód hér í sínum fullum manndómi, fullum af guddóminum, og þó segir Fadirinn: þessi er minn elskuligur Sonur! hvar af audsært er, ad Kristur er Guds Sonur, bædi eptir guddóminum og manndóminum. Minn Frelsari! þeir kølludu þig timburmannsins son; þinn Fadir segir: þessi er minn elskuligur Sonur; þeir søgdu, ad þú gjørdir þig ad Gudi, af því þú kalladir Gud þinn Fødur; en Gud segir hér: þessi er minn elskuligur Sonur; þeir søgdu: vér viljum ecki láta þenna drottna yfir oss; en Drottinn allra drottna, þinn Fadir, er þeir kølludu sinn Gud, en þecktu hann þó ecki, hann segir: þessi er minn elskuligur Sonur, honum skulud þér heyra! Móses hafdi ádur fyrirsagt, Deut. 18: spámann mun Drottinn uppvekja ydur af brædrum ydar, hønum skulud þér heyra! en sá hinn sami kom til sinnar eignar, og hans eiginn þecktu hann ecki; Móses lærdi og sjálfur meira hér, heldur enn hann sjálfur hafdi fyrirspád; ad sonnu vísadi hann til hans í greindum spádómi, en hér sá hann þad, sem bædi hann og margir spámenn girntust ad sjá, og sáu þad ecki. Abraham sá hans dag ad sønnu, en ei sá hann Drottinn, vorn holdi iklæddan, eins og Móses í þessum stad. Allra sídarst vil eg gjæta þess miskunarverks, er Drottinn gjørdi á lærisveinunum, er þeim var lidid í brjóst af þessari dýrdarsjón, ad hann géck ad þeim, og snart þá, og sagdi: standid upp og verid óhræddir! Hann, sem alvanur var dýrdinni, og þó í mannligu holdi opinberadur, hann kunni bezt ad vægja holdsins veikleika; þad sýnir hans manndóm, ad hann snart þá, þad auglýsir hans guddóm, ad hann reisti þá á fætur med þessu atviki. Minn Herra Jesú! eg veit, ad þú ert ei sídur máttugur nú, enn þá, og eckert manngreinarálit er hjá þér, svo þegar vér føllum í andlig ómegi, og høfum engan mátt edur frid í vorum beinum vegna syndanna, þá gétur þú snortid oss, og reist oss á fætur aptur; já, Drottinn! þegar hid sídarsta aungvitid lídur yfir oss í daudanum, snert oss þá, minn Frelsari! og seg til sálar vorrar: statt upp og vert óhrædd! og leid oss svo inní þína dýrd, þar er oss gott ad vera; þar viljum vér eylífliga med þér búa, þér, Fødurnum og H. Anda óendanligt lof syngja um aldir alda.

AMEN!

Til Lesarans.

Jafnvel þó eg, vid endurlestur bókarinnar, aungvar prentvillur hafi fundid, sem brjáli meiningu, ad undanteknu ordinu alltíd í síd. part. blads. 200, línu, 35, er lesast á all=litid; þá kunna þó nockrar ad finnast, er gjøri einstøku ord ókénnileg, einkum í sídara partinum, og líka einstøku stafa og réttritunar villur, sem framar hafa orsakast af vankunnáttu stílsetjaranna enn hirduleysi mínu, hvad eg bid og vona ad gódfús lesari leidrétti og lesi í málid.

Þorgeir Gudmundsson.

